Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota II 097156
Inventar Cr. 1253

(Basel, J. Amerbach, not after 1497)

4° Inc. O.K.

Anselmus

Lb 541.031

Hain-Cop. 1136
Gkw 2033
BMC III, 759
Goff A-761

Anselmus, bishop of Canterbury, O.S.B.

Hain-Cop. 1136 GKW 2033
BMC III, 759 Goff A-761

Opuscula beati Anſelmi archiepiſcopi Cãtuariẽſis ordinis ſancti Benedicti.

Sanctus Anselmus, *Opuscula beati Anselmi.*
[Basel: Johann Amerbach, 1497].

Opuſculorum ſiue librorum in hoc volumine contentorum annotatio.

Cur deus homo. li. ij.
De incarnatione verbi. li. j.
De conceptu virginali et peccato originali. li. j.
Declaratio cuiuſdam ſuper eodem.
Monologion. li. j.
Proſologion. li. j.
De proceſſione ſpiritus ſancti. Epiſtola. j
De caſu diaboli. dialogus. j.
Pro inſipiente. li. j.
Contra inſipientem. li. j.
De miſeria hominis. li. j.
De diuerſitate ſacramentorum. Epiſtola. j.
De fermento et azymo. Epiſtola. j.
De membris et actibus deo attributis. li. j.
De voluntate dei. li. j.
De concordia preſcientie et predeſtinationis: necnon gratie dei cum libero arbitrio. li. j.
De libero arbitrio. dialogus. j.
De veritate. dialogus. j.
De ſimilitudinibus. li. j.
De menſuratione crucis. li. j.
Meditationum. li. j.
De meditatione redemptionis humane. li. j.
De paſſione domini. dialogus. j.
Speculum euangelica ſermonis: ſiue ſtimulus amoris.
Homelia euangelij ſm lucam: Intrauit ieſus ꝛc.
De excellentia virginis marie. li. j.
Epiſtolarum. li. j.
De imagine mundi. li. ij.

Annotatio principaliū ſentētiarū

Principaliū ſententiarū iuxta alphabeticū ordinē opuſculorū beati Anſelmi Archiepiſcopi Cātuarien. Annotatio.

Ac Actio queq; ſignificat aut verum aut falſum. Ibidem. ca. ix.

Acquiſitio venie nō ē differēda: ne diuturnio: receſſ⁹ difficilior ē opetur reditū. li. de Mētis. cruc. S.

Ad Adam ſi nō peccaſſet: ipſe ⁊ totum genus eius per ſe ſtetiſſet ſine ſuſtentatione alteri⁹ creature. lib. ij. Cur deus homo. ca. viij.

Adam ſi nō peccaſſet: ſola cum ipſa ſola eſſet: et nō totū gen⁹ hūanū. li. de Concep. virg. ⁊ pec. orig. ca. ix.

Ad cognoſcendā ſummā eſſentiam: maxime accedit q̄ rationāle mentē. lib. Mono. ca. lxiiij. Et quod ipſa mens ſit ei⁹ ſpeculū ⁊ imago oſtēditur ibidem. ca. lxv.

Ade ⁊ eue ſaluatio: pulchre oſtēdit li. ij. Cur deus homo. ca. xvj.

Ad; phandum deū eſſe: non irratio/nabiliter cōta inſipientē adducit: Quo modo cognoſci non pōt: auctor ipſe declarat. li. j. inſip. M.

Ae Aer deſcribitur cum multis aliis. li. j. de imag. mundi. ca. xviij.

Af Affectiōes animi: notant: ad quas alie reduci poſſūt: ſcz gaudiū: dolor: ſpes ⁊ tīor. li. de mētis. cru. S.

Ag Agilitas que eſt ſecunda pōs beatitudinis q̄ ſit: pulchre p ſolis radios oſtendit: et eius cōtrariū ſcz ponderoſitas: que ⁊ pars ſecūda miſerie eſt: declarat. li. de Simi. ca. ij.

Al Aliquid idem eſſe iuſtū ⁊ iniuſtum contingit diuerſis conſiderationibus. li. j. Cur deus homo. ca. vij.

Aliquid eſſe quo maius cogitari nō poteſt: multis rationib⁹ phat. li. contra inſipien. A. B. C. ꝛc.

Altercatio inter hominē iuſtū ſcu beatificatum: ⁊ angelum ei peccata obijciētē: notat. li. de Simi. ca. lxj.

Am Amat ſe ſumm⁹ ſpūs: amat ſe pater: amat ſe filius: ⁊ alter alterū. li. Mo/

Amicitia nona po (nolo. ca. xlix. beatitudinis: q̄ ſit: oſtendit: et eius cōtrariū ſcz inimicitia paro miſerie qualis futura ſit damnatis: declaratur. li. de Simili. ca. lxij.

Amor: dolor: ⁊ timor: tātus eſſe debet in bōe: vt nec vllam letitiam miſdi ſentiat: oēm quo q; delectationē ⁊ quietē ab illa vera quiete retrahentē expellat. li. j. Cur de⁹

Amor: ipe quo ſe amat (bō. ca. xx. ſumm⁹ ſpūs: tant⁹ eſt: quātus eſt ipſe ſpūs. li. Monolo. ca. l.

Et q̄ idem amor: ſit idipſum q̄ eſt ſumm⁹ ſpūs: ⁊ tamē ipſe cū patre ⁊ filio vn⁹ ſpūs: oſtendit ibidē. ca. lj.

Item q; totus p̄edat a patre: totus a filio: ⁊ tamē n̄ ſit niſi vn⁹ amor: demonſtratur ibidem. ca. lij.

Amor: ille q; nō ſit eorum filius: probatur. ibidem. ca. liij.

Et q; idem amor: ſit increatus ⁊ creator: ſicut pater ⁊ filius: Et q; poſſit dici ſpiritus patris ⁊ filij: probatur ibidem. ca. lv.

Amor: bē marie virginis ad filiū: q̄ p̄fect⁹ fuerit ⁊ filij ad matrē: ⁊ q̄mō exceſſat oēs amores quorūcūq; parentum: oſtenditur lib. de Excellē. be. ma. vir. ca. iiij.

Amor: quo regnū celeſte emit: quis ſit: oſtenditur Epiſtola. ij. C. D.

An Angeli boni nō fuerūt cōfirmati ex caſu malor̄: ſed ſuo merito. li. j. Cur deus homo. ca. xvij.

Angeli ante caſum malor̄ vtrū facti ſint in nūero p̄fecto aut nō: inueſtigatur ibidem. ca. xviij.

Angelū boni ā caſum malor̄ peccare potuiſſe: oſtēdit. li. de caſu diabo

Angeli boni quomō cō (li. ca. v. firmati ſint i ſuo ſtatu: et mali in ex/

Ex dono ad. magri Jo. Ludō de Vivalda ecclie Sēti Dñici de monte regij

Annotatio

fu fuo: venõ ſtratur ibidẽ: ca. vj.
Angeli dum ad holos miſſi veniũt: ab eſu bere corpus ſumunt. li. j. de imagine mundi. ca. xxiij.
Angelica ſalutatio: ⁊ bũlitas virginis: ⁊ dei incarnatio notatur. li. de Eccl. bñ. ma. vir. ca. iij.
Angelo: nec boli: hũani generis redẽptio cõgruebat: ſoli aũt deo ℔ conuenebat. li. j. cur deꝰ homo. ca. v.
Angelo malo: ſtenti nõ poſſe recompare qõ deſeruit: eſt pena peccantis angelo bono nõ poſſe deſerere qõ tenuit: ꝓmiſſ eſt iuſticie. li. de caſu
Angelo bono: etiã (dia. ca. xxiij. ſi hoc ſolo dicaſ nõ poſſe peccare q: nunc habet ſciam er caſu mali: hoc tñ illi eſſe ad gloriã oſtenditur.
Angelo⁊ nũerus q̃ (ibidẽ. ca. xxv. ceciderit reſtituẽdꝰ eſt de hoibꝰ. but⁹ rõ dedicat. li. j. cur deꝰ hõ.
Itẽ q alij angeli ꝑ illis (ca. xv. nõ poſſint reſtitui: phaſ ibidẽ ca.
Angelũ ⁊ aĩam: dicim⁹ ſe (xvij. cundũ ſubſtantiam: non ſecundã relationẽ. li. de incarn. vbi. ca. iij.
Angelũ nõ potuiſſe habere a ſe primam voluntatem: pulchre probatur. li. de caſu diaboli. ca. xij.
Angelũ malũ nõ decuit ſcire: quia ſi peccaret qõ puniret: Et hoc miſeris et caſtigẽs ⁊ nec bon⁹ angelus ℔ ſcire debuit. li. de ca. dia. ca. xxiij
Angelus q̃liter laudand⁹ ſit: de ſua iuſticia: Et q ℔ neceſſitate ℔ libertate iuſt⁹ ſit: oſtdit. li. ij. xxv. vbñ.
Angel⁹ accepta ſola volũ (ca. x. tate btendinis: q nec aliud poſſet velle: nec illã non velle: ⁊ quicqd vellet nõ eẽt iuſta vl̃ iuſta volũtas: declaraſ. li. de cal. dia. ca. xiij.
Itẽ q ſili fiat: ſi ſola ſit accepta volũtas rectitudinis: et iccirco virtã q volũtatẽ accepit ſili⁹ ⁊ vt inſt⁹ ⁊ vt bũs eẽt ℔ oſtdit ibi. ca. xiij.
Angelus deſerto: cur ad iuſticiã redire nõ poſſit: oſtdit. li. de ca. dia.
Angelus mal⁹ quõ (doli. ca. xvij. ſe fecerit iuſtũ: ⁊ bonus ſe iuſtũ: declaratur ibidem. ca. xviij.
Angelus mal⁹: ſic deo gras debet ꝑ bonũ q̃ accepit ⁊ deſeruit: ſicut bon⁹ q̃ accepta ꝑdunt. Ibidem.
Angelus mal⁹ nõ potuit ꝓſcire ſe caſurũ: nec etiã ſuſpicari potuit futuraꝫ ꝓuaricationẽ. ibidẽ. ca. xx.
Angel⁹ mal⁹ ſcitꝫ ſe nõ debere velle hoc q̃ volendo peccauit: et debere puniri ſi peccaret: probatur hoc. li. de caſu diabo. ca. xxij.
Angelus ⁊ hõ peccauerũt ꝑ poteſtatẽ peccãdi⁊ liberũ arbitriũ. Et q quãuis potuerint ꝑſtare peccõ: nõ tñ potuit eis dominari peccatum: oſtendit. li. de libero arbi. ca. ij.
Item poſſẽt ſe fecerũt ſuos pctꝫ: li. bery habuerũt arbitriũ. ibi. ca. iij.
Et ad quid habuerint liberũ arbitrij ante peccatũ: inueſtigaſ ibidẽ.
Angel⁹ ⁊ homo: quã habeãt prãtez ſeruãdi rectitudinẽ quã ſi habẽt: oſtendit ꝑ exemplũ: ſez de videre montẽ ⁊c. li. de li. ar. ca. iij. ⁊ xiij.
Anima rationalis ad hoc eſt facta vt ſp amet ſummã eſſentiã. li. mono.
Bta ſummã eſſen (logi. ca. lxvij. tiam ſemper amauerꝫ aliqñ vere ⁊ btẽ viuat: phaſ ibidẽ ca. lxviij.
Anima humana ĩmortalis eſſe: oſtẽditur ibidem. ca. lxix.
Or aur ſemp miſera: aut aliqñ vere beata exiſtat: phaſ ibidẽ. ca. lxx.
Item q nulla anima ꝓmeretur ſummo bono ĩmiſſe ⁊ qõ animo ad ipſum ſp pmãdꝫ ibidẽ. ca. lxxj.
Anima ſpõſa chriſti: mox vt venire aperit dilectatio mala: reijcere debet: ne in cõſpectu ſpõſi fedata aſſiſtat. li. de Silui ndinibus. ca. xl.
Anima ſic ſe cõfirmare debet ad dilectionẽ dei: ſicut ipſe ſe habet ad eam. Et hoc maxime in ſer: de q̃buo agitur. li. de mẽſur. cruc. B.
Animalis ſine carnalto dicit omnis q̃ ſcim carnẽ vinit: Qui ℔o ſpũ facta carnis mortificat: ℔ oſa mdicat: ⁊ ihe a nemine mdicaſ. li. de ſcar. x. ca. ij. ⁊ li. de ſill. ca. clxix.

Principaliũ ſententiarũ

Anime vianores ſt amor dei ⁊ ꝓximi: Qui igit dilectionẽ q̃ anima debet ſuſtẽtari tollit: q̃ntũ in ſe eſt animã occidit. li. de Sum. ca. cl.
Anime plura ſunt nomina: vt ſpũs: mens: ratio: animꝰ ⁊c. Et ſ ea eſt ſpiritus ſen ratio q̃ſi virt volũtas vt ſpõſa: appetit⁹ carnis q̃ſi adulter. ibidem. ca. clxxj.
Anni quatuor: partes notantur. li. ij. de imag. mundi. ca. ix.
Annus dicit ab innouãdo: eo q̃ cũcta trãſeuntia inouat. Vel etiã dicitur q̃ſi anul⁹: eo q in ſe renoluitur vt circul⁹. Et multis modis accipit. li. ij. de imag. mũdi. ca. x.
Ap Appetitus ℔o oẽs apls vocat carnẽ ⁊ ꝯcupiſcentiã: in q̃ntũ ſũt: nõ ſũt mali vel iniuſti: ſed q: ſunt in rõnali creatura vbi nõ debẽt eſſe: dicunt iniuſti. li. de cõcor. gr̃e. ⁊ li.
Appetitus mali non (arbi. AA. ſunt aliud q̃ q̃dam cõmoditatis neceſſitates: Et q volũtas ⁊ appetit⁹ nõ ſit idẽ oſtdit li. de Sill.
Apulica cũ in ea contẽ (ca. cxx. tio deſcribit. li. j. de imag. m. ca. xix.
Ar Aſcendenti tria ſunt neceſſaria: ſez innocentia: beneficium ⁊ ꝓtio. li. de Simili. ca. cxvj.
Aſia vnde dicaſ: ⁊ que cõtineaꝫ in ea: ⁊ de paradiſo terreſtri: ac fluuijs inde exeuntib⁹: ⁊ nobis ip ſorũ agit. li. j. de imag. mũ. ca. ix.
Aſia minor: cuꝫ regionibus ſuis: Et troia deſcribitur ibidem. ca. xvij.
At Atomus quid ſit: oſtẽditur li. ij. de Imagi. mundi. ca. j.
Au Auctor ſez anſelmus phat infantes ſine baptiſmo decedentes debere dãnari. li. de ꝓcp. xpi. ⁊ pecca. orizi. ca. xxviij.
Auctor: ipſe dicit ſe grecos eſſe ſecutum in eo q̃ dicit ſummã trinitatẽ poſſe dici tres ſubſtãtias: qui greci confitentur tres ſubſtantias in vna eſſentia: nam hoc ſignificant in deo ꝑ ſubſtantiam quod nos ꝑ

ꝑſonam. In ꝑſa. li. Monolo. ⁊ li. de incar. ver. ca. viij.
Itẽ aſſerit ſe eſſe ſecutũ in ſuis dictis doctorẽ eccle auguſtinũ in lib: io ℔ trinitate: ⁊ plã alia ꝓmittit. ibi.
Auctorꝭ ꝓmonitio q̃liter accipiẽda ſint ei⁹ dicta. li. j. cur deꝰ hõ. ca. ij.
Auctorio bũlis ſubiectio ergaverbã ſũmũ pontificẽ: Cui ⁊ ad cozrigẽdũ ſi q̃d falſitatis: aut corroborandũ ſi quid veritatis exiſtat: libẽter ſuũ ⁊ vicariẽ cõmittit. In ꝑſa. li. de incar. x. Et. ca. j. ciuſdẽ.
Auctoris ꝓmonitio ne quiſquã temere ſe ĩergat i cõdenſa difficillimarũ queſtionũ: niſi ꝓmo in ſoliditate fidei: conquiſita mox bonestate ⁊ ſapientie grauitate: ne ꝑ multiplicia ſophiſmatum diuerticula ſcauta lenitate diſcurrẽs: aliqua tenaci illaqueaſ falſitate. li. de incarn. verbi. ca. ij.
Auctoritates ſez ex Iob: Quis fatere poteſt mũdum de immũdo conceptũ. ſemine ⁊c. Et illõ pſ. In iniquitatib⁹ conceptus ſum ⁊c. ex ponunt li. de cõcep. virgi. ⁊ pec. orizina. ca. vij.
Azymus ⁊ fermentũ: non differunt ſubſtantialiter ꝓut aliqui putãt. Epiſtola de ferment. ⁊ azym. A. Aptiſmus tollit ab hoſe orizinalem iniuſticiam: ⁊ omnẽ culpam imporentie: ⁊ omnez corruptionẽ quam ꝓter peccatũ primi hominis incurrerat: ꝑ quaꝫ inhonoraſ deus. li. de cõcor. gr̃e ⁊ libe. arbit. T.
Baptizati ⁊ martyres cur nõ ſtatim i corruptibiles fiãt: alia ratiõe oſtditur. li. de cõcor. gr̃e. ⁊ lib. ar. y.
Beata virgo maria: q̃ntum ꝓfuerit hũane creature: oſtendit li. de Excellen. ma. virgi. ca. ix.
Itẽ q̃ntũ ꝓfuerit oĩi creature: etiã ꝓter humanã: declaraſ ibidẽ. ca. x
Itẽ alio mõ hoc ipm: ⁊ q̃liter oĩis creatura ad vtilitatẽ hoĩs ſit fa-

cta ꝛc. monstratur ibidem: ca. x}.
Beati in patria sic se inuicē diligūt: vt quiuis nō min⁹ aliū ꝯ seipsum amet: nec minus de gloria aliorū ꝯ de ꝓpria gaudeat. li. P: solo. ca. xxv. Et li. de Simili. ca. lxxj.
Bti in pria mā gaudebūt ꝯtū amabūt: ꝛ tm amabit ꝯtū cognoscēt: ꝙ ꝺ nec oculꝰ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit: iō inexplicabile relinquit illud gaudium. Ibidem: ca. vltimo.
Beati quō vij dicāt: notat: Et illud pō. Ego viri vij estis ꝛc. p similitudines pulchre exponit. li. de Sīl.
Beatis vna erit (ca. lxv). ꝛ lxvij voluntas. li. de Simili. ca. lxiij.
Beatitudines corporis ꝛ alę: quomodo decim cē. Et q̄ cōueniat illas vinci in ptes: ostendit p similitudinē i pomo. li. de Simi. ca. xl vij.
Beatitudines ille q̄ sint: demōstrat ibidem. ca. xl viij. Et q̄ septē ꝑncipales ptes beatitudinis ꝛ mercie ad corpus prineāt: cetere vo animam concernant: declaratur ibidem: ca. l vij. in fine.
Beatitudo sine qua nullus pōt esse beat⁹ ꝺ eā nō vult: q̄ sit: notat. li. de ca. dia. ca. xij. in fine. ꝛ ca. xiij.
Beatitudo iustoꝝ nō ꝑmit (p totum tur nisi iustus sine oīi iustitia. li. de concor. gr̄e ꝛ lib. arb. R.
Beatitudo quā habuit adā in padiso anteq̄ peccaret: nō ꝑmittitur nob⁹ p baptismū: ꝙ illa quā habuerus erat quādo cōplerē esset nūerus hoīm qui assumēdi erant ad pficiendā ciuitatē supnā. ibidē. X
Beatꝰ quisq̄s i illa admirabili ꝛ glorificata dispositiōe sup ne hierlm: sic suū qd adeptꝰ fuerit: amabit: vt statum suū portiōi gradū imutari non velit. li. de Simili. ca. lxiij.
Beatꝰ: bonū qd semel adeptꝰ ē tam pli⁹ ꝑdere nō pt. li. de Sīl. ca. lxx.
Būficia hoī a christo exhibita: pulchre formant. In meditatiōe. redemptiōis humane: ca. vj. Et de gratijs agēdis sup hic; concludit ibidem: ca. vltimo.
Bona iustoꝝ fructibus sūmo bono ꝙ que ꝛ q̄nta sint quo ad corpus ꝯ ad aiam: ostēdit. li. ꝑsolo. ca. xxv.
Bona loqui de alijs mꝫ (p lōgūtū ꝑdest: etiā audiēnib⁹. li. de Si/
Bonitas cuiusq̄ fide (mi. ca. cl}. lis vtilis est deo ꝛ oībus bonis: ꝓbat illud. li. de Simi. ca. xliij.
Bonitas boni hois inutilis existit dīnatꝰ ꝛ demonib⁹. ibidē. ca. xl v.
Bonus bō de oībus hominibus bonis ꝛ malis vtilitatē sibi acq̄rit. li. de Simi. ca. clxj.
c Blicē coopire corpali: aut pāno cōplicato i missa ꝛc. q̄d repetit: ꝛ q̄ vtile ꝛ decens existat: notat i epla de viūlitg. sacēm. C. D.
Canis putridus volerabilius foret hominibus: ꝯ anima peccatrix deo. li. de miseria hominis. A.
Castellū quid dicatur: diuersimode ostēdit i homel. Intrauit. B. ꝛ C.
Catholico nō licet disputare: quoniam q̄s catholica ecclesia corde credit: ꝛ ore cōfitet nō sit: sed sp eādem fidē indubitanter tenēdo: et secm illam viuēdo: hūiliter quātum potest: querere rationē quomodo sit. li. de incarn. ꝓbi. ca. ij.
Cautus monet describit eū inhabitatoribus ꝛ regionib⁹ cōueniō: vide pulchra. li. }. de Imag. mū.
Causa q̄re infantes nascūtur in pcīo: nō est sic in pentibus sicut fuit in adam: hoc ꝓbatur li. de ꝓcep. virg. ꝛ pec. orig. ca. xxv}.
Causa redditur quare virgo Maria nō affuerit: dū filius eius christus capiebatur. li. de passio. do. C.
Celi duę sūt ianue. li. }. ō ima. mū. ca.
Celi climata sūt q̄tuor. ibidē. (xv.
Celum dicit quasi cęla helios. i. domus solis: vel quasi vas celatū: q̄ stellis ē insignitū. li. }. ō imag. mū.
Charitas est exhibēda ꝛ (ca. xxv. nō exigēda: Et qui charitatē i cor de retinet: ꝙ vnde deꝰ gras ei scit habet. li. de Simili. ca. clxix.
Christi crux. xv. pedū habuit longitudinē. li. de passione domini. R.
Christi passio pulchre deducit ꝛ tāgit ꝓ speculo intuet. In speculo etiāg. serm. per longum.
Christū potuisse mēriri vel nō mentiri: quomodo intelligi debet: ostēditur li. ij. cur deus homo. ca. x.
Christū debere pati ꝛ debere nō pati: declaratur ibidē ca. xvij. Et li. de veritate. ca. viij.
Christū secū i via pfectiōis: volūtati hoīm ꝛ libero arbitrio relinq̄t: non aūt potestati: ꝛ cur hoc: ostēditur. li. de mensur. crucis. C.
Christus deꝰ q̄ veritatē ꝛ iusticiam viuendo ꝛ loquēdo indeclinabiliter tenuit: hinc iudaicus populus ꝛra ipm cām pfectiōis sumpsit. li. }. cur deus homo. ca. ix.
Christus ideo morti nō obligat: ꝙ nō peccator. li. ij. cur deꝰ hō. ca. x. Et li. de medita. redemp. h. ca. iij.
Christus quāuis incōmodoꝝ nr̄oꝝ ꝓcepto sit: nequaq̄ tā miser dicēdus erit. li. ij. cur deꝰ hō. ca. xij. Itē q̄ cū ceteris infirmitatib⁹ nr̄is nō habeat ignorātiā: ostēditur ibidem
Christꝰ dum iudibria ꝛ (ca. xiij. mortē subijt: exemplū fuit dare generi hūano derelinquit. li. ij. Cur deus homo. ca. xviij. Et. li. de medita. redempti. hūa. ca. iij.
Item dedit moriendo q̄ non debebat: hoc pulchre ostendit ibidem.
Christꝰ q̄re corpus suū panē dixerit: ostēditur in epla de fermē. ꝛ azy. B
Christꝰ azymū panē benedixit: non vt ꝑceptū de azymo seruaret: sed vt azymitas appropinquare. ibidē. C.
Christꝰ ductor nr̄ ꝛbo ꝛ exēplo viā nob⁹ ꝛstat: ostēditur. li. de mēsu. cru.
Christꝰ seipm dat ductorē ꝛ i (A. structorē i ꝙ dicit: Post me: Rul li eam ꝓcedere aut cōtra ꝓcedere: ꝙm sed licebit: ipe eam omogenitus i mitis frib⁹. li. de mēsu. cru. D
Christꝰ nulla necessitate ꝙ libera voluntate ꝓ hole redimēdo passꝰ est. li. de medita. redēp. hūane. ca. iij.
Christꝰ ꝑter tres rationes orauit in mōte ab captionē. li. de pas. d. B.
Christus in caluarie loco denudat⁹: velamine matris in lumbis fuit ab ea tectus. ibidem. D.
Item ꝯliter in cruce extēsus fuerit: ꝛ ꝯ alte suspensus a terra exiterit: Et qualiter suo sanguine vestē delate matris respersērit: duz sub cruce sedula astitit: notat ibidem.
Christus in cruce pēdēs dū inquit: Pater i manꝰ tuas cōmendo ꝛc. in illa cōmendatiōe eū hostia sanguinis cōmendabat deo patri: matrē suā dulcissimā: eū oīb⁹ q̄ de spū sctō victuri sūt vsq; i finē secli. ibi
Christꝰ tribꝰ victib⁹ obstru (dē. Pzit infernū dum de lymbo patres liberauit antiquos. ibidem. Q.
Item de cruce depositꝰ ad tres passꝰ a loco crucifixiōis in terrā: capite susceptus fuit a matre i sinū. Ibidē et ibidē ꝙ pīa cru petri: iohānis: iacobi ꝛ marie magdalene. R.
Christus quō appuit matri ꝛ ceteris electis: dum adhuc depīā gerēt ꝙ cruce i corpe glificato: ꝛc. ibidē.
Christus nō trarit mundiciam suaz a matre: cuius ꝛ ipsa mūda fuerit: li. ij. cur deus hō. ca. xvj. Et li. de ꝓcep. ꝯg. ꝛ pec. orī. ca. xviij.
Cyclꝰ lunaris: ꝛ cyclꝰ solaris: et curꝰ vtriusq;: notat li. ij. de imag. mū. C1
Clericos monachoꝝ (ca. xv. ꝛ xvj. ꝓpositū appetētes: liberos esse ab episcopis ad monasteriorū ingressus: ꝛ ꝯ periculosum sit epīs talib⁹ contraire: probatur epla. r. B. C. C1
Cogitare ꝛ i cor de dicere: idez sunt. li. P: solo. ca. iij. Co
Collectio brevis omniū victoriū: sez q̄ spūs scūs sit de filio sicut ꝛ de patre: sit: ꝛ idipm concluditur li. de ꝓcess. spū sanc. Q. ꝛ R.
Color: q̄ nō habeat se ūliter ad corpus vt rectitudo ad iustitiā: significationum: ostēditur li. de ve/

ritate. capi. xiiij.

Com Commendatio superne hierusalem: notatur. li. de Simili. ca. xliij.

Cõpassio marie virginis p filio eruditur: introducit li. de excell. Ma.

Con Cõclusio infert ex his (vir. ca. v. que greci nobiscũ credũt: q filius aut sit de spũsancto: aut spũsanctus de filio. li. de pces. spir. san.

Concordia pfecta est: (D. in fine. que in vnã idẽtitatẽ & candẽ vnitatẽ ꝓuenit. li. de scar. ẋbi. ca. viij.

Concordia. x. ps utilitudinis q̃lis futura sit utilis: & ex cõtrariũ scy discordia. x. pars miserie in damnatis: notatur li. de Simili. ca. xxij.

Cõductio loci seu tempis: demõstrat li. Monolo. ca. xxj. circa mediũ.

Consideratio pti alteri⁹: q̃ multum obst hoc ostendit li. de Si. ca. cc.

Constituisti terminos ei⁹ q̃ preteriri nõ potuerũt: & illõ: Quos pscivit & pdestinavit &c. exponit: Et q̃ nihil dox sit pri⁹ aut posteri⁹ apd deũ: notat li. de ꝓcor. pscie. vi & pde.

Constituit terminos pplox (L. M. iuxta nũex filiorũ israel: varie exponit. li. j. cur deꝰ homo. ca. xviij.

Cõtentio inꝛ monachos nutritos: & ꝓuersos tollit. li. de Si. ca. lxxviij

Cor Cor nostrx simile est molẽdino semp molenti. li. de Simili. ca. xlj.

Corruptio multiplex describit, in declara. de ꝓcep. virg. & pec. origin.

Corruptio & mala q̃ fue (ꝓncipio. rit pena patꝛi & pⁿ baptismũ remanẽt: q̃ nõ sint p se pcã: ꝓbat li. de ꝓcor. gre & libe. arbi. T. & U.

Cre Creata natura sicut nihil p se facere ꝑt nisi qđ a dei volũtate accepit: ita volũtas creature nequit p se ꝗcquã opari nisi qđ natura adiuvat aut ꝓcedit. li. de ꝓcep. virgi. & pecca. origin. ca. xj.

Creatrix ẽntia: aut est infinitas aut creatus: nullo modo recipit ꝑteritum vel futurũ. li. Monolo. ca. xxj.

Creatura rõnalis cur nõ possit p se de malo ꝓuerti ad bonũ: licet posset de bono ad malum: notatur li. de casu diaboli. ca. vij.

Creatura rõnalem ad hoc esse factã vt summã essentiã amet sup oĩa bona: probatur li. mono. ca. lxvj.

Creatura ascendere sup creatorem & indicare de illo: q̃ absurdũ ipꝰ autem contingeret si meus alqđ melꝰ deo posset cogitare. li. p

Creaturam nõ posse (solo. ca. ij. adipisci rectitudinem nisi per gratiam: per longum probatur: li. de ꝓcord. gre & libe. arbi. H. M. &c.

Credẽdũ ẽ i patrẽ & filiũ & coꝛ spũ pcẽ & in singlos & ẽ tres. li. mo.

Credendũ & cõfitẽdũ ẽ (ca. lxxiij. spũmsctũm ideo esse a pẽ: q̃ ẽ de deo: & pater nõ est magis deꝰ q̃ filius: sed vnꝰ solꝰ verꝰ deꝰ pr̃ & filius. li. de pces. spir. sanc. F.

Credere oportet qui de eo intelligere cupit. li. polo. ca. j. in fine.

Crux a cruciam dicit: & quõ debeamus hẽ cruciari: Et huius crucis lõgitudo: latitudo: sublimitas & pfundũ declarat. li. de mensu. crucis. F. H. M. Z.

Curiositas est studiũ pscrutãdi ea q̃ scire nilla est vtilitas. li. de Si. ca.

Curiositatꝛ. xvj. sunt gene (xxv. ra: ex quib⁹ quinq; sũt simplicia: sex duplicia: quattuor triplicia: vnus vero q̃druplex. li. de Si. ca. xxvj.

De quinq; simplicib⁹ agit ibidẽ ca. xxvij. de sex duplicibus: ca. xxviij. de quattuor triplicibus: ca. xxix. de vno quadruplici. ca: xxx.

Curiositatis genera sunt. xx. & viij. e quib⁹ tria sunt simplicia: nouẽ duplicia: decẽ triplicia: quinq; quadruplicia: vnũ vero ex quinq; pribus constat. ibidem ca. xxxj.

De tribus simplicib⁹ agit ca. xxxij. de nouem duplicib⁹: ca. xxxiij. de decem triplicibus: ca. xxxiij. de quinq; quadruplicibus: ca. xxxv. de vno ex quinq; ca. xxxvj.

Cur grauẽt peccato adeꝛ: q̃ eius ꝓcij nõ fuerunt: ostenditur li. de cõcep. virgi. & pecca. origi. ca. x.

Cur ioannes ac ceteri q̃ & per miraculũ cõcepti sunt: nõ sint per se liberi a peccato ficut ch⁹ ibⁱ de virgine natus: ostendit li. de concep. virgi. & pecca. origi. ca. xvj.

Cur filius magis det spũmsanctum q̃ spiritussanctus filiũ: &c. ostẽdit li. de ꝓces. spiri. san. H. post me.

Cur dominus ioãnes de missione spiritussancti dicẽs: Cũ venerit ille spiritus veritatis q̃ a patre ꝓcedit &c. nõ addidit: Et a me seu a filio: declarat ibidem. M. Et ibidem silẽs auctoritates soluuntur.

Cur multa in scriptura sacra hmõi legim⁹: vtqđ de vna psona singulariter dicit indifferẽter de tribus intelligatur: vt. ẽ. M.

Cur euangeliste nõ referant xp̃m a mortui resurgẽtẽ: sue dilectissime matri primo & principaliter apparuisse: eius dolores mitigãdo: huius ratio concluditur li. de Excellen. marie. virgi. ca. vj.

De Debere & non debere quõ aliquã do impꝛopꝛie dicatur: ostenditur li. de veri. ca. ix.

De diuersis intellectib⁹ debere: & nõ deberi: posse: & nõ posse: ibidẽ ca.

Dei bonoꝛ nequit aliquid (viij. quantũ ad illũ pertinet: addi vel minui. li. j. cur deꝰ homo. ca. xv.

Dei voluntatẽ appellam⁹ quicqđ in nobis ipse miserico: diter operat: reuocãdo nos ab erroꝛe: vel pie cõfirmãdo iusticie. li. de volũ. dei. A

Dei volũtas est: qcqđ fit: vt fieri inuenitur in creaturis. ibidem.

Dei institutio i duo diuidit. ibidẽ. C

De kalẽdis: nonis & idibus: agitur li. ij. de imag. mun. ca. viij.

Delectatiõis duo sũt gña. li. de Si.

Delectatiõis male genera (. ca. xj. sunt triginta & vnã: e quibus ẽnq; sunt simplicia: decem duplicia: &c. ibidem capi. xiij.

De quinq; simplicibus: agit ca. xiiij. de decẽ duplicibus: ca. xv. de decẽ triplicibus: ca. xvj. de quinq; quadruplicib⁹: ca. xvij. de vno qđ ex quinq; pribus cõstat: ca. xviij. Et q̃ differenter se habeant q̃ ad magnitudinẽ peccati: ostẽdit ibidem in peccato detractionis &c. ca. xix.

Delectationis genera quib⁹ anima delectat: multo plures esse q̃ coꝛporis: probatur ibidem: ca. xx.

Denarij pro quibus christus a iuda fuit venditus quales fuerint: ostẽditur li. de passi. dñi. A.

Deo q̃q; fideliter seruiat: q̃ tã ineffabilia recõpẽsat. li. de Si. ca. xxxv.

Depcatio ad patrẽ ꝓ filij passione: notat i Speculo eccã. serm. ca. xviij.

Detractio quid sit: & q̃ damnabile vitiũ existat: ostẽdit li. de Silẽ. ca.

Detractio tollit charitatem (celix. sine qua nullus attinget beatitudinem. ibidem. cl.

Deum bonoꝛem suum posse perdere impossibile: esse probatur li. j. Cur deus homo. ca. xiij.

Deum cõcipi de virgine mũdissima ꝓuenies fuit: non tũ ꝓ necessitate quasi de peccatrice nõ potuerit. li. de ꝓcep. virg. & pec. origi. ca. xviij

Deum vere esse: & cum aliquid esse q̃ nihil maius cogitari potest: probatur li. polo ca. ij. Et li. ꝓ insip. B. C. &c. Et deũ nõ esse: cogitari non potest: probatur hoc ibidem. ca. ij. Et li. pro insip. C.

Deum non esse in loco aut tempoꝛe: sed omnia esse in illo: probatur li. ꝓ solo. capi. xix.

Deũ ẽ ante & vltra oĩa etiã eterna: demonstratur ibidem: ca. xx.

Et an illud esse sit seculum seculoꝝ: sine secla seculoꝝ: notat ibidem. ca. xxj.

Deũ habere membra: figuraliter solum dicim⁹: nõ more hũano vt in dei alicq̃ aut hereticis fatemr. Et qđ ꝓ caput: capillos: oculos &c. intelligi possit: vide ꝓ. put placet. li. de expositione mẽbroꝝ dei. A. B. &c. Similiter & motꝰ animi: iram: furorem: oblitionem &c. De vestimẽtis & alijs: notat ibidem ꝓ totum.

Deus homo sua spõte moꝛtẽ subijt:

ꝛ nō a patre coactus tā dura ꝓ tu
lit.li.j. cur deus hō.ca. viij.ꝛ.ix.
Deus nimirrit supplicāti qđ debꝫ: ꝛ
quō: pulchre.ostēdit ibidem:ca.
Deꝰ pficiet de natura hūa/ (xviij.
na qđ ceepit:id est ꝓ integrā satis/
factionē.li.ij. cur deus hō.ca.iiij.
Jtē ꝟ faciet non cogēte necessitate.
ibidē.ca.v. Et necitas distinguit
Deꝰ necitate nihil facꝫ.Et v/ (ibidē
ꝓprie attribuit ei necitas.ibidē
Deꝰ ḡttuo: mōis pōt facere hoicꝫ.
li.ij.Cur deus homo.ca. viij.
Deus homo an sit ex debito mortu/
rus vt ceteri hoīes: innestigat ibi
Jtē quō possit vl nō pos (dē.ca.x.
sit peccare:Et cur ille vel angelꝰ
de sua iustitia laudandus sit cum
peccare non possint: notat ibidē.
Deus hō ꝙ ꝓpria potestate mortiat:
oñdit ibidē.ca.xj.Et itez ca.xvj.
Deus hō qualiter de mal (p lōgā/
la peccatrice generis hūani assū/
pserit hoīem sine pcō:notat ibi/
dē.Et li.ō ꝛcep.ꝟ.ꝛ pec.ori.ca.j.
Deus nihil debebat dia/ (ꝛ ca.xv.
bolo nisi penā:nec hō illi aliquid
debebat nisi vicē: vt ab illo victꝰ
illū reuinceret: ꝛ sic quicđ exige
batur ab hoīe debebat deo ꝛ non
diabolo.li.ij.cur deus hō.ca.xx.
Deus non sic assumpsit hoīem vt na
tura dei ꝛ hominis sit vna ꝛ eadē:
sed vt ꝓsona dei ꝛ hoīs vna ꝛ ea/
dem sit: qđ non nisi in vna ꝓsona
dei esse pōt.li. de incar. ꝫb.ca.iiij.
Jtem cur magis assumpserit hoīem
in vnitatē ꝓsone filij:ꝝ in vnita/
tē alicuꝰ alitꝫ ꝓsonaꝝ:notat ibi.
Deus nuꝫ punit ꝓ peccato nō pu/
nit ꝓ nihilo.li.de concep. virg.
ꝛ pecca.orig.capi.vj.
Deus ideo homo factus esse ꝓbat:
quia nullus nō deus sufficeret ad
alios redimēdos.ibidē ca.xvij.
Deus est quicđ melꝰ est esse ꝝ nō
esse:ꝛ est solus ꝓ se existens: omnia
aūt alia facta de nihilo. li. ꝓsolo/
giō.ca.v.Et li.contra insip.ꝑ.
Deus cū non sit corpus: quō sit sen/
sibilis: ostenditur ibidem ca. vj.
Deus cum multa nō possit:quomo/
do omnipotens dici possit:declarat
ibidē ca. vij.Et de ca.diab.ca.xj.
Deus quō sit misericors et impas/
sibilis soluit. Jbidem ca.viij.
Deus cum sit torꝰ iustꝰ et summe iu/
stꝰ: quō malis parcat:Et qꝛ iuste
miscat mal: deducit ibidē ca.ix.
Quō iuste puniat:ꝛ iuste parcat ma
lis: ostendit ibidem ca.x.
Deus est ꝓ se quicđ est:vt ipa vita
ꝙ viuit et sapientia qua sapit ꝛc.
li.ꝑ:solo. capi.xij.
Deus solus ꝓprie increꝫ scriptus ꝛ
eternꝰ est:et quō alij spūs increꝫ
scripti ꝛ eterni dicat: declarat ibi
Quō videat ꝛ nō vi (dē:ca.xiij.
deatur a querentibꝰ eū: notat ibi/
dem.ca.xiiij.
Qꝛ maior sit ꝙ cogitari possit. Jbi/
Deus est ipsa vnitas: (dē ca.xv.
nullo intellectu diuisibilis.li.ꝑto
solo. capitu. xvij.
Deus solus est qđ est ꝛ qui est: Jbi/
dē ca.xxj.Et qđ hoc bonū sit pi/
ter pater ꝛ filiꝰ ꝛ spūssanctꝰ.Et ꝟ
sit vnū necessariū qđ ē omne ꝛ so/
lū ꝛ totū bonū. ibidē ca. xxiij.
Jtē quale ꝛ quātū sit hoc bonū: no
tat cōiecturaliter.ca.xxiiij.
Deus nō habet ꝓpo.li.de ꝓcess. spi.
san.ꝑ.Et iterū ibidē ꝫb lra:T.cō
Deus ideo diabolo ꝓscue (cludit.
rantiā nō dedit: qꝛ ille ſi accepit.
li. de casu diaboli. ca. iij.
Deus cū omnia ꝓscire siue scire creda
tur: vtruꝫ eius scia sit a rebus: an
res habeat esse ab eius scientia:in
uestigat li. de ꝛeor. ꝓscē. ꝛ ꝓc.
Deus multa bona dat in (desti.ꝑ.
hac vita:sine quibꝰ hō saluari nō
pōt.li.de ꝛeor.gre ꝛ libe.arb. E.
Deus cū reddit rectitudinē illā de/
serenti: maius miraculum est: ꝟ
si mortuo vitā amissam restituat.
li. de libero arbitrio. ca.x.
Deus ita discernit inter saluādos

ꝛ dānandos:quō rex quidā inter
fideles ꝛ infideles imperij sui. li.
de Similitudi. ca. xlvj.
Deus ipse sit exercet inimicitias cō/
tra diabolū:quō rex quidam con
tra ꝓncipē quendā suā inimicitiā
exercuit.ibidem.ca.lxxv.ꝛ lxxvj.
Deus quō ꝛ ꝓpter quid dicat hor/
rere animā peccatricem: ostendi/
tur.li. de Similitudi. ca.clxxxiij.
Deus quā ꝝ in cūctis suis operibus
sit mirabilis: mirabilior tñ in vi/
scerib⁹ pietatꝫ.li.meditationū.ꝑ
Dl Diaboli venatio:notat li. de sill. ca.
Diaboli versutie hoīem a (clxxxij
ꝓposito bone voluntatis reuoca
re conātꝫ:et quō illius resistēdi sit
ꝛ i bono ꝓgrediēdō:notat epla.j.
Diabolū nullā aduersus hoīem ha/
buisse iusticiā:et ꝛre habuisse vi/
deatur:et cur deꝰ hoīem ꝟ mō li/
berauerit: ostendit li.j.Cur deus
homo.ca. vij.
Diabolū posse reconciliari cū suis an
gelis apostatꝫ est impossibile: nec
saluatoris nostri redemptio vsq;
ad illos debet extēdi.li.ij. cur deꝰ
homo. capi.xxj.
Diabolus supandus erat iusticia:vt
sic iniustam potestatem amitteret.
li.j.cur deus homo.ca. vij.
Diabolus minus torquebat hoīem:
ꝙuis homo iusto dei iudicio iuste
ab illo torquerꝫ.ibidem.
Diabolus cur ideo videat nō acce/
pisse perseuerātiā qꝛ deus nō de/
dit: declarat li. de casu dia. ca.ij.
Diabolus quia accepit velle ꝛ posse
accipere pseuerātiā:et vellet posse
se pseuerare:ideo nō accepit nec p
seuerauit: qꝛ pseuerare noluit.ibi
Jtē quare nō pseuerare (dē.ca.iij
voluit: ostendit ibidem ꝓpe me.
Diabolus hoc mō peccauit: qꝛ non
solū similis voluit esse deo:ꝟ etiaꝫ
maior voluit esse deo: quoniā vo
luntatē suā supra voluntatem dei
posuit: qđ deꝰ illū velle nolebat.
li. de Casu diaboli.ca.iiij.
Diabolus quō se habeat erga cum ꝙ
sel'mū dū deseruit:ꝓ similitudinē oñ/
dit de placitatore. li. de Simi. ca.
Diabolus cū nequit mona (lxxiij.
chatū alicui dare odio:nisi cum
ꝙuersatiōis in ꝙ est subuerse fasti
dio.li. de Similitu. ca.clxxvj. Et
Epistola. vij.L.
Dies a discernēdo dr.Et est septima
pars hebdomade vulgaris: conti
nens horas. xxj. naturalis vero
xxiiij.li.ij.de imag.mundi ca.j.
Dies dicuntur:Et de nominib⁹ eius
dem agitur:ibidem ca.iij.
Dies egyptiaci: quare sic dicantur:
ostenditur ibidem.ca.vltimo.
Difficilius est valde intra seculares
ꝓ liberā volūtatē ꝝ intra claustꝫ
monachorꝫ sub disciplina vite cu/
stodire sanctitatē.Epla.j.L.
Difficultas qua peccatis cōsentim⁹
ꝛpugnare pōt unitā voluntatē: ꝟ
expugnare neđt suitā. li. de li.ar.
Disputare de reb⁹ pfūdis (ca.vj.
nullꝰ promptus existat: marie de
illis in quibus nō erratur sine pe
riculo.li.de ſcar.ver.ca.iij.ſ fine.
Distantia spherarum:notat li.j.de
imag. mundi.ca.xxiiij.
Diuersitas naturarum ꝛ vnitas per
sone in rpo ad qđ ualuerit:oñdit
li.ij.Cur deus homo.ca. xviij.
Dubium: vtrum scilicet vniuersitas Du
rerū que per aliud sunt: sint ex ali/
qua materia:mouetur ꝛ soluitur
li.Monolo. capitu.vj.
A que facta sunt ex nihilo: Ea
e qꝛ non nihil erāt antequā fie
rent quantū ad rationē faci/
entis ꝓ quā ꝛ ꝛcōm quam fierēt:
declarat li. Mono.ca. viij. Et qꝛ
illa ratio sit sicut quedā rerū locu
tio.ibidē. Ubiꝛ similitudo pontif
de fabꝛo.ca.ix.Et quomodo diffe
rēter se habeat hec similitudo:oñ/
ditur ca.x.Et qꝛ hec summe essen/
tie locutio sit summa essentia: con
cluditur:ibidem ca.xj.
Egypꝰ vnde nomē sumpserit oñdē/ Eg

ditur: ⁊ que in ea cõtineantur: de ducit' li. j. de imag. mun. ca. xv.

El Elemẽta vnde dicant: ⁊ q̃t sint: ostẽditur li. j. de imag. mun. ca. iij.

Item assignant quattuor tpib⁹: quattuor qualitatib⁹ q̃ttuor hũoꝛib⁹: ⁊ quattuor etatib⁹. ibidem ca. iiij.

Er Error eiusdã clerici ỹsumẽtis pbare ꝓiem ⁊ spũmsanctũ eũ filio incarnatũ esse: ⁊ causa eũ mouẽs: ponitur: li. de incarn. verbi. ca. j.

Erro: ille cõuincit vna eũ errore sabellij. ibidem. ca. iij. ꝑ to.

Es Esse semp: quomodo melꝰ possit intelligi q̃ in omni tempe: ostenditur: li. monolo. ca. xxij. ꝑpe fin'.

Esse vbiq̃: quõ melius ẽtelligaf q̃ loi loco: demõstrat ibidẽ ca. xxiij.

Esse ⁊ nõ esse: sil cogitare nõ possumus. li. contra inisp. H.

Essentia: esse ⁊ ens sic sunt ad se inuicẽ: sicut se habẽt actinuicẽ iux et lucere ⁊ lucẽs. li. mono. ca. v. ỹ fine.

Et Etates hoĩs sũt sex: et sũt sex etates mũdi. De his agit li. ij. de ima. m.

Eternitas cõparaf pũcto. (ca. xliij li. de incarn. ver. ca. viij.

Europa describitur ⁊ regiões varie ỹ ea ꝑtẽ specificãf. li. j. de ima. m.

Ex Exaltationis genera sunt (ca. xviij quinꝯ: cim: e quib⁹ quattuor sunt simplicia: sex duplicia: q̃ttuor triplicia: vnũ xo quadruplex. li. de Simi. ca. xxj. de q̃ttuor simplicib⁹ ca. xxij. De sex duplicib⁹. ca. xxiij. de quattuor triplicibus: ca. xxiiij. de vno quadruplici: ca. xxv.

Exclamatio anime ad plangẽdum: notatur: li. de miseria hominis. B.

Excusatio auctoris multiplex: ⁊ q̃ suũ non sit de tã alta materia tractare. li. cur deus homo. ca. j.

Exẽplũ ꝺddã pulchrũ de lepore: declaraf li. de Simi. ca. clxxxvij.

Exemplũ aliud de puero ludente cũ auicla: qõ de diabolo exponif. ibi

Exiõ: ⁊ ꝓ iõm: ⁊ i (dẽ ca. clxxxix. iõ: sunt ofa: qualiter intelligẽdũ sit: notaf li. de. ꝓ cess. spir. san. R.

Ex nihilo ofa fecit: quõ intelligendũ sit: ostẽdit li. mono. ca. vij. ⁊ viij.

Acere: multis modis dicim⁹. f li. de casu diaboli. ca. xvij. F

Facꝰ obediẽs vsq̃ ad mortẽ quõ intelligaf: ostendit li. j. Cur deꝰ hõ. ca. ix. et. x. Et li. de medita. redemp. humane. ca. iiij. F

Feditas peccati ⁊ malicia: declaratur li. de. Simili. ca. xxc. F

Festiua virginis dei genitricis marie assumptio: pulchre ostenditur li. de Excellen. marie vir. ca. viij. F

Fidei rationẽ dũ studemus inquirere: rõnes infidelitũ liatũ est mouere. li. j. cur deus homo. ca. ij.

Fides redẽptionis sic est tenẽda: vt etiã si nulla rõne cõp: rehẽdatur: nulla tñ causa sit qua ab eꝰ firmitate excidaf. li. j. cur deꝰ hõ. ca. j.

Fides viua ⁊ fides mortua que sit: ostenditur: li. Monolo. ca. lxxv.

Filij persona debuit incarnari pottꝰ q̃ patris aut spiritussancti. li. ij. Cur deus homo. ca. ix.

Filio incarnato nõ sequit' ideo patrem ⁊ spũmsanctũ incarnatũ eẽ. Et q̃ filio amplius cõueniat incarnari q̃ patri aut spiritui sc̃o: ostendit li. de incar. ver. ca. iiij.

Filiũ nõ eẽ de spũsancto: catholica fide pbaf: ⁊ rõne ostendit li. de ꝓcess. spi. san. D. in fine.

Filius in incarnatiõe nõ assumpsit hoĩem in vnitatẽ nature: ꝫ in vnitatẽ ꝑsone. li. de sar. ver. ca. iiij.

Filius virginis valde aliter ostenditur fuisse in adam: q̃ ceteri omnes hoĩes. li. de ꝓce. ꝛ. ⁊ p. ori. ca.

Filius est essentia pũa: (xxiij. I me. virt⁹ ⁊ sapia sine ỹitate ⁊ iusticia: et quic ꝺd sũmi spiritꝰ cõuenit essentie. H declaraf li. mono ca. xliij

Item quõ quedã ex his q̃ sic ꝓferũt aliꝰ q̃q̃ intelligi possint: oñdit ibi

Filꝰ ipse q̃ sit mesti. (dẽ ca. xlv. gentia intelligẽtie: et veritas veritatis. ⁊ẽ. declaraf ibidẽ. ca. xlvj.

Item quõ sit intelligẽtia vel sapiẽtia memorie: et memoria ꝓpis: et memorie. Ibidem ca. xlvij.

Filꝰ alio mõ intelligif esse de pr̃: ⁊ alit' spũsctũs. li. de ꝓcess. sp. s. B.

Filꝰ an sit de spũ sctõ: an spũssanctus de filio: subtiliter inuestigat: q: vtrũq̃ nequit eẽ falsũ aut verum. li. de ꝓcess. spiri. san. D.

Filꝰ dei ỹo patri ꝓ nobis debitũ exolut. In speculo eu ãge. ser. ca. xv.

Et q̃ ꝓ tanta passione diligẽdus sit: notatur ibidem ca. xvj.

Finis pfectionis. i. plenerãtia notaf in ỹbis christi eũ dẽ: Tollat crucẽ suã q̃tidie. li. de mẽsu. cru. R.

Finis sp̃ ꝑ oĩa haberi debet. Epla.

Firmamẽtũ vñ dicaf: ⁊ q: hui⁹ (v. sint duo poli. li. j. de imag. mun.

Fla Flatus ille eũ christi⁹ post (ca. xxv resurrectionẽ discipulis appuit ⁊ insufflã do dixit: Accipite spiritũ sanctũ: nõ erat spũssanc⁹: et mysteriũ illꝰ declaraf li. de ꝓcess. sp.

Fon Fõtes q̃re in estate frigidi: (san. D ⁊ in hyeme calidi existãt: ostendit li. j. de imag. mũdi. ca. xxij. Ibidem q̃q̃ multa de aq̃ notant pul

For Forma mũdi: notatur (chta ꝑ to. li. j. de imag. mundi. ca. j.

Forma et mores bẽ marie virginis et eius vnici filij dominꝰ nr̃i: colligũtur fere in vltimo huiꝰ opusculi.

Fortitudo terna ꝓ beatitudine: ad quid ꝓfuit illã habere beatitudinẽ: cũ ẽe oĩa in suo statu conuenienter sint locata: ostendit: et qualis sit declaraf. Eius quoq̃ cõtrariũ sc̃z imbecillitas ꝓ miserie deducitur: oppositio mõ. li. de Sill. ca. liij.

Fru Fructus ⁊ finis gl̃ oritur honoꝛ mũdi quis sit: ostẽditur Epla. iij. B.

Han Audiũ plenũ: q̃s deus ꝓmittit: quod sit illud: inuestigaf li. ỹdrologion. ca. xxvj.

Audiũ ẽ decima ꝓ beatitudine declaraf: et eiꝰ ꝛrariũ sc̃z tristitia ꝓ miserie: oñdit li. de sili. ca. ix. j.

Audiũ erat marie virgini in ceto ⁊ gaudiũ in terra: gaudiũ in sug i oi creatura. li. de Eccl. b. M. ỹ. ca.

Handiũ marie ỹgis: q̃ excellẽs (vt exterit i filij sui ascẽsione: declaraf ibidẽ ca. vij. ⁊ q̃re xꝑs eã non mox secũ assũpserit: oñdit ibidẽ.

Heneris hũani ꝓclitas: ⁊ q̃ deus de hoĩe ꝓposuerat: causa fuere cur deus hõ tam inenarrabilia pertulerit. li. j. cur deꝰ homo. ca. iij. He

Hesta christi ab infantia: enucidanf: In speculo. euang. serm. ca. v.

Hoꝛtatio hominis christiani esse debet in nom̃e iesu crucifixi. In speculo. euang. serm. ca. ij. Hlo

Hoꝛtatio ⁊ bono: ẽ mũdi cõsolãtiũ q̃ sit eoꝝ expectatio: notaf epla. xj. b.

Hrãtia sola opaf salutẽ i infantib⁹ q̃ post baptismũ moꝛiunt' anteq̃ suo possint vti libero arbitrio. li. de concord. gr̃e ⁊ libe. arbi. ỹ. Hra

Hratia quõ adiuuet liber arbitriuꝫ post q̃s recti⁹dinẽ accepit vt fuet qs̃ accepit: ostendit ibidẽ ỹ. ⁊ R.

Hratia sola: nec liber arbitriũ solum exceptis infantibus q̃ post baptismum moꝛ decedunt operaf salutem: sed hec duo simul. ibidem. R.

Hratio accepta liberaliter distributa a deo ꝓuerent' dona maiora. li. j. Cur deus homo. ca. j.

Hreci quãuis negent spiritũ sanctũ de filio ꝓcedere: nõ tñ negãt eum esse spũm filij. li. de ꝓcess. sp. ca. B. Hre

Hreꝝ credũt ⁊ obstrent' deũ de deo eẽ nascẽdo: ⁊ deũ de deo esse ꝓcedẽdo: nec putãt aliũ esse: deũ q̃ nascitur q̃ de quo nascatur: ⁊ q̃ ꝓcedit q̃ de q̃ ꝓcedit: cũ multis aiꝭs q̃ credũt: ex q̃b⁹ ꝫ eos auctor anselmus ꝓcedit ⁊ ꝓcludit suã itentiõ. ibidẽ.

Hreci execrantur qui pane (plõg fermẽtato sacrificãt. Epla de fermen. ⁊ azymo. H.

Hreci dum azymitas anathematizãt: anathematizãt christũ: et si dicũt nos iudaizare: dicãt necesse est et christũ iudaizasse. Ibidẽ L. Resp̃siones varie sug bis: notãt ibidẽ. D. L. ỹ. H.

clndit li. de ꝓcep. virgi. ⁊ pecca. origi. ca. xxx.

Impotētia que descēdit ex culpa nō excusat impotētē culpa manēte. li. de ꝓcor. gre ⁊ lib. ar. B.

Impotētie causa aliqliter excusat a redditiōe debiti: ⁊ ipotētie culpa culpā augmētat. li. j. cur d. hō. ca.

In Incentiuū amor ⁊ de christi (xxiij. passiōe: notatur in Speculo eiꝰ ge. serm. ca. xij.

Incitationes mentiū ad studinis ek ne desideriū: notant cpla. ij. B.

India ab indo flumine dicta: unica ⁊ da in se contīes describitur. li. j. de imagi. mundi ca. x.

Indiscreta correctio magistroꝝ qui tunenib⁹ ꝓsunt: q̄ pernitiosa existat: ondit. li. de Stū. ca. dxxvij. ⁊

Induratus senex ⁊ in ma (lxxvij. lis edoctꝰ: ad bonū reflecti difficile erit: puer vt cera mollibona aut mala imōmit: ⁊ hoꝝ medius iuuenis: a malo ad bonū ⁊ ad q̄ cū honestū duci possibile erit. li. ō Si.

Infernꝰ cū ꝓtētio in eo (ca. dxxvj ⁊ flumen pertransiēs describitur. li. j. de imagi. mundi. ca. xxj.

Infinita sunt q̄ nos compellunt ad amandū deū. li. de mēta. ernes. B.

Infirma salnatoꝝ venerari ⁊ amplecti: q̄ salubre sit homi xp̄iano: ostendit in Speculo eiūg. ser. ca. j.

Infirmitat⁹ ale duo genera esse: sicut ⁊ corꝓris: scz quasi naturalis ⁊ casual: notat. li. de Stū. ca. cxx.

Initialis modus cogitādi de deo q̄ ē spūs: ꝓponit li. de Mēsu. cru. C

Initiū pfectiōis vie q̄ sēq̄ debemus xp̄m: est seipm abnegare. ibidē. E

Inimici quomō diligi possint: monstratur. li. de Stū. ca. dxij.

Iniustitia nulla habet essentiā: q̄ nisi iniuste voluntatis affectio et actꝰ p se ꝓsiderati aliq̄d sint: vsus iniustitiā vocet. li. de concep. virgi. ⁊ pecca origi. ca. v.

Iniustitia ⁊ malū cum nihil sit: cur horremꝰ audire nosse mali: et q̄d facrat opa illa que iniustitia facere videt: inuestigat ⁊ soluitur. li. de casu diaboli. ca. xxvj.

Iniustitia non est nisi absentia debite iustitie vbi esse debet iustitia: et q̄ nō sit aliq̄d sed nihil: pbatur ibidē ca. xv. ī fine. ⁊ ca. xvj. Et de concor. ꝓscientie ⁊ predest. G.

In iuuenc tria notāt: gb⁹ ad pbitatē vētur⁹ ꝓficit. li. ō Si. ca. cxxxix.

Immundicie corꝓis tria esse genera: notantur ibidem ca. cxix.

Innocentia: beneficio ⁊ ꝓlatione sic debemus vti in faciendo ⁊ recipiendo: sicuti vsualiter portatur ce nouetia: ibi dem. ca. cxvij.

Innumerabilia esse beneficia dei quibus volūtatē nostrā excitat ad se quendū eā in via perfectiōis: probatur li. de Mēsu. cruc. C.

In omnibus q̄ christus ꝓtulit: diuina natura nō est būiliata: sed būana exaltata: nec illa est ūminuta: ⁊ ista est misericors: diter adiuta. li. de medita. redemp. hūane. ca. iij.

Inspiētia octaua pars misērie: qualis erit in damnatis: ostendit per eius ꝓtrariū scz sapientiā: q̄ ꝓ ē btitudio. li. ō Si. ca. lix. ⁊ lx. ⁊ lxj.

Instinctu dīna nō ipropric dī volūtas appellari ꝓt. li. de volū. dī. C

Insule maris varie cū cōtent⁹ in eis: notātur. li. j. de imag. mun. ca. xx.

Intellectū quē in hac vita capimus medium esse inter fidem ⁊ spēm: notatur et quarto aliquis ad illam ꝓficit: tanto illā speciei appropinquare: quā omes anhelamus: In ꝓfa. li. de iucar. verbi.

Intentio qua ambulandū est in via pfectiōis: inuit in ꝓbis christi cuꝝ dic: Sequī me. li. de mēsu. cru. C.

Iuuocatio pulchra virginis marie: filī ⁊ filij eiꝰ: notat. sollo penultimo

Inuocare ī veritate veritatē: nō est aliud nisi per filium inuocare patrem. li. meditationū. R.

In christo non est alius deus: alius homo: quāuis aliud sit deꝰ: aliud

homo: sed idem ipse est deꝰ qui et hō: verbū eīs caro facti: assūpsit naturā aliā: non aliā ꝓsonā. li. de Incarn. verbi. ca. v.

Jo Joseph ab arimathia: q: christū sepelinit: inidia iudeoꝝ viuꝰ ī muro reclusit ⁊ post liberat. li. ō ꝓpat.

Ir Ira dei est volūtas pu (nitī. ī fine. nitēdi. li. j. Cur deꝰ hō. ca. vi.

Iris: id est arcus in nubibus vīs causet: ⁊ imber vīs oriat. li. j. de Imagi. mun. ca. xxij. Et ibidē agit de grandine: pruina: nebula ⁊ fumo.

Ju Judei: etiā si omnes recidissent: nō minus gētes vocate fuissent. li. j. Cur deus homo. ca. xviij.

Justicia nō pōt esse nisi in volūtate rōnali: sic etiā nec iniustitia. li. de ꝓcep. virgi. ⁊ pec. origi. ca. iij. Et li. de Casu diaboli. ca. iiij.

Justicia est rectitudo volūtatis propter se seruata. li. de Concord. gre ⁊ lib. arbi. F. Et hec diffinitio etiā ponit ⁊ discutit. li. de Veritate. ca. xij. prope medium.

Justiciam esse bonum quo iusti fiūt: ⁊ iniustitiā esse malū quo mali fiunt: Et q̄ iiustitia nihil sit nisi boni priuatio: ostenditur. li. de Casu diaobli. ca. ix.

Justitiā aliquid esse: ostenditur ibidem ca. xiij. in fine. Et ca. xv. ostditur q̄ sit aliquid valde bonuꝝ ⁊ honestū. Et li. de ꝓcor. ꝓscīe ⁊ predestinatione. C.

Justus duꝝ a diabolo ipulsatur sic se habeat: vt lapis quadratꝰ: qui sex habet latera: vt firmiter in suo ꝓposito bono ꝓsistat. li. de Sist. ca.

Juuenis sicut alimentis (clxxij. diuersis ad pfectā corꝓris etatē: sic ꝓceptis diuersimodis ad spūalē ꝑducat vitā. li. de Simili. ca. cxj.

Juuenis spiritualī doctrīa semel ad plenū imbutꝰ: nouo vasi similis efficitur. ibidem ca. cxij.

Juuenis tacēdo: sapientiā verbis attendat: vt ad scientiā spūalis vite doctrina eorum ꝓtingat: naꝝ qui ꝓprio caret cultro: merito ciuit⁹ li alieno incidere nolit. ibidē. ca.

Juuenis erubescendo in me (cxlij. lius proficit: q: verecūdia penitē tiam parit. ibidem. ca. cxlij.

Licorum quorumcunq̄ non esse ecclesiam tradere: sed defendere seu tueri: declaratur Epistola. xij. L

Latitudo crucis spiritualis est fidelitas semper spiritum crucians ⁊ dilatans: vt omnes homines subijci at laudi ac seruituti dei. li. de Mēsura. crucis. D.

Libertas quarta pars beatitudinis: declarat: et eius contrarium scz seruitus pars miserie: ostenditur li. de Simili. ca. liij. Li

Libertatis arbitrij. diuisio: notat li. de libero arbi. ca. xiiij.

Liberum arbitriū ⁊ libertas qua dicitur liberum: nō est idem. Et vbi ⁊ q̄ sit illa libertas arbitrij quā sp habere creditur homo: ⁊ qō sit illud arbitriū: notat li. de ꝓcor. ꝓscē. ⁊ ꝓdesti. Pd. Q. Et per exemplum ostendit. ibidem. B.

Liberum arbitriū simul esse cum gratia ⁊ cuꝝ ea operari: declaratur li. de ꝓcord. gre ⁊ lib. arb. E. F. ij.

Liberum arbitrium nihil valere affirmāte: cōtinet nē ibidē. A A.

Liberum arbitrium nō eē (BB. aliud: q̄ arbitrium potens seruare rectitudinem voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinem: ꝓbatur li. de libero arbitrio. ca. iij.

Loca sulphurea: notātur li. de Imagine mundi. ca. xxij. L

Locutio summi spiritus: non cōstat ex pluribus verbis: sed est vnum verbum per quod facta sunt omnia. li. Monologion. ca. xxix. Et q̄ ꝓm verbum non sit similitudo factorum: sed veritas essentie. ibidem ca. xxx.

Longitudo crucis spiritualis cōmē

Annotatio

surari debet: toti vite nostre ꝛc. li. de Mensura. cruc. J.

Luna: quasi lucina: id est a luce nata nominat: quia a sole illuminat. li. j. de Imagine mũdi. ca. xxiiij.

Lu Luna q̃t horis luceat: ⁊ ī quo signo sit: vt sciri possit: regula dat li. ij. de Imagine mũdi. ca. xxij.

Lune macula quid sit: notificat li. j. de Imagine mũdi. ca. xxiiij.

Lustrũ: sunt quinq; anni: ⁊ vnde nomẽ sumpserit: notat li. ij. de Imagine mũdi. ca. xiij.

Lux inaccessibilis quã deus inhabitat: notat li. Prosolo. ca. xvj.

Ma Magnus quo nihil maius cogitari potest: nõ est nisi ipse deꝰ. li. Pro insipiẽte. C. Nec est idẽ dicere: Maius omnib⁹: ⁊ quo maius cogitari nequit. li. Contra insipientẽ. M. J. ꝛc.

Mala ade nulla rectitudine ad hominẽ de virgine cõceptũ transire: ostendit li. de Conceptu virgi. ⁊ peccato originali. ca. xij.

Malũ q̃ est peccatũ sine iniustitia: nihil esse: ostendit li. de Cõceptu virgi. ⁊ peccato originali. ca. v.

Malũ quib⁹ de causis videat aliq̃d esse: ostẽdit de casu dia. ca. x.

Malũ et nihil: quomodo nõ possint ꝓbari per nomen suũ aliquid esse sed quasi aliquid. Ibidẽ ca. xj.

Malũ vnde veniat in angelũ q̃ bonus erat: inuestigat: et in questionem de abscessu iustitie resolvit. Ibidem ca. xxvij.

Malus homo: de omnib⁹ hominib⁹ bonis ⁊ malis: malũ sibi accumulat. li. de Simili. ca. clxij.

Maria virgo beata: q̃ omnes creaturas excellat: ostendit lib. de Excellentia marie virgi. ca. j.

Martha actiuã: Maria cõtemplatiuam vitam rep̃sentat. Illa circa frequẽs ministeriũ satagit: hec ad pedes iesu sedens: optimã partẽ elegit. In homelia: Intrauit iesus.

prope mediũ.

Massa peccatrix: q̃ non sit tota peccatrix: ꝓbat li. de Cõceptu virginali ⁊ pec. origi. ca. xv.

Materiã decorã incompto cõtemptibilis victamine erarare: indignationi dignũ iudicat. li. j. Cur deus homo. ca. j.

Me Meditatio de b̃ de q̃ gaudendũ sit circa christi passionẽ: formal. lib. de Meditatiõe redẽ. hũane. ca. v.

Medũ pfectionis ostendit in verbis christi: cũ dicit: Tollat crucem suam ꝛc. li. de Mensu. crucio. F.

Mens pacata suscipiens aure cuiuspiã verbũ: ore remittit ⁊ ipsius pacatum: Sed mens turbata verbũ reddit turbatũ: et omnẽ exterius actũ. li. de Simili. ca. clxiij.

Mens humana sic a torpore desidia admonitione excitat: sicuti ignis ꝺ̃ a vẽto mouet. ibidẽ ca. clxvij.

Mens quieta: est monacho necessaria: ad quã sine cõstantia ⁊ mansuetudine nullus pingere potest. Epistola. vij. E. F.

Mensis dicit a mensura: vel a mene q̃ est luna: Et est. xij. pars anni. li. ij. de Imagi. mũdi. ca. vij.

Mensium nomina ſm hebreos: ſm grecos: ⁊ ſm egyptios: notant: et ſm romanos describunt. ibidem

Mentis excitatio ad deũ (ca. vij. cõtemplandum: notat li. Prosolo. ca. j. per totum.

Mer Meroris ⁊ doloris acerbitas castissime matris marie: cum quã ⁊ qualẽ letitiã sit cõuersa in filij sui resurrectione: ascensione: et spũssancti missione: deducit li. de Excellẽtia marie virginis. ca. vj.

Mesopotamia: cum in ea contentio: describit li. j. de Ima. mũ. ca. xij.

Mi Minorem omnibus: quinto septimum reputare debet. li. de Simi. ca. cix.

Misericordia dei q̃ magna ⁊ q̃ iusta sit: ostenditur lib. ij. Cur deus homo. ca. xx.

principaliũ sententiarũ

Misericordia de qua parcit iniustis: p similitudinẽ inter dominũ aliquẽ ⁊ seruos illi⁹ qui vulgo naturales dicunt: declarat li. de Similitudinib⁹. ca. lxxiij.

Misericordia dei tpe temptationis ante ꝓperationẽ culpe: nunq̃ debet cogitari: sed iusticia ⁊ iudicii eius: furor ⁊ indignatio illius. ibidem ca. cxv.

Misericordia quã deus ad genꝰ humanũ habuit: q̃ magna fuerit: ſb breuib⁹ ostendit in Speculo euãge. sermo. ca. iij.

Miserie quattuordecim partes: que sint: in generali ostendit li. de Similitudinib⁹. ca. xlix.

Miserie quas deus homo factus ꝓ homine accepit: notant⁹ in Speculo euãge. sermo. ca. iiij.

Mo Modi p̃cipiendi quattuor: ⁊ totidẽ obediendi: notant⁹ li. de Similitudinib⁹. ca. clxvij.

Momentũ vnde dicat ⁊ q̃d sit: notat⁹ et minutũ declarat: lib. ij. de Imagi. mũdi. ca. j.

Monachatũ potioni: ⁊ abbatẽ medico: auctor: ipse assimilat: lib. de Simili. ca. lxxvij.

Monachatus verus: quid sit: ꝓ visionis discussionẽ ostendit. ibidẽ ca. clxxxvj.

Monachi pfessi q̃ magna spes esse possit: pulchre ostenditur ibidem ca. lxxxij.

Monachi bonũ opus: q̃ acceptabilius sit deo q̃ cuiuscũq̃ secularium: ostẽdit ꝓ similitudinẽ de arbore. Ibidem ca. lxxxiij.

Monachi vestis: moralizatio. Ibidẽ ca. xcj.

Eius corona et tonsura quid repꝛesentet: notat⁹ ibidem ca. xciij.

Monachi securitas ⁊ par: in religione ⁊ claustro existit: fortis autem turbatio. Ibidẽ ca. clxxxvij.

Monachi minima contra sua statuta despicere nõ debent: quia qui modica despicit: paulatim ad maxima desilit. Epistola. vj. B.

Monacho ꝓdest etiã illud q̃ inuitus ⁊ coactus facit: hoc prima volũtate bona optante. li. de Simili. ca. lxxxj.

Monacho cadenti: deus grauꝰ irascitur q̃ alio: ⁊ hoc q̃diu cadit: sed benignius ⁊ familiarius eum suscipit dum ad suũ bonum proꝑositum redit: q̃ nõ monachũ qui ad idem ꝓpositũ non venit. Epistola. ij. B. ct. C.

Monachorũ cõgregatio in tercio sic se habet erga cõgregationẽ angelorũ q̃ est in celis: quẽadmodũ inf illos qui adhuc sunt extra in cella nouitiorũ: ⁊ illos qui nũc sunt intra in cõgregatione monachorũ. li. de Simili. ca. lxxix.

Monachorum sacrificia spiritualia que esse debeant: ⁊ eorũ officium q̃ per coronã repꝛesentat: ostendit ibidem ca. xciij.

Monachus qui se totũ deo tribuit: citius venã obtinet q̃ laicus qui nec sua vult dare ꝓ bis q̃ transgrediẽdo cõmisit. ibidẽ. ca. lxxxiij.

Monachus necessario magis semp credat abbati: q̃ ꝓprio sensu suo. Epistola. xj. B.

Mores sunt qualitates anime in habitũ tam redactæ. li. de Similitu. ca. cxxxij.

Mores boni virtutes: mali autẽ vitia dicunt. Ibidem ca. cxxxij.

Mors christi quomõ ꝓualeat numero ⁊ magnitudini omniũ peccatorum: ostendit li. ij. Cur deus homo. ca. xiij.

Item quomõ deleat omnia peccata: etiã eum perimentiũ. Ibidem

Mortalem: ponit⁹ in diffi- (ca. xv. nitione dominis a philosophis: q̃ non crediderũt totum hominẽ aliquãdo potuisse aut posse immortalem effici. li. ij. Cur deus homo. ca. xj.

Annotatio

Mortalitas non pertinet ad puram hominis naturam: sed ad corruptam. ibidem.

Mu Mulieres ne desperarent se pertinere ad sortem beatorum: quoniam de femina malum tantum processit: congruum erat christum de muliere nasci: Et sicut Eua virgo peccauit: ste et deum de virgine generari decuit. ibidem. ca. viij.

Multa dicuntur posse aliena potestate: et nō posse aliena ipotentia. li. de Casu diab. ca. xij. post medi.

Mundi creatio quinq modis scribitur. li. j. de Imag. mundi. ca. ij.

Na Naturam propagandi subiecit deus potestati ade: vt ea vteretur pro sua voluntate quādiu vellet esse subditus deo: non quidem bestiali voluptate: ꝙ rationali voluntate. li. de Cōcep. virg. et peccato origi. ca. x.

Naturā aliquā talem esse quo nihil maius cogitari possit: et qꝫ talis sit in intellectu et in re: probatur per lōgum. li. pro insipiente. A. B. et Et ibidē obiectiōes quedā tolluntur.

Idem probatur. li. 2tra. insipiē. per longum: et quia si intelligitur: est in intellectu et. probatur. D.

Naturam humanam qui restringere cupit: sic agat vt ille qui aquaꝫ currentem retinere contendit. lib. de Similitu. ca. cxxij.

Natus de virgine: pro originali peccato habuit originalem iusticiam: quia a iusto patre secundum diuinam: et a iusta matre secundum humanam naturam descendit. Et quomodo non potuerit. habere personalem iniusticiam: ostēditur li. de Concep. virgi. et pecca. origi. ca. xx. et ca. xxj.

Ne Necesse est: sepe dicit: qꝫ tamē nulla vi esse cogitur: et necesse non esse: qꝫ nulla prohibitione remouetur. li. de Concord. prescientie dei cum lib. arbi. D.

Necessitas vel impossibilitas nō est in deo: Est autez necessitas cogēs et necessitas nō cogēs. li. ij. Cur deus hō. ca. xvij. et ca. xviij. p longū.

Necessitas graciam auferens seu minuens: et necessitas augens: describitur ibidem ca. v.

Nemo nouit patrem nisi filius et. pulchre deducitur. li. de Processione spiritus sancti. D.

Neq volētis neq currentis: sed dei miserentis: exponitur li. de concord. gre et lib. arb. A. M.

Nihil punitur nisi voluntas: vel iniusticia. li. de Concep. virg. et peccato origi. ca. iiij.

Nihil solet putari bonum: nisi aut propter vtilitatē: aut aliquā honestatem. li. Monolo. ca. j.

Nihil fuit ante summā essentiā: iuxta duplicem sensum quē gerit: cū sic dicitur: exponit ibidem ca. xviij.

Nihil et aliquid quō cōueniant: ostēditur. li. de Casu diaboli. ca. x.

Non enim loquetur a semetipso: sed quecunq audiet loquetur: Et ille de meo accipiet et. pulchre declarat. li. de Proces. spi. san. D.

Non semper prius est non velle tenere: qꝫ velle deserere: ostenditur li. de Casu diaboli. ca. iij. in fine.

Non tantū ea suscipere debemus cū certitudine que in scriptura sacra legitur: sed etiam que ex his nulla alia contradicente ratione rationabili necessitate sequuntur. li. de proces. spiri. san. A. et D.

Non veni voluntatem meam facere sed eius qui misit me: exponitur li. j. Cur deus hō. ca. xvij. et ca. xviij.

Nota nocēdo ō: eo qꝫ oclis nocear. et. Et de septem temporibus notatis a gl. li. ij. de imag. mū. ca. iiij.

Nullam actionem per se iniustaz debere dici: sed propter iniustam voluntatem: quomodo intelligendū sit: innuitur li. de Concep. virgi. et pecca. origi. ca. iiij.

principaliū sententiarum

Ob Obiectio pulchra de vnitate monetur: Et per auctorem sub tali distinctione soluit: qꝫ filius et spūs sctūs habet esse a patre diuersimode: quia alter nascendo: alter procedendo vt alij sint abinuicem: et qꝫ per hoc solum essent diuersi filius et spiritus sanctus: etiam si per aliud non essent plures. li. de Processiōe spiritus sancti. D. prope finem.

Obiectio: scilicet de eo: cum dicit filium a patre nasci: et spiritumsanctum a patre et filio procedere: qꝫ rectius debeat dici qꝫ pariter sint a patre filioq nascendo et spiritus sanctus procedendo: ita vt nec filius a spiritusancto sit: nec spiritus sanctus a filio: sicut splendor et calor pariter sunt de vno sole, et. pulcherrime per auctorem soluitur et tollitur. ibidem. J.

Obligatū aliquatenus debito peccati: deus assumere ad beatitudinem non potest: quia non debet. li. j. Cur deus homo. ca. xxj.

Ol Olympias: sunt quattuor anni: et quomodo nomen illud sumpserit exordium: notatur. li. q. de Imag. mundi. ca. xij.

Om Omne qđ aliquid est a deo fit et dei est: quod vero nihil est: id est malum ab iniusto fit et eius est. li. de Casu diaboli. ca. xx.

Omnis homo si peccatum nō precessisset: simul sicut adam iustus et rationalis esset. li. de Conceptu virgina. et peccato originali. ca. x.

Omnis natura bona diuiditur in duo bona: et bonum contraria notantur. li. de Casu diaboli. ca. xij.

Op Opera misericordie maria virgo beata super omnes christo exhibuit. In homel. Intrauit. in medio.

Optimam partem elegit sibi maria que non auferet ab ea: pulchre de virgine beata deducitur: vbi supra: vsq in finem.

Or Oratio pulchra ad patrem et filium et spiritumsanctum: notatur In Speculo euange. serm. ca. finali.

Oratio beati anselmi ad gloriosam dei genitricem pulchra valde: notatur li. de Excel. mar. vir. ca. xij.

Orationes p fideliū et bñfactoriū notant li. Meditationū. in fine.

Orando cum dicimus: dimitte nobis debita nostra et. quid oporteat: declaratur. li. j. Cur deus homo. ca. xix.

Orandum est sapienter: ardenter: humiliter: fideliter: perseueranter et confidenter vt exaudiatur. li. de Mensuratione crucis. D.

Ordinis genera sunt duo: vnum religioso conuenientia. li. de Similitudinibus. ca. xc.

Ordo factitius: sic se habet ad ordinem naturalem: vt corrigia ad solarem. ibidem ca. xxj.

Ordo probat quid in homine lateat: sicuti ignis denarij falsitatem ostēdit. ibidem ca. xcv.

Originale peccatum a qua origine dicatur descendere: ostenditur li. de Conc. virg. et pecca. orig. ca. j.

Originale peccatum: et omne peccatum esse iniusticiam: probatur ibidem. ca. iij.

Originale peccatum quid sit: ostenditur: et qꝫ in omnibus sit equale: declaratur ibidem. ca. xxvij.

Originalis et personalis iusticia vel iniusticia que sit: ostenditur ibidem. ca. j.

Originalis peccati quantitas: notatur. Item quomodo descendat in infantes: per longum ostenditur ibidem. ca. xxij. et xxiij.

Originem personarum in diuinis: auctor ipse naturali exemplo probat. li. de Incar. ver. ca. vij.

Origo beate marie virginis deducitur. li. de Excel. marie virg. ca. ij.

Os patris: non est aliud qđ essentia eius. li. de Proces. spi. san. D. Os

Annotatio

Ostentū quid sit: notat li. ij. de Imagine mūdi. ca. j.

Pa Palestina describitur: ⁊ que p gentes ac regiones in ea cōtinent: notat li. j. de Imagi. mundi. ca. xiiij.

Paracl⁹ spūs sanct⁹: quē mittet pr̄ in nom̄e meo. Et illud: Cū venerit paclt⁹ quē ego mittā vobis a patre: quō intelligi debeāt: ille ancreatus creatus: notat li. de Proceſſi. spuri. sanc. H.

Parthia describit. li. j. ꝫ Ima. mū.

Parvitas merito: qualiter (ca. xj. pusillanimitatē i nobis generet ac leuitat: ⁊ qualiter illud obstaculum salutis removeri debeat: vt liberius deum sequi possimus: pulchre ostendit li. de Mēſ. cru. B.

Patrem deū: filij fui mortem voluisse quō intelligatur: signatur li. j. Cur deus homo. ca. r.

Pater ⁊ filius nō sic sunt due res: vt in his duabus rebus intelligat eorum substātia: sed eorū relatiōes. li. de Incar. verb. ca. iij.

Pater solus genitor: ⁊ ingenitus: solus filius genitus: sol⁹ amor: nec genitus nec ingenitus: ostendit li. Monologion. ca. liiij.

Pater dr̄ q̄ nō sit dr̄ de deo: pbatur li. de Proceſſ. spuri. san. L. p

Pater quia habet filiū: ⁊ (pe finē. spūs sanctus q̄ non habet filiū: p hoc pbari potest: quia sunt alij ab inuicē: nō tamē hoc est eā vt sint diuerſe persone. ibidem. E.

Patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti: ser sint differentie: de quib⁹ p longū agitur. ibidem. S. et L.

Pauetas perfector: innuit p christum: dux dicit: Si q̄s. i. q̄st aliōs ex multis vult post me venire ⁊c. li. de Mensur. crucis. A.

Paulus aplus creditr dicipulse euāgelij in illis tribus diebꝰ quibus ceecus erat. ibidem. E.

Par quattuor modis agit: quibus homo ad verā quietē pducit. lib. de Simili. ca. cxxij.

Peccans quomō sit seruus peccati: ostendit li. de Libe. arbi. ca. x.

Pe

Peccare non est aliud q̄ deo debitum nō reddere. li. j. Cur dr̄ hō. ca. xj. Et qō sit illud debitū qō ꝫo debemus: notatur ibidem.

Peccata pentū post adam nō imputant animab⁹ filioꝝ. li. de Cōcep. virgi. ⁊ pec. origi. ca. xxiiij. ⁊

Peccata dimittere sola misē (xxv. ricordia sine solutiōe debiti: an ꝫ deum deceat: pulchre ostenditur li. j. Cur deus hō. ca. xij. et. xiij.

Peccati pōduo seu magnitudo ostēdit: et iō grauissimā: qz ꝫtra deū cōmissum. li. j. Cur dr̄ hō. ca. xxj.

Peccator: ne desperet: ad iesum confugiat: ⁊ hoc nomen suū iesus cōsideret. li. de Miseria hois. F.

Peccator: negligēs ꝫuerti: stulto pigro assimilatur: ⁊ paupi inſipiēti. li. de Simi. ca. cliij. ⁊ clv.

Peccator: peccatoꝝ nō iustificare non pōt. li. j. Cur dr̄ hō. ca. xxiij.

Peccatoꝝ remissio est homini necessaria: vt ad beatitudinē eternā p̄ueniat. ibidem. ca. r.

Peccatoꝝ magnitudo in tantum ingē homini cōferre debet: Et q̄ nullū peccatū cōtra deū cōmissum parvum sit dicē dū asserit li. de Miseria hominis. L. M. E.

Peccatū ipunitū dimittere: nec dr̄ pōt: nec peccator: sine solutiōe ad talem beatitudinē qualē habebat antequā peccaret peruenire. li. j. Cur deus homo. ca. xix.

Peccatū quo dānat humanū gen⁹ cur magis imputetur ade q̄ eue: cū tā ille q illā ⁊ p⁹ peccauerit: notat li. de ꝫcep. x. ⁊ pec. ori. ca. ix.

Peccatum patris nullus portat ꝑ suum: nec infantes peccatū ade: sed suum. ibidem ca. xxv.

Peccatū dupler sez naturale ⁊ pſonale: describitur ibidem. ca. xxiij.

Pectū ade pſonale quō transeat in oēs: ⁊ sit in illis qui ab ipo ꝓgāntur naturale seu originale. ibidē

principaliū sententiarum

in fine. ca.

Peccatū infantū min⁹ ē q̄ꝫ peccatū ade: nullꝰ tū sine illa vniuersali satisfactiōe: p quā ⁊ magnū ⁊ paruū peccatū dimittit: saluat. Ibidē.

Pena peccantis cuiusmodi sit honor dei: ostendit lib. j. Cur deus homo. ca. xxiij.

Pena peccati: cur pseueret in nobis in hac vita deleto petrō p baptismum: inuestigat li. de ꝫcord. gr̄e ⁊ lib. arbi. ll. x.

Penitētia alia būida: alia sicca: notatur li. de Simi. ca. cxliij.

Penitere de alīquo magno crimine cupientis: illo more agat vt arborem magnā succidere volētis. ibidem. ca. cxlv.

Perfectus odium peccati pfecte⁹q̄ amor: euidez: idem plerūq̄ opus exhibet exterius. li. de Similitudinibus. ca. cxxxv).

Periculose valde viuimus: nā quotienscūq̄ sciēter aliquid quātūlibet paruū cōtra dei voluntatē facimus: grauiter peccam⁹. li. j. Cur deus homo. ca. xxj.

Pestilentia vnde causet: ostendit li. j. de Imagi. mūdi. ca. xxiij.

Petitio būilis ad filiū dei p⁹ sua passione: notat in Speculo euangeli. sermo. ca. xvij. et ca. xviij.

Pl Planctus peccatoꝝ: deuotissime inducit li. de Miseria hois. D. E.

Planetarū cursus: ordo ⁊ natura: declarat li. j. de Ima. mū. ca. xxiij.

Planetarū colores: notant ibidem: cum zodiaco ⁊ harmonia ⁊c.

Plus peccat qui amorem ꝓximi a corde alteri⁹ minuit: q̄ꝫ qui vicū ab ore pauperis rapit. li. de Similitudi. ca. cl.

Po Potentia duodecima pars beatitudinis: exponit: et cuius contrarū sez impotentia pars miserie: notatur: Ibidē ca. lxviij.

Potestas sequitur voluntatē. li. ij. Cur deus homo. c a. r. et de Casu diaboli. ca. xij.

Potestas multiplex: notat li. de Casu diaboli. ca. xij. post ꝓncipū.

Potestas peccandi q̄ non ponat ad libertatē arbitrij: ostendit de Libero arbi. ca. j.

Potestas seruandi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinē: q̄ sit pfecta diffinitio liberi arbitrij: et genere ⁊ differentijs: ostenditur ibidem ca. xiij.

Pr Preciosum a vili sepano ori dei assimilat. Epistola. r. L.

Prescientia dei impropꝛie dicit prescientia: cum omnia ei sint ꝓsentia ⁊c. li. de Casu diabo. ca. xxj.

Prescientia dei: qō non discordet a libero arbitrio: probat per multa. li. de Cōcordi. pscientie dei cū libero arbi. B. Et ꝓdestinatiōis. D.

Prescientia dei non necessitat hominē peccare vel nō peccare. Ibidem. L. ⁊c.

Presciencia diuina ⁊ liberum arbitriū sibimuicē consentire: nullatenus dubitandū esse asserit ꝓpter humanā rationem. li. de Casu diaboli. ca. xxj.

Prescire quomō intelligat. lib. de Cōcord. pscientie dei cū libe. arbitrio. E. Et ꝓdestinatiōis. D.

Pro Propagatio viri de sola virgine nō est naturalis aut voluntaria: sed mirabilis sicut ⁊ illa que mulierē de solo viro protulit. li. de Conceptu virgi. ⁊ pec. origi. ca. xj.

Pro peccato satisfacere quid sit: notat li. j. Cur deus hō. ca. xj.

Propria voluntas: dei volūtatē sibi aduocare habere nō potest. li. de Simili. ca. vi.

Propzie voluntati omnia vitia deseruiūt. Ibidem ca. xxxv).

Proprietates cōplexionū notant: et quib⁹ hor̄ dominent: ostendit li. j. de Imagi. mūdi. ca. iij.

Propzio filio suo nō pepcit dr̄ ⁊c. exponit. Et illud: Nō sicut ego volo: sed sicut tu: declarat lib. j. Cur deus homo. ca. ix.

Annotatio

Propꝛ qꝫ deꝰ exaltauit illũ ꝛc. quõ intelligi debeat: notat ibidẽ.

Propter peccatoꝛes amplius q̃ p/ pter iustos: beata virgo effecta est mater dei. li. de Excellentia ma rie virginis. ca. j.

Pu

Pulchritudo prima paro beatitudi nis: que sit ostenditur: Et illius contrarium scilicet turpitudo ps miserie: declaratur li. de Similitu dinibꝰ. ca. l.

Punctus est paruus transcensus puncti in horologio. li. ij. de Ymag/ gine mundi. ca. j.

Pusillanimitas ad sequẽdum chri/ stum ex septem causatur. li. de Mẽ suratione crucis. B. per totum.

Qua

Qua et cuius necessitate ip/ se altissimus se sic humilia/ uerit vt hominẽ redimeret: factus homo: ostenditur. li. de Me/ dita. redemptio. humane. ca. iij.

Quadrans est quarta paro diei ha/ bens tres horas: naturalis vero diei sex horas. li. ij. de Imagine mundi. ca. j.

Quanto opulentius ex his que per obedientiam pascunt in sacra scri ptura nutrimur: tanto subtilius ad ea que per intellectum saciant

Que

puchimur. li. de Incar. ver. ca. ij.

Quecunq; dicuntur ad aliquid ita vt ad inuicem magis vel mi/ nus aut equaliter dicantur: per aliquid dicuntur: non aliud ꝛ alt/ ud: sed idem intelligitur in diuer/ sis: siue illis equaliter siue in eq̃/ liter consideretur. li. Mono. ca. j.

Questio de qua totum opus pẽdet: scilicet cur infirmitatem nature de us assumpserit mouetur. l. j. Cur deus homo. ca. j.

Questio de qua totum opus depen det: scilicet cur deus homo factus sit ꝛc. recapitulatur cum ceteris de quibus tractatũ est: sũmatim: Et qꝫ sufficienter responsum sit q̃/ stionibus de restauratione: et hu mana assumptione ꝛc. asserit ur a boso. li. ij. Cur deus hõ. ca. xvlij.

Questio pulchra mouetur contra ne gantes spiritum sanctum procede re de filio. li. de Processione spi/ ritussancti. S. prope finem.

Que q interrogationẽ et respõsionẽ inuestigant: multis et marie tar/ dio: ibꝰ ingenijs magꝭ patẽt: et tõ placẽt. li. j. Cur deus homo. ca. j.

Qu

Quid habes qõ nõ accepisti: omni/ bus dicitur (excepto deo) etiam angelis. li. de Casu diaboli. ca. j. Et de pecor. gre ꝛ liberi arbi. B.

Quicquid necessaria ratione vera/ citer esse intelligitur: id in nullam debet dubitationem: etiam si ratio quomodo sit non percipiat. li. j. Cur deus homo. ca. xxv.

Qu

Qꝛ necesse sit verbum solum et ho/ minem in vnam conuenire perso/ nam: ostẽditur li. ij. Cur deus hõ. ca. ix. Et li. de Incar. Arb. ca. iiij.

Qꝛ veritas veteris et noui testamẽ/ ti in his que dicta sũt probata sit. phaf. li. ij. Cur deꝰ homo. ca. xxij.

Qꝛ nõ sint tres vij: quam q̃ tres reo psonales: vna tñ res essentialis: ostendit per longum. li. de Incar natione verbi. ca. iij.

Qꝛ pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus non sint tres res separate: natura li exemplo phatur. ibidem. ca. vj.

Qꝛ nihil per se sit iustum aut iniustũ nisi ipsa iusticia vel iniusticia: ostẽ ditur. li. de Conceptu virginali et peccato originali. ca. iiij.

Qꝛ in semine sumpto de virgine nõ sit peccatum: nec necessitas futuri peccati: probat ibidem. ca. vij. Et per. viij capitula continuatur et concluditur. ca. xv. in fine.

Qꝛ propagatio de virgine non sub/ iaceat legi ꝛ meritis naturalis p/ pagationis: notatur ibidẽ. ca. xj.

Qꝛ sit vnum aliquid summe bonum et summe magnum: ꝛ summũ om/ nium que sunt: probatur li. Mo/ nologion. ca. j. et ij.

Qꝛ sit natura quedam per quam est

Principaliũ sententiarũ

quicquid est: que per se est: ꝛ est summũ omnium que sunt. ibidẽ. ca. iij. et iiij. Et qꝫ sicut illa est per se ꝛ alia per illam: ita illa sit ex se: et alia ex illa. ibidem.

Qꝛ illa nõ sit vlla iuuante causa vn cta ad esse nec tamen sit per nihil aut ex nihilo: aut quomodo intel/ ligi possit per se esse: ꝛ ex se: ostẽ/ ditur ibidem. ca. v. Et quomodo omnia alia sint ex illa: notatur ibi dem ca. vj.

Qꝛ a deo non sit nisi bonum ꝛ esse: ꝛ omne bonum sit essentia: ꝛ omnis essentia bonum: phatur li. de Ca/ su diaboli. ca. j.

Qꝛ potestas volendi in angelo qũ non debuit: semper bona fuerit: et ipsum velle quantum ad esse semp bonũ sit: declarat ibidẽ. ca. xxvij.

Qꝛ non possit cogitari non esse quo maius cogitari non potest: condu ditur li. Contra iulip. E. ꝛc.

Quomodo in christo dicantur due persone esse sicut due nature assũ/ pte: et vnde causet hic error: no/ tatur li. de Incar. verbi. ca. v.

Re

Rectꝛ voluntate nihil libe/ rius esse: ostenditur li. de Li bero arbitrio. ca. ix.

Rectitudinem seu veritatem actiõis aliam esse necessariam: aliam non necessariã: notat. li. de veri. ca. v.

Reddere debemus deo non solum nos: sed et nostra: scilicet natura/ lia: formata: et gratuita. li. de Mensura. crucis. E.

Redemptio generis humani: cur sit occultata: ꝛ tam diu dilata: osẽ ditur li. de Medita. redemptio/ nis humane. ca. ij.

Redemptor noster christus nihil su stinuit in omnibus que passus est: nisi pia voluntate. hoc in concor/ dantia duarum rationũ ostendit. li. de pcep. Dg. ꝛ pec. orig. ca. xix.

Regnare in celo quid sit: ostenditur Epistola. q. E.

Regule ad inueniendum annum do mini: Epactas: annum solarem: cõcurrẽtes: bisextũ: cyclũ lunarẽ: annum nouenalis cycli: ꝛ cliues terminoꝝ: notant li. q. de Imag. mundi. ca. xvlij.

Relatio quomodo restringat conse quentiam vnitatis dei: ostendit li. de Processione spiri. san. L.

Relationis oppositio prohibet pa/ trem ꝛ filium ꝛ spiritumsanctum de inuicem dici: ꝛ propria singulo rum aliis attribui. ibidem.

Relationum pluralitas quomodo obuiet vnitatis consequentie: pul chre consideratur ibidem. L. cir/ ca medium.

Rem esse in intellectu aliud est q̃ intelligere rẽ ee. li. Prosolo. ca. ij.

Rem esse preteritam: ꝛ rem preteri/ tam esse preteritam: aut rem esse presentem ꝛ rem presentem esse p̃ sentem. ꝛc. q̃ iste locutiones non sint idem: ostẽditur li. de Cõcor. p̃scientie dei cum lib. ar. E. F. G.

Remissionem omnium peccatorum confert votum emissum deo in sub missione ꝛ resignatione propꝛie voluntatis in religione. Epla. j. B.

Reos carens ratione nec ad peccatũ incitare potest: nec ad virtutem. In declara. sup de pcep. Dg. l. pri

Reos eadem multis modis (cipio. diuersis considerationibus susci/ pit in se contraria: phatur hoc in percussione. li. de Veritate. ca. ix.

Res vna ꝛ eadem in scriptura sacra multoties inuenitur significare diuersa. In homel. Intranit.

Responsio contra grecos qui repꝛe/ hendunt latinos in eo qꝫ sine eo/ rum consensu insertum sit in sym bolo athanasij: qõ nos ꝛ ipi piter suscipimus: de processione spiri/ tussancti de filio: vt cum dicitur: Qui ex patre filioq; procedit: ꝛc. notatur. li. de Processione spiri/ tussancti. B.

Sa Acerdotes cēsuras ꝛ ecclīm/ f meatiões puipēdētes: q̄lit̄ co/ ercendi sūt ꝛ puniēdi: et q̄liter ceteri clerici ordies sacros habentes: ostdit Epistola. viij. C. et. D.

Sacramēta ecclesie: si p vniuersam ecclesiā vno ritu ꝛ cōcorditer tractarent bonū esset: Et quō cōtrarū exercitari possit: et vnde ille diuersitates causate sint: ostenditur Epla de Diuersitate sacrōz. A. B

Sacrā scripturā supra solidā virtutē velut supra firmū fūdamētū firmatā ēe: asserit li. ij. Cur deꝰ hō.

Sacre fidei q̄stiões dū disputa (ca. xx. tamꝰ aut rimamur: nō q̄libet diale ctici: ſ in scripturā sacris exerti humilit̄ suscipi dēt. Mā in se ꝓfidens hūana scīa: cuꝰ pōt ipingēdo corruna sibi ꝓfringere q̄ initēdo petrā hāc solidissimaꝫ excellere. li. de Jn/

Sacri nō gaudebāt de (car. ꝟ. ca. ij. ruina ā gelorꝫ: qꝛ nullꝰ certꝰ erit: q̄ tō factus sit vt numerū cōpleat ī/ minatū. li. j. Cur deꝰ hō. ca. xvij.

Sacī dei ī glia: videbāt deū sicuti ē: ſ magnitudinē diuinitatī eiꝰ sine īmēsitatē potētie illīꝰ cōprehēdere nequibāt. li. de Simili. ca. dxvj.

Sanctas quīta ꝓs beatitudinis: q̄lis sit: relinquīt inexplicabile: Et cuꝰ ꝓrarū scīz infirmitas q̄nta ꝓs misērie: ostdit li. de Simili. ca. lxiij.

Sapiēta: octaua ꝓs bītudinis ad animā pūnēdā: q̄ sit ostdit. Et qꝛ ī illa felici societate sigone curie: a singulis oēs: ꝛ ab oībꝰ singuli cognoscēt: nec quēpiā oīno latere q̄ pōta: q̄ gentē: q̄ stirpe q̄s edit: vel q̄d cnā ī vita sua fecerit: notat

Anō aūt pcā singlo (ibidē ca. lix. rū singlis pateāt: pulchre deducit ibidē ca. lx. Et lib. Meditatio. ℣.

Sapiētia pfecta atq; stultitia: eadēz plorū q̄ facūt opa. ibidē. ca. cxxxv

Satisfacere: est bonorē q̄ deo rapuit peccādo: soluere. li. j. Cur deꝰ

Satisfactōis ꝓ homīe (hō. ca. xj. oportuit deū hoīez assumere ex genere ade: ꝛ de virgine femīa. li. ij. Cur deus hō. Ca. viij.

Satisfactionē oportet esse ſm mēsurā peccati: qꝛ deꝰ nihil ī ordinatū relinqt ī regno suo: nec ꝙ se potuit eā facere hō. li. j. Cur deꝰ hō. ca. xx

Satisfactionē factur⁹ nc̄ce est eē pfectū deū: ꝛ pfectū hoīem. li. ij. Cur d.

Satisfactio q̄ hō saluat (hō. ca. vj. fieri nō pt nisi ꝙ deū hoīez. ibidem ca. vj. Nec fieri pt nisi solus deo ꝙ pcō hoīs aliq̄d maꝰ q̄ omne qđ pter deū est. Jbidē: Et in li. Meditatiōnū redemp. hūane. ca. iij.

Securitas tertiadecima ꝓs bītudinis oēs alias bītudines ꝓfirmat. Et⁹ quoq; contrarium sez timor riij. ꝓs miserie: notat lib. de Simi:

Semē q̄uoce dicit: ꝛ de (ca. lxix. eo qđ est causa: ꝛ de eo qđ ē ercā. Jn declara. de cōcep. virgi. col. iij.

Sensus ase notant. li. de. Si. ca. iij.

Sensus corꝑis tūc aperiūt: si voluntas se soli deo ꝓiūxerit. ibidē ca. iiij

Sensus corꝑis sunt q̄nq; ꝛ qꝛ horū sensuū delectatio rarꝰ sit bona: sepius ꝙ mala: notat ibidē. ca. xij.

Septē cause notant: q̄r q̄libet sufficeret hoīem cōpellere vt faceret ī se nihil iuris hāc. li. de Mē. cru. E.

Septē sunt cause q̄ nos inducunt vt cōfidam⁹ dei bonitati. Jbidē. B.

Seruitꝰ peccati q̄ nō auferat libertatē arbitrij: declarat li. de Libe.

Sicuti ola ꝓ sūmā essen (arbi. ca. xj nā facta sūt: ita vigēt ꝙ ipām ꝛ in illa. li. Monolo. ca. xij.

Si iniustꝰ cōuersus fuerit: fecerit q̄ iusticiā ꝛc. nō intelligit nisi de illꝰ q̄ aut expectanerāt christū anteq̄ veniret: aut crediderūt ī eū postq̄ venit. li. j. Cur deꝰ hō. ca. xx.

Similitudo inꝛ suggestionē: delectationē: cōsensum: ꝛ cancēnotat li. de

Similitudo inꝛ q̄litates (Simi. ca. xl corꝑis ꝛ aīe: notat ibidē ca. cxviij

Simplicitas dei ꝛ eiꝰ pluralitas: notat li. de ℣. ce. spi. san. B. ꝙ to.

Simplicitas vnitatis q̄lit̄ a se excludat pluralitatē: q̄ ē un relatiuoꝛ significatiōe: ostdit li. de pcē. s. f. E

Sine fide ꝛ obedīēna mādatoꝛ dei: nō solū ꝓhibet̄ meno ad altoꝛa ascēdere: sed plerū q̄ etiā intellectus datꝰ subtrahit̄: ꝛ ipsa fides neglecta bona ꝑcia subuertit. li. de Jncarna. verbi. ca. ij.

Syria describit: ꝛ q̄ in ea ꝓtinent: declarat li. j. de Jma. mū. ca. xiij.

So Solis quattuoꝛ circuli: notant li. ij. de Jmagi. mūdi. ca. ij.

Sp Spūsancto nō accidit dari vel mitti: cū ipe sit vbiq; ꝛ īmutabilis. li. de Proces. spi. san. F. in ꝓncipio.

Spūsanctū eē de filio: ꝛ nō filiū de spūsancto: inexpugnabili rōne cō/

Spūsctūs a nullo (cludit. Jbidē. D. eē: falsū eē ostdit. ibidē. E. i fine.

Spūsctūs hīe esse a ꝑe id qđ ē: ꝙ lō gū ꝓbat cōtra quēdā ꝑm̄ grecū

Spūsctūs eē deū de (fauētē. Jbidē. deo ꝛ ꝓcedere de deo: ꝓcludit ibi

Spūsctūs ex sola ꝓcē (dē. E. ca. F. ſlōe aliū eē a ꝑe asserētes ꝓuincit: ꝛ ꝓcedere declarat ibidē. F.

Spūsctūs nō ꝓcedere a patre ꝙ filiū: ostdit ibidē. R. Et exemplū seu sile notat sez de fonte: riuo: ꝛ lacu: qđ ꝛ ꝙ longū deducit. Jbidē. R.

Spūsctūs sicuti nō credim⁹ eē de hoc vnde duo sūt ꝑ ꝛ filiꝰ: ſ de ꝟ in q̄ vnū sunt: ita nō dicim⁹ duo ee⁹ ꝓncipia: sed vnū ꝓncipiū. Jbidē. R.

Spūsctūs eē de filio: aterū ꝓbat alijs

Spūsctūs nomē (ratiōnē⁹. ibidē. O ꝙ relatiuo nole ponit. Jbidez. B.

Spūsanctꝰ nō ideo ē altꝰ a ꝑe qꝛ nō hz filiū aut spūsctūs de se ꝓcedē tē sic ꝑ: nec qꝛ de alio ꝓcedit ꝛ ꝑ de nullo ꝛc. Jbidē. E. in medio.

Spūsanctus duas possē notari ꝓcessiones: si vna q̄q; in suo sensu accipiat: nō esse negandū: auctoꝛ ipe de

Spūsanctꝰ dꝰ spūs (clarat ibidē. F. filiū: ꝙ ob aliꝰ nisi qꝛ ex ipso ē. ibidē

Spūsanctꝰ inꝛficit im/ (S. in fine. pūs: cū eoꝛ eiꝰ cōuertunt̄ ab impietate ad pietatē. Jbidem. B.

Spūsancti septē sūt dona: sez timoꝛ: pietas: scīa: fortitudo: cōsiliū: intellectꝰ: sapiētia. lib. de Spūs. ca. cxxx.

Jtē q̄nq; ꝓma ad actiuā vitā ꝓtinent: duo aūtē sez intellectꝰ ꝛ sapientia ad ꝓtēplatiuā. ibidē. ca. cxxvj

Stellarū dispositio soli deo cognita relinquit. li. ij. de Jma. mū. ca. ij. St

Sublimitas crucis spūalē crucian ꝑ eo q̄ deū ad plenū laudare ñ possumꝰ ꝛ amare. li. de Mēsu. cru. B. Su

Substātia q̄ hz ēe ꝑ ſsa: due sūt ibi relatiōes sociabiles: si ſm illas nō ponāt ſbe. li. de pcēss. spi. san. B.

Sūma essentia q̄ sit in oībus: ꝛ oīa sint ex illa ꝛ ꝑ illā ꝛ in illa: ostendit li. Monologion. ca. xiij.

Et q̄d de ea possit vel nō possit dici substantialit̄: inuestigat ibidē ca.

Et qꝛ quicq̄d de illa sūma natura (xiij. tura dicit relatiue: nō est eius significatiū ſbale. ibidez in ꝓncipio.

Sūma ſba nō ē corꝑ: vl aliq̄d corꝛ q̄ corporei sensus discernūt: Illa eīs sola ē q̄ penitꝰ nihil est melioꝛ: ꝛ q̄ melioꝛ est oībꝰ q̄ nō sūt q̄ ē ipa. li. Monolo. ca. xiij. ꝓpe finem.

Et q̄ idē sit illi esse iustā: q̄ est esse iustā: Et cetera q̄ de ea dicūt nō dicūt q̄lio vel q̄nta: ſ magis q̄d sit. ibidē. ca. xv. Et eā dē eē ſmplicē: ꝛ nō cōpositā: ꝓbat ibidē. ca. xvj.

Sūma natura illa quō ſba dicenda sit: ꝛ q̄ sit extra oēm ſbam: ꝛ singularē sit de. d ē ostdit ibidē. ca. xxv

Et q̄ nō ꝓpineat ī cōi tractatu ſba: ꝛ nō sit ſba ꝛ īdiuidꝰ spūs: ꝓbat

Jtē q̄ idē spūs sim (ibidē. ca. xxvj. plicit sit: ꝛ creata illi cōpata non sint: differitur ibidem ca. xxvij.

Et q̄ eius locutio idēm sit q̄ ipse: nec tñ sint duo: ſ vnꝰ spūs. ibidē.

Qꝛ ī illa sūma natura ꝑ (. ca. xxviij ꝛ filiꝰ ꝛ coꝛ spūs ꝑter sint ī se mutuo: notatur ibidem. ca. lvij.

Jtē q̄ nullꝰ coꝛ alio īdigeat ad memoriā dū vl intelligēdū ꝛc. ibidem

Et q̄ nō sint tres ſ vnꝰ (ca. lvij. seu ꝑ: seu filiꝰ: seu vtriusq; spiritꝰ. perhibetur ibidem ca. lix.

Quō ex hoc mihi filiꝰ natꝰ videāt: vtilit̄ mouet ibidē. ca. lx. Et q̄ nō sit ibi nisi vnꝰ vnꝰ. ibidem ca. lxj.

Annotatio

Et quamuis illud sit inexplicabile: credendum tamen esse perhibetur. Ibidem.ca.lxij.

Summa essentia est spera da.li.Monologion.ca.lxxij. Et tedēdum est in illam.ibidem.ca.lxxij.

Qr tres sūma essentia quodammō dici possit: oſdik ibidē.ca.lxxvj.

Qr ipsa dominetur omnibus: t regat omnia: et sit solus deus: cōcludit ibidem.ca. lxxvij.

Summam substantiam esse sine ſn/cipio et sine fine: probatur li.Monologion.ca.xvij.

Et quō nihil fuit ante aut erit post illam ostenditur ibidem.ca.xvij.

Summam essentiam esse in omni loco t tempore: declaratur ibidem ca.xix.t xx. Nec sic est tota in omnibus locis vel temporibus vt p partes sit in singulis.ibidem.

Item quomodo sit in omni: et in nullo loco: ostenditur ibidem ca. xxj. Et ca. xxij.

Summā hanc essentiam nullis accidentibus esse mutabilem: nec alicuius accidētis susceptibilem esse: concluditur ibidem ca.xxiij.

Summam hanc naturam ineffabilem persistere: auctor probat: ꝙuis de illa ineffabili re verum disputarum sit.li.Monolo.ca.lxij.

Summam naturam amare omnem naturam se vere amantem: t ꝙ se ipsam retribuat amanti: ꝓbatur ibidem.ca.lxvij.

Summus spiritus quomodo dicat seipsum coeterno verbo: ostendit li.Monologion.ca.xxxj.

Item ꝙ vno verbo dicat se t qđ fecit.ibidem ca.xxxj. Et ꝙ idem sit illi sere quod intelligere siue dicere: demōstrat ibidem: ca.xxxij.

Item ꝙ quicquid factum est in eius verbo t facta: sit vita t veritas. concluditur ibidem.

Summus ille spiritus quomodo dicat; vel quomodo sciat ea que facta sunt: ab humana scientia non posse comprehendi: concluditur ibidem.ca.xxxiij.et xxxv.

Summus spiritus quicquid ipse est ad creaturam: hoc est t verbum eius: nec tamē ambo simul pluraliter: Et quid duo sint exprimi nō posse: quāmuis necesse sit esse duo: ostenditur ibidem.ca.xxxvj.t xxxvij. Et ꝙ idem verbū sit ab ipso summo spiritu nascendo: demōstratur.li.Monolo.ca.xxxviij.

Et ꝙ verissimus proprium illius est esse pentem: istius vero verissimā esse prolē: notat ibidem.ca.xxxix.

Item ꝙ ille verissime gignat: et ille verissime gignatur: Et ꝙ nomen patris illi magis cōueniat ꝙ matris: t proli nomen filij ꝙ filie: pulchre ostenditur ibidem.ca. xl.

Item proprium est illius verissimū esse genitorem: t istius verissimū esse genitum.ibidem.ca.xlj.

Retractatio cōmunionis amborum t proprietatum singulorum: notatur ibidem. ca. xlij.

Quomodo alter alterius sit essētia: inuestigatur ibidem ca.xliij.

Superbia non sic vt aliqui putant est in altum elenata: sed demissa t vallis maxima bestijs vitiorum plena: t caligine tenebrarum dēsissima.li. de Similitu. ca. xcviij.

Superbie tres modi declarantur. Epla.xij. Et ostra istos modos īuenīt dicta i sacra scriptura. ꝓbi.

Emptatio qualiscunq; sit: nō t cogit inuitum peccare. li. de Libero arbitrio. ca. v.

Tēdēs ad virtutes: agere debet more hortulani. li. de Simi. ca. xcvij.

Item agere eum expedit: sicuti qui domum edificare cupit. ibidem. ca. xcviij.

Terminus paschalis qualiter inueniēdus sit: Et de regularibus eiusdem termini: agitur. li. ij. de Imagine mundi. ca. xxiij. et xxv.

principalium sententiarū

Terra quibus nominibus nominet: ostendit li.j. de Imag.mun.ca.v.

Qr sit rotunda: t oceano vndiq; claudat tē. notat ibidem.ca.vj.

Terra quinq; circulis distinguitur. ibidem.ca.vij.

Terre habitabilis diuisio: notatur ibidem.ca. viij.

Terremotus vnde causentur: ostenditur ibidem.ca.xxij.

Ti Timo: peccatorum quomodo excludendus sit: t qualiter incutiat pusillanimitatem: notatur. li. de mēsuratione crucis. B.

Tre Tres sunt cursus rerum: scilicet mirabilis: naturalis t voluntarius. li. de precep. virg t pec. ori. ca. xj.

Tres sunt in anima nature: scilicet ratio: voluntas t appetitus. Ratio assimilatur angelis: appetitus bruris animalibus: voluntas vtriq;.li. de Similitu.ca.clxix.

Tres sunt delectatiōes: scilicet suggestio: delectatio t cōsensus. Prima sentitur in carne preter voluntatem: alia in voluntate cogitationis: tertia sentitur cum voluntate operandi.li. de Simi. ca. clxx.

Tres sunt modi libertatis: scilicet actionis: intelligentie t recte voluntatis. ibidem. ca. clxxj.

Tri Tria sunt verecundie genera: que et ipsa exterius operantur diuersa. ibidem.ca. cxxxvij.

Tria genera hominum molentium: id est: laboriantium in hac vita: assimilantur tribus hominibus de mane vsq; ad vesperam molentes manu. tē. li. de Simili. ca. xlij.

Tria genera hominum terreno imperatori seruiunt: Et similiter tria sunt genera eorum qui superno regi deseruiunt. ibidem. ca. lxxx. Et iterum ca. clxvij. eiusdem.

Tria sunt genera voluntatis in subditis: scilicet obedientia: licentia t inobedientia. Id ostenditur per similitudinem scilicet de matrona: filiabus: ancillis: t ancilla latrōe. ibidem.ca.lxxxv. tē. t lxxxix.

Tria esse debent in monacho perfecto: quemadmodum in denario. ibidem.ca.xc.

Tria sunt necessaria volenti bonus effici: scilicet scientia: voluntas et vsus: Vsus enim complet totum prout in simili de citharedo ostenditur: ibidem.ca.clij. t cliij. Et iterum ca. clx.

Tria damna principaliter sunt in peccatis: e quibus duo hominem: tertium deum respiciunt. li. de Mēsuratione crucis. B.

Tribus modis exponi potest: si qua substantia dicitur esse facta ex nihilo. li. Monolo. ca. viij.

Tribus rebus acquiritur scientia: scilicet doctrina: experimento et ratione. li. de Similitudini. ca. clvj. clvij. et clviij.

Tribus modis sentitur deus: videlicet intellectu: amore et vsu. li. de Simi. ca. clxij. et clxiij. t clxv.

Trib⁹ de causis boues seruiunt deo: videlicet timore: cōmodo t amore. ibidem ca. clxviij.

Tribus modis loquimur de peccatis: scilicet secūdū naturā: ām gratiam: et secundum disciplinam. ibidem ca. clxxiij.

Tribus de causis amatur omnis res: aut natura: aut recte: aut spe cōmodi. Et his tribus modis deus etiam maxime est diligendus. li. de Similitudinibus. ca. clxxx.

To Tonitruus est crepitus nubium et ventorum: t fulgur est ignis inde exciſſus. li. j. de Imagine mundi ca. xxij.

Totus vigor: bene vīuēdi: in obedientia constituitur: et in eius negligētia destruit tē. Epla. vj. Et.

Le Elle equinoctium est sicut video re. li. de Concord. gratie et libero arbitrio. EE. Et de libero arbitrio. ca. vij.

Annotatio

Velle debemus: qđ deus vult nos velle: et nō semper qđ deus vult. li. de Similitudinibus. ca. clix.

Ventus quid sit: et vnde cause: notatur li. j. de Imagi. mū. ca. xxiij.

Ventus: id est aeris flatus: in duodecim diuidit: et ḡdq; ppriū vocabulum sortit: E quibus quattuor sunt cardinales: alij illoꝝ collaterales. Ibidem.

Verba monachi defuncti Osberni nomine ad Anselmū in spiritu delata: declarant li. de Similitudinibus. ca. vltimo.

Verbo domini celi firmati sūt: et spiritu oris eius ꝛc. pulchre deducit li. de Processiōe spūsancti. D.

Verbū quomō sit semen: p exempla ostendit li. de Cōcordia p̄scie et p̄destin. necnō gr̄e dei et li. ar. Q.

Verbum dei non sulsapientes quare arguant: cum hoc facere nequeāt: nisi gratia eorum volūtates dirigente: ostendit ibidē. B. S.

Verbū summi spiritus: non est et eo qđ admodū ꝛ ea que ab illo facta sunt: sed quēadmodū creator de creatore: et summū de summo. lib. Monolo. ca. xxxviij.

Vereciūdia que est apud deū: semp est libera: et custos fidelis: et qualiter sibipsi loqui debeat: notatur de Simili. ca. cxij.

Vereciūdia que est apud homines: nōnunḡ fallax est: et latro pessima: bestias imittit. et falsa sibij; fingit. Ibidem ca. cxiij. Et de cōsultatione harum sororū: vide ibidem ca. cxiiij.

Veritas: q̄ non habeat p̄incipium vel finem: affirmat li. de Veritate ca. j. et ca. xj.

Veritas in enūciatione quid sit inquirit: Et de duabus veritatibus enūciationis agit. Ibidē ca. ij.

Veritas cogitatiōis: dicit rectitudo eius. Ibidem ca. iij.

Veritas volūtatis similiter dicit rectitudo eius. Ibidē ca. iiij.

Veritas vel fallitas q̄ non sit in sensibus: sed in opinione: p̄obat li. de Veritate. ca. vj.

Veritas est in omniū que sunt essentia: q: hoc sunt qđ in summa veritate sunt. Ibidem ca. vij.

Veritas significatiōis q̄ lata sit: inuestigat: ibidē ca. x.

Veritas summa: q̄ sit rectitudo: et q̄ illa rectitudo sit causa omniū aliarum veritatū et rectitudinū: et nihil sit causa illius: ostendit lib. de Veritate. ca. xj.

Veritas sic diffinit: Est rectitudo sola mente p̄ceptibilis. Ibidē ca. xij.

Veritatē actionis: esse rectitudinem facere: p̄obat. Et de veritate actionis naturalis et non naturalis: agit li. de Veritate. ca. v.

Veritatis ratio: tam ampla tamq; p̄funda est vt exhauriri nequeat a mortalibus: Et ideo nullius fidei stabilimus in ratiōis eius indagine se voluerit exercere rep̄hendendus existit. In p̄fatione li. de Incarnatione verbi.

Vindicare seipsum homo nō debet: deo cōmittere vti omniū domino et creatori. li. j. Cur deus hō. ca. xx.

Virginitatē seruare: nō debet homo ex debito: sed si manuit vti potest ꝓuigio. Et verbū: debet: declarat. li. ij. Cur deus hō. ca. xvij.

Virgo beata et semp̄ imaculata: beata theotocos: in illa superuentione dñi a spiritu sancto fuit obumbrata: nequaq; tunc p̄mo: vt Johannes damasceno sentire videtur: a peccato seu qualibet fomite peccati fuit mūdata: sed antea gratia plena: fuit p̄ angelū salutata. Vide pulchra in declaratiōe sup. de Cōceptu virgi. ꝛc. colūna sexta.

Virgo beata mater dei assimilat castello: et non omni sed singulari. In homelia: Intrauit ꝛc. L. ꝛc. per longum.

p̄incipaliū sententiarum

Virtus saluationis: que sit et vbi: declarat li. de Meditatiōe redēpti. humane. ca. j.

Virtutes: nunc p̄imū habent dum et cōsuetudine possident: Et virtutes bona exterius opa: vitia vo pariūt mala. li. de Sili. ca. cxxxiij.

Virtutis duo sunt genera: que sic inter se differunt vt corpus et anima. Ibidem ca. xcvj.

Visio Anselmi scilicet de fluuio: omū dum rep̄sentano: declarat ibidē ca. clxxxv.

Vita christi quomō soluat deo p̄o peccatis hominū: pulchre ostendit li. ij. Cur deꝰ homo. ca. xvij.

Vita hominis diligenter discussa apparet fere tota aut peccatū: aut sterilitas. li. de Miseria hois. A.

An Vnam esse veritatē in omnibus veris: sicut et vnam rectitudinē omniū: p̄obat per longū: li. de Veritate. ca. xiij.

Vnde hoc sit q̄ nōnunḡ velocior: salus affit p̄ inuocationē nominis marie: cui filij sui domini nostri: cōducit li. de Excellētia marie virginis. ca. vj. in fine.

Vnitas indiuisibilis et pluralitas insociabilis in deo: quomō se ad inuicem habeant: inquirit: li. de Processiōe spūssancti. D.

Vniuerse vie domini misericordia et veritas: et tamē iustus dominus i omnib⁹ vijs suis: declarat li. p̄slogion. ca. xj.

Vnum solum deū esse et nō plures: p̄obat li. de Incar. verbi. ca. iij.

Vo Volūtas angeli siue hominis p̄opria est: qđ cōtra voluntatē dei est: q: ipse auctor est: cui cā alteri q̄ deo subdat: Ibidem.

Volūtas et eius cōuersio ad qđ non debet: an sit ipsum malum qđ malos facit: inuestigat li. de Casu diaboli. ca. vij. Et soluit hec questio. Ibidem ca. viij.

Volūtas inquantū est: bonū est: q: opus dei est: Et nulla res dicit mala nisi mala volūtas aut ꝓpt̄ malā volūtatē. li. de casu dia. ca. xix.

Voluntas dei quattuor modis accipit: scz p̄ scientia dei: p̄ volūtate sanctoꝝ q̄ volunt et iniustos charitatiue saluari: p̄ ratiōe humana et p̄ p̄ceptis diuinis. li. de Volūtate dei. B. C.

Volūtas hūana tūc tantū bona est quando scz vult id qđ deus vult eam velle: et sic concordat diuine que magistra est hūane. ibidē. E. Et de libero arbi. ca. viij. Et de Simili. ca. clviij.

Volumtas q̄ libero sit: et quomō liberras volūtatis operē necessitates: declarat li. de Cōcordia p̄sci. dei cū libe. arbi. D. J. K.

Voluntas et ratio ad quid date sint rationali creature: ostendit ibidē scz de Cōcordia p̄sci. et p̄destin. B.

Volūtas eius ꝓsecutiplicat dicit. li. de Cōcor. gr̄e et li. arb. BB. cc. LL.

Volūtas appetitus ad similitudinē bestiarū animaliū vnde orta sit i hominib⁹: inuestigat et ostendit lib. de Cōcordia gratie et libe. arbi. JJ. KK. LL.

Volūtas nostra quomō potens existat contra temptatiōes: q̄ sato impotens videat: ostendit de libero arbi. ca. vj.

Voluntas nostra quomō fortior: sit q̄ temptatio: etiā cum ab illa vincitur: declarat ibidem ca. vij.

Volūtas iusta est: que iusti rectitudinem seruat ꝓpter ipsam rectitudinem. lib. de Veritate. ca. xiij. post medium.

Volūtas tripliciter intelligit. li. de Similit. ca. j.

Volūtas que est instrumentū voluntatis est inter deū et diabolū: quō similiter inter virum suū legitimū et aliquē adulterū. Ibidē ca. iij.

Vnius voluntatis vsus seu affectio et obedientia dicitur. Ibidem ca. v.

Uolũtas ꝓpria: q; dei volũtati nõ subijcit: sed supra eã extollit: rece
te ob ꝫ superbia ꝺr. li. de Bi. ca. vij
Uolũtas ꝓpria fonti assimilat: q̃ in tria capita diuidit. ibidẽ ca. ix.
Uolũtas ꝓpria assimilat regine adulterę: que se regi adultero con
iunxit: ex quo tres filios habuit. ibidem ca. xxxvij.
Item assimilatur herbe venenose ⁊ mortifere. ibidẽ ca. xxxviij.
Uolũtatẽ christi nullã ꝑcessisse necessitatem: probatur. li. ij. Cur deus homo. ca. xvij.
Uoluntatem ꝓpriam habere: id est que nulli sit subdita: solius dei est. li. de incarn. ver. ca. iiij. Et li. de Similitudinibus. ca. viij.
Uolũtates ⁊ actiones malas: quõ deus faciat: ⁊ quõ accipiãt ab eo: notatur de casu diaboli. ca. xx.
Uolũtatis dei diuisio: alia enim potest dici efficiens: alia approbãs: alia cõcedens: alia ꝑmittẽs. li. de Uolũtate dei. ℣. H.
Uoluntatis rectitudinẽ: q̃ nec deus eam auferre possit: probatur li. de libero arbitrio. ca. viij.
Uoluntatis ꝓprie tria sunt genera. li. de Similitudinibus. ca. x.
Uoluptas quia est sexta pars beatitudinis: ⁊ anxietas pars miserie: ostenditur. li. de Similitudinibus ca. lv.
Uoluptas illa assimilat ferro ignito. ibidẽ ca. lvj. Et pulcbre declarat ꝑ duas btitudines: ⁊ duas miserias; sez maiorẽ ⁊ minorem ex vtraq; parte. ca. lvij.
Uotũ deo volũtarie ꝑmissũ: q̃uis necessitate sit reddendũ: magis ẽ tñ deo gratũ dum libere reddit post votũ. li. ij. cur deꝰ hõ. ca. v.
Uterꝰ virginis via exitit: q: ꝑ illã deꝰ homo factus: in mundũ visibilis venit. li. de Excellentia marie virginis. ca. j.
Utrũ plures futuri sint ſcti homines q̃ sint mali angeli: ostendit li. j. Cur deus hõ. ca. xviij. ꝑ longum.
Zodiaci. xij. signa: et quibus nominibus censeantur: nota. li. j. de Imagi. mundi. ca. xxvj. per totuz.
Zodiaci octo circuli notantur. li. ij. de Imagine mundi. ca. ij.
Zodiacus ex. xij. signis constans ab aquilone in austrũ porrectus flexuoso lapsu eclum angit: ibidez.

Annotatio principalium sententiarum opusculorũ beati Anselmi explicit.

Prefatio beati Anſ. in li. Cur deꝰ hõ.

Beati Anselmi archiepiscopi Cantuariẽsis in libellos duos ꝓtra gentiles: q̃s: Cur deus homo: nomiauit: Prefatio.

Pus subditũ q̃ ꝓpter quosdam: qui anteqũ ꝓfectum ⁊ exquisitũ esset: ꝓmas ꝓtes eius me nesciente sibi trãscribebãt festinãtius q̃ mihi oportunũ esset: Ac ideo breuiuo ꝙ vellem sum coactus vt potui cõsummare. Nã plura q̃ tacui inseruisse ⁊ addidissem si in quiete ⁊ cõ quo spacio illo mihi edere licuisset. In magna enim cordis tribulatione quã vnde ⁊ cur passꝰ sim nouit deꝰ: Illud in anglia rogatus incepi ⁊ in capuana ꝓuincia ꝑegrinus perfeci. Qõ ẽm materiã: de qua editum est (Cur deus hõ) nomiant: ⁊ i duos libelloꝰ diuisum. Quorũ ꝓmus quidẽ infidelũ christianã fidẽ: q: rõni putant illã repugnare respnentiũ continet obiectiões: ⁊ fideliũ responsiones: ac tandez remoto christo: quasi nũ q̃ aliquid fuerit de illo: ꝓbat rationibus necessario esse impossibile vllũ hoiem saluari sine illo. In secũdo aũt libro similiter q̃si nibil sciat de christo mõstrat: nõ min⁹ aperta rõne ⁊ veritate naturam humanã ad hoc instituta esse: vt aliqñ immortalitate beata: totus hõ: id est in corpore ⁊ ã fruere: ac necesse esse vt hoc fiat de homie ꝓpter qõ factus est: sed nõ nisi ꝑ hoiem deũ atq; ex necessitate omnia que de christo credimus fieri oportere. Hanc ꝓfectionẽ ã ẽ capitulis totius opis: omnes qui librum hunc trãscribere volẽt: ante eius ꝓncipia vt ꝓfigant postulo: quatenꝰ in e⁹ vltimi q̃s manus venerit: quasi i eꝰ fronte aspiciat: si quid in toto corpe sit quod non respiciat.

Explicit prologus.

Capitulorũ liber ꝓmus: Cur deus homo: beati Anselmi annotatio.

Capitulũ. j. Questio de qua totum opus pendet.
Capitulũ. ij. Quomodo accipiẽda sint que dicenda sunt.
Capitulũ. iij. Obiectiões infidelium ⁊ responsiones fideliũ.
Capitulũ. iiij. Qr de respõsiones videnꝫ infidelibus sine necessitatez ⁊ quasi quedã picture.
Capitulũ. v. Qr redẽptio hoĩs nõ potuit fieri ꝑ aliã q̃ ꝑ dei psonã.
Capitulũ. vj. Qualiter respondẽt infideles: q; dicimuꝰ deũ morte sua nos redemisse: ⁊ sic dilectionẽ suã erga nos ostendisse ⁊ ꝑ nobis expugnare diabolũ venisse.
Capitulũ. vij. Qr nullã diabolꝰ habebat iusticiã aduersus hominẽ: ⁊ quare videat habuisse: ⁊ cur deus hominẽ hoc modo liberaret.
Capitulũ. viij. Quõ licet humilia q̃ dicimus de christo nõ priuent ad diuinitatẽ: tñ inconueniens videt infidelibꝰ ea de illo dici ẽm hominẽ: ⁊ vnde illis videat id ẽ homo nõ sponte mortuus esse.
Capitulũ. ix. Qr spõte mortuus sit: Et q̃d sit: Factꝰ ẽ obediẽs vsq; ad mortẽ. Et: Propter qõ ⁊ deꝰ illã exaltauit. Et: Nõ veni voluntatẽ meã facere. Et: Proprio filio suo non pepcit deus. Et: Nõ sicut ego volo: sed sicut tu vis.
Capitulũ. x. Item de eisdem quomõ alter recte intelligi possint.
Capitulũ. xj. Quid sit peccare: ⁊ ꝑ peccato satisfacere.
Capitulũ. xij. Utrũ sola misericordia sine omni debiti solutione deceat deũ peccata dimittere.
Capitulũ. xiij. Qr nibil minus sit tolerandũ in rerũ ordine q̃ vt creatura creatori debitũ honorẽ auferat ⁊ nõ soluat qõ aufert.
Capitulũ. xiiij. Cuiusmodi honor sit pena peccantis.

a

Capitulū.xv. Si deus vel ad modicum pariat honorem suū violari.
Capitulū.xvj. Ratio q̄ angelorū numerus qui ceciderūt restaurādus sit de hominib⁹.
Capitulū.xvij. Q̄ alij angeli p̄ illis nō possint restitui.
Capitulū.xviij. Utrum plures futuri sint sancti hominū q̄ sint mali angeli.
Capitulū.xix. Q̄ homo non possit saluari sine peccati satisfactiōe.
Capitulū.xx. Q̄ p̄ m mensurā peccati oporteat esse satisfactionem: nec eam homo p̄ se facere possit.
Capitulū.xxj. Quanti ponderis sit peccatū.
Capitulū.xxij. Quā contumeliā facit deo hō cū se gmittit vinci a diabolo: p̄ qua satisfacere nō pōt.
Capi.xxiij. Quid abstulit deo cum peccauit qō reddere nequit.
Capitulū.xxiij. Q̄ diu nō reddit hō deo qō debet: nō possit esse beatus: nec creatē impotētia.
Capitulū.xxv. Q̄ ex necessitate per christū saluet homo.

Finis annotationū.

Beati Anselmi Cantuariorū archiepiscopi de ordine sancti Benedicti: Liber p̄mus: Cur deus homo: feliciter incipit.

Questio de qua totū opus pendet: Capitulū.I.

Epe et studiosissime a multis rogat⁹ sū & verbis & lris: quatenꝰ cuiusdā de fide nr̄a q̄stionis rōnes quas soleo rīdere querētib⁹: memorie scribēdo cōmendē: dicunt eas sibi placere eas: & arbitrant⁹ satisfacere. Q̄ō petunt: nō vt per rationē ad fidē accedā: sed vt eoꝝ q̄ credūt: intellectu & cōtemplatiōe delectent⁹: & vt sint quātū possint grati sp ad satisfactionē omi poscēti se rationē de ea q̄ in nobis ē spe. Quā q̄stionē solēt et infideles nobis simplicitatē christianā q̄si fatuā deridētes obijcere: & fideles multi in corde versare: qua scz rōne vel necessitate deus homo factꝰ sit: & morte sua sicut credimus & cōfitemur: mūdo vitā reddiderit: cū hoc aut p̄ aliam p̄sonā: siue angelicā: siue hūanā: aut sola voluntate facere potuerit. De q̄ questiōe nō solū litterati sed etiā illiterati multi querūt: & rationē eius desiderant. Cui q̄ de hac multi tractare postulēt: & licz inquirēdo valde videat difficilis: imo solubilis tā omnib⁹ est intelligibilis: & p̄pter vtilitatē rōnis q̄ pulchritudinē amabilis: cuius a sanctis patrib⁹ inde qō sufficere debeat dictū sit: tā de illa curabo qō mihi deus dignabit aperire petētib⁹ ostendere. Et q̄m ea q̄ p̄ interrogationē & respōsionē inuestigant⁹ & multis & maxime tardioribꝰ ingenijs magis patēt: & ideo plus placēt: vnū ex illis q̄ hoc flagitās: q̄ inē alios instantius ad hoc me sollicitat accipiā

mecū disputantē: vt Boso querat et Anselmꝰ respōdeat: hoc mō. Boso.

Iam rectus ordo exigit vt p fundā christiane fidei credamus p̄ius q̄m ea p̄sumamus rōne discutere: ita negligentia mihi videtur si postq̄ cōfirmati sumus in fide non studeamus qō credimus intelligere. Quapropt̄ q̄m gratia dei p̄ueniēte: fidē nr̄e redēptiōis sic puto me tenere vt etiā si nulla rōne qō credo possim cōprehendere: nihil tū sit qō me ab eius firmitate valeat euellere: a te peto mihi aperiri: qō vt scis plureꝰ mecū pertū: q̄ necessitate scz & rōne deus sit omnipotēs: humilitatē & infirmitatē humane nature p̄ eius restauratione assumpserit. A Qō queris a me supra me est: et idcirco altiora me tractare timeo: ne forte cū putauerit aut etiā viderit aliqō me si sibi satisfacere: plus cristimet rei veritatē mihi deficere q̄m intellectū meū ad eā capiendā nō sufficere. B Nō hoc tantū timere debes quātū & reminiscī: q: sepe cōtingit in colloquēdo de aliqua q̄stiōe: vt deus aperiat qō p̄ius latebat: & sperare de gra dei: q: si ea q̄ gratis accepisti libenter impertiris: altiora que nōdum attigisti merearis accipe. A Est & aliud p̄pter qō video aut vix: aut nullatenus posse ad plenū inē nos de hac re nūc tractari: q̄m ad hoc ē necessaria noticia potestat⁹ & necessitatis & voluntatis: & aliaꝝ quarūdā rerū que sic se habent vt earū nulla possit plene sine alijs cōsiderari: & ideo tractatus eaꝝ suū opus postulat: nō multū: vt puto facile: nec omnino inutile. Raz earum ignorantia quedam facit difficilia: que per earum noticiam fiunt facilia. B Sic bteuter de his suis locis dicere poteris vt & qō sufficiat ad p̄sens opus habeamus: & qō plus dicendū est in aliud tempus differamus. A Hoc quoq̄ multū me retrahit a petitiōe tua: q: materia non solū preciosa: & sicut est de speciosa forma p̄ filijs hominū: sic etiā est de speciosa ratione sup intellectus hominū. Unde timeo ne q̄dammodo ego soleo indignari prauis pictoribus eū ipsum dominū nostrū infantē figura pingi video: ita mihi cōtingat si tam vecors am materiā incompto et contemptibili dictamine exarare p̄sumo. B Nec hoc te debet retrahere: q: sicut tu permittis vt qui pōt melius dicat: sic nulli p̄stituis vt cuiꝑ pictam nē tuū nō placet: pulchrius non scribat. Uerū vt oēs excusatiōes tuas excludā: qō postulo nō facio doctis sed mihi: & hoc ip̄m mecū pertractemus. Ansel.

Quomō accipiēda sint ea q̄ dicēda sunt: Ca.II.

Bonū video importunitatē q tuā & illoꝝ q̄ hoc tecū ex charitate et religioso studio petūt: tēptabo p̄ mea possibilitate deo adiuuante: & vtis oīonib⁹ q̄s hoc postulāteꝰ sepe mihi petenti ad hoc ip̄m p̄misistis: qō queritis nō tā ostēdere q̄m tecū querere: sed eo pacto quo ea que dico accipi volo: videlicz: vt si q̄d dixero qō malo: nō confirmet auctoritas: q̄uis illud rōne p̄bare videar: nō alia certitudine accipiatur: nisi q: interim ita mihi videt donec mihi deus aliquo mō melius reuelet. Qō si aliquatenꝰ questiōi tue satisfacere potero: certū ē debebit: quia & sapiētior me plenius hoc facere poterit. Immo sciēdum est: quicq̄d hō inde dicere vl scire possit altiores tā te rei adhuc latere rationes. Boso. Patere igitur vt verbis vtar infidelū: Equū enim est vt cū nostre fidei rationē studem⁹ inquirere: ponam⁹ obiectiōes eoꝝ qui nullatenꝰ ad fidē eandem sine ratiōe volunt accedere. Cuius est illi ideo rōnes q̄rāt: q: nō credunt: nos nō quia credim⁹: vnū idē q̄ tū est q̄d querim⁹: & si quid responderis cui auctoritas obsistere sacra videatur licet mihi illā obtēdere quatenus quō nō obsistat aperias. A Dic quod tibi videt.

Obiectiões infideliũ ꝛ responsiões fideliũ: Ca. III.

Boso.

o Bijciũt nobis veridẽtes simplicitatẽ nostrã infideles: qr deo facim⁹ iniuriã ꝛ cõtumeliã si eũ asserim⁹ in vterũ mulieris descẽdisse: natũ esse de femina: lactare et alisci: hũanis nutrimẽtis: crescere: ꝛ vt multa alia taceã que deo nõ vident cõuenire: lassitudinẽ: famem: sitim: verbera: ꝛ iter latrones crucem mortẽq; sustinuisse. Ansel. Hoc nõ facim⁹ deo iniuriã vllã aut cõtumeliã: sed toto corde gr̃as agẽtes laudam⁹ ꝛ p̃dicam⁹ ineffabilẽ altitudinẽ misericordie: illi⁹ qr quãto nos mirabili⁹ ꝛ p̃ter opinionẽ de tantis ꝛ tã debitis malis in quib⁹ eram⁹ ad tanta et tã indebita bona q̃ p̃dideram⁹ restituit: tanto maiorẽ dilectiõ erga nos ꝛ pietatẽ mõstrauit. Si eñ diligẽter cõsiderarent q̃ cõuenienter hoc mõ ꝓcurata sit humana restauratio: nõ derideret nr̃az simplicitatẽ: ꝑ dei nobiscũ laudaret sapientẽ benignitatẽ.

Ro. 5. Oportebat nãq; vt sicut p hominẽ i obedientiã mors in hũanũ genus intrauerat: ita per hoiẽ obedientiã vita restitueret. Et quẽadmodũ peccatũ q̃ fuit causa nre damnatiõis initiũ habuit a femina: sic vere iustitie ꝛ salutis auctor nasceret de femina. Et vt diabolus qui p gustũ ligni (quẽ p̃suasit) hominẽ vicerat: p passionẽ ligni quã intulit: ab homine vinceret. Sũt quoq; alia multa que studiose considerata ineffabilẽ quandã nostre redemptionis hoc modo ꝓcurate pulchritudinẽ ostendũt.

Qr̃ he responsiões videant infidelibus quasi quẽdã picturę: Capi. IIII. Boso:

o Omnia hec pulchra: ꝛ q̃si que dã picture suscipiẽda sint. Sz si non sit aliq̃d solidũ sup q̃ sedeãt: nõ vident infideles sustinere: car ea q̃ dicim⁹ pati deũ voluisse: credere debeam⁹. Nã qui picturã vult facere aliq̃d eligit solidũ sup q̃ pingat vt maneat q̃ pingit. Nemo enĩ pingit in aqua vel i aere: qr ibi nulla manẽt picture vestigia. Quapropt eũ hec cõueniẽtia q̃ dicto infidelibus q̃si quasdã picturas rei geste obtẽdim⁹: q̃m nõ rem gestã ꝑ figmentũ arbitrant esse q̃ credim⁹: quasi sup nubẽ pingere nos existimãt. Mõstrãda est ꝑ hec veritatis rõnabilis soliditas: id est necessitas que ꝓbet deũ ad ea q̃ p̃dicam⁹ debuisse aut potuisse hũiliari: ꝛ deinde vt ipm̃ q̃si corpus ꝓbitat: pl⁹ nitcat: iste cõueniẽtie quasi picture corpio sunt exponẽde.

Ansel. Nõne satis necessaria ratio videt: cur de⁹ ea q̃ dicim⁹ facere debuerit: qr genus hũanũ tã .s. p̃clusum opus eius oĩno perierat: nec decebat vt q̃ deus de homie ꝓposuerat peniꝝ adnihilaret: nec idẽ ei⁹ ꝓpositũ ad effectũ duci poterat: nisi gen⁹ hũanũ ab ipso creatore suo liberaret.

Qr̃ redemptio hoĩs non potuit fieri p aliam q̃ p dei psonam: Capi. V. Boso:

b Ec ipsa liberatio ſ per aliã q̃ p dei psonã: sine p angelũ: siue p hoiem fiẽt facta quolibz modo diceret: meno humana multo tolerabili⁹ acciper. Potuit eñ deus hoĩem aliquẽ facere sine peccato: nõ de massa peccatrice: nec de alio hoie: sed sicut fecit adã: p quẽ hoc ipm̃ op⁹ fieri potuisse videt. A An non intelligio: qr quecũq; alia p̃sona hominẽ a morte redimeret eterna: eius seruus idẽ hõ recte iudicaret. Qõ si esset: nullaten⁹ restaurat⁹ esset i illã dignitatẽ quã habiturus erat si non peccasset: cum ipse qui nõ nisi dei seruus ꝛ equalis angelis bonis per omnia futur⁹ erat: seruus eius esset qui deus non esset: et cuius angeli serui non essent. Boso:

Qualiter reprehendant infideles q̃ dicimus deũ morte

sua nos redemisse: ꝛ sic dilectionẽ suã erga nos ostendisse: ꝛ p̃ nobis expugnare diabolũ aduenisse:

Capi. VI.

Oc est quod valde miranf: b quia liberationẽ hanc: redẽptionẽ vocam⁹. In qua nãq; aiunt nobis captione: aut in quo carcere: aut i cuius potestate tenebam⁹: vnde vos deus non potuit liberare: nisi vos tot labo:ibus: ꝛ ad vltimũ sno sanguine redimeret? Quib⁹ cum dicim⁹: Redemit nos a peccatis ꝛ ab ira sua: ꝛ de inferno: ꝛ de potestate diaboli: quẽ quia nos nõ poteram⁹: ipse p̃ nobis venit expugnare: ꝛ remit nobis regnum celoꝝ. Et quia hec omnia fecit: hoc modo ostendit quãtum nos diligeret. Respondent. Si dicitis: quia deus hec oĩa facere nõ potuit: solo iussu: quẽ cũcta inbẽdo creasse dicitis: repugnatio vobiscũ metipsis: qr impotentẽ illum facitis. Aut si fatemini qr potuit: sed noluit nisi hoc modo: quomõ sapientẽ illã dicitis vel ostendere poterit⁹: quem sine vlla ratione tam indecentia velle pati asseritis? Omnia eñ hec que obtenditis: i eius volũtate cõsistũt. Ira nãq; dei non est aliud q̃ voluntas puniendi. Si ergo nõ vult punire peccata hominũ: liber est homo a peccato: ꝛ ab ira dei: ꝛ ab inferno: et a potestate diaboli: que omnia ꝓpter peccata patit: ꝛ recipit ea: quib⁹ ꝓpter eadem peccata ꝓmanet. Nam in cui⁹ potestate est infernus: aut diabolus: aut cuius est regnũ celoꝝ: nisi ei⁹ qui fecit oĩa? Quecunq; tragq; timeris aut desideratis: eius voluntati subiacẽt: cui nihil resistere põt. Qua propter si humanũ genus saluare noluit nisi eo quo dicitis modo eñ sola voluntate potuerit: vt mitius dicã: videte quomõ eius sapientie repugnatis. Nam si homo q̃ facile posset cum graui labore sine ratiõe faceret aliquis ꝛ vltq; sapiens ab vllo indicaret. Quippe q̃ dicitis deum taliter ostendisse quãtũ vos diligeret: nulla ratione defendit: si nullaten⁹ hominẽ aliter potuisse saluare nõ monstrat. Nam si aliter nõ potuisset: nõ fuit necesse esset vt hoc mõ suam dilectionẽ ostenderet. Nũc ño cum aliter possit saluare hominẽ: que ratio est: vt ꝓpter ostendendã dilectionẽ suã ea que dicitis ꝛ faciat ꝛ fusti neat? An enim non ostendit angelis bonis quãtum eos diligat: ꝓ quib⁹ talia non sustinet? Qõ ño enim dicitis venisse expugnare ꝓ vobis diabolum: quo sensu audetis ꝓferre: Nonne dei omnipotentia regnat vbiq;? Quomõ ergo indigebat deus vt ad vincendũ diabolũ de celo descenderet? Hec nobis infideles obijcere possẽ vident.

Qr̃ nullã diabolus habebat iusticiã aduersus hominẽ: ꝛ quare videat habuisse: ꝛ cur deus hoc modo hominẽ liberarit:

Capi. VII.

Ed ꝛ illud q̃ dicere solem⁹: f deũ scz debuisse ꝑ̃ p iusticiã cõtra diabolũ agere: vt liberaret hominẽ: q̃ per fortitudinez: vt cum diabolus eũ in quo nulla mortis erat causa: ꝛ qui deus erat occideret: iuste potestatẽ quã sup peccatores habebat amitteret: alioquin iniustam violentiã fecisse illi: q̃m iuste possidebat hominẽ quẽ nõ ipse violẽter attraxerat: sed idẽ hõ se sponte ad illã cõtulerat: nõ video quã vim habebat. Nã si ipse diabolus aut hõ suus esset: aut alterius q̃ dei: aut in alia q̃ i dei potestate maneret: fortitan ꝑ recte diceret. Cũ aũt diabolus aut hõ nõ sit nisi dei: ꝛ extra potestatẽ dei neuter ꝓsistat: quã cãm debuit deus agere cum suo: de suo: i suo: nisi vt seruũ suũ puniret q̃ suo cõsortio cõmunẽ dñm deserere ꝛ ad se ꝓuisse trãsire: ac tradito: fugitiuũ: fur furẽ

cum furto dñi sui suscepisset. Uter q̄ nā q̄ fur erat: cū alter altero p̄suadē te sci p̄m vīs suo furabat. Quid enī iust⁹ fieri posset si ꝑ dē⁹ faceret: aut si iudex o'īm de⁹ hoīem sic possessum de potestate tā iniuste possidētis: vel ad punīdū istū aliter q̄ p diabolū: vel ad parcēdū illi eriperet: q̄ ꝑ iniustitia esset? Cuius cū hō iuste a diabolo torq̄ret: ipse tū illū iniuste torq̄bat. Hō nāq̄ meruerat vt puniret: nec ab vllo cōuentus⁹ q̄ ab illo cui p̄seuerat vt peccaret. Diaboli ꝙo meritū nullū erat vt puniret: imo ꝑ tanto facinbat iniust⁹: quāto nō ad hoc amore iustitie trahebat: sed instinctu malitie impellebat. Nā hoc nō faciebat deo iubēte: ꝑ incōprehēsibili sapientia sua (q̄ mala eriā bñ ordinat) p mittēte. Et puto illoꝙ diabolū aliquā opinant hīe in possidēdo hoīez iustitiā: ad hoc inde adduci: q: videt hoīem diaboli vexatōi subiacere iuste: et deū hoc iuste p̄mittere: et idcirco putāt diabolū illam iuste inferre. Cōtingit enī idē aliq̄d diuersis cōsideratiōibus esse iustū et iniustū: et ob hoc a non diligēter intuentibus: totū iustū aut iniustū iudicari. Euenit enī aliquā vt alioꝙ inocētē pentiat iuste: vnde ipse iuste pcuti mereat: si tamē p̄ssus (qui se nō debet vindicare) pentiat pentientē se: iniuste hoc facit. Hoc igit̄ p̄assio ex p̄te repercutientis iniusta est: q: nō debuit se vlcisci: ex p̄te ꝙo p̄ssi iusta: q: iuste pentiens: iuste pcuti meruit. Diuerso igit̄ intuitu: iusta et iniusta est eadē actio quā cōtingere potest ab alio iudicari iustā rōne: ab alio iniustā. Hoc quoq̄ nō diabolus nō iniuste dicit̄ vexare hoīem: q: de⁹ hoc iuste p̄mittit: et hō hoc iuste patit. Sed et hoc q̄ hō iuste dicit̄ pati: nō sua iustitia iuste dicit̄ pati: ꝑ q: punit iusto iudicio dei.

Col.2. Ut si obtēdit: chirographū illud decreti q̄ aduersū nos dicit aplus fuisse: et p mortē christi deletū esse: et putat alioꝙ p illud significari: q: diabolus quasi sub cuiusdā pacti chirographo ab hōīe iuste ante passionē christi peccatū velut vsurā primi peccati q̄ p̄sualit homi: et pena peccati exigeret: vt p hoc iusticia suam sup hominē videatur probare: nequaq̄ ita intelligēdū puto. Quippe chirographū illud nō est diaboli: q: chirographum dicit̄ decreti. Decretū cui illō non erat diaboli sed dei. Iusto nāq̄ iudicio dei decretū erat et q̄si chirographo confirmatū: vt hō qui sponte peccauerat: nec peccatū nec penā peccati p se vitare posset. Est cui spiritus vadēs et nō rediēs. Et: Qui facit peccatū ser⁹ est peccati: nec qui peccat impunitus debet dimitti: nisi misericordia peccatoꝙ parcat et cui liberet ac reducat. Cōtingit ꝑ hoc chirographū nullā inueniri posse diaboli iusticiā in hoīe vexatōe credere debemus. Deniq̄ sicut in bono angelo nulla oīno est iniustitia: ita in malo nulla est penitus iusticia. Nihil igit̄ erat in diabolo cur deus cōtra illum ad liberandū hominē sua vti fortitudine non deberet.

Quomō licet humilia que dicim⁹ de christo nō pugnēt ad diuinitatē: tamē incōueniens videt infidelibus ea de illo dici scōm hominē: et vnde illis videat eundē hominē nō spōte mortuū esse:

Capi. VIII. Ansel.

Afficere nobis debet ad rationē voluntas dei cū aliquid facit: licz non videamus cur ita velit: Uolūtas nāq̄ dei nunq̄ est irrationabilis. B Uerū est si cōstet deū id velle vnde agit. Requaq̄ cū acquiescunt multi deū aliquid velle si ratio repugnare videat. A Quid tibi videtur repugnare ratiōi: cū deū ea voluisse fatemur q̄ de eius incarnatiōe credim⁹? B Ut breuiter dicā: Altissimū ad tā humilia inclinari: omipotentē aliquid facere cū tanto labore. A Qui hoc vicunt nō intelligūt q̄ credim⁹. Diuina enī naturā ꝑfq̄ dubio asserimus impassibilē: nec vllaten⁹ posse sua celsitudine būiliari: nec i eo q̄ vult facere laborare: Sed dñm ihesū christū dicim⁹ deū verū et verū hominē: vnā ꝑsonā i duab⁹ naturis: et duas naturas i vna ꝑsona. Quapropt̄ cū dicimus deū aliq̄d būile aut infirmū pati: nō ꝑ intelligim⁹ ꝑ sublimitatē i passibilis nature: sed ꝑ infirmitatē būane sube quā gerebat: et sic nostre fidei nulla rō obuiare cognoscit. Sicenī nullā diuine sube significam⁹ humiliatē: ꝑ vnā dei et hoīis mōstram⁹ eē ꝑsonā. Nō ꝑ i incarnatiōe dei būilitas ei⁹ vlla intelligit̄ facta: sed natura hoīis credit̄ exaltata. B Ita sit: Nihil imputet̄ diuine nature q̄ ꝑ infirmitatē hoīs de christo dī. Uerū: quō iustū aut rōnabile ꝑbari poterit: q: de⁹ hoīez illū quē pat̄ filiū suū dilectū in q̄ sibi bñ cōplacuit vocauit: et quē filius⁹ seipsū fecit: sic tractauit aut tractari p̄misit? Que autē iusticia ē hoīem o'īm iustissimū morti tradere ꝑ peccatoꝛez? Quis homo si innocentē dānaret vt nocentē liberaret: dānand⁹ nō iudicaret? Ad idē cūi reo deduci videt innocētēo: qō supra dictū ē. Nā si aliē petōrez nō potuit saluare q̄ iustū dānando: vbi est ei⁹ ol potētia? Si nō potuit ꝑ noluit: quō defendem⁹ sapiētiā ei⁹ atq̄ iusticiā? A Deus pat̄ nō quēad modū videris intelligere: hoīem illū tractauit: aut innocentē ꝑ nocētē mortī tradidit. Nō cūi cū inuitū ad mortē ille coegit aut occidi p̄misit: ꝑ idez ipse ꝑ spōte sua mortē suscepit: vt hominēs saluaret. B Etiā si nō inuitū q̄si volūtati p̄io cōsensit: quodā tū modo illū coegisse videt ꝑ capiendo. Dicit̄ enī: q: christ⁹ būiliauit semetip̄m fact⁹ obediēs patri vsq̄ ad mortē: mortē aūt crucis. Propter q̄ et de⁹ illū exaltauit: Et q: vidit obedientiā ex his q̄ passus ē. et q: p̄pio filio suo nō pepcit pat̄: ꝑ nobis oīb⁹ tradidit illū. Et idē filius dicit: Nō veni volūtatē meā facere: ꝑ volūtatē ei⁹ q̄ misit me. Et iter⁹ ad patrē: Nō mea volūtas sed tua fiat. Et: Nō sicut ego volo: ꝑ sicut tu. Et: Pater si possibile ē trāseat a me calix iste. Uerūtū nō sic ego volo ꝑ sic tu. Et alibi: Pat̄ si nō pōt ꝑ calix trāsire nisi bibā illū: fiat volūtas tua. In omnib⁹ istis plus videt̄ christ⁹ obedientia cogēte: q̄ ꝑ spōtanea volūtate dispōnēte mortē sustinuisse.

Qz sponte mortu⁹ sit: et q̄d sit: Factus est obediēs vsq̄ ad mortem. Et: Propter q̄ et de⁹ illū exaltauit. Et: Nō veni facere voluntatē meā. Et: Proprio filio suo nō pepercit de⁹. Et: Nō sicut ego volo: ꝑ sicut tu: Ca. IX. A

Mihi videt̄ non bñ discernis inter hoc q̄ fecit exigēte obediētia: et quod (sibi factū q: seruanit obedientiā) sustinuit non exigēte obediētia. B Necesse habeo vt ꝑ aptis⁹ exponas. A Cur p̄secuti sunt eū iudei vsq̄ ad mortē? B Nō ob aliud: nisi q: veritatē et iusticiā viuēdo et lognēdo indeclinabilit̄ tenebat. A Hoc puto: q: de⁹ ab oī rōnali creatura exigit: et ꝑ illa p obediētiā deo debet. B Sic nos fateri oportet. A Hāc igit̄ obediētiā debebat hō ille deo p̄: et būnitas diuinitati: et hanc ab illo exigebat pater. B Hoc nulli dubiū. A Ecce habes q̄ fecit exigēte obediētia. B Uerū ē: et tā video q̄d sibi illatū quia obediētiā p̄seuerādo sustinuit. Nā illata ē illi mors: q: exigit̄ i obediētia et hāc sustinuit. Qz quō ꝑ: obediētia nō exigat: nō intelligo. A Si hō nūq̄ peccasset: deberet pati mortē: aut deberet deus ꝑ ab illo exigere? B Quēadmodū credimus: nec hō moreret: nec ꝑ exigeret ab illo: Qz hoc rei a te audire volo rōnē. A Rōnalē creaturā iustā facā esse: et ad ꝑ vt deo fruendo beata esset: non negas? ꝑ Nō. A Deo aūt neq̄ ꝑ exigi-

Joh.14. Luc.18 Mat.26. Ibidem.

Mat.3. Joh.3. Phil.2. Heb.5. Roma.8 Joh.6.

mabis cōuenire: vt quā fecit instam
ad beatitudinē: cogat sine culpa esse
miserā? Nolens enī inuitū mori: miser
rū est. B Pater: quia si nō pec
casset hō: nō deberet deus ab eo mor
tem exigere. A Non ergo coegit
deus christū mori in quo nullū fuit
peccatū: sed ipse spōte sustinuit mor
tem: non per inobedientiā deserendi
vitā: sed propter obedientiā seruandi
institiā: in qua tā fortiter p̄seuerauit
vt inde morte incurreret. Pōt etiā
dici: q: p̄cepit illi mors pater: cū hoc
p̄cepit pater vnde incurrit mortem.
Ita ergo sicut mandatū dedit illi pa
ter sic fecit. t calicem quē dedit ei bi
bit. t factus ē obediēs patri vsq; ad
mortē. t sic didicit ex his q̄ passus ē
obediētiā: id est ꝙ̄ oportuit seruari
obedientia. Verbū aūt cō positū ē:
Didicit: duobus modis intelligi pōt.
Aut enī didicit: docuit ē p eo qō ēt alios
discere fecit. Aut q: cō p scias nō
ignorabat expimēto didicit. Cō aūt
aplus cum diuisset: Dū iliauit semet
ipsum factus obediēs vsq; ad mortē:
mortē autē crucis: Subdidit: Pro
pter qō t deus illū exaltauit: t dedit
illi nomē qō est sup oēm nomen. Cui
simile est qō dauid dicit: De torrēte
i via bibit: p̄pterea exaltauit caput.
Nō ita dictū est ꝙ̄ nullatenꝰ potuisset peruenire ad hāc exaltationē: nisi p
hāc mortis obedientiā: t hec exalta
tio nō nisi in retributionē huiꝰ obedi
entie collata sit. Potꝰ enī ꝙ̄ pateret
ipse dicit: o la sibi esse tradita a pte. t
iterū: o la patris esse sua: sed q̄m ipse
cū pte sancto qui spū dispositum erat se nō
aliter ꝙ̄ p mortē ecclitudinē oportētie
sue obtēturū mūdo. Quippe qō non
nisi p illā mortē fieri dispositū ē: cū p
illā fit: nō incōgrue dicit p̄pter illam
fieri. Si enī intēdimꝰ aliq̄d facere: ꝙ
p̄ponimꝰ nos p̄uos aliud facturos p
quod illud fiat: cū iā factū est qō vo
lumꝰ p̄cedere. Si fit qō intēdimꝰ recte
dicit p̄pterea fieri q̄m factū est p̄ꝙ
qō differebat: q: nō nisi p illud fieri
dispositū erat. Nam si fluuiū quē cū
vel nauī trāsire possum: t ꝓpōno mē
nō nisi nauī trāsirurū: t ideo differo
transuearē: q: nauis abest: cum iam
ꝓtō ē nauis: si trāseo: recte ve me dici
t: Nauis para fuit: ō transiui. Et
non solū ita loquimur q̄n p illud quod
p̄cedere volumꝰ: sed etiā q̄n nō per
illud sed tūmō post illud facere aliō
aliq̄d statuimus. Si qō est differt ci
bū sumere p̄pterea q: nōdum ea pie
misse celebrauit: nō affuit: pacto qō pus
facere volebat: nō incōgrue dicit illi:
Jam sume cibū: p̄pterea q: iā fecisti
p̄pter quod sumere differebam. Mul
to igit minus inusitata est locutio cū
christus dicit exaltat⁹: p̄pterea quia
mortē sustinuit: p quā t pꝰ quā illā
exaltatiōez decreuit facere. Potest ꝑ
aūt t eo modo intelligi qno idē dns
legit p̄fecisse sapiēcia t gratia apud
deū: nō q: ita erat: sed q: ille sic se ha
bebat ac si ita eēt. Nā sic post mortē
exaltat⁹ est ꝙ̄ p̄pter illā fierēt hec.
Qō aūt ipse ait: Nō veni voluntatē
meā facere: sed eius qui misit me: tale
est quale ē t illud: Mea doctrina nō
est mea: Nam qō dns nō habet de se ſ
a deo: hoc nō tā sibi ꝙ̄ dei dicere de
bet. Nullus enī homo a se habet veri
tatē quā docet: aut institā voluntatē:
sed a deo. Non ergo venit christ⁹ vo
luntatē suā facere sed patris: q: iusta
voluntas quā habebat nō erat ex hu
manitate sed ex diuinitate. Dicit ergo
enī filio suo nō pepcit deus: sed p nos
bis oīb⁹ tradidit illū: nō est aliud di
cere ꝙ̄ nō liberauit illū. Nā multa i
sacra scriptura hmōi inueniunt. Ubi
aūt dicit: Pater si fieri pōt transeat
a me calix iste: verūtamē non sīt ego
volo ſ sicut tu: Et Si nō pōt hic ca
lix trāsire nisi bibā illū: fiat voluntas
tua: naturalem salutis per voluntate
sua significat appetitū: quo humana
caro dolorē mortis fugiebat. Voluntatē
vō patris dicit: nō q̄m maluerit
pater mortē filij ꝙ̄ vitā: sed q: huma
nū genꝰ restaurare nolebat pater: nisi
faceret homo tam magnū aliq̄d sicut
erat mors illa: quia non poscebat ra

Phil.2. Heb.5.

Phili.2.

Psa.109

Luce.10. Joh.16

Luce.2

Joh.6.

Joh.7.

Roma.

Mat.2

Ibidem

Jacob.1.

Joh.6.

tio qꝰ alius facere nō poterat. Pdicit
co dicit filius illum velle suam mortē
quā ipse maluit pati ꝙ̄ vt genus hu
manū ſ saluaret: Ac ſi diceret: Q̄m
nō vis aliter reconciliationē mūdi fie
ri: dico te ꝫ modo velle mortē meā:
Fiat ergo voluntas tua: id ē fiat mors
mea vt mūdus tibi reconciliet. Nam
sepe aliquē velle dicim⁹ aliquid: q:
non vult aliud: qō si vellet nō fieret
illud quod dicit velle: Ut cū dicim⁹
illum incernam velle extinguere qui
nō vult fenestrā claudere: per quam
ventus intrat qui lucernā extinguit.
Sic ergo voluit deus pater mortem
filij: q: non aliter voluit mundū sal
uare nisi homo tam magnū aliq̄d fa
ceret: vt tam diri. Qō filio volēti sa
lutē hominū tantū dē valuit: quoniā
hoc alius facere nō valebat: quātū ſ
illi morī p̄eperet. Unde ille: Sicut
mādatū dedit illi pater sic fecit: t ca
licem quē dedit ei pater: bibit: obedi
ens vsq; ad mortē.

Item de eisdem quomō aliter recte intelligi possint: Capi. X.

Dicit enī recte intelligi: q: p
p illā piam voluntatē q̄ voluit
filius p salute mūdi mori: de
dit illi pater: nō tā cogendo manda
tū: t calicem passionis: t non pepcit
illi: sed p nobis tradidit illū: t mor
tem illi⁹ voluit: t quia ipse filiꝰ obe
diens fuit vsq; ad mortem: t didicit
ex his q̄ passus est obedientiā. Que
admodū enim ſm humanitatē nō ha
bebat a se voluntatem iuste viuendi
sed a patre: ita quoq; illā voluntatē
qua vt tāi bonū faceret mori voluit:
nō potuit habere nisi a patre luminū
a quo est omne datū optimū: t omne
donū p̄fectum. Et sicut patē trahere
dando voluntatē dicit: ita nō incō
grue sit ſi impellere asserit. Sicut enī
filius dicit de patre: Nemo venit ad
me nisi pater traxerit eum: ita dicere
potuit nisi impulerit eum. Similiter
quoq; p̄ferre potuit: Nemo currit
ad mortē p̄pter nomē meū nisi pater
impulerit aut traxerit eū. Q̄m nāq;
volūtate quisq; ad id qō indeclina
biliter vult trahit vel impellit: non
incōuenienter trahere aut impellere
deus: cum talem vat voluntatē: af
firmat. In quo tractu vel impulsu
nulla intelligitur violentie necessi
tas: sed accepte bone volūtatis spō
tanea et amata tenacitas. Si ꝫ hoc
modo nequit negari patrē (voluntatem illā dando filiū ad mortē) tra
xisse vt impulisse: quis nō videat eā
dem ratiōe mandatū illi vt mortem
sustineret sponte: t calicem quē non
inuitus biberet dedisse? Et si filiꝰ sibi
nō pepercisse: sed p nobis spōtanea
volūtate seipsum tradidisse recte dicitur: quis neget recte dici: q: pater a
quo talē habuit volūtatē illi non pe
percit: sed p nobis tradidit illum: t
mortē eius voluit? Hoc etiam modo
indeclinabilē t sponte seruādo ac
ceptā voluntatē a patre: filius factꝰ
est illi obediens vsq; ad mortē: t di
dicit ex his que passus est obedientiā:
id est ꝙ̄ magna res faciēda sit p̄pter
obedientiā. Nā tūc ē vera t simplex
obedientia: cū rationalis natura nō
necessitate sed sponte seruat voluntatē a deo acceptā. Aliis quoq; modis recte possum⁹ patrē voluisse filij
mortem intelligere: ꝙ̄uis isti possint
sufficere. Nā sicut velle dicim⁹ eum
qui facit vt alius velit: ita etiā dicimus eum velle qui nō facit vt alius
velit: sed approbat q: vult. Ut cum
videmus aliquem fortiter pati velle
molestiā: vt ꝓficiat qō bñ vult: ꝙ̄uis
fateamur nos velle vt illā penā sustineat: nō tamē volum⁹ aut amamus
penā eius sed volūtatē. Filiū quoq;
qui ꝓbibere pōt t nō ꝓbibet: solem⁹
dicere: q: vult qō non ꝓbibet. Q̄m
ergo patri voluntas filij placuit: nec
ꝓbibit eū velle aut implere qō vo
lebat: recte voluisse vt filiꝰ mortē tā
pie: tam vtiliter sustineret: ꝙ̄uis penā eius nō amaret affirmat: nō aūt
potuisse calicē trāsire nisi biberet illū.

dixit: nō q̄ nō posset mortē vitare si
veller: sed q̄m sicut dictū est: mūdum
erat impossibile aliē saluari: & ipe in-
declinabiliē volebat potiꝰ mortē pa
ti q̄ vt mūdus nō saluaret. Idcirco
aūt dixit ꝯba illa: vt doceret hūanū
genꝰ aliē nō potuisse saluari q̄ p mo-
tē suā: nō vt ostenderet se mortē nec̄-
valuisse vitare: Nā quecūq; de illo
dicunt̄ his que dicta sunt silla: sic sūt
exponēda: vt nulla necessitate sed li-
bera volūtate mortuus credat. Erat
Esa.52. nā q̄ oblatus: & de illo legit: Quia ob-
latus est: q̄ ipse voluit. Et ipse dicit:
Joh.10. Ego pono animā meā: vt iterū sumā
eā: nemo tollet eam a me: ꝙ ego pono
eā a meipo. Potestatē habeo ponen-
di eā & ptātē habeo iterū sumēdi eā.
Nō q̄ idē ipe sua ptāte & sua volūta
te facit: nullaten⁹ ad ꝙ cogi recte dī.
B Hoc solū: q̄ pmittit deꝰ illi sic
tractari q̄uis volentē: nō videt tali
pī ō tali filio ꝙuenire. A Immo
marie decet talē patrē tali filio ꝙsentire si ād vult laudabiliē ad honorē
dei: & vtiliē ad salutē hoīm: q̄ aliē fieri nō potuit. B In ꝙ adhuc ꝛsamur: q̄liē mors illa rōnabiliē & necessarta mōstrari possit: aliter nāq; nec
ipe filiꝰ eā vellet: nec pater cogere aut
pmittere debuisse videt. Querit enī
cur deꝰ aliē hoīem saluare nō potuit:
aut si potuit: cur hoc mō voluit? Nā
& inconueniens videt esse deo: hoīem
hoc mō saluasse: nec apparet ād mors
ista valeat ad salutē dū hoīem. Miꝛ
enī est si deꝰ sic delectat: aut eget san-
gine innocētio: vt nō nisi interfecto
eo parcere velit aut possit nocenti.
A Si accipio in hac q̄stione pso-
nā eoꝝ q̄ credere nil volūt nisi p̄mō-
strata rōne: volo tecū pacisci: vt nul-
lū vel minimū inconueniēs i deo a no
bis accipiat: & nulla vel minima ra-
tio si maior non repugnat reiciatur.
Sicut enī in deo qualibet paruū in-
cōueniens sequit impossibilitas: ita
quālibet paruā rōnem si maiori non
vincit̄ comitat necessitas. B Ni-
hil in hac re liberiꝰ accipio q̄ vt hoc
pactum inter nos cōmuniter seruet.

A De incarnatiōe dei tm̄: & de his
que de illo assumpto homīe credun⁹
questio est. B Ita est. A Ꝓ-
nam⁹ q̄ dei incarnationē: & q̄ de illo
dicim⁹ hoīem nunq̄ fuisse: & constet
inter nos hoīem esse factū ad beatitu
dinē q̄ in hac vita haberi nō pōt: nec
ad illam posse ꝙuenire quēq̄ nisi di-
missis peccatis: nec vllū hoīem hanc
vitā trāsire sine peccato: & alia quo
fides ad salutē eternā necessaria est.
B Ita fiat: q̄ nihil in his incōue-
nieno aut impossibile deo videtur.
A Necessaria est igit̄ homī pecca-
toꝝ remissio vt ad beatitudinē pue-
niat. B Sic omneo tenem⁹.

Quid sit peccare: & p̄ pec cato satisfacere: Ca. XI.

A Videndū est igit̄ q̄ rōne deus
dimittat peccata hoīb⁹: et vt
hoc faciam⁹ aptius ꝓuoviden
am⁹ ād sit peccare: & ād p̄ peccō satis-
facere. B Tuū est ondere: & meū
intēdere. A Si angel⁹ vel homo
semp redderet deo q̄ debet: nunq̄
peccaret. B Nequeo ꝓtradicere.
A Nō ē itaq; aliud peccare q̄ deo
nō reddere debitū. B Quod est
debitū q̄ deo debemus? A Ois
volūtas rationalis creature subiecta
debet esse volūtati dei. B Nihil
verius. A Hoc est debitū q̄ de-
bet angel⁹ & hō deo: q̄ solūmodo nul-
lus peccat: & q̄ ois qui nō solvit pec-
cat. Hec ē iustitia siue rectitudo volū
tatis q̄ iustos facit siue rectos dicit:
id est volūtate. Hic est sol⁹ & totꝰ ho-
nor quē debemus deo: & quē a nobis
exigit deꝰ. Sola nāq; talis volūtas
opa sunt placita deo cū pōrogari: et
cui nō pōt: ipa sola p se placet: q̄ nul
li opus sine illa placet. Hāc honorē
debitū qui deo nō reddit: aufert deo
q̄d suū est: & deum exhonorat: & hoc
est peccare. Quidā aūt non solvit q̄d
rapuit: manet ī culpa. Nec sufficit so-
lūmō reddere q̄d ablatū est: ꝙ p̄ cō-
tumelia illata plus debet reddere q̄
abstulit. Sicut enim qui ledit salutē
alterius: nō sufficit si salutē restituit
nisi ꝙ illata doloꝛis iniuria recōpen-

set aliq̄d: ita q̄ honorē alicuiꝰ violat
nō sufficit honorē reddere: si nō ſm
exhonorationis factā molestiā aliq̄d
q̄d placeat illi quem exhonorauit re-
stituat. Hoc quoq; attendendū q̄ cū
aliquis q̄d iniuste abstulit solvit: hoc
debet dare q̄d ab illo nō posset exigi
si alienū non rapuisset. Sic ḡ debet
olis q̄ peccat honorē deo quē rapuit
soluere. Et hec est satisfactio quā ois
pcō debet deo facere. B In his
omib⁹ q̄m rationē sequi ꝓposuim⁹:
q̄uis aliquātulū me terreas: nil ha-
beo q̄d possim dicere cōtra.

Utrū sola misericordia sine omi debiti solutione deceat deū pctā dimittere: Ca. XII.

A Ed cum⁹ & videam⁹ vtrū sola
misericordia sine omi solutione ablati sibi honoris decea-
at deū pctā dimittere. B Nō vi
deo cur nō deceat. A Sic dimitte
re peccatū nō est aliud q̄ nō punire:
& q̄m recte ordinare peccatū sine sa-
tisfactiōe non est nisi punire: si nō pu
nit inordinatū dimittit. B Nō-
nabile ē q̄d dicis. A Deū ꝛo nō
decet aliq̄d in suo regno inordinatū
dimittere. B Si aliq̄d aliud volo
dicere timeo peccare. A Ita q̄ nō
decet deū pctā sic ipunitū dimittere.
B Ita sequit. A Est & aliud q̄d
sequit: Si pctā sic dimittit ipunita:
q̄ sūt erit apud deū peccāti & nō pec
cāti: q̄d deo nō ꝙuenit. B Nō pos
sū negare. A Vide & ꝛ: Justicia
hoīm nemo nescit esse sō lege: vt fm
eā quātitatē mēsura retributiōis a
deo recōpensef. B Ita credim⁹.
A Si aūt pctū nec soluit nec pu-
nit nilī legi sūiacet. B Nō possū
aliē intelligere. A Liberior igit ē
olis iustitia si sola misericordia dimittit
q̄ iusticia: q̄d valēt ꝛcōueniēs videt.
Ad ꝙ eriā credit ꝙ inconueniētia: vt
iniusticia deo silez faciat: q̄ sicut deꝰ
nulli legi ſbiacet: ita & iniusticia. B
Nequo resistere rōni me: si cū deꝰ nos
ꝓpiat olno dimittere peccātibꝰ in
nos: videt repugnare vt ꝙ nos ꝓpi-
piat q̄s ipm facere si decet. B Nul
la in ꝙ est repugnātia: q̄ deꝰ ꝙ ꝓpitt
nobis vt nō ꝓsumam⁹ q̄d soliꝰ dei ē.
Ad nullū enī ptinet vindictā facere
nisi ad illū q̄ dns ē olm. Nā cū frene
prātes ꝙ recte faciūt: ipe facit a q̄ ad
ꝙ ipm sē ordiate. B Remouisti re
pugnātiā quā putabā inesse: ꝙ ē aliō
ad q̄d tuū volo hīe rūsū. Nā cū de-
sit liber: vt nilī legi nulliꝰ ſbiaceat
iudicio: & ita sit benigꝰ vt nihil beni
gnit⁹ cogitari q̄at: & nihil sit rectū aut
decēs nisi q̄d ipe vult: mirū videt si
dicim⁹: q̄ nullaten⁹ vult aut ei nō li-
cet iniuriā sibi dimittere: a q̄ etiā de
bis q̄o alijs facim⁹ solem⁹ indulgētiā
petere. A Verū ē q̄d dicis de lib-
tate & volūtate & benignitate illīꝰ: ꝙ
sic eas debem⁹ rōnabiliē intelligere
vt dignitati eiꝰ non videamur repu-
gnare: Libtas ei nō ē nisi ad ꝙ ex
pedit aut q̄d decet: nec benignitas di
cēda ē q̄ aliq̄d deo idecēs opat. Nō
aūt dī: q̄ q̄d vult iustū ē: & q̄d ꝙ vult
iustū ꝙ ē: nō ita ītelligēdū ē vt si deꝰ
velit q̄libet inconueniēs iustū sit q̄
ipe vult: Nō enī seq̄t: si deꝰ vult mē-
tiri iustū cē mētiri: ꝙ potiꝰ deū illū nō
esse. Nā neq̄q̄ pōt velle mētiri volū-
tas nisi ī q̄ corrupta est ꝛitas: imo q̄
desertio ꝛitatē corrupta ē. Cū ḡ dī
si deꝰ vult mētiri: nō ē aliud q̄ si deꝰ
ē talis natura q̄ velit mētiri: & idcir,
eo nō seq̄t: iustū cē mēdaciū: nisi ita
intelligat q̄ cū de duob⁹ ipossibilib⁹
dicim⁹: si ꝙ est: illud est: q̄ nec ꝙ nec
illud est. Ut si q̄s dicat: si aq̄ ē sicca &
ignis ē hūid⁹: neut⁹ eoꝝ verꝰ ē. Itaq;
de illis vñ verū ē dicere: si deꝰ ꝙ vult
iustū ē: q̄ deū velle nō ē inconueniēs.
Si enī deꝰ vult vt pluat iustū est vt
pluat: & si vult vt aliq̄s hō occidat
iustū ē vt occidat: q̄propē si nō decet
deū aliq̄d iuste aut ordinate face-
re: nō ptinet ad eū libtatē aut benigni
tatē aut volūtatē peccātē q̄ si solvit
deo q̄d abstulit impunitū dimittere.
B Omnia mihi aufero q̄ putabā
tibi posse obijci. A Vide adhuc
cur deū non deceat hoc facere. B
Libēter auscultō quicquid dicis.

Q̃ nihil minus sit tolerãdũ in rerũ ordine: q̃ vt creatura creatori debitũ honorem auferat: ⁊ non soluat quod aufert: Capi. XIII. Anſ.

n Nihil min⁹ tolerandũ est i rez ordine q̃ vt creatura creatori debitũ honorem auferat: ⁊ nõ soluat qõ aufert. B Nihil clarius indico. A Nihil aũt iniustiꝰ toleraf: q̃ quo nihil min⁹ est tolerãdum. B Nec hoc est obscurum. A Puto q̃: qr nõ dices deũ debere tolerare quo nihil iniustiꝰ toleraf vt q̃ creatura nõ reddat deo qõ aufert. B Immo penitus negandũ esse video. A Jtẽ si deo nihil maius aut melius: nihil iustius q̃ honorem illi⁹ seruare in rerũ dispositione ſma iusticia q nõ ẽ aliud q̃ ipe deꝰ. B Hoc ꝯz nil apt⁹. A Nihil q̃ seruat deꝰ iustius: q̃ sue dignitatis honorẽ. B Qõ vtiqꝫ necessario cõcedi opoꝛtet. A Videf tibi q eũ integre seruet: si sic auferri pmittit vt nec soluaf: nec ipse auferentẽ puniat? B Non audeo dicere. A Necesse ẽ q̃ vt aut ablat⁹ honoꝛ soluaf: aut pena sequaf: a'toquin aut subjpsi deꝰ iust⁹ nõ erit: aut ad vtrũq impotẽs erit: qõ nefas ẽ dicere vel cogitare. B Nihil rationabilius dia posse intelligo.

Cuiusmodi honoꝛ dei sit pena peccãtis: Ca. XIIII.

f Sed volo a te audire si peccantis pena sit illi honoꝛ: aut cuiusmodi honoꝛ sit. Si eñ pena peccãtis nõ eius honoꝛ est: cũ peccato: nõ solvit qõ abstulit: ſ punit: sic pdit deus honorẽ suũ vt nõ recuperet qõ bis q̃ dicta sit repugnare videf. A Deũ ipossibile est honorẽ suũ pdere. Aut eñ pcẽꝺ: spõte solvit qõ debet: aut deus ab inito accipit. Nam aut bõ debitã subiectionẽ deo: siue nõ peccando: siue q̃ peccat soluẽdo voluntate spõtanea exhibet: aut deꝰ cũ iuitũ sibi toꝛqndo sit ejcit: ⁊ sic ſ: dãm eiꝰ esse ostẽdit: qõ ipe hõ volũtate fateri recusat. Jn q̃ cõsideracõe: qꝛ sic bõ peccãdo rapit qõ deo est: ita deꝰ puniẽdo auferꝛ qõ homis est. Quippe nõ solũ id suũ aliꝰ ẽ deoꝝ qõ ia possidet: ſ qõ in eꝰ pfate est vt habeat. Quũ q̃ ita hõ facꝰ est vt beatitudinẽ hẽe posset si nõ peccaret: eã ꝓpter pcũ bitudine ⁊ omni bono ꝑuat: de suo q̃nis inuitꝰ soluit qõ rapuit: qꝛ licꝫ deꝰ ſ ad vsũ sui cõmodi non trãsferat qõ aufert: sic hõ pecuniã quã alij aufert i suã iuertit vtilitatẽ: ſ tñ qõ aufert vtiq ad suũ honorẽ q̃ ſ qꝛ aufert. Auferẽdo enĩ peccatoꝛẽ ⁊ que illi⁹ sunt: subiecta sibi esse probat.

Si deus vel ad modicũ patiatur honoꝛẽ suũ violari: Capi. XV. Boſo.

p Licet qõ dicis. Sed ẽ ⁊ aliõ ad qõ tnã rñsiõz postulo. Nã si deus ita sic ꝑbas suũ debet honoꝛẽ seruare: cur vl ad modicũ patiẽ illũ violari? Qõ eñ aliq̃ mõ ledi siniẽ: nõ integre aut pfecte custodiẽ. A Deꝰ honoꝛi nec̃t aliq̃d q̃tũ ad illũ gtinet addi vl minui. Idem nãq ipse sibi honoꝛ ẽ meoꝛ ruptibilis et nullo mõ mutabilis. Verum q̃ vna q̃q creatura suũ ⁊ q̃ũ sibi pceptũ: oꝛdinẽ siue naturaliẽ: siue rõnabiliẽ seruat: deo obedire ⁊ cum honoꝛare ꝺꝛ: ⁊ ſ marime rõnalis natura cui datũ est itelligere quid debeat. Qnc cum vult qõ debꝫ: deũ honoꝛat: nõ q: illi aliq̃d ꝓferꝛ: ſ qꝛ spõte se eiꝰ volũtati ⁊ dispositiõi subdit: ⁊ in rerũ vniũsitate oꝛdinẽ suũ ⁊ eiusdẽ vniũsitatis pulchꝛitudinẽ q̃tũ i ipa ẽ fuat. Cũ ꝺo nõ vult qõ ꝺꝛ: deũ q̃ũ ad illã pfectã inhonoꝛat: qñ nõ subdit se spõte illi⁹ dispositiõi: ⁊ vniũsitat' oꝛdinẽ ⁊ pchꝛitudinẽ q̃tũ i se ẽ pturbat licꝫ ptãtem ⁊ dignitatẽ dei nullatenꝰ ledat aut decoloꝛet. Si eñ ea q̃ celi ãbitu gtinet vellẽt nõ eẽ ſ celo: aut celogari a celo: nullatenꝰ possent nisi sub celo esse: nec fugere ceiũ: nisi appropinquando celo. Nam ⁊ vnde ⁊ quo ⁊ q̃ irent sub celo essent: ⁊ quãto magis a qualibet pte celi elõgarent': tanto magis opposite pti appropinquarẽt. Jta q̃uis hõ vel malꝰ angelus diuine volũtati ⁊ oꝛdinatiõi sub tacere nolit: nõ tñ eã fugere valeꝛ: qz si vult fugere de sub volũtate subdẽtes currit ſ volũtatẽ puniẽtẽ. Et si q̃ris q̃ trãsit: nõ nisi ſ volũtate gmittẽte: ⁊ hoc ipm qõ q̃uerse vult aut agit in vniuersitatis ꝑfate oꝛdinẽ ⁊ pulchꝛitudinẽ summa sapiẽtia cõuertit. Jpa nãq̃ gtersitat' spõtanea satisfactio: vel a nõ satisfaciẽte pene exactoꝛ: excepto hoc q̃ deꝰ de malis multimodis bona facit: in eadẽ vniuersitate locũ tenẽt suũ ⁊ oꝛdinis pulchꝛitudinẽ. Quas si minima sapiẽtia vbi puertitas rerũ oꝛdinẽ pturbare nitit': nõ addꝛet: fieret in ipsa vniũsitate quã deꝰ debet oꝛdinare: quedã ex violata oꝛdinis pulchꝛitudine deformitas: ⁊ deus in sua dispositiõe videꝛet' deficere. Que duo qm sicut sunt inconueniẽtia: ita sũt impossibilia: necesse est vt oñe peccatũ satisfactio aut pena sequaf'. B Satisfeciſti obiectõi mee. A Palã ẽ igit': qꝛ deũ quãtũ in ipso est null⁹ põt honorare vl exhonoꝛare: ſ quãtũ se ẽ ſ aliqꝺ facere videf' ei voluntatẽ suam voluntati eius subijcit aut subtrahit. B Nescio q̃d contra quẽ dicere. A Adhuc addã aliq̃d. B Tẽdiu dic donec me tedeat audire.

Ratio q̃ angelorꝫ numerus q̃ ceciderũt restituẽd⁹ sit de hominib⁹: Ca. XVI. An.

d Cũ cõstet ꝓpositũ esse vt de humana natura quam fecit sine peccato numerũ angelorꝫ qui ceciderãt restitueret. B Hoc credim⁹: sed velle aliquã huiꝰ rei rõnez habere. A Fallis me: nõ eñ ꝓpositum⁹ tractare nisi de sola incarnatione dei: ⁊ tu mihi alias interser' q̃stiones. B Me iracscio: vbi eñ ꝺatoꝛẽ diligit deꝰ: nã nemo ꝑbat magis se hilariter ꝺare qõ ꝓmittit: q̃ q̃ plus ꝺat q̃ ꝓmittit: ꝺic ergo libẽter qõ quero. B Rationalem naturam que dei cõtemplatiõe beata vel est vel futura est: in quoꝺã rationabili ⁊ pfecto numero ꝑfecta ẽ a deoꝝ itavt nec maioꝛẽ nec minoꝛẽ illũ esse ꝺeceat nõ est ꝺubitandũ. Nec enim nescit deus in quo numero meli⁹ eam deceat constituꝛe: qõ falsum est: aut si scit in eo illã ꝓstituet: quẽ ad hoc decentioꝛẽ intelligeꝛ. Quapropter aut angeli illi q̃ ceciderũt facti erãt ad ſ vt essent intra illũ numerũ: aut quia intra illũ numerũ gmanere nõ potuerunt: nec necessitate ceciderũt: quod absurdũ est opinari. B Veritas est acta qõ dicis. A Quũ q̃ de illo numero esse ꝺebuerũt: aut reparãdus est ex necessitate numeꝛ⁹ eoꝝ: aut ſ imꝑfecto numero remanebit rõnalis natura q̃ ſ numero ꝑfecto ꝑfecta est: qõ esse nõ põt. B Restauranꝺi ꝑculꝺubio sunt. A Necesse est q̃ eos de hũana natura: quoniã nõ est alia de q̃ restauraꝛi possint. B Cur non aut ipſi aut alij angeli pro illis possint restitui?

Q̃ alij angeli pro illis nõ possint restitui: Capi. XVII. Anſ.

c Jam videꝛis nostre restauracionis ꝺifficultatem: intelligeo eoꝝ reconciliationis impossibilitatẽ: Alij autẽ angeli ꝑ illis restitui nõ possunt: ideo (vt taceam quom⁹ hoc repugnare videat' ꝓpe creationis pfectioni) qmia nõ ꝺebent nisi tales esse possint: quales illi fuissent ſ non peccassent: cum illi nulla visa vl ꝺicta peccati pseuerassent: qõ post illoꝝ casum aliqs qui ꝑ illis restitueꝛet' esset impossibile. Non eñ pariter laꝺabiles sunt ſ stant i veritate: ⁊ qui nullam nouit peccati penam: ⁊ qui eam semp aspicit eternã. Nam nequaq̃ putandum est bonos angelos esse cõfirmatos casu malorꝫ: sed suo merito. Sicut nãq ſ boni cũ malis peccassent: simul ꝺãnati essent:

turaliter exhiberet. Solemus namq; in maiorũ nostrorũ exaltatione congaudere: vt cũ in natalicijs sanctorũ exultatiõe festiua iocũ danur: ỗ gloria eorum letantes. Quã sententiã illud adiumare videt: quia si adam non peccasset: differret tamẽ deus illam ciuitatẽ pficere donec completo ex hoĩb⁹ quos expectabat numero: ipsi quoq; homines in corpoꝛibus: vt ita dicã: in mortalẽ imortalitatẽ transmutarẽt. Habebãt enĩ i gadiso quãdã imortalitatẽ: id est potestatẽ nõ moriẽdi: sed nõ erat immortalis hec potestas: quia poterant mori: vt scz ipsi possent nõ mori. Quod si ita est vt videlicet rationalẽ illam & beatã ciuitatem: & hanc mũdanã insensibilemq; naturã deus ab initio ꝓposuit simul pficere: videtur: qz aut illa ciuitas nõ erat completa in numero angelorũ ante malorum ruinam: sed expectabat deus vt eã de hominibus cõpleret: quãdo corpoꝛeã mũdi naturã in melius mutaret: aut si pfecta erat in numero: non erat per fecta in confirmatiõe: & differenda erat eius cõfirmatio: etiam si nullus in ea peccasset vsq; ad candẽ mũdi quã expectam⁹ renouationẽ: aut etiã si ñ diutius illa cõfirmatio differenda erat: accelerãda erat mũdana renouatio: vt cũ eadem cõfirmatiõe fieret. Sed q̃ mundũ nouiter factum statim deꝰ renouare & eas res quę post renouationem illam non erant in ipso initio anteqũ apparerent: cur facte essent: destruere instituerit: omni caret ratiõe. Sequit̃ ergo: qz angeli nõ ita fuerũt in numero pfecto: vt eoꝝ cõfirmatio non diu differret: ppterea qz mũdi noui renouationẽ mox oporteret fieri: qõ non cõuenit. Qõ autẽ eandẽ cõfirmationẽ vsq; ad mũdi futuram renouationẽ differre deus voluerit: incõgruens videt: pterim cum illã in aliquibus tam cito pfecerit. Et cã intelligi possit: quia in primo hominibus quãdo peccauerũt illã fecisset & si non peccassent: sicut fecit in pcreantibus angelis. Cuius enim nondum ꝓuehẽrent ad illam equalitatẽ angelorũ ad quam ꝓuenturi erãt homines: cum perfectus esset numerus de illis assumendus: in illa tamẽ iusticia in qua erant videt q̃ si vicissent: vt nõ peccarent temptati ita cõfirmarent̃ cum omni ꝓpagine sua q̃ vltra peccare nõ possent: quẽadmodum quia victi peccauerũt: sic infirmati sunt vt quãtum in ipsis est sine peccato esse nõ possint. Quis enim audeat dicere plus valere iniusticiã ad alligandũ in seruitutẽ hominẽ in prima ꝓuasione sibi consentientem: q̃ valeret iusticia ad cõfirmandum eum in libertate sibi in eadem prima temptatiõe adherentẽ. Nam quẽadmodũ: quoniã humana natura tota erat in parentibus primis: tota i illis victa & vt peccaret (excepto illo solo homine quẽ deꝰ sicut scimꝰ sine semine viri de virgine facere: sic scimꝰ a peccato ade secernere) ita in ipsis tota vicisset si non peccassent. Restat ergo vt nõ completa in illo ỗi numero angelorũ superna ciuitas: sed de hominib⁹ complenda fuisse dicat: Que si rata sint: plures erunt electi homines q̃ sint reprobi angeli.

B Rationabilia mihi valde videntur que dicis: sed quid dicem⁹ quia legit̃ de deo: Cõstituit terminos populoꝝ iuxta numerũ filiorum israel: quod quidã: quia pro filiorũ israel: inuenit̃ angelorũ dei: sic exponũt: vt ꝑ numerũ bonorum angelorũ assumẽdus intelligat̃ numerus electorum hominũ. B Hoc non repugnat ꝓdicte sententie si certũ nõ est q̃ totidez angeli ceciderint quot remanserunt. Nam si plures sunt angeli electi q̃ reprobi: & necesse est vt reprobos electi homines restaurent: & potest fieri vt bonorũ numero coequent: & sic plures erũt homines iusti q̃ angeli iniusti. Sed memento q̃ pacto incepi respõdere questiõi tue: videlicet vt si q̃d dicero q̃ malo: nõ ꝓfuerit auctoritas: q̃ nõ illud rõne

probare videar: nõ alia certitudine accipiat̃ nisi qz interim mihi ita videt̃ donec mihi deꝰ melius aliq̃ mõ reuelet. Certus enĩ sum si q̃d dico q̃ sacre scripture absq; dubio cõtradicat qz falsum est: nec illũ tenere volo si cognouero. Sz si in illis rebus de q̃bus diuersa sentiri possunt sine periculo: fieri est illũ vt nũc agim⁹. Si enĩ nescim⁹ vtrũ pleni homines eligẽdi sint: q̃ angeli ꝓditi an nõ: & alterum horum estimem⁹ magis q̃ alterum: nullũ puto ale periculũ esse. Si mq̃ i hmõi reb⁹ sic exponim⁹ diuina dicta vt diuersio sententijs fauere videant̃: nec alicubi inueniẽ vbi q̃d indubitanter tenendũ sit: determinẽt: nõ arbitror reprehendi debere. Illud aũt q̃ dicit̃: Cõstituit terminos populoꝝ seu gentiũ iuxta nũerũ angelorũ dei: qđ si alia trãslatiõe legat̃ iuxta nũerũ filiorũ israel: q̃m ambe trãslationes aut idẽ significãt aut diuisa sine repugnãtia: ita intelligẽdũ est vt p angelos dei filios israel angeli boni significentur trium mõ: aut soli homines electi: aut sil̃ angeli & electi homines: tota scz illa ciuitas superna. Aut p ãgelos dei scti trium: & p filios israel soli homines iusti: aut soli ãgeli p filios israel: & iusti homines p ãgelos dei. Si boni angeli trium designant̃ p vtrumq; idem est qđ si soli p angelos dei: Si vero tota celestis ciuitas: hic est sensus: qz tãdiu assument̃ ppli: id est multitudines electorum hoĩm aut tamdiu erũt ppli in hoc seculo: donec de hoĩbus ꝓdestinat⁹ numer⁹ illi⁹ ciuitatis nondum pfect⁹ cõpleat̃. Sed nõ video nũc quõ soli angeli aut sil̃ angeli & homines sati p filios israel intelligãt̃. Scribs aũt homines filios israel sic filios abrahe vocari nõ est alienũ. Quia angeli quoq; dei p hoc recte possint vocari: qz vitã angelicã imitant̃ atq; illando & cõsortes illis angelorum ꝓmittit̃ in celo: & qz oĩes iuste viuentes angeli dei sunt: vñ & ipsi cõfessores atq; martyres dicunt̃. Qui enim cõsitet & retinet veritatẽ: dei nũc⁹ .i. angel⁹ est. Et si malꝰ hõ dicit̃ diabolus: sicut de iuda dicit dñs ꝓpter similitudinẽ malicie: cur nõ & bonus homo dicetur angelus propter imitationẽ iusticie? Quare possim⁹ vt estimo dicere deũ ꝓstituisse terminos populorum iuxta numerum filiorũ israel siue electorum hominum quia tamdiu erũt ppli & erit in hoc mundo hoĩm procreatio: donec numerꝰ eorũdem electorum compleatur: et eo ꝓpterea cessabit esse hoĩm generatio: que fit in hac vita. Et si p angelos dei intelligim⁹ sctos angelos tm: & p filios israel solũmõ iustos homines: duobꝰ modis intelligi põt: Cõstituit dñs terminos pploꝝ iuxta numerum angelorum dei: aut qz tãꝰ ppulus: id est tot homines assument̃ quot sunt angeli dei: aut q̃diu erũt populi donec nũerꝰ ãgelorum dei ꝓpleat̃ ex hoĩb⁹. Et Bruno solo mõ exponi possevideo: Cõstituit terminos pploꝝ iuxta numerum filiorum israel .i. qz sic supra dictũ est tamdiu erũt populi in hoc seculo donec numerus sanctorum hominũ assumatur. Et colligit̃ ex vtraq; trãslatiõe: quia tot homines assument̃: qt remanserũt angeli. Ita tamẽ nõ sequitur: q̃nis perditi angeli ex hoĩbus restaurãdi sint: tot angelos eciderũt se quot pseuerauerũt. Quod tamen si diceret: immeniendum erit quõ rate nõ sint supra ponite rationes q̃ videtur ostẽdere nõ fuisse in angelis primo q̃ quidam illorum caderent illum pfectum numerũ quem supra diximus: & plures homines electos futuros q̃ sint mali angeli. B Non me peniteret quia coegi te vt de angelis hoc dicerem. Nam nõ frustra factum est: nunc redi ad id vnde digressi sumꝰ.

B Constat verum proposuisse vt de hoĩbus angelos qui ceciderãt restauraret. B Certum est. B Tales q̃ oportet esse hoĩes in illa ciuitate supna qui p angelis in illam assument̃: qualis illi futuri ibi erãt p quos videt̃ erũt: id est quales nũc

sunt boni angeli: alioqn nō erūt restaurati q̄ ceciderūt: ꝛ seq̄tur q: deus aut ſ̄ poterit pficere bonū qđ cepit: aut penitebit eū tm̄ bonuz inceptisse: que duo absurda sunt. B Vere oportet vt cōles sint homines bonis angelis. A Boni angeli vnq̄ne peccauerūt? B Nō. A Potes ne cogitare q̄ bō qui aliq̄n peccauit nec vnq̄ deo p peccato satisfecit: ſ̄ tm̄ impunit⁹ dimittit: eq̄lis sit angelo qui nunq̄ peccauit? B Verba ista cogitare ꝛ dicere possuz: sed sensum eoꝝ ita cogitare neq̄o sic falsitatē nō possuz intelligere veritatem esse. A Non q̄ decet deū hominē peccantem sine satisfactiōe ad restaurationē angeloꝝ assumere p̄ditoꝝ: qm̄ nō pat̄ veritas eū leuari ad eq̄litatē bonoꝝm. B Sic oñdit nō. A Cōsidera etiā in solo bole sine hoc q̄ debet angelis eq̄ri: vtz cū taliter deꝰ ad beatitudinē villā: vel talē q̄lē habebat añq̄ peccaret: debeat p̄fici. B Dic tu qđ cogitas ꝛ ego p̄siderabo put potero. A Ponam⁹ quidē aliquē in manu tenere margaritā p̄ciosam quā nūq̄ pollutio vlla tetigit ꝛ qua null⁹ alⁱ possit amouere de manu eius nisi ipe p̄mittēte: ꝛ eā disponat recōdere in thesauz suū vbi sunt charissima ꝛ p̄ciosissima q̄ possidet. B Cogito hoc velut ante nos sit. A Quid si ipe p̄mittat eandē margaritam ab aliq̄ inuido eripi de manu sua in cenum: eā p̄hibere posset: ac postea eam de ceno sumēs pollutaz ꝛ nō lotā: in aliquē locū suū mūdum ꝛ charū p̄incepo illā sic fœdatum recōdat? Putabis ne illū sapiētem? B Quō hoc possim: Nā nonne melius esset satis vt margaritā suā mundā teneret ꝛ seruaret q̄ pollutā? A Nōne sūm facere deus q̄ holem angelis sociandum sine peccō q̄si in manu sua tenebat in paradiso ꝛ p̄misit vt accēsus inuidia diabolus eū in lutū peccati: quā uis cōsentientē deiiceret? Si eū p̄hibere vellet diabolū: nō posset tēptare hominē: nōne inquaz similiē faceret si holem peccō sordē maculatū sine oīni lauatiōe. i. absq̄ omni satisfactione talē sordē mūtuz saltē in paradisuz de quo eiectus fuerat reduceret? B Similitudinē ſ̄ deꝰ hoc faceret negare nō audeo: ꝛ ideo eū hoc facere posse non abnuo. Videret enī aut qđ ꝑposuerat peragere nō potuisse: aut boni ꝑpositi eum penituisse: q̄ in deum cadere nequeunt.

Quod homo nō possit saluari sine peccati satisfactione: Capitulum XIX. An.

t Ene igit̄ cernissime q: sine satisfactōne: id est sine debiti solutiōe ſpōtanea: nec deꝰ pōt peccū impunitū dimittere: nec peccator ad beatitudinē vel talē qualem habebat añq̄ peccaret puenire: Nō em̄ hoc modo repararet hō vt ralis q̄lis fuerat ante peccū. B Rōnibus tuis omnino contradicere non possum. Sed qđ est qđ dicim⁹ deo: Dimitte nobis debita nra: ꝛ oīo gēs oret deū qm̄ credit vt dimittat sibi peccata. Si enim soluimus qđ debem⁹: cur oram⁹ vt dimittat? Nunqđ deus iniust⁹ est vt iteꝝ exigat qđ solutuz est? Si aūt nō soluim⁹: cur frustra oram⁹ vt faciat: qđ q: nō cōuenit: facere nō pōt. A Qui nō soluit frustra dicit dimitte: q̄ aūt soluit: supplicat: qm̄ ipm̄ ptinet ad solutionē vt suppliet. Nā deus nulli debet q̄ debet: ſ̄ oīo creatura illi debet: ꝛ iō nō expedit hoī vt agat cū deo quem admodū par cū pari. Sz de hoc non est op⁹ nūc tibi rādere. Cū enim cognoscas cur christus mortuꝰ est: forsitan p te videbis qđ queris. B Sufficit q̄ mihi nūc qđ de hac q̄stione rādeo. Quod aūt nullus hō ad beatitudinē puenire q̄at cū peccō: aut solui a peccō nisi soluat quod rapuit peccādo: sic agte mōstrasti vt etiam si velim nō possim dubitare.

matth.6

Q̄ scōm mēsurā peccī oporteat esse satisfactionem: nec homo eam p se facere pōt: Capitulum XX. An.

b Ic q̄z nō dubitabis vt puto q: scōm mēsurā peccī oportet satisfactionem esse. B Aliter aliq̄n⁹ iordiarū remaneret peccū: qđ ē p̄ si deꝰ nihil relinq̄t iordinatū i regno suo. Sz b qđ ē ꝑstitutū: q: qđlibz puū lcōuenēs i deo impossibile est. A Dic q̄ qđ solues deo p peccō tuo? B Penitētiā: eoꝝ cōtritū ꝛ hūiliatū: abstinētias ꝛ multimodos laboꝝ eoꝝ: pcipio ꝛ misericoꝝ: diū vādi ꝛ dimittēdi ꝛ obediētiam. A Quid in his oībus das deo? B An nō honoꝝ deū q̄s ꝑter timoꝝ eius ꝛ amoꝝ in eoꝝdis cōtritiōe letitiā tpalē abiecto: in abstinētijs ꝛ laboꝝ delectationes ꝛ quietē hui⁹ vite calco: in vādo et dimittēdo q̄ mea sūt largioꝝ: in obediētia meipm illi ſ̄bjecto? A Cū reddis aliqđ qđ debes deo: etiam si nō peccasses: nō debes b cōputare p debito qđ debes p peccō. Sic aūt ista debes deo q̄ dicis. Tātus nā q: debuz esse i hac mortalivita amoꝝ ꝛ ad qđ ptinet oīo desideriū puenīendi ad id ad qđ factus eꝝ ꝛ dolooꝝ: q: nōdum sibi eoꝝ ꝛ timoꝝ ne nō puenias vt nullam letitiā sentire debeas nisi de his q̄ tibi aut auxiliū aut spem vant puenīendi. Nō enim meteris habere qđ nō scōm quod ē amas ꝛ desideras: ꝛ de q̄: quia nōdum habes: ꝛ adhuc vtrū habiturus sis an nō: in tāto eo periculo: nō doles. Ad quod etiā ptinet quietē ꝛ delectationes mūdanas que animū ab illa vera quiete ꝛ delectatiōe reuocāt fugere: nisi q̄ntum ad intentionē illuc puenīendi cognoscis sufficere. Rationem vero ita debes cōsiderare te facere ex debito sic itelligis: q̄a qđ das nō a te habes sed ab illo cuius seruus es tu ꝛ ille cui das: Et natura te docet vt seruo meo. i. bō homini faciao qđ tibi ab illo vis fieri: ꝛ quia q̄ nō vult dare qđ habet: nō debet accipere qđ nō habet. De dimissiōe eoꝝ dicunt dicto: q: nullatenus ptinet ad te vindicare: sicut supza diximus: q̄nec tu tuⁿ eoꝝnec ille tuⁿ aut suⁿ q̄ tibi fecit iniuriā: ſ̄ vnius dñi serui facti ab illo de nihilo estis. Et si de conseruo tuo te vindicas: iudiciū qđ ꝑtinet domini ꝛ iudicis omniū est: sup illū supbe ſ̄sumis. In obedientia vero q̄d das deo: qđ nō debes tibi inbēti: totū qđ es ꝛ quod habes ꝛ quod potes debes. B Nihil iam audeo in his oībus dicere me dare deo quod non debeo. A Quid q̄ solues deo p peccō tuo? B Si meipsum ꝛ q̄cq̄d possum etiā qđ nō peccō illi debeo ne peccē: nihil habeo qđ p peccō reddā. A Quid ergo erit de te? quō poteris saluus esse? B Si rationes meas cōsidero: nō video q̄modo. Si aūt ad fidē meā recurro: i fide christiana q̄ p dilectionē opat: spero me posse saluari: Et q: legim⁹: Si iniust⁹ ꝓuersus fuerit ab iniustitia sua ꝛ fecerit iusticiā: oēs iniustitias eius tradi obliuioni. A Hoc non dicitur nisi illis qui aut expectauerūt christū añq̄ veniret: aut credūt in eū postq̄ venit. Sz christū ꝛ christianā fidē q̄si nūq̄ fuisset posuim⁹: qđ sola rōne vtz aduētus eⁱ ad salutationē hoīm esset necessarⁱ q̄rere ꝓposuim⁹. B Ita fecim⁹. A Sola igit̄ rōne ꝓcedamus. B Quānis in angustias quasdam me ducas: desidero tamen multum vt sicut incepisti progrediaris.

matth.7.

Gal.5.

Ezech.18

Quanti pōderis sit peccūm: Capitulum XX. An.

Quanⁿ oīa illa que modo p posuisti te ꝓpeccō posse soluere te non debere: ꝛ videamus vtz possint sufficere ad satisfactionē vnius tā parui peccati: sicuti est vn⁹

aspectus cōtra voluntatē dei. B
Nisi q: audio te ꝑ ponere in questionē: putarē me hoc petiū vna sola cōpūctiōe delere. A Rōdū cōsideraſti q̄nt pōderis sit petiū. B
Nunc oſide mihi. A Si videres te in cōſpectu dei: t aliq̄s tibi diceret: aſpice illuc: t deus ecōtra: nullatenꝰ volo vt aſpicias: ḡre tu ipe in corde tuo q̄d sit in oīb⁹ q̄ sunt ꝓ q̄ deberes ꝓtra volūtatē dei illū aſpectus facere. B Nihil inuenio ꝓ q̄ hoc debeā: nisi forte sim i ea necessitate poſitꝰ vt sit necesse me aut hoc aut maius petiū facere. A Remoue hanc necessitatē: t de solo hoc petō cōsidera si possis illud facere ꝓ teipso redimēdo. B Aperte video q: nō possum. A Rete tuitꝰ ꝓtrahas: q̄d si necesse esset aut totū mūdum t q̄cq̄d deus nō est perire t in nihilum redigi: aut te facere tam grā rez cōtra voluntatem dei. B
Cū cōsidero actionē ipam: leuissimum quiddā video esse: sed cum intueo: q̄ sit cōtra voluntatē dei: grauissimū quiddā t nulli damno cōparabile itelligo. Sz solemꝰ aliq̄n facere cōtra volūtatē alicuiꝰ nō reꝓhēsibiliter vt res eiꝰ seruent: q̄ postea illi placet ꝓtra cuius voluntatē faciꝰ. A Hoc fit homini qui aliq̄n nō intelligit q̄d sibi sit vtile: aut non pōt restaurare q̄ pdidit: ꝗ deꝰ nullo idiget: t oſa si perīret posset sicut ea fecit restaurare. B Fateri me necesse est: q: ꝓ cōseruāda tota creatura nihil deberē facere cōtra voluntatē dei. B Quid si plures essent mūdi pleni creatur⁹ sicut iste ēt B Si infinito numero multiplicarent t sibi mihi obtēderent: idipm rūderem. A Nihil rectius poteꝭ. Sz cōsidera etiā si ꝓtingeret vt cōtra voluntatē dei illū aſpectū faceres q̄d posſeo ꝓ hoc petō solvere. B Nō habeo aliq̄d maꝰ q̄ inꝓa diri. A Sic grauiter peccamus q̄tiēscūq; q̄cq̄ sciēter aliq̄d quātūlibet paruū cōtra voluntatē dei facimus: q̄n ꝙ sumus in cōſpectu eiꝰ: t semp ipe ꝓcipit nobis ne peccemus. B
Ut audio nimio periculose viuim⁹. A Patet q: scōm q̄ntitatē petī exigit deus satisfactionē. B Non possuꝭ negare. A Nō ē satisfactio si nō reddis aliq̄d maius q̄ sit id ꝓ q̄ peccatū facere nō debueras. B Et rōnē video sic exigere: t omnino esse ipossibile. B Nec deꝰ vllū obligatū aliq̄tenus debito petī assumere pōt ad beatitudinē q: nō debet. B Riuio est grauis hec sntia. A Audi adhuc aliud cur nō minus sit difficile hoiem recōciliari deo. B Nisi fideo me cōsolaretur: ꝗ solū cogeret me desperare. Ansel. Audi tū. Boso. Dic.

Quā cōtumeliam fecit deo hō cum se ꝓmisit a diabolo vinci: ꝓ qua satisfacere nō potest: Capi. XXII. An.

Omo in gradu sine petō factus q̄si posuꝰ est ꝓ deo inter deū t diabolū vt vinceret diabolū nō cōsentiendo suadēti petiō ad exaltationē t honorem dei: t ad cōfusionē diaboli cū ille ifirmior in terra ñ peccaret cōdē diabolo suadēte: q̄ fortior peccauit i celo nullo suadēte. Et cū ꝗ hō facile posset efficere nulla vi coactꝰ: sola suasione ipontese vinci ꝓmisit ad voluntatē diaboli t cōtra volūtatē t honorē dei. B
Ad hoc vix rēderet. A Iudica mipse si nō sit cōtra honorē dei vt hō recōciliet illi cū calūnia huiꝰ cōtumelie deo irrogate: nisi ꝓꝰ honorauerit deū vincēdo diabolū sicut ꝙ honorauit illū vicmo a diabolo. Maior vero talis esse debet: vt sicut fortis ac potestate imortalis ꝙsensit facile diabolo vt peccaret vnde iste incurrit penā mortalitatē: ita infirmus t mortalis q̄les se fecit ipse ꝓ mortis difficultatē vincat diabolū vt nullo mō peccet. Nō facere nō ꝑt quādiu

ex vulnere ꝓmi petī cōcipit: t nascit in petō. B Iterū dico: q: t ratio ꝓbat q̄ dicis: t impossibile ē. A Adhuc accipe vnū sine q̄ iuste nō recōciliat hō nec min⁹ impossibile est. B Tot tā ꝓposuisti nobis q̄ facere debem⁹ vt q̄cq̄d supaddas nō me magꝭ terrere possit. Ansel. Audi tū. Boso. Audio.

Quid abstulit deo cū peccauit quod reddere neāt: Caplm XXIII. An.

Quid abstulit homo deo cum q vinci se ꝓmisit a diabolo?
B Dic tu vt ꝓcepisti: q: ego nescio q̄d sup hec mala que ostēdisti potuit addere. A Rōne abstulit deo q̄cq̄d de hūana natura facere ꝓ posuerat? B Nō pōt negari.
A Intēde in districtā iusticiā t iudica secundū illā: vtrū ad cōlitates petī hō satisfaciat deo: nisi idipsum quod ꝓmittendo se vinci a diabolo deo abstulit: diabolū vincēdo restituat: vt quēadmodū ꝓ hō q̄ victꝰ est rapuit diabolus quod dei erat: t deus perdidit: ita per hoc q̄ vincat perdat diabolus t deus recuperet. B Nec districtꝰ nec iustius aliq̄d pōt cogitari. A Putas ne sūmam iusticiā hāc iusticiā posse violare?
B Nō audeo cogitare. A Nullatenus ḡ debet aut pōt accipere hō a deo quod deꝰ illi dare ꝓposuit: si nō reddit deo totū quod illi abstulit: vt sicut ꝓ illū deus pdidit: ita per illū recuperet. Quod nō aliter fieri valet nisi vt quēadmodū ꝓ victū tota hūana natura corrupta t q̄si fermētata est petō: ch quo nullū deꝰ assumit ad ꝓficiendā illā cuiratē celestem: ita per vincentem iusticiā a petō tot homines: quot illū numerum cōpleturi erāt: ad quē cōplendū factus est hō. Sed hoc facere nullatenus pōt hō petō: q: petō: peccatorem iustificare neāt. B Et nihil iustius: t nihil ipossibilius. Sz ex his oīb⁹ videt misericordia dei t spes hois perire: q̄tū ad beatitudinē spectat ad quā factus est hō. A Et pecta adhuc parū. B Quid habeoa dhuc amplius?

Q̄ q̄diu homo nō reddit deo q̄ debet: nō possit esse btūs: nec excusek ipotēcia: Caplm XXIIII. An.

Dhō dicit iniust⁹ q̄ hoi non reddit q̄ debet: multo magis iniust⁹ est q̄ deo quod debet nō reddit. B Sic pōt t nō reddit: vere iniust⁹ est. Si vero non potest quō iniust⁹ est? A Fortitā si nulla in illo est ipotētia cā: aliqtenꝰ excusari pōt. Sz si in ipa impotētia est culpa: sicut nō leuigat petiū: ita non excusat nō reddētē debitū. Nā siqs inūgat aliquod opꝰ suo suo t ꝓcipiat illi ne desiciat se i foueā quā illi demōstrat: vā nullatenꝰ exire possit: t seruꝰ ille ꝓtēnens mādatū t monitionē dñi sui: spōte se i ꝓmōstratā mittat foueā vt nullatenus possit in iūctū opꝰ efficere: putas ne illi aliqtenus ipotentiā istā ad excusationē valere cur opus iniūctū non faciat?
B Nullo mō: sed ad augmētū potius culpe: quoniā ipe ipotētiā illā sibi fecit. Dupliciť nā q̄ peccauit: q: t quod iussus ē facere nō fecit: t q̄ ꝓcepit ē ne faceret: fecit. A Ita hō qui se ispōte obligauit illo debito q̄ soluere nō pōt: t sua culpa deiecit se in hāc impotentiā: vt nec illud possit soluere quod debebat ab peccatū: id ē ne peccaret: nec ꝗ quod debet: q: peccauit: ierecusabilis ē. Ipa nā q̄ impotētia culpa ē: q: nō debet eā habere: imo debet eā nō hre. Nā sicut culpa est nō hre quod debet haberi: ita culpa ē habere q̄ nō debet haberi. Sicut ergo culpa est hoi nō hre ptātē illā quā accepit vt posset cauere petiū: sic culpa est illi habere impotētiā: qua nec iusticiā tenere t petiū cauere: nec quod ꝓ petō debet reddere pōt: Spōte nā q̄ fēcit vñ q̄ diuit illam ptātem t deuenit in hāc

ſpotētiā. Idē eſt ē ñ hīe ptātē quā debet hīe: ⁊ hīe ſpotētiā quā debet nō hīe. Quapꝛopt ſpotētia reddēdi deo qđ debet: q facit vt ñ reddat: nō excuſat hoīem ſi non reddit: qñ effectum peti nō excuſat petēs qđ facit. B Et grauc nimis eſt: ⁊ ita eſſe neceſſe eſt. A Iniuſt⁹ g hō eſt q nō reddit deo qđ debet. B Vimis eſt verū: nā iniuſt⁹ ē: qꝛ nō reddit: ⁊ iuſt⁹ ē qꝛ reddere neḡt. A Nullꝰ aūt iuſtꝰ admittet ad btitudinē: qñ quēadmodū beatitudo eſt ſufficētia in qua nulla eſt indigētia: ſic nulli ꝓuenit niſi in q ita pura eſt iuſticia: vt nulla i eo ſit iniuſticia.

B Nō audeo aliē credere. A Qui q nō ſoluit deo qđ debet: ñ poterit eſſe btūs. B Nec ꝫ ꝓſeq̄ negare poſſum. A Qđ ſi vis dicere qꝛ miſericors deꝰ dimittit ſupplicanti qđ debet: ideꝛco qꝛ reddere neḡt: non pōt dici dimittere: niſi aut ꝫ qđ hō ſpōte reddere debet: nec pōt: id ē qđ recōpēſari poſſit petō: qđ ſi eri nō deberet p cōſeruatiōe oīs rei q deꝰ nō eſt: aut ꝫ qđ puniēdo erat ablatur⁹ inuito: ſic ſup⁹a viri. i. btitudinē. Sꝫ ſi dimittit qđ ſpōte reddere debet hō ſō qꝛ reddere ñ pt: đ eſt aliud: q dimittit deꝰ qđ hīe non pōt? Sꝫ deriſio eſt vt talis miſcōia deo attribuat. Et ſi dimittit qđ inuito erat ablatur⁹ ꝓpt ſpotētiā reddēdi qđ ſponte reddere debet: relaxat deus penā: ⁊ facit btūm hoīem ꝓpter petūm: qꝛ habet qđ nō debet hīe. Nā ipam impotentiā debet nō hīe: ⁊ idcirco q̄dm illā habꝫ ſine ſatiſfactione: petūm eſt illi. Verū hmōi miſcōia dei nimis eſt ⁊ꝛaria inſticie illius: q ñ niſi penā ꝛmittit reddi ꝓpt petūm. Quapꝛopter quēadmodū deū ſibi eē ⁊ꝛariū: ita hoc mō illū eſſe miſeri coꝛdē eſt impoſſibile. B Aliam dei miſcōiā video eē q̄rendā q̄ illā. A Ueꝝ eſto: dimittit deꝰ ei q nō ſolvit qđ debet: ideꝛco qñ nō pōt. B Ita vellē. A Et q̄diu nō reddet: aut volet reddere aut nō volet. Sꝫ ſi volet qđ nō poterit: indigēs erit. Si vo nō volet: iniuſt⁹ erit. B Hoc nihil clarꝫ. A Sine aūt indigēs ſiue iniuſt⁹ ſit: btūs nō erit. B Et ꝫ aptū ē. A Quādiu q nō reddet: btūs eſſe nō poterit. B Si rōnem ſeḡtur deꝰ iuſticie: nō eſt q̄ eradat miſer hoīs cio: ⁊ miſcōia ꝺi perire videt. A Rōnem poſtulaſti: rōnem accipe: Miſcōem deū eē nō nego q̄ homines ⁊ iumēta ſaluat: quēadmodū multiplicauit miſcōiā ſuā. Nos aūt loq̄mur de illa vltima miſcōia q̄ poſt hāc vitā beatū facet hoīem: hāc btitudinē nulli dari debere: niſi illi cui penit⁹ dimiſſa ſunt petā: nec hāc dimiſſionē fieri niſi debito reddito qđ debeḃ p petō ſcōm magnitudinē peti: ſupꝛa poſiti rōnibꝰ puto me ſufficiēt oſtēdiſſe. Quibꝰ ſi q̄d tibi videt poſſe rōnibꝰ obijci dicere debeo. B Ego vti q nullā tuarū rōnum aliq̄tenꝰ infirmari poſſe video. A Neq; ego ſi bene ꝓſideremꝰ cruſtimo: Verūtū ſi vel vna de oīb⁹ q̄ poſui: i expugnabili veritate roboꝛat: ſufficere debet. Siue nanq; vno ſiue pluribꝰ argumētis vꝛitas inexpugnabilit monſtret: eēlit ab oīni dubitatiōe defendit. B Ecce ita eſt. Quō g ſalu⁹ erit hō ſi ipe nō ſoluit qđ debet: nec ſaluari valet ſi non ſoluit qđ debet: aut g fröte aſſeremꝰ deū in miſcōia vnitē ſup hūanū intellectū: hāc miſcōiaꝫ facere ñ poſſe? A Hoc debes nūc ab illis exigere: q̄ chriſtū nō eē credāt neceſſariū ad illā ſalutē hoīs: q̄ ꝛ vice loq̄ris: vt dicāt: q̄liter hō ſaluari ſine chriſto poſſit. Qđ ſi nō pōt vllo modo: deſināt nos irridere: ⁊ accedāt et q̄gāt ſe nobis q̄ nō dubitam⁹ hominem ſaluari poſſe p chriſtū: aut deſperēt hoc vllo mō poſſe fieri. Qđ ſi horꝛēt: credāt nobiſcū in chriſtū vt poſſint ſaluari. B Te q̄rā ſicut incepi: vt oſtendas mihi q̄ rōne ſaluet hō per chriſtum.

Q̄ ex neceſſitate p chriſtū ſaluetur hō: Ca. XXV. An.

Nne ſufficienter ꝓbat: per chriſtum hoīez poſſe ſaluari: cū etiā infideles nō negēt hominē vllo mō poſſe fieri brūm: ⁊ ſatiſfactionē ſine chriſto: qꝛ ſi ponim⁹ chriſtū nō eē: nullo mō pōt inueniri ſalus hominis? Aut enim p chriſtum: aut alio aliquo modo: aut nullo modo poterit homo ſaluus eſſe. Quapꝛopter ſi falſū eſt: ḡa nullo aut alīq mō alio pōt ꝫ eē: neceſſe eſt fieri p chriſtū. B Si ḡa vidēs rōnem qꝛ alio mō nō pōt eſſe: ⁊ nō intelligēs q̄ rōne p chriſtū eē valeat: aſſerere velit: qꝛ nec p chriſtū: nec vllo mō ḡat ꝫ eē: ḡd huic rñdebim⁹? A Quid rñdendū eſt illi q̄ iccirco aſtruit eſſe ipoſſibile qđ neceſſe eſt eſſe: qꝛ neſcit q̄ mō ſit. B Q̄nia inſipiēs eſt. A Cōtemnendum eſt q̄ qđ dicit. B Verū eſt: ꝫ hoc ipm illi oſtendū eſt q̄ rōne ſit qđ putat ipoſſibile. A An nō intelligis ex his q̄ ſupꝛa dixim⁹ qꝛ neceſſe eſt aliq̄ hoīes ad beatitudinē puenire? Nam ſi deo eſt inconueniēs hoīem cum alīq̄ macula pducere ad hoc ad quod illū ſine oīni macula fecit: ne aut boni incepti peniteret aut ꝓpoſitum iplere nō poſſe videatur: multo magis ꝓpter candē inconueniētia impoſſibile eſt nullū hoīem ad hoc ꝓuehi ad quod facꝰ eſt. Quapꝛopter aut extra fidē chriſtianā inuenīēda eſt peccati ſatiſfactio: q̄lem ſupꝛa eſſe debere oſtendimus: quod nulla rō pōt oſtendere: aut indubitāter in illa eſſe credēda eſt. Quod enim neceſſaria ratione veraciter eſſe colligit: id i nulla debet deduci dubietatem: etiā ſi rō quō ſit nō ꝓpt. B Verū eſt qđ dicis. B Quid g q̄ris ampli⁹? B Nō ad hoc vent vt auferas mihi fidei dubitationes: ſed vt oſtendas mihi certitudinis mee rōnē. Quapꝛopter ſicut me rōnabiliter deduxiſti ad hoc vt videā hoīem pro rez ꝫ debere deo p petō qđ ⁊ reddere neḡt: ⁊ niſi reddideriz ſaluari nō valet; ita volo me ꝓducas illuc: vt

rōnabili neceſſitate intelligā eſſe opoꝛtere oīa illa q̄ nobis fideꝫ catholica de chriſto credere ꝓcipit: ſi volum⁹ ſaluari: ⁊ quō valeāt ad ſalutē hoīs ⁊ q̄liter deꝰ miſcōia ſaluet hoīez: ea non diuinat illi petūm niſi rediderit qđ ꝓpter illū debet. Et vt certioꝛes ſint argumētatiōes me: ſic alonge ſcipe vt eas ſuper firmū fundamētū cōſtituas. A Adiuuet me nunc deꝰ: qꝛ tu nullatenꝰ mihi pareḃ: nec ꝓſideras ſpecialitatē ſcientie mee: cui tam magnum opus iniūgis. Tēptabo tñ: q̄ quidem incepi nō in me ſed in deo ꝓfidens ⁊ faciā qđ ipſe adiuuante potero. Sed ne faſtidium bec volēti legere nimis lōga ꝓlixitatione generet: a dictis dicenda alio exoꝛdio diſtinguamus.

Beati Anſelmi Liber primus Cur deus hō explicit. Capitulorū ſcōi libꝝ: Cur deus hō: eiuſdem Anſelmi annotatio.

Ca. j. Q hō a deo factus ſit iuſtꝰ vt deo fruēdo beatus eſſet.

ij Q̄ non moꝛeretur ſi non peccaſſet.

iij Q̄ cum coꝛpore in quo viuit in hac vita reſurgat.

iiij Q̄ de humana natura perfliet deus quod incepit.

v Q̄ q̄uis hoc neceſſe ſit fieri: tñ nō hoc faciet cogente neceſſitate. Et q ſit neceſſitas q̄ aufert gratiam aut minuit: ⁊ ſit neceſſitas que augeat.

vj Q̄ ſatiſfactiōz p q̄m ſaluat hō nō poſſit facere niſi deꝰ hō.

vij Q̄ neḡe ſit eundē ipm eē pfectū deū ⁊ pfectum hominē.

viij Q̄ ex genere ade: ⁊ de ꝛgine femīa deū opoꝛteat aſſumere hominem.

ix Q̄ neḡe ſit ꝛbū ſolū ⁊ hoīem in vnam cōuenire pſonam.

x Q̄ idem homo non ex debito moꝛat: et quomodo nō poſſit vel poſſit peccare: ⁊

cur ille vel angel⁹ ve sua iu-
stitia laudã duo sit: cũ pec-
care nõ possint.

xij Q⁹ moriatur ex sua potestate:
⁊ q⁹ mortalitas nõ ptineat
ad purã hominis naturã.

xij Q⁹ ẽ iust⁹ incommodorũ nr̃o-
rũ ptinceps sit: miser tñ ñ sit.

xiij Q⁹ cũ alijs infirmitatib⁹ nr̃is
ignorantiam non habeat.

xiiij Quõ moꝛs eius ꝑualeat nũe
ro ⁊ magnitudi perõ ꝑ oĩm.

xv Quõ deleat moꝛs eius etiam
peccata eum pœnitentium.

xvj Qualiter deus de massa pec-
catrice assũpsit holem sine
peccato: ⁊ de saluatiõe ade
⁊ eue.

xvij Quõ in deo nõ sit necessitas vl̃
ipossibilitas: ⁊ q⁹ sit necel-
sitas cogẽs ⁊ necessitas nõ
cogens.

xviij Quõ vita christi solua⁹ deo
ꝑ pœnã holm: ⁊ quõ christ⁹
debuit et nõ debuit pati.

xix Quanta ratiõe de morte eius
sequatur humana saluatio.

xx Q̃ magna ⁊ q̃ iusta sit mi-
sericordia dei.

xxj Quod impossibile sit diabo-
lum reconciliari.

xxij Quõ in his q̃ dicta sunt: veri-
tas veteris ⁊ noui testamẽ-
ti pꝛobata sit.

Beati Anselmi archiepi cãtuariensis Liber. II. incipit.

Q̃ homo a deo fact⁹ sit iu-stus vt deo fruẽdo beatus esset: Caplm I.

Rationalẽ

r natura ã a deo factã esse
iustã vt illo fruẽdo bẽã
esset dubitari ñ debet.
Nõ nãq; rõnalis est vt discernat inẽ
iustũ ⁊ iustũ: inter bonũ ⁊ malũ: in-
ter maꝰ bonũ ⁊ minus bonũ: alioq;n
frustra facta esset rõnalis. Sꝛ deus
nõ fecit eã frustra rõnalem: gre ad ꝗ
eã factã esse rõnalẽ dubiũ nõ ẽ. Dilli
rõne ꝓbat: q; ad ꝗ accepit ptãtẽ di-
scernẽdi vt odisset ⁊ vitaret malũ: ac
amaret ⁊ eligeret bonũ: atq; maius
bonũ magis amaret ⁊ eligeret. Alit-
er nãq; frustra illi de⁹ dedisset ptã-
tẽ istã discernẽdi: q; iuanũ discerne-
ret si scõm discretionẽ nõ amaret et
vitaret. Sꝛ nõ ꝓuenit vt de⁹ tant ã
ptãtẽ frustra dederit. Ad ꝗ itaq; fa
ctã esse rõnalẽ natura certũ est: vt ſ
mũ bonũ sup oĩa amaret ⁊ eligeret:
nõ ꝓpt aliũ ꝗ ꝓpter ipm: si cñ ꝓpter
aliud: nõ ipm ꝗ aliud amat. At ꝗ ni-
ſi iusta facere neꝙt. Ergo igit frustra ſ
sit rõnal: illi ad ꝗ rõnal ⁊ iusta facta
est. Quõ si ad ſmũ bonũ eligẽdũ et
amãdũ iusta facta est: aut talis ad ꝗ
facta est vt aliq̃ asseqũret q̃ amaꝛ
ret ⁊ eligeret aut nõ. Sꝛ si ad ꝗ nõ
iusta est facta vt q̃ sic amat ⁊ eligit
asseqũt: frustra facta ẽ talis vt sic illũ
amet ⁊ eligat: nec ulla rõ erit cur illi
asseqũ debeat aliq̃. Quãdiu ꝙ amã-
do ⁊ eligẽdo summũ bonũ iusta fa-
ciet ad q̃ facta est: misera erit: q; in
digẽs erit ꝓpꝛa voluntatẽ nõ hãdo
q̃ desiderat: q̃ nimis absurdũ est.
Quapꝛopt rõnal natura iusta ẽ fa-
cta: vt ſmũ bono. i. deo fruẽdo bẽã
esset. Nõ ꝙ ꝙ rõnal natura ẽ: fact⁹
ẽ iust⁹ ad ꝗvt deo fruẽdo bẽã esset.

Q̃ hõ non moꝛeretur si nõ peccasset: Caplm II.

Sed aũt tal fact⁹ sit vt nec̃i-
q tate ñ moꝛeret: hĩc facile pba
tur: q; vt iã diximꝰ sapiẽ ⁊ iu-
stice dei repugnat vt cogeret mortẽ
pati sine culpa: quẽ iustũ fecerat ad
eternã bẽitudinẽ. Sequit ꝙ quia si
nõ q̃ peccasset nunq̃ moꝛeret.

Q̃ cũ coꝛpe in q̃ viuit i hac vita hõ reſurgat: Ca. III.

Mde apte q̃q; futura moꝛtuo
v rũ reſurrectio ꝓbat. Quippe

ſi hõ ꝓfecte restaurãd⁹ ẽ: talis debet
restitui q̃lis futur⁹ erat si nõ peccas-
set. B Aliꝫ esse nõ ꝓt. A Quẽ
admodũ igit ſi nõ peccasset hõ cũ eo
dẽ q̃ gerebat coꝛpe: in ico: ruptibi-
litatẽ trãsmutãd⁹ erat: ita oꝑtet vt
cũ restaurabit̃ : eum suo in q̃ venit in
hac vita coꝛpore restaureꝫ. B
Quid rñdebim⁹ ſi ꝙs dicat: q; ꝗ ſi-
eri oꝑtet de illis in q̃b⁹ hũanũ ge-
nus restaurabit̃ : de reꝓbis ꝛo nõ
est necesse. A Nihil iust⁹ aut cõ
veniẽti⁹ intelligit: q̃ vt sic hõ ſi ꝑse-
uerasset in iustitia: tor⁹. i. ala ⁊ coꝛpe
eterne btũs esset: ita ſi ꝑseuerat ĩ iu-
stitia tor⁹ ſilr eterne miser sit. B
Beniter mihi de his satisfecisti.

Q̃ de hũana natura ꝑficiet de⁹ qđ icepit: Ca. IIII. An.

X his est facile cognoscere qñ
e aut ꝗ de hũana ꝑficiet de⁹ na
tura qđ icepit: aut iuanũ fe
cit tã ſblimẽ naturã ad tñ bonum.
At ſi nihil p̃cios⁹ agnoscit deus fe-
cisse q̃ rõnalem naturã ad gaudẽ-
dũ de se: valde alienũ est ab eo vt vl
lã rõnalẽ naturã penit⁹ perire ſinat.
B Nõ põt aliꝫ putare coꝛ rõnale.
A Necesse est ꝙ vt de hũana natu-
ra ꝑficiat qđ icepit. Hoc aũt fieri ſic
diximꝰ neꝙt nisi ꝑ integrã pœnã satiſ-
factionẽ : quã nullꝰ pœnõꝛ facere ꝓt.
B Intelligo iã nec̃e esse vt de⁹ ꝑ-
ficiat quod icepit: ne aliter q̃ decet
at ã suo incepto videat deficere.

Q̃ quãuis hoc necesse sit fi eri: ñ hoc nõ faciet cogẽte necitate: ⁊ qđ sit necessitas q̃ aufert gr̃am aut minuit: ⁊ sit necessitas que augeat: Capitulum V. Bo.

Ed ſi ita est: videt q̃ſi cogi de⁹
f necitate vitãdi indecẽtiã vt
saluẽ ꝑeuret hũanã. Quõ
q̃ negari poterit pl⁹ ꝗ ꝓpter ſe facere
q̃ ꝓpt nos? Aut ſi ita ẽ: quã gr̃am il
li debem⁹ ꝑ eo qđ fecit ꝓpt ſe? Quõ
etiã nr̃am ĩputabim⁹ saluẽ et⁹ gr̃e: ſi
nos saluat necitate? A Est necitas
q̃ bñfacienti gr̃am aufert aut minuit:
⁊ est necitas qua maioꝛ bñficio gr̃a
debet. Cũ ergo aliq̃s ex necitate cui
sbiacet inuit⁹ bñfacit: aut nulla aut
minoꝛ illi gr̃a debet. Cũ vero ipe se
sponte necitati bñfaciẽdi subdit: nec
inuit⁹ eã sustlet: tũc vtiq; bñficij gra
tiã mereꝫ maioꝛẽ. Nõ cñ hec ẽ dice
da necitas ꝗ gr̃a: q; nullo cogẽte illã
suscepit aut fuat ꝗ gratis. Nã ſi qđ
hodie ſpõte ꝓmittis te cras daturũ:
cadẽ cras volũtate dat: quãuis nece
sit te cras reddere pꝛomissum ſi po-
tes aut mentiri: non tamen minus ti-
bi debet ille ꝑ impẽſo bñficio cui dal
q̃ſi nõ ꝓmisisses: qñ te debito: rem
ãã rẽs datiõis illi facere nõ eo cun-
ctaꝰ nec coactꝰ. Tale ẽ cũ ꝙs scẽ cõ
ſlatiõis ſpõte vouet ꝓpoſuit. Qui-
uis nãq; fuare illũ ex necitate pꝰ vo
tũ debeat ne apostate vãnationẽ in-
currat. Et ꝛ cogi possit fuare ſi no-
lit: ſi tñ nõ fuat iuit⁹ qđ vouit: ñ mi-
nꝰ ꝗ magꝛ gratꝰ est deo q̃ ſi ñ vouiſ
set: qñ nõ solũ cõmunẽ vitã ꝗ etiam
et⁹ licentiã sibi ꝓpt deũ abneganit.
Nec scẽ vmere dicẽd⁹ ẽ necitate: ꝗ
cadẽ q̃ vouit libertate. Quare mul-
to magis ſi de⁹ facit bonũ hoĩ qđ in
cepit: licet ſi deceat cũ a bono ceepto
deſicere: totũ gr̃e debem⁹ ĩputare:
q; ꝗ ꝓpt nos ñ ꝓpt ſe (nullꝰ egẽs)
incepit. Nõ cñ illũ latuit qđ hõ fa-
ctur⁹ erat cũ illã fecit: ⁊ tñ bonitate
sua illã creãdo ſpõte se vt ꝑficeret ſ
ceptũ bonũ q̃ſi obligauit. Deniq; de
us nihil facit necitate: q; nullo mõ
cogit̃ aut ꝓhibet̃ aliqđ facere. Et cũ
dicim⁹ deũ aliqđ facere q̃ſi necitate
vitãdi inhonestatẽ quã vtiq; nõ ti
met: potiꝰ intelligendũ ẽ q; ꝗ facit
necitate fuãde hõestat̃ : q̃ ſcz necita-
tis nõ est aliud q̃ ĩmutabilitas ho-
nestat̃ ei⁹ : quã a ſe ipo⁹ nõ ab alio
habet: ⁊ iccirco ipꝛopꝛie dr̃ necitas.
Dicam⁹ tñ q; necẽ est vt bõitas dei
ꝓpter ĩmutabilitatem suã ꝑficiat de

hoīe qō incepit: quā nis totū sit gra
bonuz quod facit. B Concedo.

Q satisfactionē p quā saluatur hō nō possit facere nisi deus homo: La. VI. An.

b Sc aūt fieri neḡt nisi sit q̄ soluat deo p̄ peccato hoīs aliq̄d maius q̄ omne qō ꝓter deū est. B Jta cōstat. A Jllum q̄q̄ q̄ de suo poterit deo dare aliq̄d qō sup̄ oē qō ꝑter deū est: maiorem necesse est cē q̄ oē qō nō est de⁹. B Reḡo negare. A Nihil aūt est sup̄ omne qō deus nō est: nisi deus. B Verū est. A Nō ḡ pōt hāc satisfactionē facere nisi de⁹. B Sic sequit. A Sz nec facere illā debet nisi hō: alioq̄n nō satisfacit hō. B Nō videt aliq̄d iustius. A Si ḡ fiem cōstat neḡe est vt de hoīe⁹ pficiat illa sup̄na ciuitas: nec ꝑ esse valet nisi fiat predicta satisfactio quā nō pōt facere nisi de⁹: nec debet nisi hō: neḡe est vt eā faciat deus hō. B Būdicē de⁹ magnum q̄ddā inuenim⁹ de ꝑ qō ārim⁹. Pro-seqre igit vt inceptū: Spero eū q: de⁹ nos adiuuabit. A Jnuestigādū nūc est quō possit fieri deus hō.

Q necesse sit eundem ipm esse pfectum deum ⁊ pfectū hominem: Capi. VII.

b Jula eī natura ⁊ būana ñ possunt in ſuicē mutari: vt diuīa fiat humana: vl humana diuina: nec ita miſcer vt q̄dā tertia sit ex duab⁹ q̄ nec diuīa sit nec būana. Denīq̄ si fieri posset vt altera in alterā ꝓuerteret: aut cēt tm̄ de⁹ ⁊ ñ hō: aut solū hō ⁊ nō de⁹: aut si miſcerē tur ita vt ex duab⁹ corruptis fieret q̄dā tertia: quēadmodū de duob⁹ indiuiduis alialib⁹ diuſaz speciez maſculo ⁊ femīa nascit tertiū qō nec ꝑfil integrā nec matris nec patris natūrā: ꝑ ex vtraq̄ tertiā miſtūrā: nec hō cēt nec de⁹. Nō igit pōt fieri hō de⁹ quē ārim⁹ ex diuīa ⁊ būana natura: aut cōuersiōe alteri⁹ ī alterā: aut corrupti-

na cōmixtiōe vtriuſq̄ in tertiā: q: ꝑ fieri neḡunt: aut si fieri valeret: nihil ad ꝑ qō ārim⁹ valeret. Si aūt ita q̄libet mō cōiungi dicunt he due nature integre: vt tū ali⁹ sit de⁹ ali⁹ hō: ⁊ nō idē sit de⁹ q̄ ⁊ hō: impossibile ē vt ābo faciāt qō fieri necesse ē. Mā de⁹ nō faciet q: nō debebit: ⁊ hō si faciet q: si poterit. Ut ḡ ꝑ faciat de⁹ hō: necesse est eundē ipm esse pfectū deū ⁊ pfectū hoīem q̄ hāc satisfactionē facturus est: qm̄ eā facere nō pōt nisi sit ver⁹ de⁹: nec debet nisi verus hō. Qm̄ ḡ seruata integritate vtriuſq̄ nature: necesse est inueniri deū hoīem: nō min⁹ necesse est has duas naturas integras ꝓuenire in vnā pſonā: quēadmodū corp⁹ ⁊ aīa rōnal ꝓueniūt in vnū hoīem: qm̄ aliter fiere neḡt vt idē ipe sit pfect⁹ de⁹ ⁊ pfectus hō. B Tonum mihi placet quod dicis.

Q hō ex genere ade ⁊ de virgine femīa deū oporteat assumere hoīem: La. VIII. A.

r Estat nūc ārere vtī ⁊ quō assumet deus būanam naturā.

Aut eī assumet eā de ada: aut faciet nouū hoīem quēadmodū fecit adā de nullo alio hom̄e. Sz si nouū hoīez faciet nō ex ade genere: nō ptinebit ad gen⁹ būanū q̄ natū est de adā: ārere nō debebit satisfacere ꝑ eo q: nō erit de illo. Sicut eī rectū ē vt ꝑ culpa hoīs hō satisfaciat: ita necesse est vt satisfaciens idē sit q̄ perō: aut eiusdē generis. Aliē nāq̄ nec adā nec gen⁹ ei⁹ satisfaciet ꝑ se. Ergo sicut de adā ⁊ eua petiū in oēs hoīes ꝓpagātū est: ita nullus nisi vl ipi vel q̄ de illo nascit ꝑ perō hoīm satisfacere debet. Qm̄ ḡ illi neḡunt: necesse est vt de illis sit q̄ hoc faciat. Amplī⁹: Sic adā ⁊ totū gen⁹ ei⁹ ꝑ sēsteriſſet sine sustentatione alterius creature si nō peccasset: ita oportet vt ī idem genus resurget post casum ꝑ se resurgat ⁊ releuet. Nam ꝑ quēcunq̄ in statum suū restituat: g illā

vtiq̄ stabit ꝑ quē statū suū recuperabit. Deus etiā qū būanā naturā primitus fecit ī solo adā: nec feminā (vt de vtroq̄ sexu multiplicarent homines) facere volnit nisi de ipso: aperte mō strauit se nō nisi de adā volnisse facere qō de būana natura facturus erat. Quapropē si gen⁹ ade ꝑ aliquē releuet hoīem q̄ nō sit de eodē genere: nō ī illā dignitatē quā habiturū erat si ñ peccasset adā: ⁊ iō nō integre restauratē: ⁊ dei ꝓpositū defecere videbit: q̄ duo inconueniētia sūt. Ergo necesse est vt de adā assumat hō per quē restaureť gen⁹ ade. B Si rōnem sequmur hīc ꝓsuim⁹: ꝑ ineuitabiliter oportet cīse. A Jnuestigemus nūc vtrū assumēda sit a deo natura hoīs de patre ⁊ matre sicut alij hoīes: aut de viro sine femīa: aut de femīna sine viro. Nā quocunq̄ mō ex his trib⁹ mōis sit de adā ⁊ de ea erit: de q̄bus est ois hō vtriuſq̄ sexus; nec aliq̄o mod⁹ ex tribus his facilior ē deo q̄ alij: vt eo mō potiꝰ debeat assumi. B Bene predis. A Verū: nō ē opus multo labore vt oñdat q: mūdi⁹ ⁊ honesti⁹ ꝓcedit hō ille de solo viro vl femīa q̄s de cōmixtiōe vtriuſq̄ sicut oēs alij filij hoīm. B Sufficit. A Aut ḡ de solo viro: aut de sola femina assumēdus est. B Aliūde nō pōt. A Quatuor mōis pōt de⁹ facere hoīem: videlz aut de viro ⁊ de femina: sīc assidu⁹ mōstrat⁹: aut nec de viro nec de femīa: sicut creauit adā: aut de viro sine femīa: sic fecit euam: aut de femīa sine viro: q̄ nōdū fecē. Ut igit būe q̄q̄ modū ꝓbet sine ſbiacere ptāti ⁊ ad ſ ipm op⁹ dilatū esse: nihil cōueniēt⁹ q̄s vt de femīa sine viro assumat illū hoīem quē ārim⁹. Utrum autē de virgine aut de non virgine dignius hoc fiat: nō est op⁹ dispūtare: sed sine omni dubitatione asserēdū est: q: de virgine deum hoīem nasci oportet. B Scīm placitū cordis mei loq̄r⁹: A Est ne solidū ꝑ qō ārim⁹: aut vanū aliq̄d sicut nubes qō diriſti nobis infideles obijcere? B Nihil solidius. A Pinge igit nō sup̄ fictā vanitatē sed sup̄ solidā veritatē: ⁊ dic q̄a valde ꝓuenit: vt quēadmodū hoīs petiū ⁊ cā nre dānatiōis initiū sūpſit a femīa: ita mediciā periī ⁊ cā nre saluationis nascat de femīa. Ac ne mulieres desperēt se ptinere ad sortē brōz: qm̄ de femīa tm̄ malū ꝓcessit: oportet vt ad reformādā spem capiāt de mulere tm̄ bonū ꝓcedat. Pinge ⁊ ꝑ. Si ergo erat q̄ cā fuit būano generi totī⁹ mali: mīstomagis decet vt virgo sit q̄ cā erit totī⁹ boni. Hoc q̄z pinge. Si mulier quā fecit de⁹ de viro sine femīa facta est de virgīe: ꝓuenit valde vt vir q̄q̄ q̄ fiet de femīa sine viro fiat de virgīe. Sz de pictur⁹ q̄ pīgi: pāt sup̄ ꝑ q: de⁹ hō de virgine mulere nasci dz: ista nūc ſufficiāt. B Valde pulchre ⁊ rōnabiles sunt picture iste.

Quod necesse sit verbū solum ⁊ hoīem in vnā cōuenire personā: La. IX. An.

n Ane q̄q̄ ārendū est in q̄ pſona de⁹ q̄ est tres pſone: hoīez assumat. Plures eī pſone neḡunt vnū eūdēq̄ hoīem assumere ī vnitate pſone: ārc in vna tm̄ pſona ꝑ fieri neḡe. Sz de hac vnitate pſone dei et hoīs: et in q̄ pſona dei ꝑ magis fieri oporteat: in epla de īcarnatiōe verbi ad dām papā vrbanū directa: q̄tū ad pātem inuestigationē ſufficere puto loquar⁹ ſum. B Breuiter tamen hic tāge: cur potius persona filij debeat incarnari q̄ patris aut ſpīrtus ſancti? A Si q̄libet alia persona incarnetur: erunt duo filij in trinitate: filī⁹ ſalicet dei q̄ ⁊ ante incarnationē filius ē: ⁊ ille q̄ per īcarnationē filī⁹ erit virginis: ⁊ erit in pſonis que semper equales esse debent inēq̄litas ſcīm dignitatē natiuitatū. Dignior ē nā q̄ natiuitatē habebit nat⁹ ex deo q̄ natus ex virgīe. Item si pater fuerit incar-

ꝛ qꝫ illo velle expediret. D Ad volēdū qꝫ deberent ꝛ qꝫ expediret velle. M Ergo ad rectitudines voluntatis habuerunt libertates arbitrij. Cēditur nā qꝫ voluerūt qꝫ debuerūt: rectitudinē habuerūt voluntatis. D Ita est. M Dubiuꝫ est adhuc cū ꝺr: qꝛ libertatē habuerit ad rectitudinē voluntatis: si non adiatur aliud. Quero igit quō habebant illā libertatē ad rectitudinē voluntatis: an ad capiendū eā sine datore cū illam nondū haberēt: an ad accipiendū nondū habitā si daretur vt haberēt: an ad deserēdū quā acceperant ꝛ p se resumendū deserta: an ad semp seruandū acceptā? D Ad capiendū rectitudinē sine datore nō puto illos habuisse libertatē: qñ nihil potuerūt habere qꝫ nō acceperant. Ad acciendū ño a datore quā nondū habebāt vt eam haberent: nō ē dicendū eos habuisse libertatē: qꝛ nō est credenduꝫ eos factos sine recta voluntate: Ḡnis nō negandū sit eos libertatē habuisse recipiēdi eandem rectitudinē si eā deseruissent ꝛ ab ipo datore ꝑmo illis redderet: qō in multis sepe videm⁹ q̄ de iniusticia ad iusticiā supna gratia reducūtur. M Unde est qꝫ dicio eos posse recipere perditā rectitudinem si reddat: sed nos illā libertatē quā habuerūt a⁹ peccarēt q̄rimus: cū sine dubio libeꝫ habuerit arbitrium: nō illā q̄ nullus indagaret si nūq̄ veritatē deseruisset. D Prosequar itaq̄ ꝛ respondebo ad ea q̄ restant ꝺ his q̄ interrogasti. Ad deserendū autem eandeꝫ rectitudinē eos libertatem habuisse nō est verꝫ: qꝛ deserere voluntatis rectitudinē est peccare: ꝛ potestatē peccandi nec libertatē nec partē esse libertatis supra mōstrasti. Ad resumendū ño p se rectitudines desertā libertates nō acceperūt: cuꝫ ad hoc rectitudo illa data sit vt nunq̄ deseratur. Pña nā qꝫ potestas resumendi desertā: generaret negligētiaꝫ seruādi habitā. Quapropter restat libertatē arbitrij datā esse rōnali creature vel nature ad seruandaꝫ acceptā rectitudinē voluntatis. M Bene ad interrogata respōdisti. Sꝫ adhuc opus est vt ꝓsideremꝰ ꝓpter q̄d illā rectitudinē seruare debeat rationalis creatura: an ꝓpter ipam rectitudinē: aut ꝓpter aliud? D Si nō illa libertas data esset illi nature vt volūtatis rectitudinē ꝓpter ipam seruaret rectitudinē: non valeret ad iusticiā: qm̄ ꝓstat iusticiā esse rectitudinē voluntatis ꝓpter se seruatā: sed ad iusticiā ꝑdesse arbitrij libertatē credimus: Quare indubitanter asserendū est rationalē naturā nō eā accepisse nisi ad seruandam rectitudinē voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinē. M Quoniā oīnis libertas est potestas: illa libertas arbitrij est potestas seruandi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipam rectitudinem. D Nō potest aliud esse. M Jam itaq̄ clarꝫ est liberꝫ arbitriū nō esse aliud, q̄ arbitriū potens seruare rectitudinē voluntatis ꝓpter ipam rectitudinē. D Clarū itaq̄ est. Sed q̄diu ipam rectitudinē habuit: seruare potuit qꝫ debuit. Post q̄ aūt illā deseruit: quō potest seruare qō nō habet? Absente ḡ rectitudine quā seruare possit: non est liberū arbitriuꝫ q̄ eā seruare valeat. Non em̄ seruare valet qꝫ nō habet. M Etiā si absit rectitudo volūtatis: nō tamen rōnalis natura minus habet qō suū est. Nullā nā qꝫ potestatē habem⁹: vt puto q̄ sola sufficiat sibi ad actū: ꝛ th cuꝫ ea desint sine q̄bus ad actū minime ꝑducūt nostre potestates: nō min⁹ eas q̄tū in nobis ē hic dicimur. Sic̄ nullū instrumētū solū sibi sufficit ad operandū: ꝛ th cū desunt illa sine quib⁹ instrumento vti nequimus: instrumentū nos cuiusli bet operis habere sine falsitate fatemur. Q̄ vt in multis aduertas: in vno tibi mōstrabo. Nullus visū habeno dicitur nullatenus videre posse montem. D Qui montē videre non pōt: ꝓfecto nullū habet visum. M Habet ergo potestatē ꝛ instrumentū videndi montē qui visum habet: ꝛ tamē si mons abest ꝛ dicis ei: vide montem respondet tibi: Non possum qꝛ abest: si adesset possez videre. Item si mō adesset ꝛ lux abesset: responderet se mōtem non posse videre: quia nō posset absente luce: sed si lux adesset tunc posset. Rursū si visum habenti lux ꝛ mōs presens esset: ꝛ aliquid visui obstaret: velut si aliquis illi oculos clauderet: diceret se nō posse videre montē: sed si nihil visui eius obsisteret: tunc sine dubio mōtem videndi potestatē haberet. D Hoc totū omnibus notuꝫ est. M Video ergo qꝛ potestas videndi aliq̄s corpus: alia est in vidente: alia est in re videnda: alia in medio: idē neq; in vidente neq; in revidenda: ꝛ ea que est in medio: alia est in adiuuante: alia in nō impediente: id est eam nihil quod impedire possit: ipedit. D Video plane. M Quattuor igit iste potestates sunt quarū si quelibet vna desit: alie tres sunt: nec singule nec oēs simul aliq̄d possunt efficere: nec tamē absentibus aliis negamus: aut qui visum habet habere visum aut instrumētū sine potestatem videndi: aut rem visibilem posse videri: aut lucem posse visum iuuare.

Quō potestatem habeant seruādi rectitudinē quā nō habent: Capitulum IIII.

Carta aūt potestas ipropriedicit: quod em̄ solet impedire visum: nō ob aliud dicitur dare potestatē videndi cū nō impedit: nisi qꝛ nō aufert. Potestas aūt videndi lucem nō nisi in tribus rebꝰ est: quia tūc est idem ꝛ quod videt ꝛ quod adiuuat. Nam hoc est oīnibus notū. D Nulli itaq̄ est ignotum. M Si ergo absente re que videri possit: in tenebris positi ꝛ clausos siue ligatos oculos habētes quantū ad nos ptinet videndi qualibet visibilez rem potestatē habem⁹: quid ꝓhibet nos habere potestatem seruādi rectitudinē volūtatis ꝓpter ipsam rectitudinē: etiaꝫ absente ipsa rectitudie cōditu ꝛ ratio in nobis est: qua eam valem⁹ cognoscere volūtas qua illam tenere possumus? Ex his em̄ cōstat ꝑfata libertas arbitrij. D Satisfecisti intellectui meo potestatem seruandi rectitudinē volūtatis rationali nature semp ineſſe: at q̄ hāc prātē in ōmi bono ꝛ angelo arbitrio liberā fuisse: quib⁹ suma rectitudo volūtatis nō poterat auferri.

Q̄ nulla temptatio cogat inuitum peccare: Ca. V.

Ed nunc quomō est humane volūtatis arbitriū hac ptāte liberū: cū sepe recta habeno homo voluntatē ipam rectitudinez inuitus cogente tēptatione deseratꝫ M Nemo illā deserit nisi volēdo. Si ergo inuitus dicit volens: nemo deserit illam inuitus: ligari enim homo pōt: ꝛ inuit⁹ qꝛ nolēs potest toqueri inuitus: quia nolens pōt occidi: velle aūt nō pōt inuitus: qꝛ nō potest velle nolens velle: nam oīnis volens ipsum suū velle vult. D Quō dicit inuitus mētiri qui mentitur ne occidat: cum hoc nō nisi volens facit? Nam sicut inuitus mēnit: sic inuitus vult mētiri: ꝛ qui inuitus mentiri vult: nolēs vult mētiri. M Ideo forsitan inuitus mētiri dicit: quia cū sic vult veritatē vt nō mentiatur nisi ꝓpter vitam: ꝛ vult mendacium quia propter vitā: ꝛ nō vult mendacium propter mēdacium ipsum quoniā vult veritatē: ꝛ ideo volēs ꝛ nolēs mentit. Alia nam qꝫ voluntas est qua volumus aliq̄d propter se: vt cū volumus salutem ꝓpter se: ꝛ alia cū aliq̄d volumus ꝓpter aliud:

vt cū volumus abstinētiū habere p/pter salutem. Unde potest fortitā dici fm has diuersas volūtates: q: inuitus ⁊ non inuitus mentitur. Qua p:opter cum dicit inuitus mētiri: dā id nō vult in ꝑticulari vult veritatē: nō repugnat illi sententie qua dicit neminem inuitum deserere rectitudinē volūtatis: quia mētiendo vult eam deserere p:opter vitā: fm quā volūtatem non inuitus eā deserit: sed volens: de qua volūtate nunc loquimur: de illa nanq; loq̄mur qua vult mentiri ꝓpter vitam: non de illa qua nō vult mendaciū ꝓpter se. Aut id circo certe mentit inuitus: quia inuitus aut occidit aut mentit: id est inuitus est in hac angustia: vt ex necessitate horum vnū quodlibet fiat: q̄uis ei necesse sit illū aut occidi aut mentiri: non tamē necesse ē illū occidi: quia potest nō occidi si mentit: nec necesse est illū mentiri quia p̄t non mentiri si occidit. Neutrū enim est determinate in necessitate: quia vtrū libet est in volūtate vel potestate. Ita quoq; licet inuitus aut occidatur aut mētiat: nō tamen ideo sequitur vt inuitus mentiat: aut vt inuitus occidatur. Est ⁊ alia ratio quā frequens habet vsus: cur inuitus ⁊ nolens ⁊ ex necessitate dicit aliquis facere quod tamen volens facit. Nā q̄s nō nisi difficile facere valemus ⁊ ideo non facimus: dicimus hoc nos facere nō posse: ⁊ ex necessitate nos si ue inuitos deserere: ⁊ q̄s sine difficultate dimittere nequimus: ⁊ iccirco cū facimus ß: nos inuitos ⁊ nolētes ⁊ ex necessitate facere asserim⁹. Hoc igitur modo qui mentit ne moriatur mentiri inuitus ⁊ nolēs dicitur ex necessitate: quia mendaciū vitare non valet sine mortis difficultate. Sicut igitur qui mentit ꝓpter vitā: impropie dicitur inuitus mentiri: quoniā mentitur volens: ita non proprie dicitur inuitus velle mentiri: quoniam hoc nō nisi volens vult. Nam sicut cum mentitur: vult ipsum mētiri: sic cum vult mentiri: vult ipsum velle.

D Non possus negare quod dicis.

M Quomodo itaq; non est libera voluntas quā aliena potestas sine suo assensu subiecere non potest?

D Nonne simili ratione possumus dicere voluntatem equi esse liberam quia appetitus carnis non seruit nisi volens?

M Non est hoc simile: In equo nanq; non ipsa volūtas se subiecit: sed naturaliter subiecta semper necessitate appetitui carnis seruit: In homine vero q̄dū ipsa voluntas recta est: nec seruit: nec subiecta est cui non debet: nec ab ipsa rectitudine vlla vi aliena auertit nisi ipsa cui nō debet volens ꝑsentiat: quē consensum nō naturaliter: nec ex necessitate sicut equus: sed ex se aperte videtur habere.

D Satisfecisti huic obiectioni mee de volūtate eā: Redi vbi eramus.

M An negauimus omnem rem liberā esse ab ea re a qua cogi non volens vel p̄hiberi non potest?

D Non video quo modo negem.

M Dic etiā quō superat recta voluntas: ⁊ quō superat?

D Velle ipsam rectitudinē ꝑseuerāter est illi vincere: vel le aūt quod nō debet est illi vinci.

M Puto quia temptatio rectam voluntatem nō nisi volentē aut ipsa rectitudine ꝓhibere: aut ad id q̄d non debet cogere p̄t: vt illam velit ⁊ istud nolit.

D Nec hoc vlla ratione falsum esse video.

M Quis ergo potest voluntatē dicere nō esse liberam ad seruandā rectitudinem: ⁊ liberā a temptatiōe et peccatoli nulla temptatio potest illam nisi volentem auertere a rectitudine ad peccatūd est ad volendum q̄d nō debet? Cum ergo vincitur: non aliena vincit potestate: sed sua.

D Hoc mōstrant ea q̄ dicta sunt.

M Nonne video ex his consequi quia nulla potestas potest vincere rectam voluntatē? Nam si p̄t: habet potestatem vincēdi ⁊ sua potestate vincit: sed hoc esse non potest: quoniam voluntas nō nisi sua vincit potestate. Quare nullatenus potest tēptatio vincere rectam voluntatē: et cui dicitur: impropie dicit. Non ei aliud intelligit q̄ quia voluntas p̄t se subiecere temptationi: sicut econtra cum imbecillis dicit posse vinci a forti: non sua potestate dicit sed aliena: quoniam nō significat aliud nisi quia fortis habet potestatem vincēdi imbecillem.

Quomodo sit nostra volūtas potens contra temptationes: licet videatur impotens: Capm VI.

D Uamuis sic ofta impugnātia q voluntati nostre subiectas: atq; nullam temptationem illi dominari ꝑmittas: vt in nullo possim obuiare assertionibus tuis: non tñ possum vtsumulare quandā impotentiā esse in eadē voluntate: quā fere omneo experimitio: cum violētia temptationis superamur. Quapropter nisi illam potentiā quā probas ⁊ illam impotentiam quā sentimus facias cōuenire: non potest animus meus in quietem huius quēstiōis peuenire.

M Istam impotentiam quā dicis volūtatis an q̄ puras esset?

D In eo q: non p̄t perseueranter rectitudini adherere.

M Si per impotentiam non adheret: aliena vi auertitur a rectitudine.

D Credo.

M Que est hec vis?

D Vis temptationis.

M Hec vis non auertit a rectitudine: si ipsa non vult q̄d suggerit temptatio.

D Ita est. Sed ipa temptatio: ipsa sua vi cogit eā velle q̄d suggerit.

M Quō cogit eā velle? An ita vt possit eam quidem nolle: sed nō sine graui molestia: an ita vt nullatenus possit nolle?

D Quamuis fateri me oporteat nos aliq̄n sic premi temptationibus: vt sine difficultate nō valeamus nolle q̄d suggerunt: non tñ possum dicere q̄ sic nos vnq̄ oppri māt: vt q̄d mouēt nullatenus nolle possimus.

M Scio quō possit dici. Si enī vult homo mentiri: vt non sustineat mortē: vt seruet vitam ad tempus: q̄o dicet impossibile vel le eum nō mentiri: vt viuat eternam mortē: ⁊ sine fine viuat? Quapropē tam dubitare hanc impotentiam seruandi rectitudinē non debet: quam dicio in nostra voluntate esse: cū tēptatiōib⁹ ꝑsentim⁹ nō esse ex ipossibilitate. ß ex difficultate. Frequenti nā q̄ vsu dicim⁹ nos nō posse aliq̄d: nō q: nobis est ipossibile: ß q: sine difficultate non possumus. Hec aūt difficultas nō ꝑmittit libertatem volūtatis vlci. Impugnare nāq; p̄t tuitā voluntatē: expugnare nequit inuitā: Hoc itaq; modo puto te posse videre: quō conueniāt potentia volūtatis quam ratio veritatis asserit: ⁊ impotentia quā humanitas nostra sentit. Sicut enī difficultas nequaq̄ volūtatis interimit libertatem: ita illa impotentia quā non ob aliud in volūtate dicimus esse: nisi quia non p̄t tenere suam rectitudinē sine difficultate: non aufert eidem voluntati potestatem.

Quomodo voluntas fortior sit q̄ temptatio: etiam cum ab illa vincitur.

Capitulum VII.

D Icat nequaq̄ valeo q̄d pro f bas negare: ita nullatenus q̄o voluntatē fortiorē esse temptationi cū ab ea superat: affirmare. Nam si volūtas seruādi rectitudinē fortior esset q̄ tēptatiōis impetus: fortius illa volēdo q̄ tenet resisteret: q̄ illa insisteret. Nō enī aliud de scio me magis vel minus fortiorē hac voluntatē: nisi q: magis vel minus fortiē volo. Quapropter cū minus fortiē volo q̄d debeo: q̄ tēptatio mihi suggerit q̄d nō debeo: quo-

modo temptatio fortior non sit voluntate mea nō video. M Ut video: equinocatio volūtatis te fallit. D Ipsam vellem equinocationes cognoscere. M Sicut visus ēquinocet dicit: ita ⁊ voluntas: Vocamus enim visum instrumentū videndi: id est radium p̄cedentem p oculos quo sentimus lucez ⁊ ea que sunt in luce: ⁊ dicimus visum instrumenti ipsius opus quādo illo vtimur: id est visionem. Eodem modo dicit voluntas ipsum instrumentum volendi qō est in anima: ⁊ qō cōuertimus ad volēdum hoc vel illud: sicut visū ad videndum diuersa conuertimus: ⁊ dicitur volūtas visus eius voluntatis que est instrumentū volēdi: sicut dicitur visus visus et⁹ visus qui est instrumentū videndi. Sicut igit̄ visum qui est instrumentū videndi habemus etiam cū non videmus: visū aūt quod est opus eius nō est nisi cū videmus: ita voluntas instrumentū scz volēdi semp est in anima: etiam cum nō vult aliq̄d: velut cū dormit: voluntatem vero quā dico vsum siue opus eiusdē instrumenti nō habemus: nisi quādo volumus aliquid. Illa itaq; volūtas quā voco instrumentum volendi: vna ⁊ eadez semp est quicq̄d velimus. Illa vero que opus est: tam multiplex est ꝯ multa ⁊ ꝯ sepe volumus: quēadmodū visus quē etiam in tenebris vel claudis oculis habemus: semper idem est ḡ quid videam⁹. Visus aūt: id est op⁹ eius qui ⁊ visio nominat: tam numerosus est ꝯ numerosa ⁊ ꝯ numerose videmus. D Plane video ⁊ amo hanc voluntatis distinctionē: ⁊ iam mihi video: videre quā ex ei⁹ ignorantia patiebar deceptionem: Sed tamen tu p̄sequere quod incepisti. M Cum ergo videas duas volūtates esse instrumentum volendi: et opus eius: in qua harū duarum intelligis fortitudinē cōstare volendi? D In illa que est instrumentū volendi. M Si ergo scias virum ita fortem vt eo tenente taurus indomitū: taurus non posset se mouere: ⁊ videas eundem virum ita tenē tem arietem vt ipse aries scis de manibus eius erui nat: putabis ne illius minus fortem in tenēdo arietem ꝯ in tenēdo taurum? D Illum q̄dem nō dissimiliter fortem in vtroq; opere iudicabo: sed cum sua fortitudine nō equaliter vti faciebat: fortius cū operat in tauro ꝯ in ariete. Sed ille fortis est qui fortitudinem habet: actio vero eius fortis dicitur: quia fortiter fit. M Sic intelligē voluntatem quā voco instrumētum volendi: inseparabilē fortitudinem habere: qua aliquando magis: aliquando minus vtit in volendo. Unde qō fortius vult nulliatenus deserit: ablato eo qō minus fortiter vult: ⁊ cū offert fortius quod vult: statim dimittit qō non pariter vult: ⁊ tunc voluntas quam dicere possumus actionem instrumenti huius agit opus suum cum aliquid vult. Tunc inq̄ volūtas actio magis vel minus fortis dicit: quoniā magis vel minus fortiter fit. D Aperta tā mihi esse que explicas: necesse est vt fatear. M Uides igit̄ quia cum homo habitam rectitudinem voluntatis aliqua ingruēte deserit temptatione: nulla vi aliena abstrahit: sed ipse cōuertit se ad id qō fortiꝰ vult.

Q⁹ nec de⁹ pōt auferre voluntatis rectitudinem: Capitulum VIII. D.

Unquid vel deus pōt illi auferre rectitudinē? M Ad quō non possit. Totaz q̄dem substantiam quam de nihilo fecit: potest redigere in nihilū. A voluntate vero habentem rectitudinē: non valet illā separare. D Huius tue mihi inaudite assertiōis multum a te rationem expecto. M Nos loquimur de illa volūtatis rectitudine: qua iusta dicit voluntas: id est que p̄pter se seruat. Nulla autem est iusta voluntas: nisi que vult quod deus vult eā velle. D Sic oportet fateri: que hoc nō vult: plane iniusta est. M Seruare itaq; rectitudinē volūtatis p̄opter ipsam rectitudinē: est vnicuiq; seruanti eam velle quod deus vult illum velle. Si itaq; deus separat hāc rectitudinē ab alicuius voluntate: aut volens facit hoc aut nolens? D Nolens non pōt. M Si itaq; aufert alicuius volūtati p̄fatā rectitudinem: vult quod facit? D Absq; dubio vult. M Utiq; si ab aliq⁹ volūtate vult separe eādem rectitudinē: non vult cū rectitudinē seruare volūtatē p̄pter ipsam rectitudinē. D Sic sequitur. M Sed iam positū est: seruare hoc modo rectitudinem volūtatis: esse omni seruanti velle quod deus vult illum velle. D Si positū non esset: ita tamen esset. M Ergo si deus hanc rectitudinē tollit ab aliquo: non vult eum velle quod vult cum velle. D Nihil p̄sequentius et nihil impossibilius. M Igitur nihil magis impossibile: ꝯ deū rectitudinem volūtatis auferre: Q⁹ tamen facere dicitur: quando non facit vt eadem rectitudo non deseratur. Porro diabolus vel temptatio ideo dicit hoc facere sine voluntate ipsam vincere ⁊ a rectitudine quam tenet abstrahere: quoniā non p̄mutteret ei aliquid aut minaret auferre: quod magis ꝯ ipsam rectitudinem vult: nullatenus ipsa se ab illa quam aliquatenus vult posse auertere. D Sic planum videtur mihi quod dicis vt nihil ⁊ tradici posse existimē.

Q⁹ nihil liber⁹ sit recta voluntate: Capm IX. M

Ernis itaq; nihil liberius recta voluntate: cui nulla vis aliena pōt suam auferre rectitudinem. Nempe si dicimus: q⁹ cum vult mētiri ne perdat vitam aut salutem: cogit̄ deserere timore mortis aut tormenti veritatem: non est verum. Non enim cogitur magis velle vitam ꝯ veritatem: sed quoniam vi aliena p̄hibetur vtrumq; seruare simul: ipsa eligit quod maunlt: sponte vtiq; ⁊ non inuita ḡnis in necessitate vtramlibet deserēdi posita sit non sponte sed inuita. Non enim minus fortis est ad volēdum veritatem: ꝯ ad volendum salutem: sed fortius vult salutem. Nam si p̄sentem videret gloriam eternā quam statim post seruatam veritatem assequeretur: et inferni tormēta quibus post mēdacium sine mora deputarctur: procul dubio mor virtū sufficientiā ad seruandam veritatem habere cerneretur. D Aperte hoc videtur cum maiores vires exhibere ad volendū salutem eternam p̄opter se: ⁊ veritatem p̄opter p̄emium: ḡ ad salutem temporalem seruandam.

Quomodo peccans sit seruus peccati: ⁊ q⁹ maius miraculum sit cum deus reddit rectitudinem illam deserenti: ḡ cum mortuo reddit vitam: Capitulū X. M

Semper itaq; habet ratiōalis homo liberū arbitrium: quia semp habet potestatē seruādi rectitudinē volūtatis p̄opter ipsam rectitudinē: ḡuis aliquādo cum difficultate. Sed cum libera voluntas deserit rectitudinem per difficultatem seruandi: vtiq; post seruit peccato per impossibilitatem per se recuperandi. Sic ergo fit spiritus vadit et nō redit: quoniā Qui facit peccatum: seruus est peccati. Quippe si cui nulla volūtas anteq̄ haberet rectitudinem potuit eam deo non dante capere: ita deū deserit acceptā non pōt eam nisi deo reddēte recipere. Et

Psa. 77. Joh. 8.

maius miraculū existimo cum deus volūtari deserta reddit rectitudinē: q̄ cum mortuo reddit vitā amissam. Corpus enī necessitate mortis ꝺo non peccat vt vitā nunq̄ recipiat: volūtas vero per se rectitudinē deserendo meret vt illa sp indigeat. Et si ꝺs spōte sibi mortē inferentē auferri sibi aliq̄d q̄s nunq̄ erat amissur⁹: Aut vero voluntatis rectitudnē deserit: hoc abiecit q̄s et debito erat seruatu rus. ℣ Valde verū est q̄s dicis de seruitute: Quia seru⁹ fit peccati q̄ facit peccatū: et de impossibilitate recuperandi desertam rectitudinē nisi ab eo a quo prius data erat reddat: et vt illam semp teneāt indifferenter cōsiderandū est omnibus q̄buꝺ dat.

Joh. 8.

Q̄ista seruitus nō auferat libertatem arbitrij:

Capitulum XI.

Sed hac sententia multū repressit exultationē meā qua iam putabam esse securū hominē semper habentē libertatem arbitrij. Quare ipsam seruitutē exponi mihi postulo: ne forte libertati prefate repugnare videat. Utraq̄ enī sez hec libertas et seruitus est in voluntate: ſm q̄s liber aut liber aut seru⁹ est homo. Si ergo seru⁹ quō liber est? Aut si liber quomō seruus? ℣ Si bene discernas: quando non habet prefatam rectitudinē sine repugnantia et seruus est et liber. Nunq̄ enim est eius potestatis rectitudinem capere cum non habet: sed semp est eius potestatis seruare cum habet. Per hoc quia redire nō pōt a peccato: seruus est: per hoc quia abstrahi non potest a rectitudine: liber est. Sed a peccato et eius seruitute non nisi p alium pōt reuerti: Q rectitudine vero nō nisi p se potest auerti: et a libertate sua nec per se nec per aliū pōt p̄tinari. Semper enī naturaliter liber est ad seruādam rectitudinem si eam habet: etiā quando quam seruet non habet. ℣ Sufficit mihi hoc huius libertatis et seruitutis vt in eodem homine possint esse simul facta concordia.

Cur cum homo non habet rectitudinem magis dicitur liber quia non potest ei auferri cum habet: q̄ cū eam habet seruus: quia cū non habet: per se nō potest recuperare eam:

Capitulum XII.

Sed multū nosce desidero cur quando non habet rectitudinem magis dicit liber q: nō potest ei ab alio auferri cuꝫ habet: q̄s cum rectitudinē habet seruo qui eā non pōt recuperare per se cum nō habet. Per hoc enim quia redire non potest a peccato: seruus est: per hoc q̄ abstrahi non potest a rectitudinē liber est. Et sicut nunq̄ abstrahi potest si habet: ita nunq̄ potest redire si non habet. Quapropter sicut semper habet illam libertatē: ita semper habere videt illam seruitutem. ℣ Ista seruitus non est nisi ipotentia. Siue enī dicam⁹ eam impotentiam esse redeundi ad rectitudinē siue impotentiam recuperandi aut itez habendi rectitudinem: nō ob aliud est hō seru⁹ p̄t: nisi p hoc q: nequit redire ad rectitudinē aut recuperare aut hē illam qua potest homo non peccare. Cum aūt habet eādē rectitudinē nō habet ipotentiā nō peccādi: Quare quando habet rectitudinē illam nō est seruus peccati. Potestatem autē seruandi rectitudinē semp habet: et cum rectitudinē habet et cum nō habet: et ideo semp est liber. Q autem queris cur quādo non habet rectitudinem magis dicit liber: icirco q̄s ab alio non ei potest auferri quando habet: q̄s seruus tunc cum habet rectitudinem ideo q: nō potest eam recuperare per se quando nō habet: talis est ac si quer̄as cur homo cum sol

abest magis dicitur habere potestatem videndi solem: propter hoc ꝺa intueri illum potest cum adest: quoniam dicit cum sol abest habere impotentiam videndi solem: quoniam quando abest non potest eum facere sibi presentem. Sicut enim et quando sol abest habem⁹ in nobis visum quo illum videmus cum adest: sic etiam quando volūtatis rectitudo nobis deest: habemus tantum in nobis aptitudinem intelligendi et volendi qua eam possimus seruare propter se cum eam habemus. Et sicut quando nobis nihil deest ad videndū solem nisi presentia eius: tunc solum modo non habemus illam potestatē quam nobis facit eius presentia: sic tantummodo quando nobis illa rectitudo deest: tunc habemus illam impotentiam quam facit nobis eius absentia. Semp igit homo habet arbitrij libertatē: sed nō semper seruus est peccati: sed quādo non habet rectam voluntatem. ℣ Si intente cogitasses que supra dicta sunt quādo videndi potestatem in quattuor prāteo distribuisti: nō ꝺ dubitasses: quare fateor culpā huius dubitationis mee. ℣ Parcam tibi tā nūc si deincepo ea q̄ dicim⁹ sic sint p̄cia cū op⁹ erit hmōi vt ea nobis necesse non sit repetere. ℣ Hrātā habeo tuam indulgentiam. Sed ne mireris si ea que non cōsueui: non sunt mihi ꝓpter vnā auditionē semp oīa ad intuendum in corde presentia.

Q̄ potestas seruādi rectitudinem voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinē: sit perfecta diffinitio liberi arbitrij:

Capitulum XIII.

Ie adhuc si quid in diffinitione libertatis arbitrij quā fecimus dubitas? ℣ Unū est q̄s adhuc me aliq̄tulū sollicitat. Nam sepe habemus potestatez seruandi aliq̄d que tamē libera non est vt aliena vi impediri non possit: Cobrem cū dicis quia libertas arbitrij ē potestas seruādi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinē: vide ne forte addendū sit quod illā potestatem tam liberam designet eē vt nulla vi superari possit. ℣ Si potestas seruandi rectitudinē voluntatis propter ipsam rectitudinē aliquādo inueniri posset absq̄ illa quā perspicim⁹ libertate: expediret vt q̄ dicis adderet. Sed cum dicta diffinitio sic perfecta sit ex gēnere et differentijs: vt nec minus aliquid claudat: nec plus q̄ illa quā querim⁹ libertas: nihil illi addendum aut demendum intelligi potest. Est enī potestas libertatis genus. Q autem additum est: seruādi: separat eam ab omni potestate que nō est seruādi: sicut est potestas videndi: aut ambulandi. Addēdo vero rectitudinē: discernimus eam a potestate seruandi aurum: et quicquid nō est rectitudo. Per additamentū volūtatis: segregatur a potestate seruandi rectitudinem aliarū rerum: vt virge aut opinionis. Per hoc aūt q̄ dictū est: propter rectitudinē ipsam: diuidit a potestate seruandi rectitudinem voluntatis propter aliud: vt cum seruatur propter pecuniam aut naturaliter. Seruat enī naturaliter canis rectitudinem volūtatis: cum amat catulos suos aut dominū suū sibi bene facientem. Quoniā igit nihil est in hac diffinitiōe q̄ nō sit necessariū ad cōcludendam libertatē arbitrij rōnalis voluntatis: et ad alia excludenda: et sufficienter illa meluꝺit: et alia excludunt: nec abundans vtiq̄ nec indigens est hec nra diffinitio. Pta ne tibi videt? ℣ Mihi vtiq̄ pfecta videt. ℣ Nec quoq̄ si quid vis amplius de libertate hac propter quam imputat illam habenti siue facere bonum siue malum. De hac enim sola nunc noster est sermo.

Diuisio eiusdē libertatis:

Capitulum xiiii. D.

Estat nunc vt diuidas eandē libertatē: Quis est secūm
r hanc diffinitionē cōmunis sit omni rationali creature vel nature: multum tñ differt illa que dei est: ab illis que rationalis nature sunt: ⁊ ille ab inuicē. M Libertas arbitrij alia est a se que nec facta est nec ab alio accepta que est solius dei: alia a deo facta ⁊ accepta que est angelorum. Facta aūt sine accepta: alia est habens rectitudinē quam seruet: alia carēs. Habēs: alia tenet separabiliter: alia inseparabiliter. Illa quidem que separabiliter tenet: fuit angelorum omniū anteq̄ boni confirmarent ⁊ mali caderent: ⁊ est omnium hominū ante mortē qui habent rectitudinem eandē. Que vero tenet inseparabiliter: est electoꝝ angelorum ⁊ hominū. Sed angelorū electorum post reproborum ruinam: et hominū post mortem suam. Illa aūt que caret rectitudine: alia caret recuperabilit̄: alia irrecuperabiliter. Que recuperabilit̄ caret: est tantū in hac vita omniū hominū illa carentium: q̄uis illam multi non recuperent. Que aūt irrecuperabiliter caret: est reproborum hominū ⁊ angelorum: sc̄z angelorum post ruinam: ⁊ hominum post hanc vitam. D De diffinitione ⁊ diuisiōe libertatis huius deo annuente mihi satisfecisti: vt nihil queam inuenire quod necesse habeam de illo interrogare.

Beati Anselmi dialogus de libero arbitrio explicit.

Eiusdem beati Anselmi archiepi Cantuarien. in dialogū de veritate: prolog⁹.

Res tra
t ctatus pertinentes ad studiū sacre scripture quondam fe
ci diuersis temporibus cōsimiles: in hoc quia facti sunt per interrogationē ⁊ responsionem: ⁊ persona interrogantis nomine notatur discipuli: respondētis vero nomine magistri. Quartum est quem simili modo edidi: non inutilem vt puto introducendis ad dialecticam: cuius initiuꝝ est de grāmatico: quoniam ad diuersum ab his tribus studium ptinet: istis volo cōnumerare. Unus horum trium est de veritate: quid sc̄z sit veritas: ⁊ in quibus rebꝰ soleat dici: ⁊ quid sit iusticia. Alius vero de libertate arbitrij quid sit: et vtrum eam semper habeat homo: et quot sint eius diuersitates in habendo vel non habendo rectitudinē voluntatis: ad quam seruandam est data creature rationali: in quo naturalem tantū fortitudinem voluntatis ad cōseruādam acceptā rectitudinē non quomodo necessarium ad hoc ipsum illi sit: ꝑ ad ꝯ vt gr̄a subsequtur ostendi. Tertius autem est de questione qua querit: quid peccauit diabolus: quia non steterit in veritate: cū deus non dederit ei perseuerantiam quam nisi eo dante habere non potuit: quoniā si deus dedisset: ille habuisset sicut boni angeli habuerunt illam quia illis dedit deus. Quem tractatum q̄uis ibi de confirmatōe bonoꝝ angelorum deterrim: de casu diaboli intitulaui: quoniam illud contingēs fuit qꝰ dixi de bonis angelis. Quod aūt scripsi de malis: ex ꝓposito fuit questionis. Qui videlicet tractatus: q̄uis nulla continuatione dictaminis cohereāt: materia tamen eorum ⁊ similitudo disputationis exigit: vt simul eo quo illos cōmemorauī ordine cōseruanf: Licet itaq; a quibusdam festinātibus alio ordine sint conscripti anteq̄ perfecti essent: sic tamen eos vt hic posui volo ordinari.

Explicit ꝓlogus.

Capitulorꝝ dialogi de vita te Bti Anselmi annotatio.

Ca.] Qr veritas non habeat principium vel finem.
ij De veritate significationis et duabꝰ veritatibus enūciationis.
iij De veritate opinionis.
iiij De veritate voluntatis.
v De actionis naturalis ⁊ nō naturalis veritate.
vj De sensuū veritate: et qꝫ falsitas que putatur ee in sensu est in opinione.
vij De veritate rerum essentie.
viij De diuersis intellectibus debere et non debere: posse ⁊ non posse.
ix Qꝫ omnis actio significet aut verum aut falsum.
x De veritatis latitudine.
xj De summa veritate.
xij De veritatis diffinitione.
xiij De iusticia et eius diffinitione.
xiiij Qꝫ vna sit veritas in omnibus veris.

Beati Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis dialogus de veritate incipit.

Qr veritas non habeat principium vel finem: Capitulum I. D

Nōniā deum veritatem esse credimus: et
q veritatem in multis alijs esse dicimus: vellem scire an vbiemq̄ veritas dicitur: deum eam esse fateri debeamus. Nam in quo q̄ in monologio tuo per veritatem orationis probas summam veritatem non habere principium vel finem: dicēs: Cogitet qui pōt qñ incepit aut qñ nō fuit hoc vez: sc̄z da futurum erat aliquid: aut quādo desinet aut non erit hoc verum: scilicet quia preteritum erit aliquid. Qō si neutrum istorum cogitari potest: et vtriq; horꝫ vez sine veritate esse non potest: impossibile est vl'cogitare q̄ veritas principium aut finem habeat. Deniq; si veritas habuit pncipium aut habebit finem: anteq̄ ipsa inciperet verum erat tunc q: non erat veritas: ⁊ postq̄ finita erit verum erit tunc: quia non erit veritas. At q: verum nō potest esse sine veritate: erat igitur veritas anteq̄ esset veritas: ⁊ erit veritas postq̄ finita erit veritas: qō inconueniētissimū ẽ. Siue igit dicaf veritas hīe: siue intelligat nō hīe principiū vel finē: nullo claudi pōt veritas pncipio vel fine. Hoc tu in monologio tuo. Quapropter veritatf diffinitionē a te audire expecto. M Nō memini me inuenisse diffinitionē veritatis: ꝑ si vis q̄ramus per rerū diūsitates: in q̄bus veritatē dicimus esse quid sit veritas. D Si aliud non potero vel audiendo inuabo.

De veritate significationis et duabus veritatibus enūciationis: Capīm II. M

Queramus ergo primū quid
q sit veritas in enunciatione: quoniā hanc dicimus sepius veram vel falsam. D Quere tu et quicquid inueneris ego seruabo. M Quādo est enunciatio vera? D Quādo est qꝫ anūciat sine affirmando sine negādo. Dico autem qꝫ enunciat ⁊ quādo negat esse qō non est: q: sic cnūciat quēadmodū re: est. M An ergo tibi videtur q̄ res enunciata sit veritas enunciationis? D Non. M Quare? D Quia nihil est verum nisi participando veritatem: ⁊ ideo veritas in ipso vero est: res vero enunciata: non est in enunciatione vera: vnde nō eius veritas: sed causa veritatis dicenda est. Quapropter nō nisi in ipsa oratione querenda mihi

videtur eius veritas. M Vide ergo an ipsa oratio aut eius significatio: aut aliqđ eoꝝ que sunt in diffinitione enunciationis sit qđ queris. D Non puto. M Quare? D Quia si hoc eēt: semp esset vera: qm eadem manēt omnia que sunt in enūciationis diffinitiōe: ⁊ cum est quod enunciat: ⁊ cū non est. Eadem est em oratio ⁊ eadem significatio: ⁊ cetera similiter. M Quid igit tibi videt ibi veritas? D Nihil aliud scio nisi cum significat esse quod est: tunc est in ea veritas: ⁊ est vera. M Ad quid facta est affirmatio? D Ad significandū esse quod est. M Hoc ergo debet. D Certum est. M Cum ergo significat esse quod est: significat qđ debet. D Palam est. M At cum significat qđ debet: recte significat. D Ita est. M Cum aūt significat recte: recta est significatio? D Non est dubiū. M Cum ergo significat esse quod est: recta est significatio. D Ita sequit. M Item cum significat esse qđ est: vera est significatio? D Vere ⁊ recta ⁊ vera est cum significat esse quod est. M Idem igit est illi ⁊ rectā ⁊ verā esse: ⁊ significare esse qđ est? D Vere idem. M Ergo non est illi aliud veritas q̄ rectitudo. D Aperte nūc video veritatē hanc esse rectitudinē. M Similiter cū enunciatio significat non esse quod non est. D Video quod dicis: Sed doce me quid respondere possim si quis dicat: ꝺa etiā oratio cū significat hoc esse qđ non est: significat qđ debet: pariter nanq; accepit significare esse⁊ quod est: ⁊ qđ non est. Nam si nō acceptisset significare esse etiā quod non est: nō idē significaret. Quare etiam cū significat esse quod nō est: significat quod debet. Et si quod debet significando recta ⁊ vera est sicut ostēdisti: vera est oratio etiā cum enūciat esse quod non est. M Vera quidem non solet dici cum significat esse qđ non est: veritatē tñ ⁊ rectitudinē habet: quia facit qđ debet. Sed cum significat esse qđ est; dupliciter facit quod debet: quoniā significat ⁊ qđ accepit significare ⁊ ad quod facta est. Sed fm hanc rectitudinem ⁊ veritatē qua significat esse qđ est: vtu recta ⁊ vera dicitur enunciatio: non fm illā qua significat esse etiā qđ nō est. Plus em debet ꝓpter qđ accepit significationē: q̄m ꝓpter quod nō accepit. Non em accepit significare rem esse cum non est: vel non esse eā est: nisi qr ñ potuit illi dare tūc solū mō significare eē qđ est: vel nō esse qđ nō ē. Alia igit ē rectitudo ⁊ veritas enūciatiōis: q: ūsignificat qđ accepit significare ⁊ ad qđ significādū facta est: Alia vo qr significat qđ accepit significare. Quippe ista imutabilis est ipsi oratiōi: illa vo mutabilis. Hāc nāq; semp habet: illā vero non sp. Ista em naturaliter habet: illam vo accidentaliter ⁊ fm vsum. Nam cū dico dies est: ad significandum esse quod est: recte vto: huius orōnis significatiōe: quia ad hoc facta est: et ideo rūc recte dicit significare. Cum vero eadem oratiōe significo esse qđ non est: non ea recte vto: quia non ad hoc facta est: ⁊ eciro tunc nō recta eiꝰ significatio dicit: q̄uis ī quibusdam enūciatiōibus inseparabiles sint iste due rectitudines seu veritates: vt cū dicimꝰ: homo animal est: aut homo lapis non est. Semper em hec affirmatio significat esse qđ est: ⁊ hec negatio nō esse qđ non est: nec illa possumus vti ad significandū esse quod non est. Semper em homo animal est: nec ista ad significandū non esse quod est: qr homo nunq̄ lapis est. De illa igit veritate quam habet oratio: fm q̄ aliquis ea recte vtitur incepimus querere: qm̄ fm hāc verā eam esse indicat vsus cōmunis locutionis. De illa aūt veritate quā non habere non pōt: postea dicemꝰ. D Modi igit ad id quod inceptisti: qm sufficiēter mihi inter duas veritates orationis discreuisti: si tñ aliquā eā veritatē ostēderis habere cum mētitur sicut tu dicis. M De veritate significatiōis de qua incepimus interim ista sufficiāt. Eadē em ratio veritatis: quā in ꝓpositione vocis ꝓspeximus: cōsiderāda est in oīb⁹ signis q̄ fiūt ad significādū aliqđ eē vel non esse: vt sunt scripture vel digitoꝝ loq̄la. D Ergo trāsi ad alia.

De veritate opinionis: Capitulum III.

c Ogrationem quoq; dicimus veram: cum est quod aut ratione aut aliquo mō putamꝰ esse: ⁊ falsam cum non est. D Ita vsus habet. M Quid ergo tibi videt veritas in cogitatione? D Secundū rationē quam in ꝓpositione vidimus: nihil rectius dicit veritas cogitatiōis q̄ rectitudo eiꝰ. Ad hoc nam̄q; nobis datū est posse cogitare esse vel nō esse aliqđ: vt cogitemus esse quod est: ⁊ non esse qđ non est. Quapropter qui putat esse qđ est: putat quod debet: atq; ideo recta est cogitatio. Si ergo vera ⁊ recta est cogitatio nō ob aliud q̄ quia putatꝰ eē qđ est: aut nō esse qđ nō est: nō ē aliud ei⁹ veritas q̄ rectitudo. M

De vitate volūtatis: Capitulum IIII

r Ecte cōsideras. Sed ⁊ in voluntate dicit ipsa veritas veritatem esse: cum dicit diabolum non stetisse in veritate. Non em erat in veritate: neq; deseruit veritatem nisi volūtate. D Ita credo. Si em semp voluisset qđ debuit: nūq̄ peccasset: qui nō nisi peccādo veritatē deseruit. M Ere q̄ quid tibi intelligas per veritatē? D Non nisi rectitudinē. Nam si q̄diu voluit qđ debuit ad qđ sc̄z voluntatē accepērat: in rectitudine ⁊ veritate fuit: ⁊ cū voluit qđ nō debuit: rectitudinē et veritatē deserit. Non aliud pōt ibi intelligi veritas q̄ rectitudo: qm̄ siue veritas siue rectitudo: nō aliud ī eiꝰ volūtate fuit q̄ velle qđ debuit.

Job. 2.

De actionis naturalis ⁊ nō naturalis veritate: Capitulum V.

Ene intelligis. Nec in actiōe b q̄q; nihilominus veritas credēda est sicut dño dic̄: Qui male agit: odit lucē: ⁊ q̄ facit veritatē: venit ad lucē. D Video qđ dic̄. M Cōsidera igit q̄d ibi sit veritas si potes. D Nisi fallor: eadem ratiōe q̄ supra veritatē in alijs cognouimus: in actiōe quoq; cōtemplāda est. M Ita est. Nā si male agere ⁊ veritatē facere opposita sūt: sicut ostēdit dño cū dicit: Qui male agit odit lucē: ⁊ qui facit veritatem venit ad lucē: idē est veritatē facere qđ est bene facere. Bene nanq; facere ad male facere cōtrariū est. Quapropter si veritatē facere ⁊ bene facere idem sunt in oppositiōe: nō sunt diuersa in significatiōe. Sed ista est oīm: qr q̄ facit qđ debet: hñ facit ⁊ rectitudinē facit. Hāc sequit̄ qr rectitudinē facere ē facere veritatē. Cōstat nāq; facere veritatē: eē bene facere: ⁊ hñ facere eē rectitudinē facere. Quare nihil agit⁹ q̄ veritatē actiōis esse rectitudinē facere. D In nullo video titubare essātionē tuā. M Inspice an oīs actio q̄ fit qđ dz: veritatē facere cōueniēter dicat. Est quippe actio rōnalis: vt dare elemosynā: et est irrōnalis actio ignis q̄ calefacit. Vide q̄ an cōueniēter dicamꝰ ignem facere veritatē? D Si ignis ab eo a q̄ habet eē accepit calefacere eū calefacit: facit qđ debet. Pō nō video q̄ inconuenienter dicat ignē facere veritatē ⁊ rectitudinē: cū facit qđ debet. M Mihi q̄q; aliter nō videt. Hñ adnerti pōt rectitudinē seu veritatē actiōis aliā eē necessariā: aliā nō necessariā. Ex necessitate nā qđ ignis facit veritatē ⁊ rectitudinē cū calefacit: ⁊ nō ex necessitate facit hō rectitudinē ⁊ veritatē cū bñ facit. Facere aūt nō solum ꝓ eo qđ ꝓprie dī facere: facere veritatem intelligitur: non tm in facto sed etiam in verbo ⁊ in sukke-

Job. 3.

Ibidem.

rētia: sed p̄to omni verbo dominus
voluit intelligere cum dixit: Quo-
Joh.3. niam qui facit veritatē venit ad lu-
cem. Non enim separat illum ab hac
veritate sine luce qui patiē persecu-
tionem ꝓpter iusticiā: aut qui est qñ
& vbi debet esse: aut qui stat vl sedet
quādo debet: & similia. Nullus nā-
q̄ dicit tales nō bene facere. Et cum
2.cor.5. dicit apls: Quia recipiet vnusquisq̄
ꝓpria gessit: intelligendum ibi est:
quicquid solemus dicere vel bene fa
cere vel male facere. D Visus quo
q̄ cōmunis locutionis hoc habet: vt
& pati & multa alia dicat facere: que
nō sunt facere: Quare rectā q̄ vo
luntatem de cuius veritate ante veri
tatem actionis supra ꝓtemplari su
mus: inter rectas actiones: nūl fallar:
computare possumus. M Non
fallerio. Nam qui vult quod debet:
recte & bene facere dicitur: nec ab his
q̄ veritatē faciūt excluditur. Sz qm̄
de ꝟitate inuestigādo illā loq̄mur: et
dūs de illa veritate que in voluntā-
te est: specialiter vide dicere& cum di
Joh.8. cit de diabolo: Quia in veritate nō
stetit: ideo separatim quid in volun-
tate veritas esset: ꝓsiderare volui.
D Placet mihi ita factū esse. M
Cum ergo cōstet actionis veritatē
aliam naturalē esse: aliam non natu-
ralem: sub naturali ponenda est illa
veritas ordinis quā supra vidimus
ab illa non posse separari. Sicut enī
ignis cum calefacit: veritatē facit: q:
ad eo accepit a quo habet esse: ita et
hec ois dies est: veritatē facit eī
significat diem esse: siue dies sit siue
dies non sit: quoniā hoc naturaliter
accepit facere. D Nunc ꝓmum
video in falsa oratione veritatem.

De sensuū veritate: & falsitate que putat esse in sensu: est in opinione: Ca. VI.

Vtrū ne nos ꝓter summam
p. veritatē alibi sedes inuenit-
se veritatis? D Reminis-
cor nunc eiusdam veritatis quā in
his de quibus tractasti non inuenio.
M Que est illa? D Est quidem
in sensibus corporis veritas sed non
semper: Nam fallūt nos aliquādo.
Nam cum video aliqd̄ per medium
vitrū aliquid: fallit me visus: q: ali-
quādo renūciat mihi corpus quod
video vltra vitr: eiusdem esse colo-
ris cuius est et vitrū: cum alterius sit
coloris: aliquādo vero facit me pu-
tare vitrū habere colorem rei quam
vltra video cum nō habeat. Multa
sunt alia in quibus visus & alij sen-
sus fallunt. M Non mihi vide-
tur hec veritas vel falsitas in sensib⁹
esse: ſ in opinione: Ipse nā q̄ sensus
interior se fallit: nō illi mēritur erte-
rior. Quod aliqñ facile cognoscit:
aliqñ difficile. Cum enim puer timet
sculptum draconem apto ore: facile
cognoscit q: hoc non facit visus: q̄
nihil aliud puero renūciant q̄ sen-
sus: sed puerilis sensus interior qui
nondum bñ scit discernere inter rem
& rei similitudinē. Tale est cū cum
videmus hoīem alicui similē: puta-
mus illū esse cui similis est: aut cum
audiō quis non hoīs vocē: putat el
se hominis vocem. Nam & hoc facit
sensus interior. Quod autē dicis de
vitro: ideo est: quia cum visus trāsit
per corpus aliquod aerei coloris: nō
aliter impeditur assimere similitu-
dinē coloris q̄ vltra videtur q̄ cum
trāsit per aera: nisi inq̄ntū illud cor
pus qđ transit: spissius aut obscurio⁹
est aere: vt cū trāsit p vitrū sui ꝓpij
coloris: id est cui nullo⁹ alterius admix-
tus est color: aut p purissimā aquā
aut per crystallū aut p aliqđ similem
habēs colorē. Cum vero transit idē
visus per aliū colorē vt per vitrum
non sui coloris: sed cui ali color est
additus: ipm colorem qui primo oc-
currit accipit. Quapropter quoniā
post vnū acceptū colorem fm q̄ illo
affect⁹ est: aliū quicūq̄ occurrat: aut
nullatenꝰ aut minꝰ integre accipit.

Ideo illā quem primo cepit aut solet
aut cū eo qui post occurrit renūciat.
Si enī visus quantum capax est color-
tis afficit priore colore: nō potest ali
um sentire simil colorem. Si autem
minus q̄ colorem scire possit priori
afficit: potest alium sentire: vt si tran
sit per aliqđ corpus velut per vitrum
quod ita perfecte sit rubicundum vt
omnino visus afficiat eius rubore
nec̄ diuerso simul affici colore. Si
aūt nō tam perfectum inuenit rubo-
rem qui prior occurrit quantū colo-
ris capax est quasi nondum plenius
adhuc aliū valet assumere colorē in
quantū eius capacitas priori colore nō
est fatiata. Qui ergo hoc nescit: pu-
tat visum renūciare ō sez: quia ola q̄
post primus assumptum colorem sen-
tit: aut omino aut aliquatenus eius-
dem sint coloris. Unde cōtingit vt
sensus interior culpam suam imputet
sensui exteriori. Similiter cū fallit
integer cui⁹ paro est intra aquā & pa
extra putat fractum: aut cū putamus
q̄ visus noster vultus nostros inue
niat ī speculo: & cū multa alia nobis ali
ter vident: visus & alij sensus nūcia-
re q̄ sint: non culpa sensuum est qui
renunciāt quod possunt: quoniā ita
posse acceperunt: sed iudicio anime
imputandum est q̄ non bene discer-
nit quid possint illi aut qđ debeāt.
Quod ostendere quoniam magis
laboriosum est q̄ fructuosum ad
hoc quod intendimus: in hoc modo
tempus cōsumendum non arbitror.
Hoc tñ sufficiat dicere: q: sensus q̄
quid renunciare videant sine ex sua
natura ō faciant: sine ex alio alia cā
hoc faciūt qs debent: & ideo rectitu-
dinem & veritatē faciāt. Et cōtinet
hec veritas sub illa veritate que est
in actione. D Satisfecisti mihi
tua rōne: & nolo te amplius me ra
ri in hac de sensibus questione.

De veritate rerum essentie: Capitulum VII.

Am cōsidera an preter summā
i veritatē in aliqua re veritas
sit intelligēda excepto his q̄
supra ꝓspecta sūt. D Quid illis
esse potest? M An putas aliqđ
esse aliquādo aut alicubi qs non sit
in summa veritate: & qs inde non acce
perit q̄ est inq̄tū ē aut qs possit ali
ud esse q̄ quod ibi est? D Non
est putandum. M Quicqđ igit̄
est: vere est inq̄tus hoc est quod ibi
est. D Absolute ꝓcedere potes:
q: omne quod est vere est: qm nō ē
aliud q̄ qđ ibi est. M Est igit ve
ritas in omnibus que sunt essentia: q:
hoc sunt qs in summa veritate sunt.
D Video ita ibi esse veritatem: vt
nulla possit esse falsitas: qm qđ fal-
so est nō est. M Bene dicis. Sz
dic an aliquid aliud debeat eē q̄ qđ
est in summa veritate? D Non.

De diuersis intellectib⁹ debere & nō debere: posse & nō posse: Capm VIII.

Ergo omnia hic sunt qs ibi
f sunt: sine dubio hic sunt qs
debēt. D Quare ō sūt qs
debent. M Quicqđ vero est qs
debet esse: recte est. D Nihil cō-
sequentius: aliter nō pōt esse. M
Ergo omne quod est recte est. D
Nihil cōsequentius. M Si ergo
veritas & rectitudo ideireo sunt in re-
rum essentia: quia hoc sunt qs sunt:
in summa veritate certum est veritā-
tem rerū esse rectitudinē. D Ni
hil planius q̄tum ad cōsequentiā ar-
gumētationis. Sed fm rei veritatem
qđ possum⁹ dicere: q: dequid ē qs
debet esse: cum sint multa opa mala:
que certū est non esse debere. M
Quid mirū si eadem res debet esse &
non esse! D Quō pōt hoc esse?
M Scio te non dubitare: q: nihil
o'no est: nisi deo aut faciēte aut per-
mittente. D Nihil mihi certius.
M An audebis dicere: quia deus
aliquid faciat aut gnuttor sapienter

aut nō bene? D Immo affero: qz nihil nisi bene ⁊ sapienter. M An iudicabis nō debere esse qō tāta bonitas ⁊ tāta sapia fac̄ aut ꝓmittit? D Omnis intelligēs audeat ꝟ cogitare? M Debet igit̄ eē piter ⁊ qō faciēte ⁊ qō ꝓmittēte deus sit. D Patet qō dicis. M Dic etiam an putes esse debere male volūtat̄ esse cūi? D Dē est acti dicas an debeat esse op⁹ malū qō null⁹ sensatus p̄cedit. M Permittit tū de aliqō male facere qō male volunt. D Utinā nō tam sepe ꝓmitteret. M Dē igit̄ debet esse ⁊ nō esse. Debet eiꝰ esse qz bō ⁊ sapiēter ab eo q̄ nō ꝓmittēte heri nō posset ꝓmittī: ⁊ non debet esse ḡtū ad illū aut⁹ iniq̄ volūtate cōceptū. Hoc igit̄ mō: qz dñs ihesus sol⁹ innocēs erat nō debuit mori tē pati: nec vll⁹ eā illi debuit inferre: ⁊ tū eā debuit pati: qz ipe sapiēter ⁊ benigne ⁊ vtilit̄ voluit eā sustinere.

Qz ois actio significet aut vez aut falsum: Ca. IX.

m Altis cū mōio eadē reo suscepit dinersis cōsiderationib⁹ cōtraria: qō in actiōe sepe cōtingit: vt i ꝑcussiōe. Dē percussio nāqz ⁊ agēdis est ⁊ patiēdis: vñ ⁊ actio dicā ⁊ passio ꝓt: quia fm ipm nomen actio vl̄ ꝑcussio: ⁊ q̄ sūt dicta a passiuis l̄ actiua significatiōe dicunt̄ magis videant̄ eē patiēdis q̄ agentis. Quippe fm id qō agit: magis ꝓprie videt dici agēdia vl̄ patiēdia: ⁊ fm id qō patitur actio vl̄ ꝑcussio. Nam agēdia ⁊ patiētia ab agēte ⁊ patiēte dicunt̄: sic̄ ꝓuidētia a ꝓuidente et ꝓtinētia a ꝓtinēte: q̄ sez agēs ⁊ pauciens: ꝓuidēt ⁊ ꝓtinēt actiua sūt: actio vez ꝑcussio ab acto ⁊ ꝑcusso q̄ passiua sunt deriuant̄. Sz qm vt i vno dicā qō in ceteris intelligas: sic̄ patiēt nō est sine ꝑcussione: nec ꝑcussio absq̄ patiēte: ita patiētia ⁊ ꝑcussio sine inuicē eē nequūt: imo vna ⁊ eadē res est diuīsio nob⁹ fm diuīsas ꝓtes significata: iccirco percussio ⁊ patiētia ⁊ ꝑcussi eē dr̄. Quapropē fm q̄ agēs vl̄ patiēs eidē placēt indicio vel cōtrarijs ita q̄z actio ex vtraq̄ pte sit̄ iudicabit̄ aut cōtrarie. Cū ḡ ⁊ q̄ pecu tu recte peniti: q̄ penit̄ recte ꝑcuti tur: vt cū peccāt̄ ab eo ad quē ꝓtinet corrigit̄: ex vtraq̄ pte recta est: qz ex vtraq̄ pte debet eē ꝑcussio. Econtrario qñ ab iniq̄ iust⁹ ꝑcunt̄: qz nec iste penitet: nec ille penitere debet: ex vtraq̄ pte nō recta ē: qz ex neutra pte debet esse ꝑcussio. Cū vo peccās ab eo ad quē n̄ ꝓtinet ꝑcutit: qñ ⁊ iste debet peniti: ⁊ ille nō debet penitere: debet ⁊ nō debet esse ꝑcussio: ⁊ ideo recta ⁊ nō recta negari nō pōt. Nō si ad supne sapie bonitatisq̄ cōsideres iudiciū: siue ex altera tm: siue ex vtraq̄ pte: agētis scz ⁊ patientis non debeat eē ꝑcussio: dā audebit negare debere eē qō tāta bonitate ⁊ sapia ꝓmittī? D Neget q̄ audet: ego vo nō audeo. M Quid etiā si fm naturā rez ꝓsideres: vt cū claui ferrei l⁹ ōssi sunt in corp⁹ dñi: an dices fragi lē carnē non debuisse penetrari: aut acuto ferro penetratā n debuisse doleret? D Cōtra naturā dicerē. M Pōt igit̄ ꝓtingere vt debeat eē fm naturā actio vl̄ passio: q̄ fm agentē vl̄ patientē esse nō debet: qñ nec ille agere nec iste debet pati. D Nihil hoc negare possū. M Video igit̄ sepissime posse ꝓtigere vt eadē actio debeat eē ⁊ n debeat eē: diūsis ꝓsideratiōib⁹. D Ita apte ꝟ ondis vt nō possim nō videre. M Unuz inter ꝟ te scire volo: qz debere ⁊ non debere aliq̄n dī ꝓprie: vt cū dico ꝺa debeo amari a te. Si cū debeo ꝺe debitor: sū reddere qō debeo: ⁊ i culpa sum si nō amor a te. D Ita sequit̄. M Sz cū debeo amari a te: nō est a me exigendū: ꝟ a te. D Fateri me ita oportet. M Cum ḡ esse dico qz debeo amari a te: non ita dī q̄si ego debeā: ꝟ qz tu debes amare me. Sicut cū dico: qz n̄ debeo amari a te: nō aliō intelligit̄: q̄ qz tu nō debes amare me. Qui mod⁹ loq̄ndi est etiā i potētia ⁊ in ꝓpotētia: vt cū dr̄: Hector potuit vinci ab achille: ⁊ achilles nō potuit vinci ab hectore. Nō cū fuit potētia i illo q̄ potuit vinci ꝟ illo q̄ vincere potuit: nec ipotētia in illo q̄ vinci nō potuit: ꝟ in illo q̄ vincere n potuit. D Placet mihi qō dicī. Quippe vtile puto ꝟ cognoscere.

De latitudie vitatis: X. Ad

Recte putas: ꝟ redeam⁹ ad vitatē significatiōis a q̄ iō incepi vt te a notioribꝰ ad ignotiora ꝓduceē. Nēs enī de veritate significatiōis loquunt̄: vitatē vo q̄ est in rez ēntia panci cōsiderāt. D Profuit mihi q: ꝟ ordine me duxisti. M Videam⁹ q̄ q̄ lata sit vitas significatiōis. Nā q̄ nō solus in dis q̄ signa solem⁹ dicere: ꝟ: in alijs oīb⁹ q̄ dicim⁹ est significatio vra vel falsa. Qñ nāqz nō est ab aliq̄ faciēdū nisi qō ds debet facere: eo ipo q̄ aliq̄s aliq̄d facit: dic̄: ⁊ significat ꝟ se debere facere: qō si ds facere qō facit vez dic̄: si aūt n dixerit. D Quātus videar mihi ꝛtelligere: tū qō mihi inaudituꝫ hactenꝰ fuit: agit⁹ unde qō dicī. M Si eēs in loco vbi scires eē salubres herbas ⁊ mortiferas: fine scires eas discernere: ⁊ eēt vbi aliquis de q̄ nō dubitares: dn illas discernere scīret tibiq̄ interrogāti: q̄ salubres esset ⁊ q̄ mortiferas: alias vbo salubres dicerz eē: alias eē deberet: tu magis credereś vbo an actōi eiꝰ? D Nō tū crederē vbo q̄tū ops. M Pl⁹ ḡ tibi diceret q̄ salubres essent̄ opes vbo. D Ita ē. M Sic ita q̄z si nescires si eē mēticū: ⁊ mēturet aliq̄s eā te: etiā si diceret tibi ipe se n debere mētiri: pl⁹ ipe tibi diceret opes se mētiri debere q̄ vbo n debere. Sicut dū cogitat aliq̄s aliq̄d: aut vlt aliq̄d si nescires an deberet id velle: sine cogitare: si vo ipe eī ⁊ cogitatiōē videres: significaret tibi in ipo opes qz ꝟ deberet cogitare ⁊ velle. Qñ si ita deberet: vez diceret: sīmūt mēturet. In rez q̄q ēntia ē sūt vera vel falsa significatio: qñ eo ipo qz ē: dē se debere eē. D Video nūc apte quod hactenus non animaduerti.

De sūma vitate: Ca. XI. Ad

Progrediamur ad ea q̄ restāt. p D Precede ⁊ seqr. M Sūmā aūt vitatē n negabis esse rectitudinē? D Immo nihil aliꝰ illā possū fateri. M Consideremus: qz oēs supradicte rectitudines tō sunt rectitudines: qz illa in q̄b⁹ sūt aut fūt: aut faciūt qō debent: sūma vitas n tō ē rectitudo qz debz aliq̄d. Nā cū illi debēt aliq̄d: ipa vo nulli q̄q debz: nec vlla rōne ē qō ē nisi qz est. D Intelligo. M Video etiā quō ista rectitudo eā sit oīm aliarū vitatū ⁊ rectitudinū: ⁊ nihil sit eā ul̄ li⁹. D Video ⁊ aladūro in aliqō q̄dā eē tūs effectus: quasdam vero eē causas et effecta: vt cū vitas q̄ ē l rerū ēntis sit effectū sūme vitat̄: ipa q̄z eā ē vitat̄ q̄ cogitatiōis ē: ⁊ cūs q̄ ē l ꝓpōe: ⁊ ille due vitates nullius sunt causa vitat̄. M Bñ ꝓsideras: vñ iā intelligere potes: quō sūma vitatē l meo monologiō ꝓbaui nō hāe ꝓncipiū vl̄ finē p vitatē oīnis. Cū enī dixi qñ n fuit vez: qz futurū erat aliq̄d: nō ita dixi acti absq̄ ꝓncipio rīa oīs fuisset q̄ assereret futurū aliq̄d eē aut ista vitas eēt dē: si qñ n ꝑt intelligi q̄ oīs ista eēt vitas illi deeēt: vt q̄ nō intelligitur q̄ ista vitas eē nō potuit n eēt oīs in q̄ eē posset: intelligat illa vitas sine ꝓncipio fuisse: q̄ ꝓma eā ē hui⁹ vitatis. Quippe vitas oīs n sp posset eē: si ei eā nō sp eēt. Etsi nō ē vra oīs: q̄ dicit futurū eē aliꝰ nisi re ipa sit aliquid futurū: neq; aliquid est futurū: si nō sit i sūma vitate. Sicut de illa intelligēdū ēt vitate oīs: q̄ dic̄: q̄a ꝓteritū ē aliq̄d. Nā si nihil intellectu vitas oīs: ratiōi huic si faca fuerit deeē potent: necesse est vt eius veritatis quę summa causa est istius nullo finis intelligi possit. Iccirco nāqz vere ꝓteritū dicī esse aliquid: qz ita ē in re: ⁊ ideo est aliquid ꝓteritū: quia sic est in veritate summa. Quapropter si nunqz potuit nō esse verū fu-

turum esse aliquid: ⁊ nunq̄ poterit nō esse verū ꝓteritū aliq̄d esse: impossibile est ꝓnapiū summe veritatis fuisse aut finē futurū esse. D Nihil me ratiōi obijci posse video.

De veritatis diffinitione: Capitulum XII.

M Ed camus ad indagationez veritatis quā ineepim⁹. D Totū hoc ptinet ad indagandam veritatē: verūtñ redi ad quod vis. M Dic ḡ mihi: an tibi videatur esse aliq̄ rectitudo alia: ꝓter has quas cōtemplati sum⁹? D Non alia ꝓter has: nisi illa: q̄ est in rebus corpeis: q̄ multū est aliena ab istis: vt rectitudo virge. M In quo tibi illa videtur differre ab istis? D Quia illa visu corporeo cognosci pōt: istas rōis capit cōtemplatio. M Nōne rectitudo illa corporeaz ratione intelligitur ꝓter subiectuz ⁊ cognoscē? Aut si de aliēs corpis ablcntē lineā dubitē an recta sit: et mōstrari pōt: q: in nullā ptē flectit: Nōne rōne colligit: q: rectā eā necesse est esse? D Etiā. Sz eadem ḡ ratione intelligit: visu sentit ī subiecto: Ille vero nō nisi sola mēte ꝓcipi possunt. M Possum⁹ igit nisi fallo: diffinire: q: veritas est rectitudo sola mēte ꝓceptibilis? D Nullo mō hoc dicentez falli video. Nempe nec pl⁹ nec min⁹ cōtinet ista diffinitio veritatis q̄ expediat: q̄n nomē rectitudis vimdit eā ab omni re q̄ rectitudo nō vocat. Q̄ō vero sola mēte ꝓcipi dicit: sepat eā a rectitudie visibili: Sz q̄n docuisti me oēm veritatē ee rectitudinē: et rectitudo idē videt mihi ee q̄s iusticia.

De iusticia ⁊ eius diffinitione: Caplm XIII.

I Asticiā ḡ: vocē me q̄d esse intelligā. Videt nanq̄ quia oē q̄ rectū est ee iustū etiā ē esse: ⁊ cōuersim: q: q̄s iustū est esse: rectū ē eē. Iustū ēn ⁊ rectū videt ignon calidū esse: ⁊ vnū quēq̄ hoīem diligētē se diligere. Nā si q̄d debet esse: rectē ⁊ iuste est: nec aliq̄d recte ⁊ iuste est: nisi q̄ debet esse: sicut puto nō pōt aliō ee iusticia: q̄ rectitudo. In summa nāq̄ ⁊ simplici natura q̄cunq̄ non tō sit recta ⁊ iusta: q: debeat aliq̄d: dubiū tñ nō ē idē esse rectitudinē ⁊ iusticiā. M Habeo igit diffinitionē iustice: si iusticia ſ ē aliō q̄ rectitudo. Et q̄nō rectitudie sola mēte ꝓceptibili loq̄mur: intee sese diffuunt veritas ⁊ rectitudo ⁊ iusticia: vt q̄ vnā eaz nouerit: ⁊ aliaſ nescierit: ꝓnotā ad ignotaz sciētiā ꝓtingere possit: imo q̄ nouerit vnā aliaſ nescare ſ possit. D Quid ḡ? An dicem⁹ lapidē iustū eē a suplorib⁹ ſerioza petit: q: ſ fac q̄s debet: quēadmodū dicim⁹ hoīem iustū: q̄ eā q̄s debet facit. M Nō solem⁹ hmōi a insticia iustū dicere. D Cur ḡ magē hō q̄ lapis iust⁹ ē: ſi vterq̄ iuste facit? M Tuipe an ſi putas facere hoīs a facere lapidis aliq̄ mō differre? D Scio q: hō ſpōte: lapis naturaliter nō ſpōte facit. M Ycarco lapis non dicitur iustus: quia non est iustus qui facit q̄s debet: ſi nō vult q̄s facē. D Dicem⁹ ḡ iustū eē eguū eā vlur pascere: q: volēs facē q̄s debz? M Nō dixi iustū eē eū q̄ facē volēs q̄s debet ſ dixi nō eē iustū q̄ nō facē volēs q̄s debet. D Dic ḡ q̄d sit iust⁹? M Quero vt videō diffinitionem iusticie: cui lanē debeē: sicut ꝓtrario eius iniusticie debeē vitupatio. D Ille ḡro. M Cōstat q: illa iusticia ſ est ī vlla natura q̄ rectitudinē ſi agnoscit. Quicq̄d eīn nō vult rectitudinē: etiā ſi eā tenet nō merē laudem q: tenet rectitudinē: velle aūt illā nō valē: q̄ nesciat eā. D Uer ē. M Rectitudo igit q̄ tenēti se laudē acq̄rit: nō ē nisi in rōnali natura: q̄ solā rectitudinē de q̄ loq̄mur ꝓcipit. D Ita sequit. M Ergo q̄n oīs iusticia ē rectitudo: nullaten⁹ ē iusticia q̄ fulle ē se facit laudabilē nisi ī rōnalibus. D Non potest aliter esse. M Ubi igit nibi videt ista iusticia ī hoīe q̄ rōnalio est? D Nō est nisi aut ī volūtate aut ī scia: aut ī ope. M Quid si q̄s recte itelligit: aut recte opaf: nō aūt recte velit: iudicabit eū q̄q̄ de iusticia? D Nō. M Ergo nō est ista iusticia sciētie rectitudo: aut rectitudo actionis: sed rectitudo volūtatis. D Aut hoc erit: aut nihil. M Videt tibi sufficiēter ee diffinita iusticia quā querim⁹? D In vide. M Qui eū q̄s vult q̄s debeē: putas eum recte velle: ⁊ habere rectitudinē voluntatis? D Si q̄s nesciēs vult q̄s debeē: vt eū vult ostium claudere ꝓtra illū qui ipso nesciente vult in domo alīs occidere: siue iste habeat: siue nō habeat aliquā volūtatis rectitudinē: non habet illam quā querimus. M Quid dicis de illo q̄ scit se debere velle q̄s vult? D Potest cōtingere vt intelligens velit q̄s debeē: ⁊ nolit se debere. Nam eū latro cogit ablatā reddere pecuniā: palā est: quia non vult se debere: quoniā igit cogit velle reddere: quia debet: sed hic nullaten⁹ laudandus est hac rectitudine. M Qui cibat esurientem pauperē ꝓpter inanē gloriā: vult se debere velle q̄s vult? Idcirco nāq̄ laudaf: quia vult facere q̄s debeē: quid itaq̄ de isto iudicas? D Non est hui⁹ rectitudo laudanda: et ideo nō sufficit ad iusticiā quā querimus. Sed ostende tām que sufficiat. M Omnis volūtas sicut vult aliquid: ita vult ꝓpter aliq̄d. Nā quēadmodū cōsiderandū est quid velit: ita videndū ē cur velit. Quippe nō magis recta debet esse volēdo quod debet: q̄ volendo propter q̄ debeē. Quapropter oīs volūtas habet q̄d ⁊ cur. Q̄no nāq̄ nihil volum⁹: nisi sit cur velimus. D Omneo hoc ī nobis cognoscim⁹. M Cur aūt tibi videt vnicuiq̄ volendū q̄s vult: vt laudabilem habeat volūtatem? Quid ēn volendū sit: palā est: quia qui nō vult q̄s debeē: iustus non est. D Nec mu⁹ aptū mihi videt: q: sicut volendū est vnicuiq̄ q̄s debeē: ita volendū est: ideo q: debeē vt iusta sit eius volūtas. M Bene intelligis hec duo necessaria esse volūtati ad iusticiā velle: scz q̄s debeē: ac ideo q: debeē. Sed dic an sufficiant? D Cur non? Cum aliquis vult q̄s debeē: q: cogit: ⁊ ideo cogit q: hoc velle debeē: nonne hic quodāmodo vult q̄s debeē q̄n debeē? D Nō possum negare: Sed alio modo vult iste: alio mō vult iust⁹. M Distingue istos modos. D Iustus nāq̄ cum vult q̄s debeē: seruat volūtatis rectitudinē: non ꝓpter aliud inquā iustus est: q̄ ꝓpter ipsā rectitudinē. Qui aūt nō nisi coactus: aut extranea mercede conductus: vult q̄s debeē: si seruare videnḍ est rectitudinē: nō eam seruat ꝓpter ipsā: sed ꝓpter aliud. M Volūtas ḡ iusta est: que sui rectitudinē seruat ꝓpter ipsā rectitudinē. D Aut ista aut nulla volūtas iusta ē. M Justicia igit est rectitudo voluntatis ꝓpter se seruata. D Uere hec est iusticie diffinitio quā querebā. M Videtñ ne forte aliquid in ea debeat corrigi. D Ego nihil in ea corrigendū video. M Nec ego: Nulla namq̄ iusticia est: que nō est rectitudo: nec alia q̄q̄ rectitudo voluntatis iusticia dicit ꝓ se. Dicit eēn rectitudo actiōis iusticia: ſ nō nisi eū iusta volūtate fit actio. Rectitudo aūt volūtatis etiā si impossibile sit fieri q̄s recte volumus: tamē nequaq̄ amittit nomē iusticie. Q̄s autem seruata dicit: forte dicet aliquis: si rectitudo volūtatis nō nisi cum seruaf dicēda ē iusticia: nō mor vt habeē est iusticia: sed nec accipimus iusticiā cum illam accipimus: sed nos seruando facimus eam iusticiā esse. Nam ꝓmo accepimus illam ⁊ habemus q̄ seruemus. Non eēn ideo illam accipimus: nec ideireo illā ꝓmimo habem⁹: q: seruam⁹: sed illā incipimus ideo seruare: q: accī

pimus ⁊ habem⁹. Sed ad hoc rēspō/dere nos possumus: q⁊ simul accipi/m⁹ illā ⁊ velle ⁊ habere. Nō enī illā habemus nisi volendo: etsi eā volu/mus: hoc ipso solo eā habem⁹. Sicut ait illā simul habemus ⁊ volumus: ita illā simul volum⁹ ⁊ seruam⁹: q⁊ sicut eam non seruamus nisi eā illam volumus: sic non est quādo eā vel/mus ⁊ nō seruem⁹: sed q̄diu eā vo/lumus: seruam⁹: ⁊ donec seruamus: volumus. Q⁊ ergo eodem tempore cōtingit nobis illā ⁊ velle ⁊ habere: nec diuerso tpe in nobis sunt ⁊ velle ⁊ seruare: eā ex necessitate simul acci/pimus ⁊ habere illam ⁊ seruare: ⁊ sic q̄diu habemus seruam⁹: nec vlla ex his generā incōuenientia. Quippe sicut eiusdē rectitudinis acceptio na/tura ꝓuo est q̄ habere aut velle illā: quoniā habere illam: aut velle nō est causa acceptionis: sed acceptio facit velle illam ⁊ habere. Simul eñ incipimus illā ⁊ accipere ⁊ hīe ⁊ velle: ⁊ tamē simul sunt tpe acceptio ⁊ ha/bere ⁊ velle: ⁊ mox vt est accepta: est habita: ⁊ volum⁹ eam ita habere seu velle illā: q̄uis natura prius sint q̄ seruare illā: simul tamē sunt tēpore. Quare a quo simul accipimus ⁊ ha/bere ⁊ velle ⁊ seruare volūtatis recti tudinē: ab illo accipimus iusticiam: ⁊ mox vt volumus ⁊ habemus eam/dem rectitudinē voluntatis: iusticia dicenda est. Q⁊ ꝺo addidimus: p/pter se: ita necessariū est vt nullo mō eadē rectitudo nisi ꝓpter se seruata iusticia sit. D Nihil possum co/gitare contra. M Videt tibi q ista diffinitio possit aptari summe iu/sticie: sm q̄ de re loqui possumus: de qua nihil aut vix ꝓprie aliquid potest dici? D Licz non sit ibi aliud volūtas: aliud rectitudo: tamē sicut dicimus: potestatē diuinitatis: aut diuinā potestatē siue potentē di/uinitatē: cū in diuinitate nō sit aliud potestas q̄ diuinitas: ita non incon/uenienter dicimus ibi rectitudinē vo luntatis: aut voluntariā rectitudinē seu rectā voluntatē. Si ꝺo illā recti/tudinē dicimus ꝓpter se seruari: de nulla alia rectitudine tam cōuenien/ter dici posse videtur. Sicut enī non aliud illam sed ipsa se seruat: nec per aliud sed per se: ita non ꝓpter aliud sed ꝓpter se. M Indubitāter ita q̄ possumus dicere: quia iusticia ē rectitudo voluntatis: que rectitudo ꝓpter se seruaf. Et quoniā verbi q̄ hic dico: seruak: nō habem⁹ ꝓpriū passiuū ꝓsentis tempo/ris: ꝓ ꝓsenti possum⁹ vti passiuo ꝓterito ꝓpter principio eiusdē verbi. D Hunc vsum ha/bem⁹ noti ssimū: vt ꝓteritis ꝓpriis passiuis vtamur ꝓ ꝓsentib⁹: q̄ latini/tas nō habet: sicut non habet ꝓterita principia a verbis actiuis ⁊ neutris: ⁊ ꝓ ꝓteritis que nō habet vtiꝫ ꝓsenti/bus: vt si dicak de aliquo: hic q̄ stu/dens ⁊ legens dicit: nō nisi coactus docet: id est q̄ dum studuit ⁊ legit: dicit: non nisi cum cogitur docet. M Bene ergo diximus iusticiā esse rectitudinē volūtatis seruatā ꝓpter se: id est q̄ seruaf ꝓpter se. Et hinc est q̄ iusti dicunt aliq̄s recti co/de: id ē recti voluntate: aliq̄s recti sine ad/ditione cor/dis: q̄m nullus alī⁹ intelli/gīt rectus nisi ille q̄ rectā habet vo/luntatem: vt est illud: Hoc iam⁹ oīs recti cor/de. Et illud: Videbūt recti ⁊ lerabunt. D Satis feci ti etiam ꝓuo de diffinitione iusticie: transea/mus ad alia.

Q vna sit veritas in om/nibus veris: Ca. XIIII.

Edeamus ad rectitudinē seu veritatē: quib⁹ duob⁹ nomi/nibus: q̄m de rectitudine mē te sola peceptibili loq̄mur: vna res si/gnificat: q̄ genꝰ est iusticie: ⁊ q̄ram⁹ an sit vna sola veritas in om̄ib⁹ istis in quib⁹ veritatē dicimus esse: an ita sint veritates plures: sicut plura sūt in quibus constat esse veritatē. D Hoc multū nosse desidero. M Cō stat: q⁊ in quacūq̄s re sit veritas: non ē aliud q̄ rectitudo. D Nō hinc dubito. M Si q̄ plures sūt veri tates sm plures res: plures q̄s sunt re/

ctitudines. D Hoc q̄s nō minus certū est. M Si sm diuersitates rerū: necesse est eē diuersas rectitudi/nes: vt q̄s sm res ipas habēt esse suū eedē rectitudines: ⁊ sīē res ipse l q̄b⁹ sunt: variank: sic q̄s rectitudines va/rias esse necesse est. D In vna re in qua rectitudinē esse dicim⁹ ostēde q̄ in ceteris intelligā. M Dico q⁊ si rectitudo significatiōis ideo est alia q̄ volūtatis rectitudo: q⁊ ista in volūtate: illa in significatiōe est: ha/ber suū esse rectitudo ꝓpter significa tionē: ⁊ sm eā mutaf. D Ita est: Cū eñ significaf esse q̄ ē: aut nō eē q̄ est: recta significatio est: ⁊ cōstat esse rectitudinē sine q̄ significatio re/cta nequit esse. Si ꝺo significet esse q̄ non est: aut nō esse q̄ est: aut si nihil o/no significet: nulla erit rectitudo significatiōis q̄ nō nisi i significatiōe est. Quapropter ꝓ significatōes habet esse: ⁊ ꝓ eā mutaf et rectitudo: quē/admodū color ꝓ corpus habet esse ⁊ nō esse. Existente n̄q̄s corpe colorē eius necesse ē esse: ⁊ penīte corpe co/lorem eius manere impossibile est. M Nō sīt se hz color ad corp⁹ vt rectitudo ad sīlitudinē significatio/nū. D Ostēde dissimilitudinē. M Signū⁹ aliquo significare ve/lit signo q̄s significādū est: erit vila ꝓ signa significatio? D Nulla. M An ideo nō erit rectū vt signi/ceť q̄ significari debeť? D Nō ideireo min⁹ erit rectū: aut min⁹ ꝺ erit get rectitudo. M Ergo nō existē te significatiōe: nō perit rectitudo q̄ rectū est: ⁊ q̄ exigit vt q̄ significā dū est significetur. D Si interijsset non esset rectum hoc: nec ipa hoc exi/geret. M Putaſ ne eī significak q̄ significari debeť: significatiōz tūc rectā esse ꝓpter hāc: ⁊ sm hāc ipsam rectitudinē? D Immo nō possū aliter cogitare. Si eñ alia rectitudi/ne recta esset significatio: pennte ista nihil ꝓhibet rectā esse significatōez. Sed nulla ē recta significatio q̄ signi/ficat q̄ nō ē rectū significari: aut q̄ nō exigit rectitudo. M Illa igit significatio est recta alia rectitudine q̄ illa q̄ manet pereūte significati/one. D Valā ē. M An ita q⁊ nō videt: q⁊ nō ideo ē rectitudo i si/gnificatiōe: q⁊ tūc incipit eē cū signi/ficaf esse quod est vel non esse quod non est. Sed quia significatio tūc fit sm rectitudinē que semp est: nec ob hoc abest a significatione: q⁊ perit cū nō sīē debeť: aut cū nihil sit significa/tio: ꝺ q̄m tūc significatio deficit a nō deficiēte rectitudine. D Sic vi/deo vt nō possim ñ videre. M Re ctitudo q̄ q̄ significatio recta dī non habet esse ⁊ nō esse: aut aliquē mot⁹ ꝓ significationē quōcūq⁹ moueak ipa significatio. D Mihi nihil iā cla/rū. M Potes ne ꝓbare colorē silr sebīe ad corpus: quoniō rectitudo se hz ad significatōz? D Ꝑoptio/nāc sum ꝓbare: q⁊ valde dissimiliť. M Puto q⁊ iā tibi notū ē: q̄d de volūtate ⁊ eī⁹ rectitudine: ⁊ de alio q̄ rectitudinē hīe debēt sentiēdū sit. D Nino video hac ipa rōne ꝓbari quoq̄ mō ipa sit: rectitudinē inmobi/lē ꝓmanere. M Quid ita q⁊ oīa q̄ cūq⁹ ꝺicim⁹ de ipīs rectitudinib⁹. Sūt alie ab inuīē: aut ē vna ⁊ eadē oīm rectitudo. D Sapra cōcessū ē: q⁊ si ideo sūt plēo rectitudines: q̄m plēo sūt res in q̄b⁹ ꝓsideraťē: necesse ē eas exīstere ⁊ variari sm res ipas: q̄ ne/quaq̄ fieri demōstratū ē. Quapro/pter nō ideo sūt plēo rectitudines: q⁊ plures sūt res in q̄b⁹ sūt. M An hīs aliquā alia rōnē cur tibi plēo eē videaťr: ꝓter ipas rerū pl'alitatē? D Siē ita nullā esse cogito: ita nullā aliā lueniri posse ꝓsidero. M Una igit ⁊ eadem est oīm rectitudo. D Sic me fateri necesse est. M Amplī⁹ Si rectitudo nō ē in reb⁹ illis q̄ debēt rectitudinē: nisi cū sint sm q̄ debēt: ⁊ ꝺ solū ē ill'rectas eē: manife/stū ē eaꝝ oīm vnā solā eē rectitudinē D Nō pōt negari. M Una igit ⁊ oīb⁹ illis ē veritas. D Et ꝺ negari impossibile ē. Sed ut oūde mihi cur

Capi. libri de similitudinib⁹ ānotatio

dicimus huius vel illius rei veritatē velut ad distinguēdas veritatis differentias: si nullā ab ipsis rēb⁹ assumāt diuersitatē. Multa nāq; vir cōcedēt nullā esse differētiā inter veritatē volūtatis: t eā que dicit actionis: aut alicui⁹ alioq;. Q Inpropzie hui⁹ vel illius rei esse dicit: qm illa nō in ipsis rebus: aut ex ipsis: aut p ipsas in quib⁹ esse dicit habet suū esse: sed cū res ipse sm illā sint que semp ꝓsto est his q̄ sunt sicut debent: tūc dicit hui⁹ vel illi⁹ rei veritas: vt ℞ūsio vocis: actiōis: volūtatis: quē admodū dicit temp⁹ hui⁹ vel illi⁹ rei: cum vnū t idem sit temp⁹ omniū: q̄ sunt in eo.m tpe simul: etsi nō esset hec vel illa res non minus esset idem temp⁹. Nō cū dicit ides temp⁹ huius vel illius rei: q: temp⁹ est in ipsis rebus: sed q: ipse sunt i tpe. Et sicut tēpus p se consideratū non dicit temp⁹ alicui⁹: sed cū res que in illo sunt cōsideramus: dicimus tempus hui⁹ vel illius rei: ita summa veritas p se subsistens nullius rei est: sed cū aliquid sm illā est: tūc eius dicit veritas vel rectitudo.

Beati Anselmi dialogus de veritate explicit.

Capitulo⁹ libri de similitudinib⁹ beati Anselmi Cātuariēsis archiepiscopi annotatio.

Ca. j. De diuisione volūtatis.
ij De similitudine inter mulierem t volūtatem.
iij De sensibus anime.
iiij De sensibus corporis.
v De obedientia.
vj De inobediētia et ꝓpria volūtate.
vij De superbia. (tate.
viij Q ꝓpria voluntas soli deo cōueniat.
ix De sīlitudine inter ꝓpriā voluntatē t fontem.
x De tribus generib⁹ ꝓprie voluntatis.
xj De generibus delectatiōis.
xij De quīq; corporis sensibus.
xiij De generib⁹ delectatōis male
xiiij De q̄nq; simplicib⁹ generib⁹.
xv De decem duplicibus.
xvj De decem triplicibus.
xvij De quinq; quadruplicibus.
xviij De vltimo genere delectationis male.
xix De detractione.
xx De anime delectatione.
xxj De quīdecim generibus exaltationis.
xxij De quattuor simplicib⁹.
xxiij De sex duplicibus.
xxiiij De quattuor triplicibus.
xxv De vno quadruplici.
xxvj De curiositate t ei⁹ diuisiōe.
xxvij De quinq; simplicibus.
xxviij De sex duplicibus.
xxix De quattuor triplicibus.
xxx De vno quadruplici.
xxxj De generibus curiositatis.
xxxij De tribus simplicibus.
xxxiij De nouem duplicibus.
xxxiiij De decem triplicibus.
xxxv De quinq; quadruplicib⁹.
xxxvj De vltimo genere curiositat.
xxxvij De sīlitudine inter ꝓpriā voluntatē t adulterā reginā.
xxxviij De sīlitudine inter ꝓpriā voluntatē t venenosā herbā.
xxxix Q ꝓprie volūtati oīa vitia deseruiunt.
xl De sīlitudine inter suggestionē: delectationē: cōsensum t canem.
xlj De sīlitudine inter eos huma nū t molendinū.
xlij De sīlitudine inter molentes t laborantes.
xliij Q bonitas cuiusq; fidelis deo t oīb⁹ bonis sit vtilis.
xliiij De cōmēdatōe supne hierar.
xlv Q bonitas bonis bominib⁹ damnatio t demonibus sit inutilis.
xlvj De sīlitudine inter deū t quēlibet regē suos iudicantē.
xlvij De quattuordecim beatitudinibus corpis t anime.
xlviij. Que sint q̄ttuordecim ptes beatitudinis.
xlix Que sint q̄ttuordecim ptes miserie. (dine.
l De pulchritudine t turpitu-
lj De agilitate t ponderositate.
lij De fortitudine t ibecillitate.
liij De libertate t seruitute.
liiij De sanitate t infirmitate.
lv De voluptate t anxietate.
lvj De sīlitudine ferri ignis.
lvij De duabus beatitudinib⁹ totidēq; miserijs. (te.
lviij De lō geuitate t vite brēuita-
lix De sapientia t insipientia.
lx Q peccata singulorū singulis pateant.
lxj De altercatione inter hominē iustum t angelū.
lxij De amicitia t inimicitia.
lxiij De cōcordia t discordia.
lxiiij Q oēs iusti idem velint.
lxv De bonore t dedecore.
lxvj De pape in regē adoptato.
lxvij De sīlitudine inter ignem t deitatem.
lxviij De potentia t impotentia.
lxix De securitate t timore.
lxx Q nullus amittat bona iam semel adepta.
lxxj De gaudio t tristicia. (rio.
lxxij De cupiditate mūdani bono-
lxxiij De sīlitudine inter deum t aliquē dominū.
lxxiiij De sīlitudine inter diabolū t impiobū placitatorē.
lxxv De sīlitudine inter deum t quēlibet regem.
lxxvj De regno: villa et castello et diuisione.
lxxvij De sīlitudine inē monachū et potionē: medicū t abbatē.
lxxviij De otentione inē monachos nutritos t cōuersos.
lxxix De sīlitudine inter monachos t angelos.
lxxx De sīlitudine inter deum t quēlibet imperatorē.
lxxxj Quid monacho ꝓsit si aliqs bonū inuitus faciat.
lxxxij Q magna sit spes monachi professi.
lxxxiij De sīlitudine inter monachū peccantē t laicū.
lxxxiiij De sīlitudine inter monachū t arborem.
lxxxv De sīlitudine inter matronā t diuinā volūtatem.
lxxxvj De filiabus matrone.
lxxxvij De ancillis eius boni⁹.
lxxxviij De ancilla latrone.
lxxxix De obedientia: licentia t inobedientia.
xc De sīlitudie inter monachū t denariū.
xcj De sīlitudine inter corrigiā t forulare: t ordinē fictiuū t naturalē.
xcij De vestibus monachorū.
xciij De corona t tōsura monachi.
xciiij De spiritali sacrificio monachorum.
xcv De sīlitudine inter monachū t ignem. (ori.
xcvj De interiori virtute t exteri-
xcvij De sīlitudine inter monachū t hortulanū.
xcviij De edificāte domū: t q̄ superbia sit vallis maria bestijs vitiorū plena.
xcix De mōte humilitatis: t septē gradibus eius.
c De ꝑmo gradu hūilitatis.
cj Q qui in deum peccat: omnē creaturā cōtra se excitat.
cij De secūdo gradu hūilitatis.
ciij De tertio gradu hūilitatis.
ciiij De quarto gradu hūilitatis.
cv De quito gradu hūilitatis.
cvj De sexto gradu hūilitatis.
cvij De septimo gradu hūilitatis.
cviij Recapitulatio graduū hūilitatis.
cix Quomō vnusq̄sq; seminorē omnibus debeat putare.
cx Q obsit cōsideratio alterius peccati.
cxj De duabus sororibus hunc montē custodientibus.

cxij De verecūdia q̄ est apud deū
cxiij De verecūdia q̄ ē apud homines
cxiiij De cōsultatiōe duarū p̄dictarum sororum.
cxv Q̄r nō semp misericordia dei debeat cogitari. (dētes.
cxvj Que cōparatio sit inter ascē
cxvij De similitudine iter renouentiā & charitatem.
cxviij De similitudine inter qualitates corpis & anime.
cxix De cordis immūditijs.
cxx De similitudine inter corpis infirmitates & aīe.
cxxj De appetitu: & q̄d intersit inē appetitū & volūtatem.
cxxij De similitudine inter aquā et humanā naturam.
cxxiij Q̄r q̄tuor modis par agat.
cxxiiij De quadrigato statu humane nature.
cxxv De similitudine inter homīs obsequiū & p̄miū.
cxxvj De trib⁹ hominū ordinib⁹.
cxxvij De exēplo omīū: boū & canū.
cxxviij De mendacio.
cxxix. De medico exemplū.
cxxx De septē donis spūssancti.
cxxxj Q̄r de donis spūssancti q̄nq; ad actiuā: & duo ad cōtemplatiuā vitā ptineant.
cxxxij De qualitatib⁹ aīe & moribus.
cxxxiij Q̄r mores: boni & mali sint.
cxxxiiij De virtute & vitio.
cxxxv De sapiētia & stulticia q̄nq; i eodem cōuenientia.
cxxxvj De odio & amore peccati.
cxxxvij De humilitate & superbia.
cxxxviij De trib⁹ verecūdie generib⁹
cxxxix De trib⁹ q̄ notant̄ i iuuene.
cxl De similitudine inter diuersa alimenta & p̄cepta.
cxlj De exemplo noui vasis.
cxlij De exemplo cultri.
cxliij De exemplo aque quiete & salio radijs.
cxliiij De penitētia sicca & humida.
cxlv. De exemplo arboris magnā succidere volentis.
cxlvj De detractiōis vitio.
cxlvij De trib⁹ homicidij generib⁹.
cxlviij De exemplo ignis & vēti & humane mentis.
cxlix De detractiōis descriptione.
cl De cōmendatiōe charitatis.
cli Q̄r noceat detractio: & prosit audire bonū.
clij De scientia: volūtate & vsu.
cliij De eucharistie exemplo.
cliiij De similitudine inter desides & peccantes.
clv De similitudine iter pauperes stultos & negligētes.
clvj De scientia & trib⁹ gradib⁹ eius.
clvij De doctrina.
clviij De experimento.
clix Q̄r nō semp debem⁹ velle q̄d deus vult.
clx De vsu.
clxj Q̄r bonus homo de omnibus sibi bonū faciat.
clxij Quō inimici diligi possint.
clxiij De intellectu: amore & vsu.
clxiiij De similitudine inē deū & solē.
clxv De similitudine inter ignem et amorē dei.
clxvj Quō sancti deū videbūt.
clxvij De quatuor modis p̄cipiēdi & totidem obediendi.
clxviij De timore: cōmodo & amore.
clxix Q̄r in aīa tres sint nature.
clxx De suggestione: delectatione et consensu.
clxxj De nominib⁹ anime.
clxxij De exemplo fortādi.
clxxiij D quadrato lapide.
clxxiiij De peccato.
clxxv De similitudine cere.
clxxvj De conatu diaboli ō nouicia.
clxxvij De pueris plante cōparatis.
clxxviij De lamina auri & argenti.
clxxix De charitate
clxxx Q̄r tribus ex causis omnis res amat̄.
clxxxj Q̄r tribus modis deus diligendus sit.
clxxxij De tribus libertatibus.
clxxxiij De venatiōe diaboli.
clxxxiiij Q̄r deus non horreat pctīs.
clxxxv De visione. A. de fluuio.
clxxxvj De vero monachatu. (nis.
clxxxvij De securitate & pace religio/
clxxxviij De exemplo leporis.
clxxxix De exemplo anicule.
cxc De malicia & feditate peccati.
cxcj De verbis defuncti.

Eiusdē beati Anselmi archiepiscopi Cantuariensis liber de silitudinib⁹ incipit.

De diuisione volūtatis: Capitulū.I.

Dlūtas tripliciter intelligit. Volūtas eteni dicit illud aīe instrumentū: quo vult: & affectio eiusdē instrumenti. Affectio vo est affectio instrumenti volendi. Hec voluntas que dicit affectio: est ad temp⁹ quasi sopita: q: est eo: que meno nō memo:at: sed mo: vt ea recolit etiā instrumentū volēdi appetit. Itē volūtas dicit velle vel vsus ipsius instrumenti.

De similitudine inē mulierē & voluntatē: Capi.ij.

Mluntas ita q; illa que est instrumentū volēdi: sic est inter deum et diabolū: quomodo mulier inter suum legitimū virum: & aliquē adulterū. Vir enī p̄cipit vt sibi soli cōiūgat: adulter vo psuadet vt et sibi copulet. Si ita q; se soli legitimo viro coniūgat: legitima est: & ipa filios legitimos generat. Si autē adultero se inmerit: adultera est: et ipsa filios adulterinos parit. Sic ḡ deus imperat voluntati: vt societur ipsi soli: diabolus vo ex altera parte suggerit: vt cōiungat & sibi. Si ita q; se soli deo cōiunxerit: id est spiritui sancti suggestionē velut semen bonū receperit: fit eius coniunx legitima: filiosq; legitimos generat: id est virtutes & opera bona: Mox enī ad imperium eius aperiunt̄ omnes anime & corporis sensus ad implendum q̄ p̄cepit deus.

De sensibus anime: Ca.iij.

Via nāq; aperit̄ ad virtutē affectionē & ad volēdū optādum: memo:ia vo ad memo:ādū memo:āda: cogitatio ad cogitādum cogitanda: intellectus ad discernendū q̄d sit volendū vel memo:ādum siue cogitandū. Animus quoq; ad charitatē erigit: ad hūilitatē disponit: ad patiētiā robo:at̄: ad alias virtutes generandas aperit.

De sensibus corporis: Ca.iiij.

Similiter & corpis sensus aperiunt̄ ad imperiū eius: videlicet visus ad recte videndū: auditus ad audiendū dei verba: gustus ad gustādā: odo:at⁹ ad odo:ādā: tactus ad rangēda: Oculi quoq; ad vigilādū & plo:ādū: Os ad vere loquēdū: Manus ad recte opandū: Pedes ad ambulandū quo debent. Sicq; vna sola voluntas: postq; dei volūtati est iuncta: tot virtutes generat & opera bona.

De obedientia: Ca.v.

Vius autē volūtatis affectio sine vsus: obediēs volūtas vel obediētia dicit̄: q: dei volūtati obediēs eā habet aduocatā: si q̄rat̄ cur hoc vel illud velit. Q̄r si hec voluntas que dicit instrumentū volendi diabolo se iūxerit: eius recipiendo suggestionē: velut inordinatus semen adultera mater effecta: filios adulterinos: id est vitia & opa mala generat: Uniuersos enī bonis sensus claudēs ad ea q̄ p̄cipit de⁹: pādit ad ea q̄ inbet diabol⁹: ipa nāq; pius aperit̄ ad affectiōs vitio: & ad ea volēdum: ac deinde homīs sensus aperit ad ipsa ꝑpetrandum.

De inobediētia & ꝓpria volūtate: Ca.vj.

Vius vo affectio sine vsus: inobediēs voluntas vel inobediētia vel etiā ꝓpria volūtas dicit̄. Ꝓpria ꝙpe volūtas est que dei voluntatē sibi aduocatam habere nō potest: vt si querāt

cur hoc vel illud velit: respondere veraciter nō valet: q: ⁊ dē vult vt hoc velit. Affectio aūt sine vl̄o ille ex diabolica nascēs suggestiōe: dei volūtatē sibi aduocatā nō potest hīe: vtraq; igit̄ volūtas ē ꝓpria. Nā ꝓpria voluntas q̄ q: a dei volūtate porro ꝑuat: ob hoc ꝓpria recte nolat. Hec aūt volūtas ꝓpria: fugbia ē illa quā initiū olis peccati scḗptura nūcupat.

Eccl. 10.

De superbia: Capi. vij.

Ubia ideo vocat: q: supra
f q̄ debeat gradit̄. Superbia
nā q; supgressio dicit̄. Ꝑ ꝓpria
taq; volūtas: q: dei volūtati nō sbiit̄: sed supra cā extollit: ob hoc recte superbia dicit̄: Ipsa q̄s olis peccati ē initiū: q: ex ea nascit̄ omne penit̄: Et q̄n homo illā habet a se: nec voluntatē dei quā sequat̄ vult habere sup̄scripsi deo aufert q̄ ꝓpie ⁊ singulariter debet habere.

superbia nō dē.

Oz ꝓpria volūtas soli deo cōueniat: Capi. viij.

Olus cū deus quicq̄d vult:
f debet velle ꝓpria volūtate:
ita vt aliā quā sequat nō habeat supra se. Cū igit̄ hō vult aliq̄d ꝑ ꝓpriā volūtatē: deo aufert q̄s suā coronā. Sic̄ enī corona soli regi cōpetit: sic ꝓpria volūtas soli deo. Et sic̄ regē aliquē inhonorare: ē suā coronam ei auferre: sic homo inhonorat deū ē aufert ei ꝓprie volūtatis ꝓuilegiū: habēdo q̄d ille debet hīe solū. Sed sicut ꝓpria volūtas dei fons est ⁊ origo toti⁹ boni: ita ꝓpria volūtas homis toti⁹ est exordiū mali.

propria huius voluntas

De similitudine inter ꝓpriā volūtatē ⁊ fontem: Capi. ix.

Ec enī est velut fons quidā: q̄
b ſ tria capita diuidit̄: et quib⁹
rini diuīi et innumerabiles derinant: q̄ locis ſ quibusdā abunicē scpant: alijq̄b⁹ ho duo ⁊ duo: vel plures plurib⁹ cōiungunt: Ita q̄s ꝓpria volūtas in genera tria diuidit̄: ⁊ q̄b⁹ vitijs diuersa: ⁊ sine numero nascunt̄: que aliq̄n in homine sunt vsiuncta: q̄nq; ho duo vel plura cōiuncta.

De tribus generibus ꝓprie volūtatis: Capi. x.

Ropria nā q; volūtas aut est
p in delectatiōe: aut ſ exaltatione: aut curiositate.

De generib⁹ delectatiōis: Ca. x).

Electationis genera sunt duo
d p̄cipalia: vnū exteri⁹ ſ q̄nq;
corpis sensib⁹: ⁊ aliud interi⁹ ſ anime affectionibus.

De quinq; corpis sensib⁹: Ca. xij.

Unt aūt corpis sens⁹: visus:
ſ audit⁹: gustus: odoratꝰ: ⁊ tactus: q̄ ideo sensus dicunt̄: q: p eos exteriora sentiūt. Ꝑ visū enī forme ⁊ colores: p auditū soni: p gustū sapores: p olfactū odores: per tactū dura vel mollia: calida vel frigida: aspera vel lenia: grania vel lenita sentiunt̄. Horum aūt sensuum delectatio rarius est bona: sepius ho mala. Bona etenī est cū dei volūtatem sibi aduocatā habet: mala ho cū eā sibi aduocatā habere nō pōt.

De generibus delectatiōis male: Capitulū. xij.

Alus aūt delectationis male
b genera sunt triginta ⁊ vnū: e quib⁹ quinq; sunt simplicia: decē duplicia: alia decē triplicia: q̄nq; q̄druplicia: vnū ho ex q̄nq; ptib⁹ cōstat.

De quinq; simplicib⁹ generib⁹: Ca.

Uinq; itaq; sūt simpli- (xiij.
q cia: q: plerūq; delectatur p se vnusq̄q; q̄nq; sensū. Aliq̄n enī solus vane delectat visus: vt ſ cōspiciendo equos certatim cōcurrentes aut accipitres volātes alias aues expere. Aliq̄n solus auditus: vt cū homine delectat ad aurē suā diu nolā p̄cutere: q: cum audit dulciter sonare. Aliq̄n solus gustus: vt in comedendo mel imoderate: nō tamē visu delectabile. Aliq̄n solus olfactus: vt cum aliquis defert fenciculū naribus suis suspectum vt sibi forsan̄ redoleat. Aliq̄n solus tactus: vt cum aliquem imoderate refectū ꝓtrectare oblectat ventrē suum.

De decē duplicibus: Ca. xv.

Ecē ho sunt duplicia: q: plerumq; delectant̄ simul duo ⁊
d duo ipdē sensus. Aliq̄n cū cō delectāt̄ visus ⁊ auditꝰ: vt cū nimis delectādo canes bestias insecq̄ vidēt: ⁊ clamare post ipas audiunt̄. Aliq̄n visus ⁊ gustus: vt cū magna delectatione vinū limpidissimū cōspicit̄ saphyrino cypho ⁊ bibitur. Aliq̄n visus ⁊ olfactus: vt in videndo simul et olfaciēdo nimis rubentes rosas. Aliq̄n visus ⁊ tactus: vt in cōspiciēdo ⁊ cōplanando aliquē muricipē albū. Aliq̄n auditꝰ ⁊ gustus: vt cū aliquē sic bibere delectat vt inter labia sua sonitū quēdā pitissando faciat. Aliquādo auditꝰ ⁊ olfactus: vt cum aliquē bibēdi auiditate delectat auscultare mustū ebulliens applicata aure: ⁊ eius odorē naribus attrahere. Aliquādo auditꝰ ⁊ tactus: vt cū aliquē nimis delectat citharā resonantē audire: ⁊ eādem pectidō tangere. Aliquādo gustus ⁊ olfactus: vt cū immoderate edunt̄ gallinę: pipe ⁊ cimino diligēter cōdite. Aliquādo gustꝰ ⁊ tactus: vt cum gulositate mādunt̄ ficus matures: dulces ad edendum: ⁊ lenes ⁊ molles ad tangendū. Aliq̄n olfactꝰ ⁊ tactus: vt cum vngento bñ olenti quis vngitur.

De decem triplicibus: Ca. xv).

Ecem quoq; sunt triplicia: q:
d sepe terni ⁊ terni delectantur corporis sensus supra dicti. Aliquādo enim condelectant̄ visus auditus ⁊ gustus: vt cum nimis auide collyridē cdūtur: que quasi nix cādide vident̄: sponteq; manib⁹ ⁊ dentibus sic atterūtur vt resonare audiāt̄tur. Aliquādo visus auditus ⁊ olfactus: vt cum aliquis in horto residet: virides herbas aspiciat: fabulas audiat: flores olfaciat. Aliquando visus auditus ⁊ tactus: vt cum mulier speciosa delectatiōis causa conspicit̄: luxuriosa loqui audit̄: sed interea tāgit̄. Aliq̄n visus: gustus ⁊ olfactus: vt cū aliquē delectat inspicere vinū bibi⁹ ꝓfectū scintillare: bibere ⁊ olfacere. Aliq̄n visus gustus ⁊ tactus: vt cū aliq̄s ē saturat⁹ racemis: vineā ñ deambulat: vt q̄ pulcre ſ ea racemi dependēt videat: ⁊ hos atq; illos cōtrectās degustat. Aliq̄n visus: olfactus ⁊ tactus: vt cū vir nimis lilia ꝓspicit: olfacit ⁊ tangit. Aliq̄n auditus: gustꝰ ⁊ olfactꝰ: vt cū diuites delectat cernos in syluis clamātes audire: quoꝝ ñ dā tā captoꝝ carnes pipe cōditas interim edere. Aliq̄n auditus: gustꝰ ⁊ tactus: vt cū aliq̄s ī balneo residens fabulas audit: edit ⁊ bibit: atq; tepor ē circūq;aq; tangit. Aliq̄n auditꝰ: olfactꝰ ⁊ tactus: vt cū aliq̄s cārilenas audit dū ī lecto mollib⁹ strato q̄escit: vbi ⁊ herbas vndiq; spas olfacit. Aliq̄n gustꝰ: olfactꝰ ⁊ tactꝰ: vt cū nocte mādūt̄ imodera, te poma sapida odorifera ⁊ mollia.

De q̄nq; q̄druplicib⁹: Ca. xvj.

Uinq; hō q̄druplicia sunt: q:
q plerūq; sīl q̄terni ⁊ q̄terni delectant̄. Aliq̄n enī delectāt̄ sīl visus: gustꝰ: auditꝰ ⁊ olfactꝰ: vt cū in nuptijs ludi videāt̄: cātilene audiāt̄: cibi ⁊ pota delitioſi sumunt̄: eoꝝq; odor sentit̄. Aliq̄n auditꝰ: gustꝰ: olfactus ⁊ tactꝰ: vt cū ī nocte nihil ibi videtur q̄ delectāt visus: sed cū auditu: gustu ⁊ olfactu delectatur: tactus vt cum sponsus sponsam amplexat̄: aut aliud ab alio sibi dinosc̄ tangit̄. Aliq̄n gustꝰ: olfactꝰ: tactus ⁊ visus: vt cū ibi nihil delectabile auditui audit̄: ſ assunt alia q̄bꝰ ceteri sensus q̄eq; suo mō delectāt̄. Aliq̄n olfactus: tactꝰ: visus ⁊ auditꝰ: vt cū ibi nihil gustat̄ ſ flores illic aspſos delectat cōinao olfacere: ⁊ agere: ⁊ spicere: diūsos musicoꝝ sonos auscultare. Aliq̄n tactus visus auditꝰ ⁊ gustus: vt cū nihil habet homo q̄ delectet̄ olfactus: ſ talia q̄bꝰ ceteri q̄tuor sensus cōdelectēt̄.

De vltimo genere delectationis male: Capi. xvij.

Ñ aūt ex q̄nq; ptib⁹ ꝓstat:
v q: q̄nq; delectant̄ sīl his oēs corpoꝝ sensus. Aliq̄n enī delectat holer⁹ domū interi⁹ ornatā cō-

spicere: ebrios ī ea decāt ātes audire: ibidē ⁊ vinū de cornib⁹ deaurat⁹ potare: ⁊ flores p domū dispsos olfacere: ipos vl cornua aurea vl alia tactu delectabilia ptractare. Trigita itaq; ⁊ vnū genera sē delectatōis ad q̄nq; corpis sensus ptinētia: q̄ bis triginta ⁊ vno delectant⁹ modis: ex q̄b⁹ duplicia simplicib⁹ sē peiora: duplicib⁹ triplicia: triplicib⁹ q̄druplicia: q̄druplibus illud q̄ ex quinq; ptib⁹ constat. Quāto em̄ plēs sensus ī delectatiōe sociant⁹: tāto ipa delectatio peior ⁊at. Atramē aliq̄ peior est vnt⁹ q̄ oīm simul delectatio.

De detractione: Ca. xix.

g Raut⁹ ē em̄ detractiōes libēter audire: q̄ flores pulchros aspicere: tāg̃ere: olfacere: inter bibere semel aut bis pt⁹ q̄ ē nēcesse aliq̄s ociosū ꝓbū audire. Sed ī eodē pl⁹ ve peccat⁹ pes⁹ ē plēs q̄ pauciores sensus delectari: Pes⁹ ē em̄ delectari visu ⁊ auditu inhonesti loci: q̄ visu tm̄: aut auditu tm̄. Itē peius est īmoderate delectari gustu ⁊ olfactu por⁹ cōfecti: q̄ tm̄ gustu: aut tm̄ olfactu alicui⁹ delicios⁹ cibi. Itaq; ex istis triginta ⁊ vno generib⁹ delectatiōis: alia sē mala: alia peiora. Mala ī q̄b⁹ pauciores delectāt sensus: aut si fuerint plēs oblectant ī leniorib⁹. Peiora ī q̄b⁹ delectant plēs: aut si fuerit pauciores: in gramioribus⁹ delectant⁹. Tot igit̄ ⁊ talia sunt genera delectatiōis q̄ delectāt q̄nq; sensus corpis.

De anime delectatiōe: Ca. xx.

i Alius ꝓo q̄ delectat⁹ alia: genera sūt mlto plura. Quicq̄d em̄ exteriores sensus sentiūt: sentiendo ase innouāt: q̄le sit illud q̄ sentiūt: vt q̄ q̄litatē rei ꝓsentauerit sibi: ⁊ q̄ sentiendō ātsentire omiserint: delectat ase ī eo idem cogitare: ⁊ totidē modis q̄t sibi sensus repītauere. Sic em̄ sensus singlos aut binos: aut ternos aut q̄ternos: aut sīl oēs delectat illud vel illud sentire ⁊ ase ꝓsentare: ita ⁊ ase ī delectat cogitare: q: sensus esse modis illud vel illud sensere: sentiēdoq; sibi repītauerūt: illud ḡs q̄ sibi sens⁹ nunq̄ ꝓsentauerūt quia nunq̄ senserunt sed si sensissent ꝓsentare possent. Tot modis delectat animā cogitare quot sibi sensus valerēt repītare. Nunq̄ enim visus repītauit ei domū aureā totā: q: nō vidit: nec audit⁹ sonū toto mūdo diffusū: q: nō audiuit: Nec gust⁹ panē mel le dulciorē: q: nō gustauit: Nec olfactus eius vinū balsamo fragrāt⁹: q: non olfecit. Nec tact⁹ indumēta lanea lineis leniora: quia nō tetigit: nec alia mlta ei repītauerūt sensus: q: nō senserūt: ⁊ si sensissēt: repītare possēt. Et tm̄ aut ꝺ aut alia hmōi inania cā imagiari delectat: aut si sens⁹ sensisset: eiq; singli aut bini: aut tni: aut q̄terni: aut sīl oēs repītassēt. Sīr⁹ alia delectatiōis aie genera: q̄ nec sens⁹ valēt illi repītare: nec ipa p̄t p imagiatiōz cogitare: vt cū ī ſuphia delectāt sine oīm imaginatiōe. Hāc etenī sensus nō valēt illi repītare: q: nec visus p̄t discernere vtrū sit alba vl nigra: nec auditus an sit sonora aut rauca: nec gust⁹ an sit dulcis vel amara: nec olfactus an sit redolēs aut fetida: nec tact⁹ an sit mollis vel dura: lenis vel aspa: calida vl frigida. Ipsa q̄z ala nō valet imagiari: vt q̄ ſuphia illa sit talis aut talis: q: est ī exaltatiōe soli⁹ cogitationis. Msto igit̄ pla genera sūt delectatiōis qua ala delectāt: q̄ illi⁹ qua q̄nq; corpis sensus oblectāt: q: ⁊ eadē delectat illā memorare: q̄ illos sentire: ⁊ totidē mōis q̄t sibi repītauere: ⁊ alia imagiari q̄ illi sibi nō repītauerūt: q: nunq̄ senserūt: ꝺ si sensissent: repītare possēt: ⁊ quedā cogitare: q̄ nec illi possunt sentire: nec ipsa p imaginationē cogitare: sed simplicit̄ sine omni imaginatione.

De q̄ndecim generib⁹ exaltatiōis: Exaltatiōis aūt ge- Ca. xxi.

e nera sūt q̄ndeci: e q̄b⁹ q̄tuor sūt simplicia: ser duplicia: q̄tuor: triplicia: vnū ꝓo quadruplex.

De q̄tuor simplicibus: Ca. xxij.

Quatuor itaq; sūt simplicia:

q q: est exaltatio aliq̄ in sola opinione: vt si q̄s opinet se eē dignū pōtificatu: nec tamē velit fieri epūs. Aliq̄ ī sola volūtate: vt ſ velit fieri epūs: nec tñ opinet se esse dignū epatu. Aliq̄ in sola locutiōe: vt si iactet se eē dignū: nec tñ velit fieri: sciēs se eē indignū. Aliq̄ ī solo ope: vt si q̄s infim⁹ p ignoratiā assideat turre regē.

De ser duplicibus: Ca. xxiij.

Ser ꝓo sunt duplicia: q: aliq̄

c exoltlit hō ī opiniōe sūl ⁊ volūtate: vt cū ꝓpatu aliq̄ se eē dignū exīstimat: et ꝺ vult vt ꝓ: fiat. Aliq̄ ī opiniōe ⁊ locutiōe ⁊ nō ī volūtate: vt cū aliq̄s aliquā nō vult ꝓlationē q̄ sibi offert: ⁊ ex ꝺ ipse se attollēs: melior⁹ se aliq̄s arbitrat⁹: ⁊ inde se iactat ira tñ ne auertat. Aliq̄ ī opiniōe ⁊ ope: vt si aliq̄s se estimat dignū sedere inſ ep̄m: ⁊ alicubi p tyrannidā assideat inſ eū. Aliq̄ ī volūtate ⁊ locutiōe: vt cū aliq̄s volēs epūm iactat indese eē dignū: licz se sciat eē indignū. Aliq̄ ī volūtate ⁊ ope: vt cū aliq̄s ī ꝓuinio vult residere ī suprior⁹ loco: ⁊ ibi se ingerit īmitāte nullo gnīs indignū se estimet loco tā alto. Aliq̄ ī locutiōe ⁊ ope: vt cū ꝓlatus aliq̄s aliquā ī se fragilitatē videt: ob quā si honeste posset ipz ꝓlatōz descereret: ⁊ tñ ī ꝺbus ⁊ actib⁹ suis quādā extollentiā ostentat: ne ipsiz eius fragilitatē quis animadvertat.

De quatuor triplicib⁹: Ca. xxiij.

Quatuor sūt triplicia: q:

q aliq̄ delectat⁹ ꝺ in opiniōe ⁊ volūtate ⁊ locutiōe: vt cū dignū se ꝓlatōe estimat: ⁊ eā vult: ⁊ inde se iactat. Aliq̄ in volūtate: locutiōe ⁊ ope: vt cū ideo q: vult ꝓlatōz ḃre: fingit verbo ⁊ ope ⁊ actu dignū se esse: q̄nis sciat se indignū. Aliq̄ ī locutiōe: ope ⁊ opinione: vt cū aliq̄s licz sciat dignū se esse ꝓlatōe: ⁊ eā libēt⁹ agat q̄b⁹ dign⁹ videat esse: ⁊ ꝺ tñ inde arbitret de se: nō vult tñ ꝓlatōz ḃre vt sanctio: iudicet esse. Aliq̄ in ope: opiniōe ⁊ volūtate: vt cū ꝓlat⁹ subditos oppimit īmoderate vt suā ꝓlationē q̄ dignū se estimat eē: q̄ diu vult possidere: sine vllo obstaculo habere possit.

De vno quadruplici: Ca. xxv.

Ūs est q̄druplex: q: plerūq;

v se hō attollit ī opiniōe: volūtate: locutiōe ⁊ ope: vt cū laude dignū se estimat: ⁊ eā appetit: ⁊ ipse se laudat: ⁊ q̄d̄ā magna opet vt laudē acq̄rat. Quidecī itaq; sūt extollētie genera: q̄tuor simplicia: q̄ sē mala. Ser duplicia q̄ sūt peiora. Quatuor triplicia: q̄ sē pessima. Unū ꝓo quadruplex q̄ ceteris oīb⁹ pei⁹ est. Quāto em̄ in plurib⁹ hō extollit: tāto excellētia ipa peior⁹at. Itē sciēdū q: soli⁹ opis excellētia q̄ semp est peior: antiā est mala: Soli⁹ aūt locutiōis peior: Soli⁹ ꝓo opiniōis pessima: Soli⁹ aūt volūtat⁹ oīb⁹ aliis peior. Stultū ē em̄ cū aliq̄ vitio plona p tyrannidā assidet inſ dignā: Sz stultus⁹ est cū inde se iactat dignā: Stultissimū ꝓo cū bute se estimat dignū. Multo aūt stulti⁹ ē cū vult residere inſ eā: cū sciat se inde eē indignā ea. Cōtra cā extollētiā q̄ est ī ope: ipse dns ait: Cū īmitat⁹ fueris ad nuptias: recūbe ī nouissimo loco. Cōtra eā ꝓo q̄ ē in locutiōe: Salomon dicit: Laudet te alienus ⁊ nō os tuū. Cōtra cā q̄ est in opinione aplus ait: Noli altū sapē: ſ time. Cōtra eā ꝓo q̄ est in volūtate: dns iterum dicit discipulis suis: Qui voluerit inter vos ꝓmus esse: erit vester seru⁹. Cōtra oīa ꝓo extollētie genera itē ipe dicit: Qis q̄ se exaltat: humiliabit⁹: ⁊ q̄ se hūiliat exaltabit⁹.

Luc. 14.

Prou. 27.

Roma. 12

Mat. 20.

Luce. 14

De curiositate: ⁊ eius diuisione:

Curiositas est stu- Ca. xxvj.

c diū p scrutandi ea q̄ scire nulla est vtilitas. Hui⁹ aūt sedecim sunt genera: e quib⁹ quinq; sunt simplicia: Ser duplicia: Quatuor triplicia: Unū ꝓo quadruplex.

De quinq; simplicib⁹: Ca. xxvij.

Quinq; itaq; sūt simplicia: q:

q aliq̄ ī sola cogitatiōe curiositas ē: vt cū aliq̄s studiose cogitat quō alteri⁹ secreta scire valeat. Aliq̄s in verbo: vt cum illud curiose

interrogat. Aliqñ in actu: vt cū circa illū deambulat: q̄si aliq̄d q̄rat: si forte q̄ō q̄rit indicio aliq̄ cognōscere valeat. Aliqñ in visu: vt cū sollicite cōsiderat q̄ ille intēdat: q̄d agat: quō sedendo: stādo. ambulādo: vel aliquo alio mō se habeat. Aliqñ in auditu: vt cū intēte auscultat q̄d ille de alio: aut alius de illo dicat.

De ser duplicibus: Ca. xxviij.

f Ex ℞o sunt duplicia: q: aliqñ in verbo ⁊ actu: vt cū cū amicabiliter alloquit: ⁊ interim ei aliq̄d opaē: vt cū sermonib⁹ blandis: cū fraudio q̄ ei facit error: q̄at ab eo q̄ō querit. Aliqñ in verbo ⁊ visu: vt cū alīū rogat vt cū secū aspiciat dicēs: Putas ne iste ita vel ita ageret: nisi talis vel talis esset? Aliqñ i ℞o ⁊ auditu: vt cū ppe illū residet ⁊ ad alīū locē q̄ ex alia pte sedet: tamē attēte auscultat q̄d ille posterius dicat. Aliqñ i actu ⁊ visu: vt cū aliq̄d agit ne aliquerat dū cū aspicit ꝑ credat sp intēdere opi q̄ facit. Aliqñ i actu ⁊ auditu: vt cū ante eū vadit ⁊ venit auscultare ea q̄ dicit. Aliqñ in visu ⁊ auditu: vt cū curiose q̄ agit ꝓsiderat: ⁊ studiose q̄ dicit auscultat vt ꝑ hoc secreta q̄ querit agnoscat.

De quattuor triplicib⁹: Ca. xxix.

q Quattuor autē sunt triplicia: q: aliqñ est i verbo actu ⁊ visu: vt cū aliq̄o enumerat ⁊ mēsurat ⁊ considerat quantū sol vel luna distēt a terra: vel q̄s magna sint ipa lumināria. Aliqñ i actu visu ⁊ auditu: vt cū aliq̄o se occultat causa videndi ⁊ audiendi alios secreta. Aliqñ i visu: auditu ⁊ ℞o: vt cū aliq̄o iuxta vias residet vt videat transeūtes: audiat ⁊ interroget rumores. Aliqñ in auditu: ℞o ⁊ actu: vt cū cā audiēdi ⁊ interrogādi futura: dem̄ oīb⁹ sacrificat.

De vno quadruplici: Ca. xxx.

v Rum ℞o est quadrupler: q: aliqñ est i visu: auditu: verbo ⁊ actu: vt cū aliq̄o intuet et auscultat q̄ddā q̄o cōsiliari ꝓspicit: ⁊ de q̄b⁹ suspicat aliq̄d malū: vt ⁊ cōsilium eo⁹ quoq̄ mō agnoscere possit: accedēs ad eos q̄rit an viderint aliquid qō se circa eos gestisse fingit: ⁊ interea inspiciēdo ⁊ auscultādo circa eos querit qō nusq̄ gessit.

De generib⁹ curiositatis: Ca. xxxj.

t Tē curiositatis genera sūt. xx. et. viij. e q̄b⁹ tria sē simplicia: nonē duplicia: decē tripliciā: quīq; quadruplicia: vnū ℞o er q̄nq; partibus cōstat.

De tribus simplicib⁹: Ca. xxij.

t Ria sunt simplicia. Quia aliqñ curiositas est i solo gustu: vt cū deser⁹ piscis alicui pisa comedēti: ⁊ ꝓus q̄ ipsa cōsumpserit: degustat cuius saporis sit piscis. Aliqñ in olfactu: vt cū cum naso suo apponit vt sciat cui⁹ odoris sit. Aliqñ i tactu: vt cū aliq̄o pannū nouū videns cōtrectat: solūmodo vt sciat vtrū sit asp̄ vel lenis: an grossus sine subtilis.

De nouē duplicib⁹: Ca. xxij.

n Ouē ℞o sunt duplicia: q: aliqñ est i gustu ⁊ visu: vt cū ℞o degustat ferculū sibi appositū anteq̄ ꝓsumpserit ꝓmū: ⁊ interim ꝓsiderat si ro q̄ resident intra eū melīa habeat ferculū. Aliqñ in gustu ⁊ verbo: vt cū illud degustat: ⁊ an pipere cōditū sit interrogat. Aliqñ in gustu et olfactu: vt cum degustat et olfacit. Aliquando in gustu et tactu: vt cum gustu scire querit an sit sapidum: ⁊ tactu an sit calidū: frigidū vel tepidū. Aliqñ i olfactu ⁊ visu: vt cū aliq̄o pū legit herbā intra se incognitā inuenit: ⁊ a legēdo cessans eam naso suo apponens olfacit: vinq; intuens cā studet agnoscere q̄ sit. Aliqñ i olfactu ⁊ verbo: vt cū eā olfaciēs q̄rit ab alio q̄ sit. Aliqñ i olfactu ⁊ tactu: vt cū eam olfacit ⁊ cōtrectat vt sciat vtrū sit mollis an dura: lenis vel aspa: q̄ totū nō ideo facit vt sibi necessaria sit: sed tm̄ vt sciat q̄ vel qualis sit. Aliquādo in visu ⁊ tactu: vt cū aliq̄o veniēs ante mēsā vbi est p̄ās sup⁹ mor sublevata mappa qua panis est coopertus intuet an sit candidus: ⁊ cū ptingit vt sciat an sit calid⁹. Aliqñ i ℞o ⁊ tactu: vt cū cū nō viscooperit

sed interrogat an calidus vel ⁊ quo coctus sit: ⁊ cū cooptū cōtingit ⁊ ꝑmit vt sciat an sit calidus.

De decem triplicibus: Ca. xxxij.

Decem ℞o sunt triplicia: quia d aliqñ est in visu et verbo ⁊ gustu: vt cum alicubi quis residens: et ante se potum cypho deferri videns: statim assurgit ⁊ inuento cui⁹ colonus sit: querit cuā quis pot⁹ sit: ⁊ degustat an bon⁹ sit. Aliqñ in visu ⁊ verbo ⁊ olfactu: vt cū cum nō degustat sed olfacit: interrogāo considerat q̄lis sit. Aliqñ in visu verbo ⁊ tactu: vt cū alicui comedēti deser⁹ cibus inter duos scutellas: et anteq̄ finierit qō ꝓus edebat: scutellis aptis cuiusmōi ille sit cib⁹ cōsideras: ⁊ an bā sit coct⁹ inuestigat: ⁊ vt cū cōtingit an calid⁹ seu frigidus sit agnoscat. Aliqñ in visu ⁊ gustu ⁊ tactu: vt cū de eo nihil inquirit: nec eū olfacit: sed cū curiositate videndi eum degustat ⁊ contrectat causa qua viri. Aliqñ in visu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū de eo nihil inq̄rit: nec eum degustat: sed tm̄ intuet: olfacit atq; cōtrectat. Aliqñ in verbo ⁊ gustu ⁊ olfactu: vt cū aliquis cōuiuātib⁹ supuenit: ⁊ an cibi ⁊ potus q̄o habent sint boni rogat: ⁊ quosdā degustās alios olfacit. Aliqñ in verbo gustu ⁊ tactu: vt cū non olfacit eos sed panem contrectat aut alios cibos. Aliqñ in verbo: olfactu ⁊ tactu: vt cū eos non degustat ꝑ olfacit. Econtra aliqñ i gustu olfactu ⁊ tactu: vt cū de eis nihil interrogat: sed tamē degustat: olfacit ⁊ cōtrectat.

De quinq; q̄druplicib⁹: Ca. xxxv.

Uinq; ℞o sūt quadruplicia: q aliqñ est i visu ⁊ verbo ⁊ gustu ⁊ olfactu: vt cum aliq̄o deambulās i nūdimo: has vel illas merces cōsiderat: cui⁹ he vel ille p̄cij sint inuestigat: vina vel poma vel alios fructus degustat: olfacit piper vel ciminū vel alia bene olentia: hoc totum ea tm̄ faciens de causa: vt sciat q̄ vel q̄lia sint ista vel illa. Aliqñ i visu ⁊ verbo ⁊ gustu ⁊ tactu: vt cū supradicta facit: excepto q; nihil ibi olfacit: sed merces contrectans voluit et reuoluit. Aliqñ in visu ⁊ verbo ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū ibi nihil degustat sed alia facit supradicta. Aliqñ i visu ⁊ gustu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cum nō inquirit cui⁹ hec vel illa sint p̄cij: sed cetera que dixim⁹ facit. Aliqñ in ℞o ⁊ gustu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū nō est curiosus videre ea: q: sep⁹ vidit talia: sed cetera facit supradicta.

De vltimo genere curiositatis: Capi. xxxvj.

v Rum ℞o ex partib⁹ consistit quinq;: q: aliqñ est in visu et verbo ⁊ gustu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū curiose ad hec vel ad illa oculos cōuertit ⁊ cetera oīa que supra dixim⁹ facit. Quadraginta itaq; ⁊ quattuor curiositatis sunt genera: e quib⁹ octo sunt simplicia: quindecim duplicia: quattuor decim triplicia: ser quadruplicia: vnū ℞o ex quinq; pribus cōstat. Hec aūt tam multiplex curiositas q̄ ⁊ exaltatio ⁊ delectatio de q̄bus superius diximus: oīa ex ꝓpria voluntate nascunt. Nisi em̄ bō ꝓus haberet volūtatē delectādi vel exaltādi vel inuestigādi curiose: q̄ nulla sibi ē vtilitas scire: nō q̄ delectabit vel extolles: vel curiose inutilia scrutabit: sed tm̄ bonū vitio: ñ mala p̄cedit volūtas: sequūt ⁊ ipa: ita nascūt ex ea ex bis ℞o alia omnia. Ex delectatiōe nāq; nascit iniuria: adulteriū: furtū: carnium: immūdicia: ventris ingluies: ebrietas: ⁊ alia hmōi vitia. De exaltatiōe ℞o inanis gloria: inuidia: ira: tristicia ⁊ auaricia: ⁊ alia similia. De curiositate aūt inquietudo: susurratio: detractio: ⁊ cetera talia. O ℞o in familia ꝓprie volūtatis cristūt: ⁊ ex sese quēdā exercitū magnū faciūt: illi volūtati velut cuidam domine obediunt.

De sīlitudine inter ꝓpriā volūta-

tē ⁊ adulterā reginā: Ca. xxxvij.

Propria nāq; voluntas est ve-
p lut quedā adultera regina: q̄
se cuidā regi adultero cōiun-
xit: er quo etiā tres filios habuit. Et
his ꝺo tribus tot alij filij ⁊ nepotes
sunt geniti: ita q; multiplicati vt nu-
merari nō possint: oēs aūt in familia
illi⁹ regis ⁊ regine cōsistunt: eorūq;
insta q̄q; suo mō psciunt. Rexim q;
eū regina ista cuidā alij regi aduersa-
tur: collectoq; filioq; ⁊ nepotū exerci-
tu: regnū illi⁹ aggressū ꝑdat. Hic aūt
exercit⁹ sic seruos illi⁹ regis inuadit:
vt aut plures plures: aut vnus vnū:
aut plures vnū: aut vnus plures ag-
grediatur. Quoscūq; ꝺo deuincere
possunt: vinctos ⁊ abductos in car-
cerē tradunt: exigētes ab eis quātum
nunq̄ psoluere possunt: ꝙ oīb⁹ affec-
ti miserijs in carcere illo deficiunt.
Hec aūt regina propria ē voluntas oīm
inobediētiū: dīa: q̄ ideo vocat adul-
tera: q: sepat a deo cui eē deberet cō-
iūcta: ⁊ diabolo cōiungit: a quo de-
beret esse diuīcta. Ipse ꝺo diabolus
idcirco rex dicit ⁊ adulter: q: in ho-
minib⁹ regnū ꝓ voluntatē propriā ali-
bus eoꝝ: dei videlicet spōsis abutit.
Cui se postq̄ propria voluntas iūxerit:
ex illi⁹ semle: id est puersa suggestiōe
tria ꝓncipalia vitia: scz delectatōz: ex
tollētiā: curiositatē cōcipit: ⁊ ꝙ ānq̄
corpis sensus velut ea pariēs emittit.
Et his ꝺo trib⁹ tot alia vitia nascūē
sicq; multiplicant⁹ vt absq; numero
habeant⁹. Hīa ꝺo ex familia diaboli
propriaq; voluntatis existūt: ⁊ ex seipsis
quādā admirandā multitudinē red
dūt. Diabol⁹ itaq; propria q; voluntas
deo regi regū aduersant⁹: ⁊ cōgrega-
ta vitioq; militia: regnū illius scz hūc
mūdū aggrediētes ꝓdant. Hec aūt
militia sic humanū gen⁹ inuadit: vt
aut plura vitia: plures homines: aut
vnū vnum: aut plura vnū: aut vnus
plures: in diuersis modis accipiant.
Quēcūq; ꝺo superare possūt mala cō-
suetudine: ligatū ī infernū detrudūt:
vbi ab eo vnūquodq; vitium exigit:
quicquid vnq̄q; p illud cōmisit: q̄s qz
nunq̄ psoluere poterit: ex ei miseria
nunq̄ ueniet.

De similitudine inter propriā voluta-
tē ⁊ venenosam herbā: Ca. xxxviij.

Ursus propria voluntas cuidā
r herbe venenose atq; mortife-
re assimilat: quā medicus qui
dā peritissim⁹ pgenies cuiusdā inter-
dixit: ꝺmis parentib⁹ cōminans: q: si
ex ea comederēt: leprosi effecti pcul
dubio interirēt. Et illi ꝑceptis eius
obedire noluerūt: sed ex eadē herba
comederūt: vnde ⁊ leprosi effecti: le-
prosos q̄s filios genuerūt: atq; vt me
dicus eis comminatus fuerat mortui
sunt. Quoꝝ filij licz pios suos agno-
uerint herba illa infirmatos fuisse ⁊
mortuos: eq; ipsos lepra percussos ⁊
morituros: candē tñ herbā sup oēs
alios diligūt: indeq; cibos vniuersos
suos cōdiūt: mane q̄s surgētes ex ea-
dē quasi p medicamēto accipiūt: sed
⁊ somnū sero capturi sūt faciunt. Di
igit⁹ q̄s sint vementes oīs qui audit
aduertere pōt. Si nec min⁹ demēt⁹ is
qui propria voluntate vtunt⁹. Ipsa est
enī herba diaboli venenosa suggestiō
ne venenata: ⁊ oīb⁹ ea vtentib⁹ pe-
stifera. Hanc ꝺe⁹ qui nostris pie me-
dē peccatis: ꝺmis hūani generis pa
rentibus interdixit: cū eos comedere
pomū sub mortis cōminatione ꝓhi-
buit: q: ꝑceptū ei⁹ trāsgressi ex eo co-
mederūt: mor pctōres effecti ⁊ ī ala
mortui postq̄ alios pctōres genue-
rūt: ⁊ ipsi carne mortini sunt: homines
tñ eandē voluntatē p ceteris diligūt
⁊ eā īmisceūt omnib⁹ pene q̄ agūt: ni-
hil itaq; istis demēt⁹: q̄s q̄ nihil vtī
tur sua morte libentius.

Quē proprie voluntati omnia vitia
deseruiunt: Capi. xxxix.

Hic veniq; propriē voluntati
b postq̄s suā in homīe sedē con-
struxerit: alia vitiorū seruitū
q̄si milites terras tenēteo: alia velut
p solidatis militātes. Illa etenī vi-
tia quasi terras tenēteo ei obediunt:
que p seipsis in hominibus cōsistūt

vt adulteriuz. Qui enim adulterat:
hoc ea solum facit de causa: quia eum
vitiū ipsum delectat. Illa ꝺo seruiūt
ei velut militātes pro solidatis que
sunt in homīe prie alijs vitijs: vt cupi
ditas ꝑciosarum vestiū: pro gloria
inani: Nemo enī ꝑciosas vestes nisi
ad inanem gloriā querit. Item vitiū
aliquando huic: aliquādo illi vitio
seruit: vt anaricia aliquā do ventris
ingluuiei: aliquādo exaltatiōi. Rur-
sus aliq̄ alteq; alteri cedit: vt luxu-
ria gloriē inani. Aliquādo enī luxu-
ria repellit: ne luxus cōcupita ꝑdat.
Omnia ꝺo sine hoc sine illo mō pro-
prie voluntati: diabolo quoq; famu-
lant: re quibus ī homīe tribus modis
pcreata nascunt: Diaboli enī sug-
gestiōe ⁊ carnis delectatōe spiritusq;
consensu vnumquodq; vitium con-
summatur.

De similitudine inter suggestionē
delectationem: cōsensum ⁊ canem:

Capitulū. xl.

Ex his igit⁹ tribus suggestione
c videlicet: delectatione ⁊ con-
sensu: Suggestio est velut canis pon
derosus. Delectatio vt leuis ⁊ acer
catulus. Consensus aūt quasi canis
fortis ⁊ īmensus. Ponderosus etenī
canis cum quēpiam iuxta se transeū-
tem audierit: semel vel bis post cum
latrans statim quieuit: si tamen ille
viam suā in directum tenuerit. Si ꝺo
respiciens instiguerit eum: canis q̄s
latrando licz non mordeat insequit
eum. Catulus leuis ⁊ acer: instat acri
ter: ⁊ nisi cito percussus fuerit: acrius
mordet. Fortis ꝺo canis ⁊ īmēsus:
⁊ fortiter instat: ⁊ nisi magna vi ob-
ruatur: hominē strangulat. Quare
pōderosus canis nō est respiciēdus.
Catulus ꝺo mordendus viriliter obtrūdus. Sili
aūt si peccati suggestio animū pul-
sat: qui ab amore ꝑsentium tendit ad
eterna: mor eum deserit: si intentionē
suam tenuerit firmiter: Si autem ad
eam attendens in se receperit: ⁊ cogi
tando quasi eam incitando fouerit:

vulnerat. Quare mox vt venire ceperit
debet eam repellere anima sponsa
christi: cogitās quia magna est igno-
minia illi vt in eius conspectu appa-
reat fedata delectatiōe tā turpi: Nisi
enim repulerit delectationem: catu-
lus transit in īmensum canem: id est
delectatio in consensum transit: que
si arripiens animā: eam nisi magna
vi obruatur occidit: sed mox vt cepe-
rit aduentare: debet eum anima ma-
gna vi obruere: id est immenso terro-
re mortis eterne in se destruere. Sug-
gestioni ergo ne attendamus: delec-
tationem mox reprimamus: cōsen-
sum fortiter obruamus: sicq; cor no-
strū studeam⁹ custodire: vt nec vna
supflua cogitatione diabolus illud
valeat violare.

De similitudine inter cor humā-
num ⁊ molendinū: Capi. xlj.

Cor etenī hūm sīle est molēdi-
e no semp molēti: q̄s dominus ꝺ
dam cuidā seruo suo custodi-
endum dedit: ꝑcipiens ei vt suam tñ
annonā: videlicet frumentū: vl hor-
deum: vel etiam auenam ī ea molat:
⁊ ex eodem quod molnerit ⁊ ipse vi-
uat. Verum illi seruo quidam inimi-
cat: qui huic molendino semper insi-
diatur: qui si quādo illud vacuū in-
uenerit: aut arenam ibi statim proiī-
cit que illud dissipat: aut picem qua
cōglutinarrant aliquid quod fedat:
aut paleam que tñ illud occupat.
Seruus igitur ille si molendinū suū
bene custodierit: dominiq; sui tñ an-
nonā in eo molnerit: nihil de eo fari-
na egredit⁹ intra genus annone que
intus molit. Ex eodem autem quod
molnerit: ⁊ domino suo seruit: sibiq;
ipsi victum acquirit. Si vero inimi-
cum suum violare molendinum su-
um permiserit: mala ex eo farina

pcedit: q; mala est annona quã molit. Hec aũt farina ⁊ vehemẽter displicet dño illi: nec seruꝰ ea sibi vltrã sed famẽ cõquirit. Hoc itaq; molendinũ semp aliquid molens: cor ẽ humanũ assidue aliquid cogitans. Hoc deus vnicuiq; homi seruandũ tradidit: iubens vt in eo molat illos nũ cogitatꝰ: ho ipse suggerit. Quorũ cogitatuum alij vt frumentũ: alij vt hordeũ: alij vt auena sũt. Puri q̃ppe vt frumentũ sunt: q̃s aĩa replicat cum in cõtemplatiõe posita: pure de deo cogitat. Hi aũt hordeo assimilant: qui de virtute in virtutẽ quasi p quosdã labores ascẽdere meditantur. Hi etenim licẽ sint boni: minꝰ tñ fulgoribus sunt pfecti. Illi ho sũt vt auena: quibꝰ homo intendit sua deserere vitia: Boni nãq; sunt ⁊ isti: ſ tñ imfectioꝛes ꝓdicis. Hos itaq; oẽs vult deꝰ: vt hõ toto coꝛde reuoluat: ⁊ ex eisdẽ sibi victũ eternũ acquirat. Sed q: homi semp aduersat diabolus: ⁊ semp insidiat coꝛdi illius: q̃s si aliq̃ vacuũ bonis cogitatiõnibus lucerit: statl repler ſ põt mal. Hanc aũt malarũ: alie coꝛ dissipant: vt ire ⁊ inuidie. Alie cõglutinant ⁊ coinq̃nant: vt gastrimargie ⁊ luxurie. Alie tñ occupãt: vt vane glie non nimis noceãt. Hic igit hõ ſ coꝛ suũ dñi custodierit: sanctosq; bene cogitatus in eo reuoluerit: mũda p os verba velut p foramen molendini emittunt ⁊ mũdus p oculos visus: mũdus p aures auditꝰ: mũdus p nares odoꝛatus: mũdus p totũ coꝛpus tactꝰ: hm genera cogitatiõnũ mũdaꝝ que intus voluunt. Ex his aũt cogitatiõibus mũdis ⁊ deo ẽs cogitando deseruit: ⁊ eternã sibi vitam acquirit. Si ho diabolũ coꝛ suũ coꝛrũpe pmiserit: et mox vitia p sensus pgrediunt: iuxta genera cogitationũ malarum que intus volunt. Hec aũt ⁊ deo vehemẽter displicent: nec hõ ex eis victum sibi acquirit sed mortẽ. Cum esh ad finẽ quisq; puenerit quãtũ boni vel mali nũ emolu-

erit: tantũ ad vitam vel mortem sibi ꝓparatũ inuenerit. Verũ sciendũ: q; horũ molentiũ: id est in hac vita laborantiũ tria genera sunt.

De similitudine inter molentes ⁊ laborantes: Capi. xiij.

Ec antẽ velut tres sunt homines de mane vsq; ad vesperã manu molẽtes. Horum itaq; ꝓmꝰ quicq̃d molit in sacco suscipit ⁊ absc̃dit. Alter ho partẽ capit: partẽ in flumẽ negligẽtia cadere sinit: partẽ ho ventus rapit. Tertius aũt q̃cquid molit impetus fluminis secum tollit: vel ventus dissoluit: Veniẽte vespa qñ a labore cessat ⁊ fructus laboꝛis inquirit: quid putas singulos habituros? Qui farinã totã reseruauit totũ laboꝛẽ suũ bene recognouit. Qui ho partẽ collegit: inde letatus est q̃ habuit: inde antẽ mestus q̃ vẽto vel flumine amisit. Qui ho totã amisit: eo tristioꝛ fuit. Flumẽ p secli decursu accipit: Vẽto ho gloria deligunt manus. Molẽdinũ q̃ tota die molit: ꝓsens laboꝛ ẽ hꝰ seculi: q̃ a mane vsq; ad vesp̃ã nunq̃ finit. Mane nob erat qñ nati fuimꝰ: vespa ho erit qñ p mortis debitũ hinc transibimꝰ. Tempus itaq; ꝓsens dies quo laborare debemꝰ: vnde in vespa viuamꝰ. Et sicut mola circũ circa ductu ad eũdem semper locum reuertit: sic laboꝛ iste singulis annis moꝛe solito reiteꝛat. Modo nãq; araꝛ: seminaꝛ: metit: panificat: comedit: q̃ iterũq; ad idem reuertit. In vespera q̃ cũ dicetur: Voca operarios ⁊ redde illis mercedem: letabunt iusti tota farina seruata: id est vita sua. Alij aũt q̃ nõ ea totã seruauerũt in hoc mesti erũt: letitiã q̃ expte laboris sui deũ recogn̄uerũt. Verũ alij q̃ oĩe tẽpꝰ suũ i vanitate ponũt: et q̃ faciũt non ab hũana laude abscondũt: q̃st omne studiũ vite sue i decursum fluminis ꝓijciũt: farinamq; suam vento committ̃unt: vnde ⁊ in fine pane vite eterne careb̃unt: De illis.

Qr bonitas cuiusq; fidelis deo ⁊ ois bonis sit vtilis: Ca. xliij.

O diligentioꝛ ad studiũ bonitatis quilibet efficit: quo fructꝰ vberioꝛ inde puenire ꝓbat. Sciendũ itaq; est q̃ bonitas cuiusq; oĩ creature est vtilis ⁊ bona: exceptis demonibꝰ ⁊ ꝺanatis hoibꝰ. Deo etenim qui nullis ẽ indigens: quadam ratione ꝓdesse videt. Hoibꝰ est vtilis: q̃s ẽm ex vite merito ho ad eternã beatitudinẽ pueniꝛ: numerus electoꝝ incrementũ accipit. Qui quãto amplius creuerit: tanto minꝰ eterna retributio exꝑcta erit: Rã cũ numerus ille sanctoꝝ impletus fuerit: retributio iusto moꝝ accipiẽda erit: tunc quidẽ in coꝛpib̃ quã iaz habẽt in alabus. Si aũt vnusquisq; fidelis moꝛ vt hanc vitã deseruit: coꝛpe simul ⁊ alã eternã beatitudinẽ ꝓsequet̃ur: ois qui hoc videret ẽt sequi sanctitatẽ compelleret: itaq; meritum fidei quod ãmodo videret euacuari. Bonis itaq; vtilis est bis q̃ cũ deo sunt: q: eoꝝ meritũ sua ꝓsentia auget: Et illis q̃ impsentiaꝝ sunt vel adhuc futuri sũt ꝓdest: q: locũ in illo etn beatoꝝ implet: qui nullo mõ in fine vacuus esse potest. Facit etiã alios malicia puersoꝝ siquidez excludit exẽplo sue bonitatis. Soli ac lune bonꝰ homo ceterisq; creatur̃ est vtilis: q: in consũmatiõe iustoꝝ cõmutabitur in melius quicq̃d est oĩm creaturarum. Sol q̃ppe sicut ꝓpheta ait: septẽpliciter lucebit sicut lux septẽ diez: ⁊ luna erit sicut sol. Alie creature: licet pulchre sint: mutabũtur in melius: cũ illas deꝰ mutabit i statũ erinde nõ cõmutandũ. Angelus q̃z bonꝰ hõ vtil est: q: se ois illis amicũ facit. Qui esh mihi amicũ acquirere q̃ me tã q̃s se ipm diligeret: ⁊ quẽ ego tã q̃s meipm amarem: magnas ei grates deberem. Quisq̃s q̃ bon studuerit ee: i bono ois amicitiã trãsibit: ita vt vnusquisq; tanq̃ semetipm amabit: ⁊ oẽs eodẽ mõ eum habebũt. Tantus esh amoꝝ: tantaq; ꝓcoꝛdia inerit oibus: vt oẽs amici vnius: sint amici alteriꝰ. Qualiẽ aũt bonus deo sit vtilis: videam. Hipotẽs deꝰ ciuitatẽ magnã quandã ⁊ admodũ speciosam ad suã gloriã edificauit: quã copiosa cuiusq; multitudine repleuit. Quoꝝ nõnulli cũ ꝓpria voluntate potius elegerũt facere: q̃ sub voluntate ⁊ oꝛdinatione dei permanere: miserabiliꝛ coꝛruerũt: ⁊ domus ⁊ edificia magna ⁊ spaciosa exꝑte vacua remanserunt. Et igit aliq̃s q̃ vrbem magnã fieri oꝛdinasset: q̃ multa in ea palatia ꝓstruxisset: multasq; mãsiones in vrbis edificatiõe fecisset: ꝓ habitatoꝛes ſ haberet: ⁊ oẽs q̃scq; potuisset ad se inuitasset. Sic facit deꝰ: oẽs esh vt ad se veniãt: ⁊ vt sibi ad sue ciuitatis edificatiõe subueniãt: ꝓcat: admoneꝛ: inuitat: bonas leges pollicẽs: pacẽ ⁊ securitatem ꝓmittens.

De commendatione superne hierusalem: Ca. xliij.

Bi nãq; inta legũ imobilia: optime consuetudines: ibi cines nõ ex timoꝛe alicuꝰ suos occultant opes: imo gaudent oĩa pala obuios apparent. Nullꝰ sicdẽ ibi incursus maloꝝ: pestis nulla: violẽtia oĩs q̃ rapina ꝓcul inde remota. Pretereꝛa loc amenus ⁊ magna dulcedine refertꝰ: domꝰ pateꝛ edificia ampla: diuersi generis mãsiones. Hãc ⁊ ipe dominus: In domo patris mei mãsiones multe sũt. Et ꝓpha baruch: O israel q̃ magna ẽ domꝰ dei: ⁊ q̃ ingẽs loc possessionis eiꝰ. Magnꝰ ⁊ nõ hꝫ ꝓlũgationẽ: excelsꝰ ⁊ imẽsus. Tenebre ibi nulle: lux indeficiẽte circũlucẽte: iformitas nulla: sanitas ideficta: nihil icõmodi: oia ad votũ. Ad hãc itaq; edificationẽ inuitat nos dñs: dicẽs: Venite ad me oẽs q̃ laboratis ⁊ onerati estis ⁊ ego reficiam vos. Qui q̃ venire voluerit: dei pꝛoculdubio adiutoꝛ erit. Hãc Apls: Dei adiutoꝛes sumus: dei edificatio estis. In bonitate q̃ hcmq; steterit: nõ solũ sibi ⁊ omni creature vtilis erit: ſ etiã ipsi suo ⁊ oĩm ꝺitoꝛi vt dixim̃ bñficiũ pre-

Eccl. 30

Matth.

Job. 14.

baruch. 3

matth. 11

1. Cor. 3.

stabit. Hec etiã ciuitas sancta: cui se sponte associauit: si vel vnus hõ defuerit bonus: numq̃ gfician̄tur.

Q: bonitas boni hois dãnatio: t demonibus sit inutilior. Ca. xlv.

Grandũ etiã q̃ sicut bonitas n hois bonis: hoibus ẽ ad leticie incrementũ: sic demonibus et hoibus dãnatis erit ad detrimẽtũ. Demonib⁹ nãq; t hoib⁹ dãnat: sanctoꝝ ꝓfimatio erit interminabil⁹ luctus t eterna dãnatio. Mã cũ illi obtinebũt corpa t alc gaudiũ sempiternũ: t illi ibũt i suppliciũ eternũ. Qs qz demões si latet: mõis obuas laborant: sanctoꝝ incrementum impedire: qñquidẽ donec vltim⁹ ille⁹ eis associet non inchoabunt ꝑfecte habẽt ptãtes tẽptando electos dei: q̃tenus q̃ pbati inuenient digna remuneratõe coronent: vicit ꝺo atq; re-
1. Pe. 5. probi perẽnter puniant. Vigilem⁹ q̃ vt saluator admonet: q: aduersaꝝ noster circuit q̃rẽs quẽ deuoret. Illũ aũt deuorat quẽ sua suggestione in malis actib⁹ indurat. Notãdũ etiã q̃ q̃ bonis alteri⁹ arridet: sanctoꝝ ꝓfimit: q̃ ꝺo inuidet: diabolo. Sicdẽ magis puto eis saluatiõẽ sperandã q̃ paꝝ boni faciũt: t bñfacti alios fauent: q̃ illi⁹ q̃ multa t inuidet. Jo etenim cui bñfacta alioꝝ placẽtiũ ꝺnatus etiã eẽt: iuste talit̃ conqueri posset: Qvos seruiꝝ sp de vra iustitia miste letatus fui: itaq; ũ bñtudis vestre particeps non fuero: inde dãnatiõẽ acciptã: vñ semp gaudebã.

De similitudine inter deũ t quẽlibet regẽ suos iudicantem: Ca. xlvj.

Inter saluandos siq̃dẽ t damnãdos sic deꝰ discernit: quõ rex q̃daꝝ inter fideles t infideles sperꝝ sui. Dic itaq; rex ꝑparo ex vna pte ꝓuincia magꝝ: t ex alia pte q̃dã carcere tenebrosa: disponit: qz q̃scũq; sibi fideles poterit cõprobare postq̃ oẽs ꝓgregati fuerint facier simul discũbere: quoscũq; autẽ sibi esse infideles ꝓuincie poterit: postq̃ t ipi fuerint ꝓgregati: in tenebrosũ illũ carcerẽ simul faciet detrudi. Oẽs itaq; ad se inuitat: vt quis fidelis: q̃ve sit infidelis agnoscat. Ꝺoꝝ aũt fidelium t infideliũ q̃ oẽs inuitant: alij ꝑcedũt: alij ꝺsequũtur. Fideliũ igit̃ eniq̃q; vt venerit postq̃ vere eẽ fidelis cõprobat⁹ fuerit: dat mittũ interea sibi donec ꝓueniãt oẽs q̃ cũ eo sũt cenaturi: vt simul lcpiãt oẽs epulari. Infideliũ vt venerit q̃sq; postq̃ cõiuncto fuerit infidelis eẽ: flagellat interim vsq; ꝙgregẽtur t alij q̃ cũ eo in carcerẽ sunt detrudendi: vt simul in eo incipiant oẽs cruciari. Ꝺoꝝ q̃ vt fuerint oẽs ꝙgregati: t fideles vel ifideles esse fuerint cõprobati: Di simul oẽs in quoliũ collocati faciant: illi ꝺo in carcerẽ truũ fame t siti moriunt. Dic igit̃ rex ipe deꝰ ẽ q̃ sic discernit inter bonos t malos mũdi istius. Ipse etiã ꝑparato hinc padiso hinc inferno: ꝓstituit: qz q̃scunq; sibi fideliter obsequẽtes suenire poterit: postq̃ oẽs ad eũ ex hoc seculo trãseũtes fuerint ꝙgregati: simul oẽs in padiſũ l corpe t alã collocabit: Quoscũq; ꝺo repire poterit ꝑcepti⁹ suis resistẽtes: postq̃ t ipi ꝙuenerint: oẽs sil⁹ in ifernũ horribiliter cũ diabolo detrudet. Oẽs itaq; q̃ dicatoꝝ suos ad se inuitat: vt quo sibi q̃sq; velit obedire agnoscat: vcq; ei⁹ ꝑcepti⁹ alij obediũt: alij ꝺo resistũt. Utroq; aũt alij ꝑ alij mortiũ⁹ posteri⁹ ex⁹ examini repsentant. Quicũq; itaq; ei obediens fuisse cõprobat⁹: recipit ei sed alia sola interim dat: q̃cũq; ꝺo deobedientia ꝙmeruit: et ipe in ala sola cruciat. Postq̃ aũt oẽs mortui t vt dictũ ẽ singillatim eraũati fuerint finitoq; seculo cũ eisq; resuscitati: illis etiã ghale iudiciũ pactũ fuerit: boni oẽs in celũ trãsfert in ala simul t in corpe letabũt: mali ꝺo in ifernũ detrusi t ipi i ala sil⁹ t corpe torq̃bũt.

De q̃tuordecim bñtudinib⁹ corpis t animẽ. Ca. xlvij.

m Ulti hoies ꝺbus nõnũq; boni mores t iusta opa ꝙponũtur: vt t se in eos seculi positura v-

nitate exerceant: admonẽt: inḋrere solẽt q̃ ꝺoꝝ: q̃ premio: q̃ retributione.
Ysa. 64. 1. Cor. 2. Videt itaq; illius qs̃ septũ ẽ: Quia nec oculꝰ vidit nec auris audiuit: nec in cor hois ascẽdit q̃ ꝓparauit deꝰ diligẽtib⁹ se. Q: cũ illi ñ dare q̃d sit adũtere pñt: repetit hoc ꝑm alios ꝺbis t ꝺt eis premiũ qs̃ bis q̃ i hac vita ꝺo seruiũt: in futura vita recõpẽsat vita eterna: beatitudo eterna: eterna locũditas: sufficiẽtia sine⁹ oĩm cõmodoꝝ ꝑfm voluntatẽ t sine oĩ indigẽa. Hec q̃ cũ illis ꝺ mõ dicunt: bona q̃dẽ et magna vt sũt vident: ꝺ qz nõ intelligũt q̃d in ipa vita habituri sint: nec subito q̃d sit oĩm cõmodoꝝ ꝑfm voluntatẽ sufficientia t sine oĩ indigentia percipe pñt: berent aloe nec multum efficaci sapore ad audita trabunt: Quid igit̃ agẽdũ: vt ꝺ illis aliqtenꝰ sapiãt: t sic ad opa bona cuigilent? Puerꝝ more abãdos estimo eos: q̃ si aliqñ grossũ aliqꝺ pomũ edẽdũ ꝓcipiũt: illud ob dẽtiũ tenerit udines t ortis angustiã assumere nequeũt: si ꝑ illoꝝ capacitate primo nõ fuerit pticulatim diuisum. Itaq; diuidam⁹ in partes magna q̃ dicimus: vt inde possint ad vitã nutriri: ꝺ q̃d⁹ agim⁹. Que vt meli⁹ ducẽt cõsideremꝰ q̃ in hac vita mẽs amidꝰ amet hũana: t ex his que possumꝰ cõsectem⁹ illa eos habituros in vita eterna. Multo excellentiꝰ siquidẽ inter multimoda mũdi gicula ꝓstituit: si fuerint ꝓcepta secuti: atq; cũ ipi illi⁹ adepti fuerint plenitudinẽ desiderij sui: se neq; q̃ fraudatos ꝓcipiẽt. Hoc igit̃ vt ꝑtarium⁹ faciam⁹: t a minimis paulatim ꝓgrediamur. Quattuordecim igit̃ sũt bñtudinis partes: quas finito generali examine: ꝑfectius omnes electi hẽbũt: totidẽq; miserie genera que mali tunc sustinebũt. Hę autem beatitudinis ptes atq; miserie sic sibimmicẽ sunt oĩno contrarie quõ et ipi q̃ eas accipiũt in remuneratõe.

Que sint quattuordecim partes beatitudinis: Ca. xlviij.

Artes ꝺo beatitudinis sunt p pulchritudo: agilitas: fortitudo: libertas: sanitas: voluptas: lõgeuitas: sapientia: amicitia: cõcordia: bono: potestas: securitas: gaudiũ. Illa vt estimo sũt que ꝓpter se t ꝓpter q̃ alia queq; ab hoib⁹ apperunt. Si aũt in his aliqua sũt que aliquãdo serui dei nõ modo non apperunt: sed etiã magnopere in hac vita curare subterfugiũt: Et sunt: verbi gratia pulchritudo corporis atq; voluptas: vtiq; iccirco non ea fugiunt q̃ hec naturaliter nolint: sed ne deum in his quoquo modo possint offendere. Nam si p ea nihil offensionis in deũ contrahi posse certe sentirẽt: vel se ab eterno z amore bonorũ impediri nõ pertimescerent: profecto iocundius in ipis q̃ in eorũ contrarijs se ꝺducerent. Partes vero miserie q̃tuordecim ꝓlibat⁹ bñtudinibus contrarie be sunt.

Que sint q̃tuordecim ptes miserie: Ca. xlix.

t Urpitudo: pderositas: ibecillitas: Fuit⁹: infirmitas: anxietas: vite breuitas: insipientia: inimicitia: discordia: dedec⁹: ipotẽtia: timor: tristicia. Notãduz q̃ sic̃ septẽ ꝓtes illi⁹ beatitudinis partes ad corpis beatitudinẽ: septẽq; posteriores ad alc pertinẽt bñtudinẽ: sic q̃ septẽ ꝓtes h⁹ miserie ptes corpis: septẽq; vltime miseriã perficiũt mentis. Quicunq; ergo illas oĩes beatitudinis partes habere poterit: pfectam corpis t alc bñtudinẽ possidebit. Que cũq; vero hai oẽs miserie ptes tolerare ꝓtigerit: sũme corpis t alc miserie subiacebit. Nec in hac vita nec vnam illius beatitudinis t huius miserie partes quisq̃ põt habere: nec rursus ex toto ea carere: In alia ꝺo vita aut pfectã habẽs beatitudinẽ miserie nullatenꝰ subiacebit: aut sũme subiacens miserie oĩno beatitudine carebit. Qs vt totũ cõprobare possim⁹: ꝑ singulas bñtudis atq; miserie ptes curram⁹.

De pulchritudine ⁊ turpitudine:

Pro igit̄ ꝓma vtriꝰ p dinis est pulchritudo: miserie ꝙ ꝓtrariꝰ turpitudo. Iam omnes habere: hac ꝛo ꝓmptissit carere. Nec hic neutrā habere ꝓfectā: vel neutra possūt carere. Que nā ē illa speciositas hoīs q̄ mlto ē minor pulchritudine florꝭ seculi? Quis ei vt liliū cādoꝛ: q̄ nec vt rosa rubet? Qꝛ cū ōtnā ei q̄ pulchritudinē habeꝛ: nec sūme turpitudini ſbiacet: nec ꝙ vel illā vel istā ꝓfecte hīe: nec eis in hac vita pōt oīno carere. In alia vero vita ꝓcte alterā habebit: altera q̄ oīno carebit. Pulchritudo etenī bonū quoddaꝫ est: ⁊ q̄ naturalit̄ a cunctis haberi amat. In illa siquidē vita pulchritudo iustoꝝ solis pulchritudini q̄ septēplr̄ q̄ mō sur: splendidꝰ eritꝛ adeq̄untur. Tūc scriptū ē:

matth. 13 Fulgebūt iusti sicut sol i ꝓspectu dei. Amplꝰ: corpꝰ christi clarioꝛi solis ꝓlucere nescio quēq̄ posse ābigere. Huic aūt similes tenbr Apls erimꝰ q̄

Phil. 3. aut: Reformabit corpus humilitatis nostre ꝓfiguratū corpi claritati⁊ suc. Hac aūt auctē cōprobata: si q̄s etiaꝫ velit sibi ratiōe cōprobari: credo nulli debere ꝛcredibile videri iustoꝝ pulchritudinē solis in illa vita vbi mortale ꝑ absorbebit' tantūmodo sortiri: cū vere dicant̄ ⁊ sint tēpiū ⁊ sedeꝛ deꝛ: q̄s nnūq̄ i diuina pagina ō solem isto visibili meminiꝰ legi. Hoc igit̄ tali ⁊ tanta pulchritudine iustꝰ rutilabit. Sic ꝛo iniustꝰ fuerit: cenꝰ ⁊ oī cadauere fetidioꝛ erit. oī q̄s fuligine turpioꝛ erit. Ibi q̄ pulchritudinē ꝓfecā aut sūmā hēbit turpitudinē.

De agilitate ⁊ pōderositate: Ca. lj.

Cū da ꝓ brītudinis ē agilitāt̄ f miserie ꝛo ecōtra pōderositas.

Das ꝛo nec oīno hic nec rursus his hō pōt penit' ꝑ carere. Tam quātā est hoīs agilitas quā minimꝰ passe: supaꝛ: tū q̄cū q̄ mō movere se pōt: nec sūme pōderositati ſbiacet: i futuro aūtē aut ꝓfecte agil erit: aut si e pōderosꝰ vt se oīo movere ꝙ pohit. Sz velocitas q̄ pulchritudine ū minꝰ amat̄ tāta nos comitabit: vt ipīs angelis dei q̄ celeres sumꝰ: q̄ a celo ad terras ⁊ econuerso dicto citius vilabuntur. Que celeritꝰ vt⁊ sit in angelis si, phari nec esse ecēt. Exempli gratia: dici posset hoīem mortali adhuc carne grauatuꝫ mor a iudea i chaldeā p angelū delatū: indē q̄ tradito prandio: qđ referebat i. ne mora relatū. Ergo cū istius oīno par velocitas nobis erit: q̄b⁹ sicut ꝓmissa est illoꝝ eq̄litas ineet. Ap̄lo etiaꝫ q̄ corpa nostra q̄ traq̄ loco ū intercapedine sepata mēbratī fuerint sine dispersa: in ictu oculi asserit resurrectura: fatis innuit quā velocitatem eadē corpa incorruptibilia sint

1. Cor. 15 bitura. Corruptibile q̄ppe ꝑ: sicut ip se testat: idonei ꝛcorruptionē: ⁊ mortale ꝑ induet imoꝛtalitatē. Huiꝰ q̄s velocitatis exēplū in radio solis licet intueri: qui statim oꝛto sole in plaga oꝛientali ꝓtingit vsq̄ ad vltima plage occidētalis: vt in eo ꝓpendamus nō esse impossibile q̄ de nostra dicimus futura velocitate: ꝓsertim cū reb⁹ a fatio soleat inesse maioꝛ velocitas q̄ inaīata. Huic etiaꝫ radio solis simile exēplū velocitatis habemus in nobis. Radius q̄ppe oculoꝝ nꝝoꝝ in ſlibet oculi palpebraꝝ vsq̄ ad celū ꝓtingit: ⁊ icꝰ eaꝫ tot⁹ in semet ac ſtreger redit. Amplꝰ ꝙstat q̄ dē alios sanctoꝝ q̄ iā celestia tenent: necdū plena felicitate frui donec incoꝛruptibilitate corpoꝝ suoꝝ potiāt̄: quā cū adepte fuerint nō erit q̄s amplꝰ velint. Dec itaq̄ corpa si ea a sua velocitate aliq̄tenus tardioꝛes aut grauioꝛes efficere deberēt: nimiꝰ eoꝝ potius ꝓsortiū abhoꝛreret q̄ appeterem. Agit̄ ea q̄ dixim⁹ velocitate dotabit i. sanctꝰ cū ad verā vitā fuerit translat⁹: Maius ꝛo tanto penaꝫ pondere ꝓmer: vt nec pedē q̄dē vel manꝰ vel aliq̄d sui corpis possit mouere. Unde ⁊ illud in euangelio:

matth. 22. Ligatis manibus ⁊ pedibus mittite eū in tenebꝛas exterioꝛes.

De fortitudine ⁊ imbecillitate:

Certia ꝓ brītudinis Ca. lij. t fortitudo ꝙ miserie ꝛo ibecillitas q̄ ei opponit. Sz q̄ ē hominū fortitudo i hac vita: quoꝝ plenaꝫ nauim echinno in mari retētat? Qꝛ tū hō ibecillia q̄dā fugare valet: nec oīno imbecillitati subiacet: traq̄ nec fortitudinē ꝓfectā nec illimā hic habet imbecillitatē. Nec ꝓstabūt verbꝰ q̄cunq̄ supnis meruerint cunctꝰ associari: sī ātū vt nullatenꝰ illis q̄q̄ obūstere ꝙleat: vt si mouēdo q̄dꝛaut euertēdo voluerit: a suo statu q̄n ilico cedat. Nec in eo q̄ dictuꝰ malozi labꝛo: habūt conatu q̄ nos mō in oculoꝝ nostroꝝ motu: Ne q̄so similitudo illa ā geloꝝ nō ereidat ab alio quā adepturi sumꝰ in futuro: q̄ren⁹ si in hac fortitudine aut i hīo q̄ dicturi sumꝰ ad exēplū non occurrit vel ipa ꝑ quā angelis adeq̄bi mur: ad ea cōprobāda ꝓsit. Si igit̄ i q̄bꝰ angelos ꝙlere ꝓstat: nostra nihilominꝰ fortitudo ꝙleat: neminē ār q̄ dubitet puto eristere: ā gelos ea q̄ volūt fugi fortitudine. Cū igit̄ simileꝭ eis fuerim⁹: nunq̄ imbecilliores illerimꝰ. Sz fortassis q̄reret aliq̄s: q̄d nobis tūc illa fortitudo ꝓstabit: cū singulis rā ꝓuenīēter vt ꝓuentus neq̄at vbiq̄ dispositis nihil i mundo: nihil euertēdū: nihil stanē dū sit: i q̄ vires suas exercere possit? Qui ꝑ dicit: paucis nobileū q̄d i hu iusmōi habeat vsus hūanꝰ: attēdat: ⁊ videbit q: nō sp oīb⁹ q̄ habemus ⁊ q̄ nos habere nō parum gaudemus actu vtimur. Sicut ꝛbi gratia: ipso visu ꝓtē aliqua nōnulla y scientia rerū: ⁊ multio in hūc modū: sic ⁊ tūc de q̄ agit̄ fortitudine erit. Sola nā q̄s possessio eiꝰ nobis grata erit: ⁊ exultatio grādis: licet in actu neq̄q̄ sit necessaria nobis cūctis vt dictū ē in suo statu ꝓuenīēter locatis. Dec eadē q̄stio si aut de velocitate aut ō aliqua hūitudinis ptiū mouet: hac solutiōe si nō aptioꝛē lectoꝛ inuenerit: solnat. In futuro igit̄ vt iā ꝓlibauimꝰ: ⁊ sic instꝰ fortis erit: vt etiaꝫ si velit terrā cōmouere possit: ⁊ sic ecōuerso infirmꝰ imbecillio: vt nec etiā ꝛmes amouere queat ab oculis suis.

De libertate ⁊ seruitute: Ca. liij.

Barta ꝓ beatitudinis: libertas ō: miserie ꝛo seruitꝰ. Liber est q̄ cogi nō pōt ad ea q̄ nolit: nec ꝓhiberi ab eo q̄ō velit. Sz q̄s in hac vita valeat ee q̄ hāc possit libertatē habere? q̄s nō q̄ndie patiq̄ nolet? q̄s valeat a sec ee q̄ō velit? Quia tā ii ad oīa hō q̄ ā vult cogi: nec ab oīno q̄ vult ꝓhibet: nec oīno libertate ꝓuat: nec oīno seruituti ſbiect. In futuro aūtē aut ꝓfectam hēbit hō libertatē: aut oīmodā libit seruitutē. Sz vt iā ꝓdixim⁹ ⁊ auctē apl̄es idipm ꝓfirmauimꝰ: ā gelis ꝙsimiles erimꝰ. Quicunq̄ angelis assimilabunt: eoꝝ q̄s libertatē necessario assequent. Traq̄ sicut angelis nihil obstitit: nec aliq̄d eos ꝛpedire ꝑt vel ꝛstringere q̄n ꝑ velle suo cuncta penetrēt liberrime: ita nō erit aliq̄ obstaculū q̄s nos retardet: nilla clausula q̄ nobis vllatenus obstet: nō elementū q̄s nobis ad velle nostrū partū oīno non ereret. Amplꝰ certe ō sicū corpꝰ cui corpa nostra cōfigurāda: Paul⁹ testat: vt iā sup̄ meminim⁹: clauso sepulchꝛo a mo: tuis surrexit: ac deinde ad discipulos obseratis ianuis palpā dū introiuit: no bis q̄q̄ in ꝑ future libertatis grāde ꝛo cumentū reliq̄t. In illa erū vita si bonꝰ fuerit: nihil patiet q̄s nolit: sed agere ꝓmittet q̄cūq̄ voluerit. Si ꝛo fuerit malus: ad oīa q̄ noluerit cogetur: ⁊ ab oīb⁹ q̄ voluerit ꝓhibet.

De sanitate ⁊ ifirmitate: Ca. liij.

Sinta ꝓ beatitudinis ē sanitas: miserie ꝛo infirmitas. Illa aūtē hō ab oꝛtu suo carere hāc aūt incipit tolerare. Ex q̄ eīn nascit prima voꝛ ei⁹ indicat q̄ patiat:

Mor deniq incipit claudere: fluere: ca-
cessere: fulo ſ pānis fore: deficere. Hinc
cec⁹ vel surd⁹: mutus vl claud⁹: car-
diac⁹ vel scabiosus: leprosus: galyti
cus: aliove morbo efficiē infirmus.
Quia tñ ei⁹ infirmitas leniri q̄busdā medicamētis pōt: nec sūme infir-
mitati subiacet: verus in futuro ⁊ sic
sanus erit q̄ nullaten⁹ infirmabitur:
ſ sūma sanitate pfruet. De hac sani-
tate q̄d melⁱ⁹ dici poterit q̄ qđ psal-
Pſ .36. mista canit: Sal⁹ inquiens iusto⁹ru⁹
a dño. Quib⁹ aūt fuerit a dño vera
sanitas: que furripe valebit infirmi-
tas? Nez de ista sanitate quā i secu-
lo futuro habebim⁹: qđ ex̄plū afferre queā: vt q̄ sic itelligat nō video:
q: nil sanitat⁹ qđ ēt ci cōparе possez:
aut ego in me: aut aliq̄s sub mortali
degēs carne sensit in se. Dic ergo tūc
nobis sani videmur: cū in nob nihil
qđ doleat sentim⁹: fallimur tñ non-
nunq̄ in ꝟ: nā frequēter in aliq̄ parte
corpis infirmamur: nec tñ hoc ipm ni
ſ aut motu corpis: aut tactu aliq̄ vl
lo pacto exprimur. Ac ō bis qui nec
ita infirmant: ſ er oī pte sibi sani esse
vident quid dicemus: vt verus sint
sani: aut nō sint: pheus⁹. Pone tibi
quēlibet sanissimū corpe: ⁊ de sani-
tate illi⁹ scisc̄itare: san⁹ ē suo iudicio.
Hic talis paulo durius tāgat: aut in
aliq̄ sui corpis pte artius ꝓstringat:
⁊ statim videbis qz clamabit: time: le
dio me: vereor me. Quid est ꝟ: nōne
pius se esse sanū dicebat: ⁊ nūc modi
ce tact⁹ ita dolenter sueclamat: iste
ne tibi sanus videt? Mō puto: nec q̄q̄
sal⁹ hmōi nobis dabit: quoꝝ salus a
dño futura esse pmittit. Hā absterget de⁹ oēm lachrymā ab oculis san
Apoc .21 ctoꝝ: ⁊ iā nō erit ampli⁹ neq̄ luctus
neq̄ clamor: neq̄ vllus dolor: qm̄
pria trāsierit ⁊ nō esuriēt neq̄ sitiēt
ampli⁹: nec cadet sup illos sol neq̄ vll⁹
est⁹. Dextera eiꝰ sua deus teget eos:
⁊ brachio sancto suo defendet illos.
Quid itaq̄ eis nocere valebit: q̄busdexterā dei tegmentū erit? Qualis
autē sit illa sanitas: certe scio me nec
meo nec alicui⁹ sensu vel exprimenti
accepisse: sed tñ ꝟo ⁊ diuersaz infirmitatum q̄litates: si cuiusmodi sint
quis interrogaret: facile eas a me ex-
positas fore: sitā intelligeret: tñ q: ego
illas in me tā quaz ab eis accepi que
sint: q̄ eas exprimendo ꝓdiderūt in se.
At qđ nec sensu cepi: nec ab vllo q̄
cepit vt dixi accepi: nō eodē modo
credere: tñ ⁊ inchoāter vt mea q̄dē
fert opinio astruere licet: sanitatem
vite future ita vigere ⁊ immutabilem
ac inuiolabilē fore: vt ineffabili qua-
dā dulcedine suauitatis totū hoiem
repleat: ⁊ oē qđ alicuius in se vlasſ
tudinis: mutabilitatis aut lesiōis sus
pitionē ꝓtendere queat: penit⁹ arceat
atq̄ repellat. Sic igit⁹ infir⁹ erit san⁹:
ac ō quēlibet iustū tāta ibi ifirmi
tate scias infirmari: vt nullo postmo
dū medicamine queat medicari.

De voluptate ⁊ anxietate. Ca. lv.

Erta ꝓs beatitudinis ē volup-
ſ tas emiserie ꝟo anxietas. Illā
hoies appetūt: hāc ꝟo refugi-
unt. Nez cū eā in hac vita q̄rūt: nō
nisi p ānxietatē inuenire pōt. Cū q̄q̄ ad
id puenerint qđ voluptatē putāt: nō
nisi laborando eodem pfrui valent.
Quo fiēriā vñ fuerint imoderati⁹:
rursū eis i anxietatē ꝓuertit. Quia
tñ in eo qualitercūq̄ delectam̄: nec
oīmodā anxietatem patiunt⁹: ꝓsth
hāc ꝟo vitā aut i oīmoda voluptate fūt: aut oīno replebūt anxietate.

De ſilitudine ferri ignīti: Ca. lvj.

Icut enī ferrū ignītū oīni sui p
ſ te ꝓtinet ignēitie in se boni vo-
luptates: mali ꝟo in se sentient
anxietatē. Hāc ꝟo voluptatē nemi-
nē in hac mortalitate vīuentē eē pu
to vel fuisse q̄ ea vt ēsenserit vl gu-
stauerit: vt illi⁹ sapoꝝ ē vel habitudi
nē alīo declarari possit.

De duabus beatitudinib⁹ totidē q̄ miserijs: Ca. lvij.

Deamus nā aliq̄d ad hanc de-
d clarandā. Dicam⁹ duas bea-
titudines: et itez miserias esse duas:
maioꝝ ē videlicet atq̄ minoꝝ. Ma-

ioꝝ ē: regnū dei: minoꝝ ē ꝟo in q̄ adaz
fuerāt ꝓmo posit⁹: paradisi gaudiū vi-
cim⁹. Itē maioꝝ ē miseriā: eternuz ig-
nē gehenne: minoꝝ aūt erūnas fa-
temur vite ꝓsentis: q̄o nō. vnum⁹ in-
cessanter patimur. Beatitudinē q̄p
neutrā aliq̄s experti sum⁹. Qz il
lā falsē illā quā beatitudinē quā adaz
in gadiso posit⁹ habuit: experti esse
nunc: forte p hāc illā maioꝝ aliq̄ mō
ꝓiectando videre possemus: licē nunc
in minoꝝ miseria nati: nutriti ⁊ ad-
ulti: multa de maioꝝ miseria q̄tiens
volumus edicere ⁊ explanare vale-
mus. Itaq̄ cū voluptas de q̄ agim⁹
ꝓfter esse vna pōtio sūme beatitudi
nis: q̄ illā mō explicem⁹ vt capiat⁹ ī
video: nisi forte illis agam⁹ aliq̄ ꝓria
illius die magne miserie quā ex mino
ri ꝓiectam⁹. Sit igī añ oculos cordis
posit⁹ exēpli cā: hō aliq̄s q̄ tā i ipio
dem loꝝ suoꝝ puplis: q̄q̄ ⁊ in singul
mēbroꝝ ferrū ignītū ⁊ cādēs infirmū
bēat: ita vt nec medulle nec intestina
nec oīa q̄q̄ i toto ipo cruciaz⁹ ima
nitate illi⁹ careat vl eam leui⁹ q̄q̄ in
octo aliq̄ten⁹ sentiat: Quid dica: an
gustiat? Quis hūc estimet sane mē-
tis inter ista? Eodē mō si penit⁹ ꝓria
ꝓsideratione in illa futura vita dele-
ctatio q̄dā ineffabilis bonoꝝ inebri-
abit: ⁊ inestimabili dulcedine sui to-
tos eos inenarrabili abōdātia satia-
bit. q̄d dixi toto? octi: aures: nares: os:
os: manus: guttur: cor: iecur: pulmo:
ossa: medulle: certa etiā ipa ⁊ cuncta
singillatim singulaq̄ mēbra eoꝝ in
eōi tā mirabili delectatiōe ⁊ dulce-
dinis sensu replebūtur: vt vere tot⁹
hō torrēte voluptat⁹ dei potet: ⁊ ab
vbertate dom⁹ ei⁹ inebriet. Nez eō-
trario vt dictū ē: credim⁹ de iniusto.

De lōgeuitate ⁊ vite breuitate:

Eptima ꝓs btūdis (Ca. lvij
ſ ē lōgeuitas: miserie vero vite
breuitas. Illa btūdinē corpo
ri hbet aūt miseriā pfert. Tūc em̄ p
mū ꝓdictas btūdinis ptes corpus
hīc ꝓtēū eas dio retinere valet. Hā
si eas oēs haberet: ⁊ statim mortēdo
amitteret: q̄d eas sibi habuisse ꝓdes
set? At lōgeuitatē hīc pfectā nō pt:
q̄ aliq̄s moritur⁹ ē. Quārū liber ēm
viuat dum⁹: ꝛsomniū sibi esse videt
qđ vivit cū mortuis ꝑ lōgeuitatē hō
ō hz: vbi q̄q̄ moritur⁹ est: q̄ tñ q:
mori cit⁹ posset: nec vitaz oīno bre-
uē h hz: in futuro aūt aut lōgissimaz
aut vitā habebit breuissimā. Si ēm
bñ vixerit nūc: tūc viuet ꝑ tūs ⁊ de⁹.
Bñ septū ē: Justi aūt i ꝑpetuū viuēt. Sap. 5.
Si ꝟo male viuerit: nō nisi mortēdo
viuere tē pōt. Nihil ꝑ breui illa vi
ta cui mors fuerit sp illata. Hūc autē
notandū qz septē pdicte btūdinis
miseriaq̄ ꝓtinent: ad corpus ptinent: ce
tere ꝟo q̄ sequūtur ad animā.

De sapiētia ⁊ insipiētia: Ca. lxi.

Ctaua ita q̄ ps btūdinis ad
o aīam ptinens est sapiētia: mi-
serie ꝟo insipiētia. Illā habe
re hac q̄q̄ carere hō se estimat: si q̄d ag
nouerit quod alīo noceat. Sed que
eius est sapientia qui seipsum igno-
rat? Quis enim perfecte agnoscere
valeat cuiusmodi reo sit anima sua:
q̄sue nouit q̄le sit corp⁹ eius interius
vl q̄le posteri⁹ vl etiā exteri⁹? Quia
tñ ⁊ sc ⁊ alia q̄q̄ mō cognoscere pōt:
non oīno insipiēs est: vez in futuro
aut pfecte sapiēs: aut oīno erit insipi
ens. Sapia igit⁹ quā oēs in hac vita
nō vltra amāt: tanta in futura vita
hōies erit: vt coz q̄ scire voluerint: nil
sit qđ ignorent. Bon⁹ ēm pfecta
q̄ de⁹ ē sapientia replebit: eā q̄q̄ facie
ad faciē intuebit. Quā dū ita ꝓspe-
rit: creature tot⁹ natura videbit:
q̄ in deo melⁱ⁹ q̄q̄ in seipa ostēdit. Tūc
etenim iusti cuncta scient que deus
fecit sciēdo: tam ea que ꝓterita: q̄q̄
ea q̄ posthodū sunt futura. Ibi a sin
gulis omnes: ibi ab omnibus singuli
cognoscentur: nec quēq̄ omnino la
tebit qua patria: qua gente: quo stir-
pe quis ednus fuerit: vel quid etiaz
in vita sua fecerit. Hic fortassis ali-
quis ait,

Or peccata singulor singulis pa-
reant: Ca.lx.

q Uid est h: peră q̃ feci sciẽt om-
neo? Ad h ea cõfess⁹ sũ vt de-
lerenť ť obliuiscerẽť: vt nulli ampli-
no pãderenť: dñi. Sz cũ tu in illa glo-
ria ab oĩ criminũ sordẽ purgaᵗ⁹ vul-
tui dei ꝑfeno astuter: ungruᵗ⁹ ne ei po-
teris esse ꝑ tãta miserícordia quã tu-
di fec: remissis illť illis delictis? Nõ
inquieo. Et vñ unquã gratias ago:
si nihil eor: ũ vñ iure gratias ũlas de-
beas: si tua memoria habeas? At igi
tur ĩ laudib⁹ illⁱ⁹ eternalr iocũ der:
sp de quãta miseria sis erutᵃ: vt pu-
to cor: habebis. Cũ q̃ singulor ꝑsci
entie singulis pateãt: fateri audeo ea
q̃z pcã cũcto elector patere: p grã
curatione tu deo gratiaˢ exitio al-
ligdne: nõ ad mã ꝓfusioneᵐ ꝑ ad ma-
gnã dei misericordiã cuiꝰ glorifica
tionẽ mãq; ꝓgratulationẽ. Non esh
tũc ꝑ peccať tuis te maior angustia
cordis ꝓmet: scelerũ ve tuor magis
pudebit q̃ aliquẽ oĩ magnis vulne
ribⁱ⁹ sanciatũ: tãq; ex oĩ pte sanatũ:
abolitť lãguoris molestia ꝓmit. Uel
nũqd cor: q̃ in cunis polᵗ⁹ ĩsano ege
rat: nẽ grãdenũ pudꝛ? Tũc ãppe cũ
integra sanitas: pfecta mũdicia: ple
na remissio: securа oĩm offensionũ ĩ-
punitas tibi certo arrlserit: cognitio
vel recordatio petor tuor in nllo ti
bi magis hor: rũ esse vel ꝓfusiõi va-
lebit: q̃ esť mõ dñi petro aplor ꝓnci
pi q̃ christũ negauit: abnegatio sua:
btẽ marie magdalene petã sua: ť mlti
a' ipo multa q̃ sequũť tam donata
crimĩa sua. Uer sup h agnitť deliert
velut ĩ eno: rmi ac feda ĩfirmitate sua
pietas ꝺrᵉ sapĩa media q̃ te sanauit
sublimᵉ a cũctis admirabiť: laudą-
bil: magnificabil. Lauo autẽ ť ma-
gnificẽtia gloie dei: tua si hñ aduer-
tis gllа ẽ. Sz dices: Et quidẽ ꝓfectio
laudẽ dei gllam esse meã: verũ cum
hinc inde tot ť tot ad mei cõpationẽ
innocẽtes ꝓdeãt: q̃ cõsideratis vite
mee obscenitatib⁹: me oĩno sicut
egnũ erit hor: ror habẽdũ iudicent.
Quid dicã? iustícia nẽpe fuit: ť suus
iniustícia ꝓmius erigit. Jn his frater
nolo rimeaˢ: atiť ei erit q̃ certissimaᵉ
illũ fidẽ quẽ tu tibi cõparũ indicaᵗ
innocentes penirᵉ: nõ ibi reperies de
te quẽadmodũ putaᵗ sentiẽtẽ. Nãq;
videˢ ille ꝺ q̃ ag? plane neq; itelli
get te: neq; fert deũ qñ peccasti offẽ
disse. Cũ q̃ viderit deũ tibi tua debi
ta fũdit: dimisisse: nec ĩ cor: tibi asce-
det vt te inde aliẽnen⁹ indicet. Jn h
esh ipo deũ offendere se cognoscerer
si te deo p oĩa recõciliatũ p his que
olim feceras vilaten⁹ ꝓtenduz co
gitaret. Magis aũt gratiaˢ⁹ ineffabi
lẽ dei clemẽti ã admirabiť: nõ solũ ĩ
te ꝺ etiã ĩ se. Jn tẽp: te de tã ꝓfũdo
iniquitatis eripuit. Jn sec q: sola gra-
tia eⁱ⁹ ne in itidẽ ꝓfundũ ruerer: re-
nouit se: laudãdo igit magnificabit ĩ
te post gñam dei vim atq; ꝓstantiaz
q̃b⁹ cuncta vor: agine tãti mali vertiť
euasisti: nuẽ quã qđ ť ipe ꝓsiderabit
nisi a deo admir⁹ fuisset: nõ ita fortũ
tan iter iustície tenuisset. Uideo igit
qñ nihil impor: q̃ vulgata cognitio
pcl tui: imo q̃ multũ laudis ť gra-
tiaz cognita remissio sui generabit.

Altercatio inter hoiem iustũ ť an-
gelum: Ca.lxj.

i Dñi etiaz angeli si te societate
sui ꝓpter pcã tua indignũ vellẽt iu
dicare: haberesť q̃lẽ ꝺ eos uire te pos
seo delẽre. Quo nã ĩgo mõ audi:
ꝓpone ãgelũ aliquẽ q̃si talia tibi ĩ-
pperitẽ: Tu hõ de puluere facᵗ⁹: tu
puluer q̃q; futurᵘˢ: ꝺ deũ te extulis-
ti: ꝺ ꝓceptũ eⁱ⁹ te in cenũ oĩs pcl ex
mundicie tumidᵘˢ delecisti: ť nñc no
stri filio eẽ ĝrio: ho nunq; in aliq vo
lũtari dei ꝺisse cernis. Ad hec ita rũ
deas: Si ego vt tu dicis de pulnere
facᵗ⁹ sũ: certe nõ mir si vento tẽpta-
tionis impulsus in sordes tuas crimi-
nũ lapsᵘˢ? Uer agnita ť credita mise
ricordia christi: spretis oĩbus q̃ illuz
nolle scire potuiti cũctis q̃ illũ vel-
le ĩtelleχi memet ipm exerem. Unde

tribulatiões: ãgustias: in fame: siti er
vigiliis: ꝺberibus: ꝓmeliis: aliis q̃q
mõis innumer⁹ ad honorẽ eⁱ⁹ sustí-
nere non renuiser q̃q; mundana pro
virib⁹ meis nihilipendẽs: ipi⁹ tãtũ
modo soli⁹ gr̃e p singula recõciliari
studui. Uos aũt qđ hoz vnq̃ sui cã
sustinuistis? Sz vos glia: sp iocũdi
tas ẽ comitat: sp vos tenuit dexteraˢ
dei atq; defendit ab ipugnatiõe oĩs
pcl: ta vt nulla vobis surripet ma-
nus eⁱ⁹. Itaq; si a voluntate illⁱ⁹ nõ
cecidistis: ipⁱ⁹ donũ ẽt a q̃ mgẽ tenti
est. Sz q: ꝺ rõeinatio illos tãtũmo
do respicit: q̃ditionẽ siue vim fecerit
ť regnũ celoz violenť rapuerť. Alij
q̃ in illo sunt ꝺ alio mõ ĩtrauiri: alia
rõne paritatẽ angeloz sibi sũt vẽdi-
caturi. Sz q̃r? q̃ fortitã ista? Dicent
q̃ illis q̃ i regno dei vra ĝrm⁹ eq̃lita
te beat: bono ť gr̃e iesu christi domi
nostri iã aserbim⁹: q̃ ad hoc dignaᵗ⁹
est hõ fieri: pari: mori: vt nos ab oĩi
de: icto i sanguie suo iustificatos ipi⁹
regni ꝓsortes efficeret. Uos igit
ꝓsiderate an sãguis christi q̃ pro nob ẽ
effus⁹: q̃at nob ñ cẽ pfecta cã salut? ť
Quid ad ꝺ angeli q̃ libenť eo q̃ ho-
mi sunt rõni acquiescere volũt: dicerẽt
nisi q̃ dicta sunt rõne nitᵗ? hmõi ho
mines iure suã eq̃litatẽ debere sorti-
ri? Cũ itaq; angeli atq; homines q̃s ma
gis te iudicaueras innocẽtes tibi cõ-
sentiãt: tibi in cunct⁹ p ĩtate rõnis
honorẽ deferãt: perpẽde si vales q̃
grata sit sapĩa ista: q̃ tu sic ab oĩb⁹:
sic oĩs ñ te cognoscẽt in vita illa. Si
antẽ fuerio malᵘˢ: ťa o ino sapĩa ꝓfu
turis vrgeberis volorib⁹: vt nõ
soluz ĩspiẽs: vez o ino fias ť amẽs.

De amicitia ť inimicitia: Ca.lxij.

n Ona ꝑs beatitudinis est ami-
cia: miserie vero inimicitia.

Perfecta aũt amicitia est q̃ in
inimicitiã ꝓuti nõ ꝑt. Sz q̃o ꝺz amí-
citiã tãtã erit filiᵘˢ erga patrẽ? Quia
tũ nec vllᵘˢ habet hic inimicitiã tãtã
q̃ cõuerti nõ possit in amicitiam: nec
omino ꝺ ꝺz inimicitiã sũmã: in futu-
ro aũt aut amicitiã pfectã: aut mimi
citiã dsq; ĩnenier sũmã. Boni etenim
quẽq; sic deᵘˢ oĩsq; alij q̃q; mõis ĩmmer⁹ ad honorẽ eⁱ⁹ sustí-
nere non renuiser q̃q; mundana pro
virib⁹ meis nihilipendẽs: ipⁱ⁹ tãtũ
modo soli⁹ gr̃e p singula recõciliari
studui. Uos aũt q̃d

lo. Huic tue imbecillitati rēspōdeo. Quia si etiā dīs petro in gloria parēs volueris: eris. In gloria dico: qz vt petr⁹ filius in psona: velle nō poteris. Nāq; si ꝺ velles teipm nihil eē velles: qđ velle nequibis. Sed nec in gloria illi equari si meritis ei⁹ impar eris velle poteris: qz pulcherrimā illi⁹ corpis cōpositionē quā in ꝺ cōspicere violari: plus oīi commodo amabis: nec etiā l hūano corpe vl pes loco aut officio man⁹: vel mān⁹ pedis fungi eroptar: aut os siue nas⁹ vbi oculi sūt: aut oculi vbi os aut nas⁹ suo relicto sedibus suis cupiūt trāsferri: aut si transferrent: nocuerēt. Et sine iniuria nō id paterent. Eodē mō i illa admirabili et glorificata dispositiōe beate ciuitat⁹ deinceps quisq; qđ adeptus fuerit: amabit: vt statū suū portioni gradu imutari nolit. Quaret Qz cuiq; satio erit sua felicitas et beatitudo sibi p meritis suis miserico⁹ dīter impertita. Amplius si bi q iā tōte ipius corpis vnitate locati fuerint maiora q̄s sint adepti ꝺsiderarēt: eo ipo miseri eēnt: q nōdū haberēt qđ vellent. In q̄ eīm alieni qđ cupit deest: in eo miser sit necesse ē. Sed absit ab illo regno oīa miseria. Aderit itaq; oībus oīa sufficientia: qnā pficient in singulis vnanimis et plena concordia. Mali ꝺo in discordia tanta psistent: vt eor corp⁹ et aīa sp offlidant. Nā et corp⁹ aīa; odio habebit: eo q male vnā cogitauerit: et anima corp⁹ eo q male cogitata opa cōpleuerit: p qb⁹ oīb⁹ torquent in penis.

De honore et dedecore: Ca.lxv.

Decimus pō beatitudinis bo
y no: ꝺr: miserie ꝺo dedecus.

Honorari hō ab oībus appetit: aut eor ꝺbis aut factis. Verbis q̄dē: vt eū collaudēt: factis aūt vt sibi eū pponāt. Sz cum honor ē hmōi appetit⁹ tale ē ac si vn⁹ mus q̄rat ab alijs laudari: eisq; l regimīe pponi. Hūc tū honorē licet nullus sit pene nemo pōt hic ad plenū habere. Vnus eūq; vel impator laudat a cūctis: vl oīb⁹ alijs pponit: qz tū nec vllus a cūctis ꝺ blasphemat vel alijs oīb⁹ substernit: nec oīno inhonorat: In futuro aūt aut honorabit: aut econtra oīo erhonorabit. Qui hono: cuiusmōi sit: ꝺ eui ꝺ exēplo ꝓsideremꝰ.

De paupe in regē adoptato: La.

Lec sit ab oculos nros (lxv).
c positus alijs paup: oī solacio destitut⁹: vlcer⁹ et alia; infirmitatū feditate corruptus: et oīni q̄ vel a frigoris aspirate defendat tegmīne nudus. Hunc igit talē tali modo iacentē: et in nullo semet iuuare valentē: si rex alijs potētissimus transiens videret: et miseratus eius vlceribus mederi iuberet: curatūq; suis regalib⁹ ornamentis indutū sibi ꝓsentari ꝓciperet: et adductū in filiū adoptaret: ac deinde ꝓciperet: vt in regno suo filius sū⁹ a cunctis haberetur: atq; in nullo qđ imparet a quoq; ꝓtradicere: heredem sunm filiūq; sui ꝓp⁹ coheredē ꝓstitueret: et cum suo nōie vocari vellet: nōne dicetes hunc magnifice et inopinate honorat⁹ ē? Et certe deus nob hec oīa facit: Nam eīm de putredine carnis repletur imittio miserijs⁹ ꝺbus miserijs constitutos: et omni solacio destitutos: omniūq; infirmitatum passionib⁹ obnoxios: ac petōrū et corruptibilitatis vlcerib⁹ plenos: sola misericordia diuer⁹ accipiet: et curabit nos et sanitati restitutos: ornamentis plecte iusticie et incorruptibilitat⁹ ꝺnabit: adūctosq; in filios sibi adoptabit: regni sui coheredes efficiet et heredes: filioq; suo vnigenito sibi p oīa equalis et coessipotēti ꝓcreatores statuet et coheredes: oīni q̄ creature inhebit: vt in oīni qđ volem⁹ nob obediat: vocatosq; nos nosse sios deos faciet. Ipe eīm dicit: Ego dixi: dij⁹ est; et filij excelsi oēs: si ipse de⁹ deificans est: tu ꝺo de⁹ deificat⁹. Vt fortasse alios hec rō tua i illis quidez magnis aplis seu martyrib⁹ pt existere ratat l me aūt q vtiq; inf illos vl minimus

esse merear: nō intelligo q nā pacto ꝓstare queat. Ad hoc intende quaeso et intellige: qz nullū iustoz⁹ ab ista deitate exceptū ꝺeo: vbi aut: Dij estis et filij excelsi omnes.

De ſilitudine inter ignē et deitatē:

Ex vt dicta mel⁹ (Ca.lxvij
v eluceāt: ꝓsidera sub exēplo naturā ignis et naturā rei ignitarii: si forte tibi aliqtenus queas imaginari qliter illi sume deitati p modulo tuo possis ptiapando deificari. Ecce ignis vn⁹ ē: et in sua natura calid⁹. In hūc igit ignē pone ignū: plumbū et ferrū simul: itaq; cū ligno fuerit in carbones uersum: et plumbū liquefactū: ita vt in carbonib⁹ nihil nisi ignis appeat: et plumbo nihil caloris addi queat: necdū tū poterit ferro i calore coeqri qđ nōdū forsitan penit⁹ leā duit igni. Licet igit aliud alio magis in calore ꝓfecerit: singulis tū seruata natura sui vsitato locutionis mō: qđ ignitus est: ꝺ se dicitur ignis. Sic erit in illa beata supnorū ciuium societate: de q̄ loq̄mur: Nam quēadmodū hi qui sume deitati sūt ꝓpinquiores: et ob hoc alijs p̄stanti ores: dij dicent: ita et q̄ illis sunt inferiores: qliter una et eadē q̄ ipi sume deitati pro sua capacitate ptiapant: simili nomīe deos vocādos necesse ē. Talis honor vt plibauim⁹ iustis ꝓ modo meritoꝝ exhibebitur. Quisq; ꝺo mal⁹ econtra sic erhonorabit: vt in omni fetore deiectus: vermiū etiā dominio subijciat.

De potētia et ipotētia: Ca.lxvij.

Undecima pō beatitudinis ē
d potentia: miserie ꝺo impotentia. Verā illa potētiā obtinet q̄cunq; voluerit facere pōt. Qđ qz nullus hic valet facere: nec verā ꝺ potentiā pōt hic: qz tā qñq; qđ vult facere pōt: nec oīno ipotentie subiacet. Verū i futuro aut vere ꝓpotens: aut erit oīo sue ipotēs. Bon⁹ aūt q̄cq̄d voluerit: facere poterit: qñ ipm oī potētē l oīb⁹ sue volūtati ꝓcordātē habebit. Mal⁹ ꝺo nihil qđ velit agere quibit. Quādo q̄ cū tanto honore et cū ceteris ꝓparatis bañe adept⁹ fuer⁹ oīnipotentiā: nō video q̄ rōne possis cupere ampliorē. Igit dū possessione hui⁹ beatitudinis quas digestimus: felix fueris: nōne sufficiens tibi videberis? Et maxime inq̄s? Age igit si in oībus istis vel vna die illē exposita sūt securo⁹ vinere: gaudere? sine dubio. Si aūt mēle vel vno anno letificareris: et si toto tpe vite tue q̄d faceres? Dares ꝓtiū? vtiq; libēs q̄cquid haberes et memetipm insup si sic et nō aliter ea adipisci valerem. Si vero ad hec oīno securus existeres: q̄ea dum viueres nullo euentu amitteres: omitto dicere vtz vel cogitare possis: an nō quid exultationis tibi deesset.

De securitate et timore: Ca.lxvi.

Ertiā decimā itaq; beatitudi
t nis gtem accipe securitatē: miserie ꝺo timorē. Hec alias fidē oēs beatitudinis pteo confirmat: nec haberi possūt pfecte sine illa: verū in hac vita nihil quis potest habere vnde secur⁹ valeat esse. Snb eodē eīm momento paup ex diuite: mortu⁹ ex viuo potest existere. Ergo nec alias beatitudinis partes: nec securitatē perfectā hic habet. Quia tamē non semper patitur quod timet: sed quandoq; effugere potest: nec sūmū timorem hic habet: In futuro autē aut securitatē perfectaz: aut econtra summū habebit timorē. Bonus aūt q̄cquid voluerit: habebit: et nihil ex eo se amissurum timebit.

Q⁹ nullus amittat iaz semel adepta bona: Ca.lxx.

Deo est⁹: si ea pditur⁹ ē: aut
d ipe volet ea pdere sua ꝓpte: aut de⁹ volet ei nolenti illa auferre: aut alijs alius deo fortior superueniens: ea tollat ab illo: deo et ipso non volēte. Sz certe nec ipe ablecto tāto bono in miserias q̄ se euasisse gret⁹ exultabit recidere voleat: nec de⁹ q̄ il-

lud tã larga ⁊ clemẽti bonitate do-
nauit: id ei aliq̃ auferre voleat: nec
vll⁹ fortior deo inuenietur q̃ deo in-
stũ ꝓtegẽte ꝫ illi inuito aliq̃en⁹ tol-
lat. Mal⁹ ho ⁊ sp tormẽta q̃ patiet
pauebit: ⁊ nũq̃ ex eis euadere poterit.

De gaudio ⁊ tristicia: Ca. lxxj

Quartadecima igit beatitudi-
nis pmia gaudiũ: miserie ho tri-
sticia est. Gaudiuz pfectũ sol⁹
ille põt hẽre: q̃ dictas oculos beatitudi-
nis ꝑtes põt obtinere. Quaz qr vl-
tã nemo hic hẽre põt: patet: qr nec gau-
diuz sumnũ ꝫ retinere valet: sic ⁊ il-
le sol⁹ vere tristiciã patit summã que
ꝑdicte oculos miserie ptes omino coar-
tãt. Nec qr null⁹ ex toto ꝫ eas pati-
tur: illi: qr nec in summa tristicia hic
habeat: In seculo aut futuro aut le-
ticia aut tristicia q̃q̃ replebit summa.
Bon⁹ est q̃q̃ omo tũc poterit gau-
dere: qr ꝑdictas oculos beatitudinis p-
tes obtinebit pfecte. Quid ꝫ beati⁹
isto q̃ tunc replebit iustus gaudio?
Adhuc tã ad cumulũ beatitudinis sue
alios habebit vnde magis possit gau-
dere: qr cũ quisq̃ sic vt se alterz ama-
bit: ꝓdaret: qr sic de illius felicitate
vt de sua gaudebit. Q̃t igit ⁊ q̃n-
ta gaudia qui sq̃ obtinebit q̃ ꝫ tot ⁊
tãtos beatitudinũ⁹ sanctor⁹ iubila-
bit. Q: si nõ de alijs q̃s vt se diliget
gaudebit: quantũ de deo quẽ sup: a
se diliget: exultabit? Gaudiũ est erit
ei intus ⁊ extra: gaudiuz sursum at q̃
deorsum: gaudiũ circumcirca: vbi q̃q̃
gaudium plenũ. Malus vero econ-
tra tristicia replebitur summa: quia
omes miserie partes quibus nihilo-
minus se circũseptum sentiet: inemi-
tabiliter sine fine patietur ⁊ indefi-
nenter. (Ca. lxxij.

De cupiditate mundani honoris:

Qui agũt illi qui mũdi huius ho
nores appetunt: quõ pueri qui
sequũt papiliões. Papiliões
est cũ volant: tramitẽ rectũ nũq̃ te-
nẽt: ꝫ huc illucq̃ se agitãt: cũq̃ ali-
cubi residere videãt nec ibi diu moza
tur. Hos aũt cũ pueri capere volũt: ci
to p⁹ eos currere fatagũt: ⁊ qr nõ ad
suos pedes sed ad papiliones intẽ-
dunt: aliquãdo in foueam cadunt:
secq̃ immaniter ledunt. Plerũq̃ ve-
ro cũ eos vident alicubi resedisse: in-
cedunt suauiter ⁊ caute vt eos vale
ant cõphendere: q̃s dũ faciũt: ma
nibus q̃z plaudunt: ⁊ ad inuicẽ leni
voce dicunt: Ecce iã eos habebim⁹.
Sed cum ꝓpius accedentes: eos ap
hendere temptant: papiliões auo-
lant: ꝫ quando ho eos apphendere
rint: exultant ō nihilo: quasi magnũ
quid fuerint adepti. Similiter autez
faciunt qui huius mũdi honores ap
petunt. Honores eñ huius mundi nũ
q̃ certã tenẽt viã: ꝫ incertis diuerti-
culis de vno ad aliũ trãsuolant. Cũ
q̃ sub alicuius substituerint potesta-
te: nec ibi diu possit remanere. Hos
ergo cũ stulti homines assequi cupiunt:
festinãt post eos quibuscũq̃ modis
possunt: ⁊ qr nõ ꝑsiderant q̃ eos mo
do assequant: sed vt q̃quo mõ adipi
scant: sepius in grauia crimina decli-
dunt q̃bus suas alas vehemẽter le-
dunt. Aliq̃s ho cũ viderint eos ali
cubi q̃si paratos sibi esse: accedunt il
luc latenter ⁊ multũ callide: vt qua
si nullo sciente valeãt eos obtinere:
quo dũ appropiãt: vehementer gau
dent ⁊ exultãt: ꝫ cũ ppe accesserint:
eosq̃ se posse iã apphendere putane
rint: honores de manibus eoꝝ se ex-
cutiũt: ⁊ aliqua ꝫ causa ad alios ali-
quos se transferũt. Quos si q̃s ade-
pti fuerint: gratulant q̃si aliquẽ ver
honorẽ fuerit assecutus: cũ ad veri ho
noris culmẽ puenire nõ possint: si nõ
hos cũ suoꝝ satisfactione commissoꝝ
rum reliquerint.

De similitudine inter deum ⁊ ali
quẽ dominũ: Ca. lxxij.

Talis iter deũ ⁊ homes agit: quõ
inter dñm aliquẽ ⁊ seruos illo⁹
q̃ vulgo naturales vocant. Si
eñ dño naturali seruo aliquid insse
rit: ⁊ seru⁹ domino libẽter obediru:

agit seru⁹ q̃s debet ⁊ q̃s dño placet.
Si aũt dñi sui ꝓceptis restiterit: gra-
ui⁹ statim amittit: Quã si voluerit
recuperare: ac deinceps dño suo fideli-
ter seruire: sicut prius debuerat natu
raliter fecisse: si et dño tunc inserit:
iurat q̃ eius obediat ꝓceptis: eiq̃ fi-
deliter seruiet q̃diu vixerit. Quo fa
cto dño ei condonat q̃s deliquit: ⁊ si
ita sibi placuerit: a tẽpore ꝓcessi vã
vinat habere ꝓcedit. Verũ aliquan
to tpis trãsacto: seru⁹ paulatim inci
pit q̃ iurauerat oblinisci: ⁊ ab amoze
dñi sui tepescit: Et qr ea q̃ dño iubet
sibi dura videt: ꝓna quedã: postmo
dũ plura transgredit donec in oibus
pene plurus habeat: sicq̃ rursus dñi
sui gratiã perdit quã ꝓnus recuperaue-
rat sponsione correctionis: Quid ꝫ
amplius faciet? Quid aliud ꝓmitte
re põt? Naturale ius corrupit: iusiu
randũ violauit: Est tamen aliud q̃
adhuc faciendũ inuenit seru⁹. Nece
tia ei dñi sui aliq̃d retinuerat ō ꝓpe
tate vnde se potest vt antea reconci-
liare. Postq̃ ꝫ se errasse cognouerit
ad dñm suũ redit: eũ exorans humil
modi verbis: Dñe inquit confiteoꝝ
meã iniquitatẽ: qr q̃ tibi naturalit
debuerã: quodq̃ postmodum iureiu
rando ꝓmiserã: totum ad meã trans
gressus sũ miseriã. Sed adhuc semel
indulge mihi si placet q̃quid deliq̃:
⁊ ego tibi reddã quicq̃d ꝓprietatis
p tuã licentiã hacten⁹ retinui: me au
tẽ tpm ita in tuo seruitio astringã q̃
meã ex toto voluntatẽ dimittã: tuaz
ho inquantũ potero faciã. Et vt eã
semp valeã implere: ponã me in illo-
rũ subiectiõe: q̃ me illã sciãt ⁊ velint
docere: ⁊ admonẽdo: corripiendo: ca
stigando faciãt custodire. De q̃bus
oibus faciaz tibi iusurandũ: si mihi
indulseris q̃quid hacten⁹ deliqui.
Tũc dño: ⁊ ego adhuc inquit indul
geo tibi oĩa que petis si tu oĩa feceꝝ
que ꝓmittis: Sed hoc scias: qr nul
hanc quentionẽ custodieris: vel si eã
casu in aliq̃ violaueris: nisi ad candẽ
penitendo redieris p aliã quentionẽ
me placare ñ poteris. Eodẽ itaq̃ mo
do inter deũ ⁊ homines agit. Deus
primo homini q̃dã ꝓcepit: cui si ille
obedisset: ꝓfecto fecisset q̃ facere de
buisset ⁊ q̃s deo placuisset. Sed qr
illius ꝓceptũ ꝓterijt: gratiã eius sta-
tim pdidit. Nec ergo si voluerit ho-
mo recuperare sicut deus iubet: iurat
i baptismate q̃ audiuim⁹ illũ seruã
iurasse. Sz qr ⁊ ipm sep⁹ trãsgredit: relictis oibus cũ ꝓpria volũ-
tate monachus efficit: aut ꝑ monach⁹
saluabit: aut aliter dãnabit.

De similitudine inter diabolũ ⁊ ꝓ-
probũ placitatorem: Ca. lxxiij.

Erũ sciendũ est: qr sic placitat
diabolus ꝓtra homines: quõ im-
probus placitator ꝓtra alium
aliquẽ. Improbus eñ placitator: li-
cet nõ habeat rectũ: tamẽ ꝓpter im-
probitatẽ suã veniẽs ad placitũ: hoc
q̃s est iustũ iustũ: ⁊ q̃s est iustũ oĩdere
vult iniustũ. Sed cũ cũ aliq̃s iuris-
perito audit: ⁊ qr nõ rectã habeat
causã agnoscit: iudicat esse iniustũ
q̃s ille dicebat iustũ: ⁊ eũ iustũ q̃s il
le asserebat iniustũ: sicq̃ ille ꝓnuer⁹ a
placito discedit dolẽs q̃ aliq̃d facere
ñ poterit. Sz aliq̃s to tpe trãsacto po-
stq̃ hoc iudicũ putat oblinisci: eũ tra
dit: rursus suã incipit causam: dicẽs
sibi fieri iniuriã. Q: si aliq̃s sibi dixe-
rit: hoc iã esse diffinitũ: dicit nõ recte
esse iudicatũ. Sed ille q̃ semel taz vi
dit: non attendat ad ea que dicit: sed
tñ dicat: qr q̃s semel est bene diffini
tũ: nõ esse utẽ incipiendũ. Sic enim
sine labore semp ab inimico suo se li-
berare poterit. Si aũt diabol⁹ pla-
citat ꝓtra hoẽm. Locus aũt placiti
huius est coꝝ hois aliquis. Ad hunc
ita q̃ locũ diabol⁹ venit ad placitũ:
Et licet sciat q̃ rectũ ñ habeat: tamẽ
ibi asserit verũ esse q̃d falsum est: et
econtra. Ibi nãq̃ diu cogitatiões quã
limittit verã et si sz q̃ dõ debeat mã
dã diligere: diuitias ⁊ honores appe
tere: deliciis carnis adimplere: hec

ꝛ bis similia facere: qꝰ quidē falsam
est. Et alia ꝺo pte dicit esse falsuꝫ qꝺ
homo debeat mundū relinquere: pꝺ
uitias ꝛ honores contemnere: desideria carnis abscidere: et emolumenta pec
cata sua redimere: monachatū ꝺ mū
accipe: hec ꝛ alia plura facere. Qꝰ
totū verꝫ phatur esse. Sed cum aliquis ꝺ inter rectos nō rectos cogitatione sciat discernere: audit diabolus
in cor de suo hec dicere: iudicat iniustū esse cogitatuꝫ quē ille esse iustum
dicebat: ꝛ esse iustū quē iniustū affirmabat. Et hoc iudicio facto abiicit iustū ꝛ sequit iustū: ꝓtēnens q̄ seculū
accipit monachatū. Sic q̄ diabolus
ꝓuictꝰ a cordis placito recedit: ꝓtristatus r q̄ vincere nō potuit: ꝙ post
q̄ sperat diabolus q: homo oblitus
fuerit qꝺ antea sic indicauerat: putaſ
eū l aliq̄ pte posse ꝓuenire ꝓmunitū:
ad eundē locū cordis reuertit: renouato q̄ placito q̄si nō recte diffinito
ꝓquerit. Qꝛ si ille ꝓ certo cognouerit qꝛ rectā iudicauit i eo q̄ seclm re
linquendū esse censuit: diabolꝰ statim nō esse rectū respondet: vt eū tā
cito vltra oīno desereret: adhuc posse subiectū remanēdo in seculo indulgere: pauperibus vltrōis ad eū respicientibꝰ ꝙuentre. Sꝫ ille ꝺ semel mūdū ipm q̄ diabolū recte supauit: non
curat ea q̄ fraudulenter ille dicit:
sed firmum tenet: qꝛ qꝺ semel iuste ē
stabilitū: nō esse denuo destruendū:
Et qꝺ recte diffinit relinquēdū: nō
ek iteꝫ appetēdū. Sic eū facile deo
subuenientes diabolū poterit supare.

De similitudine inter deū ꝛ quēli
bet regem: Ca. lxxv.

ꝺ Sus ipe sic inimicitias exercet
aduersus diabolū quō rex ꝺ
dā conira principē quendā inimicū
suū. Sic antē rex hꝫ in regno suo vil
lā admodū amplam.

De regno ꝛ villa ꝛ castello ꝛ diuisione: Ca. lxxvj.

R villa ꝺo castellū quoddaꝫ:
supra castellū autē vnū vinigle
onē. In villa quedā ꝺom⁹ sunt vali
de: plures innalide. In castello antē
firmitas est tanta: vt si aliq̄s illuc cō
fugerit: nisi inde redierit: ab aliq̄ ledi
nō possit. Tāta ꝺo securitas est i ui
uigione: vt si q̄s illuc semel poterit
ascendere: nūq̄ eū inde libeat redire. Hec autē oīa ille rex hꝫ in prāte
sua. Inimicus ꝺo
ei⁹ id est diabolꝰ rāte prātio ē: q̄ oēs
indeos atq̄ paganos q̄s ex christianissimū suū reperit: nullo obstāte rapit:
ꝛ i ifernū demergit. In ipm q̄s christianissimū sepꝰ ingrat: ꝛ eos q̄s detineē. In villa quedā ꝺom⁹ sunt vali
de: plures innalide. In castello antē
firmitas est tanta: vt si aliq̄s illuc cō
fugerit: nisi inde redierit: ab aliq̄ ledi
nō possit. Tāta ꝺo securitas est i ui
uigione: vt si q̄s illuc semel poterit
ascendere: nūq̄ eū inde libeat redire. Hec autē oīa ille rex hꝫ in prāte
sua. Inimicus ꝺo
ei⁹ id est diabolꝰ rāte prātio ē: q̄ oēs
indeos atq̄ paganos q̄s ex christianissimū suū reperit: nullo obstāte rapit:
ꝛ i ifernū demergit. In ipm q̄s christianissimū sepꝰ ingrat: ꝛ eos q̄s detineē.

leos inuenit: rēptādo violat: alias q̄ eoꝝ pibꝰ inhibitā ref captiuas asportat:
Illos ꝺo q̄ fortes sunt ꝛ bñ munitī:
postq̄ eos supare neq̄t: tā ꝺē licet tri
ſtſ dimittit. In mōachatū q̄s ſ valet
irrūpe: nec hiis q̄ mōachi effectū sūt:
q̄q̄ facere mali: nisi ad seculū redierint eoꝝpe vel aliq̄ penitū affectiōe.

De similitudine inter monachū ꝛ potionē ꝛ medicū ꝛ abbatē: Ca. lxxvij.

Trēdāt nouicij qꝛ sic agit qui
a monachatꝰ arripit difficultatē
quēadmodū infirmꝰ ꝺ grauez
accipit potiōz. Plerꝙ etenī ꝓtigit
vt ꝺ aliq̄nā patiſ infirmitatē eoꝝpio:
potionē q̄rat q̄ ab illa infirmitate ea
rari valeat. Cūq̄ ei medicꝰ ꝺicē vt il
lā vel illā potionē accipiat: ꝛ sic sana
ri poſit. Emit eā: vel q̄rat eā accipit
datā. Sꝫ cū potio fortiſſimꝰ viscera ri
maſ: membra oīa perturbat: malos hū
res ꝛhit: vires tollit: coꝝpꝰ dissoluit:
terre infirmū ꝓsternit: desiderū ma
ximū bibēdi in eo accēdit: vel dormiendi vel foras ad vētū cūdi: eiq̄ me
dicꝰ hec interdicit cōminando: qꝛ mo
riet si ꝺ fecerit. Deus me infirmꝰ in q̄t:
cur potiones hanc accepi? male mihi
erat: ꝛ mō ē peiꝰ. Heu q̄nto meo ma
lo illos vidi q̄ ꝺ ꝓlixū mihi dederit:
nec mihi qꝛ ꝛ ꝺ me optaret pari ꝓditurā. Si eñ ꝺ scisses nunq̄ potionē
accepisses. Sic ꝛ sic ille ꝓquerit dā
potiōe coartat. Cū ꝺo mali hōres
desiuere cepint: totū q̄q̄ coꝝpꝰ paulatim leuiari: gaudet ꝛ exultat: qꝛ ta
lē potionē accepit p quā ad pristinaꝫ
sanitatez redire se sentit: ꝛ boles q̄ ꝺ
ꝓlixū ei dederit venedicit. Silr ꝺo
multotiēs accidit vt aliq̄s q̄ alē sue
infirmitatē ꝓsideraꝫ medicinā inde
spūalē queraꝫ: q̄ ab illa vitioꝝ suoꝝ
infirmitate mūdari valeat. Cū q̄q̄ ei
aliq̄s spūalis hō dicit: q̄ p monachatū posset saluari: dat quicq̄d habet:
vt in monasterio aliquo suscipiatur:
vel ei gratis aliq̄d ꝓcdit ꝛ suscipit.
Sꝫ cū ordis difficultas cogit eū vigilare duꝫ vellet dormire: esurire dū
vellet edere: sitire cū vellet bibere: ire dū vellet loq̄: legere vl cātare cū
vellꝫ ꝓfecto: sedere cū vellꝫ stare vl ābulare: aut stare vl ābulare cū vellet sedere: Iniurias sustinere mlt⁹:
ꝓ q̄ volūtatē ex toto deserere: Ve
misez ſ̄ḡ hūc hītū q̄re suscepi! antea
male agebaꝫ: ꝺ mō per⁹ ago: qꝛ tot ꝛ
tāta q̄ mihi inuenit: ad ꝓplere ꝺ valeo
ꝛ vir nisi inuit⁹ aliquid boni ꝙficere
valeo. Quid igit? ve mihi ve mihi: ut qꝺ his credidi q̄ mihi ꝺ ꝓfuerē? Putabā q̄ oēs ille boles eēnt sācti.
Hec ꝛ his illa nouicꝰ dicit: dū ordo
illi i ꝓmio videt grauis. Sed postq̄
sentit ꝛ secuꝫ ꝓsiderat: qꝛ hec vnanimiter patiēdo sic oīa sua posse aboleri putā: sic q̄ sanitatē alē eiꝰ recuperare: totuꝫ qꝺ antea graue videbatur: paulatim leue efficit: ꝛ q̄si ā nihil male habēs: letari incipit: deo gratias agit qꝛ monachatuꝫ suscipe merueriꝫ: ꝛ oēs qui tale consiliū sibi derūt: benedicit.

De contentione inter monachos nutritos ꝛ ꝙuersos: Ca. lxxvij.

Erū qꝛ de ꝙuersis ꝛ nutritis cō
v gregat ordo monacho ꝙdicē
dū quia solet esse ꝓtētio quedā inter nutritos monachos atq̄ cōuersos. Attendunt eñ nutriti se nulla crimina commisisse: nec se in seculi
fordibus coinq̄nasse: ſ quia mūdaꝫ
ab infantia vitam duxerunt: ꝛ in dei
seruitio semꝙ labo: auerūt: Illos vero cōtrario vitiisse ꝓsideraꝫ: ꝛ ideo
merito inferiores esse iudicāt. Et cōtra quia conuersi scientiā exteriorū
habent: reos monasterij sapienter tractant: nutritio ipsis necessaria inueniunt: ordinem q̄ suū seruantius plerumq̄ custodiūt: Illos vero parum
in his valere ꝓsideraꝫ: ideo se melio
res illis esse estimant: sicq̄ alijs alijs se ꝓferunt dum non suam sed aliorꝫ infirmitatē attendūt. Sꝫ si vere mōachi
eēnt: sic esset inē eos quō inter angelos in celis ꝛ boles scōs. Angeli eñ
sūt q̄si nutriti: scti ꝺo boles q̄si ꝓfuſi.

Sz nec angeli sanctos desplacãt :qz
tẽptatiõib⁹ aliqñ victi fiũt: nec sancti
ãge os: qz ille quã vincerẽt passi
sunt tẽptationẽ. Ei ẽ michael dice
ret petro: Tu vñm negasti: posset pe
trus respõdere: Ecz qdẽ ẽ qõ dico:
ẽ tu p dño nunqz vel vllũ colaphuz
sustinuisti. Qz õ oino nõ facũt: iz tra
exiſtunt ꝓcordes actꝰ oĩs essent an
gelꝰ vlhoĩes. Sic ẽ sunt illi actꝰ nu
mꝝ sint oĩs aut ꝓuersi.

De similitudine inter monachos ꝛ an
geloꝝ: Ca.lxxix.

Est inter monachoꝝ ꝓgregatiõnẽ in terris ꝛ ꝓgregationez
angeloꝝ in celis: quõ inter eos
q adhuc sunt exterius in cella noui
tioꝝ: ꝛ illos q iam sunt interius i cõ
gregatione monachoꝝ: q vt ꝑualẽt
in oĩbus se pfecte custodiunt. Dos
esñ abbas p semetipm tã oĩa docuit
que vult eos obseruare: illis ño ma
gistros ex illis ꝓponit q eos doceant
q debeant custodire. Jsti iam ꝓbati
sunt in oĩi hũilitate ꝛ obedientia et
patientia ꝛ obseruatione oĩm q oꝛ
do exposcit: Illi ño adhuc ꝓbandi
sunt vtz velint esse humiles: obedi
entes: patientes ꝛ obseruare oĩa q
ordo reqrit. Unũquenqz ẽ illoꝝm
is q et magister deputat⁹ ẽ ꝓbat ꝛ ar
guendo: increpando. Plerũqz etiaz
flagellando tẽptat an aptus ad susci
piendũ i ꝓgregatione alioꝝ existat.
Quẽ si viderit cuncta patiẽter susti
nere: ꝛ altoꝝ ꝓsortio p oĩa dignuz
esse: venit ad abbatẽ annũciãs ei co
ram oĩũ ꝓgregatione: Dñe inqt no
uti⁹ ille quẽ mihi cõmẽdastio ita pfe
cte se habet oĩb⁹ mõis qt iã est dign⁹
inter nos esse si iuberis. Quibus au
ditis abbas aut eũ recipit cõmuni cõ
silio fratrũ: aut adhuc dimittit ad ex
emplũ alioꝝ nouitioꝝ. Sicqz de isto
nouitio ꝓdigne agit q seruoꝝ dei cõ
sortio iam dignus habef. Illũ autẽ
nouitiũ quẽ magister sic⁹ viderit ino
bedientẽ: impatientẽ: superbũ: susce
ptione indignũ: postqz eũ diu tolera
uit: multisqz modis emendare tẽpta
uit: tandẽ si nihil ꝓficere põt: venit
ad abbatẽ: ꝛ talia ei refert: Dñe inqt
nouitius ille quẽ habebã in custodia
vt eũ docerẽ: quõ posset esse dignus
ꝓuersatione nostra: ita ꝓuerse se ha
bet in oĩbus q agit: vt nec inter reli
quos nouitios dignus sit conuersa
ri. Ꝓuidere itaqz vob cõuenit qd
potius de eo faciendũ sit. Ad hoc il
le respondẽs magistrũ hortaf vt eũ
adhuc oĩbus modis emendare cone
tur: dicens: melius esse illũ inter reli
quos tolerare q ad seculũ reuerti di
mittere. Sicqz nouitius iste nec in cõ
gregatione recipiẽ: nec a cella nouiti
oꝝ expellit. Sitr ẽ est ꝓsiderandũ
p oĩa inter deũ ꝛ angelos ꝛ mona
chos: quomodo inter illũ abbatez ꝛ
magistros atqz nouitios.

De similitudine inter deũ ꝛ quẽli
ber imperatorẽ: Ca.lxxx.

Jdendũ est sic esse inter deum
v ꝛ hoĩes ꝛ angelos: quõ inter
imperatorem terrenũ ꝛ sibi obse
quentes. Tria ãppe sunt genera ho
minũ q terreno ꝑatori seruiũt. Alij
eñ seruũt ꝓ terris qo habent: nihil
aliud q̃rentes nisi qõ tenẽt. Alij qz
terras recupare volunt quas eoꝝ pa
rentes aliqua sua culpa ꝓdiderunt.
Alij ño ꝓ solidatis tñ. Illos itaqz
dño honestꝰ tractat q nihil vnqz de
liquerunt: nec aliud q̃ qõ habent q̃
runt. Di radicati sunt ꝛ fundati: nec
euelli formidant: dũ se in voluntate
dñi sui ꝓseruant. Illos ño quorum
parẽtes sibi peccauerũt: quiqz ꝓ illo
rũ hereditate sibi seruiũt: aliquãdo
vilius tractat: modisqz diuersis tem
ptat: videlicet ꝓuitã do: cõminã do:
quedã grauia iubendo: qñqz etiã fla
gellando. Qui si hec oĩa humiliter su
stinuerint ꝛ dñi sui miseritꝰ: diã pa
tienter expectauerint: tandẽ eis dño
hereditatẽ patrũ suoꝝ reddit. Si ve
ro noluerint hec tolerare: nec suã va
lẽt hereditatẽ recuperare: nec aliud
vult eis dño dare. Illi autem q nihil

aliud querunt q̃ solidatas: ꝛ vt dñ
pascant: tã diu imperatoꝝ obsequunt
q̃diu ẽ eis largit⁹: Que si illis abun
dãter donauerit: laudãt eũ: ꝛ dicũt:
qz ẽ dño tali ꝓuidũ est: qz talia
ꝓuidẽtibus sibi cõfert. Si vero hec il
lis dare destiterit: statim recedũt ipo
vituperato: ꝛ incipiũt seruire ipsi⁹ ini
mico. Tria igit hec sunt genera ho
minũ aliqui terreno imperatoꝝ militã
tium. Sitr aũt tria sunt genera eorũ
qui supno regi deseruiũt. Primum
eñ genꝰ sunt angeli: qui eterna bea
titudine stabiles sibi sine omni inter
missione sunt seruientes. Aliud vero
hoĩes boni sunt q̃ in q̃tũ ꝓsit sue vo
luntati obedũt sicqz ad regnũ celoꝝ
in ꝓlio sui ade culpa ꝓditum heredi
tario iure ꝓcurare cõtendũt. Tertiũ
aũt hi qui nñ ꝓ terrenis seruiunt cõ
modis q̃si militeꝫ stipẽdiarij. Sic er
go per oĩa est cõsiderandũ inter hec
tria genera ꝛ deũ: quõ inter alia tria
supra dicta ꝛ imperatorem suum.

Quid mõacho ꝓsit: si aliqꝰ bonũ
inuitus faciat: Caplm.lxxxj.

Contingit aliqñ quẽpiam sic
c abũdare humoribꝰ malis vt
nisi secetur aliter sanari non
possit. Ut ergo ab eis possit ex toto
mũdari: spõte sua primo se facit liga
ri: rogãs etiã eos qui eũ secturi sunt
vt nõ eum dimittãt dec̃d ipse dicat:
donec eum pfecte secuerint. Cum ẽ
putredinẽ pungere ceperint ꝛ resecca
re: clamat ꝛ dicit se ꝓrꝰ nihil mali ha
bere: cõminaf qz eos nisi eũ dimiserit
occidere. Qz illi q̃ cũ ꝑ dicere ꝓpter
dolorem sañt: nõ verba illius atten
dũt: ẽ vt ceperãt putredinẽ pfecte ab
scidũt. Cum aũt ad plenũ mũdatus
melioꝰ habuerit: ꝛ sdẽ q̃f antea mſabat
occidere: gratias agit: qz nõ eũ ad volũ
tatem suã dimiserit. Quid ẽ? Nunqz
nõ ideo ꝓdest ei sectio qz eã tole
rauit inuitꝰ cum ad eam tolerandã
se ſeat ligari spõtaneꝫ? Prodest re
uera: qz per eã ablata est infirmitas:
ꝛ reparata est sanitas. Similiter aũt

plerumqz contingit vt aliquis redũ
det vitijs ꝛ intelligat qz aliter saluari ñ
valeat nisi a se ferro districtionis pe
nitẽtie fuerit resecata: vt ẽ inde pur
gari pfecte q̃at: aliquibi i monasterio
spõte sua se alligat. Ꝓfessionẽ et
eñ faciẽs ibi stabilitatẽ mosqz suoꝝ
ꝓuersionẽ ꝓmittit: secqz intra mona
sterij claustra eo tenore recludit: vt
medici spũales videlicz sui pastores
qui eũ corrigere debent: q̃quid ipse
postea dicat nõ eum dimittant: ẽ ei⁹
vitia resecẽt ꝛ emendẽt. At plerũqz
cum eum ceperit ad meliora stimula
re: ꝛ eius vitia corripiendo resecare:
recalcitrat atqz irascit: dicens se non
esse culpabilem vnde reprehẽdatur:
ipsosqz qui eũ argũũt aliquãdo etiã
perimere nunaf. Di vero qui hoc eũ
ꝓterre ꝓpter oꝛdinis destrictionẽ
cognoscunt: nõ eum ideo dimittunt:
sed ab eo districte stulticiã vt ẽualẽt
nunc hoc: nñ illo modo abscidunt.
Cum itaqz fuerit emẽdatus a vitijs:
ꝛ mitis factus: ad se reuersus eisdẽ
gratias reddit: quibus irascebaf q̃
cum reprehẽsum coꝛrexerint. Quid
igit? Nunqd nã ideo nõ sibi ꝓderit
illa tãta districtio: q̃a eã infirmitatẽ
carnis inuitꝰ sustinuit: cũ ad eã sufſe
rendam spõte sua in monasterio se al
ligauerit? Ꝓderit vtiqz: qz ꝛ ꝑ eã
liberatur ab omni infirmitate vitio
rum: ꝛ redit ad veram sanitatẽ vir
tutuz. Sed dic etaliquis: Vel⁹ esset
vt deo sine ꝓfessione seruiret spon
taneus q̃ in monasterio ꝓfessione se
alligans seruire cogeretur inuitus.

Ꝛ Emagna sit spes monachi ꝓ
fessi: Caputulum lxxxij.

Sic autẽ respondendum: q̃a
b tanta distãtia est inter illum
qui non vult facere deo pro
missionem seruiendi sibi: ꝛ eum qui
libẽter eam facit: q̃nta inter homines
duos qui ambo ex debito debent ser
uire domnũ vm: sed vnus eorum ac
cedit ad dominũ ꝛ dicit: Dom me ex
toto corde tibi seruire volo: sed me

esse tibi fidelem ꝓmittere nolo: quia si hoc tibi ꝓmitto: & postea tibi peccarem: grauio delinquès grauiori vindicta diuinus existeret: quàm autem melius potero seruire tibi: sed si ꝙs peccauero tibi: indica me vt illum qui se tibi esse fidelem minime ꝓmisit. Illud vero venit & dicit: Domine ex toto corde te diligo: tibique fidelitatem & subiectionem ꝓmitto: vt si aliquando fecero contra ꝑceptum tuum: non me iudices vt alienum: sed emendes vt ꝓprium suum. Dic itaque dictio euenit vt ambo idem peccatum postea faciant: ac deinde penitentes ad misericordiam domini sui veniant. Dicit itaque dominus illi qui sibi fidelitatem promittere noluit: Quare sic fecisti? At ille: Domine inquit contuleor: quia deliqui: sed tamen non me tibi non esse delicturum ꝓmisi. Sed ille: Ideo ne inquit noluisti mihi fidelitatem ꝓmittere: vt posses contra me liberius peccare? Ergo & ego contra te: non vt erga meum: sed vt aduersus alienum agam: totum quod erit mei iuris vsque ad vltimum quadrantem exigam. Hoc ita iudicato quidam ad alium & dicit: Et tu serue & mihi fidelitatem ꝓmiseram: & tu tibi magis caueres debueras: quare sic fecisti? At ille. Huc ait: Contueor reuera me deliquisse tibi quidem fidelitatem ꝓmittendo: & postquam me peccet quidem deliquisse: video ego peccati quidem tibi fidelitatem amisisse: quidem ille & hanc tibi nolebat ꝓmittere et postquam peccauit? Ideo quippe me volui esse tuum: vt si quando peccarem non me iudicares vt alienum: sic emendares vt ꝓprium. At dominus: Ita est inquit vt dicis: Cum & voluero de te vindictam accipiam vt de meo. Sic autem & de inter ꝓclarissimum monachum & nolentem ꝓfiteri iudicat si eos contra eum peccasse peniteat. Non solum autem ꝓfessum minus iudicat non ꝓfesso: sic etiam quilibet laico adhuc in seculo constituto. Licet enim vterque idem ꝓmissum committat: tamen toto ex corde monachum peniteat peliquisse: cuique ordinem cui se subdidit seruenti amore custodiat: maiorem quidem laicum misericordiam consequitur: quantumlibet ille peniteat secularibus adhuc detento. Si vero penitere noluerit: maiori quidem laicus damnationi subiacebit.

De similitudine inter monachum peccantem & laicum: Capitulum lxxxiij.

Quod vt aptius a simili videamus: duos vnius ciuis duos iuuenes ducamus. Ambo itaque a domino illo possessiones ꝓprias obtinent ibi: iureiurando ꝓmisso quod ei fideles existant. Unus tamen illorum conditione tali hoc faciat: quod si quid in eo quidquam delinquat: de ꝓprio suo puniri fuerit iustum sibi emendet. Aliter vero dominum adeo diligat: vt nihil ꝓprium retinere: sed omnibus ei vilissimis familiarius sibi malit seruire. Hoc etiam pactum cum eo faciat quod si aliquando quid ꝓtra eum committat: de seipso non de re aliena sed vt de ꝓprio quod voluerit vindictam assumat. Dic igitur actis si culpa eandem committat vterque: ac deinde penitentia ducti velint emendare: sed ille de ꝓprio quod nec adhuc totum vult dare ꝓ illius culpe satisfactione: iste vero de seipso quoniam etiam totum iam ꝓius domini sui mancipauerat potestati: videatque dominus quod ille tantum facere noluerit: sed postquam sibi peccauit quantum iste ꝓius quam in eum delinqueret fecit: De quo inquam maiorem velle videt habere misericordiam: an cum illo videtur velle miti agere quem operibus compatat se minus diligere? Ut si huic alteri velit alterum uirum arguere: Seruiens quidem male tu quod mihi erat familiarius: tanto eo culpabilior: Potest iste sibi respondere: Huic inquies verum est quod dicis: sed quidam penitere noluit ac postquam toto ex corde penitet: meque ipsum in emendationem tradit: nunquid nam pro illo debeo pati qui nec illud quod habet tibi totum vult dare ꝓ satisfactione sui commissi? Iustum ne videtur vt quia te male

gio diuersi: minore debet amicitiam quidem consequi: immo maiorem mihi facere debereo misericordiam quo nullam maiorem tibi facere possum satisfactionem? Quid aliud dominus diceret: quod veritas habet? Huic ergo mitis iudicat vt ex toto ꝓprium: illum vero seuerius vt minus sibi priuatus. Sic ergo & deus celeriter indulget monacho qui se ei totus committit: quam laico dare nolenti vel sua ꝓ his que commisit.

De similitudine inter monachum & arborem: Capitulum lxxxiij.

Item rursus a simili potest videri: acceptabilius est deo bonum opus monachi quam hominis cuiuscunque secularis. Solet quippe accidere duos esse homines sub domino vno: singulas habentes arbores in ꝓprio solo. Arbor vel aut ille fructum ferunt bonum vtrique: Verum illi quia dominum inequaliter diligunt: & ei de fructu earum imparem seruitutem: Unus enim eorum quia eum minus diligit: cum arboris sue fructus fuerit maturus: colligit: fertque inde dono suo quicquam sibi fuerit visus. Ideo autem dominum alius amat vt ad eum veniens arborem ipsam ei offerat. Domine inquit arborem habeo quandam: bonum valde fructum ferentem: que quia vestre congruit dignitati: malo eam vestri esse iuris quam mei: eam igitur offero vobis vt amodo vobis fructificet soli: ipsam quoque vestro assignabo ꝓpositori: vt ex ea fructum colligat: ideoque vobis prout velle vos nouerit diligenter deseruiat: Ego etiam ego quicquid diligentia potero: eandem vestre vtilitati custodire curabo. Cuius igitur horum obsequium domino illi magis videtur acceptum? An illius qui quantumcunque voluerit dat ei de fructu ꝓprie arboris? Immo magis ille qui arborem totam dat ei cum fructu. Sic & seruitium monachi deo est magis acceptum quam hominis secularis. Ipsi enim sunt homines duo: qui sibi deo velut arbores ipsi dant hanc seipsos. Ipsi quoque viriliter sunt apti ad ferendum fructum opis boni. At qui non eodem modo diligit deum: nec ei puter bene opando deseruit. Secularis enim qui eum minus diligit: tamen cum bene opandi animum habuerit: boni opis offert deo quantumcunque voluerit: Monachus uero eum diligit intantum: vt ad eum accedens totum ei offerat seipsum: facto ac verbis alloquens eum: Domine inquit mee hactenus potestatis eram: quod quicquid mihi libebat bonum malum ve faciebam: Verum quia tuus omnino debeo esse: tibique soli tantum bona opera fructificare: me totum tue trado potestati: vt amodo tibi fructificem soli: quod vt melius tibi facere valeam: me vni ex ecclesie tue ꝓlatis subdam: qui me custodiens ea tantum opera vocet agere que tibi noverit magis placere: & ego ꝓ modulo meo meipsum custodire studebo: Cuius ergo munus deo est acceptabilius? An illius qui sibi offert quedam ex operibus suis: plurima vero subtrahit? Immo illius magis qui dat ei seipsum cum operibus cunctis. Nec ideo ꝓprium ꝑdit mercedem: quia sepe bonum operis cogitur agere. Sicut enim is qui arborem totam commisit ꝓposito domini sui vt ex ea fructum colligeret: ne quicquam domino suo ꝓpter eum velle nosset deferret: vt ingratum ꝓprium non ꝑdat meritum: sed ille colligat fructum ꝓprium & maturescat: aut vt in arbore dimittat contra donec putrescat: Sic monachus quicquid se totum committit ꝓlato vt eum custodiret: eaque opa tum ab eo agenda exigeret que deo placere potuisse nosset: Sic ingratum ꝓprium non ꝑdit mercedem si quid opis boni agere cogat aliquis velut: vel contra phibeat eum agere velit: donec vt ipsam amittat voluntatem agendi. Non ergo omittere debet quicquid boni platus ei ꝓcipiat: vel ꝓmittere vt agat a quibuscunque eum phibeat. Sit enim illius ꝓuidere quid precipiat quid ve phibeat: huius vero sequi eum in bono ꝓpo-

De similitudine inter matronā et diuinā volūtatē: Capūm lxxxv.

a Cidit quando q matronam aliquam: filias cum ancillis suis magistre cōmendare: vt eas opera mulieribꝰ congrua doceat. Filis vero p̄cipit vt ei cuncte obediant: qđq faciendū iniū̄ xerit expedire adimpleāt. Hoc itaq; dispositio magistra eas in vnū cōgregat: inuenit cuiq; quid agere debeat: ⁊ ne foras egrediantur obseruat.

De filiabus matrone: Ca. lxxxvj.

a Ubus ita subꝫ magisterio astrictis: bone quidem filie per omnia sibi obtemperant: sed nec abeundi foras licētiam querere curant.

De ancillis eiꝰ bonis: Ca. lxxxvij.

a Reille quoq; similiter faciūt excepto q; instabiliores existunt: q; eīs tedet eas ī custodia diutꝰ esse: licenti ā foras exeundi querunt qñq; Quā si obtinere non valēt: ñ inde tristant vl murmurāt: tñ dicūt ḳa dura libēter acciperēt. Ꝛ si eis concessa fuerint: egrediunt quo eis visū fuerit: cessant q; interim ab operibus suis.

De ancilla latrone: Ca. lxxxviij

a Ter eas autē qñq; est latro q̄dā p̄ceptꝫ mg̃re vir obedire volens. Hec igit q; custodia tedio semp ei existit: licentiā exeundi sepius querit: ⁊ cautas que rōnabiles videaṫ adunenit: quā si obtinere nō pōt: ꝟ tristat vehemēter ⁊ doleat sueq; mg̃re si audet durius rūdet. Si ℞o aptā eā ei ñ fuerit: ei occulte detrahit: qđq faciebat opal inc̄mutat. Ꝛ si ogari fuerit inssa: p̄tēdit ꝓtinꝰ q; sit infirma. Ac si qñ se solā viderit ꝓtinus exiit: ostiū̄ pertit: huc illucq; circumspicit: mādat illi vel illi licētiā querere secum loq̄ndi. Ꝛ si in hoc reperta fuerit atq; correpta: p̄silit statim in huiusmodi verba: Quid inḋt feci q; sic debeā corripi: q̄ mira vita sum agere q; inferunt mihi contumelie: ꝓ iam satio aptū̄ videt q̄ iniuste ꝟtra me agat. Itaq; residet mesta: dolēs q; ita sit reph̄ēsa. Ac postq̄ ad modicū̄ ille volo: recedit: maturitatē q̄ndā p̄tēdit: eumq; estimat q; ab aliꝭ reputet matura: licētiā rursus q̄rere tēptat: quā si bñ neq̄erit ꝓtinꝰ ſbdit: Stultus est inḋt q̄ bene agit cum eque boni tractent ⁊ mali. Ꝛ si licētiā bñe poterit: foras ꝓfectꝰ egredit: huc illucq; vagat: iuuenum ꝟsoꝛtia expetit: multa nō agēda ꝟmittit. Ac ꝙ hac similitudīe pōt colligi: tria sūt genera volūtatis in ſbditis.

De obedientia: licentia ⁊ inobedientia: Capitulum lxxxix.

Oꝝ aūt p̄mū obedientia: Secūdā licētia: Tertiū ꝟobedientia. Hec ℞o genera ois licenti pōt in monachi oc̄he matrona q̄dā mg̃re cuidā cōmēdauit. i. volūtas ois ulsa volūtati abbatis coꝛ suppositi.

b Licētia igit̄ multos decipit: obedientia ℞o ⁊ inobedientia ꝟria sunt: harū media licētia est. Ꝛo ꝙ quē obedientia ꝟstringit claustra nō egredi: vult tñ exire regule q; districtionē licēter declinare: q̄uis nolit sine licētia id p̄simere: et ideo acerū̄ suū licentia quaqualer conatur defendere: petūq; p̄fecto hꝫ ex illa illicita volūtate. Nō esh postq̄ mo: tuꝰ mūdo claustrū̄ fuerit ad mūdi negocia vl volūtate vl latenꝰ redire debuit: velle tñ suū ñ nisi p̄missus facto ꝟlere voluit. Obedientia ꝙ quā in ℞ amplexꝰ est: iḋm sanctū̄ exclabit: ñ velle qđ ꝟtra obedientiā būit piculosū̄ nisi penituerit illi erit. Ꝛ nōnulli minꝰ attēdēteo licentia quā p̄ impl̄eda volūtate sua expetūt sepe fallunt. Ac igit̄ breuiter loq̄r ⁊ succincte: sub ipa obedientia vinctes sunt matrone regalis filie. Ancillaq; ℞o nolle licētie adhereteo accipe. In obedientia vero q̄ dicitur ⁊ ipa latro rebellionē signant in ordīe mōastico.

De similitudine inter monachū et denarium: Capitulum xc.

c Ersus a nili possumus videre

que in pfecto monacho debeant esse. Tria cuiq; bono insunt denario: que cuiq; pfecto debēt inesse monacho. Denarius q̄ppe bonꝰ puro ex rere/cto pōdere monetaq; legitia debet cōstare: Si esh vnū ex his defuerit: venalis esse nō poterit. Ac ꝙ venalis valeat esse: hec tria pariter debet bñe. Nec quoq; debet habere ⁊ mōachus vt ℞e monachꝰ eē reputet. Et quippe metalli puritas: pura est eius obediētia: Nulla esh inobedientie impuritas: ꝙ sola in eo debet esse obedientia. Recti vero illiꝰ pōdus: stabilitas est ꝓpositi eius. Non ꝙ leuit exuffari debet ab eo qđ ceperit: ñ vsq; in finē pseuerare stabilis. Filius aūt moneta habitꝰ est monachalis atq; tōsura añ ⁊ retro: ⁊ his ꝟsimilis. Sicut esh denariꝰ a moneta dinoscitur cuius sit regionis: sic ab istis monachꝰ cuiꝰ sit ordinis. Ꝛo aūt monachꝰ qui adeo est senex vt ante ⁊ retro iaꝫ neq̄at inclinare: denario illi est filius cuiꝰ monetā ipis antiqtas iam deleuit. Iste vero q̄ habitū̄ monachalē nō adhuc sed vitā susepit: ⁊ tō nomen nō habet monachi: assimilatur nūmo pōderoso: monetā tñ nō habēti: ⁊ tō nō eque venali: verum sicut q̄ thesaur congregare desiderat: huiusmodi nummum ita vt habentem monetam amat. Sic deus qui thesauro celesti noo oēs reponere cupit: hmōi hominē eque vt habitū̄ monachi habentē ibi reponit. Quē aūt viderit habitū̄ ḳdem monachalē bñe: ꝙ ex ere ꝓpuro: id est inobedientē esse: hunc thesauro celesti nūq; reponit: sicut nullus denariū̄ falsum licet apte monetatū̄ suo thesauro reponere q̄rit. Quē ℞o viderit obedientē eē: etsi aliq̄ fragilitate peccet hūana: ā bñe tñ repellit si ℞e penitet. Ac sic a valido dēario denariꝰ falsꝰ: sic a pfecto differt monachꝰ imperfectꝰ. Inualidus q̄ppe denarius minꝰ habet pōdꝰ: ꝙ debeat bñe: ꝙ illud qđ habet puro ex ere cōstat. Falsus vero eādē quā bonꝰ monetā p̄tendit: ꝙ interiꝰ latet falsitas eius: Sic falsus monachus eundē quē pfectus habitū̄ habet: ꝙ inobedientie falsitas interiꝰ latet. Debilis ℞o ꝙ obediēs licet nō tāta qñ aliqñ cadat habeat stabilitatē: obedientie tñ retinet puritatē. Mor etiñ penitet eñ qz delict: qđq ei p̄cipit: pura obedientia facit. Iste ꝙ vt denarius falsus a celesti thesauri repellit: hic vero p̄ sui modulo vigoris ibi reponit. Nihil igit̄ cuiq; prodest habitū̄ monachi exterioꝛē habere si ñ studuerit ⁊ interioꝛē retinere. Duo ḳppe sunt ordinis genera viro religioso ꝟuenīēta. Unū exterius ꝙ religiosus videt: aliud vero interiꝰ ꝙ religiosus habet: Et illud quidē exteriꝰ facitej: hoc vero interiꝰ naturalis est ordo. Facitej quippe ordinis facticie sunt ꝟsuetudines: vt in ordine monachoꝝ reperiuntur plures. Has esh homines adinuenerūt: ḳbusdā qs de canōis rōnabilibus seruandas instituerūt. Naturalis vero ordinis naturales sunt ℞tutes: vt hūilitas: charitas: ⁊ alie plures. Has esh deꝰ ipe naturaliē ḷdidit hoī sueq; cā saluti fuādas mādauit. Iste itaq; facticiꝰ ordo sine isto nihil hoī prodest: iste vero sine illo etiā saluare hominem potest: vt tñ seruari valeat iste valde necessarius sibi est ⁊ ille.

De similitudine inter corrigiā ⁊ sotularem ⁊ ordinem facticiū ⁊ naturalem: Capitulum xcj.

f Je esh est liter ordinē facticiū ⁊ naturalē: quō liter corrigiā ⁊ sotularem. Corrigia nanq; sola colligata pedi: nullo est munimēto pedi: imo magis incōueniēto videt. Sotularis vero etiam solus pedē munit: satisq; decenter cōuenit ei: ne tñ cadat vl torqueatur necessaria sibi est corrigia vt ligetur ea: Sic licet facticius ordo nihil solus ꝓfit: sed magis dedeceat: naturalis vero sine illo et ꝓfit ⁊ decet: vt tñ iste firmꝰ teneat: necessar*

ste sibi habef. Hinc quippe est q̄ religionē interi⁹ seruare deliberan: habitu monachali exteri⁹ se alligat: qui q̄ exteri⁹ dem ōstrat: sp eū esse coarguat: Q̄ si postea noluerit hoc esse: magis dedecet eū habu⁹ ipe. Si eūn verbi grā monach⁹ supb⁹ fuerit qui habitu exterioꝛi būlitatē p̄tēdit: multo inc̄onuenienti⁹ esse videf q̄ si careret hūilitatis habitu. Decet igit vt q̄ ostēdit exteri⁹: studeat t hīe interi⁹. Nihil eūn pene exteri⁹ habet i habitu vl p̄fessiōe siue p̄suetudine: q̄ nō eū cōmoneat aliq̄d interius hīe.

De vestibus monachi: Ca. xcij.

Bod. 37.

Hod eūn viles nigrasq; fert
q vestes: vt se vilē reputet petō rē q; cōmonet. Q̄ ho eūdē a capite vsq; ad pedes tegit: hoc enim facere a principio vite vsq; ad finem hortat. Hec eūn est talaris tunica t polymita quā filio suo ioseph fecisse legit iacob p̄triarcha. Q̄ aūt eedem in modū sunt crucis: eum sp habere cōmonet memoriam dūice passiōis.

De corona t tonsura monachi: Capitulum xciij.

Horona dēiq; capillo: um q; c tōsura: eū esse debere sacerdotē t regē demonstrat. Sacerdotes q̄ppe in lege mitra tegebant caput: ad ūlitudinē eui⁹ t huic caput radit. Reges aūt coronis vtunt: ad eui⁹ ſilitudinē but⁹ capilli tondent. Hec itaq; cohortant eū vt sacerdotē t regis gerat officiū.

De ſpūali sacrificio monachorum: Capitulum xciij.

Sicū sacerdotis erat in le
o ge: generis diūsi peccata mactare. Huius q̄ siḡ officiū debet esse leonē ire t crudelitatis: lupū rapacitatis: taurū feritatis: vulpem astutie: bircū īmundicie: gliē sōnolēcie: equū t mulū luxurie: asinū pigritie: aliaq; bestialia vitia occidere. Regis aūt officiū p̄priū est regere regnū: hostes inde ꝓpellere: ne iniusti⁹ iniuriā faciat: puidere: malis de p̄ssio bonos exaltare. Hoc itaq; officiū debet esse monachi: vt sue mētis regnū regat t corpis: hīc eūn omnia expellere debet vitia: puidere ne malus bonos appetit⁹ resistat: ſ vt bon⁹ malū sibi sp̄ obijciat. Quicq̄d postremo exteri⁹ oūdit in habitu vl ꝓsuetudine vl etiā in ipsa p̄fessiōe: studeat t interi⁹ hīe: Alioq̄n nihil sibi corona siue tōsura p̄derit vel⁹ ve habit⁹ monachalis. Ar sunt pleriq; q̄ facrio ordini l; p̄tāt q; naturalē nō seruāt: Dicūt eūn bono āio se pati ū posse q̄s eis ꝓponunt ꝓsuetudines tante. Querunt etiā q; in seculo meliores fuerint: eosq; monachat⁹ deteriores effecerit. Uerū q̄dq̄ ō dicit: denario falso est similis.

De ſilitudine inter monachatū t ignem: Capitulum xcv.

Ulsus q̄ppe denari⁹ bon⁹ ple
f rūq; cē videf: at ſi in ignē fuerit missꝰ; ꝓtin⁹ falsus cē ꝓbatur. Sic plerūq; male morigerat⁹ hō: bonis cē mor⁹ videf in seculo: verū ſi rigorē arripuerit aliq̄ instinctu mōachat⁹: culpisq; postmodū exgentib⁹ regulariter increpat⁹: ꝓtin⁹ ꝓbat nō cē q̄s videbat. Qui eūn humilis videbat t patiēs: mox superbus inuenit t impatiēs. Q̄ si ō imputauerit ordini: tale ē ac si denarius dicat igni: tu me falsū feceſti. Hō aūt falsū eū fecit: ſ q̄s erat oūdit. Sic deniq; istū non ordo male morigeratū effecit: ſ qd ō iam esse declaramus. Hō igit ordinē ſ seipm accusat: morescq; puersos in bonos cōmutet: Ruſi eūn cē bonis moribus videat: bona ū q̄ exterius agit parupenduntur.

De interioꝛi virtute t exterioꝛi: Capitulum xcvj.

Uo q̄ppe virtutis sūt genera:
d q̄ inter sese sic differūt vt corpus t ala. Unū eūn interi⁹ t inuisibile. Aliꝰ vero exteri⁹ cē at q; visibile. Interi⁹ nanq; est charitas: humilitas: pacia: benignitas: ceteraq; talia. Exteri⁹ vero ieiunare: elemosy⁹nās dare: in oꝛōib⁹ vigilare: lachrimari: alia q; hm̄ōi. Ut ūcē corp⁹ sine alia nō diu subsistere valet: ala vero sine corpe pōt: Sic exteri⁹ gen⁹ sine interiori ū diu subsistit: eū interi⁹ faciat sine exterioꝛi. Diu eūn charitatē hīe q̄s pt̄ā ſi nō ieiunet: eū diu p deo ieiunare nō possit: ſi eūn mō amet. Ut tū plerūq; spūo malign⁹ corp⁹ assumit: illudq; vegetādo ſsistere facit: Sic lanis gllā cor: holo intrat: illudq; virtutis gen⁹ exteri⁹ tollat. Sicē eūn charitas ieiunare: ūcē t lanis gllā facit. At sicut corp⁹ exalatū cito feret atq; cōtemnit: sic exteri⁹ gen⁹ sine interioꝛi despicit. Cū eūn quispiā ieiunio q̄dē intēdit: ſ iracūdē facile videt: ſi de ieiunio laudef ab aliq̄: ꝓfectum rūdef ab altero: q̄s indē de illius cure ieiunio q̄ sic ūtaf p nihilo? Si aūt freḡnti⁹ māducaret: ſ būlis t patiēs esse videaf: ſi qt ū ieiunat: ab aliq̄ reꝓbendaf: ūico ab altero respondef: Bene vti q; vt manducet p̄omeref quia adeo patiens est t benignus.

De ſilitudine inter monachū t hortolanum: Capitulum xcvij.

Iendū ad virtutes tendenti
ſ q; agere debeat more hortolani. Hortolan⁹ q̄ppe: q̄ plāta re appetit herbas: p̄tī terre natura ꝓsiderat vbi eas plāter: Ruſi eūn terre earū natura p̄ueneri: ereſcere t fructificare nitaten⁹ poterūt. Sic q̄ virtutū facere vlt plātariū: q̄ ī loco plāter eas sūn ē p̄uidendū. Si eūn locꝰ fuerit vitiosus t ipse virtutes in vitia De edificāte domū: (redigent. t q; superbia sit vallis maxima: de ſtijs vitioꝛ plena: Capitulū. xcviij.

Ursus sic eum agere decet: ve
r lut q̄ domū edificare debet.

Qui eūn edificiū facere: vult stabile: soliditatē p̄ cōsiderat terre q̄s; fundamentū firmū supponere: patiēt erigere: tectū supimpōere: ut⁹q; possit inhabitare: Sic q̄ virtutū vult facere edificiū q̄ secur⁹ inhabiter ab insidijs venenū: q̄ ī loco sui ꝓstituat illis: sibi est puidendū: Si eūn locꝰ nō fuerit firm⁹: nec edificiū diu subsistere poterit. Hoc itaq; solū vel terra bona: est būlitas: cuius cūctis virtutib⁹ congruit natura ealq; velut firmū fundamentū sustētat. Non est in altū elevata superbia: sicut quidā putant: sed demissa t vallis maxima bestijs vitioꝛ plena t caligine tenebrarum dēsissima. Nam q̄to amplius quis sup bia involuitur: tanto lucem veritatis minus intuetur: Nec clare iustū ab iniusto q̄dū in tenebrioꝛ id est ī cecitate coꝛdis sui iacet: discernere sup bos pōt: ſ que sunt dextra eque sectaf vt recta. Unde fit vt in valle ista tenebrosa vitioꝛū: sit copia quasi bestarū crudeliū multitudo magna. Nam leones crudelitatis: vulpes calliditatis: serpentes quoq; venenose inuidie: rane garrulitatis t iracundie: cetera etiam vitioꝛum alia alia ibi solēt sp̄abū dare. Que q̄to plus cuiq; familiares habent: tanto minus q̄s sint crudeles videnf. Cōsuetudo eūn vitij est vt nō facile videat ab illo q̄ co p̄mif: sed mox vt cessauerit t ab eo se alienauerit: tunc demū ꝓsiderat in q̄ta fedit⁹ate t miseria iacuerat: t q̄s graues mor⁹ malaq; bestiaq; tolerauerat.

De monte humilitatis t septem gradibus ejus: Capitulum xcix.

Umilitas aūt mons magnus
b est: in cuius summitate lux est non modica: t honestaq; personarum: id est sanctaq; virtutū pulcherrima turba. Sed qui ad hūc peruenire desiderat: necesse est vt p gradus quosdam ascendat ſ hunc montem agnoscere t inhabitare affectat.

De p̄imo gradu hūlitatis: Ca. c.

Rimus itaq; gradus in mon
p te būlitatis: est cognitio sui.

Hūc vnusquisq; sic debet habere vt se inferiorem omnib⁹ iudicet esse: imitās apostolū qui se o̅im suorum coaplorū dixit esse minimū. Si nā cēt alicui hō q̄ ita peccasset: vt do-

1. cor. 15.

minus eius sibi iusto iudicio pedes ⁊ manus amputare: oculos eruere et totū corp̄ vilaniare posset: nec tñ faceret: sed ex sua miserico: dia dilū tolleraret: vehemenť se dñi sui debitorē cognoscere deberet: ⁊ eo magis hūiliari: quo se min⁹ ꝓpenderet meruisse a domino sic tolerari. Nos igit dñm nostrū in multis offendim⁹ omnes: ⁊ intūs vt nos ex vlcera insticie sue membratim posset vilaniare: aut ingi langnore in pāri affligere: aut penis postmodū eternis tradere.

Qui in deū peccat: omnē creaturam cōtra se excitat: Capitulū ccj.

Et qua offensione nō solū ira
e dei ꝓmeruim⁹: sed etiā totā creaturā aduersū nos excitamus. Etenī si seruus alienus a dño suo recederet: ⁊ inimico dñi sui adhereret: nō solū ipsū dñm exacerbaret: ſ etiā totā eius familiā iustissime irritaret. Cum igit dñm creatorē cunctor⁹ offenderim⁹: adūsum nos oēm creaturam q̄ntum spectat ad meritū nostrū in iram cōmouimus. Potest ergo nobis iusta cōsideratione terra dicere: Non debeo vos sustinere: ſ potiꝰ absorbere: q̄niā a creatore meo nō timuistis peccādo recedere: ⁊ inimico ei⁹ diabolo ſcz adherere. Pōt etiā aīb⁹ dicere ⁊ potus: Non merui stiovt vos pascere debeamus: immo potius vt confusionem vobis ꝓparemus: Ab illo enim peccando recessistis: per quem nec alec eiuri. Sol quoq; vobis ad salutem nō debeo lucere: ſ ad vindictā dñi mei qui est lux lucis ⁊ fons luminū penitus cocrere. Sic etiā singule quoq; creature contra nos possunt surgere irrefragabili ratione. Proinde expedit nobis hūiliari: ne dm vilata vindicta tanto acrius adueniendo mala nostra puniat: q̄sto diutius tolerauit qđ pri⁹ punire poterat. Ut ſ humiliemur: qđ fim⁹: qđ nati fuerim⁹ vel quid fecerim⁹ mente ꝓtractem⁹: et nos vlcs peccatores multoq; supplicio dignissimos forē cognoscem⁹. Qui se ergo talē iudicat: iam in p̄mo gradu humilitatis stat.

De secundo gradu humilitatis: Capitulum cij.

Secundus gradus est dolor.
f Nam sunt nōnulli qui se peccatores esse cognoscūt: ſ nullum inde dolorē habere dinoscunt: quibus necesse est vt doleant si veniam mereri desiderant: quia nō valet ad salutem vt se cognoscat quis peccatorem nisi inde habeat dolorē. Nam si dño suo aliq̄s peccaret: ⁊ inde dolorem non haberet: quid putas dominus eius de eo diceret? Quō ei offensam posset dimittere q̄ diu eum pro offensione sua nequaq̄ sciret dolorē habere? Ridiculū potius q̄ aliud videret si veniam peteret de hoc vnde se non dolere fateretur. Recte est enim vt dolorem habeat: quisquis de perpetratis culpis veniam consequi desiderat.

De tertio gradu humilitatis: Capitulum ciij.

Inde sequit confessio: quia q̄
v liter se peccatore cognoscat et doleat: cōfiteri studeat. Multi enī sunt q̄ se peccasse cognoscūt et dolēt: ⁊ tñ cel ät qđđđ ſ confiteri erubescentes non audēt. Et q: sciūt confessionē necessariā ad salutē fore: ita in cordibus suis corā deo penitent ⁊ illi cōfiteri ꝓponunt: multoq; maiorem penitentiā agūt: q̄ si confiterentur eis iniūgeret aliq̄s sacerdotū. Nec in hac re penit⁹ decipiunt: q: nullus deo quicq̄ cōfiteri pōt qđ ipe ignoret: Dia cīm ei nuda sūt ⁊ apta. Sed ita q; deꝰ vt quicūq; ei peccauerit ac si ipe nesciret: ita suo loco alij nesciēti confiteri ne dissimulet: quatenꝰ ſ iudicio manifeste comꝓbet: quia si deus hoc ignoraret: ipse veraciter ei manifestaret. Ad hoc si io qui maiorem penitentiā ex ꝓpto arbitrio nō ꝓfessus vult agere q̄ aliq̄s si cōfiteri velit ei imponere: putat mal⁹ se

facisse ex ꝓpria volūtate q̄ si ꝓfiteretur: ꝓsentent apud se qđ sibi pl⁹ conueniat: an cōfiteri ⁊ pnā penitētiam agere: an sine ꝓfessione spōtanea voluntate longo penitere tpe. Cuncta magis eligit penitentiā gratis ꝓtelare q̄ reatū suū p confessionē manifestare: agnoscat p certo quia nōdū vere cōfessioni illam suā spontaneā penitētiam q̄libet grauis fuerit adquauit: q̄niquidē nec dum sibi tñ cōstitit grauiter eam penituisse q̄tū ꝓfessionē cui eam facere debuit fecisse. Quare minus est semp quēlibet grauiter sine cōfessione penitere: q̄ puro ex corde confessionem facere.

De quarto gradu humilitatis: Capitulum ciij.

Um itaq; tres gradus in mō
c tem humilitatis habeamus: sequit pſuasio q̄ vnicuiq; habenda est: quartus videlicet ꝓbate virtutis gradus. Cum enī necessarium sit vt cōfitcamur: Sciendū est q; ita ꝓfiteri debemus: vt hoc ipsum qđ ꝓfitemur ita eē ꝓsuadeam⁹: Tūc enim pura est confessio: si eam sequitur voluntaria persuasio.

De quinto gradu humilitatis: Capitulum cv.

Uinto igit gradu ꝓfessio ap
q ponat: vt scz qđē se đo cognoscat: velet: cōfitet ⁊ inadeat talem đq; se ab alijs ꝓsentiat iudicari. Sāt enī pleriq; sunt semetipsos iudicātes: ſ neq̄q̄ pāt ab alijs pati iudicari: vituperari. Qui enī vt ad mōtē vere hūilitatis ascēdant: necesse est vt sic semetipsos despiciēdos iudicant: fiet alios si se iudicando despexerit: tolerare sciant: Quia in re opus est patiētia: q̄ sexto loco est apponēda.

De sexto gradu hūilitatis: Ca. cvj.

Et itaq; vnicuiq; familiario
b sic se debet: vt quēlibet ei aliq̄ iniuria fit: ita eā suscipiat patiēter q̄si cōmodū sibi magnū fieret. Profecto si aliq̄s seruoꝝ alicuꝰ diuitis bonis peccasset: ⁊ dñ sibi exinde multe fierēt molestie: nō reclamaret: ſ potiꝰ iuste talia pati se diceret: citius apud dñm misericordiam ineniret. Nos itaq; qui multa cōtra creatorē nr̄m cōmisim⁹: ⁊ ato studiosius hūiliari debem⁹: q̄sto magis ildulgētia eius nos indigere videmus.

De septimo gradu humilitatis. Capitulum cvij.

Et solū absq; murmuratione
n pati debem⁹ molestias: ſ vt etiam grauiter puniamur ad vindictā dei amem⁹. Supremus esse amoris mōtis hūilitatis gradꝰ esse videt. Q̄niquidē tūc est deo grata satisfactio cū i ei⁹ mēte q̄ satisfacit nulla manet murmuratio: ſ pia iugiter seruet dilectio.

Recapitulatio graduum humilitatis: Capitulum cviij.

Quod aūt superius dilate per
q partes ostendimus: nunc eadem breuiter ⁊ summatim ſb exēplo recolligamus. Si enī dñs q̄piā suū haberet quē p culpa sua tradere morti deberet: posita q; rōne eius: suam seruꝰ culpam occultare velut in tenebris vellet: Aut si cognoscere: quod est p̄imus humilitatis gradus: non inde doleret. Aut si doleret: q̄ est secūdus: coram alijs dño licet iubere cōfiteri nollet. Cognitio sui. p̄imꝰ. Dolor. 2ꝰ

Aut si confiteret: quod est tertius: persuadere nollet vt ſ ita crederet. Confessio. 3ꝰ.

Aut si vellet inde culpabilis credi: q̄ est quartus: pati tñ nollet vt diceret culpabilis. Aut si hoc sibi dici pateret: q̄ est q̄ntus: nō tñ pati vellet vt sicut culpabilis tractaret. Persuasio. 4ꝰ. Consensio. 5ꝰ.

Aut si hoc patiēs: q̄ est sextꝰ: nō ita tractari: Amaret: q̄ est septimꝰ: licet hoc velle dñm suū sciret: nō ei ꝓfecto culpā illā dño dimittere: imo magis vt iniquum seruū eum puniret. Sic nec nr̄as nobis culpas dño dimittet: si nō nos gradibus q̄dem hūiliauerimus sicut ipse iubet. Patientia. 6ꝰ. amor. 7ꝰ.

Quomodo vnusquisq; se minorem omnibus putet: Capitulum cx.

Erum qz nonnunq; ideo extol
v limur qz nos alijs nō recte cō
pam⁹: Videndū est nobis q id
mō facere debeam⁹. Si enī nos alijs
volum⁹ cōparere: ea tm debem⁹ ꝓsidē
rare q a nobis sunt i nobis: nō a deo
q̄si p̄stita nobis. Sic nāq; agit qui de bonis a deo sibi p̄stitis sup alium extollit: velut qui vestib⁹ alienis indutus gloriatur. Non ergo hec aliorum bonis cōpare debemus: sed mala tm nostra que a nobis sunt in nobis habem⁹. Qz si fecerim⁹: mala vi delicet nostra bonis alioꝝ vt cōferamus: nos inferiores esse ceteris oīb⁹ nobis ipsis videbimur. Quod ꝓtra quia superbi faciunt etiā si sint oīb⁹ deteriores: cū cetis tū se iudicant esse melioresuis: cū bona tm attendere alioꝝ malis comparāt: quo tū mala nullatenus considerare deberent.

Vt obsit consideratio alterius peccati: Capitulum cr.

Onsideratio nanq; vl cognitio alieni peccati: mala multa
c in vinerius pārit. Si enī peccato: est qui alteri⁹ culpam cōsiderat: malo illi⁹ exemplo in suo peccato ꝓficerat. Si vero penitens a pctō a pena frigefcat: eodē exēplo: gō si eodē petō vl etiā alio tēptabat: facilē exēplo supat: si aūt tēptatione carebat: ex ipso tēptat q; vitiū illi⁹ ꝓsiderat: Si vero iust⁹ p̄credo se illi i superbiā extollit: quē si diligebat etiā in deo: nūc cū lcipit hīe odio. Non ḡ facile ꝓsiderāda ē alteri⁹ culpa: cui⁹ ꝓsideratio tot generat mala: vt⁹ No illi⁹ sp dz attendi: q: et⁹ ꝓsideratio p ꝓtra rū vadit. Ipsa nāq; petōrē ꝓmeri: penitentē peniterem: magis tēptarū tē ptatōi resistere: nō temptarū sic permanere: instū būiliari: diligentē vero magis diligere facit. Alterius igitur virtutē non vitium: suū q; vitiū non virtutē attendere debet: quisq; ad culmē būilitatis ascēdere studet.

De duabus sororibus hunc mō tē custodientib⁹: Capitulū cxj.

Duo aūt būilitatis pulcher
b rimi montis: due sorores sunt custodes: verecundia scilicet que est apud deum: et verecundia que est apud homines. Nam cū tēptat aliquis: si ad mētis sue oculos has duas firmiter reduxerit: hāc facile superare poterit: Sic enim sibiipsi loqui debet.

De verecundia que est apud deum: Capitulum cxij.

Ego hoc peccatum vl illud
f fecero: quō ante deum et sanctos eius angelos q me vidēt: oculos meos leuare potero? Quid dicā cū reatū meū oīs creatura dei videbit? Boni et mali ageli et diaboli me accusabūt: nequaq; peccabo: immo ꝓpter te dñe mortē afficiar: tota die custodiāq; vias meas vt non delinquā. Sic sibi vnusq;q; ꝓponat: sic semetipsum ꝓsideret: sic se ab irruentibus bestijs eruat. Sed ꝓsiderandum quia verecūdia q ante deū est: semper est liberā: et custos fidelis.

De verecundia que est apud homines: Capitulum cxiij.

Erumtamē illa que est apud
v homines verecūdia nonnūq; fallax est et latro pessima. Dolet enī cōtingere vt aliquā do mētē alicuius vbi iam sepe dicē⁹ mōs humilitatis est ꝓstituend⁹: hirsuto luxurie: lupus rapacitatis: vl alia q̄libet vitioꝝ bestia tēptet irrūpe: quā cū verecūdia q apud homines est ne intraret prohibere deberet: sic sibimetipsi interdū male ꝓsulēdo loquit: Magna erit inq̄t ꝓfusio si hoc tentatiōi luxurie: vt postmodū sciaf āditū dedero: si null⁹ hoīm h videbit: et ego hō celabo meipm nec āpli⁹ erit cognitū: modice nunc voluptati ꝓsentā: et cū voluero memetipm corrigā: Ac deide pēnitēdo satf melio: q; mō fū ero: Multi enī post ruinā surrexerūt: et ꝓ modū meliores fuerunt. Sic nimirū verecūdia q est apud homines: malo suo ꝓfilio nēmū q; fallit: et fallit: et malā vitij bestiā in mōtē que tueri deberet ſbitrare mittit: Q ne cū intrare ꝓmissa fuerit: ā facile expelli poterit. Nā si

lo q̄ secū cōmilitē ꝓfiteri aliqs volue
rit: ea cogitatio q prī⁹ ꝓmittebat ei
q; se emēdaret mox vt voluisset: p̄ p
petratā culpā vīc: Quō ꝓficiā: q
frōte reatū meū apīā tnō ampli⁹ ho
nore habebo si me manifestauero: q
q̄ mō appāuero: ol tpe vilio ero: Quid
q̄ facia: ſtaurabo: voluptuose vuē
do: nōdum viā iustīe tenere valeo.
Ecce quō mīs hō decipit: q; callide
vincit: q; astute supat. Ipe nāq; būi
litat⁹ mōtē paulati ꝓficiēdo statuit:
ipe custodes eius de mōte ꝓstituit: ipe
custodes eosdē a ꝓpugnacul mōtis
expulit: ipe postmodū semetipm male
custodiēdo: munitionē hostib⁹ suis
tradidit. In me siquidē ē vñ cū dei g̃a
ꝓficiorum me etiā vñ defectio: nō mihi
ꝓficiēdi aliqd vim facit: nō ad defectū aliqd venire cogit: suggerit deus:
suggerit rō: suggerit x̄p⁹: vt recte vi
uā: et est in me materia arbitrij sez li
beraf q; b facere possū si volo. Ac
econtra suggerit diabol⁹: suggerit ap
petit⁹ et vitiū vt voluptuose viuā: et
habeo possibilitatem hoc faciendi si
contradicere nolo.

De consultatione duarum predictarum sororum: Capitulū cxiij.

Icēdū est q: cū verecūdia q
f est apud homines literālē fallat:
multiq; modis p eā aditus
nobis vitioꝝ fiat: Verecundia q est
apud deū nec fallit nec fallitur. Hec
etenī qū ad montē reuocat postea: et
locū suū videlz montē būilitat⁹ que
tueri deberet fallēte sorore sua: vtiq;
ſbuersū q̄si porcoꝝ rostris diuertū
tuenit: vehemēter turbat: dolet: ingemit: sepe etiā lachrimas fundit: miserabiliter secū ōrit: q̄liter bestia l
trauit fūesta: q fuerit cā: qō eor dūq;
ve adit⁹? Et dū illā vehemēter exeerat: ecce fallax soror fallaciter eā
plerūq; sic ꝓsolat: Eia q̄re tm dolescitur tot tārisq; lachrijs temetipam affligis: grauis⁹ te ille vl ille peccauit et
venia obtinuit: humanū est peccare: nec tāti pōderis est patrā q̄nti facis
illud. Taliter male ꝓsulēdo volorē
tēptat lenire: b fidelis custos que se
coram deo formidat accusari: sicut fallere nescit: sic malū ꝓsiliū admittere
ꝓhibet. Nā cōmissa et volendo plangit: et plā gēdo indefinēter sui ꝓditorio indulgētā queritur: atq; locum suum curiosius deincepo custodit.

Qz nō semper misericordia dei debeat cogitari: Capitulum cxv.

Standū est igit qz tpe tēptationis aīe ꝓpter tentationē culpe
n nunq; miscenda dei debet cogitari: b iusticia et iudiciū eius: furor et indignatio illi⁹. Hec debēt pēsari: b debent aīe mētis oculos reducere: hec sepe nūero cū magno horore retractari. Dū ḡ tēptat nō debet dicere: Misericordia dñi magna est: b hoc potiꝰ: Horrēdū ē incidere i manꝰ dei viuēt⁹.

Qñ appetit⁹ luxurie qnēlibet pulsat non cogitet tūc: Quacūq; die petōr ingemuerit: ola petā eius obliuioni tradent: ſ potiꝰ sepe recogitādo tractet q; maledicat⁹ ois q̄ peccat in spe. Et illud Esaie primo: Ve genti peccatrici:
pplo graui iniquitate: filijs sceleratis: semini nequā. Si aūt q incuriā fuerit
peti admissio: tūc demū dei misericordia ꝓpēll⁹ est cogitāda ne desperatio veniē superueniat. Tpe itaq; tēptatiōis: mōtis oliui vnusq;q; dz cōari ne superetur: qz ls deus venā ꝓmiserit penitentiā tū spopōdit deliqnti vt ei daret voluntatē penitēdi. Cū aūt certū sit q; dei gr̃am ꝓmeret q̄sq; declinat a malo et facit bonū: et ītā et indignationē incurrit ois q̄ operat penā: magnope curādū est vt et vitia vitemus et virtutibus adhereamus.

Que comparatio sit inter ascendentes: Capitulum cxvj.

Tria sunt necessaria ascēdēti:
t innocētia: benefitiū: platio.

Innocēta talis esse debet vt nulli nocet: Beneficiū vt oīb⁹ ꝓsit: Prelatio vt se inferiorē oīb⁹ iudicet. Unde apīus: Superiores inuicem arbitrātes. Hec tria debet vnusq;q; alijs impēdere: et nihil horū sibi fieri ex debito exigere. Nam si seruus alt

Esaie. 1.

Phil. 2.

cuius dño suo ſ multis peccasset: nō
solū uram dñi deseruisset: ſ etiā oīm
ꝓseruoꝝ suoꝝ indignationē ſcurreret:
ꝛ ſi aliq̄ iniuria ei interim fieret: non
iuste ꝓqueri deberet. Dicit aliq̄s: in-
nocentiā ꝛ beneficiū alijs libēter im
pēdo: ſ me omnib⁹ alijs inferiorē cre
dere nequeo: Sunt etenī homicide:
adulteri: latrones: ꝛ huiusmōi. Ad
hoc: Quicūq; ꝓpationē facio inter te
ꝛ aliū: noli ponere in trutina qō tuā
non est: imo qō tuū est: videlicet ma
la tua: ꝛ postmodū bona sua. Talis
cōparatio vel talis cōsideratio sem per
sit inter ascēdētes. Si quid vero bo
ni in te videas: nō tibi ſ deo ꝑputes.
1. cor. 4. Ait apl̄us: Quid habes qō nō acce-
pisti? Si autem accepisti: quid glo-
riaris quasi non acceperis?

De similitudine inter cenoueri-
am ꝛ charitatem: Capitulum cxvij.

Je igit debem⁹ innocētia: be-
ſ neficio: ꝛ plationē uti ſ faciēdo
ꝛ recipiēdo: sicut usualit̄ po-
tatur cenoueria. Quippe illā q̄ su-
beunt: facie ad locū quo tendunt: ad
locū aūt uſ veniūt: dorſa vertunt.
Tribus etiā alijs mōis pōt ſ nō cō-
nienē portari: videlicet ut facies sint
ꝓtra facies: vel dorſum ꝓtra dorſū:
vel facies ad locū unde ꝓcedere: ter
ga vero q̄ ire debeant: cōuertant. Et
notandū q̄ nō minus q̄ a duob⁹ ce-
noueria in opando portat: nec cha-
ritas quā p cenoueriā volum⁹ signa
ri: min⁹ q̄ inter duos pōt haberi. Si
ergo in mōte aliq̄ edificare ſibi ho-
mines ꝓles domū: ꝛ de valle oporte
ret lapides: cementū ꝛ alia q̄ ad edi
ficationē domus ꝓtinerēt: cenoueri ſ
ſursū in montē portari: si in q̄ illi po
titores instrumētū illud ita accipe nt
ut uterq; sibi dorſum aut facie vel
dorſa q̄ tēderēt: facies ꝓ facieret uī
ꝓcedere vellēt: ꝛ uī sic ire cōperent
ne ꝛrent: verbis litigare inciperent:
de litigio ad pugnos ꝛ capillos veni
rent: deinde ad arma: Ego quid di
ceret aliq̄s ꝑterieno ſ si eos hac de
ea pugnantes inuiēret? Atq; q̄ in-
sanirēt. In nobis igit hec ofa ꝓsidē
rem⁹: ꝺa talē habitudinē in fraterna
charitate tenere debem⁹: ut sic q̄ſi q̄n
dā cenoueriā ſpualē portem⁹. Nos
eñ ī celesti mōte: ī celesti scyp̄ia do
mum nobis edificare satagere debe
mus: q̄ sola virtutū opatiōe ꝓstruit:
ad quā humilitatis gradib⁹ ascēdit.
Qui necesse est ut fiant p innocētia
am: bēficiū: plationē scz ut quēlibet
mihijūt p̄ferā cū ꝺ alijs frequēter ex
hibeo: ꝛ si mihi exhibita non fuerint:
patienter tolero. Gradus p gendi in
montē virtutū: ad domū celestis pa-
trie mihi cōgruos facio: ꝛ cenoueri-
am bā porto: si aūt alijs hec impēde
re detrecto: quasi dorſum cōtra dor-
ſum verto: dum illū pergentē ꝛ quā-
si antecedētem subsequi debere faciem
illi vertēdo. At si mihi hec quasi per
debitū fieri quero: ꝛ ille q̄ō postulo
facit: q̄uis nō libenter: q̄m exigo: q̄ſi
facie cōtra facie in subuectione ceno
uerie ꝺno. Cum vero exigo: ꝛ ille q̄ō
exigit denegat: q̄n illum p eractionē
irrito: terga vertimus ad locū ad
quē ire debem⁹: ꝛ facies unde p̄o-
dim⁹. Sic istis trib⁹ modis q̄ cenoue
riā portare satagit: plerūq; lites ꝛ
discordias sustinebit. Facie ḡ ſ est
intētionē ſp habeam⁹ sup innocētiā:
bēficiū ꝛ plationē: ut illa osb⁹ impē
dam⁹: ꝛ a nullo eadē reḡram⁹. Hoc
eñ est terga vertere: ad illa videlicet
presentia ꝛ labentia: facies vero ad
futura et ipsa perpetualia.

De similitudine inter q̄litates
corporis et anime: Capitulū cxvij.

Jcut qualitatis corpoꝛis: sic
ſ etiā genera sunt duo qualita
tis alē. Qualitas q̄ppe cor-
porīs aliq̄s subitanea: aliq̄s vero est
ꝓtinua. Subitā ea: ut cū repēte repē
tīa ſfirmitate nigrescit: uī verecūdia
rubescit: sed mox hac ꝛ illac transeū-
te: ad colorem pristinū homo redit.
Continua: ut cum assiduam patitur
infirmitatem: que sibi continuum

parit pallorem: Sic alē q̄litas aliq̄s
ſbitanea: aliq̄s vero ꝓtinua. Subita
nea: ut cū irruēte ſbita tēptatione su
bito in pectō nigrescit: ſ statim p ꝓfes
sionē ꝛ penitētiā ad ꝺecorem pulchri-
tudinē redit. Cōtinua: ut cū assidue
in peccato iacet p q̄ō ꝛ assiduē ante
deum deformis ꝺppet. Hec aūt gene
ra duo qualitatis alē: genera sūt duo
indignitatis sue. Qui indignus est
ſm subitaneam qualitatem: nō ideo
tñ ad iudicia sibi assumit christi cor-
pus ꝛ sanguinē: Qui vero ſm cōti-
nuaz indignus existit: ille ad iudicia
ea sibi assumit. De cordis
immunditijs: Capitulū cxix.

Queritꝝ q̄ꝝ q̄ suā discutere in
n tendit infirmitatem: tria esse
genera īmūdicie cordis. Pri-
mum nanq; genus est amor: nō amā
do ꝺo: veluti luxurie ꝛ similiū. Sed ſm
vero est odiū cor q̄ odio nō debent
haberi: sicut est odiū alicne ꝓsperita
tis. Tertium aūt nec amor: nec odiū
ſ quedā cogitatiōis vanitas: ut cū
cogitam⁹ uī iste veniat uī q̄ ille va-
dat. De similitudine inter cor-
pis infirmitates ꝛ anime: Ca. cxx.

Ursus attēdendū duo eē ge-
r nera infirmitatis alē: quēad-
modū sūt infirmitates corpo-
ree. Corporis nanq; infirmitas ali-
quando est q̄ſi infirmitas naturalis:
aliquādo ꝺno est casualis. Quasi na-
turalis nā q; est: ut ficus ab ipsa ho-
mis infātia sibi q̄ſi ꝓtinu⁹. Casualis
vero est: ut febris que frigore repen
tino vel alio casu accidit homi. Hec
itaq; quia occasione accidit extrinse
ca: facilius curari pōt una medicīa:
Illa vero q̄ quasi naturalit̄ adheret
homini: nō una repētina curari ſ cū
frequēti medicina potest minui ꝛ al-
leuiari donec facilius valeat portari.
Jtaq; vitiorum que sunt alē infirmita
tes: alia quasi naturalia: alia vero
sūt quasi casualia. Quasi naturalia
ꝺppe sunt: ut q̄luries ꝛ iniuria que
ex ipa carne ꝓcrescit ab ſfantia boſ.

Casualia vero: ut mendaciū qō aliq̄
extrinsecus accidēti causa sepe ꝓcer-
tur etiā non ꝑmeditatū. Hec ḡ quia
causis exterioꝝ accidūt: leuiori cu-
stodia cuitari possunt: Illa vero ḍa
intus nature coherēt: licet nō una ab
stinentia omino deleri: cōtinua ta-
mē instantia eo usq; possunt minui:
quo satis facile valeāt tolerari. Dis
ergo velendis semp instare debemus
licet olim ea delere nō possim⁹. Si-
cut eñ naturalē corpis ſfirmitatē pa
tiēs stulte agit: si sibi medicinā adhi-
bere negligerit: q; semel vel bis adhi
bita nō statim curat⁹ fuerit: Sic na-
turali vitiorum infirmitate detētus: in
sipienter facit si sibi custodiam adhi
bere desiterit: quia aliquotiēs adhi
bita statim a tempeatione liberatus
non fuerit. De appeti-
tu: et quid intersit inter appetitum ꝛ
voluntatem: Capitulum cxxj.

Ullus nanq; appetitu vitio-
n rum ꝓprius cauere pōt: ſ cuꝝ
vice appetitus vere cōmodi-
tatis q̄ſi naturaliter retinet. Postq̄
eñ humana natura ꝓfectam beatitu
dinem amisit: perfectā quoq; sui cō-
moditatē p didit: ſp tñ naturalem af-
fectionē eiusdē cōmoditat⁹ habet: ꝛ
q; ꝓfectā cōmoditatē hīe nō pōt: nec
perfecte cōmoditatis appetitū amit
tere valet. Habet itaq; appetitus in
gluttiei ꝛ luxurie aliarūq; falsaz cō-
moditatū ꝛ per hos incedit querēdo
illam ꝓfectā cōmoditatē: cuius appe
titum retinet naturalem. Hos autez
appetitus diabolus accendit aliquā-
do per falsas cōmoditates: ꝛ per eas
voluntati aliquod peccatum sugge-
rit: aliquādo vero per semetipm ipsi
voluntati psuadet ut eosdem apperi
tus ad peccandū incitet: ut cū ebrio
so q̄ amplius bibere neḡt aliq̄d ad suā
velle cōmode suggerit ut habeāt ap-
petitū āplius bibēdi. Sic aūt diabol⁹
incitat volūtatē ad peccandū aut p
hos appetitus: aut p semetipm: velut si
aliq̄s latro aliquē ad se despoliādū

incitaret: aut artificio aliquo vt carnem eius calefaceret: aut dicēdo ei simplicia verbo vt se exueret. Ad quē vero cum ille nihil suspicans fallacie appropinquat: subito capitur: vapulat: vestis vice despoliatur: quandoq; deinde occiditur. Appetitus isti ho non aliud sunt q̄ q̄dam cōmoditatis necessitates. Non est idē est appetitus q̄ voluntas. Appetitus nanq; mali nō est malus: ſ voluntas mali est mala. Hos igit̄ appetit⁹ quia diabolus semp accēdit: studio magno⁹ custodia sunt restringendi.

De similitudine inter aquam et humanam naturā: Capitulū cxrij.

b Humana nāq; natura tam facile per vitia: q̄ per planum p̄funditur aqua. Sic ergo agere debet qui eam restringere appetit: velut qui aquam currentem retinere contendit. Sicut enim ille qui aquā cōcludit in stagnū atq; coercet: sic iste naturam humanam vagā infra regulā aliquā cohibere debet. Vtq; ille, curat ne qua parte dirumpat stagnū q̄ effluat aqua: ita et istā p̄uidere ꝺcecet ne suā in quo q̄ violet regulā q̄ ad perfn̄ p̄ruat. Sic esn restringi carnis appetit⁹ possunt: quod est quandam facere pacē inter ipsam carnem et spiritum: quā quidem pacem nemo melius habere poterit q̄ qui districtioni ordinis monastici semetipsum subiugare studuerit. Ipsa etenim est q̄ quedā clausura vel stagnū, viuarij: qm̄ꝺē sicut pisces decurrēte aq̄ viuarij moriunt si clausure tp̄ine minutatim ac sepe crepāt nec reficiūtur: ita omnis religio monastici ordinis funditus perit: si custodia eius p̄ modicaz cōtēptū culpaz paulati⁹ a feruore sui tepefecit: attestāte scriptura que dicit:

Eccli.19. Qui modica spnit: paulati⁹ decidet.

Qz quattuor modis par agatur: Capitulum cxrij.

q Quattuor quippe modis par agit q̄d⁹ hō ad verā quietez pducitur. Aut enim fit ab aliquo inter aliq̄s duos: aut inter semetipsum et alterz: aut inter carnē et spūm: aut inter corruptibilitatē nr̄am et incorruptibilitatē quā deo donāte expectamus. Si tres superiores modos nūc habuerim⁹: tunc demū ad illam pacē pueniem⁹: de q̄ dicit apl̄us: Habemus pacē cum deo. Duo itaq; primi modi sunt per cōcordiam. Est enim pax carnalis: est et spiritualis. Concordia etiam ē carnalis et spiritualis. Pax et cōcordia carnalis est quam hūt infideles vel etiā falsi christiani cū in pctō p̄severāt et inde quā cēq; pacē obtinēt. Hanc aūt pacē christ⁹ nō cōmendauit vbi dixit: Non veni pacē mittere in terrā ſ gladiū. Per terrā: terrenos: per gladiū sepationem q̄ sepamur a carnalitate potes intelligere. Terti⁹ vero mod⁹ p quē fit victoria m sibi sbiugātis carnez. Mat. 10.

De hoc etiam idem dom̄in⁹ ait: Pacem relinquo vobis: pacē meam do vobis. Et propheta: Pax multa diligentibus legem tuam. Et: In pace factus est locus ei⁹. Et: Inquire pacem et persequere eā. Quartus vero mod⁹ erit p remunerationē corruptione nostra transmutata: vt iam dictum⁹ in incorruptionē. Joh. 14. Psal. Psal.

De q̄dripertito statu hūane nature: Capitulum cxriij.

n Otādū siquidē: q: humane nature q̄tuor sunt status: q̄ horum p diuersa meritis beata vita vel misera redd̄it. Duo nanq; p̄mi beati: duo postremi miseri. Beatorum aūt alt⁹ minus btūs: alius vero btissim⁹. Ita q̄q; misero⁹ alt⁹ min⁹ miser: alius vero miserrim⁹ est. Beat⁹ itaq; min⁹ btūs fuit ille: q̄ aū penā adam in paradiso stetit. Btissimus vero est ille q̄ nūc in celo sc̄orūz ale sunt. Min⁹ aūt miser status nr̄ est q̄ dū viuim⁹ in ſ seculo sum⁹. Miserrim⁹ hō ille erit q̄ reprobi pmanebūt in penis inferni. Ut q̄ in btissimo statu eternaliter q̄escam⁹: in dei fruitione tempoꝛaliter laboꝛemus.

De similitudine inter bōs obsequium et p̄mium: Capitulū cxrv.

b Omo q: eternū hīe ſ posset p̄miū: nisi deo laboꝛādo eternum exhiberet obsequium: deꝰ sue p̄miū vite que est eterna: vite q̄ bonis q̄ est temporalis seruitio comparat. Si enim hō q̄diu viuerit deo deseruierit et deꝰ ſ ei condonauerit et ipse recōpensabit. Qui hō nō a p̄ncipio quidem vite sue deo deseruire ceperit: ſ ex q̄ tñ ceperit vsq; ad finem p̄seuerauerit: deus ab eo vite p̄cedētis seruitū nō exiget: sicut nec ipse a deo vite illi⁹ p̄cedentis exigit p̄miū. Si aūt hō ecōtra quoad vixerit deo male deseruierit: et deꝰ ei malū repēdet meritū q̄diu et ipse vixerit. Qz si nō a p̄ncipio vite sue male deo ceperit fuire: ſ ex q̄ tñ ceperit vsq; ad finē voluerit p̄seuerare: nō ei deꝰ vite p̄cedentis seruitū bonū recōpensabit in malum: sicut nec ipse vite illius p̄cedētis p̄miū habere voluerit malū. Mā et sue vite p̄cedētis bono⁹ dei p̄cedētis vite malo carebit p̄mio. Deo ergo seruiat semper omnis homo: dſq; eo ordine quo constitutus ab ipso est.

De trib⁹ bōm ordinib⁹: Ca. cxrvj.

t Deo quippe sunt ordines hominū: videlz oratoꝛes: agricultoꝛes: defensoꝛes. Hos autez ordines sic ad diuersa officia deꝰ in hoc mūdo dispositit: quēadmodū q̄dam paterfamilias oues et boues et canes marlos l domo sua distribuit.

De exēplo ouium: bōm: et canū Capitulum cxrvij.

o Oues nanq; ad hoc habet vt lac sibi et lanā ferant. Boues vero vt terrā exerceant. Canes aūt vt eaz oues q̄ boues a lupis defendāt. Si igit̄ hoz q̄libet q̄ alterius suū gerat officiū: illud ad vitaz dei seruat: quia et⁹ sibi vtilis est vita: si vero officiū q̄ est suū non egerit: moꝛte sua iudicat dignū q: et⁹ vita nullū fert fructū. Si esn ouis lac vel lanā non attulerit: bos aūt terrā non exercuerit: quē aliū fructum ferre poterunt? Rursus si canis custodie pecudum deputatus eas lupos p̄miserit laniare: aut casdē ipe vel alios canes ceperit strangulare: quid aliud dominus agere debet q̄ eum oꝛruere? Sic et deus de illis oꝛdinibus agit quos ad officia diuersa in ſ mūdo disposuit. Quos dā nanq; vt clericos monachosq; ad hoc cepium disposuit vt p̄ alios oꝛent: mitesq; vt oues lacte p̄dicationis eos imbuāt: lana q̄ sui boni exempli feruentes in dei amoꝛe faciāt. Alios hoꝛ: vt agricultoꝛes ad hoc disposuit: vt de suo velut boum laboꝛe ipsi viuant et alij. Quosdā etiā vt milites ad hoc instituit vt asperitatem p̄ut necesse fuerit ostendant: tam oꝛantes q̄ agricultoꝛes ab aduersis gentibus velut a lupis defendant. Si ergo sui quisq; oꝛdinis officiū impleat: longā p̄meretur vitam: quia ceteroꝝ vtilit ad vtilitatē. Si hō istō agere noluerit: vita ipsa indignꝰ exstit: quia fructum non affert p̄pter quem viuit. Si enim clerici monachiq; oratiōnē vel p̄dicationem aliis impendere vel etiā bonum exemplum p̄tendere aut terram agricole noluerint excolere: quod aliud poterūt officium explere? Rursus si milites alios defēdere noluerint: aut etiam moꝛe rapidoꝝ canum eosdem aut seipsos occiderint vel oppꝛesserint: quid de illis: nisi quod de rapidis canibus debet fieri? Vnusquisq; sui oꝛdinis gerat officium: ne et totum quod viuit deputetur mendacium.

De mendacio: Capitulum cxrviij.

f Qui enim quod oꝛdinis sui est non egerit: omnis eius exterioꝛ habitus mentitur q̄ cum oꝛdinis illius esse testatur. Vestis quoq; illius et verba ipsaq; mētium cogitatio: quia mendacium testat⁹ p̄ vero. Cum esn q̄spiā q̄d agit vt exerat

vel cogitat sic esse agẽdum dicendũ cogitãdũ q; aliqs indicat. Plus etiã loquit̃ plerũ q; homo actu q; verbo sicut hoc potest videri exemplo:

Exemplũ de medico: Ca. cxxix.

m Si diceret egroto salutiferam cẽ ac vt ex ea comederet: aliã vero mortiferam: ipse th ex ea gustaret: plus ei actu q; verbo diceret: ꝺa pl⁹ ei hãc actu q; eã ꝺo comedẽdã suaderet. Cũ igr ꝺpiã ꝺs agit vt ꝺicẽ vel cogitat sic eẽ agẽdũ: dicẽdũ cogitãdũ q; ceteꝛ manifestat: qꝺ si ita ẽ: verũ actu ⁊ verboꝛ mẽte loquit̃. Si vero nõ est: eisdẽ oĩbus eõtra mẽtitur. In quantũ igit̃ verꝛ dicit̃: bene: in quantũ vero mẽdaciũ ꝓferꝛ: male viuit̃: qꝛ oĩne peccũ mendaciũ eẽ ꝓbat. Siqꝺẽ si nũ cogitatiõe: locutiõe et ope peccat̃: quib⁹ q; ꝺeus peccamus deo ⁊ hoĩb⁹ mentimur. Dio itaq; trib⁹ ꝺei timorẽ ponam⁹ custoꝺẽ: quia testãte scriptura: Timoꝛ ꝺñi ex pellit peccũ. Timoꝛ ꝺeniq; spũssc̃i est ꝺonum alioꝛum q; omniũ ꝓmũ.

Eccl. 1.

De septem ꝺonis spiritussancti: Capitulum cxxx.

Eptẽ q; ꝺpe sũt ꝺona spũssancti videlꝫ: timoꝛ: pietas: scia fortitudo: consiliũ: intellectꝰ: sapientia. Horum aũt ꝺonoꝛũ vt ꝺictũ est timoꝛ est primũ: alioꝛum q; veluti gꝺã fundamentũ. Hũc nãq; spũssanctus mẽtis in cãpo supponit aliaq; ꝺona suo in oꝛꝺine velut ꝺ edificio suꝑimponit. Prius eĩ mentẽ metuere facit: ne ꝑ pcẽs suis a deo sepꝫ: ⁊ in penis inferni cũ ꝺiabolo toꝛqueatur. Huic ꝺeniq; timoꝛi suꝑimponit pietatẽ: cũ mẽti sic memoꝛi suiꝑsi⁹ aspirat cõpassionẽ: pieq; recolere facẽ q; misera erit: si a deo separata: ⁊ in inferno cũ ꝺiabolo fuerit torta. Deꝺinc vero scientiã suꝑimponit pietati: cũ mens que sic timet sibiq; cõpatit̃: quo valeat mõ saluari scrutat̃: eiq; spũssanc⁹ hui⁹ rei cognitionẽ iargit̃. Exinde aũt fortitudinẽ suꝑimponit scientie: cum meno pauida sibiq; cõpatiens tamq; quid agere ꝺeꝺeat sciẽs fit fortis spiritussancti ꝺono ad operandũ q; ꝺicit ꝺbusq; saluari se posse cõfidit.

De pietate.

De scia.

De fortitudine.

Post hec vero cõsilium fortitudini suꝑedificat: cũ mẽt iã fort̃ ad opãdum que pie timẽꝺo scit esse faciẽda sui experimento ꝺiꝺicit spũssancti gra quid ꝺe hiis omnibus aliis consulere ꝺeꝺeat.

De ꝺonis spiritussancti quibꝰ ad actiuam: ꝺuo vero ad contemplatiuam pertinẽt: Capitulũ cxxxj.

Ec aũt quinq; spũssancti ꝺona ad actiuam: ꝺuo vero que sequunt̃: id est intellectꝰ ⁊ sapientia ad cõtemplatiuã ptinent vitam. Ipsa th spiritussanctus primis quinq; suꝑimponit: vt suoꝛ edificiũ ꝺonoꝛ possit omnino cõpleri. Post q; eĩ spũssanctus mentẽ facit panẽ tẽ: sibiq; cõpatientẽ: ac ea q; scit eẽ faciẽda fortiteꝛ opantẽ: ⁊ ꝺe ipsis suis exemplis alios ꝓfulentẽ: accẽdit eandem ad intelligendũ cur hec vel illa ꝺeus preꝺicat: cur homo licet alteri benefaciat: nullã ab eo remũeratiõnẽ exigere ꝺeꝺeat. De intellectu.

Quoꝛum vt intellectum spiritussanctus menti aspiret: ad postremum etiam sapientiam supaccumulat vt quod ꝺiꝺicit ratiõe intelligit: sit sibi sapiꝺũ atq; ꝺulcissimũ solo q; recti ꝺinis amoꝛe sequit̃ quod intelligit esse seq̃ndũ. De sapiẽtia.

Ab hac tamen sapientia quam extremam posuim⁹: spiritussanctus ꝺona sua ꝺinumerare per prophetã incipit: ⁊ vsq; ad timoꝛem a quo cepimus ascenꝺere ꝺinumerando ꝺescenꝺit. Unde notanꝺum q; nobis innuit ꝺescendo quomoꝺo ex eisꝺem ꝺonis construat in nobis edificiũ ascenꝺẽꝺo. Hoc igitur edificio ita cõpositio sanctus in eo spiritus resideꝛ: totamq; familiam ꝺomus interioꝛis: id est omnes anime sensus regit ⁊ ad obsequium sui ꝺisponit.

Ecce.

De qualitatibus anime ⁊ moꝛib⁹: Inc aĩe qualita- Ca. cxxxij.

b tes q; ꝺus erãt instabiles tam in bonos redigit moꝛes. Moꝛes quippe qualitates sunt aĩe in habitũ tam redactę: nõ eĩ tunc moꝛes ꝺicunt̃ cũ cito aꝺuenũt citoq; recꝺũt: sed cũ in aĩa stabiles existũt.

Quod moꝛes boni ⁊ mali sint:

Orum aũt moꝛũ Ca. cxxxij.

b alij boni: alij ꝺo sũt mali. Boni igit̃ virtutes: mali aũt vitia ꝺicunt̃.

De virtute ⁊ vitio: Ca. cxxxiij.

Irtutes aũt bona exteri⁹ opa:

v vitia ꝺo pariũt mala. Hõ tñ quotiẽs agit̃ opus virtut̃ vl̃ vitij: virtus ipsa vel vitiũ ꝓprie ꝺicit̃ haberi: Tũc eĩ primũ ꝓprie habentẽ cum ex cõsuetuꝺine possiꝺent̃: vnde ⁊ homines iusti vel vitiosi ꝺicũtur. Cum aũt pfecte habeant̃: licet ipsa oĩno sint ꝺissimilia: haud tñ ꝺissimilia semp habent opera.

De sapiẽtia ⁊ stultitia quãꝺoq; i eoꝺẽ cõuenientia: Ca. cxxxv.

Ueꝺã eĩ ex ipsis vt sapiẽtia

q pfecta atq; stultitia eaꝺẽ faciunt plerũq; fieri opa. Sicut eĩ pfecte sapiens ꝺimittere non vult quin agat quoꝺ sibi bonũ viꝺet: sic ⁊ ille q; pfecte est stult⁹. Uerũ ꝺ ꝺeo ille facit qꝛ scit bonũ nõ esse vt illuꝺ ꝺimittat: stultus ꝺo qꝛ sic putat. Est aũt alius medi⁹ nec ita sapiens quin metuat falli: nec ita stultus vt in malo qꝺ cepit pseuerare velit. Hoc q; qꝺ sibi bonũ viꝺet pẽpe ꝺimittit: qꝛ magis q; sibi alteriꝰ credit consilio.

De oꝺio ⁊ amoꝛe pcꝰ: Ca. cxxxvj.

Tem pfectũ peccati oꝺiũ pfe-

i ctusq; amoꝛ eiusꝺem: iꝺẽ plerũq; opꝰ exhibet exteriꝰ. Siẽ eĩ q; pfecte oꝺit in se peccatũ nõ erat ꝺs illuꝺ agnouerit: sic ⁊ qui iꝺem ꝺelectũ in se pfecte ꝺiligit. Uerũ hoc ille vt sibi ꝺeus inꝺulgeat: iste ꝺo ꝓ sua hoc facit impuꝺentia. Alius ꝺo mediꝰ ẽ: qui nec ita peccatũ oꝺit vt hoc omneꝰ velit scire: nec rursus sic amat vt ⁊ oĩb⁹ velit nescire. Hic igit̃ ⁊ pluribus illuꝺ abscõꝺit ⁊ vni tamẽ q; cõfessionẽ patefacit.

De hũilitate ⁊ superbia: Ca. cxxxvij.

Ursus pfecta humilitas pfe-

r ctaq; superbia: opa quoꝺã habent similia. Sicut eĩ pfecte humilis cum peccat vult vt eius ꝑa tuus suam ꝺistricte puniat culpam: sic ⁊ valꝺe superbus. Utq; hoc ille ꝓ eiusꝺem culpe remissiõe: iste ꝺo vult pati ꝓ inꝺignatiõe: ꝺeꝺignat̃ nãq; vt ꝑat⁹ ipe⁹ sit miser⁹: vel ad moꝺicũ sibi parcat: imo magis vt suã imoꝺerate puniat culpã: ꝺesiꝺerat. Est aũt alius mediꝰ qui nec oĩno ꝺistricte puniri: nec suã sibi culpã vult ex toto ꝺonari. Hic itaq; cũ aliquãꝺo peccat: partim puniri: partimq; ꝺimitti: suam sibi culpã ꝺesiꝺerat.

De tribus verecũꝺie generibus:

Ria eĩ sunt ve- Ca. cxxxviij.

r recũꝺie genera: q; ⁊ ipla operatur exterius ꝺiuersa. Alia nãq; est coꝛã ꝺeo tñ: alia ꝺo tñ coram hominib⁹: alia aũt ẽ partim coꝛã ꝺeo: ⁊ partim coꝛã hoĩb⁹. Uerecũꝺia nãq; coꝛã ꝺeo tñ est: cũ qꝛ tales sum⁹ quales nõ esse ꝺeceꝛ: erubescim⁹: nostraq; peccata si nõ alijs obessent: coꝛã hominib⁹ fateremur. Uerecũꝺia ꝺo coꝛã hominibus tñ est: cũ qꝛ agnoscimus quales nos esse ꝺeb em⁹ verecũꝺamur: nãq; ꝺelicta etiã vni ꝺetegere ꝓfessionẽ erubesc em⁹. Uerecũꝺia aũt partim coꝛã ꝺeo: partiq; coꝛã hominib⁹ est: vt cum nec ita ꝺe nostris peccatis coꝛam ꝺeo erubescimus: vt ea etiã coꝛã hominib⁹ fateri velimus: nec ita rursus coꝛã hominib⁹ vt ea vel vni ꝓ confessionẽ ꝺetegere erubescamus. Que itaq; verecũꝺia est tñ coꝛã hominibus: est bona: que ꝺo partim coꝛã ꝺeo: partim coꝛã hominibus: est melloꝛ: que aũt coꝛã ꝺeo tñ ẽ: optima est. Nec eĩ postrema vt ꝺictũ est: si non obesset alijs: suã hominꝫ confiteri culpam coꝛam omnibus faceret. Media vero nec ita est pfecta: vt coꝛam omnibus velit: nec

ita impfecta vt saltē corā vno p cōfessionē suā erubescat culpā fateri. Prima aūt etiā corā vno erubescit culpā fateri: bona tamē est ꝛ ipsa: qz licz sub rubore: culpam tamē cōfitet vel vni quā doqz.

De tribus que notant in iuuene:

Miuiene quoqz Ca. cxxxix.

i tria notant: quib⁹ ad pbitatē venturus pnoscitur. Hec aūt sunt: taciturnitas: corporis cōtinentia: verecūdia. Taciturnitas videlicet vt ptā tacear: posteriā dicat.

de tacitur nitate.

Corporis autē cōtinentia: vt non leuiē oculos huc illuqz reducat: manus pedesve ne moueat: sed oīa corporis sui membra decenter cōtineat.

de cōtinē tia corpis

Verecūdia ño: vt erubescat corā hominib⁹ cum quid veritā agat: totusqz rubore suffusus ostēdat q erubescit. Ad hec itaqz tra iuuenis ḡsignat: qz vno quoqz corum ad altiora pronubit: siquidē tacendo ꝛ audiendo sapientiā doctrinam: paulatim cōcipit scientiā: ḡbuid ā qz incrementis ad spiritualē vitam p eorum verba ptingit.

de verecū dia.

De similitudine inter diuersa alimenta ꝛ pceptā: Capi. cxl.

Sicut enim alimentis diuersis

f ad pfectam corporis etatem: sic pceptis dissimilib⁹ ad spiritualē pducit vitam. Ut enī educat primo simplici lacte matris: de hinc aliquo alio: deinde farine cōmixto: postea micis panis: postmodū etiam cruste: donec qlibet solido cibo valeat vti: Sic enī pmū tubet i deū credere: debinc eū diligere: deinde timere: postea bene operari: postmodum etiam aduersa pati: queuisqz sibi pceptū quodlibet secure possit iniūga.

De exemplo noni vasis: Ca. cxlj.

Via spiritualis doctrina semel

q ad plenū imbutus: nouo vasi similis esse videt. Ut enī vas nouum potu bono semel affectū: vtq eius saporem amittat: etiam si alio postmodū repleatur diuersi saporis: sic iuuenile cor spirituali doctrina imbutū: vtq eius dulcedinem perdit: etiā cum seculari occupaī postea cui intendit: tū autem tacendo sapientum verba cōtemnit audire: nec ad vllam ascendet scientiā spūalis vite.

De exemplo cultri: Ca. cxlij.

Teqz qui proprio caret cul-

v tro: merito esurit si alieno incidere nolit: sic ꝛ iste ppria carens scientia: iure spirituali fame deperit: cum aliena nolit tacendo scientia uti. Tacendo igit sapientiū verbis attendat: vt ad scientiā spiritualis vite doctrina eorum ptingat. Cōtinendo autē corporis membra: vt supra dictū est: in melius proficit: quia mētem hoc modo stabiliorē ꝛ placidam reddit. Mens ño stabilis ꝛ placida: placida exterius verba reddit ꝛ ipa.

De exēplo aque quiete ꝛ solis radijs: Capi. cxliij.

Tcū aqua quieta cū ex vna

v pte solis suscipit radiū: ex altera quietū ꝛ ipsum aliquo in pariete reddit: sic mens pacata suscipiens aure cuiuspiā verbū: ore remittit ꝛ ipsum pacatū. Ut ño aqua cōmota radium commotum: sic ꝛ mens turbata: verbū reddit turbatū ꝛ omnem exterius actū. Ut ergo ad quietē mentis ꝛ otio ꝛ opus sibi pficiat iuuenis: queqz membra decenter cōtineat. Erubescendo autē sicut ꝛ dictū est in melius pficit: qz verecūdia penitentiā parit: cui⁹ alia quidē siccat: alia ño humida est.

De penitentia ficca ꝛ humida:

Pecā nāqz peni- Ca. cxliij.

f tentia est cū aliquē quidē sui peccati penitet: sed humore pietatis sui qz ipsius cōpunctiōe carer. Humida ño est cū habet verūqz: sufficiēqz luget peccatum magna cordis cōtritione. Ut ad hāc ergo sibi pfit penitentiā: nō iuuenis nisi verecūdia oīs hō erubescat cū ḡd agit illicitū.

De exemplo arboris magnā succidere volentis: Capi. cxlv.

Se aūt sciēdū quē magni alti

c cui⁹ penitet criminis: sibi esse agendum more arboris magnā succidere volentis. Sicut enī ille minora in circuitu arbusta primo curat succidere: ne sibi arborē ipsam succidenti possint obesse: sic ꝛ huic vitia minora illi crimini viciana: primo sunt extirpāda: ne qua sibi crimē ipsum destruenti ferāt impedimēta.

De detractione: Ca. cxlvj.

Extractiōis vitiū: qō maxime

d ex otiositate solet nasci: nilū est cauendū: qz pniciosius est multis. Unde beatus Clemens inter cetera q̄ ab ore beati Petri se didicisse fatet hoc modo scribit.

De tribus homicidij generibus:

Tria sunt genera Ca. cxlvij.

t homicidij: que pari pena plectunt. Interfectio fratrū: detractio: odiū. De qua etiā Paul⁹ dicit: Si comeditis ꝛ inuicē mordetis: videte ne abinuicē cōsumamini. Comedit nāqz alter alterū: ꝛ q̄ morsū in eū facit. quotiēscūqz aliqō aliquē male loquēdo vilio rem efficit: vnde necesse est vt abinuicē cōsumant: penis videlicet gehēnalib⁹ detrusi miserrime pereant. Sic igit is q̄ alterum detrahendo comedit cōsumit ab eo quē mordibus detractionis consumere gestit. Nam cū eius vitā p detractionē vilia cerat: ipsum ante iustum iudicē deū cōdemnat. Sicqz plerūqz cōtingit vt qui alteri dero gat: mutilet spiritum: coram deo i damnatōez cadat: ēqnis ille cui detrahit nihil lesionis ex ipsa detractione sentiat. Quid autē detractio operis: vel q̄d sit ingrauis: ꝛ inquirēdo qō deo dederit breuiter dicamus: non ideo q̄ neciat: sed ideireo vt quod scitur melius teneat.

Hal. 5.

De exemplo ignis ꝛ venti ꝛ humane mentis: Capi. cxlviij.

Olet enī cōtingere vt ignis i

f aliqua materia aliquā do parui ardeat: cui vento impellit: ad maiorē ardorem crescat. Talit etiā ē mēs hūana salubri admonitōe pulsata ad op⁹ agendū: post suggestionem ocyus surgit ad qō primo surgere neglexerit: Sicqz vt ignis vē to motus: sic mēs a torporis desidia admonitione excitatur.

De detractiōis deſcriptiōe: Ca. cxlix.

Extractio itaqz est q̄tēcūqz qz q̄

d aliquā ea intētiōe de aliq̄ dicū ipse vl min⁹ amari siue min⁹ appciari possit. Detractio ño malis diuicā: penitētib⁹ refrigeratione: tēptatis exemplū peccādi q̄si fomēta malicie pstat. Naturale siquidē ē vt sic id qō a nullo fieri audiat facere formido: sic illud qō a plurib⁹ vel etiaz a paucis fieri prpio: facilē plumo: ꝛ quo pleo eandē rem fecisse cōgnoro: eo min⁹ eā facere dubito. Bon⁹ ḡ et si nec penitēs de aliquo crimiali fuerit: nec tēptationē aliquā inde habuerit: ꝛ aliā illa vel illa crimialia ppetrasse p detractionē audierit: nisi sibi vigilāti oculo pūderit: materiā supbiēdi accipit: Prop⁹ū nāqz est fugere singularitate sp gaudere. Unaprope sūmope cauēdū ē petā detractiōis: qz fomes est tante pditiōis.

De cōmēdatiōe charitatis: Ca. cl.

Ollit enī charitatē: sine q̄ im-

t possibile ē quēqz deo placere. Qui en̄ non diligit: manet in morte. Pl⁹ nāqz peccat q̄ amorē primi a corde alteri⁹ minuit: qz q̄ victū ab ore pauperis rapit. Nā sic alia pcio sior est q̄ corp⁹: sic grauio⁹ ē alē victū auferre q̄ corpis. Victus ño alē est amor dei ꝛ primi: Qui enim diligit prim legē ipleuit. Qui igit dilectōz q̄ debet alia sustētari tollit: grātū i se est alīz occidit. Propter cauendū ē ne quēqz aliq̄d similiū de aliquo loqui pūmat: nisi ppter emēdatiōz et hoc faciat. Nā plato aut illi quē puto posse pfulere peccāti ꝛ vitioz vulnera mederi: debeo alteri⁹ malefacta ppē emēdanōz detegere: q̄ p memetipm neqo emēdare. Et ne ali⁹ corrūpat ipē offensiōe: cōpēdiose etiā possū eū monere: ne tali ingaī singulari alīq familiaritate: aliē ño nilo mō de aliquo quicqz aduersi joq̄ debeo.

Deuteronomij 17

1. Joh. 3.

Roma. 13

Qr noceat detractio: ⁊ ꝑsit bonū audire: Ca. cij.

c Eterū ꝙ ſic̄ nocet multis detrahi malū dicere: ſic pluribꝰ ſolet ꝓdeſſe de alijs bona audire. Nam cū bona de aliquo referūtur: hi qui boni ſunt: eius facta emulant: eoq; perpenſius in ſua bonitate ꝓfic̄erare nitunt: q̄ alij eiuſdē bonitatis ſecratores laudant. Si aūt peiores fuerint: ⁊ ātō ſtudioſiꝰ ſuā penitentiā vt boni efficiant pagūt: quāto glorioſiores bonos eſſe malis ſedula relatiōe ꝓcipiunt. Porro ſi mali fuerint erubeſcūt: cū de alijs bona referri audiant: a quibus ſemetipſos vacuos eſſe cōſiderant: tanto q; facilius ad penitentiā reuocant: quāto ꝓfectores ⁊ forte debiliores ſe bona operari eis referunt. Sic igit̄ omni chriſtiano in ſedula cōſuetudine ſemp bona de alijs eſtimare: bona loqui: nihil mali credere nihilq; proferre.

De ſcientia: volūtate ⁊ vſu: Ca. clij.

c Am in omnibꝰ actionibꝰ noſtris ſummope querēdū ſit vt boni ſimꝰ: alioquin beati eſſe nō poterimꝰ: Querēdū eſt quibꝰ potius vtendum ſit vt boni efficiamur. Tria traq; mihi eſſe videnť que neceſſaria ſunt volenti effici bonus: ſcz ſcīa: volūtas ⁊ vſus. Nam niſi q̄s habeat ſcientiā bonū faciendi: neq; ſi bonū vnde ſaluť cōſequať operari poterit. Et ſi habet ſcientiā ſed volūtatem operandi nō habuerit: bonꝰ nullo mō eſt. Qr ſi boni agnitionē ⁊ volūtatē operandi obtinuerit: nec tamē eius vſū opere cōpleuerit cū poſſit: bonus nequaq; erit.

De exemplo cithariſte: Ca. cliij.

v Si is qui citharista eſſe debuerit citharā nō cognouerit q̄liter citharedus erit? Si etiā inſtrumentū illud nō agnouerit: ⁊ ſi agnouerit: ſi tāgere illud noluerit: q̄liter citharedus erit? Si autem illud agnouerit ⁊ tetigerit: ſed eius vſum habere cōtempſerit: nunq; ꝓpter cognitionē ⁊ voluntatē ſine vſu bonus artis peritus erit. Taliter nāq; licet quis habeat ſcientiā bene viuendi ⁊ volūtatem: nequaq; bonus erit niſi etiam boni operis vſum tenuerit iuxta ſuam poſſibilitatē.

De ſimilitudine inter veſtes ⁊ precantes: Ca. cliij.

f Aut aūt quidam ſanctarū ſcripturarū ignari: ⁊ vō alia de eis q̄ poſſent ad edificatiōē ſui retinere audiūt: ꝓtemnēdo dicunt: Ad quid iſtud tantillū tenebo? Nō erret ā pua ſapiens ero. Cur ergo mihi laborē imponā? Dimitt̄ā: quieſcā: viuam vt potero: q: fruſtra ſapiētie amplius ſtudebo: nō erit oēs plebs q̄ ſapiētes nō ſunt. Nec ⁊ hoc ſilia piget ⁊ inſtptōs ſibimet ꝓponit: nec ꝓcipit q: antiquꝰ hoſtis ad interitū eius talia ſibi ſuggerit: q̄tenus i omni vita ſua nulli intendat vtilitati: ſed in negligētia ⁊ torpore ſemper vivat vt pereat. Amplius quoq; ſatis inde ſunt ſapiētes in mūdo: ſatis ſcriptores: ſatis q̄ habent peritiā artiū: non eſt opus vt ego me diſcendo fatigē. Preterea: parcitā ī etate nā ſenectuti appropinquo: nec iā poſſē ad magnā ſcientie fructum venire ſi mō inciperē laborare: ſic ſecū piger tractat ⁊ ī ſui torporis vecordia ꝓcrastinat. Sicq; etiā mō nonnunq; pigror retinetur: ne ad bone operationis exercitū aliq̄ exurgat. Solet em̄ cōtingere vt is q̄ iniurie inq̄namento fedat: interdū ſemetipſum cognoſcat: ⁊ facti ſui peniteat: ſed cum iterū temptatio aduenerit ⁊ loc̄ peccādi affluerit videt: Quare iſtā voluptatē ꝓderem: ſatis etiā hāc admittere potero: ſic̄ ⁊ multos alios fec: ⁊ cū in numro ſanctorum fuero: o ſi ſimul conſtrebor: ⁊ ſic bonus efficiar. Sanabor igit̄ donec deo de oīb̄ ſatisfaciā: ⁊ nunc mihi ſeimnabo: tūc tot afflictionibꝰ tot verberibꝰ corp̄ castigabo: tūc elemoſynis ⁊ ꝓmonis ſtudebo: vt ſi me nihil ꝓmaneat ex ignū ſupplicio. Cū em̄ adhuc illa ⁊ illa ī me reſtāt ſine o ſelſide: aut me ab hac ſola cōpeſcere de

lectatiōe? Talia nōnulli interdū ſibi metiōis ꝓrsus cōſulūt: nec miſeri attendūt q̄nta erroris caligine ſnteriꝰ obtenebrent. Nam q̄to ſit peccatis obligati maioribꝰ ac bonitate paupiores: tanto deberēt eſſe ad omne delectamentū diabolice ſuggeſtiōis exercitiendū arctiores. Sic em̄ virtus Xpti accumulata ꝓdeſt: ſic vitiū appoſitū vitio obeſt. Quiſq; ē bodie quicq; boni opari poteſt: nullatenus ē ꝓcraſtinare debet. Unde ſalomon Eccl. 9. Qcūq; pōt manꝰ tua facere: inſtanter opare: q: nec opꝰ nec rō nec ſapiētia nec ſcīa eſt apud inferos.

De ſimilitudine inter pauperes: ſtultos et negligentes: Capitulū. clv.

v Erū huiuſmōi homines ita ī peccādo negligētes imitāť etiā paupereš inſipientes. Signidē paup inſipiens cū obolū acceperit: aut aliud q̄d parui muneris: cuilibet dicat: Ad q̄d illud tantillū ſeruarem? non ꝓpter hoc duces eorū expēdā itaq; ē ī pomis aut nucibꝰ aut q̄libet alia re mihi delectabili: Non eſt iſtud cuſtodiendo ſolliciꝰ volo haberi. Sic ſtolidus dum putpendit modica: nūq; ꝓficit ad maiora: Sapiēs antē pauper parua q̄ nā ciſať cuſtodit: ⁊ quominus ſe habere cōſiderat: eo magis nacta retinere deſiderat: quatenꝰ ex parvulo q̄ cōgerie ad maiora queat q̄q; ꝓgere. Sic nimirū is q̄ ſe pauperē ſcīe ac bonitatis ſentit: debet facere ſi ad aliquē effectū ſcientie ac bonitatis velit puenire. Nā ſicut plura grana maſſam: ⁊ guttę flumen: et multi nūmi diuitem faciūt: ſic multe ſcīe ſentīe ſapiētē: ⁊ plures bonitatis actiōes: bonū quēlibet efficiūt.

De ſcientia ⁊ tribus partibꝰ eius: Am igit̄ ſcientia Ca. clvj.

c ſit neccia vt bonus q̄s efficiať: ⁊ manifeſtū ſit nullū eā poſſe cōprehendere: q̄ minimas eius ꝓtes negligit colligere: niſi forte q̄s ſubito illuminet: ſicut apli ⁊ ꝓphete: querendū eſt quō p gratiā dei illā valeamus acquirere. Tribus itaq; cauſis videť mihi illā poſſe adipiſci: doctrina: ex: experimēto ⁊ ratione.

De doctrina: Capi. clvij.

p Er doctrinā quippe q̄ capiť lectiōe ⁊ ſermocinatione: ſcīa acquirit. Quia cū q̄s legit: aut legentē ſine loquētem audit: ad hoc vt eoz que leguntť ſine referuntť ſcīa tiam habeat intendit.

De experimento: Ca. clviij.

e Xperimento q̄s acquirit ſcīatia: dum rei quā aliq̄s ꝓbauit certā hz noticiam. Exrone de ratiōe. quoq; ꝓcipitur cū p naturalē mentis diſcretionē in iſtis que facienda ſive omittēda ſunt quis ſolidať. Scīētia igit̄ his tribꝰ rebus acquiritť: ſed q: inflat niſi eam charitas edificet: nil ꝓrsus ꝓficit abſq; volūtate bonitatis. Volūtas itaq; bona ē que dei volūtati ſubiecta eſt: q̄ tūc voluntati dei ſubiecta eſt q̄n id vult q̄ deꝰ vult illā velle debere: ⁊ tūc iuſta ſive recta dicitť q̄n id q̄ deus vult eam velle debere amplectit.

Qr non ſemp debemus velle q̄ deus vult: Capi. clix.

n On em̄ ſemp velle debemus q̄ deꝰ vult: ſed hoc velle debemus q̄ deꝰ vult nos velle debere. Voluit em̄ deus beatū Martinū ab hac vita tollere: ſed ſi eꝰ diſcipuli hoc tūc voluiſſēt: crudeles vtiq; extitiſſent: At noluerūt q̄ deus voluit: ſed voluerūt q̄ deus voluit eos velle debere: ⁊ viam iuſticie tenuere. Qui ergo cum ſcientia voluntatē bñ operandi portat: maria ex pte bonitati appropinquat. Unde ſciendū eſt: q: q̄cūq; bonā volūtatē hāe deſiderat: neceſſe eſt vt a vanitate ſeſe alienare ſtudeat. Nam ſicut vna operatio aliā a ſe diuerſam operationē excludit: ſic cogitatio cogitationem expellit: ⁊ volūtas nihilominus volūtatem repellit. Cū enim manu ſcribo nō agrū ſemino: vnde etiā cum ſeminauero: ſcriptionem excludo: ſic itaq; cum ⁊ ipſe inane q̄d cogito: nō interim vtilitatē penſo: Et cū poſtea vtile quid

pfancro: inanitatē expello. His igit̄ q̄ virtm̄ de scientia ⁊ voluntate transcurrit: videam⁹ etiā q̄ sit necessarius vsus bone operationis.

De vsu: Capi. dx.

q Sicut enim frequēti cibo⁹ vsu neq̄t subsistere: sic anima absq̄ virtutū frequētatione nō pōt viuere. Qui ḡ ad effectū bonitat̄ venire desiderat: necesse est vt cum scientia ⁊ voluntate etiā ipsum vsum habeat.

Q⁹ bon⁹ homo de omnib⁹ sibi bonum faciat: Capi. dxj.

b Omnis hō de omib⁹ hom̄ibus bonis ⁊ malis vtilitatem sibi acq̄rit. Siquidē cū aliq̄d boni de bono bono vl̄ malo audit: gaudet ⁊ deo inde gr̄as agit. Q̄ dū facē mercedē a deo bone voluntat⁹ accipit: ac si coopator fuisset eiusdē operis. Dū aūt si audierit: doleat: q̄ sibi ī mercedē reputat̄ q̄si eiusdē mali destructor fuisset vel diminutor. Sed dicit aliq̄s: de bono ⁊ pspitate inimici mei nequeo gratulari: neq̄ de dāno eius cōtristari: q̄s si ore cōfiteor: me cōdēno: corde enī mentior.

Quomō inimici diligi possint: Capi. dxij.

a Hoc cōsiderā dū (Ca. dxij. est q̄liter is q̄ in bono pficere desiderat: sibīpsi vim inferre debet vt pficere valeat. Nec⁹ carnalis appetit⁹ meus damnū inimici mei apperat: nō tñ hoc ore pfiteri debeo: sed potiꝰ dānū eius plāgere: ⁊ ꝫ appetitū carnis mee illi⁹ pspitati fauere: Illi⁹ damnū solū verbis si cor de sit neq̄o demōstrare mihi displicere. Nā si rationē cōsideram⁹: recti⁹ agim⁹ q̄ deo obedim⁹ q̄m faciam⁹ q̄ carnali voluptati cōsentim⁹. Præceptū est aūt ē vt inimicos diligam⁹: Si ḡ eos affectuose diligere neq̄o: quō carnalitatē meā ad amor⁹ ē eor fleetere valeo? Tñ velle debeo cor me posse amare ⁊ donec valeā ꝫ agere ꝫbū q̄ potestati mee sbiatet bonū ⁊ nō malū de illis pmulgare. Cū q̄ ꝫ ago nō mētior: q̄n dico me illos diligere: q̄n velle actia Roma. 7 cet mihi: pficere aūt nō dēo: Condelecto: tñ dūico p̄cepto ſm rōnē spūs mei vt eos diligā: q̄nis corruptibilitas carnis mee repugnet: Dā est non opor⁹ ego illō ſ q̄ regnat ī me pctm̄. Ibidem.

Aliud est sentire: aliud cōsentire. Mal⁹ ꝺo hō ecōtrario sibi de bonis ⁊ malis pctis accumulat: cū boni oīs⁹ inuideat: malis ꝺo fauor⁹ exhibeat. Vnis finis intent⁹ mores ⁊ tribulatio: iusti aūt finis ē xp̄s: vita ⁊ exultatio.

De intellectu amore ⁊ vsu: Ca. dxiij.

r Rib⁹ modis sentit de⁹: videlicet intellectu: amore ⁊ vsu.

Per intellectū sapim⁹ q̄ amore iustificamur: q̄ vsu bti̇ficamur. Inquātū q̄s deū intelligit: sapiēs ē: inquātū ꝺo amat: iust⁹ ē: erū inquātū vtit: beat⁹. Nā q̄ recte est videm⁹: deū p intellectū mētis sentimus: q̄si quidē quedā q̄q̄ rectitudo est ab illo ē.

De similitudine inter deū ⁊ solem: Ca. dxiiij.

f Sicut enī ex splen (Ca. dxiij. dore sol ipm solē sentim⁹ antequ illū pspicue videam⁹: Sic et mētis nre speculatiōe deū sentim⁹ q̄n verū q̄d est ipa ꝺitatis luce pspicim⁹: sic q̄ illū intelligēdo ⁊ amādo q fidē ⁊ spē ad pfectū sentim⁹: Ja futuro aūt nō ita p spē sentiem⁹: q: videbim⁹ eū sicuti ē: nō tñ eū oēs eq̄liter videbūt: nec eiꝰ amore oēs eq̄liter calebūt. 1. Joh. 3.

De similitudine inter ignē ⁊ dei amorem: Capi. dxv.

f Sicut enī diuerso mō ligni et ferrū ignis ardore calet: sic celestes spūs vel beator⁹ ale mequaliter dei amore feruent.

Quō sancti deū videbūt: Ca. dxvj.

n Hanc aūt videm⁹ eū ī enigmate ⁊ q̄si ī pictura ea q̄ dicim⁹: velut picturā solē aut mare videremꝰ. Solē q̄ppe aut mare eū depicta videm⁹: nō tñ est ipa re ea hēm⁹. Cū ꝺo solē clare lucētē pspicim⁹: aut mare turbulētū vl̄ trā q̄llū cernim⁹: rē sicuti ē veraciꝰ intuemur: Quis tantā quāta in se ē intueri neq̄am⁹? Sic sancti dei ī gl̄ia sua deū videbūt: sed magnitudinē diuinitatis ei⁹ sine īmēsitatē potētie illi⁹ cōprehēdere neq̄bit. Nō eīm īmēsus eēt ſ intellectu alic⁹ cōprehendi potuisset. 1. Cor. 13.

De quatuor modis p̄cipiendi: et totidē obediendi: Capi. dxvij.

a Aliq̄s bñ p̄cipit ⁊ bñ obedit: ⁊ ecōtra interdū male p̄cipit ⁊ male obtēpat: aliq̄s bñ p̄cipit ⁊ male obedit: aliq̄s male p̄cipit ⁊ bñ obedit. Bona ē p̄ceptio ⁊ bona est obeditio cū p̄cipit ne castitatē q̄s violet: ⁊ seruat. Mala ē iussio ⁊ mala obeditio: ſ iubet furari vl̄ hm̄ōi ⁊ fiat. Bonū est p̄cipe ⁊ malū obedire: vt si: vbi grā: aliq̄s captiuet: ⁊ ad capitis plectionē venit: ne fugiat ligat: huic aūt ſ forte aliq̄s dicat: fuge: p te in vinculis istio me ponā: penā p te accipiā: Bona q̄dē talis p̄ceptio: q: ex pfecta charitate descēdit: ſ mala ad ꝺ pcessio: q: p: sus obuiat charitati. Nā vbi dictū est: Alter alteri⁹ onera portate: nō dictū ē: onera ipponite. Mala ē iussio ⁊ bona obeditio: vt si q̄s poma cedrina vl̄ aliud aliq̄d q̄ sine pculo bñ nō posset: q̄s p̄lat⁹ sibi afferri p̄cepit: q̄ q: ī pculo suo: ſ allata est: penituit p̄cepti: nolnitq̄ eā bibere: ſ ea dño libauit. Gal. 6. Ec. 23.

De timore: cōmodo ⁊ amore: Capi. dxviij.

ꝺ Eo quidē trib⁹ de (Ca. dxviij causis hom̄les seruiūt: videlicet timore: cōmodo: ⁊ amore. Dūt nāq̄ nōnulli: q̄ si penas inferni nō esse scirent: p nulla rep: promissōe ei⁹ nor⁹ bono⁹ a finis voluptatib⁹ cessarent. Qui lic⁹ penas illor⁹ qui deū minime verent euadāt: nō tñ plenā retributionē inuenient. Alij aūt deo seruiūt: vt magnū inde habeāt cōmodū: sine ī p̄ti vita: sine ⁊ ī hac ⁊ ī futura. Quib⁹ si deus voluerit q̄dā ex rōne poterit dicere: Hīa cōmodi vl̄ mea mādata seruastī: nō q: pure me diligebat⁹: ſ q̄si a me lucrari volebatis. Sicuti bi q̄ regi seruiūt: nō q: regē mīlt: ſ ꝺonaria diligūt regis. Alt⁹ est q̄ ꝺe deū diligit: ⁊ solo amore ei⁹ p̄cepta ei⁹ custodit. Iste pfecto legalit̄ fuit: ⁊ bonā pfectā q̄s mercedē sibi acq̄rit. Ygit si⁹ deo ille nīl ꝓpositi; sit illi deus iusta recōpensatiōe reddere debet seipm̄ q̄ reb⁹ oīb⁹ excellit.

Q⁹ in aīa tres sint nature: Ca. dxix

t Raīa tres sunt nature: videlicet rario: volūtas: ⁊ appetitus. Ratio assimilat̄ angelis: appetitus brutis aīalibus: volūtas vtriq̄. Volūtas inter rōnez ⁊ appetitū media est: aliq̄s em̄ ad rōnē: aliq̄s ad appetitū se hz. Sed q̄s ad rationē se conuertit: q: ea q̄ sūt rōnabilia ⁊ spūalia sapit: dicit hō rōnalis ⁊ spiritualis. Q̄s ꝺo ad appetitū se tenet: q: ea sapit q̄ sunt carnalia ⁊ irrōnabilia aīaliū: dr hō carnalis siue aīal. Nā scriptū est: Aīalis hō non pcipit ea q̄ dei sunt: Spūalis aūt vdicat oīa: ⁊ ipse a nemīe iudicat. Cū tract⁹ iurta ꝺ q̄ volūtas se hz: viuat hō carnalis siue spūalis. Sciēdū ē q̄ interdum quedā sentiunt in carne quibus volūtas minime consentit. 1. Cor. 2.

De suggestiōe: delectatiōe ⁊ ꝺsensu: Ca. dxx.

t Deo nāq̄ delectari (Ca. dxx. ones sūt: Una q̄ sentit ī carne ꝓter volūtatē: q̄ vocat̄ suggestio. Alia q̄ sentit ī volūtate cogitatiōis: nō tñ in volūtate actiōis: q̄ dr delectatio. Tertia q̄ sentit cū volūtate opandi: ⁊ nomlat̄ cōsensus. Sed illā q̄ notat̄ suggestio: nulla pena commitat̄. Nā vbi nō est cōsensus voluntatis: nulla sequit̄ pena delectatiōis. Aī aplus: Nihil ꝺ nat̄iōis est bis q̄ sunt ī xp̄o Iesu q̄ nō ſm carnē ambulāt. Et alibi: Cōdelector⁹ legi dei ſm interiorē hoīem: video aūt aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee: ⁊ captiuū me vocentē in legē peccati: q̄ est in mēbris meis. Interiorē hoīem vocat ipsā rōnez: legē mēt⁹ ꝺ delectatiōnē sine volūtate: legem dei obsermatōez mādator⁹ eius: que ⁊ lex mētis dicit̄: quia mente seruat̄: legē aūt peccati: quam ꝑus legē membror⁹ nominauerat. Roma. 8. Rom. 7.

De nominib⁹ anime: Ca. dxxj.

n Ota q̄ plura sunt nomīa aīe. Vocat̄ est aliq̄s spirit⁹: mēs: animus: ratio: intellect⁹: inte-

rio: bō. Vicif etiā ala vegetabilio: sensibilis: rōnalis. Sed cū plura nomina habeat: ad illa adhuc redeam⁹ de quib⁹ sermo fuit ꝓius: qz volūtas in illis aut certe sic hēbit: ⁊ erit legitima: aut illa deserendo fornicatrix vilis ⁊ abiecta. Rāq; si voluntas q̄ est media inter rōnem ⁊ appetitū rationi concordauerit: legitime viuit: si vo appetitui: fornicatrix erit. Est ꝑ ratio sine spās q̄si vir: voluntas vt sponsa: appetitus carnis q̄si adulter: non igit ei volūtas in aliquo cōsentiat: Scr/
Jacob.1. ptū est enī: Cōcupiscentia cū cōcepit: parit peccatū: peccatū aūt cōsummatū fuerit: generat mortē.

De fordido exemplū: Ca. clxxij.

Uēadmodū si fordidus aliq̄s
q ⁊ omī fetore plen⁹ occurreret alicui dicēs se cū eo velle cōlitari: nō debet mīd⁹ subsistere: sic nec volūtas appetitui carnali acquiescere.

De quadrato lapide: Ca. clxxiij.

Uadrat⁹ lapis sex equalia ha
q bet latera: si q̄s hoz ceciderit: firmiter accebit: sic puidendū est viro iusto: vt in suo ꝓpōsito. Hui⁹ aūt latera: ser b⁹ sunt: spūs ritus: aduersitas: sui libertas: subiectio: in secreto esse et in publico: in q̄/ bus singulis si a diabolo impulsetur: ster: nec a ꝓposito moueat.

De peccato: Ca. clxxiij.

E pcō tribus modis loq̄mur.
b Scōm naturā. i. doctrinā iusticiam: vt illud: Qui viderit
Matb.5. fratri suo fatue: reꝰ erit gehēne ignis. Scōm gratiā: vt Quecūq; hora ingemuerit peccator: peccatū suū remittet ei. Et: Cōuertimī ad me dicit dñs:
Zach.1. ⁊ ego cōuertar ad vos. Scōm disciplinā: vt cū ꝑcipit⁹ homi⁹ tūr vel tūr penitere. Disciplina ē sub gr̄a: q: nullus penitere vel satisfacere posset: nisi gratia ꝓueniret.

De similitudine cere: Ca. clxxv.

Ideas hoīem in vanitate ab
v infāna vsq; ad ꝓfundā senectutē cōuersatū: sola crema sapientē ⁊ i bis penit⁹ obduratū. Cū ꝑ age de spū alib⁹: hinc de subtilitate diuine ꝓtemplatiōis loq̄re: hūc secreta rimari celestia doce: ⁊ pspicies eū nec̄/ q̄ posse ad ꝑ videre. Nec mirū: indurata ē cera: i ista etatē nutriuit: alienā ab istis sec̄ vidicit. E cōtra cōsideres puerū etate ⁊ scia tenerū: nec bonum nec malū discerne valētē: nec te q̄dē intelligere de hmōi differētē. Nec q̄dē mirū. Mollis enī ē cera: ⁊ q̄si liquēs: nec imaginē sigilli quoq; mō recipiēs. Medi⁹ hoz adolescēs ⁊ iuuenis est: ex teneritudine atq; duricia q̄si ex senectute atq; puericia cōgrue tractat. Si ꝑ hūc instruxeris: ad quēcūq; vtilitatis profectū voles fuit honestatis apte informare valebis.

De conatu diaboli cōtra nouicū:

Um diabol⁹ nec̄t Ca. clxxvj
c monachatū alicui dare odio: nitit eū ꝓuersatiōis in q̄ ē subruere fastidio. Et licz illi monachatū ꝓposito tenēdū ad hora q̄si procedat: tñ hoc q: ꝑ tal⁹ aut etiā inē taleꝰ aut i tali loco fuscepit: multimodis versutijs fallacie impulsū penitere nouicū q̄q; facit: vt vñ illi plusquā suscepti ꝓpositū ingratū existere: nec ad melioza ꝓficiat: nec q̄ accepit diu teneat: aut i eo vtilit ꝓficat. Quippe vā incessanter laboriosis cogitatiōib⁹ demutādo: aut si mutari nō valet: saltē de ꝓbādo ꝓposito meditat: nū q̄ interi ad finē ꝑfectiōis laboꝰ ei⁹ ꝓueniat: si ꝓrsus a deo respuat. Rā q̄si illi fūdamētū q̄ posuit displicet: nullaten⁹ illi structurā bone vite impedificare libet: vñ fit vt quēadmodū arbuscula si sepe trāsplātet: aut nup plātata i eodem loco crebra cōculcatiōe inhereat: neq; radicare valēs: aridit⁹ tē dito attrahit: nec ad aliquā fructus fertilitatē ꝓuenit. Sic infelix monach⁹ si sepius de loco ad locū ꝓprio appetitu mouet: aut in vno mānēs: frequēter eius odio concutit.

De pueris plāte cōparat: Ca. clxxvij.

Ic q̄so si plātā arboris i hor/
b to tuo plātareꝰ: ⁊ mox illā ex omī parte cōcluderes: vt ramos suos nullaten⁹ extendere posset: cū eā post annos excluderes: q̄les putas

ramos extēderet. Profectō inutil arbor: rugosa: ⁊ gibbis plena: ramis suis incurua ꝓdiret. Hoc vtiq; facit⁹ o vos pueroꝝ magri de pueris vtiq; q̄ plātati sunt per oblationē in ecclie horto vt crescant ⁊ fructificēt deo. Vos aūt in tñ terroꝝ⁹ minis ⁊ verb⁹ vndiq; illos coartatis: vt nullo pen⁹ liceat sibi libertate potiri. Itaq; indiscrete oppressi: prauas ⁊ spinaꝝ more ꝓdiret⁹ cogitatiōes infra se cōgerunt: sonēt: nutriūt: vñ fit: vt q: nihil amor⁹ nihil pietatis: nihil benivolētie circa se i vob⁹ sentiūt: nec illi alicui⁹ boni in vobis: ꝙ ḡd est odij: ꝑpietatis: malivolētie postea ꝓmen habeāt. Cōtigit itaq; miserabili mō: vt sīē corpe creścāt: sic ⁊ in eis timoꝝ tñ et invidia ⁊ suspitio o⁹ mali crescat ex vobis: spūi ⁊ incursi advitia secū ꝓmedirātes: aut quō vestras insidias ⁊ machinationes valeant cuitare: aut deinde secuio redire.

De lamīa auri crēplū: Ca. clxxvij.

Idistis q̄so vnq; artifice ex la
v mina auri vel argēti solis per cassiōtibus imaginē speciosā formasse: Nō puto. Quid tū cū q̄tercuꝰ aptā formā ex lamīa formet: nūc eā suo instrumēto leuiter ꝓmit ⁊ pantit: ⁊ postmodū planat: nunc etiā discreto leuamine leuius leuat ⁊ informat. Sic ⁊ vos si pueros vīos cupitis moribus ornatos ee: necesse ē vt cū dep̄sitionib⁹ verbez ꝑpendatis eis pīne pietatis ⁊ māsuetudinis leuamē atq; ssidium. Tenera quidez teneris: sicut ⁊ ipsi teneri sunt: lac sez non solidum cibum ꝑbentes eis necdū ad ꝑfectam etatem proiectis.

De charitate: Ca. clxxix.

Ui charitatē in corde retinet:
q hoc vñ de⁹ gr̄as ei facit hȳs: illi ꝙ ad quē tūmō habet mīe. Quas enī gr̄as mihi debet de⁹ si dñs me diligit? Amplius aut dilectio alteri⁹ seruit: soli⁹ cōmodi mun⁹ ꝑfectorie suscipit: Verbi gr̄a: bñficū vnū: bono rē vnū: prādiū vnū: vel q̄libz officij gen⁹ i hūc modū. Alt⁹ ꝙ charitatē q̄ cōmodi mun⁹ exhibuit: intrā stitue sibi retinuit. Charitas enī officiū ab eo q̄ ꝑ suscipit trāsit. Charitas ꝙ ipa q̄ de⁹ ē i eo manet q̄ eā alijs ꝑdit: bonū aūt ꝓmanēs bono trāseunti meꝰ ē. Nec igit ꝓficere ādo ꝑfecto pfectem⁹ magis esse nobis gaudendū si alios diligim⁹: q̄ si ab alijs diligamur: Nihil mihi debet alio: nec ego alicui: q̄ charitas est exhibēda: non exigenda.

Ut tribus er causis o⁹ res amaf:

Uicquid amatur aut natura
q amaf: aut recte: aut spe commodi. Natura enī est vt omie bonū amemus ⁊ vtile. Recti⁹ ꝙ vt hō facientē nos amem⁹. Sepe cōmodi q̄q; res amaf: Alia ꝓpter vsū: vt mel: eo q̄ sit bonum ⁊ suaue: etiā fm vsū. Alia ꝙ fz effectū: vt absinthiū ⁊ nōnulla natural potio: q̄ cū dent sanitatē: nullā tñ i vsu ꝑbēt suauitatē.

Ut tribus modis deus diligēdus sit: Capi. clxxx.

Ribus etiā his modis diligē/
t dus est de⁹. Natura: quia Natura.
oīb⁹ ⁊ melioꝝ ⁊ vtilioꝝ: ⁊ iō plus ceteris ē amād⁹. Recitudine Rectitudine.
qm o⁹ a q̄ habem⁹ ꝑstat nobis: etiā ꝑ ipm q̄ sum⁹: ⁊ tanto cū amare debem⁹ pl⁹ nobiliꝑ is: quāto maioꝝ ipse ē q̄ se ꝑ nobis dedit: ⁊ nob eisdē semet ipm dat⁹ est. Et qm ei pīonalit nō possum⁹ reddere illud: nō enī his pīona eius eget: ostēdit nobis quib⁹ debeam⁹ vicē reddere dicēs: Mādo vobis vt diligatis inuicē sic vidi vos. Joh.15.
Et aplus: Sicut ꝑ nobis christ⁹ animā suā posuit: ita debet⁹ ꝑ fratrib⁹ animas ponere. Diligere igit debem⁹ nos inuicē tū q: ⁊ bonū quedā alterius ꝑ facit: tum q: vnius familie: scz christi sum⁹: ⁊ q: in regno eius singulos sic nosipsos diligem⁹: ⁊ q: ubi eqliter ab ipis diligemur: indecēs enī est si in ꝑ mūdo habuerim⁹ odio: quos ibi summo habituri charissimos. Sciendū est enī q̄ quicūq; ibi aderunt: nobis vicem reddent ꝓ dilectione ꝑsenti.

Spe etiā cōmodi vel remunerationis diligēd⁹ ē de⁹: qm imortalitatē ⁊ incorruptibilitatē nob ꝓmittit. Spe commodi.

De tribus libertatibus: Ca. clxxx.

Libertatis siquidē modos tres dicam⁹ eē: libertatē videlicet actiōis: quā o ēe volūt: id est vt libere facere possint q̄ volunt. Dicit etiā libertas intelligētie: quā nō oēs volūt. Est etiā libertas recte volūtatis q̄ semp est bona: hāc paucissimi volūt: id est vt ea velint q̄ debēt. Notandū q̄ libertas actiōis sine libertate bone volūtatis: semp est mala. Unde libertas intelligēdi est media: q̄ bona est quotiēscūq; libertati recte volūtatis adheret: mala aūt cū sine illa ē. Habz ḡmo q̄s quātulācūq; libertatē intelligēdi: id est scīt intelligere q̄d sibi expedit: velit illā ī bono: ⁊ sic ꝑmerebit adipisci libertatē intelligendi q̄d expedit: volēdi q̄s cū q; debet agendi quicq̄d ꝑdest. Sub libertate volēdi est libertas arbitrij.

De venatiōe diaboli: Ca. clxxxij.

Diabol⁹ p̄ peccati suggestionē quotidie it ad venandū: Eos d̄o intra retia sua retinet: q̄s nec dolor pro peccato ꝑprio afficit. Illos aūt iam amittere incipit: quos p̄ carnis intemperie lugere iā cōspicit. Quos ā aūt tertij ordinis: id est sanctos a carnalib⁹ ⁊ spūalib⁹ peccatis oīno ꝑdit. Primi oīno ingrāt: doleāt adhuc secūdi: tertij d̄o gaudeāt.

Quare deus nō horreat peccatum:

Horret deus di- (Ca. clxxxiij
citur animā peccātē: nō q̄ horreat peccatū: q̄s nihil est: sed quia nō est ibi debita iusticia quā ibi amaret: vt dicimus nos horrere domū in qua nihil est quod amem⁹: sed hoc ⁊ illud improprie. Virtutib⁹ igitur adhereamus postponendo vitia: ⁊ hoc patientiā amplectendo cū ingi exercitio. Patientia etenim vel quelibet virtus sine exercitio: quasi plūbea lancea est.

De visiōe. B. de flumio: Ca. clxxxv.

Idit vt asserere solebat. B. in infirmitate posit⁹ ⁊ ī erasi quodāmō extra se rapt⁹: Vidit inq̄s fluuiū vnū rapidū atq; p̄cipitē in quē cōfluebāt omnia fluxuū purgature: ⁊ quarūcūq; terrestriū rerū lauature: videbat itaq; aqua ipsa nimis turbulēta ⁊ imūda: ⁊ omniū spurcitiarū sordē horrida. Rapiebat igit̄ in se quicq̄d attingere poterat: ⁊ deuoluebat tā viros q̄ mulieres infra se: diuites ⁊ inopes simul: Fedā quidē erat aqua ex ea: ⁊ ñ vtebāt ⁊ delectabant in ūla: vt ille asserebat qui eum ducebat. Ille d̄o ab ipso inquirente quisnam torrens ille esset: vel q̄d multitudo illa in eo voluta ꝓtenderet: adiecit ille ꝓdux patris nri atq; ait: Re mireris: Torrens: mundū significat quo rapiunt: in cuius illecebrosis spurcitijs inuoluūtur omnes ipsum amantes. Et his dictis inquit:

De vero monachatu: Ca. clxxxvj.

Jo ne videre quid sit monachatus verus? Ad hoc alter: Volo. Duxit itaq; illū quasi in cōspectu cuiusd̄ā magni claustri ⁊ admodū spaciosi ⁊ speciosi: ⁊ ait: Ac cūspice. Aspexit ⁊ ille. Et ecce parietes claustri illius obducti erāt argento purissimo: herba quoq; virens in medio erat: ⁊ ipsa argentea: mollis q̄dem ⁊ redolēte ⁊ vltra humanā opinionem delectabilis. Hec moze alterius herbe sub his qui ea pausabāt leniter flectebatur: ⁊ surgētibus illis ipsa quoq; surgebat. Ut quid ḡmo rer? Quicq̄d est iocūditatis ibi erat. Cum ergo hic ꝑpetuo habitandū elegisset. B. ductor eius se ei spopondit si vellet veram ostensurū patientiā. Sed quia vt assolet interim euigilauit: ⁊ ꝑmissi demōstratorem amisit. Duas igit̄ duas visiones a sancta paternitate: ⁊ a paterna sanctitate relatas libēter audiam⁹: ⁊ audiendo de uote teneamus: tenendo mente ingiter reuoluamus: vt vnino horrorem dum vacat fugiamus: alterius velut amene iocūditati ⁊ iocunde amenitati insistamus nos qui monachatum tenemus.

De securitate ⁊ pace religionis:

Deus bubo dum (Ca. clxxxvij.
in caverna cum pullis suis est letat: ⁊ suo modo bñ sibi est: dum vero inter corvos ⁊ cornicias seu alias aues est: incursat ac vilanizatur ⁊ oīno sibi male est: vtpote quia hic rostro perentit: ille alis in eum irruit: alter ꝛo vnguib⁹ discindit: Ita ⁊ mihi. Quando eīm cum monachis meis: ⁊ filijs conuersari queo: mihi bñ est ⁊ grata ac singularis vite mee cōsolatio: quādo ꝛo remot⁹ ab illis inter seculares conuersor: hinc inde me variarum causarū incursus vilacerant: et que non amo secularia negocia verant. Male itaq; mihi est q̄n ūc sum ac tremens pertimesco anime mee dispendiū. Dic idē pater noster quadā vice de trans mare regressum regem Guilhelmū minorē adijt: ⁊ vt romā ad papam Urbanū ꝑ stola sui archiepiscopatus eundi sibi licentiā daret: humiliter ⁊ mānuete petijt. At rex ad nomē Urbani turbatus: dixit se illum ꝑ papa nō tenere: nec sue cōsuetudinis esse vt absq; sua electione alicui liceret in regno suo papā nominare. Hinc igit̄ orta quedam gravis dissensio est inter regnū ⁊ sacerdotiū: adeo quidem magna q; ⁊ ipse absq; assensu regis angliam exiuit: romam petijt: ibiq; aliquādiu cum maximo honore ⁊ reverentia tam ab ipso papa q̄m a romanis sublimiter cōmoratus tandem precatu regis ac totius regni angliam reuisens sue ꝑfecto sedi deo quidem annuente ac populo fauente restitutus est.

De exēplo leporis: Ca. clxxxviij.

Precedente autem quadā vice eodem patre nostro a p̄dicti curia regis: pueri regis quos nutriebat leporem sibi occurrentē in via canibus insecuti sunt: fugientem etiam intra pedes equi quem pater ipse insidebat cōsecuti sunt. Ille d̄o sciens miseram bestiolam sic se refugio cōsubisse retentis habenis: equūq; loco fixit: nec cuiquam bestie voluit p̄sidium denegare. Quam canes circūdantes ⁊ lingnis suis hanc grato obsequio hinc inde lingentes: nec se sub equo poterant ejicere: nec in aliquo ledere. Q̄d videntes admirati sunt qui aderant. At pater pius vbi quosdam asperit ex militibus ridere: ⁊ quasi pro capta bestiola letitie frena laxare: solutus in lachrymas: ait: Ridetis? ⁊ huic vti q; infelici nullus risus: nulla letitia: hostes eius circa eam sunt ⁊ ipsa sola de vita sollicita cōfugit ad nos: ꝑ presidium suo modo flagitans. Hoc plane filij est ⁊ hominis anime morientis. Nā cū de corpore exit: mox inimici sui: maligni spiritus qui eā in corpore degentē ꝑ anfractus vitiorum multimodis ꝑsecuti sunt crudeliter assunt: parati sunt eam rapere ⁊ in mortem eternā precipitare. At ipsa nimis anxia hue illuc q; circūspicit: ⁊ qua tueatur defensionis ⁊ auxilij manum sibi porrigi ineffabili desiderio conspicit. Demones autem econtrario ridentes ⁊ immensa letitia gaudent: si nullo eā adminiculo fultam inuenire queant. Quibus dictis laxato freno iter arripuit: ⁊ bestiam vltra ꝑsequi dara voce canibus interdixit. Tunc illa ab omni lesione immunis: exultans ⁊ hilaris perpeti cursu campos sylvasq; remisit.

De exemplo auicule: Ca. clxxxix.

Lia quoq; vice cōsperit puerum quēdam cum auicula in via ludentem: que pedem filo annexū habēs: sepe cū laxius ire permittebat: fugā sibi consulere cupiens

anolare nitebaf. At puer filiū manu teneno retrahēs auiculam ad se vlq; dejiciebat: t hoc ingeno gaudiū pulchriū q; spectaculū puero pstabat: facti est hoc semel: t iterū factū frequē tius. Qđ pater benignus aspiciens auiele odoluit: t vt rupto filo liberari redderet pcepit. Et ecce filū rumpit auisq; auolat: puer plorat: pater emitat: t vocatio q̄ adeārt: Cōsideratio inārt iocū pueri? Et cōfessio cōsideraſſet: Simili ꝓsideratiōe locatur diabolus cum hominibus multis quos irretitos suis laqueis p̄ sua voluntate in diuersa vitioꝝ impedimēta grabit. Sunt eñ quidā: vt verbi gratia dicā: suaricie seu luxurie t similiū flāmis succensi: t ex mala cōsuetudine addicti: his cōtingit aliqñ vt sua sacra cōsiderent: fleant leq; amodo a talibus cessaturos ore ꝓmittāt: Si moze auis liberos se volare autumant: sed quia prauo vsu irretiti ab hoste tenenē: nolentes in eadem vitia dejciunt: sicq; hoc sepius nec oīmodis liberanē: nisi magno conatu t gratia dei funis rumpat praue cōsuetudinis.

De malicia t fedītate peccati:

Pbinc inārt. B. pec/ Ca. cre. f cati pudoꝛē t illinc cernerē lerni horroꝛem: t necessario vni illoꝛū haberē imergi: ꝓus me in infernū mergerē q̄ peccatū in me immitterē. Malleм eñ purus a peccato t innocens gehennā intrare: q̄ peccati sordē pollutus celoꝛ regna tenere: cum cōstet solos malos i inferno torqueri: t solos bonos in celesti beatitudine foueri.

De verbis defuncti: Ca. cre.

Erba defuncti Obserni monachi ad. B. in spū delata: t abeodē. B. postmodū expōsita.

Ter inārt ille defunct⁹ antiqu⁹ serp̄s insurrexit i me: ſ vrsari⁹ dñi mei sibi rauit me: dēbe dicēs euanuit. Audict⁹ Xo pater noster visionem illā experge factus a somno: ad memoriā reuocans: ac singula ꝓpensius inspiciens: quādo t quibus libuit sic eam exposuit. Primo inquiēs p peccatis quibus obligatus ante baptismū fuerat in eum insurrexisse hostem antiquū. Secūdo p peccatis que fecit post baptismatis sacramētū ante pfessionē. Tertio p illis que fecit post pfessionem ante obitū. Sed ter cecidit: peccata eñ quibus astrictus fuerat ante baptismū: fide parentū in ipso sacramento delera diabolus inuenit. Illa etiā que in seculo vel in monasterio ante pfessionē cōmisit: in ipsa pfessione monastica eque abolita serpens ille antiquus repit. Que Xo post pfessionem fecit: vera cōfessione ante obitū monach⁹ ille deleuit. Per illū dñi vrsariū designari dixit ordinem angelicū. Sicut eñ vrsarij vrsoꝛ: ita angeli spiritus malignos a sua seuitia coercēt t oppriмūt ne nobis noceant inquātum volunt.

Beati Anselmi liber de similitudinibus explicit.

Eiusdē beati Anselmi Cātuariensis archiepi liber de mensuratiōe crucis incipit.

Donam q inbēte filio tuo christo Perfecti estote sicut t pat vester celestis pfectus ē: Et aplo exhoꝛtante vt ad pfectionē feramur: omnibus modis ad pfectionē vite tendere debem⁹. Tendēteo autē sine doctore errare possumus: optime cōsulit nobis ī eo bonitas tua de⁹ me⁹ q̄ enadē vulcum tuum nobis in ductoꝛem trādere dignat⁹ eo: vt nobis factis t verbis viam veritatis ostenderet ac doceret. Cui etenim vt cum confidenter sequeremur pfectionis testimoniū p̄hibuisti dicēs: Nie est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cōplacui: ipsum audite. Ipse igitur vt faceret voluntatē tuā: quodā compendiū vie pfectionis breuib⁹ sub verbis ſ plurimū

Mat.16. ponderosis nobis ostēdit dicens: Si quis vult venire post me abneget semetipsum: t tollat crucē suā t sequatur me. In quib⁹ verbis ostēdit pauciratē pfectoꝛ libertate arbitrij eū sequi volentiū: ipse tā vult noster esse ductoꝛ: initiū vie pfectiōis: mediū t finis t qua intentiōe sit ambulandū. Singula autē in suis locis patebunt. Pauciratē pfectoꝛ innuis domine in eo qđ dicis: Si quis: q̄si aliquis ex multis vult post me venire. Et quare hoc deus meus: nisi ex quodā toꝛpoꝛe t pusillanimitate nimia: eo q̄ plerisq; animū suum ad tendendū sursum cogere nolunt: t pfectā viam arripere nō audent.

B n Alcūi aūt pusillanimitas etiā nimis timore magne ꝓpter peccatū p̄terita: et q̄ minus ꝓpria respiciūt merita: ꝓpter vilitatē q̄ nimis timēt impedimenta: t q̄ statim nō sentiant se pficere: quotidianus lapsus: t q̄ tuā minus cōsiderant bonitatē. Ista etiā sepe multos repellunt: ne audeāt attemptare vtā pfectam: imo t ipsos incipientes sepe intus dejciūt vt precedere se posse desp̄ent. Sed primū leq nimis timoꝛ ꝓpter peccata p̄terita non debet nos impedire: q̄ etiā bene eo vtimur: ofa cōparant nobis in bonū: p̄standi nimiā bonitatē tuā cognoscēdi te atq; amādi t laudandi. Notandū Xo q̄ ꝓprialiter tria dāna sūt in peccatis: scz qđ in eis meremur penā eternā: demeremur eternā beatitudinē: tpus (qđ pessimū ē) sine amoze t doctoꝛe transeuntes expēdim⁹. Ipoꝛtuna duo ptinēt ad hominē: tertiū Xo ad tuū damnū ptinere videt deus vester me⁹. Cū ſ ex indebita t nimia misēcōdia tua tā mortuos deputatos reuocare digneris ad vitā tuā: tā fideliter ad te deberemus cōuerti vt damna nra dissimularemus: t modis omnibus instare: vt laudē tuā qua neglexim⁹ saltē in aliquo residuo nostri cpis supplerem⁹. Quātū ē dñe dissimulare timoꝛē pene ꝓpter amoꝛē tuum? Aut cur proꝓpter desideriū beatitudinis nre minuerem⁹ famā laudis tue: cū eam pati eternaliter meruissem⁹ etiā ꝓpter furoꝛē tuū? Ipoꝛtunā querem⁹ te laudare qui es regnū dei: vt dicis in euangelio: Regnū dei intra vos est: t hoc adijcit nobis ex supabundanti. Da nobis dñe charitatē: nō q̄rentē q̄ sua sunt: sed q̄ tua sunt: vt nō cogat timoꝛ pene tibi seruire p̄ peccatis: vel amoꝛ nostre beatitudinis pro mercede: q̄ temp⁹ t vires nō sufficiāt nobis ad laudandum te: cuius bonitas cuncta omnē sensum: t sic pusillanimitatē timoꝛis inciter peccatoꝛū. Terret etiā nos q̄q; nostroꝝ paruitas meritoꝝ: ne ad pfectionē vite tendere audeam⁹: q̄ ad eā ꝓmerendā nō sufficiāt. Sed huic obsicit: q̄ tu dñe tu fecisti nos emere: t adūristi: q̄ grauē emere debem⁹. Veniti eñ: Fitite venite ad aquas: Quid ē dñe: q̄ vnum feruoꝛis in laude tua: t lacrimāde cōscientie ablq; vlla cōmutatiōe debemus emere: nisi q̄ tibi sufficit quātū cunq; parū sit q̄ habem⁹ tibi dare: imo t hoc ipsum q̄ damus tuū est. Indueit etiā pusillanimitatē q̄ indignos nos videmus: eo q̄ petimus q̄ vtiq; versi est: q̄ si bo mille annis seruiret deo etiā ferventissime nō mereret ex condigno simidiā diē esse in regno celoꝝ. Sed dñe nō debemus cōsiderare tñ: nostrā vtilitatē sed tuam laudē: cui⁹ bonitas cuncta omnē intellectū. Pusillanimes etiā facit nos: q̄ nimia impedimenta nra videm⁹: Sed dñe si andacter te sequi ꝓponimus: p certo habere debemus q̄ auferes quicqđ nos retardat a laude tua. Quicqđ enim nō auferes fm tuā voluntatē: libenē portare debem⁹. Sentētia eñ nra sepe putat ea ē impedimēta q̄ tua occulta sapientia ad nostrū ordinauit pfectum. Quinto terret q̄ non statim sentim⁹ nos pficere: sed dñe sepe differo q̄ penē vt erarem⁹ magis appetitū: nō differo q̄ nolis dare: ſ vt auctoꝛ desidero abundantius posses dare. Sextum q̄ re-

trahit nos: ſꝛ quotidiani nr̄i defect⁹.
Sed ꝫ hoc ē remediū vt ſp deputem⁹
aliquā horā dici ad exaīandū nos q̄/
liter habeam⁹ nos ī interioribꝰ ꝛ ex/
terioribꝰ: ꝛ ꝺcꝺ iuenim⁹ qꝺ nob̄ ſit
vtile ad ꝓfectū: ad ꝗ firmiſſime labo
rare ꝓponam⁹: ꝛ deſeram⁹ q̄ſcūq; reſiſ/
re ſtudeam⁹. Mō aūt ꝯcat nos ſi for
te nōnunq̄ aliq̄ dic ꝫ ꝓpoſitū facia/
m⁹: q̄ nō min⁹ ꝓponam⁹: qꝛ lōge faci
liꝰ redit ad te q̄ ex infirmitate facit ꝫ
ꝓpoſitū q̄ꝫ q̄ ſtatū ſuū diſſimulāo ſe
no ꝓpoſuit emēdare: imo q̄ꝫ ma/
ior ē ei pena q̄ꝫ culpa: ꝛ bonitas tua
malis nr̄is nouit bene vti: ſepe facit⁹
pro⁹.24. ꝓdeſſe: vt verū ſit: q̄ lepties ī die ca/
pulū iuſt⁹ ꝛ fortior reſurgit. Sertimo
puſillanimes nos facit q̄ tā nō ꝓpē
dim⁹ bonitatē. Cū eñ tibi ora ꝺo lo
q̄mur: nō ꝺeberem⁹ te cogitare q̄ſi vu
rū ad exaudiēdū: ſed patrē benigniſ/
ſimū: q̄ ei tā anteq̄ oremus ſcioq̄ ſit
neceſſe nobis: ꝛ ex naturali bonitate
tua ī infinitū ꝓmior eis ad exaudiēdū
quātū ī te ē q̄ nos audiri ad rogādū.
Da vulciſſime ꝺne: vt nō ſim⁹ puſilla
nimes: ſ magnanimes ī infirmitatib⁹
nr̄is ſed ꝺeſeere: ſtendēte nob⁹ mediciꝰ
nā tuāq; grāq; apponēte nō puſilla/
nimes: ſ magnanimes te ſeq̄ firmiter
ꝓponam⁹: maxīe ſi nō ē in nob̄ tanta
fortitudo q̄ poſt te gigantē q̄ exulta/
ſti ad currendā viā currere poſſim⁹: ſ
tā remediū habem⁹ q̄ poſt te clama
re poſſim⁹: Trahe nos poſt te: ꝛ cla/
Cāt.1. mozē noſtrū audiat ꝛ exaudiet auriꝰ

Ecūdo inuitis liberta/ (tua,
tē arbitrij te ſeq̄ volētiū ī via
ꝓfectiōis cū ꝺic⁹: Si q̄s vult:
q: ſ relinq̄o holim volūtati: ſ nunq̄ ꝺ
poteſtati? Nō. Sz prāter tibi ꝺne re/
Roma.13 ſuaſti: cū oīo poteſtas a ꝺeo ſit. Cur
ſ cauſabiſ ꝺ ꝫ teſti te ſeq̄ vult ꝛ nō
pōt? Certe ꝺo q̄ te nō ſequit: q: licz
nō poſſit p ſeztū p te, q̄ nō ꝺo referua
ſti tibi poteſtatē nr̄i ꝓfect⁹ vt nō poſ/
ſim⁹: q̄ oīa opa nr̄a oparis: ſēd vt ma
gio admiremur ꝛ laudem⁹ abyſſū bo
nitatis tue: q̄ eaꝺē q̄ tu facio ī nobis
grata tibi ſint ꝛ accepta: ꝛ iudicio eā
ſigna mercede: ꝛ ita q̄ etiā caliceꝫ aq̄ Mat.10.
frigide nō ꝺimittis abſq; mercede: ꝛ
coīpſo noſtrā alliciꝰ volūtatē: quam
adeo liberam ꝓpter tui ſilitudinē fe/
iſti vt cogi nō poſſit. Multis etiam
alīs modis ad viā veritatis ꝛ ꝓfecti/
onis nos allicere ſtuduiſti. Uā ꝺ me/
rebamur ꝺne vt ad nos ꝺeſcēderes: ꝛ
humanitatē noſtrā tibi tā mirabiliē
vniret: ꝛ in ea tā hūiliter cū homine
cōuerſareris: niſi q̄ nos ad ꝓfectionē
tui amoris ſic ꝓuocare voluiſti: vt
ꝺū viſibiliter ꝺeū cognoſcim⁹ p hāc
inuiſibilē ꝛc. Quis ꝫ homo dignus
erat vt filiꝰ ꝺei morte ꝓ eo pateret ꝛ
Aut q̄ꝺ vnq̄ meruit tuo corpe ꝛ ſan/
gine reficiri: niſi q̄ tu ꝺeus meus in ꝺ
oſtendiſti auiditatē amoris tui circa
nos: vt ſaltē ex multitudine ꝛ magni
tudine tam mirabilis beneficioꝝ tuo
rum ad mutuā ꝺilectionē accēderes
cor nostrum: ꝛ in captiuitatē amoris
tui redigeres? Innumerabilia nimis
ſunt ꝺñicia tua ꝺne quib⁹ volūtatē
noſtrā excitas vt ꝓfecte ꝛ ardēter te
ſequi velim⁹: ꝛ maxime aūt que ꝓuo
carēt: imo ſi ſic ꝺicere liceret: cogeret
volūtatem noſtrā tue cōſideratio bo
nitatis ex qua oīa bona creata ꝓce/
ꝺūt. Qui aūt pauca exp⁹ ē ꝛ nōdū
exercitat⁹ ꝺe te q̄ ſpūs eſt: ſpūaliē co/
gitare voluerit: ſic meditari ꝺe te po/
terit inchoare. Primo aſſumat ī mē
tē ſuam aliquā animā virtutib⁹ ꝓfec
tā: ꝛ ꝺe illa ita ſpecialiter cogiter q̄ſi
nulli corpori ſit cōiuncta: imaginet
aūt in illa omnē ꝓfectionē virtutū q̄
vnq̄ ꝺe aliqua alia poterit cogitari:
ſez q̄ bona: q̄ ꝺulcis: q̄ patiēs: q̄ mi
ſericors: q̄ ſapiens: q̄ charitatiua: q̄
fiꝺelis: q̄ pia: q̄ iuſta: q̄ vera: q̄ hu
milis ꝛc, in hunc modū ꝛc. Cū autē
circa animā talia cogitauerit: cogitet
q̄ hec alia eſt ſimilis creatori in virtu
tibus: qui eā ad ſimilitudinē ſuā fe
cit: ꝛ poſtea trāſferat ſe ad creatorē: ꝛ
vt omnia que in anima ꝓfecta pote
runt inueniri: in creatore infinita co
gitet ꝛ immēſa: ꝛ cuīa natura ſuam

Roma.1. eſſe: ꝛ ſic quod ā modo inuiſibilia ꝺei
p ea que facta ſunt cōſpicuā intelle/
cta. Hic eſt quiꝺē initialis modus co
gitandi ꝺe te ꝺñe: quē qui ſolicite ſe
quit: meditādo te: trahit fontē viuū
ꝛ ꝺulcedinem tue nature: que quāto
maior eſt omnib⁹ beneficijs tuis: tan
to magis afficit noſtrā volūtatem vt
ſequamur ardenter ieſum filiū tuum:
ad laudem bonitatis tue nos infor/
mantem.

D Ertio eñ ſe ꝺedit nr̄m ꝺuc⁹: ē
t inſtructor: ē: cū ſubdit: veni
re poſt me. Quātūcūq; cur/
ram⁹ feruenter ſequēdo nullus ꝓce/
ꝺit te: ꝛ nullus vadit iuxta te. Ōmes
Roma.8. nos oportet ire poſt te: quia tu es pri
Job.1. mogenitus in multis fratrib⁹. Pri/
Matt.4 mo ꝺicis ꝺne diſcipulis: Uenite ꝛ vi
Matt.11 ꝺete. Poſtea ꝺicis: Uenite poſt me:
vt q̄ in te viꝺerūt imitent. Deinde
ꝺicis: Uenite ad me oēs q̄ laboratis
ꝛ onerati eſtis: ꝛ ego reficiā vos ꝛc,
vt iugū tuū ſuaue ꝛ on⁹ tuū leue: q̄
qui ſuſceperint hilariter poſſint por/
tare ad gloriā patris tui. Tandē ꝺi/
Mat.25. cis: Uenite benꝺicti patris mei: ꝓcipi/
te regnū. Sic ꝺne iſte eſt fideliſſimus
legatus tuus q̄ primo ponit ſe nobis ī
exemplū cū ꝺicit: Uenite ꝛ videte: et
poſtea inuitat ad veniendū poſt ſe:
Uenientes ad ſe vocat vt refician⁹ ne
ꝺefici ā. Tandē aſſumet ad requiem
vbi tamē requiem nō habebim⁹ no/
Eſa.6. cte ac ꝺie ꝺicētes: Sanct⁹ ſanct⁹ ſanc⁹
Deut.21 tus ꝺn⁹ ꝺeus ſabaoth. Ipſi abſterget
ꝺn⁹ omnē lachrymam ab oculis ꝺile
cto: ū tuo: q̄ſ nō erit amplius moꝛ
tis neq; luctus ꝛc. Sed ꝺne quō
iſtud poſſit eſſe: nō bene poteſt com
phēndere aīa mea: quo aliquo modo
expta eſt quāta ſit afflictio noſcere te
ꝛ non poſſe laudare te: cū ipſa affli
ctionē generet, ꝓpter gratitudinē: q̄ꝫ
licet ea affligi, p eo q̄ non poteſt lau
ꝺare te: imo oīa que vnq̄ ad laꝺē
tuam cogitare: loqui vel agere poteſt
afflictionē ei generant: quia bio indi
gnā ſe putat: ꝛ qꝛ tibi ī nullo poterit
reſpōdere. Sic ꝫ anima incarcerata: ī
vmbris collocata: ſic inſatiabiliē af/
fligit ꝓ laude tua: quō ſatiabiliē cum
ī meridie appareat ei bonitas tua: cū
vtiq; videat ad plenū eā ſ posſe lau
ꝺari. Si forte ꝺicis mihi ꝺne: q̄ hoc
erit maximū gaudiū eius q̄ perfecte
cognoſcet bonitatē tuā: ꝛ ſ tā tam im
menſam q̄ eam nō poterit aliqua crea
tura plene laudare. Uerū credo q̄ ꝺe
bonitatis tue immenſitate gaudebit:
tamē adhuc penitet eā ꝓfecte nō poſ/
ſe laudare niſi aliquo mō. Vulnera
eius alligarent⁹ ꝛ pauſare plage eius
ſanarent⁹: qꝛ tūc primū oleū additū
eſſet camino. Unde ſi placet tibi ꝺne
creꝺo q̄ etiā pena ꝛ afflictio laudis
tue quā habet hic aīa: ibi ſatiabiliē ꝛ
alligabit pallio laudis cū tu q̄ꝫ reples
ī bonis ꝺeſiderij noſtrū: tantū ꝺeſide/
ris te laudare: quantū ꝺeſideramus:
imo longe ſupra ꝺeſideratū. Sic eñ
ꝺixiſti: Quia vos plorabit⁹ ꝛ flebit⁹ Joh.16.
nūc: mundus aūt gaudebit: Triſticia
veſtra vertet⁹ in gaudiū. Sanara aūt
pena quā hic habuit: ꝛ impleto q̄ꝫ ꝺ
ſideraui: aliā penā ꝓ maiori lau
ꝺatione ibi ſicut nec hic a ſe habere
nō poteſt. Tu etiā nō ꝺabis ei: q̄ oīa Sap.11.
diſponis ī numero: pōdere ꝛ mēſura:
quia tunc nō erit amplius flendi ſed
ridendi: cum apparuerit nobis tuus
vnicus filius: ſi volumus poſt ipſum
venire.

Uarto q̄ oſtēdit nobis initiū
q vie q̄ ꝺebem⁹ poſt rp̄m veni E
re: ch ꝺic: abneget ſemetipm.
Qui ꝫ in via ꝓfectiōis vult ſeq̄ rp̄m
ieſum: laboret ꝓmo vt abneget ſemet
ipm. Merito q̄ ꝺebem⁹ nos abnegare
cū nihil iuris habeam⁹ ī nobis. Sūt
aūt ſepē cauſe: quarū q̄libet ſuffice/
ret hominē cōpellere vt faceat⁹ ſe ī ſe
nihil iuris habere. Prima: q: tu ꝺne
nos creaſti. Sicut ꝫ nihil ī nobis bo
ni eſt q̄ tu nō creaueris: ita dignū ē
q̄ oīa bona nr̄a ſint tua: q̄ nullo mō
licet auferri a te ſancto ſcōz̄m: ſacri/
legiū cōmittam⁹. Cur ꝫ nō abnegare
mus nos q̄ nr̄i nō ſum⁹? Mā q̄cūq;
aliq̄ꝺ a nobis abnegam⁹ nec ꝫ abne/

gratiã ꝓpter te cõferimus: sed aliũde quãtũlibet etiaz modico tpis spacio donamur nemor alienũ inuadim⁹. Secũda causa est: quia nos eterne mortis deditos: tua morte ꝑciosissima redemisti: ꝑ omnib⁹ mortuus es: vt qui viuũt: iam sibi nõ viuãt: sed ei qui ꝑ omnib⁹ mortuus est: vt dicit vas tuũ electum. Ergo sicut oẽs ꝑ totos redemisti: sic ꝑ oẽs ꝑ toti tui sunt. Qui vult ergo saluus eẽ: restituat tibi illũ ꝑciosissimũ sanguinẽ quẽ ꝑ eo fudisti. Tertia: q: nos ingratos omnib⁹ bonis tuis ꝑ auersos a te ꝓpter peccata a diabolo defendisti: postq̃ a te nostro dño recessim⁹ turpiter ꝑ iniq̃: sub tua ꝓtectiõe esse merito nõ debe rem⁹. Sic q̃ nos hostis sine defensiõe captiuos habẽs: ad suã volũtatẽ debuisset in eterna supplicia demersisse nisi tu ex fugabilidanti bonitate nos defendisses ab eo: ꝑ ad penitentiã reseruasses: ꝑ ꝓpter hãc causam ꝓprie sunus tui serui q̃si ab hoste seruati. Similiter tui sunt quicũq; ꝑ tuã gratiam laqueos diaboli euitauerint: ꝑ ideo tibi nihil auferri debet ex eo qõ vel te dante nõ cecidit: vel si ceciderat est erectũ. Quarta causa est: quia cũ eternã morte peccatis nostris meruissemus: tu nos redunxisti ad vitãeã dimittendo: Cur ergo tibi nõ viuem⁹ nos penitus abnegãdo a quo habemus qõ eternaliter mortui nõ sum⁹? Quinta causa est: q; eadem bonitate qua nos creasti etiam cõseruas ne in nihilũ redigamur. Quõ eñ aliquo subsistere valeamus nisi te cõseruante? Si ḡ tu es vita nr̃a: nulli alq̃ viuere debemus: sicut nullo alio subsistere valemus. Sexta causa est securitas. Qui eñ se totũ abnegat: vt tu eñ habeas: qui sibi perit vt tibi valeat: qui sibi nihil est vt tibi aliq̃d sit: Si nihil in se habet: nihil sui amittere timet: ꝙ semp securus est te qõ tuũ est conseruare: Si minuntur ei pene inferni vel ignis purgatorius: parũ timoꝛe eoꝝ afficitur: q: cantabit vacuus coꝛã latrone viatoꝛ: ꝑ se nõ timet ꝑdere qui se abnegat. Si eñ tu es qui tuus es ad penas mittere velles: semp tamen de te in bonitate sentiret par⁹ sustinere qõ velleꝭ: nec diceret: cur ita facis? Cui ꝓdicta sentẽtia nõ placet: da ei dñe se abnegare vt intelligat. Septima xo causa deberet maxime nos vrgere: seꝝ vt tibi vices redderemus siue rependerem⁹: q: puer natus ẽ nobis: ꝑ filius datus est nobis: qui das quotidie te nobis in cibũ: ꝑ tandẽ das te nobis in premiũ: ꝑ in meredẽ magnã nimus. Vñe ad dignũ poterit esse tantis bñficijs tuis? Quid ad bñ dignũ poterim⁹ dare? An opoꝛtet aliq̃d ꝓter id nõ penitus abnegare et tibi dare dulcissime dñe? Si vnus hõ esset tanti quãti oñs creature quas vnq̃ fecisti: quãt⁹ esset si daret se totũ tibi qui dedisti te totũ nobis? Cuius bonitas in infinitũ ꝓpderat: qui se putat meliorem q̃ te: nñ de se referret sibi: quãto melioꝛẽ q̃ tu? Propt hmõi causam dicis. Si quis vult venire post me abneget semetipm: imo dñe tã cogoꝛ dicere saluo xpo tuo q; null⁹ semetipm valeat abnegare. Qñ eñ se abnegabit q̃ nũq̃ aliq̃d iuris in se habuit? Sed dñe in hoc verbo ostẽdis marimã gratitudinẽ tuã: vt hoc tanti estimes: vt quicũq; ī se sibi aliquid iuris vsurpauerat: si ab hoc ceciderat ꝑ vlter⁹ se tibi rapere nõ attemptat: Da mihi dñe vt me abneget: imo vt redda q̃ rapui violẽter. Debemus aũt ꝺm legẽ ablatũ reddere ī quadruplũ: vt nõ solũ nos sed ꝑ nostra reddam⁹: seꝝ naturalia: foꝛtuita ꝑ gratuita. Naturalia sunt q̃ cõiter natura omn⁹ hominib⁹ administrat: Quedã in alia tib: vt intellect⁹: ꝑ affectus: q̃dã i coꝛpe mediãte alia: vt dn, q; sensus ĩteriores. Reddam⁹ ḡ intellectũ: sed suũ ꝓpriũ relinquẽteꝭ: qui nos multũ a cognitõe veritatis impedit. Edm eñ hõ sensũ suo ita ĩnitur vt ab eo recedere nolit: vix sensũ alterius quãtũcũq; rõnalem ꝓprehendit. Faciendũ igiẽ est ꝺm aplm: Quicũq; inter vos sapiẽs esse vult: stultus fiat vt sapiẽs sit. Si eñ bñ liter se stultũ reputaret ad rẽpus: tñe verã sapientiã a te sine a tuis apprehendere posset: q: vbi humilitas ibi sapientia. Paul⁹ eñ credit didicisse euangeliũ in illis tribus diebꝰ cum cecus esset. Reddam⁹ etiam affectũ deo semp postponendo nostrã volũtatẽ; volũtati diuine: ꝑ maxime in oratione nostra: q: in omni oratiõe nostre vtilitati suã debem⁹ ꝓponere voluntatẽ: imo sua voluntas si ea recte vtimur semp ẽ nostra vtilitas. Sepe aũt vẽit de ꝓo sensu: q: ũ credum⁹ dñi voluntatẽ esse quicq̃d circa nos ꝙtingit: ꝑ ita abutimur ea minus grate suscipiẽdo: sicut dicit Augustinus: Optimus ille tu⁹ minister est qui nõ hoc a te audire desiderat: qõ ꝺhe voluerit: ꝫ hoc velle qõ a te audiet. Sꝫ eñ bis duob⁹: scilicet intellectu ꝑ affectu ꝑ dñq; sensus exterioꝛes reddamus mortificando eos ab oñbus vanitatibus ꝑ ad tuũ obsequiũ conuertendo: Jã aliquantulũ habemus de prima pte qua nobilicũ abnegare debemus: scilicet de naturalibus bonis. Secunda pars sũt foꝛtuita: que dicere possumus ꝙalia ꝑ amicos. Nec eñ ola calcanda sũt ne impediant tuũ amoꝛẽ. Min⁹ eñ amat te q̃ recũ aliquid amat qõ non ꝓpter te amat: vt dicit Aug⁹. Valde deberet homo indignari diligere modica: quẽ tante dignitatis fecisti vt ei liceat te amare. Occultius aũt nocet nimi⁹ amoꝛ amicoꝝ q̃ ꝙalium: q: tegit se velamine charitatis: ita q; sepe patet homo charitatẽ esse qõ dilectio est carnalis: que ita dulciter ꝑ suauiter mentẽ captiuã tenet q; nesciat bonis q̃ duris vinculis fuerit ligat⁹ nisi postq̃ fuerit absolut⁹. Sic totũ eoꝝ nostrũ tuo debemus amoꝛi vt q̃d de eo alteri dam⁹: tibi subtrahamus. Necessariũ ergo ẽ vt ola que foꝛtuna nobis offert diligenda: siue res ꝙales siue amicos ꝓpter te abnegemus? Tertia pars restitutionis sunt gratuita: seꝝ fructus quos ī fontẽ suũ penit⁹ refundere debem⁹: nihil ex bis nobis ascribendo: sed tibi a quo oẽ donũ perfectũ: ꝓ eis gratias referendo. Si ola que in bis tribus: scilicet bonis naturalib⁹: foꝛtuitis ꝑ gratuitis ĩueniunt: abnegam⁹: nos tibi qõ fraudamimus in quadruplũ restituim⁹: ꝑ hoc sit nobis initiũ vite perfecte sic nolimen ꝓpos penitus abnegare.

Tanto ꝓsiderandũ est quale q medium perfectionis sit nobis ꝓpositũ: vt ambulem⁹ ꝙ ipsum seꝝ vt cruces nostrã tollamus. Crux aut ẽ a cruciatu dicit. Vñe ũ crucem nostrã tuũ seruitiũ dicerẽ? Fm opinionẽ eoꝝ hoc intelligerẽ qui nesciunt: qñ iugũ tuũ suaue est: ꝑ onus tuũ leue. Nec sentiũt q̃ bonus ꝑ q̃ suauis tuus sit spiritus in nobis. Dico autẽ crucẽ eẽ cruciatũ cordis: quẽ ꝺ hoc habere debemus q; non sumus ita fideles ꝑ feruentes in oñi seruitio tuo ꝑ laude tua vt deberemus. Hec crux habet longitudinẽ: latitudinẽ: sublimitatẽ atq; pfundũ. Debemus ergo habere cruciatũ: eo q; nõ tãtũ humiliamur vt deberemus: ꝑ hoc est pfũdũ crucis. Nõ tantũ amamus ꝑ laudamus quantũ bonitas tua exigit: et hec ẽ sublimitas. Nõ sum⁹ tã fideles vt deberem⁹: ꝑ hec ẽ latitudo. Qꝫ nõ semp ꝙtinuamus nec laudẽ tuam eo pfecte extollimus: ꝑ ab infidelitate toto nisi desistimus: ꝑ hec est longitudo. Ad pfundũ humilitatis cogit nos ꝓma ꝓpria cognitio. Satis eñ est homini ad humilitatẽ cognoscere seipm: maxime si recordamur iniquitatũ nostrarũ antiquarũ: q: inique in ꝙspectu tuo egimus. Deus me⁹ q: reuerã tam fidelio nobis eo q; etiam in peccatis nobis existentibus peccata dimittere: ꝑ gratiã tuã tam abundanter sicut vellem⁹ largiri eo paratus: Quanto maioꝛa quo de te ꝓsumit: tanto magis necesse est eũ humiliari: q: tanto nequius egit cõtra te

pecca do: quanto tu interim largius ei benefacere cogitabas. Ita Bern. Quanto benignius de illo: tanto indignius de me sentire cogor. Itē de fect⁹ quotidiani humiliant: eo q̄ ita instabiles in laude tua sumus: immo nunq̄ in eodem statu p̄manemus. Quanto tu quotidie p̄monio: eo ad indulgendū: tanto plus humiliat cō tra tuā delinquere bonitatē. Itē pō dus gratie humiliat ⁊ dēmit: cū pō deramus q̄ ea indigni sumus: q̄ magis in inferno esse mereremur. Itē q̄ tu tantus humiliatus es p̄ nobis dñe deus meus. Itez q̄ in natura diuinitatis tue omnē excedis humilitatem: cui si velim⁹ similari: necesse habemus humiliari. Itē q̄ adeo tā fugidi sumus: vt nec amore nec laude nec in aliquo respondere tue bonitati possim⁹. Hec ⁊ multa alia que magis cōmunia sunt: ad humiliatē nobis sufficiūt: imo supbie aliū locū relinquūt. Valde aūt necessaria est nobis p̄funditas humilitatis ad tuam sublimitatē: q̄: quanto quis se reputat indignio: ē: tanto magis gratus est beneficijs: ⁊ quanto gratio: : tanto magis laudabilio: : Et q̄ maxime gratus est: maxime te laudabit. Da igit̄ nobis dñe verā humilitatē: id ē ita cruciari: q̄ i hac vita nō possim⁹ ad plenū humiliari: vt sic habeam⁹ crucis p̄fundū.

Ultimitas crucis: ē cruciari p eo q̄ te ad plenū laudare non possum⁹ ⁊ amare. Q̄ō cā amoris tui bēam⁹ q̄ lingua dicere: vel q̄o intellectus sufficiat capere: nescio. Si aliq̄d gratis amare volum⁹: vbi melius q̄ in te amore nostrū locabim⁹? Si p̄ muneribus: q̄to plura dabis? Sed quanto plus p̄mittis: tāto magis gratis amari mereris. Si amare volum⁹ eos q̄ nos amāt: q̄nto eq̄us nos te amabimus? Et si expectam⁹ ⁊ desideram⁹: vt q̄o exoz queat a nobis amari: nōne tu eo de⁹ meus q̄ tam crebro pulsas ⁊ mēdicas ad ostium nr̄m: vices? Prebe fili cor tuū mihi p̄ō. 2h
ímo ⁊ sepe repulsus: te iterū ingeris impudēter. Si q̄o aliq̄d volum⁹ diligere q: bonū cernat nō: pot⁹ te immē sū bonū: q̄ totū nostrū tibi vendicas affectū vt bonitatē tuā amem⁹ ⁊ laudemus? Si q̄o aliq̄s dignum iudicamus amore nostro q̄ tanta fecim⁹ p̄ te: cur nō iudicam⁹ similiē de te q̄ tot ⁊ tanta fecisti p̄ nobis? Si q̄o consideramus passiones tuas: tu alioz mā p̄ nobis dignātissime posuisti: vt tota nr̄am nostrā possideres. Infinita sunt dñe q̄ nos te amare cōpellūt: q: oia q̄ creasti: mā p̄dicāt bonitatem: qui q̄ in oībus nō intelligūt: nō tibi: ⁊ sue impūtē cernatur. Sed q: p̄barbatio dilectionis: exhibitio est opis: necesse habet alia sic se p̄formare ad dilectionē mā: vt sicut te habeo ad eā: sic sp̄ se ad te habere niteat. Maxime aūt in istis. Primo: sicut tu amas sp̄: ita ⁊ ipa sp̄ amet: ⁊ q̄ ostēdere tibi nitat vt omnē affectū suū tue p̄tempere t volūtati. Sūt aūt q̄tuor affectiones ad q̄s alie reduci p̄nt: scz gaudiū: dolor: spes ⁊ timor. P̄time due sūt circa p̄tita vel p̄terita: ⁊ alie due sūt circa futura. Sic igit̄ tibi p̄firmare nostras affectiones debem⁹: vt de oīb⁹ q̄ tibi adūsa sūt: timeam⁹ ⁊ doleamus: ⁊ q̄ tibi honesta: de bis sperem⁹ ⁊ gaudeam⁹: to cōs alias affectiones ō cordib⁹ nr̄is effugātes. Quā ta vtilitas ī ō ēēt q̄ falsas ⁊ inutiles affectiōes vitaremus? Utiq̄ si hō se vere fm has q̄tuor affectiōes exalaret quādo aliq̄s motus sentiret: quō tu eos eripes dñe solus noster. Si eni originē motuū nostroz diligēter adverterem⁹: sepe inuenirem⁹ esse vitiū q̄ō putatum⁹ esse ✠ tutio: ⁊ sepe illo impedimur quo credimus promoueri. Secūdo: sicut sp̄ habes nos p̄ oculis tuis: ita etiā te sp̄ debem⁹ cogitare p̄sentem: hoc cogit nos ab oīb⁹ cogitationib⁹ nostris: verbis: factis ⁊ motibus esse sub moderamine disciplīe: qñ nō auderet sponsa inhonestē se habere sponso suo p̄sente: imo in oībus intenderet sibi placere ⁊ q̄rere ab eo p̄silia ⁊ auxilia: vt in oīb⁹ fm suā posset agere voluntatē. Cuz aūt in oībus tibi placere intendim⁹: sp̄ securā p̄scientiā habebimus: etiā si se aliquid minus vtile p̄ter te intētioni nostre ingesserit inadūerter. Ter tio: sicut sp̄ ⁊ p̄tinue seruis nobis: oīa opa nostra opando vel sustinēdo: nec esse velimus vel p̄ alios vel q̄cun q̄ modo ita nū q̄ geticula dici bone debet nos p̄terire q̄n tu mo seruitio, expēdat. Quarto: sicut semp tuetis nos ⁊ custodis ab oībus malis siue p̄ te siue p̄ tuos: ita diligēter debem⁹ nos abstrahere ab oīb⁹ que nos possent ī tuo seruitio impedire. Quinto: sicut largitas tua nunq̄ lassat in dando: ita nunq̄ debem⁹ volūtarie deficere in orando. Sexto: sicut semper es benignus in relaxā do: ita nūq̄ debemus defectib⁹ nr̄is terreri: q̄n stat̄ q⁹ culpā venā postulem⁹. Ō eni cor hoīs ē distortū ⁊ a te quodā modo alienū: multo ē p̄nius ad leuitates ⁊ ad q̄rendā exterius falsas p̄solationes: q̄ sibi dū apud te esset. Unde nō est differēda acquisitio vel cure diuturnior: recessus difficilio rē reditū optetur. Taliter nos debemus ad te habere ⁊ semp cruciari: q̄ te tantū non amamus vt debemus. Quomō aūt te laudare debeamus: ⁊ de q̄bus gratias agere debeamus: est in p̄ncipio supra dictū. Da nobis dñe toto desiderio ad amandū ⁊ laudandū te aspirare: ⁊ p̄ eo q̄ digne non possumus cruciari: ⁊ hoc nobis tollende crucis sit altitudo.

Atitudo antē crucis est fidelitas semp̄ spiritū crucians ⁊ dilatans: vt omnē hominē subiciat tue laudi ac seruituti. Hec marie facit hominē in oratione cōmunem: cogēs vt q̄libet sibi vel aliquib⁹ specialiter suis desideranter eos humiles quodāmodo videat: nihil tamē hominū fi totū ad laudē tue desideret bonitatis. Ita cū fidelitas mariane in oratione p̄sistat: p̄sideranda ē q̄liter debeat orare q̄ voluerit exaudiri. Debet eni orare sapiēter: ardēter: humiliter: fidelit̄: pseueranter ⁊ p̄fidēter. Sapienter: vt oret que tue laudi sūt expedientia ⁊ p̄mo rū salutī. Si q̄o in q̄busdā dubitam⁹ vtra expediant: sicut salus corpor⁹ ⁊ similia que quandoq⁹ nocere: quandoq⁹ p̄desse possunt: p̄ bis semp sub conditione est orandū: scilicet si tibi sit placitū ⁊ honestū. Ardenter: scilicet deuote vel ad minus seriose: vt bene videamus quid petēdū sit a te: intēte de cor de nostro petamus: nō alienis fi p̄prijs verbis: cordis vel oris: quia vtraq; eque intelligis ⁊ audis tas. Humiliter: vt non ō nostro merito: sed tantū de tua gratia confidamus. Quis eñ peccata diuiseris ⁊ quandoq⁹ aliquid tibi seruire concedas: semp tamen tales nos reputare debemus: quales nos ipos peccā do fecimus: quia nihil nisi malū per nos facere possumus. Fideliter: vt ī oratione offeramus nos ad carentiam omnis gaudij: ⁊ ad patientiā omnia pene que ad vtilitatē nostram cedere valeat p̄ tuum adiutoriū: vt in exauditione desiderij nostri actio tibi laudem arrogat. Sed domine mere: hoc sic offerendo me tibi: cum tamen vt totus tuus ad hoc teneat: etiaz si nunq̄ volueris me exaudire. Pseueranter: vt nunq̄ cessare p̄ponamus a desiderio omniū que tibi sunt laudabilia ⁊ honesta. Si qua vero in nobis vel in nostris supuenerit necessitas: quia p̄ hac semper cū intentione non possumus orare: tamē aliquoties cuz omni fidelitate qua possumus p̄ ea orabimus: ⁊ deinceps voluntati tue nostrū desiderū cōmittem⁹ sp̄ cū p̄ma fidelitatē: ⁊ si nō ī actu: tū in habitu retinētes. Cōfidēter vt postulem⁹ in fide nihil hesitātes. Jac. 1. Sūt aūt septē cause q̄ cogūt nos me

considere bonitati. Prima: qz iustū
eē desideriū tu vas: Et ad qđ dares
nisi etiā velles exaudire? Secūda: qz
non ad nostrā vtilitatē: ſ ad tuā glo
riam volumus exaudiri. Tertia: qm
maiora q̄ pro nobis fecisti animant
nos vt etiā de minoribus confidam⁹.
O nīa ei⁹ que petere possumus ma
iora sunt q̄ q⁹ dignanter pro no
bis es incarnatus ⁊ passus. Quar
ta: quia tam facile est apud te in ma
ximis q̄ in minimis exaudire. Quin
ta: quia nos ad hoc pronos erat tue cō
sideratio bonitatis. Sexta: quia in
tercessor⁊ē te iesu christe habemus: et
omnes sanctos. Septima: quia infini
tā ad nos habes bonitatē. Si ei mo
dica dilectio quā ad te habemus ad
hoc nos cogit: vt in oſtibus tue vo
luntati libenter parere velimus: cur
idē de inestimabili dilectione tua nō
ꝑsumeremus? Alioquin fideliores
vellem⁹ apparere q̄ tu. Si tales nos
tibi exhiberem⁹: qualē te nobis cō
uersio: nō crederemus: Sic ꝺne orabi
mus ⁊ ꝓpter hoc in oratione cōfidē
tiā habebimus: nihilomin⁹ tamē cru
ciabimur: q⁹ hoc digne exequēdo om
nē hominē ad tuā laudē per effectū
trahere ſ possim⁹ ⁊ ampliori: ⁊ hec
ſpūalis nostre crucis est latitudo.

O ingitudo antē crucis me toti
vite nostre debet cōmēsurari: ⁊
vt q̄nto ꝑfectior⁹ tecū esse io
cundū: ⁊ te in domo tua laudare: ⁊ l
abysso tue vnlcedinis absorberi: ta
mē nō tedeat nos portare crucē tuā:
cruciari ꝙz in misera hac vita ꝓ te
laudis augmēto. Quid magni ē do
minesti tecū sim in pena vbi sum secu
r⁹ ab oī malo: ⁊ vbi habeā q̄cq̄d vo
lo? Da mihi ꝺne vt nūq̄ me pūgē
do sic ſpent claui timoris ⁊ miserie
tue⁹ vite: vt aſſ velim descēdere vel
saltem deponi de cruce: q̄ a te ꝺne ſ
fuerit mandatū. Sed neq̄ hoc desi
derare: vt ab hac ato facias me de
poni: sed vt ſq mallē ꝓpter te pendere
in cruce: q̄ a miserijs his facias me l
abscondito sepeliri. Tu ei⁹ ꝺne nec
descēdisti ō cruce: nec sic te deponi pe
tisti. Voluntas q̄ ſp affligendi ꝓ au
gmēto tue laudis: crucis erit lōgitu
do. Si q̄ volt venire post me: tol Luc. 9.
lat crucē suā quotidie: ⁊ sequat me:
⁊ sic curret ꝑ mediū vie ꝑfectōis. Si
nos tollam⁹: ꝺne ti ipe portabis.

Jnē aūt viaz ꝑfectionis: id est
f ꝑseuerantiā in volūtate semp
ꝑ te patiēdi innitis in eo q̄ di
cis: quotidie. Si ei⁹ vno die ꝺne q̄
tu insseris: crucē deponere volum⁹:
eā quotidie tollim⁹. Qui aūt ꝑseue
rauerit vsq̄ tu eā deponas: ſ in abū
dāti laude tua sepulchrum ingredi
etur pacis eterne. Cuius in hoc ꝺno
intelligere possumus q⁹ sicut cruci
tuus ꝓ tua laude quotidie deficiēdo
cadit: ita crucē quotidie tollere debe
mus: laudis tue desiderū resumēdo.
Crux quāto diutius iacet: tanto ocfi
cilius tollitur.

Da ꝺne intentione in via ista
q sit ambulandū: innuis vltimo
ei dicis: sequat me. Q̄ tam
de gressu corꝑis q̄ de mēt⁊ possim⁹
intelligere. Quia multi nō solū por
tātes crucē: ſ se suspēdētes in cru
cete gressu corꝑis sūt secuti. Sequa
mur igit te nō tantū gressu bonorum
operū: ſ ⁊ intentione cordis: vt non
solū ꝑsideren⁹ q̄ bus operibus nos ꝓ
cesseris: sed qua intētione fecer⁊: ⁊
in hac te secam ſudeam⁹. Jnnenim⁹
aūt q⁹ in oībus cogitatiōibus: ꝟbis
⁊ factis tuis principalit⁊ q̄sieris glo
riā tui patris. Tu ergo ꝺne iesu
christe dirige intentionē nostrā vt in
oſtibus gloriā eius queram⁹ ⁊ tuā:
nos abnegando: ꝑfundā: sublimita
tē: latitudinē ⁊ longitudinem⁊ crucis
portādo: ⁊ in ea ꝑseuerando ad lau
dem ⁊ gloriam tuā: Qui cum patre
⁊ spūsancto vivis ac regnas deus
per oſnia secula seculo⁊: Amen.

Beati Anselmi liber de mē
suratione crucis: explicit.

Eiusdē beati Anselmi liber
meditationū incipit.

A Omine
deus meus: da cor
di meo te desidera
re: desiderādo q̄re
re: querendo inue
nire: inuenīdo ama
re: amando mala
mea redimere: redē
pta nō iterāranda ꝺne de⁹ cordi meo
penitētie cōpunctionē: spiritui ꝑtri
tionē: oculis lachrymar⁊ fontē: manī
bus clemosyne largitatē. Rex meus
extingue in me desideria carnis: ⁊ ac
cēde vim tui amoris. Redēptor me⁹
expelle a me spiritus superbie: ⁊ ꝓcede
mihi ꝑpitius theſaur⁊ hūilitatis tue.
Saluator me⁹ amoue a me furorem
ire: ⁊ ldulge mihi sensū patiētie. Cre
ator me⁹ euelle a me aſ rādicē: ⁊ lar
gire mihi mētis dulcedinē. Da pater
clementissime solidā mihi fidē: spem
ꝑgruā: charitatē ꝑfectā. Rector me
us auerte a me animi vanitatē: men
tis inconstantiā: cordis vagationē:
oris scurrilitatē: oculor⁊ dationē: vē
tris ingluniē: opprobria ꝓximo: ꝓfe
rā detractionū: curiositat⁊ ꝓurigi
nē: diuitiar⁊ cupiditatē: potentatuū
rapinā: inanis gſie appetitus: hypo
crisis malā: adulationis venenū: cō
temptū inopū: oppſſionē debilium:
auaricie ardorē: inuidie rubiginem:
blasphemie mortē. Reseca ī me teme
ritatē meor⁊ factor⁊: iniquā ꝑtinaciā:
inquietudinē: ociositatē: somnolen
tiā: pigritiā: mētis hebetudinē: cor
dis cecitatē: sens⁊ obstinationē: mor
trulentā: boni inobedientiā: cōtu
lij repugnationē: lingue effrenatio
nē: pauper⁊ predā: impotentiā violē
tiā: innocentū calūniā: subditor⁊ ne
gligentiā: cure subditos seueritatē:
aduers⁊ domesticos impietatē: erga
B ꝓximos duriciā. Deus meus miseri
cordia mea: oro te q̄ dilectū filiū tuū
da mihi opa misericordie: pietat⁊ stu
dia: compatiā affectus: subuenire ege
nis: succurrere miserijs: cōsulere erro
neis: ꝙsolari mestos: releuare oppres
sos: pauperes recreare: flebiles refone
re: dimittere debitoribus: parcere in
me peccātibus: odientes me diligere: ⁊
ꝑ malis bona reddere: neminē despi
cere ſ honorare: bonos imitari: ma
los canere: ⁊ntes amplecti: vitia re
ijcere: in aduersis patientiā: in ꝓspe
ris ꝑtinentiā: custodiā oris: ⁊ oſtium
circūstantie labijs meis: ⁊frena cala
re: ecclesiā sitire. Ecce plasmator me⁹
multa rogaui cū nec pauca ꝓmerui ⁊
Fateor: heu fateor: nō solum que po
stulo nō debenē bona: ſ multa mihi
debenē ⁊ exquisita supplicia: Ani
mant me publicani meretrices ⁊ la
trones: q⁹ a fauibus hostis mōnēta
nec eruti: sinib⁹ recipiunē pastoris.
Tu ei⁹ ominū factor: de⁹ licet in cū
ctis tuis sis mirabilis ogibus: mirabi
lior: tamē in vsceribus crederis pie
tatis. Unde de temet ꝙ quendā tuū Ps. 44
diristi: Miserationes ei⁹ sup oīa ope
ra eius: ⁊ q̄libet singulo loquente: de
vniūso populo tuo dixisti cōfidenē: Ps. 88.
Misericordiā meā nō dispergam ab
eo. Nullū ei⁹ sperni: nullū abijcis:
nullū ꝓbor⁊sci: nisi q̄ te fortē amēē
exhorruerit. Ergo non modo nō tra
tuo percutis: sed te irritantibus do
na ſi quesieris tribuis: deus me⁹ cor
nu salutis mee ⁊ suscept⁊ mē⁹. Ego Ps. 17.
infelix te irritaui: ego malū cora⁊ te C
feci: furor⁊ tuū prouocauiram ꝓ
merui: peccaui ⁊ passus cor deliqui ⁊
adhuc iustines. Si penitet parcis: si
reuert⁊ suscipis: insup dum differo
ꝑstolaris. Reuocas errantē: inuitas
repugnantē: excitas torpentem: am
plecteris redeuntē: docens ignorantē:
me⁊ē mul cor⁊a ruina suscitas: post
lapsum reparas: petenti largiris: q̄
renti inuenīris: pulsanti aperis. Ecce
domine deus salutis mee: quid oppo
nam nescio: quid respondeā ignoro:
nullū confugiū: nullū a te patet lati

bulum. O stendisti bene viuendi viam: dedisti gradiendi scientiã: minatus es mihi gehennã: & pollicitus es paradisi gloriam. Tu nunc pater misericordiarum & totius consolationis: confige timore tuo carneos meos: quatenus que minaris metuendo euadã: & redde mihi propitius letitiã salutaris tui: vt que spondes: viligendo prim. 118 capiam: Fortitudo mea dominus firmamentũ meum deus & refugiũ meum & liberator meus: suggere ad te cogitãtes: doce quibus sermonibus inuocem: de quibus operibus te placem. Scio nã quã scio vnũ quo placaris: & aliud quod nõ spernis. Est vtiq; spiritus contribulatus tibi sacrificium: & acceptas cor contritum & humiliatum. Dic me deus meus: adiutor meus: dic vita muneribus: dic contra inimicũ manu protectionibus: hoc est flãmis vitiorum presta refugium: hoc a desideriorũ passionibus pande piũ refugiũ. Fac domine virtus salutis mee ne sim in cor ordine qui credũt ps. 17. ps̃po tempore: & recedãt temptationis tempore: Obumbra caput meũ in die belli: esto spes mea in die afflictionis mee: & salus in tẽpore tribulationis mee. Ecce de illãtinatio mea & salus mea: rogami ãd egeo: timami ps. 139. nõ timeo: si remorder me ꝑscia: reprehẽdit me cordis secreta: & qõ amo: ministrat: imo dissipat: zelus incitat: me tuo increpat acte vite fortitudinẽ: si tua ligerit pietas fiduciã. Tua dorata tur benignitas: mea debotat malignitas: & vt veri fatear: occurrũt memorie phãtasmata peccatorũ: que reverberant aciem vel audaciã presumentiũ animorũ. Cum ego odio quo dignus sit: qua fronte gratiam requirit? Cum pena debetur: q̃ temeritate gloria petitur? Laccessit iudicẽ: qui postponit satisfactiõe delicti: ꝑmiã querit bonorari. Regi insultat obnoxius supplicio qui flagitat donari indebito ꝑmio. Et dilecti pars affectuosus tuus exacerbat filium: qui post illaratas contumelias ante penitudinẽ hereditat vsurpat celsitudinẽ. Nõ mi pater me egisse recolo: merui mortem & peto vitam: cõmouit regẽ meũ: enim impudens nunc inuoco auxilium: contempsi iudiciũ iudicio: quem temere postulo adiutorẽ: insolẽs renui audare patrẽ quẽ vemũ presumo habere tutorẽ. Heu mihi q̃s sero venio: heu heu q̃s tarde festino: heu q̃a curro post vulnera: dedignatus incolumis precanere iacula: neglexi prospicere tela: modo sollicitor de morte vicina: vulneribus influxi: q: scelera sceleribus addere non timuitre/ cẽti tabe cicatrices respersi: quia pristina flagitia modernis inquinationibus reciprocani & que diuina solidauerat gratia vlc medicina: mea dissoluit pturigo phrenetica. Cutis q̃ superducta vulneribus morbũ celauerat: sanie erumpente putruit: quia iterata iniquitas confessam misericordiam extinanimit. Nouit quippe scriptum: In quacunq; die iustus peccauerit: ostes iustitie eius in obliuione erunt. Si iustitia aboletur iusti ruentio: quãto magis peccatorio in idipsum ruentis? Quotiens vt canis redii ad vomitũ & vt sus peñ volutabrũ? Fateri mihi iraq; & recordari impossibile est q̃t mortalium hominem peccare ignorantes docuit: nolentibus delinquere persuasit: resistentes coegit: volentibus cõsensit: quot sane gradientes in laqueũ duxit: viaq; que rẽtib⁹ foueã reteximala patrare nõ horruit: donor dei oblitis ñ metuit. Sz tu iuste iudex signasti q̃si [faceulo pecuniaz peccata mea: et obliuiscaris eorũ semitas meas: & cũctos gressus meos diuinũ erasti: Tacuisti semper siluisti: patiẽs fuisti. Ne nimium loqueris quasi parturiens: Deus deorum domine: prestabilis super nequitiam: noui quia manifestus venies: noui quia non semper silebis: cuz in conspectu tuo ignis exardescet & circuitu tuo tempestas ingruerit vali-

da: cum aduocaueris celum desursũ & terram discernere populum tuum. Ecce tot milibus populorũ nudabũtur ostes iniquitates mee: tot agminibus patebunt scelera mea: nõ solus actuũ: sed etiaz cogitationũ simulq; locutionũ. Tot iudicib⁹ inops astabo quotquot me precesserunt in bono opere. Tot arguentib⁹ confundar quotquot mihi prebuerũt sancta viuendi exẽpla. Tot vincar testib⁹: q̃t me monuerũt proficuis sermonibus sepeq; imitãdos iustis mihi dederũt actionibus. Domine mi deus nõ suppetit quod dicaz: non occurrit quid respondeam: & ecce iam illi interim discrimini: vrget me conscientia: cruciant cordis arcana: coartat auaricia: accusat superbia: consumit inuidia: inflammat concupiscentia: incestat luxuria: dehonestat gula: confutat ebrietas: detractio lacerat: ambitio supplantat: rapacitas obburgat: discordia dissipat: ira perturbat: letitas deijcit: torpor opprimit: hypocrisis fallit: adulatio frãgit: fauor extollit: calũnia pũgit. Ecce liberator meus de gentibus iracundis: Ecce cum quibus viri a die natiuitatis mee: quibus studui: quibus fidẽ seruaui: ipa me studia q̃ dilexeram dãnant: que laudaueram vituperant. Di sunt: quibus acquieui amici: quibus parui magistri: quib⁹ seruiui domini: conuiues quibus credidi: cineꝰ quibus cohabitani: domestici quib⁹ consensi: Heu mihi rex meus & deus meus: quia incolatus meus prolongatus est. Ue mihi illuminatio mea: quia habitaui cum habitantibus cedar: Et cũ sanct⁹ direxit multũ: quãto magis ego infelix dicere possũ: nimis [cola fuit anima mea. Firmamẽtum meũ: non iustificabitur in cõspectu tuo ostis viuens. Spes mea: nõ est in filijo hominũ: quẽ si remota pietate iudicaueris iustũ inueniaz: & nisi puneris miserando impũ: nõ erit quẽ glorificeo piũm. Credo nã q̃s salus mea q̃ audiuit: quomodo benignitas tua ad penitentiã me adducit: turris fortitudinis: sonuerunt necessaria mihi tua labia: Nemo põt venire ad me nisi pat̃ qui misit me traxerit eũ. Enimuero quia instruisti me tãtaq; propitius institutiõe forma: sti: tot medullis cordis: toto animi mẽtis ore confitebor deus pater cũ dulcissimo puero: teq; dulcissima prolea cũ serenissimo inuoco pacifico: Trahe me quaten⁹ post te currere in odorẽ vnguentoz tuoz delectet. Magna dñe deus me⁹ multitudo dulcedinis tue quaz abscõdisti timẽtib⁹ &c. Absconditi q: obseruasti: nõ q: abscõditi. Abstulisti eũ ea magis multiplicasti. Solet aliq̃s q̃s abscondit diligentius inuestigari: & inuentaz arti⁹ amari: dilata in te non minuunt̃ sed magis crescũt desideria. Nõ est q̃ tu⁹ amor: trãsitorius & etern⁹. Qui te diligit nõ tepescit: & feruescit: Nõ est tuus amor: oblitus memoria tua super mel dulcis: meditatio de te plus q̃ cib⁹ suauis: De te loq̃ plena & refectio: te nosse pfecta ꝑsolatio: tibi adherere vita eterna: a te separari mors & pena. Fons vit⁹ bis q̃ te sitiũt: esca indeficibs q̃ te esurũt. Gloria & grẽ tib⁹: gaudiaz inuenẽtib⁹. Odor tuus suscitat mortuos respec⁹ curat egrotos: lux tua oẽm fugat caligine: visitatio tua cũctã repellit tristitiã: Alloquia tua apõte meror: pcul a te oss dolor: nulla tecũ mestitia: nulla indigẽtia: nulla vbi es nẽcitas: nulli⁹ bõi ẽ difficultas: nãq; ibi tenebre nec terror: nolaz gehẽne: nulli⁹ nocitis terra ecenitas: nec tumulto⁹ improbitas: nũ q̃s famis sitisq; sopia: frigoris nec est⁹ circa te mortalis penuria: nõ mortalitudo corpis: ꝑsona nec corruptio mẽtis: nõ zel⁹ necq; pretio nec odio ãbitus: illinc abest sollicitudo finis & cura mortis: labor senectutis: ãgustor egritudinis: tibi nescit passio aer & varietas tpis. Hec ẽ est magna multitudo dulcedinis tue dñe quã abscõdisti timentib⁹ te: sed perfecisti

sperantibus in te. O q̄ bona abscon
sio que efficit pfectio: nō est hec ab
sconsio estimāt pditio: ꝟ magis ꝑcer
natio que fit pfectio. O gloriose rex
q̄ vera sūt tua indicia iustificata i se
Ps.18 metipsa: vere desiderabilia sup aurum
t lapidē p̄ciosū multum: vtiq; t dul
ciora sup mel t fauū. O vita mea: ve
us meus: rogo te p nomē redēptor
uel dilecti filij tui: largiri ppropitius
vt custodiā ea. Cogui nāq; q: i cu
stodiēdis illis retributio multa. Glo
ria mea: deus meus: abscondis thesau
rum tuū vt incites cupidū: recondis
margaritā vt angeas querētio amo
rez: differs dare vt doceas petere: dis
simulas audire petentē vt facias pse
uerantē. Postremo incipientiꝰ q̄
3 rere p̄mium: vt non nisi vere pseve
rantibus salutē tribuas: qđ plane in
dicat illa flebilis q̄ tuū in sepulchro
natū christum inter mortuos q̄rebat
vinū: vuarantibus adhuc tenebris quā
accēderas vt quereret: sed querenti
disparebas vt pseueraret: pseverauit
sperans: t sperauit pseverans. t q: i
spe pseverauit: videt te meruit. Bea
ta visio t plena exultatio. O summū
gaudiū t consummatū desideriū: des
derabilis vultus: tis dus aspectus.
O spes t felix perseverantia: nisi eus
speraret nō pseueraret: t nisi pseuera
ret: spei fructus nō perciper. Sic esto
deus meus: misericordia mea absconderis timentibus te: vt inveniar sperantibus in te: sic elongaris querētibus vt appropinques pseverantibꝰ.
Qui elongāt se a te peribunt: q̄ autē
Ps.72. expectant te non confundent. Qui
Ps.24. timent te: sperent in te: quoniam p
tector t adiutor eorꝫ es. Per timorem venit ad amorē: Timendus es
vt diligam⁹ dus vt pater. Timor tuus sanctus pmanet: quia sanctos p
manere facit q̄ possidet. Nihil de
est timentibus te: q: oculi tui sup eos
t aures tue i preces eorꝫ. Misericordia mea t refugium meum: suscep
tor meus t liberator meus: sic timorem adhibe mihi vt amore: ē subinfe
rā: sic roga metum vt tui angeas
desiderū: sic q̄ me p̄cipē timentiꝫ
te: vt t custodientiū mandata tua fa
cias: vt p timorē seruitutē ad amorē
ptingere merear gratiam. Invoco te
deus meus invoco te: q: ppe es omnibus invocantibus nō sed invocantibus in veritate. Tu esto veritas est, K
doce me queso clementiā tuā sancta
veritas tua docere: quia quomodo hoc
fieri oporteat nescio: sed doceri a te
bñ veritas humiliter imploro. Abso
te sapere delipere est: te nosse pfe
ctū est scire. Erudi me o divina sapiētia: t doce me legē tuā. Credo sane:
q: quē tu erudieris beatus est: t de
lege tua docueris eū. Desidero invocare te: qđ ꝟo vt fiat i veritate. Quid
est in veritate vocare veritatē nisi in
filio patrē? Ergo sancte pater sermo
tuus veritas ēt principiū verborū tuorꝫ
veritas. Hoc q̄ppe est verborꝫ tuorꝫ
principiū: qđ in principio erat verbū.
In ipo principio te summū adoro ꝟn
apiū: in ipo veritatis verbo te perfecta invoco veritas: q̄ in ipa tandem
dirigas me: t doceas i veritate. Quid
est ut deus q̄ genitor: ē in nole vnigentti exorare patrē: recordatione filij ad pietatē flectere: regē charissime
prolis devotatiōe mitigare? Sic reī
solent carceribus eripi: sic manupati
vinculis liberari: sic tristē capitis ex
cipientes sententiā: nō solū vitā: sed
insup nanciscī insolitā gratiā: dūmodo iratis patribus dilecte proles itimanerint charitatē. Sic delinquentes seruuli euadunt supplicia dñoꝝ:
dū pro eis intervenit dulcedo filioꝝ.
Sic te pater omipotens p omipotentis filij tui postulo charitatē: redue de carcere alam meā ad confitēduz nomini tuo: libera me a vinculis peccatorū: p coeternū tibi vnicum flagitio
natū: meq; cui ppria merita letabilem minant sententiā: piose ad dexterā tuā consedentis prolis interpellatōe restaura placat⁹ ad vitā. Quē

illiū est dirigā intercessore: ē p me tibi nescio: nisi bone q̄ est peccatis nostris, ppitiato: qui sedet ad dexteraz
tuā: qui etiā cōmuni tibi gloria pietatē tuā interpellat p nobis. Ecce ad
L nocatus meus apud te deū t patrē: ecce pontifex sūmus qui nō eget alieno expiari sanguine: q: ppio fulget
pfusus cruore. Ecce hostia sācta beneplacēs t gfecta in odore suauitatis t oblata t acceptaf. Ecce agnꝰ sine macula q̄ se corā tondētibus obmutuit: qui plagis cesus: sputis illitus: phrio affectꝰ os suū nō aperuit.
Isa.53. En qui peccatū nō fecit: peccata nostra pulit: t languores nostros suo
liuore sanauit. Aspice pie pater pissimū filiū tuū p me taz impio passū.
Respice pater clemētissime eū q̄ patitur: t reminiscere benignꝰ p q̄ pati
tur. Nōne hic ē ille innocēs mi dñe: qđ vt seruū redimeres: filiū tradidisti? Nēdū nō ancte: vite hic est t
qui vt omis ad occisionē ducebat tibi q̄ obediēs vsq; ad mortē factꝰ latro
nes nō timuit necis subire genꝰ t Recole totius salutis dispositor: q: hic
ipe ē qđ esti ex tua virtute genuisti:
mee tamē infirmitatis ptcipem fieri voluisti. Vere hec ē tua dextera que
mēā induta naturaz crucis ascendit patibulū: qui assūptaq; carne tristē
tulit supplicium. Reduc deus meus oculos maiestatis sup opus ineffabilis pietatis: intuere dilectū naturaz to
to corpore ex tē sum: cerne manus innocuas pio manantis sanguine: t remitte placatus scelera que patrauerunt manus me. Considera latꝰ cru
D deli fossam cuspidis: t renona me sacrosancto fonte: illo qđ inde fluxisse
credo. Vide imaculata vestigia que
non steterūt in via peccatorū: sed semper ambulaverunt in lege tua: veris confixa clauis: t pfice gressus meos
i semitis tuis: fac me odio habere omnē viam iniquitatis: viam iniquitatis miserioꝝ amore a me: fac q̄ me
propitius vīā veritatis eligere. Do
te rex seculoꝝ p hūc redēptorē meū:
fac me currere viam mandatorū tuorum: vt ei valeam spiritu vniri qui
non horruit mea carne vestiri. Quid quid non ptē dis pie pater adolescētis filij charissimū caput nuca cervice deflexa: p̄ciosa resolutum in mortē? Aspice mitissime conditor dilecte
sobolis humanitatē: t miserere super infirmi plasmatis debilitatē. Cādet
nudatum pectus: rubet cruentum latus: tensa arent vi scera: decora languēt lumina: regia pallent ora: procera rigēt brachia: pendēt crura marmorea: rigat terebratos pedes sancti sanguinis vnda. Specta gloriose
genitor gratissime, plus lacerata mēbra: t memorare benignus que mea
est substantia. Conspice dei dominio
penam: t relena conditi hominis mi R
seriam. Vide redēptoris supplicium:
t remitte redempti delictum. Hic est
domine mi qđ ꝓpter peccata populi tui pessimi: licet ipe sit dilectus in
quo tibi bene complacuisti. Hic est il
le innocens in quo dolus inuēt nō
est: t tamē cum iniquis reputatus ē.
Quid ꝑmisisti dulcissime puer vt sic
indicaret? t Quid cōmisisti amantissime iuuenis vt sic tractareris? Quid
scelus tuū: que noxa tua: que eā mortis: que occasio tue d̄nationis? Ego
esti sum tui plaga doloris: tue culpa
occasiōis: Ego tue livoꝝ passiōis: tui
cruciatus labor. Ego tue mortis meritum: tue vindicte flagitiū. O mirabilis cēsure cōditio: t ineffabilis mysterij dispositio: peccat iniquus: t punitur iustus: delinquit reus t vapulat innocens: offendit impius: d̄natur pius: qđ mereatur malus: patitur
bonus: quod ꝓpetrat seruꝰ t exolvit
dominus: quod cōmittit homo: sustinet deus. Quo nate dei: quo tua descendit humilitas: quo tua deflagravit charitas: quo ꝓcessit pietas: quo
excrevit benignitas: quo tuus attigit amor: quo pervenit compassio? Ego
esti iniq; ego tu pena mulctarius. Ego

facin⁹ admisi: tu vltiõe plecter: ego crimẽ edidi: tu torture subijcer: ego superbiui: tu humiliar: ego tumui: tu attenuaris: ego inobediens extiti: tu obediens patri scelus inobedictie lues: ego gule parui: tu inedia afficeris: me ad vlcisci rapuit concupiscentia ardoꝛem: te pfecta charitas duxit ad crucẽ: ego ꝓsumpsi vetitum: tu subiisti eculeũ: ego delector cibo: tu laboras in pathulo: ego fruor delitijs: tu lanearis clauis: ego pomi dulcedinẽ: tu fellis gustas amaritudinem: mihi reo ridens congaudet Eua: tibi pie plorans compatitur maria. Ecce rex glorioſe: ecce impietas mea: et clareat tua pietas in mea iniusticia: et tua iusticia. Quid deus me⁹ et rex meus? Quid retribuã tibi pro omnibus que retribuisti mihi? Nõ esset inueniri potest in corde hominis qđ cõdigne talibus referatur ꝺ̃mijs: Nũ quid potest sagacitas machinari humana cui cõparet miseratio diuina? Nec est creature moliri officium quo iuste creatoris recompẽset ꝓsidium. Est autẽ nate dei in hac tua admirabili dispositiõe: cui mea fragilitas in aliquo suppediteꝛ: si tua visitatione compuncta meus carnẽ suam crucifigat cum vitijs et concupiscentijs. Et si hoc a te concedit: quasi iam tibi incipit compati vt viuere: quia et tu ꝓ peccatoribus dignat⁹ es mori: sicq; per interiora ẽ victoriã te duce armabitur ad exteriora ẽ palmam: qua deuicta persecutione spiritali nõ feratur pro amore tuo subiici gladio materiali: Ita exiguitas conditionis si tue complaceat pietati: magnitudini valebit pro viribus respondere conditoꝛi. Et hoc celestis medicine bone iesu: hoc tui antidoti amoꝛis. Oro te per ãtiquas miseroꝝ dias tuas: infunde meis visceribus vt relicta vipere contagiõis labe: recinteꝛ et me incolumitati ꝓstines: quo gustato nec rare me suauitatis tedeat me illecebꝛosa mundi ꝓspera toto affectu despicere: et nulla ei⁹ aduersa pro te formidare: memoꝛ eꝝ perpetue nobilitatis semp fastidiam ventos hoꝝ tranſitoꝛij timoꝛ. Nihil quesso sine te mihi dulcescat: nihil complaceat: nihil pretiosum: nihil preter te mihi arrideat speciosum: vilescant obsecro abs te mihi omnia: foꝛ deficãt vniuersa: qđ tibi aduersum est: et mihi molestum sit: et beneplacitũ indeficiens desiderium: tedeat me gaudere sine te: et delectet me tristari pro te. Sit mihi nomen tuũ refocillatio: et memoꝛia tua mea consolatio: fiant mihi lachryme mee panes die ac nocte: tuas inuestigando iustificationes: sit bonũ mihi lex oris tui sup milia auri et argenti: sit obedire tibi amabile: relinere execrabile. Rogo te spes mea per officies pietates tuas vt proprietatis officijs iniquitatibus meis. Adaperi aures meas mãdatis tuis: et ne declines flagitio per nomen sanctum tuũ in ꝺ̃na malicie eoꝝ meũ ad excusandas excusationes in peccatis. Vero etiaꝫ per admirabilem humilitatẽ tuam: non veniat mihi pes superbie: et manꝰ peccatoris non moueat me. Ecce omnipotẽs deus pater ꝺ̃mini mei: dispone benigne quo mihi miseraris: quomodo quicquid pretiosi⁹ inueni: deuote tibi obtuli: quicquid charius reperi: suppliciter ꝓsentaui: nihil mihi reliqui quin tue exponerem maiestati: nihil iam superest quod adijciam: quia totam tibi delegaui spem meã. Direxi tibi aduocatũ meum: tuuꝫ dilectum filiuꝫ: mihi gloriosam progeniem inter me et te mediatoꝛẽ. Mihi inquã intercessoꝛem per quẽ confido veniaꝫ: mihi verbis: quia pro meis diri missum factis: enumeraui sanctissime tibi sobolis moꝛtes quã pro me fuisse credo perpessam. Credo a te missam veritatẽ: nostraꝫ suscepisse humanitatẽ: in qua dignũ duxit vinculaꝝ alapas: sputa irrisiones eꝝ ꝓferre: nec non cruces clauos eꝝ sustinere. Hanc olim infantie vagitib⁹ deno-

litam: puericie pannis astrictam: studioꝝibus vexatam: ieiunijs macerataꝫ: vigilijs afflictam: itineribus fessam: post affectam flagris: lacerataꝫ supplicijs: deputatã ei mortuis. Dilatam vero gloria resurrectionis: ecce lotum gaudijs indutit: et in dextera tue celsitudinis collocauit.

Tu placatio mea et ꝓpitiatio mea hic intende pius quomodo genuerij filiuꝫ: et quem redimeris seruuꝫ: hic aspice factoꝛeꝫ: et ne despicias factura: amplectere serenus pastoꝛem: et recipe miseroꝝ allatã ꝓprijs humeris ouem. Hic ipe est fidelissimus pastoꝛ ille qui vndum errabundam ouẽ per abruptes montiuꝫ: precipitia vallisꝫ multis quesierat: vastisq; labꝛibus: quiq; iaꝫ morienti iam per longa exilia deficienti: tandem inuẽ te gandẽs se suppõit: et miro sibi admixtu charitatis innixam de confusionis abysso leuauit: pijsq; eo astrictaꝫ complexibus ad nonagintanouem vnam que perierat deportauit ouẽ. Ecce ꝺ̃mine nu rex omnipotens deus: ecce pastoꝛ bonus refert tibi ouꝫ quam cõmisisti ei. Suscepit te disponente ad saluandum hominẽ quem tibi restituit omni labe immunẽ: ecce tibi tuã charissimus plasma filiuꝫ reconciliat: quod a te procul deuiauerat: En gregi tuo mitis pastoꝛ reformat quod predo violẽtus abegerat: reddit tuis conspectibus seruũ: quez sua propria fecerat conscientia fugitiuũ: vt qui per se penã meruit: per factoꝛẽ mundi mereatur veniã: quiq; pro culpis suis sperabat gehennam: tanto duce iaꝫ confidat reuocari ad patriam. Potui per me te sancte pater offendere: sed nõ potui per me te mihi placare: factus est aduocatus meus tuus dilectus filiuꝫ: meam partiens pauꝝ humanitatẽ vt curaret infirmitatẽ: quatenus vnde culpã emiseram offensionis: inde tibi immolarem sacrificiũ laudis: meq; per hoc tue redderet pietati placabilem: quo sedens ad dexteram tuã semper mee substantie ostenderet esse consortem. Ecce spes mea: ecce tota fiducia. Si me ꝓ mea vt dignum est despicis iniquitate: respice saltem misertus in me pro dilecte sobolis charitate: in filio attende quid propitieris in seruo. Vide carnis sacramẽtum: et carnis remitte reatum: recole quod bonus perpessus ẽ filius: et obliuiscere qđ malus operatus est seruus. Quotiẽs beate ꝓlio tibi fancia patent vulnera: ꝺ̃ela tescant obsecro vulnera mea: quotiens rubet preciosus sanguis pio delatere: ꝺ̃leantur supplico tabes mee polluciõis: Et quia te caro lacessiuit ad iram: caro te inflectat preco: ad misericordiaꝫ: vt sicut me caro seduxit ad culpaꝫ: caro deducat ad veniam. Multuꝫ quippe est qđ mea meretur impietas: longe autem maius est quod redemptoꝛis mei possit pietas: magna enim est mea iniusticia: multo vero maioꝛ redemptoꝛis mei iusticia. Quanto enim superioꝛ est deus homine: tanto mea malicia est inferioꝛ bonitate eius: vt qualitate ita etiam quantitate. Quid enim deliquere posset homo: quod non dei filius redimeret factus homo? Que tantum superbia tumeret: quam nõ tanta humilitas sterneret? Quidnã esset mortis imperiuꝫ: quod nati dei non destrueret crucis supplicium? Mirum ꝺ̃s meus si equa lance iniquitas peccantis hominis et redimentis gratia libꝛetur auctoꝛis: non tantuꝫ oriens distat ab occidente: seu inferioꝛ separatur infernus a fumo celi cardine: quanti pietas redemptoꝛis superat maliciam peccatoris.

Pã lucis optime creatoꝛ: nã culpis tẽgice meis ꝓ dilecti filij tui laboribꝰ imẽsis. Pã queso eius pietati mea pietas: ei⁹ modestie mea pusillitas: et mãsuetudini donet ferocitas. Pã sua hũilitat meã sup hũã: patiẽtia ei⁹ meã impatientiã: benignitas duriciã: obediẽtia inobediciã: et tranq̃llitas inqe-

dinem: vulcedo amaritudinē: suauitas iram: charitas lucrifaciet crudelem obstinatiā. Jam diuini amoris numinis patris omnipotētis prolisq; beatissime sancte spiritus: merentiū clementissime cōsolator: spiritus alme: iam cordis mei penetralibus potenti illabere virtute: et tenebrosa q̄q; negligete lucis latibula luminis consciī fulgore pius habitator: letifica: miseros abūdātia longo ariditatis marcescentia squalore visitando fecunda: Sancta interioris hominis arcana tui amoris iaculor: et tepentis ieceris medulla: flammis salutaribus penetrando succende: sanctiq; feruoris igne illustrando omētis et corpis vniuersa depasce. Vota me tue volūtatis torrente: vt iam nihil mundanorū degustare libeat venenate vulcedinis: Judica me et discerne de gente non sancta causam meā: Doce me quia deus meus es tu facere voluntatē tuam. Credo ergo: quēcunq; habitaueris: in eo patris ac piter filij domiciliū condis. Beatus qui te meretur hospitē habere: quoniam per te pater et filius apud eū facient mansionē. Veni iaz: veni benignissime volētis alleuiator: in inoportunitatibus et tribulatiōibus adiutor. Veni mundator: sceleris: curator: vulneris: Veni fortitudo fragiliū: releuator: labentium: veni doctor: humilium: destructor superborū: veni orphanoz pius pater: Consolator miserorū: viduarum dulcis iudex: veni spes paupez: refocillator: deficientiū: Veni sydus nauigantium: portus naufragantium: Veni o olim vigilātiuz decus singulare: morientium vnica salus. Veni sanctissime spiritus: veni et miserere mei. Apta me tibi et condescende propitius mihi: vt mea tue magnitudini erigitas: tuo q; roborī mea imbecillitas fm tuaz multitudinem complaceat miserationū. Per iesum et.

Placere domine famulis et famulabus tuis. N. et dirige actus eoz quotidie in bonum: et omnia peccata eoz dimitte: et mitte in eoz eoz tale intellectum: vt ex toto corde tibi fideliter seruiant et tibi placeant: et omni tēpore in tuo sancto seruitio permaneant. Per.

Famulos et famulas tuas quesumus domine: fratres et sorores meos omesq; debitores meos corpore pariter et mente purifica: vt in tua inspiratiōe compunctiones delectationes vitare ꝑ̄ualeant. Per dominū nostrum iesū christū.

Dignus est mercennarius vel operarius mercede sua: orationibus tuis credit et optat iuuari: et sarcina peccatorum a te subleuari. Per.

Beati Anselmi liber meditationū: explicit.

Capitulorum libri de meditatione redemptionis generis humani beati Anselmi Annotatio.

Ca.j Que sit virtus salutationis: et vbi.

ij Cur sit occultata et tam diu dilata.

iij Qua et quino necessitate se sic humiliauit.

iiij Quomodo dicatur factus obediens et huiusmodi: cum sola libera voluntate hoc fecerit.

v De meditatione circa hoc et q̄ gaudendū circa passionē christi.

vj De bñficijs hoīs a xp̄o exhibitis.

vij De gratijs agendis sup his.

Beati Anselmi de meditatione redemptiōis generis humani liber incipit.

Que sit virtus salutationis et Vbi: Ca.I.

De meditatiōe redēptiōis hūane

Nima christiana: ala ō grani morte fluscitata: ala de misera fuitate christi sanguine redēpta et liberata: excita mentem tuam mumento resurrectionis tue: recogita redemptionem et liberationē tuā: retracta vbi et que sit virtus saluationis tue: versare in meditatiōe eius: delectare in ꝓtēplatiōe eius: cesset fastidiū tui: sapiat in corde tuo: intende in hoc mētem tuaz: gusta bonitatē redēptoris tui: accendere in amorem saluatoris tui: mande fauū verboz: suge plus q̄ mellitū sapozē: gluti salubrē dulcozē: mande cogitando: suge intelligendo: gluti amando et gaudēdo delectare mādendo: gratulare sugendo: iocundare gluciendo. Vbi ergo et q̄ est virtus et fortitudo salnatoris tui? Certe christus te suscitauit: Pile bonus samaritan⁹ te sanauit: Pile bonus amicus aniaz suā te liberauit: Christus inquā. Ergo virtus saluationis tue: virtus est christi. Ubi est hec virtus christi? Utiq; cornua in manibus: Ibi abscōdita est fortitudo ei⁹. Cornua quidez in manibus eius: q; brachijs crucis confixe sunt manus eius. Que aūt fortitudo in tāta infirmitate? Que altitudo in tāta humilitate? Quid venerabile in tanto ꝓtemptu? Sed certe iō absconditus: q; in infirmitate: et ideo celatus: q; in humilitate: Ideo occultus: q; in ꝓtēptu. O fortitudo abscondita: hominē in cruce pēdentē suspendere morte eternaz: genus humanū ꝑmentē hostem in ligno confixū: defigere mādā ꝑpetue mortī affixā. O celata potestas: hoīez damnatū cū latrombo: saluare hoīes dānatos cū dēmōib⁹: hostem ſ pabulo extensū ossa trahere ad scipm. O virtus occulta: vnaz alam emissam ſ rotmēto: innūerabile extrabere de ifemo: hoīez mortē corpis suscipe: et mortē alaz ꝑmere.

Cur sit occultata et tam diu dilata: Ca.II.

Ur bone domine: pie redemptor: potens saluator: cur tā tā virtutē operuisti tāta humilitate? An vt falleres diabolus: q̄ fallendo hominē deiecit de paradiso? Sz vtiq; vitas nullū fallit. Qui igras q̄ nō credit veritatē: ipe se fallit. Qui vidz vitatē et odit et ꝓtēnit: ipe se fallit. Veritas itaq; nullum fallit. An ideo vt ipe diabolus se falleret? Sed vtiq; sic veritas nullum fallit. ita nō intendit vt alīq̄s se fallat: q̄uis hoc dicat facere eū ꝓmittit. Nō enī assumpsisti hominē vt te notum ꝑtres: sed vt ignotū aperires. Verū deū: verū hominē te dixisti: et opibus ostendisti. Vel p se occultata fuit nō studio occultat: nō sic est facta vt absconderet: sed vt suo ordine ꝓficerētur. Nec vt aliquez deciperet: sed vt quēadmodū oportebat: fieret. Et si dicit occultata: nō est aliud q̄ nō est oībus reuelata. Nā erit veritas quon oībus se manifestat: nulli tamē se negat. Ergo dñe nec vt falleres: nec vt aliquis se falleret sic fecisti: sz vt faceres quod et quomodo faciendum erat: per omnia in veritate perstitisti. Qui ergo se fefellit ſ tua vitate: nō de te: sed de ꝑpria queratur falsitate. An diabolus habebat aliq̄d in se aduersus deū vel aduersus hominē ꝑpe qđ de⁹ pius deberet aduersus eū ꝓ homine hoc mō agere q̄ agere fortitudine: vt dū illecrū illū hominē iuste occideret: iuste potestatē quā sup iniustos habebat: perderet. Sed certe diabolo nec deus debebat aliquid nisi pēnā: nec homo nisi vincere: ita vt quēadmodū ab illo se facile ꝑmisit vinci peccādo: ita illū vincere vsq; ad difficultatē mortis! misticā integrā seruādo. Sz et hō nisi deo debebat homo: Nā nō peccauit aduersus diabolū: ſ aduersus deum. Nec homo diaboli erat: ſ et homo et diabolus dei erant. Sed et q diabo-

lus verabat holez: non hoc faciebat zelo iusticie ꝙ nequitie: nec iubēte deo ꝙ permitteret nō diaboli ꝙ dei iusticia exigēte. Nihil ꝫ erat l diabolo cur deꝰ adūsus eū ad saluādū homez fortitudinē suā celare aut differre deberet.

Qua ⁊ cuius necessitate se sic humiliauit: Ca. III.

Ra aliq̄ necessitas coegit vt altissimꝰ sic se hūiliaret ⁊ oēm ad faciendū aliq̄d tantū laboraret? Sed oīs necessitas ⁊ impossibilitas eiꝰ subiacet voluntati. Quippe qđ vult: necesse ē esse: ⁊ qđ nō vult: impossibile ē esse. Sola ꝫ volūtate: ⁊ qđ oīs eius volūtas sp bona ē: sola fecit hoc voluntate. Nō enī deus egebat vt hoc mō hominē saluū faceret: ꝙ hūana natura diabolo vt mō dho deo satisfaceret. Nō egebat deꝰ vt tā laboriosa pateret: ꝙ indigebat hō vt sic deo reconciliaret: nec egebat deus vt sic hūiliaret: sed indigebat hō vt sic de profundo inferni eueret. Diuina natura humiliari aut laborare nō equit nec potuit: hec omnia humanā naturā vt ad hoc restitueret ꝓpter qđ facta erat: necē erat facere: sed nec illa nec quicquid deus non est: poterat ad hoc sufficere. Nā hō ad qđ institutus est nō restituit: si nō ad similitudinē angelorū in q̄bus nullū est peccatū ꝓuenitur. Qđ est impossibile fieri: nisi offā peccata peccatorū remissione: que nō fit nisi ꝓcedēte integra satisfactiōe: quā satisfactionē talē oportet esse: vt peccato: aut aliq̄s ꝓ illo det aliq̄d deo de suo qđ debitū nō sit: qđ super oē qđ deus nō est. Si enī peccare ē debitum honorare: ⁊ hoc hō facere non deberet: et taz si nēce erit q̄cq̄d ē qđ deꝰ nō ē perire: vtiq; ꝟitas inmutabilis ⁊ aperta ratio exigit vt q̄ peccat reddat aliq̄d deo ꝓ honore ablato maius q̄ sit hoc ꝓ quo illū exhonorare debuit. Qđ qm hūana natura sola nō debeat: nec sine debita satisfactione reconciliari pōt: nec illa nec q̄cq̄d deꝰ ē ad ꝫ sufficere: Ne ꝫ iusticia dei l reg̃ suo penit̄ lordinatū relinq̄ret: ꝟenit bonitas dei: ⁊ eā in suaz ꝑsonam assumpsit filius dei: vt in eo persona esset homo deus q̄ haberet qđ ꝛogaret: nō solū oēm essentiā que deus nō est: sed ⁊ oīne debituz qđ soluere peccatores debent: ⁊ hoc cum nihil ꝓ se deberet: solueret ꝓ alijs: q̄ qđ debebāt reddere nō habebāt. Preciosior est nanq̄ vita hominis illius q̄ oē qđ deus non est: ⁊ superat oīne debitū qđ debent peccatores ꝓ satisfactione. Si enī filij interfectio supat omnē multitudinē et magnitudinē peccatoꝝ que cogitari possunt extra personam dei: palā est quia vita eius magis est bona q̄ oīa peccata sint mala q̄ extra ꝑsonā dei sunt. Hanc vitā homo iste cū ex debito mori non debebat: quoniā peccator nō erat: ꝙte dedit de suo ad honorē patris: cū eā sibi auferri ꝓpter iusticiā permisit: vt exemplū oīnibus alijs daret: iusticiā dei ab illis nō ee deserendā ꝓpter mortē quā ex necessitate aliquando soluere debent: cuz iste qui eā non debebat ⁊ seruata iusticia vtare posset: eaz sibi illatā ꝓpter iusticiā sponte sustineret. Dedit itaq̄ humana natura deo in illo homine ꝙte ex debito qđ suū erat: vt redimeret se in alijs in quibus quod ex debito exigebat reddere nō habebat. In omnibus his diuina natura non est humiliata: ꝙ hūana ē exaltata: nec illa ē iminuta: ꝙ ista miserecorditer est adunata.

Quomodo dicatur factus obediens ⁊ huiusmodi: cuz sola libera volūtate hoc fecerit: Ca. IIII.

Et humana natura in isto homine passa est aliq̄d vlla necessitate: ꝙ sola libera voluntate. Nec aliqua violentie subcubuit: ꝛ sponte sua voluntate ad bonoꝝ ē dei ⁊ vtilitatē aliorꝝ hominū q̄ illi mala voluntate sūt illata laudabiliter ⁊ miserecorditer sustinuit. Nec vlla cogente obedientia: ꝙ potenti dispōnēte sapientia. Nō enī illi homī patē vt moreretur cogendo ꝓcepit: sed ille qđ patri placiturū: ⁊ hoibus ꝓfuturuz intellexit: hoc sponte fecit. Nō enī ad hoc cū cogere potuit pater: qđ ab eo exigere nō debuit: nec patri tāmus honor potuit non placere: quem tam bona voluntate filius spōte obtulit. Sic itaq̄ patri liberā obedientiā exhibuit: cū hoc qđ patri placaturū scīt: spōte facere voluit. Denīq; qm̄ ꝑ illi hanc voluntatē bonaz dedit q̄uis liberā: non īmerito vicitur quia eaz velut ꝓceptum patris accepit. Hoc itaq̄ mō obediens fuit patri vsq; ad mortē. Et sicut mandatū dedit illi pater: sic fecit. Et caliceꝫ quē dedit illi pater: bibit. Hec est enī pfecta ⁊ liberrima humane nature obedientia: cū voluntatē suā liberā spōte voluntati dei subdit: ⁊ cū acceptā bonā voluntatez sine oīni eractione spōtanea liberrate opere ꝓfecit. Sic homo ille redemit omnes alios: cum hoc ꝙquod sponte dedit deo: computat ꝓ debito qđ illi debebāt. Quo ꝓcio non tenel tantū a culpis homo redimitur: sed etiam quotiens cū digna penitentia redierit recipit: quamtamen penitentia peccanti nō ꝓmittitur. Qđ quoniā in cruce factū est: per crucem noster christus nos redemit. Qui ergo ad hanc gratiā volūt cum digno affectu accedere saluant: Qui vo illā ꝓtēnūt: qz debituz qđ debent nō reddūt: iuste dānantur.

De meditatione circa hoc: ⁊ de quo gaudenduz circa passionē christi: Ca. V.

Ece alia christiana: hec ē ⁊ tua salmationis tue: hec ē eā liberratio tue: hoc est ꝓ eaū redēptionis tue. Captiua erat: sed hoc mō ea redēpta. Ancilla erat: ⁊ sic ea liberata. Sic ea ceal reducta: ꝓdita: restituta ⁊ mortua resuscitata. Hoc mādat homo: hoc ruminet: hoc sugat: ꝙ gluriat ea tuum: cum eiusdē redemptoris tui carnez ⁊ sanguinē accepit ea tuū: hoc fac in hac vita q̄tidianū panē ⁊ victū ⁊ viaticū tuū: quia ꝓ ꝫ ⁊ nō nisi ꝓ hoc ⁊ tu manebis in christo ⁊ christus in te: et in futura vita erit plenum gaudium tuum. Sed o tu domine: tu qui vt ego viuerem mortem suscepisti. Quomodo letabor de libertate mea que non est nisi de vinculis tuis? Qualiter gramlabor de salute mea: cuz non sit nisi de doloribus tuis? Quomodo gaudebo de vita mea que nō est nisi ō mors tua? An gaudebo de his que passus es: ⁊ de crudelitate illorum qui ea tibi fecerunt? Quoniā nisi illi fecissent: tu passus nō eēs. Et si tu passus nō esses: bec mea bona nō eent. Aut si de illis dolebo: quomodo de illis ꝓpter que illa fuerunt: ⁊ que non essent nisi illa fuissent gaudebo? Sed certe illorum nequitia nihil facere potuit nisi quia tu sponte permisisti: nec tu passus eēs nisi qz pie voluisti. Illorū itaq̄ debeo crudelitatem execrari: mortez ⁊ labores tuos compatiendo imitari: piam voluntatē tuam grās agendo amare: ac sic secure ō bonis mihi collatis exultare.

De beneficijs homi a christo exhibitis: Ca. VI.

Ego homuncio: illorū crudelitatē dimitte ei iudicio: ⁊ tracta ō his que debes saluator tuus: Cōsidera quid tibi erat: ⁊ quid tibi factum sit: ⁊ pensa qui hoc tibi fecit quo amore dignus sit: Intuere necessitatem tuam ⁊ benignitatem eius: et vide quas grās reddas ⁊ q̄ntū debeas amori eius. In tenebris: in lubrico in descensu subter immeabile chaos inferni eras īmersus: ⁊ q̄si plumbeum pondus pendens a collo tuo te deorsū trahebat. Cui ꝓportabile deinp te ꝓmebat: hostes tuisibiles te toto conatu impellebant. Sic eras sine oī auxilio ⁊ nesciebas: q̄ sic ꝓceptus ⁊ natus eras. O quid tibi tunc erat ⁊ quo te ista rapiebant: expauesce memorando: ꝓtremisce cogi

tão. O bone dom̃e iesu christe ſic poſito nec petenti nec opinanti vt ſol mihi illuxiſti: et quom̃ erã oſtẽdiſti: Abieciſti plibũ qõ deorſũ me trahebat: et remouiſti onus qõ deſuper me p̃mebat: impellentes me repulſiſti: ac ultro te p̃ me oppoſuiſti. Vocaſti me noſce nono qõ mihi ꝺ̃ tuo nomine dediſti: et ſecuruatũ ad aſpectũ tuum ereXiſti dicens: Cõfide: ego te redemi: a ſam meã p̃ te dedi: Di adhereS mihi et matã in q̃buS eraS ena deo: et in p̃fundũ quo p̃perabas nõ cadeS q̃ducã te ad regnũ meũ: et faciam te heredẽ dei et cohered̃ meũ. Exinde accepiſti me in tutionẽ tuã: vt nihil noceret alemee ꝺ̃ voluntatẽ ſuã. Et ecce licet adhuc nõ adheſerim tibi ſicut ꝺ̃ſoluiſti nondũ tũ in infernũ me cadere permiſiſti: ſed adhuc expectaſ vt adhereã et faciaſ qõ p̃miſiſti. Certe dñe ſic erã: et hoc feciſti mihi: In tenebriS erã: qz nihil nec meip̃m ſciebã ſi lubricO: qz ſbecillis: et fragilis ad lapſuS peccati eram in deſcenſu ſuper chaos inferni: quia in p̃mis parẽtibus deſeenderã de iuſtitia ad iniuſtitiã: p quã deſcendit ad infernuS: et de beatitudine ad tẽporalem miſeriã: de qua cadit ad eternã miſeriã. ꝐdonDus originalis peccati deorſum me trahebat: et onus importabile iudicij dei me p̃emebat: et inimici mei demones: vt me alijs peccatis vãnabilio: ẽ facerẽt: ẽtũ in ipſis erat vehementer inſiſtebant. Sic deſtituto oñi auxilio: illuxiſti mihi et quõ eram oſtẽdiſti. Quia et cũ ego nondũ hoc noſcere poteram: alios ꝺ̃ pro me eſſent: et poſtea meip̃m añ ꝺ̃ poſtularẽ: hec me oſa docuiſti: plumbũ trahens et onus granã et boſtes impellentes reiecIſti. Quia peccatũ in quo natus et ꝺceptus erã et dãnatiõẽ eius amouiſti: et malignos ſpiritus ne vim aſe mee facerẽt, phibuiſti: Chriſtianũ me feciſti vocari de noſce tuo: per qõ et ego ꝺfiteo: et ti cognoſcis me inter redẽptos tuos et ereXiſti et elevaſti me ad noticiam et amoꝛẽ tuũ: feciſti me ꝺfidere de ſalute aſe mee pro qua dediſti anmã tuã: et mihi ũ te ſeq̃rer p̃miſiſti gl̃am tuam. Et ecce cũ nondũ ſequar te ſicut conſtituiſti: inſup multa peccata fecerim que tu p̃hibuiſti: adhuc expectaS vt te ſeq̃r: et donec qõ p̃miſiſti.

De gratijs agẽdis ſup his: Ca. VII.

Conſidera anima mea: intẽdite oſa intima mea q̃ntum illi debeat ſ̃ſtã tua mea tota. Certe dñe q: me feciſti: debeo amoꝛi tuo meip̃m totum: quia me redemiſti: debeo meip̃m totũ: quia tantũ p̃mittiſ: debeo meip̃m totũ: imo tantũ debeo amoꝛi tuo plus q̃ meip̃m: quãtũ tu eo maioꝛ me p̃ quo dediſti teip̃m: et cui p̃mittis teip̃m. Fac ꝺ̃coꝛ dñe me guſtare p amoꝛẽ qõ guſto per cõgnitionẽ: Sentiã p affectũ qõ ſentio p intellectũ: plus debeo q̃ meip̃m totũ: ß nec pl̃ habeo: nec hoc ip̃m poſſũ p me reddere totũ. Trahe me dñe l amoꝛẽ tuũ: et tip̃m totũ. Totũ qõ ſum tuũ eſt ꝺdinone: fac totũ tuũ dilectione. Ecce dñe coꝛã te ẽ coꝛ meũ: conaC: ſed per ſe nõ poteſt: fac tu qõ ip̃m nõ poteſt. Admitte me intra cubiculuS amoꝛis tui: pete: quero: pulſo. Qui me faciſ petere: fac et accipere. Das quererc: da inuenire. Doces pulſare: aperi pulſanti. Cui das ſi negas petẽti? Quis inuenit: ſi q̃rẽs fruſtraC? Cui aperis ſi pulſanti claudis? Quid das nõ oranti: ſi amoꝛem tuum negas orann? A te habeo deſiderare: a te habeaꝛ impetrare. Adhere illi: adhere impoꝛtune aia mea. Bone dom̃e: pie dñe ne rejcias eaS: fame amoꝛ tui lãgueC: refocilla eã: ſatiet eã dilectio tua: ſpiraguet eã affectuS: ſplcat eã amoꝛ tuus: occupet me totũ et poſſideat me totũ: qz tuã eſt p̃ſe et ſpirituſancto deus ſolus benedictus in ſecula ſeculoꝛ: Amen.

Bti Anſelmi liber de meditatione redemptionis generis humani: explicit.

Einſdem beati Anſelmi: dialogus de paſſione domini incipit.

A Ear Anſelm̃ cõ longo tpe ieiunio: lach̃ymis et orationib̃ gl̃iosam x̃ginẽ exorabat: vt ei dilecti filij ſui paſſionẽ dignaref pfectꝰ reuelare. Cui tãdẽ apparẽs hã virgo dicebat: Tãta et talia paſſus eſt meus filiꝰ ꝺdilectus: qõ nullꝰ fidel̃ ſine lachymaꝝ effuſiõe põt exp̃imere. Tũ quia glorificata ſum: ampliꝰ flere nõ poſſũ: et ad ꝺceS tuas et p ſalute mundi oꝛ: tibi paſſionẽ mei filij p oꝛdinẽ explicabo. Btũo q̃ Anſelmꝰ q̃ſuit p ſingula: et beata virgo ad ſingula reſpõdebat. A Dic mihi chariſſima dña: quale fuit initiũ paſſionis filij tui? M Cũ filius meus a cena facta cũ diſcipliS ſuis ſurreXit: Judas ſcarioth ſacerdotũ p̃cipes adiit: et filiũ meũ tradẽs: p triginta argẽteis vẽdidit. A Quales fuerũt illi denarij? M IſmaeliticI: quib̃ et ioſeph vẽdit갰 fuit añ multos annos: et hereditaria ſucceſſiõe fuerãt devoluti ad illos iudeos: q̃ filiũ meũ emerũt: et vnuſq̃q denari갰 valebat trigita vſuales. Judas ꝺ tã anarus fuit: q̃ q̃ denarios vidit: chriſtũ p eis tradidit. Et licz chriſt갰 ei p̃diſſet ſcpꝰ: nũ ille iudas pß nõ fuerat emẽdat갰. A Fuiſti tunc cũ filio tuo: et diſcipulis ei갰? M Rõ: ſed ſciaS q̃ fili갰 me갰 cenauerat et q̃ pedes diſcipl̃oꝝ lauerat: et coꝛpus ſuũ et ſanguinẽ ſuũ diſcipliS dederat: et pulciter p̃dicauerat: at iudas pontifices adierat: fili갰 me갰 de monte ſion cũ diſcipulis ſuis p poꝛtã ad natatoꝛiũ ſiloe: vbi erat hoꝛt갰 quẽ introiuit: et diſcipulis dormientibus aſcendit ad montis oliueti pedem: quãtũ ad iactũ lapidis a diſcipulis: et oranit ſic patrẽ: Exaudi me dñe: q̃ſi benigna ẽ miſico: dia tua: ſm multitudinẽ miſerationũ tuarũ: reſpice i me: Re auertas faciẽ tuam a puero tuo q̃ſi tribulo: velociter exaudi me: Intẽde aſe mee et libera eã p̃opter inimicos meos eripe me.

A Quare oranit? M Ꝑpter tres raõẽes. Ꝑrima q: delicate nutrit갰 fuit: vtpote filius virginis et ꝺ ſtirpe regia nat갰: q: nobiles magis volẽt q̃ ignobiles. Secũda q: tãta angiſtia cũ iuaſit: q̃ guttas ſanguineas ſudauit de toto coꝛpe: q: deus fuit: et tãto oſa q̃ pati debuit p̃ſcinit: videlicet cõſputionẽ: blaſphemias: flagellationẽ: crucifixionẽ: et hm̃oi. Tertia q: p̃ſcinit q̃ iudei nõ deberẽt ei miſereri. Et q̃ſi oranit: Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte: verũ tamẽ nõ mea voluntas ſed tua fiat: angel갰 dñi apparuit ei ꝺfoꝛtãs cũ et dicẽs: Cõſtans eſto dñe: mõgen̄ humanũ debes redimere. Poſt hoc fiI갰 me갰 ad diſcipl̃os redit: eoſq̃ dormiẽtes inuenit: quib̃ et dixit: Nõ potuiſtiſ vna hoꝛa vigilare mecũ? Dicẽs enã: Ecce appꝛopiquat q̃ me tradet: et ecce Judas venit cum turba iudeoꝝ magna: dixitq̃ iudeis: Duo ita q̃ pacis ſũt: ſcz Jacob갰 et Jeſus: vñ do vobis ſignũ: Quẽcunq̃ oſculaꝝ fuero: ipſe ẽ tenete eũ. Et cũ iudas accederet cũ turba: p̃ceſſit Jeſus ad eoſ dicẽs: Quẽ queritiſ? Qui reſpõderũt: Jeſum nazarenũ. Cui bus Jeſus: Ego ſũ. Et cum diriſſet: ego ſum: oẽs ceciderũt retroꝛſũ. Iterũ dixit ieſus: Si me queritis: ſinite hos abire: vt ſcẽptura impleat: Quia q̃s dediſti mihi: nõ pdidi ex eis quẽq̃. Tũc iudas oſculabat eũ. Cui dixit ieſus: Juda oſculo tradis filium hoIo? At illi iniecerũt manꝰ in Jeſũ et tenuerũt eũ. Tũc petr갰 eduxit gladiũ: et peuſſit ſuũ p̃ncipis ſacerdotũ q̃ vocabatur malch갰. A Cõtigit ibi aliq̃s miraculũ? M Filius meus applicuit ſibi ſeruũ: et curauit auriculã ei갰: et dixit petro: Mit-

Ioh. 18.

Matt.26 te gladiū tuū in vaginam: Calicē quē dedit mihi pater nō bibam illum? Quis est ꝙ accepit gladiū: gladio perit: An putas ꝙ nō possim rogare patrē meū & exhibebit mihi plus ꝛ duodecim legiones angelorū. Tunc omnes discipuli relicto eo fugierunt. A Dic pissima domina fuisti tunc cum illo? M Non. A Quare: cū eū tātū diligeres? M Non instabat & nō expediebat vt mulieres nunc fortio inuenirent. A Ubi ꝙ dulcissima fuisti tunc? M Fui in domo fortis mee: martis ioānis euāgeliste. A Quō ꝙ vel a quo nūciatū tibi fuit factū hmōi? M Audi nūc qō multū est lamētabile: Venerūt discipli currētes & lachrymabiliē clamātes: O charissima domina: dilectus filius tuus magister nr captus est: & nescimus ꝙ ducat vl quid fiat ei. A Flenisti tunc domina? M Licet scirem ꝙ genus humanū redimere deberet: tñ ꝓpter maternū affectū: doloris gladius animā meā pertransiuit. A Quo tūc fuit dulcis filius tuus dilect⁹? M De hosto ꝑdicto per vallē iosaphat in ciuitatē: & diebat in palatiū scribarū et pontificū & phariseorū intra rēplū in domū anne: & quesiuit annas de doctrina eius: & discipulis. At ille rūdit: Ego palam locutus sum mūdo: ego semp docui in synagoga: in templo vbi omnes iudei conueniūt: & in occulto locutus sum nihil: Quid me interrogas? Tūc assistens vnus ministrorū dabat ei alapā increpans crudelitatis dicēs: Sic rūdeo pōtifici? Filius aūt me⁹ vt agnus māsuetus rūdit ei: Si male locutus sum: testimoniū ꝑhibe de malo: si aūt bene: qđ me cedis? Tūc ligauerūt oculos eius & ꝛ ꝙ furi: & ō tā nulli fit nisi prius cōdemnet. Et illuserunt ei tota nocte spuētes in faciē suā: & pentientes ei dixerūt: Prophetiza nobis: & quis est ꝙ te pcussit? Johes vero existēs intus qui nos erat pōtifici: introduxit petrū. Quē videns ostiaria dixit: Tu es et discipulus hoīs istius. Petrus vero ter negauit eū iuramēto ꝙ nūꝙ eū vidisset neꝙ nouisset: Et statī gallus cantauit. Et conuersus iesus respexit petrū: Et recordatus est petr⁹ verbi domini qđ dixerat ei: Quia priusꝙ gallus canet: ter me negabis. Et egressus petr⁹ fleuit amare. A

Ubi fuisti charissima dña cū hec fierent? M Statim cū discipuli mihi dixissent ꝙ facta fuerāt: omnia ossa mea cōtremuerūt: surgēsꝙ cucurri cū Maria magdalena intra templū: audiensꝙ tumultū: volui intrare: sed non fui ꝑmissa: vnde stabam foris plorans & clamans: Deus dilecte fili mi: lumen oculoꝝ meoꝝ: quis dabit capiti meo aquā & oculis meis fontē lachrymarū: vt plangam interfectū filij mei? Maria ergo magdalena circuibat vndiqꝫ & introspiciēs ꝑ fenestras: & audiens negationem petri: cōmota est in totis visceribus ꝓ desolatiōe vnici filij mei: eo ꝙ princeps discipuloꝝ eū negasset: & dixit: O iesu bone: qlē finē sortis⁹ es: vel quid fiet de te: cum iste princeps discipulorū te negauerit? Si iesu nō te negabo in eternū. Ego aūt cū stabā plena dolore audiens omnes illusiones & ꝓtumelias ꝙs filio meo dilecto inferebāt: & petrū negantem et oīa que tota nocte ibi fiebant. Cū ergo petrus eū tertio negasset: filius ꝙs meus eū respexisset: & ꝑpter qō eū negauerat fleuisset amare: egressus foras inuenit nos foris stantes: cui cū dolore dixi: Petre petre qđ agit cum iesu? Qui clamās & einlano lachrymosa voce respōdit: Mea charissima dña absꝙ misericordia tractat et crucifꝫ vsqꝫ ad mortē. Et currens abscōdit se ꝑ timore in lapide qui vocat gallicantus: & nō comparuit donec iesus mortu⁹ fuit in cruce. A

Dic dña charissima quid fecisti cū ꝑ audires? M Gladius symeonis ꝓtransiuit animā meā. A Quid factum fuit post hec? M Mane facto eduxerūt eū de domo Anne: & duxerunt eū ad caypha principē sacerdotū: Tunc primo postꝙ captus fuerat vidi eum: et accurrens quasi leena raptis fetib⁹: videbā illā desiderabilē faciē sputā iudeoꝝ maculatā: dicēs lachrymādo: Deus dilectissime fili: ꝙ miserabiliē te mō video: ꝙ totiēs tuo dulcissimo aspectu gaudebam: Et volēs illū amplectī: non fui ꝑmissa accedere: ꝑ truſa a iudeis huc & illuc: ꝓtumeliose fui amota: et ꝑplexa vndiqꝫ ꝓcurrebar: sicut qñ fures & latrones ꝓdemnantur. A

Habuisti tunc aliquam spem ꝙ liberari posset? M Etiā: sciebam esse ꝙ ira ingeniosus fuit et facidus: & sperabam ꝙ se excusaturus esset: si Esa.35. ad iudicū veniret: Tūc sterit quasi agn⁹ māsuetissimus & nō aperuit os suū. Item fuit cnā ita amicabilis ꝙ sperabā ꝙ deberent eis misereri. Et modico tpe dilapsorādeo ꝓfut⁹ fuit ꝙ q̄si leprosus apparebat. Innenerūt eius mlta falsa testimonia: dicētes eū esse legis destructorē & ꝑplū puerſorē. Tandē duo falsi testes accesserūt dicētes: Hic dixit: Possum destruere tēplū dei: & post triduū reedificare illud: Et cayphas dixit: Die nobis si tu es xp̄s? Jesus respōdit: Si dixero vobis: nō credit⁹ mihi: Si autem interrogauero vos: nō rūderis neꝙ dimittetis: Amē dico vobis: amō videbitis filiū hoīs sedentē a dextris ꝓtentio dei: & venientē cū nubib⁹ celi. Tunc princeps sacerdotū scidit vestimēta sua: & ait: Quid adhuc desideram⁹ testes? Audistis blasphemā: Quid vob videt? Tunc oēs clamabāt: Reus est mortis. Hec plana sententia: gladi⁹ symeōis ꝓtransiuit animā meam. A Quo tūc ductus fuit? M Ad iudicē pilatū. A

B Sperasti ibi aliqđ dña charissima? M Multū sperauerā: cum turba ꝙ uenisset cui sepe vulcie ꝑdicauerat: & ꝙ infirmos sanauerat: et eos in dcto pauerat ꝙ cū de manibus iudeoꝝ liberare deberēt. Tunc vnanimiē clamabāt coram pilato: Crucifige crucifige eū. Et ꝓposuit eis turba ꝙ dixerat se filiū dei esse: & ꝙ ꝓhibuisset tributa dari cesari. Tunc pilat⁹ ꝙsiuit eū ō regno suo dicens: Tu es rex iudeoꝝ? Et rūdit iesus: A temetipō hoc dic⁹: an alij tibi dixer⁹ de me? Rūdit pilat⁹: Rūqđ ego iudeus sū? Hōes tua & pōtifices tradidēr te mihi: qđ fecisti? Rūdit iesus: Regnū meū nō est ō hoc mūdo: si ex hoc mūdo esset regnū meū: ministri mei vtiqꝫ decertarēt vt nō traderer iudeis: nūc aūt regnū meū nō est hoc mūdo. Dixit ita qꝫ pilat⁹: Ergo rex es tu? Rūdit iesus: Tu dic⁹: q: rex sū ego: Ego ad hoc natꝰ sū & ad hoc veni i mūdū vt testimoniū phibeā veritati: oīs qui ex veritate est audit vocē meā. Dixit ei pilat⁹: Quid est veritas? Hāc qstionē nō solvit ei rēsq: si soluisset: eū vtiqꝫ liberasset: & iō genus humanū redēptū nō fuisset. Tūc iudas videns ꝙ dānatus est: penitētia ductus retulit triginta argēteos ꝓncipib⁹ sacerdotū & seniorib⁹ ꝑpli dicēs: Peccauī: tradēs sanguinē iustū. At illi dixer⁹: Quid ad nos: tu videris: Et proiectis argenteis i tēplū recessit ab eis: & abiēs laqueo se suspēdit. Pilat⁹ aūt ꝓuocatis ꝓncipib⁹ sacerdotū & magistrat⁹ & plebe: dixit ad eos: Nullā cām inuenio mortis i hoc isto ex his q̄ ꝙb⁹ eum accusat⁹. At illi invalescebāt dicētes: Cōmouit ꝑplm docēs ꝑ vniuſā iudeā incipiēs a galilea vsqꝫ huc. Tūc pilat⁹ audiēs galileā: & ꝙ galileus est: misit iesū ad herodē: qđ & tūc erat hierosolymis. Herodes aūt viso iesu gauisus est valde: Erat enī ex multo tpe cupiēs videre eū: eo ꝙ audierat mlta de eo: & qꝫ sperabat aliqđ signū ab eo fieri. Interrogabat ē iesum mlt⁹ sermōib⁹: videlꝫ si esset ille puer quē pī sui⁹ volebat interficere: & ꝓpter eum multos pueros interfecerat. Jte si esset ille qui cecos illuminauerat & ō lazarū suscitauerat & adolescentē filiū vidue i

porta ciuitat[is] nayn: ⁊ mlta alia mi/racla fecisset: ⁊ rogauit eū vt aliq̄ō si/gnū faceret: ꝓmittēs vt eū de manu iudeoꝝ eriget. Jesus aūt nihil ei re/spōdit. Et posuit herodes coronam sup caput eius: ꝓmittens q̄ si faceret ei signū q̄ ipm regni sui ꝓcipem fa/ceret ⁊ pariter coheredē. Jsta coro/na romani coronant imp̄atores. Je/sus aūt nō respōdit ei. Stabāt autē principes sacerdotū ⁊ scribe ꝓstāter accusantes eū. A O dulcissima D quid tūc sperabas? W Sacha herodē esse regē naturalē elegātie: et iō sperabam q̄ regi excellētissimo fi lio meo parecre debuisset. Sprenit aūt filiū meū: ⁊ indutū veste alba re misit eū pilato: Et facti sūt amici he/rodes ⁊ pilatus: nā antea amici nō erāt admodū. Scāō aūt pilat⁹ ān/ta īmanitate ⁊ crudelitate in mort̄ filij mei ꝓspiraverit iudei: ꝓmisit q̄/dā q̄ Jesū ab herode ꝓduceret: ne tp̄m in via interficerent. Remisso er/go filio meo: ꝓuocatis pilat⁹ oībus iudeis ꝓrit ad eos: Obtulistis mihi Luc. 23. hūc hoīem quasi auertentē pplm: et ecce ego coram vobis interrogans: nul/lā causam mortis in eo inuenio ex his in quib⁹ eū accusatis: Sed neq; he/rodes: nā remisi vos ad illū: Et ec/ce nihil dignū morte actū ē ei: Emē/datū ergo illū dimittā? At illi pete/bāt barrabā qui ꝓpter homicidium missus erat in carcerē. Pilat⁹ dixit: Quid enī mali fecit? Nullā causam mor/tis inuenio in illo: corripiā q̄ eū ⁊ dimittā? At illi instabant vocibus magnis vt crucifigeret clamantes: Crucifige crucifige eū. Sedēte ergo pilato ꝓ tribunali: misit ad eū vxor Mat. 27 sua: Nihil tibi ⁊ iusto illi: Multa enī in hac nocte passa sum ꝓ visum ꝓ/pter illū. Pilat⁹ aūt sperans q̄ cru/delitati iudeoꝝ satisfacere deberet: Joh. 19. apphēsum Jesū flagellari fecit i sta/tua ligatū: ita q̄ a planta pedis vsq; ad verticē nō esset in eo sanitas. Hec statua ita spissa fuit q̄s circa duas spannas manꝰ manū tāgere nō po/tuit. Aū accipiebāt corrigias: ⁊ ma/nus eius ligabāt. A Speraste ibi J aliq̄d dūa charissima? W Mul tū sperauerā ꝓpē hāc cām quā nihi manifestabo: Delicata enim ⁊ natu/ralis ingenuitas ⁊ mēbroꝝ principa liū cōpagio mihi matri eius solūmo/do nota spem ꝓstitit: Estimabā siq/dem q̄ nudato corpe formosis mem/broꝝ lineamēnis vicii parcerēt: ꝑ hec in mōēto tpis: totalis corpis ei⁹ fa perficies: ita sanguine suffundebat ac si purpura esset circūdatus: ⁊ in/stuporem et deformitatē trā formā/tus: oībus apparuit q̄si lepra gene/sus. Milites vero plectētes coronā de spinis imposuerunt capiti eius: et veste purpurea circūdederunt eū ac veniebāt ad eū ⁊ dicebant: Aue rex iudeoꝝ: ⁊ dabāt ei alapas. Hāc co/ronam habet rex frā cie. Hec coro/na nō fuit de spinis: ꝑ ō iūcis marinis: q̄ hāt acutiores aculeos q̄s vere spi/ne. Hāc coronā cū lancea percutien tes capiti eius imprimere conabant ita q̄ sanguis p eius facie defluebat: ⁊ sic cruentatū eduxit eū pilatus fo/ras: ⁊ dixit: Ecce rex vester. Illi aūt Vbi dñs. clamabāt: Tolle tolle crucifige eū. Audit eos pilat⁹: Accipite eū vos ⁊ crucifigite. Respōderūt: Nos legē habem⁹: et ſm hāc legē debet mori: q̄ filiū dei se dicat. Cū ergo audisset pilat⁹ hos sermones: magis timuit: Et ingressus prætoriū: dicit ad Jesū: Unde es tu? Jesus aūt respōsum nō dedit ei. Dicit ei pilat⁹: Mihi nō lo/queris? Nescis q̄: potestatem habeo crucifigere te: ⁊ potestatē habeo di/mittere te? Respōdit Jesus: Nō ha/beres potestatē aduersū me vllā: ni/si tibi datū esset desup: Propterea q̄ tradidit me tibi maius pecc̄m habet. Et exinde q̄rebat pilatus dimittere eū: Judei aūt clamabāt dicētes: Si hunc dimittis nō es amicus cesaris. Videns autē pilat⁹ q̄ nihil ꝓficeret: Mat. 27 sed magis tumultus fieret: accepta

aqua lauit manus coram omni po/pulo et dixit: Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et respōdēs vniuersus popul⁹ dixit: Sanguis eius sup nos ⁊ sup filios no/stros. Instabāt q̄ magnis vocib⁹ vt crucifigeret: ⁊ inualescebant voces eoꝝ: Et pilat⁹ adiudicauit fieri peti/tiones eoꝝ. Dimisit aūt illis eū q̄ ꝓ/pter homicidiū missus fuit in carce/rem quē petebāt. Ad nimiā aūt ple bis instantiā pilat⁹ huiꝰ mortī sen/tentiā ꝓtulit ad filiū meū dicēs: Je sum nazarenū abiudico vite: ⁊ adiu/dico morti ignominiose cruris. A R Quid fecisti dulcissima cū ꝑ audires? W Hec plata sentētia: gladius symeonis ptrānsiuit cor meū et alam meā. A Quid factum fuit post hec? W Susceperūt ie sum dilectū filiū meū ⁊ eduxerūt eū: Joh. 19. vt scribit Joānes: ⁊ bajulās sibi cru cē exiuit in eū locum q̄ dicit calvarie locus: vbi eū crucifixerunt: Crux q̄s adeo magna erat q̄ habuerat ānde/cim pedes ī lōgitudīe: Et adeo debi/litatus erat filius me⁹ ꝓterita nocte: et illa die: q̄ eam portare nō poterat. Luc. 23 Unde ⁊ lucas scribit: Apprehēde/runt symonē quendā cyrenensem: ⁊ imposuerūt illi crucē portare post vnicū filiū meū: Q̄s fecerūt nō cau sa miserationis q̄ cōpatereṅ: ei: sed q̄ ꝑ debilitate id facere nō poterat. L A Sequebanḳ aūt alique muli/eres cū educrel? W Tota tur/ba cōuenichat. Aū lucas scribit: Se quebaṫ aūt illū turba multa ppli et mlier q̄ plāgebāt ⁊ lamentabāt eū. Seq̄bank etiā pueri ꝓiciētes lutū ⁊ lapides in eū. Cōuersus aūt filius meus Jesus ad mulieres dixit: Filie hierusalē nolite flere sup me: sed sup vos ipsas flete ⁊ sup filios vestros q̄ lunim⁹ ⁊ lapides mittūt in me: nescie/tes quid faciūt: q̄m ecce dies veni/et in quib⁹ dicēt: Beate sterriles ⁊ ven/tres qui non genuerunt: et vbera que non lactauerūt. Tunc incipient dicere montibus: cadite super nos: ⁊ collib⁹: operite nos: Quia si in vi/ridi ligno: hoc ē ī puericia ꝑ facūt: in arido: hoc est in senectute q̄d fiet? Uel ī viridi ligno: hoc est in me: in arido: ꝑ est ī alijs sanctis meis quid fiet? Ducebank ⁊ alij duo nequā cū eo vt crucifigerenṫ: Hoc fecerūt ad sui maioꝝ confusionē. Cū aūt educe/ret filius me⁹ principalis cū duob⁹ sceleratis extra portā ciuitatis cū in genti ꝑsiliret irruētis ppli ⁊ insultan/tis: volui eū sequi ⁊ videre: ꝑ nō po tui ꝓ maria ppli multitudine q̄ ad op prob: riū filij mei ꝓuenerat. Sz ran/dem vna cū maria magdalena deli/berabā: q̄ ꝓ viā obiacentis platee circa quēdā fontē cucurrim⁹: ꝙren/tes illi obuiā veniremus: Et cū venire/mus intra fontē: obuiū habuim⁹ me/um filiū deformatū: ꝑsum omni do/re. Qui benigne inclinās se ad me dicebat: Aue mat: Ac si diceret: gra tes tibi refero electa mater mea ꝓ/ multimodis bñficijs mihi impēnio: ⁊ ꝓ multo labore quo in ſima paupta/tis adiectiōe enutriuisti tēpli corpo/ris mei: ⁊ nūc in destructiōe ꝓstitu/tū inter cōtumelias ⁊ opprobria sec̄ nō dedignaris nec veresṫ: q̄nis om nibus ꝓtēptui habeamur. Et postq̄ venēt ī locū calvarie: ibi eū crucifi/xerūt: ⁊ latrōes cū eo: vnū a dextris: et aliū a sinistris. A Quō fece/runt ei? W Audi anselme: qđ W mō referā nimis ē lamētabile: ⁊ nul/lus euangelistarū scribit. Cū venis/sent ad locū calvarie ignominiosissi/mū vbi canes ⁊ alia mortīcina p/iciebank: nudauerūt iesum vnicum filiū meū totaliter vestib⁹ suis: ⁊ ego exanimis facta fui tamē velamē ca/pitis mei accipiens circūligani lūbis suis. Post ꝑ deposuerūt crucē sup ter rā ⁊ cū desup extēderūt: ⁊ incuti/ebant primo vnū clauū adeo ſpissum q̄ tūc plene sanguis nō potuit ema/nare: ita vult⁹ clauo replebat. Ac/ceperūt postea funes ⁊ trauerūt ali/

ud brachium filij mei ihesu: et clauum
sceū dū ei fixisset. Postea pedes fu
nib⁹ traxerūt et clauū acutissimū im
tichāt: et adeo tēsus fuit q̄ oīa ossa
sua et mēbra apparebāt: ita vt ipleri
Pō. 21. rent illō: Pō. Dinumerauerunt oīa
ossa mea. Et tūc ipleta fuit ꝓphetia
Pō. 44 ipi⁹ dauid: id ē ipi⁹ xpi dicēt in pō.
Audi filia et vide: Quasi diceret fi
lius me⁹: Audi charissima mat̄ mea
sonū mal̄ leoꝝ: et vide q̄lr man⁹ meas
et pedes meos ꝯfixerūt: qz nemo mi
bi ꝯpatif nisi tu sola mr̄ mea electa:
audi et vide et ꝯpatere mihi. Hec an
diēs et vidēs: gladi⁹ symeōis coz meū
et aiam meā trāsfixit. Post h̄ cruce
rūt crucē cū maḡ labore: et fuit adeo
alte suspēsus q̄ ei⁹ pedes nunq̄ at
tingere poterāt. Et cū crucē⁹ fuisset
tūc ꝓpē pōderositatē corꝑis vulne
ra lacerata sē et aperta: et tūc ꝓmo san
guis ē manibus et pedib⁹ copiosius
emanauit. Ego aūt induta fui qua
dā veste qua mulieres regionis illi⁹
vti solēt: q̄ tegit caput et totū coꝝ⁹:
et est quasi linteū: et fuit ista vestis
tota respersa sangule. A Quid
M factū est post h̄? M Postq̄ cru
cifixerūt filiū meū: diuisērūt sibi ve
stimēta sua: et miserūt sortē sup ve
stē incōsutilē: vt implerēt qō dictū
Pō. 21. est ꝓphetā: Diuiserūt sibi vestimē
ta mea: et sup vestē meā miserūt sor
tē. Et sedētes obseruabāt eū. Et scri
Mat. 27 psit pilat⁹ sup caput ei⁹ hīc: hebraice
grecis et latinis: Jesus nazarenꝰ rex
Joh. 19. iudeoꝝ. Tūc iudei rogabāt pilatum
vt nō scriberet Rex iudeoꝝ: ſ̄ q: di
xit: Rex sum iudeorum. Pilatus re
Mat. 27 spondit: Qd̄ scripsi scripsi. Preter
euntes aūt blasphemabāt eū mouen
tes capita sua et dicētes: Vah ꝺ̄ de
struit templū ꝺ̄i et ꝑ⁹ triduū reedificat
illū: Salua temetip̄m si filꝰ dei es de
scēde nē de cruce. Similr̄ et pncipes sa
cerdotū illudētes eū scribis et senio
ribꝰ dicebāt: Alios saluos fecit: se
Ibidem. ipm nō pōt saluū facere: Si rex isr̄l ē
descēdat nē ꝺ̄ cruce et credim⁹ ei: Cō
fidit i ꝺ̄o: liberet eū nē si vlr dirit eſſ
Quia filꝰ dei sū. A Quid ad
hmōi isalꝰ rādit filꝰ tꝰ? M Di
cebā⁹ meus oratur ꝑ eis dicens: Pa Luc. 23.
ter dimitte illis: qz nesciunt quid fa
ciūt. Et stabat ꝑplus expectās: et verꝺ
ebāt eū. Tūc matri potuit dicere il
lud pō. Audi filia et vide. Audi vo Pō. 44
ces blasphemantiū filiū tuū: et vide
dolorē meū: Scias eū q̄ ꝺ̄ spūsc⁹ cō
cepisti me et q̄ ego genuisti me: et q̄
lic⁹ altissi me: Ut ergo isti nō cre
dūt in me: tu tamē crede in me et cō
patere. Tūc utq̄ gladi⁹ symeōis ani
mā meā pertrāsiuit. Audiēs hoc la
tro qui a sinistr̄ pēdebat insultabat Luc. 23.
ei dicēs: Si tu es christ⁹ saluū temet
ipm et nos. Rādens aūt alter qui a
dextris pendebat: increpās eū dixit:
Neq; tu times deū qui i eadē dāna
tiōe es: et quidem nos iuste: q: di
gna factis recipim⁹: ꝺ̄ño nihil mali
gessit. Et dicebat ad iesū: Memento
mei vbi dū veneris i regnū tuū. Et di
xit illi ies⁹: Amē amē dico tibi hodie
mecū eris i paradiso. A Quid feci
sti tūc dña charissima? M Stabā
iuxē crucē tā plena meroze q̄ ꝺ̄solati
one ferre nō poteram: et mecū sta
bāt soror mea et maria magdalēa.
Et cū filius me⁹ vidisset me et ioan
nē discipl̄m suū quē diligebat: dixit:
Mulier ecce filius tuus. O q̄ misera Joh. 19
bilis lictia. Deinde dic discipulo: Ec
ce mat tua. Erat aūt q̄si hora sexta:
et facte sūt tenebre super vniuersam
terrā vsq; ad horā nonam: Et cla Mat. 27
mauit iesus voce magna dicens: Eli
eli lamma azabtani: hoc est deus
meus deus meus vt quid derelqui
sti me? Quidam aūt dicebant: He
liam vocat iste. Sine: videamus si
veniat helias liberās eum. Postea
sciens iesus quia oīa cōsūmata ēent
dixit: Sitio. Quid ꝺ̄e sitis? Salu Joh. 19
tem pertoꝝ. Erat aūt vas positū ace
to plenum: et curreno vnus impleno
spongiā aceto et circūponens hasse
bat ei bibere vt eū⁹ moreret: Et

cū gustasset: dixit: Consummatū est.
Luce 23. Et post hoc dixit: Pater in manꝰ tu
as cōmendo spiritū meū. In hac cō
mendatiōe cū hostia sanguinis com
mēdabat christus deo patri matrem
dulcissimā que seruiū est et purissi
mū habitaculū sancti spiritus: vna
cum omnibus qui de spū sancto vi
Joh. 19. ciuri sunt vsq; in finē seculi. Et post:
Inclinato capite tradidit spiritum.
Mat. 27 Tunc velū templi scissum est in duo
as partes a summo vsq; deorsum: et
terra mota est: et petre fisse sūt et ma
nume illa petra i qua fletit erat scissa
fuit ita vt manꝰ ꝺ̄i ponī potuissent: et
monumenta aperta sunt: et mlta cor
pora sanctoꝝ qui dormierunt surre
xerunt: et exeūtes de monumēt̄ post
resurrectionē eius venerūt in sanctā
ciuitatē: et apparuēt mult̄. Cētuno
autē et qui cum eo erant custodiētes
Luc. 23. iesū: viso terremotu et hiis q̄ fiebāt:
timuerūt valde: et ipse centurio glo
rificauit deum dicens: Vere hic hō
ius⁹ erat. Ecce quomō omnia elemē
ta christo cōpatiebāt: soli aūt iudei
indurati fuerūt: Et oēs q̄ simul ad
erant ad spectaculū istud et ea: vi
dentes que fiebāt: pectora sua pcu
tientes reuertebant̄. Stabant autē
omnes noti eius delōge: et mulieres
que secute erāt eum a galilea hec vi
Q dentes. A Charissima dña ha
buit adhuc finē dolor tuus? M
Nō anselme: quia nondū plene ꝓ
Luce. 2. phetia symeōis impleta fuit: sc;: Et
tuā ipsius aiam ꝑtrāsibit gladius.
Audi ergo q̄ super omnia est lamē
tabile: Judei q̄ in paraſcene erat
rogabant vt non remanerent in cruce
corꝑa sabbato. Erat eni⁹ magn⁹ dies
ille sabbati: rogabāt pilatū vt fran
gerent̄ coꝝ crura et tollerent̄: Vene
runt autem milites: et primi fregerūt
crura et alterius qui crucifixus erat
cuꝝ eo: Ad iesum autē cū venissent
et vidērēt eū iā mortuū: nō fregerūt
Joh. 19. eius crura: sed vnus militū: lancea
latus eius aperuit: et cōtinuo exiuit
sanguis et aqua. Cū q̄ hoc videren
q̄ talem crudelitatē in iam mortuus
exercerēt: q̄si exanimio iam facta fuit:
et tunc vere impleta est ꝓphetia si
meonis que dixit: Et tuā ipsius et̄.
Et tunc cepi clamare et eiulare: sed
iam o ino lachrymę in me defecerunt
tantū fleuerā nocte preterita et die il
la: et dicebam: Eia dulcissime fili mi
vbi est nunc cōsolatio quā semp in
te habui? Quis mihi det vt ego mo
riar ꝑ te fili mi iesu? Dic et alia simi
libus dulcissimi vnici mei filij mortē
deplāxi. Tūc magnū gaudiū fuit fa
ctum in limbo quādo anima christi
in ipm defendit: et patres inde libe
rauit: et limbū destruxit: et infernum
obstruxit: ita q̄ nullus xp̄ian⁹ illuc
venire poterit nisi proprio suo arbi
trio: nec aliquis eorum qui intus
sunt: ante diem iudicij exire poterit.
Tribus aūt vicib⁹ infernū obstru
xit. Et hec est rō: quia ante mortē su
am nullā habuerunt contritionē: cō
fessionem vel satisfactionē: quos nul
lus ante passionē christi habere po
tuit: sc; cōtritionē: cōfessionē: satis
factionē. A Quid factū fuit post
M hec? M Post hec rogauit pila
tum ioseph ab arimathia vt tolleret
corpus iesu dicens inter alia: Domi
ne nisi corpus cito tradideri: hone
sta mulier mater ipsius iuuenis mo
ritur ꝑ dolore. Pilatus quesiuit si
iam mortuus esset. Et certus a
centurione de omnibus que ibi acci
derant: iussit dari corpus christi. Et
venit ioseph et tulit corpus iesu. No
ta hic anselme q̄ multū est lamēta
bile: Dum ioseph corpus depone
ret: stabam sursum respiciens quan
do brachium dissolueret vt tange
rem et deoscularer sicut et feci: et cum
depositus esset de cruce: posuerūt eū
sup terrā bene ad tres passus ꝺ̄ loco
crucis: Et ego caput eius i sinū meū
recipiēs amarissime flere cepi: dicēs:
Deus dulcissime fili q̄lē ꝓsolationē de
te habeo quē nūc mortuū coram me

vides. Tūc accurrēs ioannes ēā/gelista: cecidit sup pect⁹ iesu plorās ⁊ dicēs: Heu heu de isto pectore be/ri potabaz vulcia: hodie tristia ⁊ la/mētabilia. Tunc petr⁹ aduenit: ⁊ qz ip̄m negauerat amarissime flere ce/pit. Tūc maria magdalena pl⁹ om/nib⁹ flere cepit sup dām suū vicens: Quis mihi mō petā dimittet? Quis me mō excusabit apd simonē ⁊ apud socrē meā? Celt etiā iacob⁹ q̄ fra/ter filij mei appellabaf: qui simillimus sibi erat: ⁊ cū multis lachrymis hoc dicebat: Heu dāe talē grām mi bi indigno p̄ ceteris ꝓtulisti qz vul/cissima facies tua erat mihi simillima: Heu modo apparet vultus tu⁹ mihi dissimilis: Tue man⁹ ⁊ pedes clauis sūt ꝓfixi: corpus vero vndiqz vulneratū meū aūt corpus vndiqz apparet ex toto illesū: Juraui qz q nunqz cibū neqz potū sumpturꝰ ert q̄usqz ad filitudinem sui ꝓformarer. Tūc ceteri oēs discipuli accurrebāt lamentātes sup eū. Tūc filius meus ad ꝓsolationē meā ⁊ discipulox: glo/rificatus fuit ibi corā nobis: traq nulla plaga aut liuor i corpe suo ap/paruit preter quinqz vulnerū cica/trices: quas reseruatur⁹ est vsqz i di/em iudicij: ⁊ adeo san⁹ apparuit in corpore: ac si nunqz passus fuisset. De quo ego ⁊ discipli mentā ꝓsola/tionē recepim⁹. Et cū eū sepelire vel/lēt: cū magno merore corp⁹ fortissi/me tenui: ⁊ sepeliri vir ꝓmisi dicēs: Charissime ioannes relinque mihi mo/rtuū filiū meū: quē nō potui hīe viuū: Sed si necesse est vt h̄ facias: rogo te vt me cū ipo sepelias. Joan/nes respōdit: Scis dāa charissima q̄ aliter esse nō potuit: ⁊ genus hu/manū sic redimi debuit: Tādem in/uita ꝓmisi vt sepelirer: ⁊ cū in sepul chrō posituꝰ fuisset: ad eū intrare vo luit: ⁊ sup sepulchrū me picci: ⁊ adeo miserabiliter egit: qz oēs fleuerūt: Et cū me ioannes ad ciuitatem vocare vellet ⁊ a sepulchro amouere: lachry/mās rogauit: Obsare ioannes nō faci as mihi iniriā: vt me separē a dulcis/simo filio meo iesu: qui hic expecta/re velle donec moriar: ⁊ iterū osles fleuerūt. Joannes ꝯo me tandē i ci/uitatē introduxit. Populus aūt me vidēs indutā veste aspsam sanguīe sicut ante ipsum steterā ⁊ sanguis ei⁹ sup me stillauerat: vnanimit clama/bāt gemētes: O quāta iniuria facta est hodie in hierlm in ista dāa ⁊ filio suo: ⁊ cōpatiebant nobis. Judei au tem ꝓpter inuidiā reclauserūt ioseph viuū in muro: qz christum sepelisset. Uxor aūt ei⁹ locū filio eius ioseph post ostēdit. Tādē post annos qua/draginta venerūt titus ⁊ vespasia/nus: hierlm destruēteo: ⁊ ioseph vi/uum de muro exclauserūt. Et sicut in/dei christū ꝓ triginta denarijs emerunt: ita triginta iudeos ꝓ vno de/nario vendiderūt.

Beati Anselmi dialogus de passione dñi explicit.

Laplox libi qui speculū cuāgelici sermōis q̄ dñs nr̄ iesus christ⁹ pōt tāq̄ p̄sens speculari: als stimul⁹ amo/ris est nuncupat⁹ beati an/selmi: annotatio.

Ca.j	Qz salubre sit christiano ve/nerari ⁊ ampleeti infirma saluatoris.
ij	Qz gloriatio christiani debe/at esse in nomine crucifix.
iij	De magna miſicordia quam deus habuit ad genus hu/manum.
iiij	De miserijs quas deus acce/pit pro homine.
v	De gestis christi ab infantia.
vj	De cena cum discipulis ⁊ de iuda traditore.
vij	De diuersione domini iesu ad locum traditionis ⁊ triste/cia ibidem habita.
viij	De traditione iesu.
ix	De colaphis sputis ⁊ flagel/lis.
x	De illusione iesu.
xj	De crucifixiōe iesu.
xij	Jncentimm amoris.
xiij	De glorificatiōe in morte.
xiiij	Deprecatio ad patrem.
xv	Qz filius pro nobis debitum solvit.
xvj	Qz pro tanta passione vili/gendus sit filius.
xvij	Humilis petitio ad filium.
xviij	De resurrectione.
xix	Oratio ad patrem ⁊ filium ⁊ spiritumsanctū.

Beati Anselmi Archiepi/scopi cantuarien/sis liber q̄ speculū cuāgelici sermō/nis als stimul⁹ amoris in/scribitur: incipit.

Qz salubre sit christiano venerari et ampleeti infir/ma saluatoris: Ca.I.

Esum na

c sarenū a iudeis inno/cēter ꝓdēnatū: a gētibus cruci affixū: nos chri/stiani diuīo honorem⁹ obsequijs. Saluato/ris nostri infirma nos qui christi su/mus: reuerēter venerari: amāter am/pleeti: fortiter imitari vignū est ⁊ sa/lubre ⁊ honorificum. Hec enī sūt in/strumēta fortissima quib⁹ omipotens virtus ⁊ inuestigabilis sapientia dei restaurationē mūdi potēter ac miri/fice opata est: ⁊ vsqz modo operat. Christ⁹ dñs minorat⁹ est ab angelis vt nos equaret angelis: ⁊ qs ꝓpter christū nō se hūiliet? Christ⁹ dñs ꝓ patre nr̄o crucifix⁹ est: ⁊ crucis amara suis amatorib⁹ dulcorauit. Mor/tuus est: ⁊ morte nr̄am necauit: vt viuere/mus p illū. Et qs nō amet christum dām? Quis nō patiat ꝓ ipo? Chri/stus p crucis ignominiam ad supne claritatis gllam trāsiuit: ⁊ data est ei ꝓ sua reuerētia a deo patre oīs po/testas in celo ⁊ in terra: vt adorēt eū oēs angeli dei. ⁊ in in nōe iesu oīe genu flectat: celestiū: terrestrū ⁊ in fernox. Mat. 28. Phil. 2.

Qz gloriatio christiani de beat esse in nomine crucifixi: Caplm. II.

Bi est ḡ gliatio tua christia/ne: nisi in nōe crucifixi dñi tui iesu christi: in nōe qō ē sup oīe nomē: in q̄ q̄ bēdicer⁹ est sup terrā: bēdicet in celis? Illamini in nōe scō ei⁹ filij redemptiōis: date honorē saluatori vestro: q̄ magna fecit in vobis: ⁊ magnificate nomē eius mecū dicētes: Adoram⁹ te iesu christe rex ifirl: lux gētiū: ꝓncepe re/gū t're: dāe sabaoth: ētus dei olpo/tentis fortissima: Adoram⁹ te p̄cio/sum redēptiōis nostre p̄cium: hostia pacifica q̄ sola odorē tui: inestima/bili suauitate: patrē q̄ i alt⁹ habitat ad respectēdū hūilia inclinasti: ⁊ fi/lijs ire placabilem reddidisti. Tuas iesu christe misatiōes p̄dicam⁹: me suauitatis mēoriā cū abūdātia eru cuam⁹: tibi christe sacrificiū laudis ſmolam⁹ ꝓ multitudine bontatis tue quā oēdisti nob⁹ semini nequā: filijs sceleratis ⁊ perditis.

De magna misericordia quā de⁹ habuit ad gen⁹ hu manū: Caplm. III.

Am esi adhuc essem⁹ inimi/ci tui dñe: ⁊ mox antiq̄ i om nē carnē inigniū exercret do minisi: eni oīe semē ad lege ōmor/dialis culpe obnoxium erat: rece/datus es vberrime misēdie tue: ⁊ ꝓ/speristi ō sblimi habitatōe tua i hāc vallem ploratiōis ⁊ miserie: Audisti dāe afflictionē ppli tui: ⁊ tacr⁹ dulco/re charitat⁹ intrinsec⁹ apposuisti co gitare sup nos cogitatiōes pacis ⁊ re/

dēptiōio. Et q̄dē eū eōs filiꝰ dei verꝰ deꝰ deo pīi scīoꝝ spiritui cocknꝰ ⁊ ꝛſſſtā tiaꝫ: luce habitās inaccessibilē: ponāsq; oīa ℞bo ℞tuꝫ tuo: non ꝛſſperisti i ſ nře mortalitatꝫ ergastulū: altitudinē tuā ſclinare vbi nraz ⁊ gustares ⁊ absorberes miseriā nos q; reparet ad gliam. Pax eſt fuit charitati tue ad ꝛſſū mandū opꝰ nře salutꝫ cherubi aut seraphi aut vnū er angel destinaret ipe ad nos venire dignatꝰ eos p mādatū pīis: cuꝰ nimiam charitatē expti sumꝰ in te. Venisti inq; nā nō locū mutādo: ſ pātiā tuā nob p carnē exhibēdo. Descendisti a regali solio ſblimio gle tue in hūlē ⁊ abiectā: ſ ocīs suis puellā: ꝓmo ℞ginal ꝓtinētie voto sigillatā. In cuiꝰ sacrosctō vtero sola spūſſancti inenarrabiliꝫ ℞tꝰ ⁊ te ꝓpi fecit: et nasci i ꝺa hūanitatis natura: ita vt nec maiestatē diuitatꝫ in te: nec integritatē ℞ginitatꝫ i mre violaret nativitatis occasio.

De miserijs quas deꝰ accepit ꝓ bole: La. IIII.

O Amanda: admiranda dignatio: deꝰ imēſe glorie vermis ꝓtēptibil fieri nō desperasti: dño oīm cōfuꝰ suoꝝ apparere voluisti. Pax tibi vitum ē patrē te nob esse: etiā dūe frat nr̄ cē dignatꝰ es? Et tu dñe vniūsoꝝ q̄ nulla habes indigētia: inc ipa natiuitatꝫ tue initia nō horruisti abiectissime pauptatis degustare incōmoda. Ut eſt ait scriptura tibi: cū nascereꝫ nō erat locꝰ i diuersorio: neq; cunabula q̄ teneritudinē tuā excipent habuisti: ſ tu in vili ꝓsepio iacēdꝫ stabuli: tu q̄ eraz palmo ꝛcludis inolar pāniculis reclinatꝰ es: ⁊ bīḋm a brutꝫ animalibus mat tua mutuo accepit. Consolami ꝛſolami: q̄ i iacēdꝫ pauptatꝫ cunctrimi: q; vobiscū ē deꝰ in pauptate: nō cubat in delitijs splendidi cubil: nec eſt inuenīſ i era suauē viuctuſ. Quid vltra gliarꝫ o viues i re lutea i volutabro iacti pīcti ⁊ delicati: cuꝝ rex regū suo recubitu stramēta pauperū honestare malueritꝫ? Quid vtra strata detestarꝫ: cū teneri ſantul cꝰ mān ſt oīa: tuis iacētꝫ tuiſ pulmīſ: duras umbroꝝ stipulas ꝑelegeritꝫ Sꝫ ⁊ tenella ſ tua xp̄e ſſātia a pſecutoꝝ gladio tuta non fuit. Adhuc eſt inc dulcia mīis vbera fugēs depēdebas: q̄ appuit angel in somnis Ioseph: dicēs: Surge ⁊ accipe puerū Mat. et matrē ei⁹ ⁊ fuge in egyptū: ⁊ esto ibi vſq; dū dicā tibi: futuꝝ eſt enī vt herodes q̄rat puer ad pdēdū eum. Jā ertūc bone iesu pati cepisti. Non ſolū aūt illā ſſantie tue verationē i teipo ptulisti: ſ ⁊ mortē i pusillꝰ tuis q̄ multa milia inc mamillas matꝝ p te herodis trucidauit ſmanitas.

De gestis christi ab infantia: Caplm. V.

I Fātia vero teneriori decursa discēde hūilitatꝫ nob exemplū ꝓbuisti. Nō enī sedisti cū ꝺcilio vanitatꝫ: ſ i medio doctoꝝ i ꝛrogās ⁊ audiēs illos: cū tū dñe scientiaꝝ tu cēs atq; ipa dei pīs sapiētia. Sꝫ ⁊ obediētie nob formā ꝓstituisti: dū parētū iperio tu ſpato: mūdi hūiliter subdiꝰ extitisti. At ℞bo vbi robustioris etatꝫ plenitudo aduenit: missurꝰ manꝰ ad fortia: egressus es i salutē ppli tui vt gigas fortꝫ ad currendā viā totiꝰ nre miserie. Et p̄mū q̄dē vt p oīa te fratrib assimilares: fūi tui baptizāri petōres i penitētiā: tanq; petōr adristi: baptizare q̄s te postulasti inocēs agne dei: quem nulla peri stilla vl ꝛtagio vnq; maculauit. Baptizarꝰ eoꝝnō te in aq̄s: sed aq̄s in te sctificās: vt p eas sctificares nos. De baptismo i desertū i spiritu fortitudis egressus es: vt ⁊ vite solitarie in te nō deesset exēplū. Solitudinē ac ieiuniū q̄draginta dier: famis acerbitatē: tēptationū illusoris spūs q̄nimē toleraſti: vt oīa ꝑ nos tolerabilia efficeres. Demū venisti ad oues q̄ pierāt domꝰ iſrl: oīm ℞bi lāpadē palā extollēs: ad illuminatorem nē orbis terre ⁊ regnū dei annūciādū eū: et obtēperātibꝰ ℞bo tuo ſmonē seqntibus signis ꝛfirmasti: ℞tentem diuinitatꝫ tue oīdisti i eū: et male habētibꝰ oīa obꝰ gratꝫ exhibēs q̄ salutī eoꝝ ꝛgruerēt vt eos inerifaceres. Bo.j. Sꝫ obscuratū ē ilipiēs cor eoꝝ dñe: et piceret ſmōes tuos retrorsū: neq; attēderet ad oīa mirabilia q̄ opatꝰ es i eis: creptꝰ ppanꝫ nobilibꝰ athletꝫ: ḥoq; inc ſſima ⁊ abiecta mundi elegisti: vt p ipos altaꝫ fortia mirifice expugnares. Nec solū igrati gratuito tuo bñficio extitisti: ſ ⁊ ꝑtū eius affecerūt te dñm dñantū: ⁊ fecerūt i te q̄cq; voluerūt. Te enī facīēte in eis opa dei: q̄ nemo altꝰ fcē q̄ diceret: Nō est ḃ hō a deo: i ꝓncipe demoniorū ejcit demonia: demoniū bz: seducat turbas: vorax eſt ⁊ potator vinamicꝰ publicanoꝝ ⁊ petōr.

De cena cum discipulis: ⁊ iuda traditore: La. VI.

Tūc flet: q̄dē suspiras o hō si dū sustines ℞boꝝ iniurias? Nō audis q̄ta ꝓpe te i dñm iesū cecidert opprobria? Si pientissimus beelzebub vocauerꝰ: q̄nto magis domesticos eius. Et ḃ q̄dē ⁊ filia blasphemātes: ⁊ alīq̄s lapidibꝰ te ꝛpetētes: iesu bone patīēter sustinuisti: ⁊ facerꝰ eos cor ā cis q̄s hō nō audiēs: ⁊ nō hās i ore tuo redargutiones. Nouissime aūt ⁊ intūs sanguinē Pā. jj. tuū bone iesu a discipulo tuo filio pditiōis trigita argēteis appciati sꝫ: vt ꝓcipitarēr ā iam tuā i mortē sine cā. Et te q̄dē pditissimū traderetꝫ tuꝫ pfidia nō latebat: q̄s i cena ablutionis etiā corā ipo genuflexo pēdēs: manū lectos pedes eiꝰ veloces ad effūdē dū sanguinē tuū sctissimū manibꝰ tuis attrectare: lauare ⁊ cōgere dignatꝰ es: Et ertēto collo adhuc ābulāo erā ⁊ cinio: adhuc supbia te supra te eleuat: adhuc ſpatia te exagitat: Intuere hūilitatꝫ ⁊ māsuetudis ꝓcem hū iesu xp̄e dñm vniuerse creature factorē tre[illegible]udicē vino tū atq; mortuoꝝ aū pedes bois tradi-

tor ſui genua ſcuruāte. Misce q: mi Mat. jj.
tis ē ⁊ hūilis cor: de: ⁊ ꝓfūdere in superbia tua: erubesce i ſpartētia tuā. Hoc q̄s erat mansuetudinis tue dūe iesu q̄ ꝓfidā illā in cetu fratrū palā detegere et confundere noluisti: sed leniter admonitum accelerare ussisti quod parabat. In omnibus his nō est aversus furor eius a te: ſ egressus foras satagebat circa freḡno molestias. Quō ceciḋisti ō cele lucifer: Esa. 14.
q̄ mane oriebar i ſſurgis paḋisti? Gloriosus apparuisti: ciuīs celi locꝰ: ⁊ verbi dñi ꝓtua. Quō ḡ ꝛparat celi nē filios tenebraꝝ: q̄ nutrirentꝫ in cruciatus quomō amplerarꝰ eos sterco: ra? Tūc clarificata ē familia tua christe i modū societatꝫ ageretꝫ. Tūc demū dñissimi eloquij vbrima fundatiōe felix ꝛuēr ille sacer ex ore tuo potatus ē. Sic q̄dē cor: rupt illeverter foras missus fuerat: quē huiꝰ limpidissimi luḡris ſſusiōe sciebas idignū.

De diuersiōe dñi iesu ad locū traditoris: ⁊ tristicia ibi dē habita: La. VII.

Ato aūt charitatꝫ ⁊ parle sa
ꝺ lutari mandato: ⁊ dispositoribꝰ regē pīs tui: ad locū traditori mo notū cū ill diuertisti: sciēs oīa q̄ ventura erāt sup te. Jbi ale tue tristitiā quā ex iminēte passiōe spō, te assūpsisti: ſ ⁊ ceca q̄ passus es in animib fratrꝫ pfideri ñ erubuisti dicēs: Tristꝫ ē aīa mea vsq; ad mortē. Po Mat. 26.
sitꝫ ita q; genubꝰ p̄didisti i facie tuā orās i agonia ⁊ dicēs: Abba pr̄: si pr̄ ſ possibile ē trāsear a me calix iste Et angustias q̄dē cordis tui certissime indicabat fudor: ille sāguineꝰ qui orōio tpe de sctissima carne tua guttatim ſcurrebat i trā. Dñato: dūe iesu xp̄e: vñ ale tue ḃ tā vehemēs tristicia: vñ tāta fudorꝫ antierat: ⁊ tā anxia supplicatio? Nonne volūtarium olīno pī sacrificiū obtulisti: ⁊ nihil i nīꝰ ptulisti? Utiq; dūe. Arbitramur aūt q; ⁊ ꝑ q̄s ad ꝛsolationē infirmorum membroꝝ tuoꝝ assumpsisti:

ne forte desper ḋs si caro infirma remurmuret: vbi ad passionē ꝓmptus est spūs. Animꝰ ꝛ vt maior erga te amoꝛis ꝛ gratitudis stimulos haberem⁹ naturalē carnis infirmitatem: hmōi indicijs in te exꝑsisti: q̄b⁹ dolereꝛ: ꝛ vere lāguoꝛes nr̄os portasti: ꝛ nō absq; sensu doloꝛis: passionū sentes p̄curristi. Vox enim illa vox carnis fuisse videt̄ si spūs: ex eo q̄ vīū tristi: Spūs quidē ꝓmptꝰ est Matt.26 caro aūt infirma. Ꝙ ꝓmptꝰ eū fuerit spūs tuꝰ bone iesu ad passionem: euidēter oñdisti: q̄s venientiꝰ vna cū ꝓdıtoꝛe tuo viris sanguinū ꝛ q̄rentiꝰ alam tuā cū latermis: facibꝰ ꝛ armis p noctē: vltro occurristi: ꝛ signo dato q̄ accepāt a vnce flagitij: teipm manifestasti. Nā accedentem ad osculū sceleratissimi oris tui: ernētam destrā auertasꝰ nō eꝛ: sed os in q̄ voluo inuētꝰ nō ē: oꝛi q̄ abūdauit malicia: dulciter applicuisti.

De traditōe iesu: Ca. VIII

o Innocēs agne deꝛ: q̄d tibi et lupo illi? Que ꝙuētio chriſti ad belial? Sz ꝙ ꝑ benignitatis tue erat ꝺ̄ne: vt ola illi exhibereꝛ q̄ prauꝰ coꝛdis ꝓtinacīa emollire potuissent. Nā ꝛ veteris amicitie tu 2.Coꝛ.6 lū cōmonuisti dicēs: Amice ad q̄d venisti Matt.26 Et horroꝛe sceleris sui coꝛ impij ferire volusti cū dicebas: Juda Luce 22. osculo filiū hoīs tradis? Et ecce philistijm sup te samson. Non illos absterruit q̄ in hoꝛa cōprehēsionis tue oſpoteꝛi brachio terre eos allisisti: nō quidē defensiōis causa: sed vt cognosceꝛet hiana ꝓsumptio: nihil se posse aduersū te nisi q̄tū ꝓmitteꝛet a te. Et q̄s audiat sine gemitu q̄liter in illa hoꝛa homicidas manꝰ tibūnitecrisū: ꝛ innocētes manꝰ tuas bone iesu vinculis cōstringentes te ogni mā fuentissimū nihil obloq̄nt̄: ad instar latronis ꝓmelliose tractaꝛūt ad victimā. Sz nec tūc miscōiā tuā sup inimicos tuos distillare famus dulcedinis tue christe cessauit. Mā ꝛ mutilatā a discipulo tuo auriculā inimici tāgēs sanasti: ac defensoꝛis tui zelū a lesiōe trahētū te cōpescuisti. Maledictꝰ furoꝛ eoꝛ q̄: g̃rinaꝛ: quē nec maiestas miracli: nec pietas beneficij cōstringere potuit.

De colaphis: sputis ꝛ flagellis: Caplm. IX.

c Onelio maligātiū aduersus te pōtificū p̄ratꝰ: ꝛ veritatē eo put docuisti ꝙfessus: q̄si ꝺ blasphēia adiudicaꝛes mortī. Amātissime ꝺne iesu q̄nta illic idigna oppꝛobria a ꝑ̄a gēte ꝓtulisti? Vultū tuū honoꝛabilē i quē desiderāt ā geli ꝓspicere: q̄ oēs celos adimplet letitia: quē despāt oēs diuites pleb: polluti labij sui sputi lāgnauerūt sacrilegi mālibꝰ cecidēt: velo opuerūt in derisionē: ꝛ te dñm vniuerse creature tāq̄ fuū ꝓpꝛietibilē colaphizauerūt. Adhuc aūt ꝛ alaz mā sacrificio cani ꝺglutiēdā tradidēt. Anctū fi ꝺē añ facie pilati ꝑsidio te ꝓduxeꝛt: postul ātes supplicio crucis interimi te: q̄ penit⁹ nō noueraꝛ: ꝛ virū homicidā donari sibi: agnū lupoꝛ auꝛ luto postponēteꝛ. O ldignū et infelix ꝓcābiū. Et q̄dē si ingrabat ipse ille g̃ inimidiā ꝺ fieri i tenebꝛis absti nuit temerariaꝰ a te manꝰ: ꝺ replenit amaritudīe alaz tuā sine cā. Illudē dū herodi te misit: Illusū recepit: nec dū i ꝓspectu irrisoꝛū astare te insstit nec pepeꝛit amarissimis ꝛberibꝰ virginē carnē tuā diuellere: plagaſ plagis: liuoꝛes liuoꝛibꝰ crudeliꝰ infligēs.

De illusiōe iesu: Ca. X.

o Electe puer pāt̄ oī mei: q̄d tāta amaritudīe: q̄d tāta ꝙfusiōe digñ cōmeꝛaſ? ꝓsiſ nihil. Ego hō ꝓdıtoꝛ totiꝰ ꝓtritiōis: totiꝰ ꝙfusionis tue tibi causa ꝛtui. Ego vnā acerbā comedi: ꝛ dētes tui obstupuerūt: q: q̄ nō rapuisti tunc eꝛolnebas. In oīb⁹ dīs nō ē ꝑfidoꝛ iudeoꝛ sanata imputaſ. Nouissime aūt in manꝰ incrēdulos militū ꝓcolupꝰ eꝛ: mortē turpissima ꝙsumendus. Parū erat sacrilegio illius crucifigere te nisi priꝰ ex ipi replenissent illusionibꝰ alam tuā. Quid eñ ꝺ illio ait sc̄ptura: Et Matt.26 ꝙgregauerūt ad eū vniūsum cohoꝛtem in ꝓtoꝛium: ꝛ exuentes eū vestimētis suis: indnūt eū tunica purpurea: ꝛ chlamyde coccineam circūdederunt ei: ꝛ plectētes coꝛonā de spinis imposuerūt capiti eius: ꝛ arūdinem in dexteꝛā eius ꝛ genu flexu illudebāt ei dicentes: Aue rex iudeoꝛum: ꝛ dabāt ei alapas: ꝛ expuentes in eū accipiebāt arundinē ꝛ p cutiebant caput eius.

De crucifixione Jesu: Caplm. XI.

T postq̄ illuſerūt ei: indueruntꝰ eū vestimētis suis: ꝛ duxerunt vt crucifigeretur baiulantē sibi crucē. Et perduxerūt illuꝛ i golgatha: ꝛ dabāt ei vinū myrrhatum cū felle miztum bibere: ꝛ cū gustasset noluit bibere. Tūc crucifixerunt eū: ꝛ duos latrones cū eo: hinc et hinc: medīū aūt iesum. Jesus aūt Luc. 23. dicebat: Pater dimitte illis: q: ne Joh. 19. sciunt quid faciūt. Postea sciēs Jesus: quia oīa ꝙsummata erāt: vt scriptura ꝙsumaret dixit: Sitio. Et cum reno vnꝰ ex eis acceptā spongiā impleuit aceto: ꝛ imposuit arundini: et dabat ei bibere. Cuꝛ ergo accepisset acetum dixit: Cōsumatū est. Et cla Luc. 23. mās voce magna dixit. Pater i manus tuas cōmendo spiritū meū: Et in Joh. 19. clinato capite emisit spiritum. Tunc vnus militū lācea latus ei⁹ aperuit: et ꝛtinuo exiuit sanguis ꝛ aqua.

Incentiuum amoris: Caplm. XII.

Xpgiscere nūc aīa mea: ꝛ excitare de pulnere: ꝛ contemplare attentius virum hunc memoꝛabilē: quem ecce in speculo euāgelici ſmōis quasi ꝑsentē intuerio. Attēde aīa mea: q̄s est iste qui ſgredit habēs imaginē quasi regis: ꝛ nihilominꝰ serui despectissimi ꝙfusione repletus. Coꝛonaꝰ incedit: ꝺ ipa eius coꝛona cruciatꝰ est illi: ꝛ mille pūctuis speciosā eius vertice diuulnerat. Vegali purpura indutꝰ: ꝺ potius in ea despicit̄ q̄ honoꝛat̄. Sceptrū in manu gestat: ꝺ eo ipo caput eius reuerendū ferit. Adoꝛāt coꝛā ipso positis in terra genubꝰ ꝛ regem cōclamāt: ꝛ ꝛtinuo ad ꝙpendum amabiles genas eius subsiliūt manulas palmis ꝙcutiūt: ꝛ honoꝛabile collum exhonoꝛāt. Aide aīa mea: quō per oīa vir iste coartat̄ ꝛ spernitur. Sub crucis onere doꝛsū icuruare iubet: ꝛ suā ipsi⁹ poꝛtare ignominiā. Ad locū deducꝰ supplicij myrrha potat̄ ꝛ felle. In cruce ſblemat̄: ꝛ dic: Pater dimitte illis: q: nesciūt q̄d faciūt. Qualis est hic qui in oībus pressuris suis nec semel os suū aperuit: vt aut querele aut exclamatiōis aut comminatiōis aut maledictiōis ꝓbꝝ adversus maledicteꝛos canes illos ꝓferret: Et nouissime verbū benedictiōis quale a seclo nō est audiū sup inimicos suos effudit. Quid ꝺ viro mansuetꝰ? Quid benignꝰ aīa mea vidisti? Adhuc aūt attentꝰ illū intueꝛe: quia ꝛ grādi admiratione ꝛ tenerrima cōpassione digñ apparet. Vide nudū ꝛ verberibꝰ lacerātū: in medio latronū cruci ignominiose ferreis clauis affixū: aceto in cruce potatum: et post moꝛtē lācea ſlatere vulneratū: et copiosos sanguis riuos ex quinq; vulneribꝰ manuū: pedū ꝛ lateris effundentē. Flectū deducite oculi mei: ꝛ liquesce aīa mea igne cōpassiōis super ꝙtritiōe amabilis viri illiꝰ quē in tāta mā suetudine tāta videꝛ afflictū doloribꝰ.

De glorificatiōe i moꝛte: Caplm. XIII.

T tā quidē infirma eius aīa mea vidisti: ꝛ miserta es: nūc ꝛ maiestatē eiꝰ attēde ꝛ amplius miraberis. Quid eñ ait scri-

Luc.23 ptura? A ſexta aūt hora tenebre facte ſup ſē vniuersā terrā vſq; ad horam nonā: ⁊ obſcuratus eſt ſol: ⁊ velum tēpli ſciſſum eſt a ſummo vſq; deorſum: ⁊ fra mota eſt: ⁊ petre ſciſſe ſunt: ⁊ monumenta aperta ſunt: et multa corpora ſanctoꝝ qui dormierāt ſurrexerūt. Qualis eſt hic quia celi ⁊ terra cōpatiunt ei: cui⁹ mors mortuos vuificat? Cognoſce anima mea cognoſce: ꝺ eſt dñs ieſus chriſt⁹ ſaluator tuus: vnigenit⁹ dei fili⁹: verus deus: verus homo: q̄ ſolus ſub ſole ſine macula inuētus eſt: Et ecce

Eſa.53. quō cū ſceleratis reputat⁹ eſt: ⁊ q̄ſi vir leprosus: ⁊ nouiſſimus virorum eſtimatus eſt: Et tanq̄ abortiuū qđ pijcit a vulua: ſic piceus eſt ab vtero matr⁹ ſue infelicis ſynagoge. Iſte formoſus p̄ filijs hoīm: q̄ deformis

Ibidem. p̄ filijs hoīm facꝰ eſt? Si quidē vulnerat⁹ eſt ꝓpter iniquitates nr̄as: ⁊ attrit⁹ eſt ꝓpter ſcelera nr̄a: Et facꝰ ē holocaustū ſuauiſſimi odoris ī ꝓſpectu tuo pī eterne glie: vt auerteret indignationē tuā a nob: ⁊ cōſiderare nos ſibi faceret in celeſtibus.

Deprecatio ad patrem: Caplm. XIIII.

Eſpice dñe ſcrē pater de ſanr ctuario tuo: ⁊ ō excelſo celorū habitaculo: ⁊ intuere hāc ſacroſanctā hoſtiā quam tibi offert magn⁹ pōtifex noſter ſanct⁹ puer tuus dñs ieſus chriſt⁹ p̄ peccatis fratrū ſuoꝝ: ⁊ eſto placabilis ſup multitudi ē malicie noſtre. Ecce vox ſanguin. fratr⁹ noſtri ieſu clamat ad te de cr. ⁊ Quid eī eſt dñe qđ pendet ī cr⁹? Qđet inq̄: q: ꝓterita q̄ſi ꝓſentia cora te ſē. Cognoſce pater:

Heb.27. tunica filij tui veri ioſeph hec eſt: fera peſſima deuorauit enim: ⁊ ꝺcerpauit in furore ſuo veſtimentū eius: et omnē decorē illi⁹ reliquijs cruoris inq̄nauit: Et ecce quinq; ſciſſuras lamētabiles ī eo dereliquit. Vide dñe palliū qđ ī manu adultere generatrionis: id ē egyptie meretricis: pudicus ille adoleſcēs reliq̄t: melior ē eſtima āſ iacturā veſtimēti: q̄ inno cētie ſcē: magiſq; eligēs ſpoliar⁹a carnis pallio ī carcere mori: ꝙ ꝺſcēderet: q̄ꝑ mūdi glia adulterine voci acq̄eſcere: Filii inq̄ voci q̄ victū eſt: Hec oīa tibi dabo ſi prostrat⁹ adoraueris me: qđ vti q; eſſet dormire cū adultera. Et nūc dñe p̄ſeim⁹ qz vixit filiꝰ tu⁹: et ipe dñat⁹ in tota terra egypti: imo ī omni loco dominationis tue. Eductus eſt ad imperiū tuū de carcere mortis ⁊ inferoꝝ: ⁊ attonſus mortalitatis comā: mutata veſte carnis ī immortalitatis decore reſtituit: ⁊ cū gloria ſuſcepiſti eū. Subneruauit diri pharaonis imperiū: ⁊ cū triūpho nobili virtute ꝓpria celos penetrauit: Et ecce glia ⁊ honore coronat⁹: ī dextera maieſtat⁹ tue aſſiſtit vultui tuo p̄ nob: Frat⁹ eīs ⁊ caro nr̄a eſt.

Heb.7.

Qz filiꝰ pro nobis debitū ſoluit: Caplm. XV.

Eſpice dñe in facie chriſti tui r qui tibi vſq; ad mortē obediēs factus eſt: nec recedant ab oculis tuis cicatrices vulnerū eius ꝓpitiꝰ: vt memineris quanta ſatisfactionē p̄ peccīs nr̄is ab eo ſuſceperit. Utinā dñe appēdat ī ſtatera petā nr̄a quib⁹ irā meruim⁹: et calamitatē qua paſſus ē p nob innocēs filiꝰ tu⁹? Certe dñe ꝺ grauior apparebit: ⁊ magis digna vt p ipſā effundas mificor ꝺiā tuā ſup nos: q̄ſi ſint illa vt p peccatī nostris ꝓtineas in ira miſericor ꝺias tuas. Gratias tibi dñe pater referat oīs lingua de ſup abundātia pietatī tue: q̄ vnico filio cor ꝺis tui nō pepciſti: ſꝺ p nobis illū tradidiſti ī mortē: vt tātū ts q; fidelem aduocatum haberemus in celis coram te.

Qz p tanta paſſiōe diligē dus ſit filius: Ca. XVI.

Et tibi dñe Ieſu fortiſſime ze/ r lotes q̄ gratia ꝓ: q̄d retribu/

tiōis digne retribuā ego homo pulvis ⁊ cinis ⁊ vile figmentum? Quid enim pro mea ſalute facere debuiſti et non feciſti? Ab imo pedis vſq; ad ſummū verticis totum ī agō paſſionū te dimeriſti: vt me totū de illis extraheres: et intrauerūt aque vſq; ad aiam tuā: Nā ⁊ aiam tuā ī mortē perdidiſti: vt aiam meā pditā mihi redderes: Et ecce duplici debito me obligaſti: Nā ⁊ p eo qđ pdidiſti: et p eo qđ mei cauſa pdidiſti: debitor tibi ſū: Et p mea quidē vita bis a te mihi data: ſemel in creatiōe: ſemel in redēptione: quid magis iuſte tibi reddā q̄ ipſi? nō habeo: p tua autē preciosa aīa ita ꝓtribulata: q̄d ab hoſte vigne rependi poſſit nō ſuenio. Nā ſi celū et terrā ⁊ oēm ornatū eoꝝ p ea repēdere poſſē: certe nec ſic vſq; ad mēſurā ꝺbiti ni/ſi/ laten⁹ atīgerē. Ut aūt id tōm ⁊ qđ ꝺbeo ⁊ mihi poſſibile ē nbi dñe reꝛbuā: tui muneris eſt. Diligēdꝰ mihi es toto corde: tota aīa: tota mēte: tota ꝓtute: ⁊ ma mihi ſequēda veſtigia q̄ mori dignat⁹ es pro me. Et quō fiet iſtō in me: niſi per te? Adhereat anima mea poſt te: quia tota virtus eius dependet ex te.

Humilis petitio ad filiū: Caplm. XVII.

Et nūc dñe Ieſu receptor me/ e us te vt verꝰ deū adoro: in te credo: in te ſpero: ⁊ quibus poſſū deſiderijs ad te ſuſpiro: A diuturna imꝑfectionē meā: ad tue paſſiōis gloſa inſignia in quib⁹ ſalutē meā opatus es/ toriū me inclino. Tue victoriole crucis regale vexillū ī noſtro chriſte adoro: tuū ſpineū diadema: tuo rubēteꝰ ſanguie clauoſ/ tuo ſerꝰ lateri ip/ceſſā ſimēſā lanceā: tua vulnera: tuū ſanguinē: tuā mortē: tuā ſepulturā: tuā victorioſā reſurrectionē ⁊ glorificationē chriſte ſup pleor adoro ⁊ glorifico. Odor enim vite mihi ſpirat ī oīb⁹ his: Odor vi/

nificꝰ o dore ſpiritū meū dñe a peccati mo/te reſuſcita. Odor virtute ab aſturijs ſathane me cuſtodi: meq; cō forta: vt et iugū mad ā torū tuorum ſuane mihi fiat: ⁊ onus crucis quod poſt te baiulare me iubes: humeris anime mee lene ſit atq; portabile. Que eſt eſti fortitudo mea: vt iuxta preceptum tuum mundi preſſuras tam multiplices animo inuicto ſuſtineam? Nā quid pedes mei tanq̄ certatorij: vt te velociter currentem per ſpinas ⁊ confraga paſſionum conſequi valeam? Sed audi queſo vocem meam ⁊ inclina ſuper me famulū tuum ſuauem illam crucem: que lignū vite eſt: bis qui appꝛehenderint eā: vt ⁊ ſpiritu curra ālaciter. Portabo infatigabiliter eam que ab inimicis eſt crucem poſt te: Illam inq̄ diuinissimam crucem humeris meis impone: cuius latitudo eſt charitas ſuper omnem creaturam ſe extendens: cuius longitudo eternitas: cuius ſublimitas omnipotentia: cuius profūditas inſcrutabilis ſapientia eſt. Cō fige illi manus meas ⁊ pedes meos: et totam formam paſſionis tue me famulū tuum induc. Da mihi obſecro continere ab operib⁹ carnis qnc odisti: ⁊ facere iuſticiā quā dilexiſti: et in vtroq; tuam quereno gloriā: ⁊ ſinistram quidem meam clauo temperantie: dexteram vero clauo iuſticie in illa ſublimi cruce confixam arbitrabor. Da menti mee iugiter meditari in lege tua: ⁊ omnem cogitatum meum iactare in te: et dexterum pedem meum eidem ligno vite prudentie clauo affige. Da vt miniſtrā ſpiritꝰ mei ſenſualitatē: nec enervet peſſentis vite infelix felicitas: nec conturbet perēnis vite premia felix infelicitas: ⁊ ſiniſter quoq; pes meus fortitudinis clauo in cruce tenebitur. Ut aūt ⁊ ſpinarū capitis tui aliqua in me ſilitudo appareat: deꝰ obſecro mēti mee ⁊ ſalubris penitentie ꝓpūctio: ⁊ aliene miſie cōpaſſio:

et stimulus zeli emulantis qō rectū est cor̄ā te: t ad te ꝓuertar in crūna mea: dū triplex mihi configit spina. Liber vt t spongiā p arundinē oris meo porrigat: t aceti amaritudinem gustui meo adhibeat. Libet vt p scripturas tuas rōni mee ꝓferas gustare et videre quō florenō hic mūdus tā: ꝗ spōgia inanis est: t oīa ꝓcipiēcia eius aceto amariora. Ita pater in me fiat vt calix iste babylōis aureus inebriās oēm erā: nec inani me splēdore seducat: nec falsa dulcedine inebriet: quemadmodū eos qui tenebras lucē t lucē tenebras: amarum dulce: dulce amarū arbitrant. Vinū myrrhatū cū felle mistū suspectū est mihi pro eo q tu ex eo bibere noluisti: sorte q: nimiā acerbitatē immodice t nequitie crucifixoꝝ tuoꝝ indubat. Tue quoq; vinifice mortis famulū tuū cōfigura: faciens in me vt moriar quidē peccato fm carnē: viuam aūt iusticie fm spiritū. Ut aūt integrā crucifixi imaginē portare meā glorier: illud quoq; qō post mortē tuā insatiabilis malicia indeꝝ impioꝝ i te exercuit: hāc in me similitudinē exprime. Vulneret cor̄ meū vīnus t efficax sermo tuus t penetrabilior omni lām̄cea acutissima: t ptinges vsq; ad interiora alē mee: pducat ex ea tanq̄ a dextro latere meo vice sanguinis t aque amorē tuum dūe t frātrū meoꝝ. Postremo: mūda syndone prime stole spiritū meū innoluer: in qua requiescā ingrediēs ad te in locū tabernaculi admirabilē: t absōdas me donec pertranseat furor tuus.

De resurrectiōe: L. XVIII

Die aūt tertio post diem laboris: post vīē simplicis gloriose mane prima sabbati ꝓpetui: inter filios tuos me indignū resuscitā: vt in carne mea videā claritatem tuam: t adimplear leticia vultus tui. O saluator meus t deus meus: veniat: veniat oro tēpus: vt qō nūc credo: revelatis tandē oculis aspiciam: qō nūc speroꝝ a longe saluto: apprehendā: qō nūc p viribus meis desidero: vīnis anime mee amplectar ac deosculer t in amoris tui abysso totus absorbear: O saluator meus t deus meus. Sed nūc interim benedicā ia mea saluatorem tuū: t magnificā nomē eius qō est sanctū: t sanctissimus delitijs plenū.

Oratio ad patrem t filiū et spiritū sanctū: Ca. XIX.

O bonus et suauis es dō/mine iesu anime querenti te: Iesu redemptor captiuorum saluator perditorum: spes exulum: labor̄antium fortitudo: angustiati spiritus latitudo: anime lachrymose t post te in sudore currentis dulce solatiū t suauis refrigeriū: corona triumphantiū: vnica merces t letitia omniū supernoꝝ ciuiū: vberrime fons omniū gratiaꝝ: inclita proles summi dei. Sūme deus: te benedicant omnia que in celo sunt sursū et que i terra deorsum: q: magnus es tu t magnū nomen tuū. O imarcescibilis decor dei excelsi: et purissima claritas lucis eterne: vita omnē vitā vīuificans: lux ofie lumē illuminās et conseruans in ꝓpetuo splendore: mille millena milia luminū fulgēria ante thronū diuinitatis tue a primeuo diluculo. O eternū t incessabile clarum t dulce profluuiū fontis absconditi ab oculis nostris: qui solus eorum nescit: fundo caret: circūscriptionis terminū nō habet: nihil perturbationis admittit: Eruc̄auit te cor dei altissimi de sue profunditat̄ impenetrabili abysso: vita vitā: lux lucē: deus deū: eternus eternū: imēsus immensum: ac per omnia sibi coequalem: t de plenitudine tua omnes accepimus. Te enim largissime fons omnis boni septemplicis gratie preciosum lumen: Te inq̄ piissime spiritus deprecor: vt si qua pro fragilitate mea in veritate maiestatis tue minus intellexi: t in ꝑceptio dominicis intellecta p lasciuiam carnis neglexi: tua me visitatione illustrare dignetis: quibus ea decēter et mihi necessarie corrigam: meiq; erroris per te misericordiā cōsequar: vt per te quē in periculoso huius vite pelago in auxilium aduocaui: sine naufragio ad optatum perennis requiei litus pducar. Te inq; pater clemētissime peto vt qui me primitus creasti: per passionē vnigeniti tui recreasti: quicq̄d ad laudem tuam pti/net: me cogitare facias t amare. Da quia fragilis sum nec posse pficere: sedula tamē deuotione cōcedas me studere: vt redēptionis ac saluatōis tue gratiam cōsequar. Et quicquid deinceps operis agā: ex tua t per tuam t in tua gratia ad laudem tuam totum puenire faciam: meq; deinceps tuere a peccatis: t in bonis operibus validiorē esse preciptas: t vt q̄diu in hoc corpusculo viuā: aliquid seruitij tibi semper exhibeam: Post exitum vero anime mee a corpore: veniam omnium peccatorum consequar: t vitam eternam me percipere concedas: Per eum qui tecum vivit t regnat per oīa secula seculoꝝ. Amen.

Beati Anselmi Liber qui speculum euāgelici sermonis: alias stimulus amoris inscribitur: explicit.

Eiusdem Beati Anselmi in homeliā euangelij scōm lucā: Intrauit iesus in qōdam castellum: ꝓfatio.

A Luce. 10. I Intrauit iesus in quoddā castellū. Quid ad gloriosam dei genitricē lectio ista ptinear: vt in festiuitate eius legatur: pleriq; solet querere: Unde quid ego sentirē: in conuentu frātrū prout potui vulgariter iam plus exposui. Et quia quod dixi auditoribus placuit: dicta litteris mandare: t ab eisdē dominis abbatib⁹ guilhelmo viscan̄ et arnolpho tyarnensi: illustrissimo coact⁹ sū. Qō ideo dixi: vt expositiōis cuius ista tanq̄ a ꝓsumptuoso edita nō displiceat: qm nō ꝓsumptiose: sed obedientia edidit. Jam nūc ergo expositiunculā istam saluo fide ac sine preiudicio melioris: ad laudē eiusdē virginis et matris Jesu humiliter scribere aggrediar.

Explicit ꝓfatio.

In illo tpe: Intrauit Jesus i B quoddā castellum: t mulier Abi. 5 quedā martha nole excepit illum in domū suam.

Homelia lectionis eiusdē beati Anselmi.

In scriptura sacra res vna et eadem multotieno inveniꝝ tur diuersa significare: sicut leo: hedus: ignis: aqua: vel etiā sol: et alia multa. Est em leo de tribu iuda: t est leo qui circuit querens quē deuoret. Est hedus emissar⁹ q̄ peccata nostra portauit: est hed⁹ a sinistris qui damnab̄. Est ignis quē dominus misit in terram t quem vult vt ardeat: est ignis qui sup impios cadit vt nō videāt solem. Est aqua cuius flumina fluūt de vētre credentis: est aqua cuius temp estas nos demergit. Est sol iusticie qui nos illuminare solet: est sol qui nos vrit per diem. Licet ergo castellū ista malā significet: vt illud de quo dicit: Ire in castellū: vbi t qō addit qō ꝓtra vos est: plane manifestat q̄d significet: tā hoc castellū in qō intrauit Jesus: singulare intenerabā ꝑgine eiusdē Jesu genitricē salua scriptura: regula per similitudinē accipim⁹. Castellū em dicit quelibet turris t murus in circuitu eius. Que duo sese in unicem defendunt: ita vt hostes p murū ab C

arcet ⁊ a muro per arcē arceantur.
Dmō castello nō incongrue virgo maria assimilat: quā virginitas mētis ex corpore equali muro ita vndiq; vallauit: vt nullius vnq; libidini esset ea accessus: nec sensus eius aliqua corrūperent illecebra. Et ḋa virginitatē cū libido nō possit: solet impugnare superbia: est in eadē virgine turris humilitatis: q̄ a muro virginitat' oēm repellit superbiā: Et ḋa hūilitatē cū superbia nō possit: solet impugnare libido: murus virginitatis a turre humilitatis oēm repellit libidinē. Itaq; ē duo: mur' videlz virginitatis ⁊ turris humilitatis ab alterutro mununt': vt nunq; in humili virgine fuerit nec superba virginitas: nec inquinata humilitas: ē semper in eadē pmanserit ex humil' virginitas ⁊ virginalis humilitas. Q̄nis gāt qō dicit ita verū sit vt nihil verius fides ch'istiana credere possit: ponamus tū aliqua de euangelio virginitatis eius ⁊ humilitat' testimonia. Quippe cū ab angelo filiuo ei promitteret ⁊ respōdit: Quō
Luce. 1. fiet istud qm virū nō cognosco? Si cuilibet virgini despōsate in alio suo disponēti nubere diceret: filiū habebit: nō miraretur neq; interrogaret quō istud fieret: vtpote q̄ se despōsatā ⁊ in primo nupturā sciret: ex a viro grauidari vsu nature speraret: Ḃ aūt nō imerito mirata ē: ⁊ quō fieret qō pmittebat' scil'cet a: nūq; despōsata: nūq; nupturā nec qz viz cogniturā certissime sciebat. Hec de virginitate. De hūilitate ꝯo dicendū est: qō cū ab angelo salutaret: ⁊ mater dei eligret: quō fieret salua virginitate: cui tū timebat docere: ⁊ benedicta sup omnes mulieres predicaretur: respōdit: Ecce ancilla
Ibidem. dñi. Et l alto loco: Quia respexit humilitatē ancille sue. O sublimis virgo mater dei: O mater humilis ancilla dei. Quid sublimi' esse posset: quid humilius vel sentire posset?
Sūt qui castellū hoc magdalū fuisse arbitrant: a quo maria magdalena cognominat'. Qō ū verū est ꝑ dicte interp'tationi famulat'. Magdalū enim turris dicit': ⁊ humilitati cōparatur. Hic vero nō nominat' sed tantum quoddam dicit': qō indiscussus ꝑterire nō debemus. Quoddā: id est singulare castellū fuit virgo maria. Q̄nis est ⁊ multe alie murū virginitatis habeant: ⁊ turrim humilitatis: id est ⁊ virgines sint ⁊ humiles: tū salua virginitate: matres esse nō possūt: nec filios generare: qō ista sola fecit: Et ideo castellū ꝑ merito qō dā: id ē singulare dicit': quia ista singularitē ⁊ mater fuit ⁊ virgo: qō nulla alia esse potuit vel poterit. Verus concedamus aliquā ⁊ matrem esse virginē: q̄nto sit impossibile: Etiam sic virgo maria singularis erit: quia vnicum dei filium genuit: qui sicut est vnicus vnico patri: ita est vnicus vnice matri: Et ideo etiā ū virgo pariat: nulla vel eundē vel talē generabit aliū. Est ḡ castellū quoddam in qō intrauit iesus: porta vero p quaz intrauit: est fides. Quia em credidit: pfecta sunt a domino ei que ab angelo dicta sunt: sicut ait ad eā helizabet. Nec quia iesus intrauit castellum hoc: violatū est: Jesus enim salnat non violat: cōfracta solidat: nō confringit solida: Secundū nomen eius ita ⁊ opus eius. Et mulier quedam martha nomīe excepit eū in domū suā: ⁊ huic erat sozor nomīe maria. Due iste sozores sicut patres sancti plenissime nobis exposuerūt: duas in sancta ecclia vitas designāt: martha sez actiuā: maria cōtemplatiuā. Ista laborat ad exhibenda indigentiomnia hūanitatis officia: illa vacat ⁊ videt quoniā deus est. Ista circa exteriora occupat: illa interiora contemplat'. Sicut em mater dei est singularis: ita ⁊ istarū vitarū effect' quaz iste sozores typū tenēt: in ea ex nuiz singularis. Vnq; in aliq̄ perso

na: ſmo l oſibus ſic martha opata ē: nā: q̄ alias ſic maria ꝓ̄plationi vacauit: Nā q̄ illa vel ḃ alias qō ſuā ē ſic exhibuit. Cū martham vel mariā dico: eoz significata ſtelligo. Sed iā videam' actionē hui' marthe: deide conjectam' cōꝓ̄plationē hui' marie: Et vt planius id faciamus: quid alij per marthā operant': ⁊ quid est ista opata: cōferamus. Alij hospitē quēlibet in domo ſua ſuſcipiūt: ista non quēlibet ſed ꝓpriū dei filiū: qui nō habet vbi caput reclinet: non in domo: ſed in vtero ſuſcepit. Alij nudū quēlibet veſte mutabili atq; corruptibili vſibler cōpoſita operūt: ista verbū dei in eadē virginea carne in vnitate pſone aſſumpſit: q̄ ſine fine incōmutabilis atq; incorruptibilis permanet. Alij quēlibet eſurientem ⁊ ſitientē cibo vel potu exteriori reficiunt: iſta deū ⁊ hominē humanitus indigentē: non ſolū exterioribus cibis vel potibus pauit: verūetiā interiori ſuo lacte aluit. Et vt breuiter illa ſeruit miſerico: die opa pietat': q̄ cū vni ex minimis ſuis fuit: de' ſibi facta cōfitet'. Iſta nō quēlibet ex miniſ: ḃ ſumū ſi filiū hoſpitē ſuſcepit: nudū carne vt etiā pānis opuit: eſurientē pauit: ſitientē lacte potauit: infirmū p infantiā ⁊ iacentē non ſolū viſitauit: ſ etiā balneā do: foueā do: unien do: geſtando freq̄ntauit: vt merito de ea dicat': Martha ſatagebat circa freq̄ns miniſterii. Cōprehēſo ⁊ crucifixo q̄ſi in carcere poſito affuit: ſicut ſcriptū eſt: Stabat iuxta crucem ieſu mater ei'. Inter hec aūt turbabat' ⁊ ſollicita erat cū fugeret i egyptū a facie herodis: q̄ ſuū talē filiū adeo pſeq̄bat': vt multos ſuſpecte etatis pueros occideret. Turbabat' etiā indeos inſidiantes ⁊ mortē ei inferre moliētes cognoſceret: Ad vltimū turbata ē valde: ⁊ iuxta ſymeonis vocē ſuā ipſius alam pertranſiit gladi': cū videret ſuū talē filiū cōprehēdi: ligari: flagellari: cōſputi: ſpinis coronari: videri: cō-

laphizari crucifigi: mori: ſepeliri. Ait ei congruit qō dī: Martha martha ſollicita es ⁊ turbar' erga plurīa. Re- Luce. 10.
mo ꝺo dubitat q̄ dnā mariā filiū ſuum vellet liberari de oī tribulatiōe: ⁊ ſeſpaz in ꝓturbatiōe adiuuari a diuinitate: quā eidem filio ſuo ineſſe ſciebat per theo: riā que est pars marie: Hoc est qō martha ꝓquerit q̄ eā ſoror: reliquerit ſolā miniſtrare: ⁊ eius auxilium in miniſterio flagitat. Hec de parte marthe. Porro de pte marie que optima ꝓdicat: q̄ ita vel q̄ filio in beata maria fuerit: quis digne loquatur? Si talis est vt diximus: immo q: melior est quā diximus in beata maria: pars martha q̄ tamē a dño nō laudat: ſed tū nō vituperat: q̄ſi dicens est ꝓ quā optimā maria elegit q̄ ſic laudat vt ab ea non auferri dicat? O q̄ magna multitudo dulcedīs dei fuit i beata virgine: qñ ſpiritus ſanctus ſup eā venit: ⁊ virt' altiſſimi obumbrauit ei: ⁊ de eodē ſpū ſanctō ꝓcepit. Quid de deo nō ſapiebat in q̄ ſapia dei latebat: ⁊ in eius utero corpuſ ſibi aptabat? Chriſt' est: vt ait apſtus 1. cor. 1.
dei virt' ⁊ dei ſapia. ⁊ in eo ſunt oēs Col. 2.
theſauri ſapie ⁊ ſcie abſconditi: xp̄o aūt i maria. Ergo dei virt' ⁊ dei ſapia ⁊ oēs theſauri ſapie ⁊ ſcie in maria. Hec nō tm ad pedes ſ etiā ad caput dñi ſedēs: audiebat verbū ex ore ei'. Hec ꝓſternabat o ſa ꝺba angelorum paſtoz: magoz ū: nec non ipſi' filij ſui ꝓferēs in corde ſuo. Memo vnq; ſic iſta guſtauit q̄ ſuauis ē dño. Inebriabat' ab vbertate dom' dei: ⁊ torrēte Ps. 35.
voluptat' ſue potabat. Nec mir: qñ apſ̄ eſt: imo ſitra eā erat fons vite: de q̄ manabat tāta pfectio vtriuſq; vite. Circa plurīa vt martha occupabatur: circa vnū vt maria delectabat: q: vnū ē neceſſariū: plurīa auferunt: vnū manet. Singlr igit ptē marthe pegit: ſingul' optimā ptē marie elegit: ſ po marthe ei auferē. Jā em nō erit ſollicita vt miſtret ei ſicut puero: cui oēs ordīes angelo' miſtrāt ſicut

Beati Anselmi Liber

dño. Jam non turbabit fugiẽs in egyptũ cum eo a facie herodis: ḋa ipsa ascendit in celum: ⁊ herodes descendit ad in infernum a facie eius. Jam non turbabit erga plurima que fecerunt suo filio indeiquita omnia subiecta sunt ei. Jam filius marie a iudeis vl militib⁹ nõ flagellabit nec
Roma. 6 occidet: qz xp̃s ex mortuis resurgẽs iã nõ morit: mors illi vltra nõ dominabitur. Paro ergo martbe ei auferẽ: sed bono suo: paro vero marie ei perficitur: que non auferet ab ea. Exaltata est enim sup choros angelorum: repletum est in bonis desiderii sui: videt deum facie ad faciem sicuti est: gaudet cum filio in eternum: Hec est paro optima que non auferet ab ea: cuius ⁊ nos participes simus ⁊ meritis ⁊ precib⁹ eius: Per ieſum christum filium eius qui viuit et regnat cum deo patre in vnitate spiritus sancti per omnia secula seculorum: Amen.

Beati Anselmi homelia euangelij scõm lucam: Intrauit ielus tẽ. explicit.

Capitulorum liber de excellentia virginis marie beati Anselmi annotatio.

Ca. j. Ex maria excellit omnes creaturas.
ij De origine virginis marie.
iij De annunciatione.
iiij De amore virginis ad filiũ.
v De cõpassione pro filio crucifixo.
vj De gaudio resurrectionis.
vij De gaudio marie i filij ascẽsione.
viij De gloria assumptionis beate marie virginis.
ix Quantum profuit beata virgo creature humane.
x Quantum profuit omni creature preter humanam.
xj De eodem alio modo.
xij Oratio ad beatam virginẽ.

Beati Anselmi archiepiscopi cantuariensis Liber de excellẽtia gloriosissime virginis marie Incipit.

Q maria excellit omnes creaturas: Capitulum I.

Peremi

Quenentem omni quod post hominem deum creatũ est: excellentiam beate matris dei quomodocunq; ⁊ saltem lippienti oculo cordis contemplari anhelano: ⁊ cõtemplando quod mihi inde capere conceditur: ad cõmunem noticiam proferre desideranos: horreo peccatorum quibus premor enormitatem: ⁊ valde timeo ne mihi tam alta petenti: mor obijciatur hoc Esa. 26.
sacre scripture dictum: Tollatur impius ne videat gloriam dei: Verum cum recogito sanctum filium eius ob hoc vt peccatis hominum mederet factũ esse filium eius: non nihil spei concipio: quod vel parum concipiẽdi de sublimitate tante matris: dei scilicet genitricis: omnium q̃ tam angelorum q̃ hominum regina: sciens videlicet illam magis propter peccatores q̃ propter iustos esse factam dei matrem. Dicit enim ipse bonus Matth.
filius eius: se non venisse vocare iustos: sed peccatores. Apostol⁹ quoq; testatur q̃ christus in hunc venerit mundum peccatores saluos faceret: quorum se fatetur primum esse. 1. Tim.
Si igitur ipsa propter peccatores: scilicet ꝓpter me meiq; similes facta est dei mater: quomodo immanitas peccatorum meorum cogere poterit desperare veniã eorum: cum tam ineffabile bonũ sit factũ er ea ob curationẽ eorũ? At ipsa curatio ad quos efficatius progredietur: aut in quibus misericordius operabitur: q̃ in illis a quibus tantũ bonum amatur: amplectitur ⁊ veneratur? Exoremus q̃

mentem nostram o fratres: et enitamur q̃tum possum⁹: vt in celsitudinem tante virginis attẽdam⁹: ⁊ q̃ nobis miseratio filij ei⁹ revelare dignata fuerit: pro laude ei⁹ ꝓlata ruminemus. Erit eñ fortassis hoc ipsum optare nobis causa non parue salutis: et sanctaris ex vitiorum punctionibus animis medicina salubris. Quõ nanq; fieri põt: vt ex memoria laudis eius: saltem non ꝓficiat peccatorũ: cuius vterus facr⁹ est via ad sanandũ peccatores veniẽti saluatori? Quid viri via: cum idẽ vterus thalam⁹ dei: aula dei in qua habitaret sit facꝰ? Vere eteñ habitauit in eo: quoniã seipsum ipse in eo ⁊ ex eo quod prius nõ erat: fecit. O habita culũ mirabile. O habitare ineffabile: quem celi celoꝝ: quẽ omnes reꝝ creaturarum machine capere nequeũt: virginalis vterus beate marie cepit: quãdo eundem ipsum de se verum et perfectũ deum ⁊ hominẽ in vna persona cõcepit ⁊ genuit. Vita tñ ipse vterus extitit: quia per illius deus homo factus: in mundum visibilis venit.

De origine virginis marie: Capitulum II.

Damus igitur hoc solum q de sancta virgine predicari: que dei mater est: excedat omnẽ altitudinẽ que post deum dici vel cogitari potest: ⁊ altissimum ꝺd habeat: etiã hoc ad cõtemplandũ ⁊ ruminandum mens humana que ad dominũ anhelat: tamẽ q̃n modo venit in eo: vt de ea aliquid dicã: primo parũ de ei⁹ origine: ac deinceps siquid tenuitas sensus mei de ipa q̃ dignitati ilis⁹ existimẽ nõ adversari: capere poterit: in medũ ꝓferre liber. Assis igitur domina ⁊ non mea que exeroꝝ: sed tua que precor: merita in illo diligeris attẽderi: que vereor. Tu quidẽ nosti mentẽ meam in hoc esse q̃ me omnino indignum iudico de te loqui: aut aliquid scribere. Sed q̃n insite tibi pietatis oculo sup̃ multos mei similes scio te respexisse: aliquo licet dignitati tue non digno mee devotionis obsequio velim agere erga te: quatenus ipso consuete misericordie tue oculo: quandoq; digneris me respicere. Tacitio itaq; illius ab initio omnis creature vsq; ad sanctum sui aduentũ: sunt de hac virgine prophetata: sicut tam per eos qui ante legẽ ꝺ̃ et per eos qui sub lege iusti fuerũt. Illud conticio apud me: natiuitatẽ eius: quã quidem ex linea generationis hũane nõ nescio descendisse: magna quedam atq; miranda diuinoꝝ signorũ indicia ꝓcessisse: Que tñ illa fuerint: sol⁹ ipse sine scrupulo nouit: qui eã anteq; nasceret: in matrẽ elegit: qõ in ea vt estimo: ⁊ nõ incongrue actũ credi potest: quatenus eo maior veneratio fidelium circa eius ortum existeret. Quo eñ alio modo sublimitatẽ tante rei altiori secreto celari quisq; perenderet? Nec eñ ecclesia dei inconcusse auctoritatis dicit ipsam scripturam: que ortum illius ab angelo prenunciatum refert. Nam licet beatus hieronymus inita alterius cuiusdam scripture materiam: quã in adolescentia sua legisse: ⁊ cuius auctorẽ se fatetur ignorare: eam reticerit: dicat tamẽ non eo pacto se scripsisse qõ scripsit: vt aliquã descripte rei certitudinẽ ecclesijs vellet inferre: ꝺ hoc solo vt rogantib⁹ amicis similem morem gereret. Unde quẽadmodũ dixi: scripsũ illud in auctoritatem ecclesia sibi capere nolit: videlicet indecẽs esse reputãs de beata matre dei quid dubitabile in laudem eius recitari: cum ea q̃ incunctãter de illa vera existimt: tanta laudis materia sit referta: vt

quemcq; in laudā do eam mirari desiderat: necesse sit vt facultas et magnitudini rei et veritati succūbat. Sicut em̄ sola p̄ cunctis meritis singularis extitit: ita q̄dā eam attinet: speciali quadam veritatis firmitate dignum est enitere.

De annunciatiōe angelica: Capitulum III.

Ata igitur et infantiles annos exuta: q̄ caste: q̄ sancte: q̄ deo digne vitam instituerit: et institutā egerit: quis vl cogitatu non dicā dictu queat cōtecturare? Nulli deniq; dubiū: castissimum corpus et sanctissimam animā eius funditus ab omni fuisse macula peccati iugi angelorū custodia peccata: vtpote aulā quā sunus et omnium creator: deus corporaliter inhabitaturus: et ex qua hominez in sue persone vnitate ineffabili fuerat operatione suceptu rus. Et quid mirum? Nam inter omnes vsus obtinuit: si tamē celestib⁹ ad terrena potest esse cōparatio vila: vt cū p̄cepturus aliq̄s et persona vines: aliquo vadit hospitatur⁹ vt et clientes p̄currant: vt locum muniāt: mundent: ornēt et custodiant: quo venienti domino suo aptus ad habitandū et cōgruus fiat. Q̄ si talis apparatus fit p̄o aduētu terreni hominis et mōmētance potestatis: qualis apparatus omnis boni putamus fiebat p̄o aduentu celestis regis et eterni in cordē sacratissime virginis: que illum non solum erat in semet transitine hospitatura: sed etiam ex substātia sua factum hominem paritura? Siquidem vbi venit plenitudo temporis quod suo aduētu ipse deus ante tempora predestinauit: misit deus angelū gabrielem: vnum de primis principibus suis scilicet regni sui: nō eiare tibi o beatissima feminarum instare salutem humani generis: et se eandem salutem operaturū: et exte castissima per spiritus sancti operationē: verum deum et hominem nasaturū. O donuta audita que feruntur ad rem oīm seculo inauditam: pauca et mirabile: nulla tamen incredulitate mouerint: verum indubitāter tenes apud te omnimodo impossibile fore nō fieri: q̄ angel⁹ dixit futurū esse. Credidit ergo et certissime intellexit deum tam bonum: tam piū: tam omnis misericordie visceribus plenum: vt ad terras de celesti sede deseēderet: et homo factus p indebitā sibi mortē gen⁹ humanum a perpetua vellet morte qua tenebatur eripere. Respondens ergo nūcio: ait: Ecce ancilla domini: fiat mihi secundū verbum tuū. O fides deo accepta: O hūilitas grata: O obedientia oīm sacrificio iocundō deo oblata. Quid ergo q̄ venientis dei oculos offenderet in illa poterat residere in qua tanta virtutum insignia veniēs inuenit redolere? Certe sola fide abraham fertur deo placuisse: et hoc q̄a deo credidit: ad iusticiam illi reputatum fuisse. Super humiles autē et q̄tos ac verba sua tremētes: spiritum suū requieseret: et obedientiaz se p̄o sacrificio malle asserit deus. Cum igitur in his que tantopere deo placēt: sancta virgo maria tā excellenter illi placuit: vt nequaq̄ crederet quis illā aliqua ratione excellere⁹ placere potuisse: Rimirum tenemus fide: Ab omni si quid adhuc em illa originalis sine actualis peccati supererat: ita mūdatum eo: illuno vt nec super eam spiritus domini: scilicet super humilem et quietam et tremētem verba sua totus requieseret: tam voluntari domini ce castissimo ac simplici corde obedientē: et oīni holocausto suauius acceptaret: virtutez altissimi obumbratam: filium

dei ex illa inco: porare. Die se sū erigat intētio mentis hūane: et p̄o posse paucis intendat: q̄tipenderit omnipotens deus merita huius beatissime virginis. Intendat in q̄ et contempletur: videat et admiretur: vnum filium sibi consubstātialem: coeternum: omnipotentem ex sua natura sine initio deus pater genuit: et per eum oīes creaturas visibiles et invisibiles ex nihilo fecit. Hunc igit̄ sibi tam vnicum q̄ dilectissimum: et in omnibus omnino equalem: nō passus est remanere solummodo suum: sed eundem ipsum voluit in rei veritate esse de virginis vnicum et dilectissimum et naturalem filium: nec ita vt duo essent: vnus videlicet filius dei: alius filius sancte marie virginis: sed vnus idem ipse qui filius dei in vna persona esset filius sancte marie virginis: et qui filius sancte marie vnus et idem ipse esset in vna persona filius dei. Quis hec audiens nō obstupescet: et q̄ deus tale quid velle potuerit: non vltra omne quod dici potest admirabile ducat? Duella de propagine adā nata: de peccatrici progenie orta: subito versa vice: maledictionis ene: benedicta p̄dicatur super omnes mulieres et cōcipit: et parturit et parit boiem deum: omnes preuaricationes p̄pulsaturum: eosq; qui sibi obtemperarēt: in celesti suo regno sibi coheredes constituturum.

De amoze virginis ad filium: Capitulum IIII.

Iam mirabilis natura et ineffabilis affectus amoris cōsiderari queat inter hūc talem tante matris filium: et hanc talem tāti filij matrem: perpendāt di saltem quoquo modo qui vnico dilectionis feruo: e sese altrinsecus amant: mater scilicet filium et filius matrē. Perpendat inq̄ alia qua bona mat quo affectu teneat circa vnicū et bonū filiū suū: et bonus filius filij mō ꝑpendat q̄ pietate moueatur erga bonam et dilectissimam ac pulcissimam suam matrē: et aliquatenus tempet siquo modo in se coniectare valeant amorē huius bone matris erga vere bonum et vnicum filium suum: et istius boni filij erga vere bonam et pulcissimam matrem suam. Equidem oīes homines ex cōiunctione duarum personarum: hoc est maris et femine p̄creant: et amorem suum vtriq; persone: id est patri et matri naturalit̄ debent qui sic generant: ipsumq; nihilominus amorem suum parentes ambo qui eos genuerunt. Cum aūt amorem quem pater et mater singuli debēt filio suo debet hec felicissima matrū sola filio suo: amorez etiā quē debet quilibet filius simul suo patri et matri: ille filius vere virginis sue debet soli matri. Nam sicut alij filij nascuntur ex patre et matre: ita filius eius natus est ex ea sola matre. Excedit itaq; omnes amores parentū in filios: aut filiorum in parentes amor: istius matris in filium suum: et istius filij in matrē suā: Et hec ita se habent iuxta rationem filiationis que facta p̄cedebatur extra legez humane procreationis. Illo quoq; modo si placet amorem huius filij et huius matris perscrutemur: et q̄tum inde nobis concessum p̄ ut possumus speculemur. Certe q̄ generat est temporaliter nata: qui generatur deus est per quē omnia tempora fūt et ipsamet virgo creata. Ostendit ergo ipse primo amorem quē habebat erga matrē virginem et amorem quo nullum putemus esse posse maiorem: matrez suā fecit illā: et virginitatē illi nō ademit. Equidem hec duo ipsa iocundius amabat: scilicet virginitatē et fecunditatē: Virginitatem:

quia hanc placere deo per omnia intelligebat fecunditate: quia sine hac maledictū legis que adhuc carnaliter custodiebaf: incurrere metuebat. Licit tñ amor: i ea seruā dignitatis: t excussit ab ea timor ē incurrende maledictionis. Virgo itaq; t tenera: t delicata: regali stirpe progenita: t speciosissima totam intentionē suam: totū amorem suum: totum studium suum ad hoc intendit: vt corpus t animaz suam deo virginitate perpetua consecraret. Sciebat enim q̄ q̄to sanctius eam seruaret: tāto sublimius ei qui omnium castissimus: immo qui ipsa castitas est: appropiquaret. Am plectendo igitur quod acceptabilius domino esse cognouit: legem superauit sprevitq; maledictū darte legis: t credidit: reputans secuz illum cui placere querebat tāte bonitatis t tante sapientie: vt ante se vel de se tutum concilium ne q̄d peccati in istis sbiret: inueniret: nec decepta est. Quis enim speravit in domino t dereliet⁹ est ab eo? Denīq; vbi tam sanctam intentionē ei⁹: tam castum propositum eius: tam firmam fidem: constantem spem t indeficientem vidit charitatez ei⁹: misericordie sue intuitu egit circa illam: vt nec sanctitas intentionis eius frustraretur: nec castitas propositi eiuf violaref: ne aut sanitas fidei infirmata: a spei ꝑstantia titubaret: aut charitatis in ea plenitudo deficeret: Dedit ḡ illi vt t ꝓgo q̄s magis optabat ꝑmaneret: t vt nemo illā a maledicto legis liberrimā dubitaret: fecunda fieret. Et vnde fecunda? de illo sine quo omnis fecunditas in sterilitatem conuertitur: t igni cōsumenda succidi tur. Et renera dignum fuit: vt co in virgine superueniente illa fecundaretur: que paritura erat deum p quē totus mūdus saluaref. Quid ergo hic dicem⁹? Est ne putatis vlla mēs hominis que modū huius dilectionis quam deus ad hāc virginē habuit queat penetrare: quando t illi quod charius amabat sic integre seruabat: vt eaz tam digne t caste fecundaram: sui ipsius matrem fecit? Potest ne quefo vllus hominū aut angelorū istius amoris immensitatem penetrare: vel dignitati honoris illi⁹ quicq̄ vel cogitatu ꝓcipere cōparabile? Erigite obsecro frēs mei: erigite acie mētis vīe ad ꝓcplandū tāmirā diuine operatiōis dignationē t tā ineffabilē t stupendā oī seculo huī⁹ mulieris gr̄am t exaltationē. Et tu o trissima femina rū in quā fluerit tā copiosa t superemineēs gratia omnium gratiaz: q̄d est animi quefo gerebas ad eū qui tibi hec magna fecit? Unde sicut ipa virtutiam ab omni generatiōe beata dici meruisti: Uere magnificauit aſa tua dominum: t spiritus tuus exultauit in deo salutari ipsi⁹. Salutare mirabile: quod non solum domina te inestimabili salute sublimauit: sed t totum mūdum peccatorum vulneribus putridum: ex te prodiens mirabili dispensatiōe sanauit. Verum dum illum qui sibi hec miranda fecit paruulum inter manus suas versari: t ad vbera sua pēderet: t ad parui t teneri corporis lesiones paruloz motc vagire conspiceret: quo precor affectu pijssimus eius animus mouebatur: quove studio ad occurrendum cū eius q̄ incommoda illi forte timebat parabatur castissimum corpus eius? Deus fili huius felicissime matris: qui es virt⁹ t vera sapientia summi patris: oramus te quatenus ipsa misericordia qua fact⁹ es homo pro nobis: ei insinuare dignetis cordibus nostris: quo animo: qua cogitatione ferebatur hec dulcissima mater: cum te in q̄ talem ac tā tillum in brachijs suis exultans et

lera teneret: cū tibi infantulo vultibus oscula t frequentibus congauderet: cum te lachrymārem sup genua sua quibus poterat modulis consolaretur: cum denīq; alijs t alijs studijs ad q̄ ipsam materna pietas informabat: tibi pro qualitatū vicissitudinib⁹ secula blandiretur? Doce in q̄ nos vl paululum mente percipere affectū ipsum quo replebatur cor illius: vt si enim peccatorum nostrorū squaloribus obruti: q̄tus fuerit plene nō meremur contingere: saltem pauca mereamur in nostris crūnis aliquatenus respirare. Nec putetur ab aliquo contemnendum: vel parum quid sentire quēlibet i se de affectu illi⁹ matris in filiū suū: Nullo siquidē modo crediderim q̄ io q̄ ad eū intelligēdū ꝓficere meruerit: ab amoris eius dulcedine extrane⁹ vsque quaq; existere possit. Qui ante in dilectiōis suauitatem transit: nullo pacto defidēdum: quin t in retributionis eius participium transiturus sit. Quā vero retributionē sui amoris sit adepta: tota christianitas nouit: que illam super omnes celos exaltatam: t angelicis choris prelatam certissime credit. Eia fratres q̄tum possumus enitamur ali quo modo affectum illius tam bone matris agnoscere: t in nobis saltem rei magnitudini succumbēdo degustare: quo ipsi⁹ meritis adiuvari t dilectionis eius salutari recreari: t aliqua future consolationis mereamur remuneratiōe sublimari. Quicunq; igit aliquē sincero t dulci dilectionis affectu diligit: omnia commoda t iocunda ei succedere cupit: illius cōmodis si que acciderint mest⁹ ingemit: volutat t reuoluat hanc suum affectum apud se et cogitet quid sibi esset: si adhuc quē fingere multiplicat⁹ in se sedem maior existeret. Que cuz fecerit t hanc suum amorem q̄tū cunq; intellectu suo magnificatum amori illius pijssime matris domine nostre: in deum filium suum aliquatenus comparari posse putauerit: nescio vtrum audiēdus in hac sua estimatiōe: Nec miruz: ipse eis spiritus dei: ipse amor omnipotentis patris t filij: ipse per quē t in q̄ amatur omne quod bene amatur: Ipse in q̄ corporaliter: vt bene dicam: venit in eam: singularisq; gratia pre omnibus que creata sunt: sine in celo: siue in terra requieuit in ea: t reginam ac imperatricem celi t terre t omniū que in eis sunt fecit eam: t alicui bono ad tempus debriato in animum cadet se q̄cq̄ amoris habere q̄s illi amori queat cōparabile estimari: quē hec beatissima matrū ad ipm habebat a q̄ se tā ineffabili dignitate sublimata intelligebat. Superat ergo omnes omnium rerum creaturarum amores et dulcedines magnitudo amoris istius virginis in filium suum: et dulcedinis immensitas qua exultabat t liquefiebat anima eius in eundem dominum deum suum. Itaq; cui saltem ita cōcessum fuerit sepe dulci studio posse cogitare de illa: magnum promerende salutis indicium esse cōcepto. Sed quid dicā? Si tant⁹ fuit amor ei⁹ et vere maior erga hūc dilectissimum filium suum: quo quefo vl quali gaudio replebaf tota substātia ei⁹: q̄n eū quē tā tropere diligebat: quē creatorem ac dominatorem omnium rerum esse sciebat: secum egentem: secum edentem: se quecunq; nosse volebat dulci affatu vocantem haberet quid caperet.

De compassione beate marie virginis ꝑ filio crucifixo: Capitulum v.

Cum ergo tanta dilectione: c tanta exultatiōe beata dei genitrix ex presentia illius

ꝛ uersatiõe foret iocũ dara: ppendat q̃ põt ḡbus dolorib⁹: ḡbus gemitibus: quibus suspirijs cruciabatur: quãdo eum a se crudelium manibus auelli: quando ad condemnandum eum tradi: quãdo ad ibeundũ mortẽ iudicio iudicis iniq̃ tribunali conspiceret sisti. Forte tamen inter hec ei poterat esse vt more loquar humano aliqua spei cõsolatio de euasione illius: dum sententiam mortis eius pendere conspiceret: audiret⁹q̃ sub altercatiõe presidis ipsum liberare querentis: Corripiam ergo eum ꝛ dimittã: ꝛ iudeoꝝ pessime plebis ne liberaretur: regnum cesario contra presidentẽ appellãtio. Verum dum plata certa sententia mortis illi⁹ omnino eam spes euadẽdi desereret: eũq̃ crucem in qua suspendi debebat: humeris vsq̃ ad locũ sue passionis subuehere conspiceret gemebunda: Est ne prece⁹ aliquis qui queat percipere qualitatem pectoris eius: Dicet⁹ est his doloribus ei⁹ dolor: alius: Petrus ꝛ alij discipuli ei⁹: de nihil in apostolatũ electi: ꝛ iam in tante celsitudinẽ virtutis vt tam demonibus imperarent creati: nec non secretorum illius conscij et familiares in cunctis effecti: instante hora traditionis eius fugam ineunt: et eum pro quo se mortem paulo ante subituros promiserant: obliti tantorum bonorũ sponsionisq̃ sue: solum ipsa cõsiderante relinquunt. Vnde ipsum ad passionem omnibus amicis destitutum tendentem: hac voce sequebatur gemẽs: Vadis propitiator: ad immolãdũ pro omnibus: non tibi occurrit petr⁹ q̃ dixit: Pro te moriar: Reliquit te thomas q̃ ait: Eamus ꝛ moriamur cum eo omnes: ꝛ nullus ex his nisi tu solus vicerit: qui me castam seruasti filium meꝝ et deum meum. Verũ hec verba ex magne pietatis fonte producta: ita paucis ad hec commemorasse sufficiat: vt ea oculus pietatis attendens dum tante matris genebundis affectibus compatit: pij amoris illius fructu remũerari aliquãdo merent⁹. Sed cum ad ipsam eius passionem ventum fuisset: et ipse cruci affixus: hinc ipsaꝝ matrẽ suam: hinc discipulũ quẽ diligebat prope astãtes intuitus esset: ne matrem penitus orbatam relinqueret: ei presentem discipulum suo loco in filium surrogauit: Mulier inquit ecce filius tu⁹. O commutatio pro eterno et incommutabili deorum ꝛ corruptibilem hominem: pro naturali et vnico filio: seruum accepit in filiũ. O domina q̃ precor in te sibi succedebant: cum tam inestimabilem commutationẽ ab ipso quẽ super omnia diligebas tibi fieri audiebas? Vere pertransiuit animam tuam gladius doloris: qui tibi amarior fuit omnibus doloribus cunctis passionis corporee. Quicquid est crudelitatis inflictum est corporibus martyrum leue fuit aut potius nihil comparatione tue passionis: que nimirum sua immensitate transfixit cuncta penetralia tua: tuiq̃ benignissimi cordis intima. Et vtiq̃ pia dña nõ crediderit te potuisse vllo pacto stimulos tãti cruciat⁹ quin vitam amitteres sustinere: nisi ipse spiritus vite: spiritus consolationis: spiritus scilicet dulcissimi tui filij pro quo morienꝫ te conquerebar⁹: tantopere torquebaris: te confortaret: te consolaretur: te intus doceret non esse mortem eum absumentem: sed magis triumphũ omnia ei subijcientẽ: quod in ipso fieri coram morituro videbas. Mortuus est tamen ꝛ ab oculis tuis te spectãte sepulchro reclusus: Cetera silẽtio premo: penitus ignorans vbi vel vnde ali-

quid vicendum assumam ex quo lucet⁹ tui modũ o pudicissima virgo alicui proponere queam. Sicdem cum illum quem te virginem concepisse: virginem peperisse: et post partum virginem nouerao q̃ manusse: necnon per quem te intelligebas ab omni generatione beatã dei meruisse: videbas inquorum seuicia tam crudeli nece perẽptum: tam subito tuis aspectib⁹ abstractum et sepulchri antro reclusum: q̃d ego? nescio q̃d haberem: vbi vel vnde acciperem quod in considerationem tui status animi quem gerebas eo tpe cuilibet panderem: sed acerbitas doloris ꝛ meroris in resurrectione eiusdem filij tui domini dei nostri in leticiaꝝ est conuersa: Et in quã qualem ve leticiam?

De gaudio resurrectionis: Capitulum VI.

Atendamus fratres mei: Supra dum gaudij eius ex vltanonem qua replebatur in cõuersatiõe secum adhuc in carne mortali degentis: istius filij sui cõsiderare niteremur: in ipo nostri animi nisu defecimus: ꝛ eam vltra omnem humanum intellectum magnam ꝛ mirandaꝝ esse aduertim⁹. Si ergo tã magna fuit tũc cũ ipm bene sciret paulo post morituru: que vel qãta putaris fuit tunc cum ipsum tam calcatis mortis legibus resurrexisse: non solum in eternum victurum: sed et celi et terre omnia q̃ creature perenni iure dominaturum? Rolo: hãc immensitatẽ gaudij eius penetrare quis laboret: q̃ niam que ipsis angelis dei est admiranda ꝛ ipenetrabilis: non facile crediderim: q̃ cuius homi mortali possit esse penetrabilis. Ar si aliquis querit: quare euangeliste non referant ipsum pissimum dominum a morte resurgentem huic sue dulcissime dilectissime q̃ matri vt eius dolores mitigaret: primo ac precipue apparuisse. Dicim⁹ q̃ a quodam sapiente de hoc ipso scisatãtes audiuim⁹ sic: tanta est sciscitata auctoritas narrationis euãgelice: vt nihil in ea dependẽs: nihil mane nihil superfluum reperiatur: ita q̃ si matri domini: si domine mundi ipsius filius ab inferno resurgens: scriberetur sicut alij cuilibet apparuisse: eã q̃ de sua resurrectione docuisse: quis non tale scriptum superfluum diceret: regina videlicet celi ꝛ terre omnisq̃ creature coequare illius quibus apparuit viro aut mulieri? Spiritus eius in illa plene et pfecte quiescebat: q̃ sibi ꝛ esse ille⁹ ꝛ facta ei⁹ omnia luce clarius reuelabat: et euangeliste scriberent nunc vel tunc illi talem semet exhibuisse. Dic itaq̃ paucis alicuius forsitan inquisitioni pront accepimus responsoꝝ adhuc aliquid gaudij huius beatissime virginis matris speculando ꝑ oculis constituamus: non ea spe vt modum illius nos in hac mortalitate vincẽtes: pfecte intellecturos fore opinemur: sed vt inde alicẽtulum degustando qua possimus illud deuotione veneremur: Sic est inspectum ꝛ degustatum magnum in eius amorem anbelantibus solet generare profectum. Eia si gaudium pro filio suo secum in carne degente: si gaudium habuit eodẽq̃ suo filio calcata morte ab inferis resurgente: non minori gaudio exultauit ipso suo filio i ea carne quã de se assumpt⁹ nouerat coram oculis suis celos penetrare: quis hoc dixerit: imo quis hoc gaudiũ ei⁹

omnib⁹ que illud p̄cesserūt gaudio
nō crediderit emittere? Bone mīes
solēt magnifice ī ꝑ mūdo exhilara-
ri cū vidēt filios suos terrenis ho-
noribus sublimari: ⁊ ista mater p̄
cuiusdubio bona: non ineffabili gau-
dio letaretur: quando filium suum
vnigenitū omneo celos dominā-
di iure penetrare: ac in dei patris
omnipotentis vidit cōsessum ascē
dendo pertingere? Immo quid
huic gaudio vnq̄ fuit simile? Quid
in medium p̄olatius saltem per il-
lud aliquo modo possit mens hu-
mana ī istud actem suas dirigere?
Sed ⁊ hec gaudiomm fiorū ma-
gnitudo nomihil incrementi ac-
cepit: cum adueniente super dīsci-
pulos spiritusancto mox ad p̄dī-
cationem ilioꝝ fidem filij sui tan-
ta hominum multitudo suscepit.
Nec mirum inde alicui videatur
q̄ dico gaudium eius incrementū
in credentium conuersione sum-
pmisse. Ibi est excepto gaudio q̄
de salute generis humani in isto
conuersione concipiebat: filiū su-
um non gratis fuisse mortuum: cuꝰ
tam efficaciter operari videbat fi-
des amoris eius in eis qui amato-
res eius extiterant. Gaudium itaq̄
ei erat in celo: ⁊ gaudium in terra:
gaudiuꝫ insuper in omni creatura.
Gaudiū in celo: q: fructus v̄tris
ei⁹ benedicti: iam erat victor mor-
tis ⁊ orbiꝫ celo regnabat: ⁊ cum
ea celestis curie agmina inestima-
bili magnificentia letificabat. Gau
dium ī terra: quoniā eorum pro
quorum salute matreꝫ dei se factā
sciebat: abiecto iugo diaboli a quo
captini tenebantur: liberam in ip-
sam salutem currere conspiciebat.
In omni quoq̄ creatura gaudium
habuit: eo q̄ illum a pristina oppꝫ
sione erui: ⁊ ad illum ad quem fa
cta fuerat statū redire vidit: Post
q̄ enim homo deum contempsit: ⁊
eius mandatis tumidus contraire
non timuit: in nulla creatura quā
deus ad subsidiū eius instituit: iu-
sto iudicio aliquid iuris ampli-
us habere debuit. Cum igitur ⁊ in
contumacia sua contra deum om-
niū rerum dominū perstitit: ⁊ tamē
vsum rez in subsidiū suū retoꝛqre
nō destruit: domino deo iniusticiā:
⁊ dei creature violentiam intulit
et oppressionem. At nunc cum iam
reconciliatus homo per mortem fi
lij huius beatissime matris redit in
gratiam dei: famulandi salicet ei p
quo se instituraꝫ esse cognouit: hec
sacratissima domina vidit: intel-
lexit: hec per te tali modo impleta
esse magnifice eo causa. Ita fra-
tres dicamus vulce habēteos: ⁊ vos
dulce habere cupideos: ꝑ volue-
re: in memoria amorem ⁊ gaudi-
um huius domine: quibus iugi ex
undantia in deū ⁊ deo iocundaba
tur tota illius substātia. Nihil est
vtilius post deuꝫ memoria matris
eius: nihil salubrius meditatione
pij amoris q̄ feruebat in memoria
et contemplatione filij sui: nihil io-
cundius sapore pertractati gaudij
eius quo multipliciter pascebatur
in eodem ⁊ per eundem filium su-
um. Sepe quippe vidimus ⁊ audi-
nimus plurimos hominum in suis
periculis recordari horum: ⁊ omi-
nis periculi malum illico cessasse.
Velocioꝛ q̄ est nonnunq̄ salus
memorato nomine ei⁹: q̄ invocato
nomine domini iesu vnici filij sui:
Et id quidē nō ideo fit q̄ ipsa ma-
ioꝛ: et potentioꝛ: eo sit: nec enim ip-
se magnus ⁊ potēs est per eā: sed il
la per ipsum. Quare ergo spiritus
sanctus in recordatione eius q̄ filij sui
sepe p̄cipit? Dicaꝫ quid sentio: Fi
lius ei⁹ domin⁹ est ⁊ iudex omniū:
discernens merita singulorum: pū
git ipse a quo suo nomine invo-
catus non statim exaudit: profecto

id iuste facit. Invocato autem nomi
ne matris etsi merita invocantis nō
mererentur vt exaudiatur: merita ta-
men matris interedunt vt exaudia-
tur. Hoc deniq̄ vsus hūanus quo-
tidie probat: cum quis p̄posito do
mico nomīe efficenter ab alio aliqd
impetrare: q̄s simpliciter sua p̄ece ne
quaq̄ impetrare potest. Itaq̄ si tam
vtilis aliquando in subueniendo me
moria nomīs matris dei existit: non
mirū si magne salutis afferat fructuꝫ
frequens meditatio amoris ei⁹: si ple
nam iocunditatem vabit dulci stu-
dio cogitata ⁊ recogitata immēsitas
gaudij eius.

De gaudio beate marie in filij ascensione: Capt. VII.

Quapropter adhuc in specula
q tione gaudij eius verba ver-
tamus: ⁊ mēteo nostras ipsi⁹
dulcedine aliquantisper enutriam⁹:
Perpendamus itaq̄ quꝫ tanti gau-
dij magnitudo impleuerit intima pi
issime domine huius ex his que iam
paulum intuendo p̄dixi mus potuimus
p̄celibamus: vtrum ei super illa ad
huc adijcere aliquid gaudij potue-
rit: id quod reuelāte spiritu sancto:
remota omni ambiguitate: sciebat se
decurso labentis vite spatio: in bea-
titudinem regni celestis ascensuraꝫ:
⁊ filium suum omnipotēti deo patri
in sua deitate coequalem sicut est: in
indeficienti contemplatione visurā:
sc̄q̄ post euꝫ omni creature celestiū:
terrestrium ⁊ infernoꝝ ū perenni iu
re dominaturam. At immensitatem
gaudij huius quis considerabit: qui
non in ipsa consideratione penitus
ab ea opprimatur? Et si causa gau-
dij tanta est: gaudiū ipsum quale
⁊ tum est? Sed o bone iesu illius
tue dulcissime matris fili: quomodo
potuisti pati vt te in regnū tue glo-
rie remeante: illam quasi orbatam
in miserio mūdi relinq̄reret nō euꝫ
statī tecū regnaturā assumeres? Quo-
tā si o dominene tue celesti curie ve
nirēt in dubiuꝫ: cui potiꝰ occurreret:
tibi videlicet domino suo cum post
regnum tuum in assumpta carne pe-
tentiam ipsi domīe siue ipsum regnuꝫ
iam sibi materno iure effectum ascen
denti. Nam vt in partes suo occursu
dividerentur: quatenꝰ paro tibi ⁊ po
illi in primo aduentu obsequeretur:
non deceret estimo: presertim cū tota
sit tua tota q̄ p te cadē celestis curia
sua. Prudentioꝛi ergo et dignioꝛi
filio visus: p̄cedere illā volebas:
quatenus ei locum immortalitatis
in regno tuo preparares: ac sic com
tatus tota curia tua festinꝰ ei occur
reres: eamq̄ sublimino sicut decebat
tuam matreꝫ: ad te ipsum exaltares.
Equidem non est ab re credere ipsū
bis de causis matrem suam p̄cessis-
se: cum ipse idem vnigenitus huius
beatissime virginis, promiserit suis di-
scipulis: se si abiret eis locum in cele-
sti sede p̄paraturum. Si ergo locꝰ
ab eo p̄parabat ad gloriam et ho-
norem discipulorum: quomodo nō
p̄pararetur ad honorem ⁊ gloriā
matris sue domīe scilicet ⁊ regine an
gelorum? Erat preterea vt hic qui-
dē videtur vtilis ⁊ necessaria fidei
nostre conversatio sua post ascensi-
onem domini inter apostolos eius:
quia licet ipsi per reuelationem spiri
tussancti edocti in omnē fuerint ve
ritatem: incomparabiliter tamē emi
nentius ac manifestius ipsa per eum
spiritū veritatis: illius veritatis p̄
funditatem intelligebat: et per hoc
multa eis q̄ hāc reuelabant: q̄ in se nō
solum simplici scientia: sed ipso ef-
fectui ipso experimento didicerat de
mysterijs eiusdem domini nostri iesu
christi. Nec dilatio siue assumptiōis
quoquo modo iacturaꝫ aliquam in-
ferre poterat immensitati amoris et
gaudij sui: quoniam ipse perfecto
amoris ⁊ gaudij: ita illam reflectebat

plenitudine fuit: vt hoc ipsum ei ad amoris et gaudij augmentum magnopere fieret: qō se illic esse videbat vbi deum quē pre cunctis amabat magis velle sciebat. Igit vbi cunq; erat: et ipsa in deo et deus in ipsa iocundabatur: qua iocunditate ipsa fcit: sed pre ceteris vbiq; fieri cupiebat quod sapientie dei potissimum placere intelligebat. Hac inestimabili amoris et gaudij immensitate predita fuit hec virgo sanctissima q̄diu eam in mortali carne manere placeret sapientissimo filio suo.

De assumptiōe beatę dei genitricis marię: Capitulum VIII.

Erum cum ipse in regnum suum eam assumere: et ei magnificentiam regni sue glorie decreuisset ostendere: cuius pre cor dignitatis et honoris apparatibus intendebat tota curia angelorum: quibusve vocibus exultationis et salutis resonabant numerosa tabernacula antiquorum patrū ipsi curie tunc associatorum? Certe crediderim omneo illius beate patrie cineo festiuori solito ac sublimiori nitore decorio: ad aduentum matris domini sui preparari: ac noua quadam et ineffabili lociditatis gratia pro tante rei expectatione connubilare. Et quid mirum? Ipse ielus de⁹ et domin⁹ omnium filius eius benedictus: huius castissime virginis et domine rerum: ipse ei sicut sue vnice matri totus festiuus occurrere volebat: et aliquis de familia sua se tāti gaudij immensitate subtraheret? Atq; inter homineo motio satur esset vnumquemq; bonum seruum cuiusvis prepotentis domini: eo maiori gaudio in amica domini sui aduentu exultare: quo ipsum dominum suum cognouerit aduentantem amicum magis amare. Cum vero de aduentu parentum domini sui agitur: de quorum speciali dilectione nullus vlla dubitatione tenetur: ille nimirum magis felicem se estimat: qui maiori iubilo et festiuiori occursu letitie frena relaxat. Si ergo hec ita se habent apud homineo: quibus siqua bonitas ineſt: longe tamen supernorum bonitati impar est: contemplentur animo qui potest quo gaudio: qua festinitate: quibus concentibus inbilabant omneo beatorum spirituum ordineo: quando et vnicam domini sui matrem aduentare: et ipsum dominum suum ei videbant omni sua gloria decoratus velle occurrere? Stipat⁹ itaq; nullis milibus: immo innumerabilib⁹ angelorum agminibus: deus ipse huic pijssime matri sue de hoc mundo migranti occurrit: eamq; super omneo celoo exaltatam cuncte secum creature perenni iure dominaturam in throno glorie collocauit. Ad dieo tanti occursus gloriosa et felix: Dieo tam preclare exultationis beata et celebris: Dieo tam sublimis glorificationis festiua et omni seculo admirabilis: Dieo eis illa non solum te domina ineffabiliter sublimauit: sed celum ipsum quod penetrasti: Recnon cuncta que in eo sunt noua et ineffabili gloria decorauit: Noua quidem celum gloria decorauit: quia priorem gloriam eius ex presentia tui vltra q̄ dici possit aut cogitari magnificauit. Nam cum tu domina illuc ascendis: noua illud et precelenti virtutum tuarum dignitate irradias: immensaq; miserationū tuarum et gratiarum luce perlustras. Eadem quoq; dieo ascensus tui eorum qui ciues eius ab initio creature esse meruerūt: solito festiuiori exultationis gaudio inuit: quia per gloriosum fecunde virginitatis tue fructum semirutam vident ciuitatem suam redintegrari. Vere in tuo aduentu per quam tantum bonum meruerunt gaudij sui magnitudo iure debuit augmētari. Terram etiam dieo exaltationis tue o beatissima feminarum mira gratia irrigauit: quia dum te quam de se et in se aliorum hominum lege progenitam cognouit: vsq; ad creatoris omnium throni exaltatam cognouit: ac antiquam maledictiōis penam quā in peccato primorum suorum filiorum sese merito excepisse sciebat: ias per tante benedictionis tue abundantiam sese euadere indubitanter credebat. Quid amplius dicere possum domina? Immensitatem quippe gratie et glorie et felicitatis me considerare cupienti: sensus deficit: lingua fatiscit. Quemadmodum enim omnia que in celo sunt: per glorificationem tuam inestimabiliter decorantur: ita per eandem glorificationem: cuncta que in terra subsistunt: ineffabiliter sublimantur. Singula nempe in immense dignitatis decus processerunt: cum per tuam beatam et integerrimam virginitatem dominum deum suum quem non cognouerant: agnoscere: et agnum colere et amare meruerunt. Quia igitur super omneo celos in dextera domini dei sui filij tui benedicti exaltari digne cognouerunt: eo etiam vidicerunt se eidem deo suo totum debere quod sunt: quādo ea que inter illa et de illis vna tantum dignitatis eminentiaz meruit. Nihil igitur aut idolis hominco: aut vlle alie rerum specieo intellexerūt idolorum cultoribus se debere: vbi et singularem auctorem sui ex tuo castissimo vtero ad restitutionem prime creationis sue progenitum suscepisse: et te per quam amissam dignitatem suam recuperauere: omni creature tā sublimiter preponi accepere.

Quantum profuit beata virgo maria creature humane: Capitulum IX.

Hec itaq; laudes qualesve gratiarumactiones: non solum humana natura sed omnis creatura hanc sanctissime virgini debet: Pura enim sanctitas: et sanctissimima puritas pijssimi patris filij sese merito excepisse sciebat: ias per tante benedictionis tue abundantiam sese euadere indubitanter credebat. Quid amplius dicere possum domina? Immensitatem quippe gratie et glorie et felicitatis me considerare cupienti: sensus deficit: lingua fatiscit. Quemadmodum enim omnia que in celo sunt: per glorificationem tuam inestimabiliter decorantur: ita per eandem glorificationem: cuncta que in terra subsistunt: ineffabiliter sublimantur. Singula nempe in immense dignitatis decus processerunt: cum per tuam beatam et integerrimam virginitatem dominum deum suum quem non cognouerant: agnoscere: et agnum colere et amare meruerunt. Quia igitur super omneo celos in dextera domini dei sui filij tui benedicti exaltari digne cognouerunt: eo etiam vidicerunt se eidem deo suo totum debere quod sunt: quādo ea que inter illa et de illis vna tantum dignitatis eminentiaz meruit. Nihil igitur aut idolis hominco: aut vlle alie rerum specieo intellexerūt idolorum cultoribus se debere: vbi et singularem auctorem sui ex tuo castissimo vtero ad restitutionem prime creationis sue progenitum suscepisse: et te per quam amissam dignitatem suam recuperauere: omni creature tā sublimiter preponi accepere.

illius nō obruatur. Nota igit̄ omni seculo loquar: ⁊ de q̄ ad quid puer ti sumus huius dom̄le meritis: pro posse edicam. Itaq; natura mea ad similitudinem dei in principio creata fuit: quatenus indesinenter ipso deo frueretur: et eius gloria sine omni corruptione ⁊ mutabilitate aliquando potiretur. Hoc tam grande bonum natura statim in primis hominibus perdidit: et in huius mundi miserias infelix et preceps ruit: de inde in eternas miserias decurso vite labētio articulo mīto infelicior ruitura. Transierūt multa secula: ⁊ dānationis istius immanitas super omnes filios hominum semper est in deterius roborata. Nec enim dei summi sapientia summa: vllam in massa creationis humane viam inuenit: per quam vt disposuerat in mundum veniens tam luctuose perditioni subueniret: donec ad istā de qua loquimur virginem ventū esset. Sed hec mox vbi in mūdum per humane generationis lineam venit: tanta omnis boni virtute ⁊ constantia p̄fecte resplēduit: vt eam ipsa sapientia dei vere dignam iudicaret per quā in hom̄le veniēs: non mō reatū primor̄ hominum: sed et totius mundi peccata deleret: ⁊ diabolum sui operis inimicū cum suis eliceret: necnon d̄āna celestis patrie illuc hominem deducendo redintegraret. Mīo igitur ista ppendens estimare queat qua laude digna sit que tantor̄ beneficior̄ sola p̄ cunctis effici meruit mediatrix? Liberati ergo a lege mortis q̄ detinebamur: resurgimus in gloriā quā in primo parente perdidimus: immo in ampliorē q̄ vel ipse in se vl̄ nos in ipso amisimus. Qui etenim adhuc etiam in carne mortali per fidem ad amissam gratiam seu patriam tendimus: in filiationē dei per benedictū filium benedicte matris marie transimus: eundem q; filium eius nobis fratrem ipso auctore accessimus. A morte enim resurgēs nos fratres suos appellauit: ⁊ q̄ ad patrem suum et patrem nostrum: deum suū ⁊ deum nostrū foret ascensurus: familiari affectu nobis intimari precepit. Qr igitur tantum patrē ⁊ tantus fratrē fortiti sum⁹: vtiq; beate marie ascribere debemus: cuius integerrima et benedicta fecūditate: in tantā dignitatem surreximus: quā quidez dignitatem nostram natura nequaq; adepta fuisset: si illius beate marie fecunda virginitas deum de sua substantia non genuisset. Cum igitur tāz inestimabili dignitatis honore etiam in huius mundi squalor̄ibus degēs: p pie matris dei marie merita hūana natura sit exaltata: qualis quali gloria decorabitur: cum hunc ipsum fratrem suum: eius omnipotenti patri coequalem in sua maiestate regnā tē aspexerit: eiusq; regni coheres existens: perpetua ⁊ incōmutabili glorificatiōe vultum ipsius p̄fecto cōstituerit? Aduertat inq; aduertat q̄ gloria vel quod gaudium vel que iubilatio erit omnibus illis qui in regnum beatitudinis assumpti: deum dominūq; rerum omniū in sue carnis substantia sibi similem viderint: ⁊ cuncta que siue in celo siue in terra seu in inferno subsistunt ad nutum illi⁹ pēdere: cumq; fraterno affectu sino vltra omnes fraterni amoris affectum seipsos amare velle poterūt: sine mora: sine cōtradictiōe: sine defectu sibi eternaliter ministrare. Super hoc cū ipsam dominam per quā tāta bona eis prouenere: pre oculis habuerint iurta deū quē de suo vtero virgo filium peperit residentē ⁊ iure materno celo terreq; cum eodem suo filio p̄sidentem: considerimus qua exultatione exultabūt p tanta gloria eius q̄ honore subleuabunt in tanta potētia ei⁹. Mīo itaq; creatura deferet eis honorē ñ solū q: videbit nature ipsor̄ū cōsortem esse suum creatorē: sed etiā quia dominā summā ⁊ vnicam dominatricē celi ⁊ terre mariā ex his cōspiciet esse factā reginā angelorū. Mīo igit̄ ita cōsideratio: ut quicūq; ex humana stirpe p̄genitus ei: quomō potes ⁊ quātum potes erige aciem mentis tue in eam: ⁊ q̄ potes laudes pfelue: cōsideratio q̄ gratulatiōes q̄ laudes: q̄ obsequia ei p̄petuo debeas: p cui⁹ beatā ⁊ integerrimam fecunditatē de tanto malo ad tantū bonum: vt breui ostendim⁹ cōpendiosius poterimus gaudia attende. Nulla te ab horum cōsideratione fetidi vel ecrabilis moueat: nulla cuiuslibet amoris desidia a debita laudum exhibitione retardet.

Quātū pfuit omni creaturę etiā ꝑter hūanā: Ca. X.

Erum qm aliq̄ātisp animad
v uertim⁹ q̄d boni p excellētiā beate matr̄ dei marie merita adepti sum⁹: paucis etiā vt ꝓpositū⁹ p posse q̄d aliaz̄ species rerū: per eadē ciuslē merita sint adepte aduertam⁹. Scio quidē supi⁹ me quedā dixisse ⁊ cōmemorasse: sed ad tante dñe eminentiā cōmendandam pijs auribus nō videt̄ fore supfluum eandem p̄sentare sententiā. Omnē itaq; creaturā tam celestem q̄ terrestrē ad sui creatoris laudem ⁊ gloriam instituta: nemo sane mētis ambigit: nemo sapiens silet. Quapropter si aliquid eius laudi aut gloriē siue honori deroget in quoq;: bene intuētibus liquet q̄ ideipsum cetera sine subintegritatem ei seruātia: quodam exinde confusionis verbere sanciat. Nec etiā ad nutū sui fidelitatē integre sese teneret: si verecundiā domini sui et auctoris equanimit̄ ⁊ incōcussa trāquillitate sustineret. Homo igit̄ q̄ a deo inter ceteras creaturas illūstrio nature creatus est: dum deum per sue inobedientie reatū inhonorauit: omnia que sui iuris p̄ius erāt amisit: omniaq; que sui status integritatem seruauerūt: quadā cōfusione ipsa rerum sui immanitate ōrum in ipso fuit vulnerauit: adiecta est eis sup̄ hāc cōfusione ⁊ alia confusio: quia hunc quē a suo conditore p male vite merita eroberare videbāt: per sue conditionis legē: ministerij sui obsequium nullo tēpore abnegare valebāt. Ingerebatur igit̄ operibus dei contumelios quedā oppressio: ⁊ fiebat de eis grauis ⁊ turpiosa abusio. Duo siquidem nullum in his que dei sunt iuste debet habere: qui voluntati ei⁹ non veretur p̄rauis actibus contrarie. In eo itaq; quod lumine celi ⁊ siderū motu in suis vsibus homo reportiebatur: idem celum ⁊ sidera ipsa magni honoris veteriū erā patiebātur. Nempe illi seruiebant: propter quē se nequaq; instituta sciebāt. Ad obsequiū quippe sine seruitium iusti hominis: nō missi qui tunc erant: cōdita fuerunt. Hoc ipsum de aere: de terra ⁊ que profert: de mari ⁊ omnibus aquis: ac de his que continēt licet dicere ⁊ sentire. Omnes igit̄ rerum formē: informi quadam ⁊ contumeliosa obfuscatione tegebantur: eo q̄ ipsi qui deum suum incessanter offenderat: ministrare ac subdi sine intermissione cogebantur. Durauit autē hec in rerum substantijs inmixtis: quousq; venit in carnē illa de qua loquimur beata virgo maria. Ut vbi venit ipsa: in seq; filium dei incorporauit: ⁊ pristinam dignitatē in deo qui nascebatur humana natura recuperauit: nihil vltra confusionis aut iniuriarū alicui rerum speciei resedit: immo libertatem prime creationis sue confestim recipere meruit. Nam ipsa cui lege sue cōditionis sue libertatis maximū erat obsequendi: videlicet illi quē ad dei imaginē conditum nouerat: cum ipsum in creatoris sui similitudinem quam peccando in se corruperat: per bona opera redire conspexit: non mirum si deo cepit obsequendo ostantius: cōtumelioseque iugum seruitutis exuisse.

De eodem alio modo: Capitulum XI.

a Lio autem modo si placet cō
sideremus qualiter oīs creatura ad vtilitatē hominis sit
creata: et quemadmodum eadem vtilitas ob peccatū primi hominis quodammodo euanuerit: quove pacto per beatam dei matrem virginem mariam: primā sue vtilitatis recuperauerit dignitatem. Certe homo q̄ mētis subsistens rationi: carnis fragilitate deprimitur: ad hoc conditus fuerat: vt contemplationis oculo forme ingiter intenderet creatoris: sed quia ipse cōditor cuius incircumscriptus spūs est: et nemo vnquam carnis corruptibilitate pressus vllatenus in magnitudinis eius notiam vel admirande dignitatis illius speculationē surgere est pertingere potest: proposita illi aliarum rerum existentia est: quatenus earum considerationē: sublimitas eius que per se nequit videri: ab ipso intellecta conspiceret: Verum vbi post primorum hominū peccatum generationis humane propago in desideria cordis sui prolapsa est: et per vitia foris duit: nō solum creatoris contemplatio: sed et rerum creatarum mirifice dispositionis salutifera meditatio: ab ea procul euanuit. Videes ergo quali modo in lapsu hominis ruit dignitas rerum. In cōsideratione enim illarum homo resurgere debuit in agnitionem dei: et sic quasi quidam et gradꝰ fieri debuerūt ptingendi ad creatorē ipsius et sui: ſ et hec etiā dignitas in eis pijt: qui qui ea digne vtereꝫ: nullus fuit aut extitit: Nec vllatenꝰ receperūt ex q̄ dimus hō cōrmit amissā eminentiā ris boni: donec ille agnus q̄ peccatū mūdi tolleret: in psona dei et hominis pdijt modo p beatā mariā. Verum in cognitionē dei hominis p hūc agnū renouatoris oīs etiā alia creatura i statu sue cōditionis et bono: et pprij cōgenitiq; decoris est renouata. Dutus igit̄ tanti boni effectū illi censemus pfecto imparandū: p cuius virgineū vterū is venit in mundū: qui et hūanā naturā in tantā sicut diximus dignitatis excellentiā sua sapientia reuocauit: et omnē simul creaturā pollegio amissi bonoris mira dispensatione redonauit. Quid ē hinc beatissime ac sacratissime virgini dīe nostre oīs tam rōnalis q̄ irrōnalis creatura iure debeat: qui valet: ex his q̄ paucis pstrinxim⁹ dilatato sensu adūrat: Utiq; cū ea q̄ deus bona et vtilit fecerit in eo statu q̄ condita fuerūt: sicut diximus et ostendim⁹ esse desiterūt: et p hanc beatissimā virginē in statū pristinum reuocata sunt et restituta. Sicut ē deus sua potentia parando cū ea: pater est et deꝰ omniū: ita beata dei genitrix maria suis meritis cūcta reparando mater est et dīa rerū. Deus enī est dīus omniū: singula i sua natura ppria iussione cōstituendo: et maria est dīa rerū singula congenite dignitati p illā quā merut gratiā restituēdo. Et quēadmodū deꝰ ex sua substātia genuit eū p quē cūcta orignē vedit: ita beata virgo maria de sua carne mūdissima peperit illū qui decorē ōnē creationis omniū: cū ceteris restituit. Ꝑē sicut nulla rerū species nisi per dei filiū facta subsistit: ita nec debite damnationis nomine deseritur nisi quē ab ea filius beate marie virginis absoluit. Quis igit̄ ista recto sensu et corde sincero ppendens: plene prepere queat excellentiā huiꝰ virginis: p quā tam inestimabilia bona habet rerū natura: p quā tam inestimabili gratia: a tā ineffabili vetustione erectus est mūdus? Quis inq̄ tā mirā et omī prius rei pter hāc inauditā gratiā huiꝰ beatissime mulieris oculo mētis aspicies nō obstupescat: et nō mō elinguis versutiā p tāte rei cōprehensiōe prius ymmo fiat?

Oratio eiusdē beati Anselmi ad beatissimā virginem mariā: Capi. XII.

De excellētia beate virginis.

q Apropter ea q̄ nobis sūt ispe
netrabilia intermittētes: pcibus ispetrare nitamur: vt qō intellectu capere neq̄mus: salutari saltē affectu obtinere mereamur. Rogam⁹ ergo te dīa p ipsā gratiā qua te pius et omipotēs deus sic exaltauit: et oīa tibi secū possibilia esse donauit: quatenus id apud ipsū nobis impetres et obtineas: vt plenitudo gratie quā meruisti: in nobis sic opet: quo pticipiū beati pmiī eius nobis misericorditer q̄q; cōdonet. Ad hoc quippe deus noster p te factus est frater noster: vt quēadmodū ipe dignatus est cōsors fieri nostre hūanitatis: sic nos mereamur cōsortes fieri sue diuinitatis. Intrēde ē dīa pissima vt nobis ad effectū pueniat: ppter qō deꝰ nē ex tuo castissimo vtero factus homo inter homies venit. Hec sis q̄sumus exoratu difficilis: qꝫ paldubio ideꝫ benignissimo filio tuo dño nostro Ieſu christo erit ad cōcedendū quicquid voles ꝓmptissimꝰ et eraudibilis: Tūmō utq; velis saltē nras: et vere nequeq̄ salui esse non poterimus. Quid igit̄ stringes larga misericordie tue viscera dīa contra nos: vt nolis saluari nos? Certe deus noster (teste ppha) misericordia nra est et tu eiusdē pii nostri absq; pubio xa mater es. Si tu ē que dei mater exoret eo reuera misebie mater et gratie: denegas nobis effectū misebie: cuiꝰ tā mirabiliter facta es mater: q̄d facie mus cū idem filius tuus aduenerit: cūctos equo iudicaturꝰ iudicio? Si quidē tuꝫ ipe filiꝰ tuus sit p te factus frat̄ noster: vbi volūtatē tuā sue videlicet dilectissime mris magis poterit aduerterit: illue seruata equitatis rōne: a qua te nullatenꝰ discrepare videbit: iudiciq; sui sentētiā: sine ad misericordiā inflectēdo seu ad iustitiā intendendo ꝓmulgabit. Subueni ergo nobis dīa pissima: et nō cōsiderata peccatoꝝ nroꝝ multitudinē: velle tuū ad miserendū nobis inflectere. Cogita quesō et recogita apud te qꝫ non ad damnandū sed ad saluandū peccatores: cōdutꝰ noster ex te factus est hō. Cur itaq; nō inuabis nos peccatores: qū ꝓpter nos in tantā celsitudinem eos leuata: vt te dominā habeat et venerē oīs pariter creatura? An ideo vtrū peamus: ampliꝰ nō curabis: qꝫ quicquid de nobis miseris vltra cueniat: gle tue iactura nulla inde pueniet? Et hoc quidē bona domina fortassis aliquo mō pici posset: si ꝓ tui solꝰ exaltatiōe et vtilitate mater dei facta fuisseꝫ vtiq; deꝰ qui hominē assumpsit ex tua castissima carne: hoc fecit pro tua et nr̄i omniū salute. Si ergo tu q̄ plena salute es potita: non intendis vt eadē salus ꝓ modulo nostro etiam ad nos vsq; ptingat: iam tuoꝝ sufficiens cōmodoꝝ nostroꝝ negligens esse videberis: et que ꝓ totius mūdi saluatione meruisti fieri mater altissimi: cū nos postposueris quos obuoluit finis seculi: quid quesō proderit nobis tua gloriosa et felix exaltatio: et quid inde habemus duicio et affectuosa exultatio? Ut ē filiū tuū totius mundi saluatorem: et te eius rectōciliatricē esse veraciter sentiam⁹: eo nos ꝓpensiori studio inua ꝑamur et foueamus: quo in fetibus mundi natos et alitos: potiori leuamine ꝓspicis indigere. Ab initio denīq; renouatiōis humane: omnibꝰ sub tuū ꝓsidiū cōfugientibus hucusq; succurristi: et idcireo ꝑ omī creatura: omī laude dignissima dici et esse meruisti. Eia succurre oramus vt laus quā p tot secula digne possedisti: cōtinua tibi duret i gratia ipa qua mūdo perdito subueniſti. Tibi ergo nos cōmendam⁹: tu, pcura ne pereamus: effice portꝰ vt salus nra de die in diē multiplicet: et filio tuo dño nro iesu christo vita nra ingi deuotiōe famulet: Qui cū deo patre et ſpūsancto vi uit p oīa secula seculoꝝ: Amen.

Beati Anselmi liber de excellentia virginis Marię explicit.

Beati Anſelmi liber Epiſtolarū incipit.

Beati Anſelmi: ad helinandū auunculū ſuum: eūdem ad ſtatū pfectionis vite exhortantis: Epiſtola. I.

B Ērus ſer/
uorum dei ī beccenſi monaſterio cōmanē/tiū: frater Anſelmus: fratri dilecto: filio deſiderato: belinādo bene incepta feliciter pficere. Benedictus deus a quo omne datū optimū: t omne donū pfectum deſcēdit: qui auerſit oculos tuos ne videant vanitatē: t erexit animā tuam ad ſe quēdam veritatē. Beſtat igit mi deſiderate vt ſedula ſollicitudine ptractes: q: nemo mittens manū ad aratrum t reſpiciens retro: aptus eſt regno celoꝝ. Antiquus eñ hoſtis tanto enitit⁹ nō ceſſabit multimodis te calliditatib⁹ inadere: quāto te videt ſtudioſi⁹ laqueos ei⁹ velle euadere. Sepe nā q; reducet ante mētis oculos q; delectabilia ſint ea ī q̄bus ſolitus es cōuerſari: vt cōtinuo ſubintret q; difficile ſit aſſueta voluptate carere: quia ſit impoſſibile in quodā auſtero rigore t rigida auſteritate tota erate pleuerare: q̄tenus ex memoria aſſuete delectatiōis plꝰ horreat animꝰ ſobrietatē vite ſublimioris. Aliq̄s ſb ſpecie diſcretiōis fingat ſe ſalubriuſ tibi q̄ ꝓpoſueris cōſulere: vt ſcz pretanitatē deſcrēoīn clericali ꝓpoſito religioſe viuendo velis ꝓſiſtere: vt ꝓ vite correctionē animam tuā poſſis ſalnare: nec ꝓ māſuetudiōz lubeas onus q̄ non poſſis portare.

B Q̄ ſi te ad intentiōe pfectionis vite nullatenꝰ quierit poſſe cognouerit: q̄ſi recta ei approbando ꝓpoſitū ſe ſimulabit: ſed intra iter laqueos ponere multimodis nō ceſſabit. Alij quidē bene oblata opportunitate peccādi: illinc ſtimulante temptatione ſuaſionē callidus addet huiuſmodi: Tam bonū eſt q̄ deceuiſti facere: vt quālibet imenſitatem peccatoꝝ poſſit deſtruere: interim ergo ſatiſfacere volūtati tue cur heſitas: cum cito ſiue multa ſiue panca peccata ſint: pariter delenda nō dubites. Aliquādo ꝙ taliter conabit decipere: Bonū quidē eſt q̄ vis facere: ſed nō oportune fit niſi eā tepeſcente lasciua iuuenili: q̄ pondus illi⁹ regularis cenſure nō tolerat: ipſa maturitas etatis religioſe grauitati ſe cōtemperat: Q̄r ſi viderit te ita imbecillem vt impediri tua poſſit intentio ſi manifeſtet: oīno cōnabit vt dis a quibus retineri aut vi aut amore aut aliqua ꝑſuaſione poſſis: q̄libet occaſione publicet. Ꝑ: ro/mittere eti ā: quia ſi bonū q̄ intendis aliquātum differre volueris: multo fructuoſi⁹ atq; vtili⁹ facere ꝑ poteris t plurimoꝝ ſalnte q̄ recū attrahes: t cōmodo pecunie monaſterio ꝑfuture quā vndiq; colliges: q̄d eſt q̄ te leuitate t incōſiderata acceleratiōe tē/ptabit arguere: quia te non ſolum ꝓmittendo: ſed t pignus ponendo indiſſolubili voto voluiſti cōſtringere: cum nihilomin⁹ t ſortaſſis meli⁹ ad ipſum libera poſſes voluntate pficere. Ad hec oſa chariſſime quid reſpondendū ſit: vellem aliquātō diffuſius ſcribere: niſi lex epiſtole cogeret me brenitatē non excedere. Breue igit t verū amici tui ſuſcipe cōtra iſta cōſilium: Qui putat voluptate ſeculi carere: t in exercitio pleuerare virtutū nimis auſterum t impoſſibile: nunq̄ guſtabit q̄ dū ſit non ſeruierſed imperare vitijs ꝓ amorē t ſpem celeſtis regni laudandū t delectabile. Qui putat melius tibi eſſe in habitu clericali religioſe viuere q̄ ſubire monachice vite pondus impoſſibile: conſideret ꝓ totū nunciū quāta hilaritate vtriq; ſenij: omni erat omni genere hominū ſit pondus illud cantabile. Soat etiā: q: valde difficilius eſt intra ſcitarcos ꝓ liberam voluntatē: q̄ intra clauſtrū monachoꝝ ſb diſci/plina cuſtodire vite ſanctitatē. Nō dico nūc q; ꝓpoſitū monachice vite inchoās vitas altioꝝ ē gradū ꝓtingat humilitatis quē altioꝝ ſequit⁹ eraltatio: niſi q: nullꝰ vt melꝰ viuat monachi ꝓpoſitū deſerit: t oīne genꝰ hominū ad monachicā vitam vt magis deo ꝓpinquet cōcurrit. Qui peccat⁊ addit peccata: q: peccatoꝝ omniū expe erat remiſſionē: amādo peccatū prodat ſe nō amare: t ideo nō mereri peccatorum abſolutionē. Qui differt in futurū t forſitan nō futurā eraterē ſuā vitā corrigere: certū bonū dimittit: ⁊ dubio t cōtemnēdo q̄ perdit: ⁊ dat ſe nō amare q̄ expectat: t mereſ nō accipere. Qui certus nō eſt ſe tante eſſe cōſtantie: vt nullo mō poſſit flecti a bono ꝓpoſito: oīno celet bonā volūtatē: vt nō niſi eū in opus exit: appareat in publico. Qui bonū q̄ vult facere vt melius fiat differt: bonū eſt ſi melius certū eſt: Q̄r ſi melius bonū dubiū eſt: t ꝑdere minus bonū: minus eſt damoſum t irrecuperabile: cōſiliū eſt vt acceleret facere bonū minus: ne minus expectādo maius: nō faciat maius nec minus. Qui iudicat leuitatem voto velle ſe ligare ad faciendū q̄ bonū eſt: vt iā nō ſit liber ad nō faciēdū: iudicet vocatoꝝ ē leuitatis illū qui dicit: Gaudete t redditē. Nullatenus enim reꝓhendend⁹ ē qui q̄ bonū eſt vouit: ſi qui non reddit q̄ vouit. Certū ꝺppe eſt q: qui bñ vouet: ipſo voto deo placet. Qui ē aliq̄d boni vouit non peniteat: q: fecit vnde deo placeat: ſed feſtinet reddere quod vouit: vt plus placeat. Hec fili chariſſime conſilia: has cōſolationes in ꝑſenti marſe tibi neceſſarias indicam: hec paterna ſollicitudine ego q̄ patrē t cōſiliariū nō mea voluntate: ſed tua voluntate elegiſti: dicam. Hec interim reminiſci nō deſinas: donec q̄ deo inſpirante vouiſti: ipſo adiuuante pficias. Vale deſiderate cordi meo: t feſtina ſatiſfacere de te deſiderio meo: q̄ vtinā facere placeat omnipotēs deo.

Beati Anſelmi: ad hugonem incluſum: poſtulationi eius vnde ſeculariū hominū mentes ad cōtemptū ſeculi t eterni regni deſiderū incitare poſſit: ſatiſfaciētis:

Epiſtola. II.

Omino et amico chariſſimo B
d Hugoni meluſo: Frat Anſelmus dictus abbas beccēſis malis eredndi: in bonis includi. Duo viri laici nup ad me venerūt: dicētes ſe a veſtra dilectiōe miſſos: quatenꝰ ex noſtra exhortatione aliquid aſſumerent: vnde ſe ad patrie celeſtis amorē accenderent. Per quos etiā vt referebā poſtulatio vt aliquid a me breuiter ſcriptū acciperet⁊: vnde ſeculariū hominū mētes vos adeuntiū: ad hui⁹ ſeculi contemptū: t eterni regni deſiderū incitaretis. Q̄ tanto melius ꝙ vos efficere poteſtis: quāto liberius hauritis vite dulcedinē celeſtis: Nam q̄ ego quaſi a lōge intueoꝝ: vos guſtu ſentitis: t ego q̄ mente tenuna oꝛe rumino: vos cordis affectu glutitis. Q̄ eñ ego de ſancte vite rectitudine vtcūq; intelligo: vos operibus tractatis: t q̄ ego vtcūq; loqui poſſum: vos faciēdo guſtatis. Quāto ergo ſatur ſuauius q̄ ieiun⁹ cruciat: tāto dulcius veſtra cōmonitio q̄ ſuadere nitit inculcat. Sed quoniā veſtre alīq̄d negare nequeo volūtati: q̄uis hoc q̄ a me petitis: ſi latitudine ſancte ſcripture multo melius inuenatis: tamē dicā aliq̄d ꝓm petitionē veſtrā: ne me velut celus cōtemptoꝝ ē arguatis. Sic itaq; aliquē illitteratū t q̄ altioꝝ nō poſſit capere ad beatitudinis eterne deſiderū exiſtimo poſſe incitari: Frat chariſſime: regnum celoꝝ clamat deus ſe habere venale. Q̄ quidē regnū celoꝝ tale B
eſt: vt eius beatitudinē t gloriā: nec oculus homis mortalis poſſit vide/re: nec auris audire: nec cor cogitare: 1.Coꝛ.2.
Ar tamen aliquo mō illud poſſis co/

gitare: quisq; ibi regnare meruerit: quicqd ipse voleat: hoc erit: in celo ⁊ i terra: quicqd ꝺo nolet nō erit in celo nec ⁊ in terra. Tanta eñ erit dilectio inter deū ⁊ eos qui ibi erūt: ⁊ inter seipsos inuicē: vt oēs se inuicē diligant sicut seipsos: sed plus ament omnes deū q̄ seipsos. Et ꝓpter hoc nullꝰ ibi volet nisi qđ deus: ⁊ qđ vult vnus: hoc volent oēs: ⁊ qđ vnus vel oēs: hoc ipsum volet deus. Quapropꝓ quicqd vnusquisq; volet: hoc erit et de seipso ⁊ de omnibus aliis et de tota creatura ⁊ de ipso deo. Et sic singuli erūt ꝓfecti reges: quia qđ singuli volēt hoc erit: ⁊ omnes simul cū deo vnus rex ⁊ quasi vnus homo: qr omnes vnū volent: ⁊ qđ volēt erit.

Hāc mercedē clamat deus de celo se habere venalē. Si quis querit: quo ꝓcio? Respōdeō illi: Nō indiget terreno ꝓcio qui vult dare regnū in celo: nec aliquis poterit deo dare qđ nō habeat: cuius est totū quicqd est: nec tamen dat deus tantā rem sine omni ꝓcio: quia non dat illam nō amanti.

C Nemo eñ dat quod charū habet: nisi cui charū nō est. Qui ergo deus tanta re nō eget: nec dare debet tantā rem cōtemnēti amare. Sed nō querit nisi amorem sine quo vari non debet. Da ergo amorem ⁊ accipe regnū: ama ⁊ habe. Denicq; quonā regnare in celo nō est aliud q̄ sic glutinari cū deo: ⁊ cū omnib⁹ sanctis angelis ⁊ homīb⁹ p dilectionē in vnā volūtatē: vt oēs vtant⁊ simul vna potestate: Ama deū plus q̄ teipsum: ⁊ iam magis tenere qđ ibi ꝓfecte vis habere. Concorda cū deo ⁊ homīb⁹: si tu: ipsi a deo non discordēt: ⁊ iā incipis cū deo ⁊ cū oībus sanctis et⁹ regnare. Nā fm qđ tu cōcordabis mō cū deo ⁊ cū homīb⁹ in voluntate illorū: cōcordabit tunc deus ⁊ omnes sancti tecū in tua voluntate. Si q̄ vis esse rex in celo: ama deū ⁊ boles sicut deos: ⁊ merebēris esse qđ optas. Hūc amorē nō poteris hēre ꝓfectum nisi euacuaueris cor tuū ab omni alio amore. Quippe sic ē de cor de hominis ⁊ de hoc amore: quō de vase ⁊ oleo. Nam sicut vas q̄nto magis habet aquā aut alitū simūl illo quo ē: tanto min⁹ capit oleū: ita cor inq̄tū occupat alio amore: intantū excludit istū. Est et aliud: qr sicut fetor est ꝓtinus odoris ⁊ tenebre lucis: sic ois alius amor: huic amori. Sicut igit cōtraria nūq̄ simul integre cōueniūt: sic nec iste amor cū illo alio amore i vno corde. Hinc est q̄ D cor suū implent dilectione dei et primi: nihil aliud volūt nisi qđ deus vult: aut qđ vult alius homo: nisi si nō sit cōtra deū. Hinc est q̄ instāt orationib⁹ ⁊ celestib⁹ colloquijs ⁊ cogitationib⁹: qr dulce est illis desiderare deū: et loqui ⁊ audire: et cogitare de illo quē multum amant. Hinc est q̄ cōtemnūt diuitias: potestates: voluptates: ⁊ honorari ⁊ laudari. Qui eñ hec amāt: sepe faciūt aliqđ cōtra deū ⁊ contra ꝓximū. Sic eñ ex his duob⁹ ꝓceptis Mat. 22
vniuersa lex pendet et ꝓphete. Qui ergo vult illū amorē habere ꝓfecte q̄ regnū celoꝝ emitur: amet cōtemptū: paupertatē: laborem: subiectionē: sicut sancti viri fecerūt. Sic eñ qui se hūiliat exaltabit. Breuiter hec vobis charissime sicut postulastis dixi: sed i hoc expositione ꝓudētia vēa multo plura ꝓferre poterit q̄ dixi. Si tamē de plenitudine beatitudinis eterne a me aliqđ latꝰ dictū sanctitas vestra legere voluerit: in fine libelli mei qui ꝓlogion appellatur: vbi de pleno gaudio tractauit: reperire hoc poterit. Valete ⁊ orate ꝓ me.

Beati Anselmi: ad Heinricū amicū suū: illū vt pensēt in quātalibet mūdi gloria fuerit: quis finis ⁊ quis i fine fructꝰ: quid ve ꝓmū: ⁊ ecōtra q̄ sit expectatio mundi gloriā conculcantiū.

di gloriā conculcantiū: exhortantis: Epistola. III.

A Domino fratri: amico Heinrico: frat Anselmꝰ abbas bece: bone volūtatis ꝓfectionem ⁊ Pā.144. effectū. Benedicat deus in bonis suis ⁊ sanctus in omnib⁹ opibus suis: qui vestre dilectioni tñ de nr̄o desiderio ꝓpter qđ iustū: cōcessit efficere: quē oram⁹ vt qđ deest adhuc de voto nostro ⁊ de vra mercede dignet ꝓficere. De qua re nostrū ꝓsitū p fratreo nostros mādo. De gratia ⁊ dilectiōe ducis de q̄ scripsistis mihi: multū gaudeo: ⁊ p ea deo ⁊ illi ⁊ vobis gratias ago. Nō eñ illi p litteras facere cogito: cū nūcij vri sicut audiui cōstitutū esse ad illū redibūt. Et qñ nescio si hoc necesse erit fieri ante q̄ rede at: cū ꝓmū poterit⁊ mādate mihi ꝓnomē eius: ⁊ nomina vxoris ⁊ filioꝝ eius. Solū eñ nomē et⁹ teneo: qr Vitalis vocat. Sed q̄ dulcis mihi vestra dilectio: sic me sibi sua ꝓbitate cōgluti nauit: vt idē de vobis qđ de me desiderat cor meū: vnde eā spē magnā ex vestr⁊ sermonib⁹ cōcepi: nō pōt mēs mea quiescere donec ipsum desideriū meū de vobis satiet. Finis igit nullus sermo sufficiat mihi donec deꝰ qđ opto ꝓficiat: pauca tñ qr nō negligenti loqr ꝓ hoc ipso amica familiaritate
B cōmemoro. Venia igit dulcis amice quātalibet mūdi gloria potitus fuerio: quis sit finis: ⁊ i fine quis fructꝰ: qnid ꝓmiū: ⁊ ecōtra q̄ sit expectatio mūdi gloriā conculcantiū. Si dicis nō soli monachi ad salutē q̄eniunt: verē: Sed q̄ certi⁹: q̄ alti⁹ illi q̄ deū solū con ā mare: an illi q̄ amorē dei ⁊ amorē secli volūt copulare? Si forsitan dicet aliqs: qr i ordine monachoꝝ ē periculū. O bō q̄ b dicit: q̄re nō ꝑsiderat qđ dicit. O rōnalis natura: an est hoc rōnabile cōsilium: vt quia vbiq; ē periculū: ibi eligas manere vbi mai⁹ est ꝑiculū? Denicq; si ille q̄ solū deū nititur amare: seruat ꝓpositū vsq; in finē: certa ē salus. Si vo ille q̄ mūdū vult amare: nō deserit suū ꝓpositū ante finē: aut nulla aut dubia aut minor ē salꝰ. Et certe satis ꝑbat: qr nullatenꝰ aut pax aliqđ bonū diligit: qr illud vbi certi⁹ ⁊ melꝰ cognoscit nō eligit. Sz multi dicūt: Si Dauid ira scē deus peccāti monacho q̄ alio: qr de ꝓposito altiori cadit: Hoc verū est q̄ditū cadit in peiō. Sz certe benignꝰ ⁊ familiarius suscipit deus monachū penitentē: si ad suū ꝓpositū redit q̄ nō monachū q̄ ad idē ꝓpositū nō venit. Vel nāq; placet deo etiā post gra C tie perditē: etiā ꝓpositū ē ⁊ ante ⁊ post q̄ mai⁹ hēre nō pōt: q̄ ille q̄ nec ah nec post fide perdita nō vult ꝓponere q̄ melioꝝ nō pōt. Si q̄ ⁊ innocētib⁹ ⁊ penitētib⁹ meli⁹ ē ad vitā monachicā venire ⁊ redire q̄ abstinere: q̄d mirarisꝰ Si ꝓus de hac vita tolleris: dānū est irrecupabile. Vita charissime de monachice vite altitudine ⁊ cerritudine de quiete ⁊ iocūditate dicere possem si cpta modū nō excederet. Festina q̄ ad tñ bonū: qr nullo bono efficacius venies ad summū bonū. Plures vidi pmittētes ⁊ differētes: q̄ ita mors tulit: vt nec hoc ꝓficerēt quo se impediebāt: nec b inciperēt qđ pmittebāt. Nō valde timeo de ter: si auertat deꝰ a te charissime. Vale ⁊ noli tardare.

Beati Anselmi: ad quādam dominā: eā vt cōsilijs suis accēscat obsecrantis: ⁊ ad habitum ⁊ ꝓpositū abiectū redeat si saluari velit: admonētis: Epistola. IIII.

Anselmꝰ dei ordinatiōe archi- A
a episcopus Cātuariēsis: Mū- dū non christū cōtemnere: et christū plus q̄ mūdū diligere. Libētissime si possem tecū loquerer: sororem vere mihi in deo dilecta: qr charitas qua omnē hominē volo saluū fieri: ⁊ officium mihi iniunctū exigunt a me vt te fraterno ⁊ paterno affectu diligam: ⁊ per eandem dilectionem sollicitudinem de salute anime tue geram.

Sed qñ i nobis euenit oportunitas
collo quendi: incübit mihi necessitas
scribẽdi: quẽ animũ de te habeã: t ꝙd
de te desiderẽ. Obsecro igit te vt nõ
cõtemnas dilectionẽ: q̃ te ꝓpter deũ
t honorẽ dei t ad salutẽ tuã diligo:
ne eg reiciãs ꝓfectũ meũ. Si eñ mihi
acẽfecere voluer: certa esto: q: valꝺ
tibi in fine placebit: t erit sup te gau-
diũ magnũ angelis dei. Si ẋo nolu-
erio: scito: q: nimis tibi displicebit: t
inexcusabilis eris in districto iudicio
B dei. Audiui soror mea: q: diu po:ta-
sti habitũ sancte cõuersatiõis: Quẽ
quõ reliq̃s: ꝙd de passã sis: vel ꝙd fe
ceris: nõ latet: sed multũ aptũ est. Cõ
sidera igit iam nũc charissima: quã tũ
distẽt viriles ampler⁹ t carnalis de-
lectatio ab amplerib⁹ christi: t a dele-
ctatione castitatis t cor dis mũ dicia.
Ampler⁹ quidẽ rp̃i dico nõ corporales
sed q̃leo p amorẽ t desideriũ ei⁹ inter
bonã ꝓficiẽtiã facit alã familiaris ei⁹.
Cõsidera inq̃ q̃ sit differẽtia inẽ has
duas delectatiões: nõ loquor: nũc de
legitimo cõiugio. Cõsidera inq̃ quã-
ta sit in spiritali delectatiõe mũ dicia:
quãta sit i carnali imũ dicia: ꝙd spiri-
talis ꝓmittat: t ꝙd carnalis minet:
quãta sit i spiritali spes: t q̃ delecta-
bilis expectatio rp̃i: quãta etiã i hac
vita securitas t ꝓsolatio: quãr⁹ sit in
carnali timor: indicij dei: quãta etiã i
pñti vita est cõfusio. Cogita quale sit
christũ sp̃osum celestis regni dotẽ p-
mittentẽ ꝓtemnere: t holem mortalẽ
nõ nisi corruptionẽ t ꝓtẽptibilia dã-
tẽ t pollicentẽ: filio dei regi regũ ꝑpo
C nere. Certe ille rex regũ ꝓcupiuit spe-
ciẽ tuã vt sp̃ose legitime. Qualiẽ aũt
ille quẽ scis carnis tue pulchritudinẽ
appetiuerit soror mea: quõ dicã: femi
na nobilis quõ dicã? Sp̃osa dei ẋpi ego
fueras electa: t deo habitu t cõuersa-
tiõe assignata: Quid dicã mõ te esse
filia mea? Deꝰ scit. Nõ ita loquor: vt
gandeã de ꝓfessiõe tua: sed vt gande-
at deꝰ: t cõgandeãt angeli de cõuer-
siõe t salubri penitẽtia tua. Quid q̃
dicã? Si nõ dico: forsitã nõ aladuer-
tio: si dico: forsitã irascaris. De electa
t signata t sp̃osa dei: quid facta es?
Erubescat esse nobilitas tua qõ eru-
bescis audire: t ego ꝑpter nobilitatẽ
tuã t dilectionẽ erubesco dicere. Ecce
filia charissima si ꝺ̃ ꝑponis i ꝓspectu
tuo: quãr⁹ volo: debet cẽ i corde tuo
de tanto t tam graui casu tuo? Si eñ
vehemẽter doles: cõdolẽdo tibi val-
de gaudeo: si ẋo nõ doleo: nõ est vñ
gandeãi: ꝑ multo magis doleo. Mã si
doleo: adhuc salutẽ tuã spero: si autẽ
nõ doles: ꝙd nisi dãnationẽ tuã expe
ctare queo? Impossibile nãq̃ ẽ te vi-
lo mõ posse saluari: nisi ad habitũ t
ꝑpositũ abiectũ redieris. Quis enī D
ab eõ sacrata nõ fuer? nec corã ipo
pfessionẽ leger⁹: ꝺ̃ solũ tñ est manife-
sta t q̃ negari nõ pot pfessio: q: pu-
blice t secrete habitũ sancti ꝓpositi
portasti: ꝑ qõ oñ⁹ te videñt⁹ deo di
catã te esse nõ minus q̃ pfessionẽ le-
gẽdo affirmasti. Mã anteq̃ fieret ista
nunc vsitata monachici ꝓpositi pfes-
sio t sacratio: mlta milia vtriusq̃ sexꝰ
hoim: solo habitu se ipsi⁹ esse ꝓpositi
pfitenta: celsitudinẽ t coronã ꝓcep
ta sunt. Et qui nũc habitũ sine hac p-
fessione t sacrande assumpti reiicie-
bant: apostate indicabant. Inexcusa-
bilis ẽ eos si deserto sancto ꝓpositũ:
qõ diu habitu t cõuersatione pfes-
sa es: q̃uis pfessionẽ nũc vsitatã nõ le
geris: t ab eõ cõsecrata non fueris.
Certe filia charissima adhuc te expe-
ctat dñs t creator: t redẽptor: tuus:
rex ille q̃ cõcupiuit speciẽ tuã vt esset
legitim⁹ sp̃ōsus tuꝰ: adhuc te expectat
t vocat vt sis legitima sp̃osa ei⁹: t si
nõ virgo: saltem casta. Scim⁹ eñ plu
res sanctas mlleres q̃ post amissã vir-
ginitatẽ plus placuerãt deo: t magꝭ
illi familiares fuerũt ꝑ penitentiã in
castitate: q̃ plures alie q̃nto sancte i E
virginitate. Redi ẽ mlier christiana:
redi ad cor tuũ: t cõsidera quẽ potiꝰ
debeas diligere: cui potius adhererе:
illi q̃ te ad tantã honestatẽ elegit: eli-
gẽdo vocauit: vocãdo habitu sp̃osali
tibi assignauit: t adhuc q̃uis ꝓpteꝰ
t reiecꝰ expectat t reuocat: an illi ꝑ
quẽ vt mitꝰ dicã i ꝺ̃ in q̃ te vides de-
iectã de tanta celsitudine cecidisti: p-
sertim cũ ipse te iã sicut puto ꝓtenat:
aut sine dubio ꝓpturꝰ t deserturus
sit: Et vtinã sic vos inuicẽ cõtenatis
vt vos deꝰ nõ ꝓtenat: sic vos inuicẽ
deseratis vt vos deus nõ deserat: sic
vos inuicẽ reiciatis vt vos deꝰ a fa-
cie sua nõ ꝓiciat: sit abinuicẽ cõuer-
tamini: vt ad deũ cõuertami. Certe
meliꝰ t valde honorabiliꝰ est t illi t
tibi vt ab illo sis cõpta q̃ retẽta: q:
q̃diu eris eius retẽta: pculdubio vt
de illo nunc tacẽã tu eris dei ꝓpta.
Et si ꝓpta ab illo ꝓpter deũ illũ cõ
tẽpseris: vtiq̃ nõ ꝓpta ꝺ̃ suscepta t
dilecta dei eris: velut eꝰ sanguine ꝓ-
prio redẽpta. Intẽde filia eius salutẽ
desidero: intẽde benignitatẽ eiꝰ q̃ cõ-
temptꝰ a te: ꝓtemnẽte revocat: vt te i
regalẽ suũ thalamũ nõ terrenũ ꝺ̃ cele-
stem introducat: intẽde t cõeure cor
F tuũ: vole vehemẽter casũ tuũ. Reiice
t cõculcas secularẽ habitũ quẽ assum
pisti: t resume habitũ sp̃ōse xp̃i quẽ
piecisti. Nullatenus eñ te cognoscet
christꝰ aut suscipiet nisi in illo habitu
quo te sibi signauit: t q̃ te eiꝰ sp̃osã eẽ
publice t secrete es testata. In ꝺ̃ ha-
bitu redi tu ad benignitatẽ eiꝰ: igere
te oportunne in cõspectu eius. Accusa
tu ipsa ꝓscienti ã tuã: iana lachrymis
culpã tuã. Ora eũ infatigabiliter: ad-
here illi insep̃abiliter: Misericors ẽ: nõ
te reiiciet: ꝺ̃ potius gaudẽs de redi-
tu ore benigne suscipiet. Si ꝺ̃ fecerꝭ:
gaudiũ erit de te i celo t i terra oñ⁹
sanctꝰ angelis t hoñ⁹ cognoscẽtib⁹.
Si ẋo hoc facere ꝓtenseris: ostio tibi
aduersi erũt: t ego t eccla dei facie-
mus qõ de tali re faciendũ intelligẽ-
mus. Omnipotẽs deꝰ visitet cor tuũ:
t infundat in te amorẽ sui filia cha-
rissima.

Beati Anselmi: ad Burgũdiũ t Richerã eiꝰ yrorẽ: vt
ante oculos suos finẽ suum
ponant: hortãtis: Epla. v.

A Anselmꝰ seruꝰ eccle cãtuariẽ- B
sis fratribus charissimis: burgũdio
t vrori eius richere: salutẽ t
bñdictiõꝫ dei. Qualiẽ me habeã: nũ-
cius vester meiꝰ poterit vobis ẋbis
ostendere q̃s ego scribere. Mihi aũt
tantũ me delectat mã dare vob quã-
tũ vt cur habeatis de vobis. Ecce
rauit vos deus: abstulit vobis omnẽ
occasionẽ amãdi ꝺ̃ seculũ: t dedit vo
bis omnẽ oportunitatẽ amãdi salutẽ
vestrã. Ponite quotidie añ oculos
vros finẽ vm: cogitate intentissime
cui⁹ crimꝭ t ꝺ̃ vobis ꝑdẽrit q̃ post
vos remanebit. Cogitate q̃ ibiti: ꝺ̃
vobiscũ portabitis: ꝺ̃ ibi qõ ꝑmissũ
sit a vobis inuenietis. Certe nõ por-
tabitis vobiscũ: nec inuenietis ibi alis
q̃ merita vĩa sine bona siue mala: vi-
dete q̃ merita ꝑmittitis. Si plura bo-
na q̃ mala gaudere poteritis: qõ non
puto. Si plura mala q̃ bona: multũ
deberis timere: ꝑsertim cũ multũ ne-
cesse sit homi volẽti saluari: ꝺ̃ mul-
to plura bona merita q̃ mala. Hec co
gitate: hec inter vos die ac nocte i se- B
creto t i publico tractate: hec sint col
loqa vĩa inuicẽ: Dñe mi: amica mea
ꝺ̃ facim⁹? ꝺ̃ tardam⁹: ꝑpe est vita
dies nra: Quõ expedim⁹ vitã nr̃am?
quõ satisfacim⁹ deo ꝑ peccatis nr̃is?
Ꝑparem⁹ nos q̃s videam⁹ i ꝓlio
die vocationis nr̃e: t ita aptem⁹ nos
vt securi cam⁹ ad iudiciũ: q: recepturi
sum⁹ sine dubio ꝓut gerim⁹ in hac
vita: sive bonũ sive malũ. Deꝰ sumrit
nos in hac vita: faciam⁹ vt simul nos
iũgat i ẽterna vita: t videam⁹ ibi pro-
lẽ nostrã quã sibi deꝰ iã assumpsit.
Hec sint studia vĩa: hec sollicitudo: ꝺ̃
suspiria vĩa. Qñ mãdo vobis p nũ-
cium istum ne veniat: s ad me nisi a me
mã datũ fuerit p sigillũ meũ: vob di-
co: dñe t frat charissime burgũ dis-
sapite bono añ si me amatis. Omni-
tens deus regat corda vestra: t dirigat ad gaudia eterna: Amen.

Beati Anselmi: monachi in cistrensi cenobio cõ-

manētibus: eosdē vt abbati suo obediant: atq; pacē ⁊ cō cordiā in inuicem habeant:

admonētis: Epistola. VI.

A Anselmus archiepūs fratribꝰ a ⁊ filijs suis charissimis monachis in cistrensi cenobio sancte vueburge cōmanentibꝰ: salutē ⁊ bādictionē dei ⁊ suā. Bādicetis deꝰ in bonis sitis ⁊ sanctus i oībꝰ opibus suis: q̄ vos facit ⁊ numero crescere et augmēto religiōis pficere. Quis est de olim seruoꝝ dei pfectu gaudeā: in vobis tū aliūd habeo speciale: cur de vō letari pfectu debeā: q: p me deus cōgregatiōis vre dignatꝰ est instituere pncipiū: ⁊ dare vobis pmū abbatē dūm scz Richardū filiū nostrū charissimū. Gratias igit ago deo p gratia sua quā ostēdit in vobis: ⁊ oro vt sicut cadē gra vos pmenire dignatus est: ita indesinēter subsequat: qtenus nunq̄ vos de hoc ad qđ vos puexit pmutat deficeretis: sed semp ad melioza pficere. Qđ p certo ipse faciet si nō negligētes fueritis bona ad q̄ iā puenistis seruare. Cū aūt deꝰ sit sua grā semp nos puenire: nostrū est qđ accepimus eiꝰ auxilio studiose custodire.

B Nam q̄uis nec vr̄e nec seruare possimꝰ aliūd nisi p illū: pdere tū ⁊ deficere nō est nisi ex nr̄a negligētia: q̄ sepissime incipit a minimis: in q̄bꝰ nos callidus hostis solet decipe: cum nobis psuadet ea nō magnipendere. Inde nāq; sequit illud dānū execrabile qđ Eccl. 19. legit: Qui spernit modica delpcidit: paulatim decidit. Certissimū nāq; est qđ i multis ecclesijs exprimēto didicimꝰ: q: in monasterio vbi minima districte custodiunt: ibi rigoꝝ monachoꝝ inuiolabilis pmanet: ibi pax inē fratres: ⁊ i capitulo pclamatiōes cōquiescūt: vbi p̄o minimi excessus negligunt: ibi totus ordo paulatim dissipat ⁊ destruit. Si q̄ de virtute i virtutē ⁊ de pfectu ad pfectū vnlt; ascēdere: semp timete i singulis minimis deū offendere. Nō debetis cōsidere q̄ parua sit res quā p pbitionē facitis: sed quātū malū sit inobedientia: quā p parua re incurritis. Sola eīm obediētia potuit hoīem in gadisio retinere: vñ p inobedientiā eiect⁹ est: neq; ad regnū celoꝝ aliq̄s nisi p obedientiā pducit. Pensate: q: si hō p vnā solā inobedientiā in tantā miseriā quā patimur in hoc mūdo pcipꝰ est: quātū debeam⁹ eā horrere ⁊ obedientie bone studere. In obediētia totius vigor bene viuēdi constrūit: in ei⁹ negligētia destruit. Abbati q̄ vīo obediētiā nō solū ope sed etiā in voluntate p ola exhibete: ⁊ adinuicē pacē ⁊ cōcordiā p mutuā dilectionē habete: Quā dilectionē sic nutrire ⁊ seruare poteritis si vnusq̄sq; nō vt alius suā: sed vt ipse alteri⁹ voluntatē faciat studuerit. Scioliatatē quoq; sicut rem inimicā alay vestray a vobis excludite: ⁊ vnusq̄sq; consideret: q: de singulis momētis vite nr̄e reddituri sumus deo rōnem. Cuicūq; q̄ deus dat aliquā gratiā: ad qualibet vnlitatē ea vtat: inquātū habuerit oportunitatē. Qui eīm nō vtitur potestate bñ faciēdi quā habet: i die iudicij quasi nō habens iudicabit: ⁊ ab illo auferet hoc ipsum qđ habere videt: q: ⁊ premio qđ mereri potuit carebit: ⁊ deinceps nullā alicuiꝰ boni opis potestatē in penis habebit. Quasi autē alio valeāt qđ ab illo auferet: q̄ illi qui bñ opat sm vonū qđ accepit premiū augebit: q: iuxta illū q̄ negligēter vixit eius exemplo a bono opere nō deficet. Gratias ago vobis: q: p me orario: ⁊ oro vt ab hac charitate non deficiatis.

Beati Anselmi: ad Lauronem monachū nup cōuersum: vt i monasterio in quo pfessus sit pmaneat: ⁊ ibi totis viribus custodire mētis quietē studeat: exhortātis:

Epistola. VII.

A D Plecto dilectus: amico amicꝰ ⁊ frater fratri: Lauroni Anselmus: talis vite sanctitatē: et eterne felicitatē. Cū meū ⁊ tnū charissime desiderū quo nos inuicē desideramus cōsidero: vnū est qđ me de nostra cōsolabiē separatione: q: i futura vita eterna nostrā cōiunctionē p diuinā spero clementiā: Nā certus sum de mea: nec dubito de tua cōscientia: quālibet eīm nos regionū diuersitas distineat: de omnꝰ tū alꝰ nostris charitas vnā cōficiat: Unde fit vt alē nr̄e ⁊ dilectiōe pīentes sese amplectant: ⁊ cōuersatiōe absentes sese desiderēt. Sed cōsummata hui⁹ vite peregrinatiōe: illo adimāte ad quem tendim⁹ ⁊ in quo speramus i patria: ad quā suspiram⁹ q̄si diūsis itineribꝰ cōueniemus. Ubi tanto vehemētius deo annuēte de inuicē cōgaudebim⁹: quāto nūc de nobis diuinā dispositionē patiētius toleramus. Interim tamē qđ facere q̄s charitatē renouat ⁊ accēdit: nō est dei dispositioni renti ⁊ obedire: debem⁹ nos vel mutuis salutatiōibus cum licet: reuisere. Qđ cū hac̄ren⁹ I hac epla me fecisse possit sufficere: aliquid tū nr̄e admonitiōis quā tibi semp dulcē feci: nō mea fatuitate: sed tua charitas instāte dño et cōi nostro amico vtiliōe cogat subijcere. Nā etiā si nihil tibi dicere possim quod ignoꝝ: eo plus tamē herebit memorie qđ a dilecto dilectoꝝ dictū susceptū. Ingressus es charissime p/fessusq; christi militiā: i qua nō solū apte obsistētis hostis violētia est p/pellēda: sed ⁊ q̄si cōsalētis astutia cauēda. Sepe nāq; vū tyronē rōi: vulnere male voluntatis apte malignus nō valet pmere: sitientē eum poculo venenose rōnis malignus callidus tē ptat extinguere. Nā cū monachū nec̄t obtinere: vite quā pfessus est odio: nitit eū cōuersatiōis in q̄ est subtrahere fastidio. Et licet illi monachorum ppositum tenendū q̄si cōcedat: tamē q: hoc sub ra'ib⁹ aut intra rales: aut in eo loco vbi incepit illum stultū nimis imprudētē q̄: nimio multimodis versutijs arguere nō cessat: vt vū illi psuadet incepto dei bñficio ingratū exister: iusto iudicio nec ad melioza pficiat: nec q̄s accepit teneat: aut in eo inutilē pfitat. Quippe vū incessanter laboriosis cogitatiōib⁹ de mutando: aut si mutari nō valet saltē de improbādo initio meditatē: munq̄ ad finē pfectiōis tendere conat. Nā q̄s illi fundamentū q̄s posuit displicet: nullatenꝰ illi structurā bone vite superedificare libet: vñ fit vt quēadmodū arbustula si sepe trāsplantet aut nup plantata in eodē loco crebra cōmutiōne inquietet: neq; radicare valens: ariditatem cito attrahit: nec ad aliquā fructus fertilitatem puebit. Sic infelix monachus si sepius de loco ad locum pprio appetitu mutat: aut in vno pmanens: frequenter eius odio ꝛcutit: nullq̄ amoris stabilitas radicabꝰ ad oīe vtile exercitū lāgescat: ⁊ nulla bonoꝝ operū vberitate diteſcit. Cū q̄ se nequaq̄ ad bonū: sed i malū pficere si forte ꝑ recogitat: ppē dit: omnē sue miserie cām nō suis: sed aliorꝝ moribꝰ iniustꝰ attēdit: atq; inde se magis ad odiū coꝝ inē q̄o cōuersat infelicit accēdit. Quapropē qui D cū cenobitaꝝ forte ppositū aggredit: expedit ei: vt i quocūq; monasterio pfessꝰ fuerit: nisi tale fuerit vt ibi malū inuitꝰ facere cogat: tota mētis intentiōe amoris nexib⁹ ibi radicare studeat: atq; aliorꝝ moreꝝ: aut loci cōsuetudines si ꝛ diuina ꝑcepta nō sint: etiā si iustes videāt: iudicare refugiat: Gaudeat se ibi tādē fuisse vbi se nō iniustꝰ ꝑ voluntatē tota vita mā suā omī trāsmigrādi sollicitudine ꝑpulsa deliberet: vt quietꝰ ad sola pie vite exercitia exārenda sedulo vacet. Qđ si sibi videt maiora quedam ac vtiliora spīali seruore appetere: q̄ illi pīentis monasterij institutiōib⁹ licear: estimet aut se falli siue ꝑferendo paria paribus: et minora maioribus

sine ꝓsumẽdo se posse qꝫ non possit: aut certe credat se nõ meruisse qꝫ desiderat. E Qꝺ si fallit: agat grãs diuine misericordie: qz ab errore suo defendit: ne sine emolumẽto aut etiã cũ iactura locũ vel vite ordinẽ mutando: inconstantie leuitatisq; frustra crimen subeat: aut maioꝛa virib⁹ suis expiendo fatigaꝛ: deteriusq; in poꝛa: aut etiã peioꝛa ꝓtibus deficiat. Si aũt vere meliozã illis que ī ꝓmptu sunt nõdũ meriꝝ optat: patiẽter toleret diuinũ iudiciũ: qꝺ vili aliqꝺ iniuste nõ denegat: nec ꝑ impatiẽtiã indicẽ iustũ exasperãs: mereaꝝ qꝺ nõ hz nõ accipere: et qꝺ accepit amittere: aut qz ñ amat inutiliꝫ tenere. Seu ꝺo misericordiã seu iudiciũ erga se ī illis q̃ nõ habet et optat ꝓsentiaꝝ: letus ex his q̃ accepit largitati supne gratiaꝝ dignaꝝ ꝓsoluat. Et qz ad qualẽcũ qz portũ de procellosis mũdi turbinib⁹ potuit ꝓuingere: caueat in portus tranquillitatẽ ventũ leuitatis et impatiẽtie turbine inducere: quatenꝰ meno: cõstantia et mãsuetudine tutãtib⁹ quiet: et diuini timoꝛis sollicitudine: et amoꝛis delectatione sit vacua. Mã timoꝛ ꝑ sollicitudinẽ custodit: amoꝛ ꝺo ꝑ delectationẽ ꝓficit. Scio: qz hec maioꝛẽ aut scribendi aut colloquẽdi exigant amplitudinẽ: vt plenꝰ intelligaꝫ q̃busq; sez dolis antiquus serpẽs ignarũ monachũ in ꝺ genere temptatiõis illaqueet: et cõtra quib⁹ rõnibus prudens monachꝰ eiꝰ callidas ꝓualiões dissoluat et ãnihilet. Sed qñ iã breuitatẽ quã exigit epistola excessi: et totum qꝺ hinc dixi aut dicendũ fuit: ad custodiendã mẽtis quietẽ ꝓtinet: huius breuis exhoꝛtatio epistolã nostrã terminet. Nec putes charissime ꝺ me dicere: ideoq; ꝙ suspicer te aliq̃ mẽtis iquietudine laboꝛare: sed quoniã ꝺictus ꝺño vtilo cogit me aliquam admonitionẽ tibi scribere: nescio ad̃ potius scribã vel monẽã: q̃ cauere ꝺ qꝺ sub spẽ recte volũtatis: scio nouicijs quibusdã solere surripere. Quapꝛopter amice mi et fraꝫ dilectissime: cõsulit: monet: ꝓcatur te: tuꝰ dilectꝰ dilecto: totis coꝛdis viscerib⁹: vt totis viribus quieti mẽtis studeas: sine q̃ nulli licet callidi hostis insidias circũspicere: vel semitas virtutũ angustissimas ꝓspicere. Ad hanc ꝺo monachus q̃ in monasterio cõuersaꝫ ꝓtingere nullatenꝰ valet: sine cõstãtia et mãsuetudine: q̃ manuetudo indissolubilis comes ẽ patiẽtie: et nisi monasterij sui instituta que diuinis non ꝓhibent mãdat: etiã si rõnẽ eoꝝ nõ ꝓuiderit vt religiosa studuerit obseruare. Vale: et omipotens ꝺño ꝓficiat gressus tuos ī semitis suis: vt nõ moueant vestigia tua: vt in iusticia appareas in ꝓspectu dei: et sateris cum apparuerit gloꝛia eius. Oꝛa vt ego tecũ: qz et ego oꝛo vt tu mecũ.

Beati Anselmi: ad abbatem Guilhelmũ: eidẽ ad inquisita de quodã comite excõmunicato ã diuina celebrãtibus se imiscuerit: et de ꝓsbyteris incõtinẽtibus ãd agendum sit responsum: Epistola. VIII.

A Omino et patri reuerẽdo abꝺ bati Guilhelmo: frater Anselmꝰ in hac vita diuturnã ꝓsperitatẽ: in futura eternã felicitatẽ. Ex quo vĩa ꝓbitas mihi suã dignata est ꝓbere notitiam: tantã eius cõcepi dilectionem: vt semp eius mihi dulcis sit memoꝛia. Qꝺ ereptus sum non immerito fuisse: quontã et vitam vestrã amoꝛe et reuerentia dignam agnoui existere: et paternitatẽ vestrã nõ sine affectu dulcedinis erga ꝓuidentiam meã esse. Sepe namq; fratres a vobis venientes me nõ solũ sanctitatis vestre relatiõe edificauerũt: sed et dignationis vestre salutatiõe honoꝛauerũt. Quare licet: quicquid est ī me toto: minime possit tantis meritis respõdere: meũ tamẽ est quãtum amoris et reuerẽtie possum exhibere. Sed hec deo in nobis seruanda et agenda

cõmittens ad ea de quibus meã ꝑuitatem consulere dignata est vestra ꝓuidẽtia: non ꝓsumendo: sed obediendo: respondebo forte non qꝺ mihi sufficiat: sed quod mihi videt. Comeo quidem vester qui excõmunicatis vobis diuina celebrãtibus se miscet: mihi videt humiliter admonendus ne cõtemnendo sententiã eorum quibus deus affirmat se audiri cũ audiunt: et sperni cum spernunt: se ligare cũ ligant: et soluere cum soluũt: aggrauet sup se ꝺei iudiciũ: a quo fugere nullꝰ homo potest. Quare illi melius esse vt ꝑ salubrem humilitatẽ abstineat ab his a quibus eum apostolica segregat sententia: q̃ per ꝓsumptionis cõtemptũ se iugerat ī illa que nunq̃ nisi ꝑ humilitatẽ quesita ꝓsumpta obsunt: Nec debere cũ ullo suo commodo et grauissimo suo malo cogere vos: vt eũ eum offendere nolitis: deũ et apli auctoritatẽ grauẽ inuictis: ad hos pacãdos illum adiutoꝛẽ habere nõ possitis. Facilẽ quoq; ac benigne apostolicũ eius rationes suscepturũ si suam illum sententiã cognouerit reuerẽtiã. Qꝺ si comes idẽ hãc admonitionẽ respuerit: satis qz deplus est timẽdus q̃ homo. Quapꝛopter aut ꝑ iam ꝓlatam apostolicã sententiã erga illũ agendum aut ipm apostolicũ huic aliquẽ vices eius gerentẽ de hoc ipso denuo consulendũ. C ristimo. De ꝓsbyteris ꝺo qui se apte reꝓbã libidinis cõuersatione: deo reꝓbabiles exhibẽt: omino tenẽdis est q̃ apostolica ꝓuidentia ecclesiastico eos rigoꝛe cõstituit. Nempe nullatenus cõuenit vt ibi reuereꝛ ãsteꝫ: vbi ꝓtracter aperta et impudenti libidine tetentes: dei et sanctoꝝ ꝓhibitionem cõtemnendo sacris altaribus deseruiũt: imo nõ deseruiũt: sed q̃tum ad ipsos cõmaculant. Non quo quis ea que tractant cõtemnẽdas: sed tractãtes exercẽdos existimet: vt qui dei et angelorũ ꝓsentiam non reuerentur: vel hominũ detestatione repulsi: sacra cõtaminare desistant. Nec vllatenus oꝛtet vt illi sint cõsoꝛtes de altari participantiũ qui ꝑ immũditiã se faciũt exoꝛtes altari deseruientiũ. De lapsis D autẽ sacros oꝛdines habẽtib⁹ et spontanea humilitate secrete quib⁹ debẽt confitẽtibus: nequaq̃ asserendũ est quod eisdem oꝛdinibus amplius vti nullatenꝰ possint: ũ ꝑ sacrificiũ ꝓpter cõtribulati coꝛdis contriti et humiliati deũ placantes: ad virtutũ ꝓfectum studiose contenderint. Nam nec apud deũ reꝓbat officium alicuius ꝓpter culpam quã ipse ignoscit: nec apud homines decoꝛat fieri oꝛdinis dignitas ꝓpter ꝓfanam eius ipsi peccatũ nõ cognoscũt: quibus duab⁹ causis carnalis lapsus ꝓhibet ad sacros oꝛdines accessiꝰ aut reditũ. Sed quoniã ferme semp occultum est: quoꝝ remisse sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata: quoꝝ ꝺo minime: tutius semp est cõsilium sibi criminis ab his que placitam ꝓfanam exposcũt ꝑ laudabilem humilitatẽ abstinere: q̃ per culpabilem securitatẽ ꝓsumere. Illud nãq; semp potest deo nõ improbante: hoc ꝺo non debet nisi deo approbante. Qui autẽ huic sententie que ad sacri oꝛdinis officiũ reditum post lapsum concedit: nequaq̃ aliqua ratione: nisi auctoꝛitate fulciat scripturaꝝ vult consensum attribuere: legat epistolã beati Calixti pape ꝺirectã vniuersis episcopis ꝑ galliam cõstitutis: et beati Gregoꝛij ad Secũdinũ inclusũ: vbi ipse hanc sententiã sic firmis et penes eisdem rationibus et auctoꝛitatib⁹ confirmat: vt nullatenꝰ alio q̃ approbati ꝺe indigeat. Sed qñ idem beatus E Gregoꝛius idipm in aliis suis quibusdam epistolis studiose ꝓhibet: ne sibi ipsi contrariꝰ sit: de aptis quidẽ ꝓhibuisse: de occultis ꝺo post cõdignã penitentiã cõcessisse intelligit. Nam crimẽ qꝺ a deo ipꝫ putat: nec ab hominib⁹ esse putat: nõ reꝓbat nec decoloꝛat: vt iã dixi: cũ tũ in tali re cuiq;

tuit⁹ sit coꝝ deo plus timere q̄ cōfi-
dere. Prohiberi ante innitū debere
qui occultū crimē humili cōfessione
sponte & occ:te detegit: minime exi-
stimo: ne multis obstet vita salubris
confessiōis: quin potiꝰ eligent penit⁹
in mortē occultari q̄ hac occasiōe in
certitudinē vel in suspitionē alicuius
crimis adduci. Hoc ēn illi cui confi-
tent: statuit ad peccatū: sed cōfitentē
absq; eius consensu cessare a sui ordi-
nis officio nō cogit: sed potiꝰ magni
criminis reus esse videt si cogit: q̄
sic & confitentē penitere cōfessionis:
& plures nōdum confitentes horrere
confessionē compellit. Nam satis pa
cet: q̄ minus malū sit cuilibet pecca-
tori ad altare cum amore cōfessionis
pacte: & spe misericordie humili men
te accedere: q̄ se cū odio cōfessionis
& desperatiōe venie indurato cor de
desiderio aut etiā actu ingerere. Vle
trāq; cui cōfessio sit: nequaq̄ pticeps
estimādus est minoris culpe in q̄ alius
p̄murit nō cōsentiendo sed maiorem
prudēter p̄cauendo maioris. Ho po-
testatis auctor esse videtur: ad quos
mīsos impellit: & si nō volēdo: tamē
inordinate plus q̄ minus: q̄ ma
F uo erat timēdo. Sed manifestū est:
quia illi qui humili p̄tritōe fugabam
verecūdiam cōculcando semetipsos
iudicātes huiusmodi cessatiōi spōte
cōsentiūt: multotiēs ruti⁹ ministrant
p̄missi seu etiā iussi q̄ illi cum vere-
cūdia humana inter deum & se iuste
iudicare refugiūt: liez is cui cōfitent
valde periculoſ⁹ p̄hibeat illos suitos:
vt supra dictū est q̄ illos spōtaneos.
Et cum vtriusq; necessarium sit vel ad
tempus abstinere: puto quia illi qui
nō libēter cessant ad q̄ nō bene p̄-
parant: sunt tñ relaxandi ubi ho qui
sponte abstinent ad q̄ nō p̄simunt
etiā renocandi. Nam in illis si renoc
cent obedientie regnīe p̄sumptio pal-
liat: in istis ho humilitas obedien-
tie robore adimat: que renocatio nō
indifferenter sed magna plani cōfessi
onem suscipiētis discretiōe facienda

est. Sepe n̄ q̄q; contingit vt quis non
p̄ immensum criminis horrorem & per
vim humilitatis hūanā verecūdiā su-
per: & p stultitie tenebras & impudē-
tie duriciā: fateatur sceleris & pudoꝛē
nō sentiat: & p negligentiā officii sui
nō appetat. Qui aūt hmōi est: nunq̄ G
ad sacrū officiū aut vocād⁹ aut reno
cand⁹ ē: & cū p ipso penitente suppli-
cat hūilitas: suggerit cōtritio: interce
dit vite mutatio: tūc nimirū si plan
nō tā de meritis aliōꝝ q̄ de magna
misericordia: & de multitudine miserationū
dei illū cōfortans ad sui vsum īmu-
ter officij: qz non tam temere q̄ pru-
denter egisse videat. Est ēn sepe in
huiusmodi p̄sumēdā pusillanimitas:
excludenda cōtemptus suspitio: osten
denda benuolentia: exhibenda com-
passio. Hoc est modo qui tales sunt:
quāto benignius: tanto efficacius ad
p̄fectionē p̄uocant: & tanto strictius
in bono p̄posito ligant. Potui plu-
ra de scriptis patrū hic inserere: &
qz epistolaꝝ brietas que se tā nimis
extendi reclamat: non cōsensit: simpli
citer quid de interrogatis sentirē pa-
ternitati vestre iussus exposui. Om̄i-
potēs deus vos & i bis & in omnibus
que vobis agenda sunt: sic in rectitu-
dine veritatis dirigat: vt p eius scīpm
vobis retribuat. Si p̄sens essem coꝝ
vobis & coꝝ funera cōgregatiōe ve-
stra: de qua multa bona a multis cō-
ceditur audio: suppliciter totum
corpus p̄sternerē: & vt me bonoꝝ q̄
deus operaꝝ in vestro monasterio in
perpetuū participē in fraterna chari-
te cōcederetis peterem. Sed quoniā
ego hoc nō possū: p̄simo nō de meo
merito: & de vestra sanctitate rogare
vt vōs hoc p me nō hūiliato cor-
pore: sed benigna mente ab eiden filio
vestrio mihi petatis: & eum illius con-
cedatis. Valete.

Beati Anselmi: ad Falco nem episcopū Belnacēsem: se apud suspicantes eū con cupiscentia archiepiscopa-

tus detineri: excusantis:

Epistola. IX.

Ulcissimo & dilectissimo di-
lectori: ꝓpo Belnacēsi Falco-
ni: frater Anselm⁹: eterna dei
p̄rectiōe & cōsolatiōe gaudere. Scio
mi dulcis amice: quantū dilectio vīa
de illi⁹ quē sup oēs homines diligit
inspērata corporali amissione cōtrista-
ret: nisi se sapiēter diuine dispositio-
nis cōsolatione cōsolaret. Sicut ēn
in cordib⁹ diligentiā sese inuicē spes
& opportunitas confruendi se: nutrit
quādā delectabilē dulcedinē: ita cui
dē rei despatio ingerit molestā ama-
ritudinē. De qua re vestra prudētia
meā pōt cognoscere conscientiā. Sic
ēn agnosco vestre dilectiōis erga me
sinceritatē: vt sim cert⁹ vos nō igno-
rare mee dilectionis erga vos: & erga
eos q̄b⁹ illā ostendebā: & maxīe erga
monachos beccenses veritatē. Nam
null⁹ sic cognoscit amica veri cōsen-
tiā: sicut ille qui vere gerit amicitiā.
B Cōsiderate q̄: que possit esse in cor de
meo integra letitia: quē tot amicoꝝ
me desiderantiū: & a me desiderato p
cōtristat irreparabiliter gdita in hac
vita p̄sentia? Annisq̄q coꝝ de me so
lius amissione corporali doleat: & ala
meā de omnib⁹: qz ab eoꝝ p̄sentia in-
uita & sopinate scindit: dolet. Mā et
si maior multitudo similē exhibeat
dilectionē in anglia me videat sentire
care: nullarem⁹ tā tam longo tpe radi
catā & nutritā p̄uorem dilectionē de
eo: de meo valet eradicare. Vera ēn
charitas nō minus diligit p̄sentes ami
cos interiores: & si exteri⁹ pariter ne-
quat oari eum ad plures extendit: &
sicut nec a p̄sentib⁹. Si veri amici sūt
minus timet diligi eū a plurib⁹ dili-
gi. Et quidē si qua mihi consolatio
est multitudinis amicoꝝ p̄sentia ad
angoꝛē quē gero ad p̄uorē absentia
illud vtiq; efficere nequit: vt non cō-
trister de illoꝝ: & quāto magis me di
ligunt: tanto magis cōtristant de ab-
sentia dilectoꝝ & dilectoꝛis sui tristitia.

Delectat me cū dulci amico meo scri-
bo de charitatis sinceritate: & de eius
efficacia diu tractare: sed q̄n epistola-
ris brietas hoc non patit: cum & C
aliud velim dicere: necesse est me iam
materiā mutare. Quidam vt audiui
suspicant⁹ me archiepiscopatus con-
piscentia ad quem dolens & timens
trabor: detineri. Quod sine suo erro-
re: siue aliena p̄suasione faciant: par-
cat illis de⁹: qui videt quia fallunt⁹
& peccant. Non me excuso apud ve-
stram fraternitatē mihi dilectissimā:
que ex quo me cognouit familiarissi-
ma & longa cōuersationem meā indu-
bitanter dilexit & credidit de secula-
ris honoris ambitiōe ofsactiā. Quā
tanto certius cognouisti: quāto vos
securius & totā vitam vestram sensui
meo iudicioq; cōmisistis: Sed apud
eos me excuso quicunq; hanc lecturi
sunt epistolā: vt sciant quid mihi di-
cat cōscientia mea coram deo & alijs
ignoratibus: cum opus erit respōde-
ant p me: si non p̄pter me vel p̄pter
deū. Multū ēn nocet infirmo ecclē
sia dei opinio alicuius viri: siue vera
siue falsa sit de aliquo homīe: & mart
me de eo q̄ sic est in ecclesia catholica
p̄stitutum: vt & verbo & exemplo vite
alijs debeat & possit p̄desse. Sciāt q̄
oēs sicut mea cōscientia mihi dicit co
ram deo quem inuocare testē mendaci
j nefas esse scio: quia non me rapit
aut alligat ad archiepiscopatū anglo
rum cupiditas alicuiꝰ rei: quā seruus
dei cōtēptor mūdi cōtinere debet:
sed timor dei me cogit patiꝰ vt q̄nus
dolēs & timēs ab ecclesia dei trahar. D
Et quia si mihi liceret seruata obedi-
entia & charitate q̄ deo debeo & ec-
clesie eius matri mee p̄pter eā potiꝰ
& libēnius eligerem sub abbate & sub
regulari disciplina i monastica paup-
tate & hūilitate esse & obedire & serui-
re: q̄ regnare i hōc mūdo: secularis aut
dominari aut archiepiscopatum siue
episcopatū possidere vel abbatiam:
aut hominibus quibus licet p̄esse ad
animaꝝ gubernationē: siue ad coꝝpo

rum sustentationē in magna terrarū
& rerum terrenarū possessione & opu
lentia. Qđ egoipse non imputo mihi
tantū ad virtutē: quātum ad hoc q̄
talem me scio tam parū vtilem: parū
fortem: parū strenuū: parum pruden
tem: parū iustum: vt potius mihi cō
gruat & expediat eligere subesse pla
to q̄ alijs p̄esse: obedire q̄ p̄cipere:
seruire q̄ dominari: ministrare q̄ mi
nistrari. Cogor hec de me cōfiteri: sed
malo hec in simplicitate mea vt puto
sine omni duplicitate de me dicere: q̄
pari vt alij homines p̄ecent in me:
aut malū exemplū sumant p ignoran
tiam & errorem suū de me. Qui mihi
hec de me confitenti credit: certus sit
quia hoc credendo nō fallitur si mea
me cōscientia coram deo non fallit: &
qui non credit verū est: quia ipse fal
sō & temerarie de me iudicando se fal
lit. Omnipotens dominꝰ famat vos
in hac vita & in futura indeficiēter sua
p̄fectione & cōsolatione gaudere.

Beati Anselmi: ad Goffridū Parisiēsem episcopū: illū vt clericos monachosq̄ ppositum appetentes nō impediat admonētis: ipsosq̄ i ta li p̄posito liberos esse ab episcoporū oneribus astruentis: Epistola. X.

A Domino & patri reuerēdo cō
D patriēsi Goffrido: Fr Anselmus dei dispōnētis ordinatione electus archiepiscopus Cātuariē: p̄sentis vite deo placitam sanctitatem & future eternam felicitatē.
Cuius diuina dispositio valde longe a reuerētia vestra meā separat paruitatē: nulla tamē longinquitas debet minuere meā quā vra multis modis meruit benignitas fidelitatē. Quapropter si quid de vestra celsitudine audio vnde mihi sit cōgaudendum: semp volo cōgaudere: & si quid cognosco qđ vestram dignitatē maculare p̄ceat: familiari fiducia eam charitatine & humiliter debeo cōmonere. Vidici q̄ dñs Anselmꝰ charissimus noster: cantor ecclē vestre: deo inspirante habitū sanctē cōuersationis studiose & intentissime petens in monasterium sancti Martini de campis cō gaudio q̄ debuit sit susceptus: & inde violenter a vobis & quēadmodū nō necesse fuerat abstractus. De qua re B
Cuius vestra p̄udentia meo consilio nō egeat: cogunt tamē fidelitas & dilectio: quas vobis & illi debeo: mentē meā vt vestre reuerētie aliquid suggeram. Nō loquor sapiētiori me q̄d docendo: sed velut ea que melius me scit breuiter cōmonendo. Vi pater si omnia facienda sunt cum cōsilio: cuiꝰ magis q̄ eius qui admirabilis consiliarius: deus fortis dicit? Ipse q̄ppe cōsulit ad p̄fectionem nitentibus: vt ofa relinquāt & sequāt. Ipse omnia relinquētibus & sequētibus se p̄mittit: quia sedebunt cum illo in iudicio iudicātes tribus duodecim israel. Ipse est qui inuitat laborātes & oneratos amore & curis secularibꝰ: vt ad se veniant & requiescant. Hoc consilium magis i monachico q̄ in alio vite p̄posito impleri sancti patres intellexerūt. Beatus nāq̄ Gregorius libro xiij. registri: scitis quid mandet Desiderio episcopo de quodā qui diuina inspiratiōe cōpunctus gratiā monachice cōuersationis appetierat: quō sez bo rtet eundē episcopū vt ppositū eius nullo modo impediat: sed magis eum quātū valet pastorali admonitione fucrētdat: ne seruoꝝ cōceptꝰ in eo tepescat: nec vllatenꝰ debere cum qui monasterij portum petit: rursus secularium p̄turbationibus implicari. In Toletano cōcilio quarto legistis: clericos monachosq̄ ppositū appetētes: q̄ meliorē vitā sequi cupiūt: liberos esse debere ab epīis ad monasteriorū ingressum. Paucis vtiar de multis. Si q̄ dicere cōtra vōm & ptra tot C
sanctos patres dicta dñi veraciter intelligētes: peccatū est: Facere cōtra manibꝰ: nō dicā quō: sed quo modo:

Matth. 15. scitis quid est. Si q̄s separ p̄ceptus a vili: id est a seculo: tanq̄ os dei: sicut scptū ē: erit: Ille cuiꝰ os & manus retrahūt a iam adherentes post deū ad seculū: q̄d erit? Absit mi dñe nolit deus vt sup cōm cadat qđ dño dicat: Qui nō colligit mecū: dispergit: & q̄ nō est mecū: ptra me est. Do rendū est ergo ita auditui: vt qđ christꝰ elegit de mūdo: cōpus religet in mundo: vt qđ christus trahit ad portum de p̄cellis & tēpestatibus mūdi: hoc cōpus retrahat a portu in naufragos turbines mundi: vt qđ christꝰ abscondit in ouili a multitudine insidiantiū lupoꝝ: hoc cōpus rapiat de ouili & exponat multitudini lupoꝝ.
Vi reuerēde pat: ne sit molestū pmittētie vestre q: sic loquor: Nō ego D
dico qz velim ostēdere q̄ hmōi iusticia q: desidero vt hmōi nō iusticia. Consideret & retractet p̄udentia vestra: q̄ fecit qđ mutandū intelligat: non eaz pudeat facere qđ magis deceat. Non enim adeo mirandum si subito motu de tā strenui clerici amissione aliq̄d nō p̄meditate fecistis: & hoc ē valde laudandum si mutatio quod mutandū intelligitis. Saluto dños & amicos nostros canonicos vros: quos etiā iuuenilo nō cognoui: bos tamē diligere & eis seruire volui. Quos omnes vobiscū supplex p̄eor: vt p̄secratione mea que i dūica qua cantat? Dominus sion: ordinata est deo annūcte fieri: suis oīonibus non meis meritis: & sua charitate p̄cientur. Omnipotens dñs sic vos vsq̄ in finez huius vite dirigat & custodiat: vt post hanc vitā eternaz beatitudinē vobis retribuat. Sigillum hec epistola nō habet: qz & abbas iam non sum: & archiepiscopus nondum sum: nec me delectat pingi qđ nō sum.

Beati Anselmi: ad Richardum quendam monachū: cum vt votū p̄missum teneat: & in p̄posito voti qđ assumpserat immobilis permaneat admonentis: Epla. XI.

A Anselmꝰ gratia dei archiepo: A
a fratri & filio Richardo monacho: salutē & benedictionem.
Audiui frater mi quia anteqū monachus fieres: in egritudine vouisti te iterū ad sanctū egidiū: et ideo nō timiduo & nimis sollicitus es de voto illo solnēdo: ita vt requiescere coram nō possit nisi ad sanctū egidium ieris. De qua re nō tantū debes credere tibi: quantū abbati tuo cuꝰ consilio & ordinationi olim tuā cōmisisti: & alijs qui melius sciunt te qđ magis placeat deo & magis p̄fic ale me.
Quapropter p̄silio tibi & p̄cipio: vt B
oīmodo dimittēs intentiones p̄fati itineris: & sollicitudinē voti illius in p̄posito qđ assumpsisti quietus & immobilis maneas: & in quiete ad hoc qđ p̄posuisti: id ad obediendū: ad penitentiaz p peccatis tuis: & ad alios bonos mores p̄ficere studeas. Certe esse debes: qz cū teipm deo totuz vouisti: & reddidisti p monachicā professionē: soluisti omnia minora vota quarūlibet actionū que p̄uis sine iuramēto & fidei alligatiōe p̄misisti.
Esto q̄ quietus & securꝰ: & ego te ea auctoritate qua p gratiā dei habeo sup tua vota illo absoluo. Vale.

Paschalis pape: ad beatum Anselmum: se de eo q̄ inuesturas ecclesiarū laicis indulserit: excusantis: Epistola. XII.

A Episcopus episcoꝝ seruoꝝ suoꝝ A
p dei: Anselmo cantuariensi venerabili fratri & coepiscopo salutē & apostolicā benedictionē. Suauissimas dilectionis tue susceptimꝰ litteras charitatis calamo scriptas. Vbi etsi aliud charte calamꝰ indidit: q̄ tamen q̄s de fonte charitatis intimxit. In his reuerētiā devotionis tue cōspicimur: & perpendimus fidei tue

robur ⁊ pie sollicitudinis instantiã. Exultam⁹: quia grata dei tibi ꝑstãte auxiliũ: te nec mine cõcutiunt: nec promissa subtollunt. Volumus autẽ quia cũ fratres nostros episcopos legatos regis anglo⁹ benigne suscepisse mus: que nec diximus eis nec cogitauimus: redeuntes ad ꝓpria retulerunt. Audiuimus eñ eos dixisse: q̃ si rex in aliq̃ bene ageret: nos inuestituras nec prohibere nec factas excõmunicare: ⁊ q̃ ideo nolebam⁹ charte cõmittere: ne sub hac occasiõe ⁊ ceteri principes in nos ꝯclamarẽt. Unde iesũ: qui renes ⁊ corda scrutatur: in animã nostrã testem inducimus si ex quo huius sanctæ sedis curã cepimus gerere: immane scelus vel desẽdit in mentẽ. Et hoc a nobis deꝓcauerat vt est ⁊ non: iurr̃ rependo nos insciat: ⁊ aliud habeamus ore ꝓmptũ: ⁊ aliud corde reconditũ: cũ ꝓtra mẽ

Pſ. 11. B daces ꝓpheta impẽcetur: dicens: Disꝑdat dñs vniuersa labia dolosa. Si vero nostro silentio pateremur ecclesiam felle amaritudinis ⁊ impietatis radice pollui: qua ratione possemus apud internũ iudicẽ excusari: cũ dominus sub specie sacerdotũ dicat ꝓ-

Ezech. 3. phete: Speculatorem dedi te domui israel: Rõ bene custodit vrbem qui i specula positus: dũ non obsistit: eã hostibus diripiendã exponit. Si ergo virgã pastoralis ratio significat: si annulus signaculũ fidei tradit laicæ manus: quid i ecclesia pontifices agũt? Ecclesie honor: attenti doluimus dilecti plane vigore: ⁊ omnis religio christiana conculcatur: si q̃d nouimus facẽdum solis deberi: laicis patiamur temeritate ꝑsumi. Non est laicorũ ecclesiam tradere: nec filiorum matrem adulterio maculare. Jure ergo p̃prium est patrimonio: quia matrẽ polluit adulterio. Nec merẽt ecclesiastice benedictionis consortiũ: qui cum impia infectatiõe insequitur. Laicorum cũ est ecclesiam tueri: nõ tradere. Quos quidã cũ illicitis sibi sacerdotiis vẽdicet: leprа percussus est. 2. par. 26 Zenit. 19

Filij q̃ aarõ quia alienũ ignẽ impo suerũt: igne diuino consumpti sunt. Alienũ eñ est ab ecclesia: ⁊ a sacris eã nonibus est inhibitũ: ne principes et seculares viri investituram ecclesiarum solum non vare: sed nec electioni episcopoꝝ audeant se violenter inserere. Jn septima quippe synodo vt nostris scriptũ est: Sancta ⁊ vniuersalis synodus diffinuit: neminẽ laicoꝝ principũ vel potentum se vi ingerere electioni vel ꝓmotioni episcopoꝝ. Si q̃ filij aaron quia ignẽ alienũ intulerũt corã deo aliter puniti sunt: ist quia laicis a q̃bus alienũ ẽ ecclesiarum susceperint spirituali gladio ferunt. Episcopos autem qui veritatẽ in mendaciũ cõmutauerunt: ipsa veritate q̃ deus est in medio introducta: beati petri gratia ⁊ nostra societate excludim⁹: nec romane ecclesie satisfaciant ⁊ reatus sui pondus agnoscant. Noticiã q̃ vo intra ꝓdictas inductias investituras seu ꝓsecrationẽ acceperũt: ea cõ sortio fratrũ ⁊ ordinatos ⁊ ordinatores alienos habemus: nec eos ad excusationẽ deceptio sufficit: q̃ ⁊ ꝓpba ab alio ꝓpba deceptus: nec iõ mortẽ euasit. Rogam⁹ iterca charitatẽ tuã nõ tuis sanctis ꝓbus cõmendari: vt q̃nto ꝓprius ad deũ passib⁹ virtutũ accedas: nobis orationũ tuarum manus extendas. Omnipotens deus q̃ te huius stadij munitum ad cursus: felici ꝓsummatione ꝓducat ad ꝓmiũ.

3. Reg. 8

Beati Anselmi: ad Lanfrancũ amicũ suũ: illum de trib⁹ superbie modis: informatus: Epistola. XIII.

B

Anselmus seruus ecclesie cãtuariẽsis dilecto amico Lanfranco salutẽ. Exigit charitas vestra vt de tribus illis modis superbie de q̃bus vobis locut⁹ sum: paucos q̃ a memoria vobis exciderũt ꝑ epistolã nostrã cõmonerẽ. Tres quidẽ illos esse viri: Unũ i estimatiõe sui ẽ q̃ alios alter-

Eccli. 11. existimat de se q̃ debeat: Cõtra quẽ dr: Noli altũ sapere: ꝙ time. Et quẽ

Pſ. 130. negat se fuisse: ꝙ dicit: Die non ẽ exaltatũ cor meũ: ⁊ q̃ sequũtur. Alius est in volũtate: quãdo aliquis altius seruit tractari aliquo mõ q̃ debeat:

Job. 5. Cõtra quẽ dr: An nõ potestis credere ⁊ gliam q̃ritis ab inuicẽ? Et: Die hominis non desideraui tu scis. Alius est in opere: Cõtra quẽ dñs dicit:

Luc. 14 Cũ inuitatus fueris ad nuptias nõ discumbas in ꝓmo loco. Iste est quãdo homo seipm̃ tractat alt⁹ q̃ debeat. Cõtra singulos istoꝝ modos plura inuenirũtur dicta i sacra scriptura

Ibidem. Luc. 4. si inquirant. Contra oẽs dicit: Qui se exaltat humiliabit. Et: Superbis deꝝ resistit: ⁊ multa alia. De his trib⁹ q̃s singulis queq̃ sola est: illa ẽ lentior q̃ in solo ope est: quia nõ fit nisi p ignorantiã: ⁊ tamẽ vitiũ est: quia corrigẽdus est. De altis duabus illa q̃ est in sola volũtate: dãnabilior est: qui scit se peccat. Illa vo q̃ ẽ in estimatiõe sola: insanabilior est: quia nõ se ostẽdit ⁊ iusta sibi videtur. Si q̃ isti tres superbie singule cõsiderent: tres simplices possunt dici superbie. Si vo bine ⁊ bine intelligant: tres duplices inueniũt. Si vo tres simul cõsiderẽt: erit vna triplex: ⁊ sic erũt septẽ. Tres simplices: tres duplices: vna tripler. Cõtra istas superbias stat mẽtis humilitatis: id est vt humiliter quis sentiat de se: ⁊ quantũ ad tractatũ ⁊ conuersationẽ aliorũ humiliter velit de se: ⁊ ipse humiliter tractet se. Pro singulis modis superbie dicit homo superbus: sed ꝑ singulos mẽbris humilitatis vel pro quibus: nisi omnia mẽbra simul sint nõ dicit homo humilis: sicut vno mẽbro languente dicit homo eger: sanꝰ autẽ nõ dicit nisi sanis omnibus mẽbris. Hec breuiter cõmemoraui charitati vestre. Que si prudentia vestra sepius tractauerit: plenius ea intelliget q̃ hic dicta sint. Valete ⁊ orate ꝑ me: vt sicut deus dedit mihi superbiã ⁊ humilitatẽ intelligere: sic mihi det illã canere ⁊ istã acquirere. Salutate dñam ⁊ amicũ nostrũ reuerendũ episcopũ attrabatensem ex parte nostra.

Beati Anselmi liber epistolarum explicit.

Jn librũ qui imago mundi dicitur prologus.

O instructionẽ multorũ q̃bus deest copia librorum hic libellus editur: nomẽ q̃ ei⁹ imago mũdi vel mappa dicitur: eo q̃ dispositio totius orbis in eo quasi in speculo cõspiciatur. Jn quo etiam nostre amicitie pignus posteris relinquat. Nichil aũt in eo pono nisi q̃ maiorũ cõmendat auctoritas.

a

Explicit prologus.

Liber primus qui imago mũdi dicitur: qui a quibus dam beato Anselmo: ab aliis honorio incluso ascribitur: incipit.

De forma mundi: Ca. I.

Mundus itaq̃ dicitur quasi undiq̃ motus. Est enim in perpetuo motu. Huius figura est in modũ pile rotunda: ⁊ ad instar oui elementis distincta.

m

Quinq̃ quippe exterius tecta undiq̃ ambit: neste album ẽ: albumini vitellũ: vitello gutta pinguedinis includitur: Sic mũdus undiq̃ celo vt testa circũdat: celo vo purus ether vt albumẽ: etheri turbid⁹ aer vt vitellũ: aeri terra vt pinguedo gutta ꝛcludit.

De creatione mũdi: Ca. II.

Beatus vo mũdi q̃nq̃ modis scribit. Primo q̃ ante secula talia vnius tas mũdi in mẽte diuina ꝯcipit: q̃ ꝯceptio archetyp⁹ mũd⁹ vnde scribit: Quod factũ est in ipo: vi

c

Joh. 1.

ta erat. Secūdo: cū ad exēplar archetypi hic sensibilis mūdus in materia

Eccl. 18. vl forma creat: sic legit: Qui manet in eternū creauit omnia simul. In materia: vt ex q̄ttuor elemētis crearent ola corpalia. In forma: vt ad similitudinē ā geloz ālie cēt rōnales. Tertio: cū per species t formas ser dicti⁹ hic mundus formatur: sicut scribitur:

Heb. 1. Ser diebus fecit deus opa sua bona valde. Quarto: cum vnū ab alio: vt pote homo ab homīe: pcess a pcessoribus arbor ab arbore: vnū quod q̄ de semine sui generis nascit: sicut dicit:

Joh. 5. Pater meus vsq; modo operatur. Quinto: cū adhuc mūdus innouabitur: sic scribit: Ecce nona facio oīa.

Apoc. 21

De q̄ttuor elemētis: La. III

c Elemēta dicunt quasi hyle ligamēta: hyle aut̄ est materia.

Sūt aūt quattuor elemēta ex quibus cōstant oīa: scilicet ignis: aer: aqua t terra: q̄ in modū circuli in se revoluūtur: dū ignis in aer t aer in aquā: aqua in terrā q̄uertit. Sunt ista terra in aquā: aqua in aerem: aer in ignem cōmutat. Hec singula propriis qualitatibus quasi quibusdam brachijs se inuicē tenent: t discordes sui naturā concordi federe vicissim cōmiscent. Nam terra arida t frigida: frigide aque connectitur. Aqua frigida t humida: t humido aeri constringitur. Aer humidus t calidus calido igni associatur. Ignis calid⁹ t aridus: aride terre copulat. Ex his terra vtpote grauissima imus: ignis vtpote leuissimus sup: cēm obtinet locū. Alia duo medium quasi quodā solliditatis vinculo: quoz aqua grauior terre: primū: aer leuior igni primū possidet locū. Deputant ꝓ ordine gradientia: aque naturantia: aeri volantia: igni irradiantia.

De assimilatione quattuor elementoz̄ cum quattuor temporibus: quatuor qualitatibus t quattuor humoribus t quattuor etatibus: La. IIII.

a Sīmilāt aūt̄ hec quattuor elemēta quattuor tēporibus: q̄ttuor qualitatibus t q̄ttuor humani corpis humoribus t q̄tuor etatibus. Cōnectit aūt̄ terra que est frigida t sicca autūno qui est siccus frigidus t siccus: t precedēti estate: t frigidus ex aduenīente hyeme. Aqua frigida t humida hyemi: Hyems enim frigida t humida ē. Aer calidus t humidus veri: Ver aūt̄ est humidus ex precedente hyeme: calidus ex adueniēte estate: Ignis calidus t siccus estati colligatur: Est ei calida t sicca estas. Iuuēt̄ q̄ttuor est humanū corp⁹ tēperatū: t inde homo microcosmus: id est minor mūdus appellat. Sāguis nā q̄ est calidus t humidus: aeri t veri compat: t hic viget in infantia. Cholera rubea que est calida t sicca igni t estati colligat: t hec abundat in iuuentute. Melancholia est frigida t sicca: terre t autūno adaptat: t abūdat in puericijs orib⁹. Pblegma q̄ est frigidū t humidū aque t hyemi connectit: t hoc dominat in senibus. Sāguinei sunt hilares: misericordes: rideres: loquaces: simplices: moderati: blandi: bone mētis: corpe pleni. Choleric i sunt macilēti: voraces: veloces: audaces: cito mobiles ad trā t cito pacificant: agiles: igneosi: acuti: subtiles t leues. Melā cholici sunt stabiles: graues: doloſi: tarde cōmouent ad iram t tarde pacificant: auari: inuidi: tristes: somnolenti. Pblegmatici sunt tardi: somnolenti: obliviosi: cor pe compositi: vigilantes: intra se cogitā tes: minus audaces t cito scelerātes. Sāguis dominat ab hora noctis nona vsq; ad tertiaz diei. Cholera rubea ab hora tertia diei vsq; ad nonā eiusdē diei. Melancholia ab hora nona vsq; ad tertā noctis. Pblegma ab hora tertia noctis vsq; ad nonaz eiusdem.

De ppria tate ꝑplexionis.

Quibus horis hoīes minuēdi.

Quib⁹ locis purgē tur humores.

In q̄bus etatib⁹ regnent humores.

Sanguis habet respirationē per nares. Cholera rubea p aures. Melancholia per oculos. Pblegma per os. Sanguis dnat̄ in dextro latere sub epate. Cholera rubea ibidē. Melancholia in sinistro latere sub splene. Pblegmatis aūt̄ vna paro est i capite t in velica vel in corde. Pblegma dominat̄ in pueris cū sanguine vsq; ad annos q̄ndecim. Inde cholera rubea vsq; ad annos viginti q̄q. Deinde cholera nigra vsq; ad annos q̄dragintaq̄nq; eiz maxima pte sanguinis. Dinc vsq; ad sūmā etatez dnat̄ pblegma sicut i pueris. Et nota q̄ q̄libz horū alioz excrescit: ea hora diei ꝺz ꝑcipalr minui in q̄ regit.

Quibus noīb⁹ terra nominetur: La. V.

p Ostēdo de q̄ttuor elementis dicēdum est generaliter: t ꝺ q̄ttuor: nūc ꝺz aliq̄d de ptibus dicam⁹. Et ꝑmo de terra. Denominat̄ terra septez noīb⁹: Terra: tellus: humus: arida: sicca: solū: ops. Terra a terēdo ꝺr: t totū elementū intelligit. Tellus q̄si tollēs fructus: q̄ est frugib⁹ apta vl vinctis: fructiferis q̄z arboribus ꝑsita. Humus ab humore: que est palustris t inarabilis. Arida ina quosa: que sp feruore solis aret: vt libya. Sicca q̄ aliq̄s compacta cito efficacit̄ vt indea. Solus a soliditate: vt sunt montana. Ops ab opibus: vbi diuitie sūt aur̄ t gemme abundant: vt in india.

Q̄ terra ē rotūda: cēt̄z mūdi t oceano clauditur: La. VI

t Erre forma est rotūda: vnde t orbis est dicta. Si q̄s esset in aere positus desup eā inspiceret: tota enormitas montiū t ꝯcauitas vallium nun⁹ in ea appareret q̄ digitus alicui⁹: si pila ꝑgrandē in manu teneret. Circūitus aūt̄ terre. c. et lxxx. milibus stadioz̄ mēsurat̄: q̄ ꝺ duodecies mille miliaria t. lij. cōputat̄. Nec centruz in medio mūdo: vt pūctus in medio circuli eq̄liter collocat: t nullis fulcris ꝑ diuina potētia sustētat: sicut legit: Non timetio meaīt dñs q̄ suspēdi terrā in nihilo? Fūdata ē em sup stabilitatē suā: sic aliud elemētū occupāo sue q̄litat̄ metā. Nec in circūm oceano vt limbo cingit: vt scribit: Abyssus sicut vestimentū amictus et⁹. Interi⁹ meatib⁹ aquaz vt corp⁹ venis sanguinis penetrat: q̄buo ariditas ipius vbiq; irrigatur. Unde vbiq; terra infoditur: aqua repitur.

Ps. 103

De quinq; circulis quibus terra distinguitur: La. VII

q Sūnt q̄z aūt̄ zonis: id est circuī q̄nq; terra distinguit̄. Quorum duo extremi sunt inhabitabiles algore: medius inhabitabilis calore a q̄ sol nunq̄ recedit: ad illos nunq̄ accedit. Medij duo habitabiles: hinc ardore: inde frigore tēperati. Verbi gratia: si ignis in hyeme sub dio accendit̄: q̄nq; lineas efficeret: vnā in medio feruidaz: duas circū gelidas: duas intra has tēperatas. Qui si vt sol circūiret: quinq; mirū circulos redderet. Ex his circulis ꝑmuo septentrionalis: secūd⁹ solsticialis: tertius eq̄noctialis: q̄rt⁹ brumalis: q̄ntus australis nolat̄: q̄ solus solsticialis habitari a nobis nolat̄.

De diuisione terre habitabilis: La. VIII.

i Sit̄ habitabilis zona q̄ a nob̄ incolit̄: in tres ptes mediterraneo mari diuimit̄: quarum vna asia: altera europa: tertia aphrica dicit̄. Asia a septētrione ꝑ orientē vsq; ad meridiez: Europa ab occidēte vsq; ad septentrionē: Aphrica a meridie vsq; ad occidentē extendit̄.

De asia: La. IX.

a Sia a regina eiusdē nois appellat̄. Hui⁹ ꝓma regio in oriente est padis⁹: locus videlicet oīi amenitate ꝑspicuus: habilis hominib⁹: q̄ igneo muro vsq; ad celuz

est cinct⁹. In hoc ē lignū viteſcēliceꝝ arbor⁹ de cui⁹ fructu q̄ comederit ſp in vno ſtatu imortalis permanebit. In hoc enā fons oritꝫ q̄ in ḡtuor⁹ flumina diuidit. Que quidē flumina infra paditū terra cōdunt: ſ in alijs regionib⁹ lōge diffundunt. Ā pbi ſon q̄ t gangen in india de monte oc cobares naſcit: t ꝑa orientē fluēs oceano crepit. Geon q̄ t nilus iuxta mōtē atlantē ſurgēs: mox a terra ab ſorbet: p quā occulto meatu currēs in littore rubri maris denuo fundit: ethiopiā circūiens p egyptuꝫ labitur in ſeptē oſtia diuiſus: magnū mare intꝝ alexādriā ingredit. Tigris aūt et euphrates i armenia de mōte gchoa tra fūdūt: t ꝑ meridiē vergētes mediterraneo mari imerguntꝫ. Poſt paditū ſūt multa loca deſerta t inuia: ob diuerſa ſerpentū t ferarū afalia.

De india: Ca. X.

Inde est india ab indo flu/
d mine dicta: q̄ ad ſeptētrionez de mōte caucaſo naſcit: t ad meridiē curſū ſuuꝫ dirigens: a rubro mari crepit. Hec india ab occidente claudit: t ob hoc indic⁹ ocean⁹ ꝺ: : i q̄ eſt ſita rap: obane inſula. x. ciuitatib⁹ inclyta. Hec duas eſtates t duas hyemes vno anno hꝫ: t oīa tpe viret. In hac etiā ſūt chryſa t argu/ſa inſule: auro t argento fecunde: t ſp floride. Ibi inueniūtur bdellū t lā/pis onyc⁹. Bdellū eſt arbor: aro matica colore nigra: magnitudine olue. Onyx eſt appellat⁹ q̄ habet in ſe gmixtū cādore in ſimilitudinē vn guis hūani. Greci eū vngue dicunt onycon. Ibi ſūt t mōtes aurei: q̄ ꝓ/pter vbaconeꝝ t gryphes nō poſſūt adiri. In india ē mōs caſpius: a q̄ ca ſpiū mare vocat. Intra quem t ma re: gog t magog ferociſſime gentes a magno alexādro ſeluſe ferunt: q̄ hu/manis carnib⁹ t cruditis beſtijs veſcē tur. In dia habet. xlui. regiones: po pulos multos: garamātes: orcuſaos: coatras: quoꝝ ſyluc rangit ethera.

In mōtanis pygmeos duos cubitoꝝ holeos: q̄b⁹ bellū ē ꝯ grues: q̄ tertio anno paritū: ocauo ſenescūt. Apud hos creſcit piper: colore q̄dē albo: ſꝫ eū ipi ſerpētes q̄ ibi abūdāt: flamma fugat: nigrū colore trahit ve incendio. Intē hꝫ macrobios. xij. cubitoꝝ holeos: q̄ bellant ꝯ gryphes: q̄ corpa leonū: alas t vngulas ꝑfert aḋlaꝝ. Intē agrocaſ t brachmanas: q̄ ſe i ig nē mittūt vltro: amore alteri⁹ vite. Sūt t alij q̄ pentes iā ſenio ꝓfectos macrāt: t coꝝ carnes ad māducā dū parāt: riſuq̄ impius indicat: q̄ ꝑ facere abnegat. Sūt t alij q̄ piſces ita cru dos edūt: t ſalſū mare bibūt. Sūt ibi t q̄dā monſtra: q̄ quidā homi nibus: quidā aſcribūt beſtijs: vt ſūt bi q̄ aduerſas habēt plātas: t octo nos in ped. b⁹ vigitos: t alij q̄ habēt canina capita: t vngues aduncos: q̄bus eſt veſtis pellis pecudū: t vox latrat⁹ canū. Ibi q̄dā etiā matres q̄ ſemel paritū: t canos ꝓt⁹ edūt: q̄ i ſe nectute nigreſcūt: t lōga noſtre ctā tis tpa excedunt. Sunt alij qui quin quennes paritū: ſed partus octauū ānū ſi excedūt. Ibi ſūt t monoculi: q̄ t arimaſpi: t cyclopes t ſciopodes q̄ vno tm ſultū pede: aurā curtu vin cūt: t in ḡra poſiti vmbrā ſibi planta pedis creata faciūt. Sūt alij abſq; ca pite q̄b⁹ oculi ſūt in humeris: ꝑ naſo t oze duo foramina in pectore: ſetas habēt vt beſtie. Sūt t alij iuxta fon tē gāgis fluuiū: q̄ ſolo odore eminūs ā pomi viuūt: q̄ ſi longius eūt: pomuꝫ ſecū ferunt: moriunt⁹ eīs ſi prauū fe tor ē trahūt. Sūt ibi ſerpētes tā va ſti vt cornua denorēt: t tm etiā oc anū trāſnatem. Ibi etiā ē beſtia lea/cotrota cui⁹ corꝑ⁹ aſini: crura cer uipedū t crura leonis: pedes equi: ingēs cornu biſulcū: vaſtuꝫ orīs hi atuꝫ vſq; ad aures: in loco dentium os ſolidū: vox pene homis. Intē alia beſtia acle: cuius corꝑ⁹ equinum: rilla apri: cauda elephantis: cubitalia cor nua habens: quoꝝ vnū poſt tergum

reflectit: cū alio pugnat: illo obtuſo: altud ad certamē vibrat: nigro colo re horret: in aqua t in terra equali/ter valet. Ibi ſunt fului tauri verſio ſetis horridi: grā de capite: orio ricer ab aure ad aures patet. Ibi etiam co/rnua viciſſim ad pugnas ꝓducūt vel deponūt: oē telum miſſile duro tergo repellūt: q̄ ſi fuerint capti: nulla poſ/ſunt arte domari. Ibi q̄ꝫ ē mātico: a beſtia: facie homis: tripler ordo in dē tib⁹: corpore leo: cauda ſcorpij: ocu lis glaucis: colore ſanguinea: vox ſi bilus ſerpentum: fingens vi ſcrimina voci: velocior curſu q̄ auis volat: humanas carnes habens in vſu. Ibi ſunt etiaꝫ boues trico: rnes: pedes q̄/uos habentes. Ibi q̄ꝫ monoceros: cu ius corꝑ⁹ equi: caput cerui: pedes ele phāt⁹: cauda ſuis: vnū cornu hūs i media frōte armatū: quarmos pedā lōgus: ſplendens t mire acutū. Hec beſtia nimis feros: tiros habet mu gitus: oēs qb⁹ obſtat: cornu trāſuerberat: capta pōt perimi: non pōt do mari. In gange q̄ꝫ ſunt anguille tre/centoꝝ pedum longe. Ibi etiam ſunt q̄dā vermes qui ſtar can ei bina ha bent brachia: ſex cubitoꝝ longa: qui/bus elephantes corripiunt t vndis immergunt. In dicū q̄ꝫ mare gignit teſtudines: de quarum teſtis capacia hoſpitia faciunt holeos. In dia q̄ꝫ ma gnet ē lapid⁹ gignit qui ferrū rapit. Adamant⁹ etiaꝫ qui nō niſi hyrcino ſanguine frangi potest.

De parthia: Ca. XI.

a Indo flumine vſq; ad tigrim
est parthia. xxxiij. regionibus di ſtenta. Dicitur autem parthia a parthis venientib⁹ a ſcythia. Eſt in ea regio arachoſia ab oppido arachoſa dicta. Eſt in ea etiaꝫ aſſyria ab aſſur filio ſem nominata: qui eā ꝓmus in/coluit. Eſt in ea q̄ꝫ media a medo re ge dicta: qui cīuitatē construens me diam nominauit: de qua t regio no/mē aſſūpſit. In ea etiaꝫ ē plia a per/ſeo rege ꝺicta: qui ciuitatem perſepo/lim edificauit: de qua t regio nomen accepit. In hac primum ortꝫ eſt ars magica. Perſia lapidem piriditem mittit qui manum prementis vrit: t ſelinitem cuius cando: cum luna cre ſcit t deficit.

De mesopotamia: Ca. XII.

Tigri flumie vſq; ad euphra/
a ten est mesopotamia: a duob⁹ fluuijs grece dicta q̄ in medio duum fluminū ſit conſtituta. In hac eſt ciuitas ninive: a tinere triū dieruꝫ: a nino rege conſtructa t nominata. In hac etiā regio babylonia a ciuita te babylone nomīata. Ubi nemroth gigas fundauit: ſed ſemiramis regi/na reparauit. Cuius muri latitudo eſt quinquaginta cubitoꝝ: altitudo du/centoꝝ cubitoꝝ: ambitus ciuitatis q̄/dringentorum octoginta ſtadioruꝫ. Centū portis ereis eſt firmata: flumi ne euphrate q̄ medīū eius⁹ currente ir/rigua. Unius arx babel ḡtuor milia paſſuū alta ſcribit. In ea hꝫ eſt chal dea: in qua primū inuenta eſt aſtro/nomia. In ea t arabia que etiā ſaba dicit: apo tou ſabein: id ē ſacrificare: vel a flumie ſaba. In hac thus colli/git. Et in hac ē mōs ſinai: qui t oreb in q̄ lex a moyſe ſcribitur. Iuxta quē vrbs madian fuit: in qua ſacerdos ietro prefuit. In ea ſunt gentes mul te: moabite: āmonite: idumei: ſarace ni: madianite: t alie multe.

De syria: Ca. XIII.

a Ab euphrate vſq; ad mare me
diterraneū ē syria: a quodā ſy ro rege dicta: in qua eſt damaſcus a damaſco abrae liberto ꝓſtructa t dicta. Ibi t ātiochia ab antiocho rege cognomīata: q̄ olim reblata vocata. Eſt i ea comagena, poſcia. Eſt t phe nicia a phenice aue: q̄ ſola i hac terra luenit: ſine a phenice rege filio age/norꝫ dicta. In hac ſūt ciuitates tyr⁹ t

sidon site. In hac est etiã mons lĩba nus ad cuius radices oritur iordanis fluni⁹. Est in ea etiã palestina a ciuitate palestin dicta: q̃ nũc ascalon vocat. Est in ea ⁊ iudea a iuda filio iacob: de cui⁹ tribu reges erãt nũ cupati. Hec etiã chananea a chanaan filio cham ẽ dicta. In hac est hierusalem quã sem fili⁹ noe ędificauit. Sz ea hieb⁹ fili⁹ chanaã inhabitauit. Illã a hiebus ⁊ salẽ ędit ei nomẽ rex dauid hierusalẽ: q̃si hiebusalem: quã salomõ filius ei⁹ auro ⁊ argento ⁊ gẽmis decorauit: ⁊ hierosolymã q̃si hierusalemoniã appellauit. Quã a babyloniis subuersam: sozobabel reedificauit: Sz roman⁹ ppls fũditus deleuit. Hãc postmodũz beatus hadrian⁹ imperator repauit: ⁊ beliam nominauit.

De palestina: Ca. XIIII.

Sz etiã in palestina regio Samaria ã ciuitate samaria dicta: q̃ nũc est sebasta dicta. In hac est q̃z galilea regio: in q̃ est nazareth ciuitas iuxta montẽ thabor sita. In hac est pẽtapolis regio a q̃nq̃ ciuitatibus dicta: in q̃ olim fuit sodoma et gomorra. In hac ẽ mare mortuum: a q̃ iordanis fluẽta absorbẽt. In hac q̃z saraceni a sara dicti: q̃ ⁊ agareni ab agar. Item q̃z ismaelite ab ismael nuncupari. In hac ⁊ nabathei a nabaioth filio ismael dicti: quor⁹ gẽtes sũt. xij.

De egypto: Ca. XV.

Ẽ supius dicte regiones ab oriente incipientes: recta linea ad mediterraneũ mare extenduntur: ab⁹ ẽ sius austr⁹ egypt⁹ ⁊ nectit: in q̃. xxiij gentes esse ferunt. Mox in oriente a rubro mari surgit: terminũ suũ versus occidentez in libya figit. Hec ẽ⁹ eni⁹ id est bona copia dicta: postea ab egypto rege fratre danai egyptus ẽ vocata. Hec fluuio nilo vndiq̃ cincta in modũ delte littere est formata. c. milib⁹ vsq̃z in cyra. Hãc nubes nõ obscurant: pluuie nõ irrigãt: ⁊ nilus inundãs eã fecundat. In hac ẽ ꝑ pulcra thebaida a thebis ciuitate cognominata quã Cadmus Agenorio filio in egyptũ veniens ędificauit: ⁊ thebas ꝑm illã quã ẽ boetia ꝑstruxit nolauit: regionisq̃ nomẽ ab illa mutauit. In hac mauricius ꝑncipabat: ⁊ ab hac thebei dicuntur. Huic maxima adiacet solitudo in q̃ olim ꝑuersabat monachoꝝ multitudo. Cãbyses rex egyptũ superans: ciuitatẽ ꝑdidit: cui nomẽ babylon indidit: q̃ nũc caput regni illius existit. In hac etiã vicꝰ: alexander aliam ciuitatẽ ędificauit: quã ex suo nomĩe alexandriã nuncupauit.

De caucaso mõte: Ca. XVI

Ꝑscriptis regiõib⁹ ꝺ̃ns ad q̃ lonẽ annectuntur he regiones.

Mõs caucasus a caspio mare orientis attollit: ⁊ ꝑ aquilonẽ ꝺ̃gẽs pene vsq̃z ad europã porrigit. Hãc inhabitãt amazones: femine videlicet vt viri ꝓliãtes. Vbi cohabitant massagete: ⁊ colchi ⁊ sarmate. Seres ẽ oppidũ oriẽtis: a quo est ẽ serica regio: ⁊ gẽs ⁊ vestis dicta. Post hanc est bactriana a bactrio amne vocata. Hãc sequit albania a cãdore ppũ dicta: eo q̃ ibi albo crine nascant. Hanc ꝓxigit scythia ⁊ buthynia: alĩ hunia: quaꝝ gẽtes sũt. xliij. Ibi sũt byberbores mõtes. Huic ꝓxigit hyrcania ab hyrcãa sylua nolata: In qua sũt anes q̃rũ pene splẽdẽt ꝑ noctes. Cui ꝓnectit armenia: in q̃ ẽ mõs ararath: super quẽ arca noe post diluuiũ reẽdit: eni⁹ vsq̃z hodie ibi ligna vidẽntur. Huic copulat hyberia: ille ꝺ̃o cappadocia a ciuitate eiusdẽ nolo dicta. In hac eque a vẽto ꝓcipit⁹ ꝰ fe⁹ non amplius triennio viuũt.

De asia minore: Ca. XVII

Sia mino: post hãc ꝓstituit: a que pene mari vndiq̃ cingit. In hac est ephesus ciuitas: ab amazonib⁹ ꝑstructa: In q̃ requiescit ioh̃es euãgelista. Prima pulcra asie minoris ẽ bithynia appellata: i q̃ ẽ ciuitas eiusdẽ nolo ꝑua bebricia dicta: post migdonia: postea a bithyno rege est bithynia appellata: In q̃ est ciuitas nicea in q̃ magna synodus facta fuit. In hac etiã ciuitas nicomedia a nicõede rege ꝑstructa ⁊ dicta.

Bithynia ꝺ̃z maior ꝺ̃r phrygia: in qua est ciuitas smirna a theseo ꝑstructa. Hãc sequit phrygia a filia europe phrygia appellata: Hec ⁊ dardania a dardano ionis filio dicta. Huic iungitur galatia a gallis dicta: q̃s bythynus rex in auxilĩũ euocauit: ⁊ post victoriã eis terrã dimisit. Est in ea ciuitas eiusdẽ nomĩe ab eodẽ ꝑstructa.

In hac ẽ etiã ciuitas troia a troo rege ꝑstructa ⁊ nolata. Hec ⁊ ilion ab illo rege ẽ dicta. Huius menia vicunq̃ pgama. Huic adiacẽt licaonia ⁊ caria: vbi fluit hermus fluuius: aurifer arenis famosus. Inde ẽ lydia a lydo rege fĩe tyrrheni appellata. In hac est ciuitas thiatyra: deinde est ionia ab aura qua vndiq̃ pflat dicta. Post hãc ẽ cilicia a ciuitate eiusdem nolo nũcupata quã cilix fili⁹ agenoris ꝑstruxit: ⁊ ab illa nomẽ regio accepit. In hac est mõs amanus q̃ ⁊ tauru⁹: in q̃ est ⁊ tharsis ciuitas a perseo ꝑstructa: Pauli apli inhabitatione gloriosa. Deinde ẽ hyca: pisidia ⁊ pamphylia. Exinde ẽ pontus regio mitrarũ gentilĩa q̃ ⁊ ponticũ mare appellat: in q̃ ouidi⁹: ⁊ postea clemẽs exilio relegantur.

De europa: Ca. XVIII

Ost decursaz aliã: tranicam⁹ ad europã. Europa ab europe rege: vel ab europa agenorii filia ẽ nolata. In q̃ ꝓmis ꝺ̃ns sepe ẽtionẽ sũt ryphei mõtes: ⁊ tanais fluuius a tanai rege dictus: ⁊ meotides paludes magno mari iuxta theodosiam vrbẽ se iũgentes. A tanai fluuio est scythia inferior: q̃ ꝺ̃ns meridiẽ vsq̃z ad danubiũ porrigitur. In hac sũt iste ꝓlicie: alania: zarthia: gothia. A danubio vsq̃z ad alpes est germania superior: que a germanis populos dicitur: versus occasum rhenus: ꝺ̃ns a ꝺ̃nẽ alpia fluuĩe terminat. In hac est sueuia regio a mõte sirani dicta. Hec ⁊ alemãnia ab alemãno lacu appellata: hec ⁊ retia dicta. In hac danubius nascit ⁊ ꝓcipit plus fluuijs angef: ⁊ in septem ostia vt nullus ibi milius ponticũ mare ingredit. Est ĩ ea noricus que ⁊ bauaria: in qua est ciuitas Ratispona. Est ⁊ orientalis francia: cui conungitur thuringia: quaz sequitur saxonia. Ab alpia fluuio est germania inferior: que ꝺ̃ns aquilonẽ occano excipit. In hac est dacia ⁊ norwegia. A danubio imo: circa danubiũ ꝺ̃s oriẽtẽ vsq̃z ad mediterraneũ marez ẽ mesia a messiis ꝓnctu dicta. Deinde pannonia inferior: ⁊ vngaria. In hac thracia a thyras filio iapbet dicã. Hec habet hebrũ flumẽ ⁊ vrbez cõstantinopolim a constantino constructam ⁊ dicta. A mediterraneo mari ẽ grecia a rege greco dicta: cerbim olim vocata: ⁊ versus austrum magno mari terminat: qui sinus illyricꝰ vocat. Est ĩ ea ꝓuincia dalmatia a dalã ciuitate vocata. Est ⁊ epirus a pyrrho filio achillis dicta. In epiro ẽ fons in quo faces accense extinguntur: ⁊ ite extincte accẽduntur. Est ⁊ chaonia a ciuitate eiusdẽ nolo appellata: q̃ helen⁹ frater hectoris ędificauit: ⁊ ob amorẽ fratris sui chaonta chaonã nolauit. Hec ⁊ molossia a ciuitate molossa dicta: q̃ molossus pyrrhi fili⁹ ꝑstruxit: ⁊ a nolẽ suo molossam vocauit. Est ⁊ ibi belladia ab hellene rege filio deucalionis ⁊ pyrrhe dicta: ipsa ẽ ⁊ attica ab atti filia greci regis: siue ab attico filio eiusdã q̃ fuit ĩdigena grecie: Ipsa ẽ ⁊ vera grecia. In hac est ciuitas athene a cecrope rege cõstructa. Ibi est boetia a boue dicta: q̃ cadmus filio agenorii illuc veniẽs bouem duxerat: cui dyo ĩmolanes: thebas ꝑstru-

rit: ⁊ ꝓuinciā boetiā nō cepauit. De hac thebam dicuntur: de alia thebei. Ea dē ꝓuincia ōr: ⁊ aonia a fonte aone: musis ꝓsecrato: siue a rege aone. Ibi ē peloponesus a pelope rege: ⁊ a ciuitate eiusdē nois appellata. Ibi ⁊ thessalia a rege thessalo dicta. Ibi ⁊ macedonia a macedone rege appellata. Hec ⁊ emathia ab ematho rege vocata. In hac est mons olympus: ꝙ excedit nubes. In hac ⁊ thessalonica a thessalo rege: filio greci constructa. Ibi est ⁊ achaia ab acheo rege ⁊ ciuitate ei⁹ nois dicta. In hac ē chorinth⁹ a corintho filio oreſtis dicta. Ibi ⁊ arcadia que ⁊ sitionia a sitōe rege nūcupata. Arcadia asbeston lapidem mittit: qui semel accensus extingui nō poterit. Deinde est pānonia supior vsq; ad apēninū montē. Ad aquilonem istria ab istro fluuio qui ⁊ danubi⁹ nomīat⁹. Pratia olim magna grecia est dicta: postea saturnia a saturno: post latiū (eo ꝙ saturnus pulsus a ioue ibi latuit) ē dicta. Deinde ausonia ab ausone rege: tandē ab italo rege siculoꝝ italia nolata. Hec ab alpib⁹ surgit: ⁊ in magno mari terminuꝫ figit. In hac est vrbs roma a romulo rege ꝙstructa ⁊ sic dicta. Antiqui ciuitates suas fm ꝓpriā ꝓpuas feras formabant ob significationē: Hāc roma formā leonis habet qui ceteris bestijs ꝑ̄ rex ꝑest. Huius caput ē vrbs a romulo ꝙstructa. Latericia ꝏ edificia vtrobiq; dispositā: vnde ⁊ laterancis ōr. Vtrūdnisiī ātē formā cerui: carthago bouis: troia eq̄ figurā habuit. Est in italia tuscia ꝓuincia a sacrificijs ⁊ thure vocata. Est ꝙ campania a ciuitate capua victa a capi⁹ rege ꝙstructa. Ibi ē ⁊ apulia: ē ⁊ vmbria: inde dicta ꝙ imbrib⁹ tpe diluuij superfuerit: in iugis apennini montis sita. Est ⁊ hetruria ab hetrusco rege dicta. Hec est ⁊ tyrrhenia a tyrrheno fratre ysdē dicta: qui ō meonia venit ad italiā. Est ⁊ lōgobardia a longis bardis vocata. Padus qui ⁊ eridanus italie fluuius: ab apē ninis montibus ort⁹ ac mari ītergitur. Venetia a veneto rege ꝓuo benetia dicta: postea venetia. Gallia a candore populi dicitur. Hala ēn greece lac dicit. Albe⁹ ab alpib⁹ nascitur ⁊ ꝓra aquilonē vergens: sinu oceani excipitur. A flumine rheno ē gallia belgica: a ciuitate belgi dicta. Hec a mōte iouis surgit ⁊ versus aq̄ lonez britānicū oceanū incidit. Hec ⁊ francia a franco rege dicta: qui de troia cū enea venīēs: troiā intra rhenū ꝙdidit ⁊ terrā francā cognomiauit. Hāc versus occidētē excipit lugdunēsis gallia q̄ ⁊ comata ob lōgas comas ē dicta. Une ꝯ austrū bardet narbonēsem galliā a ciuitate narbona dicta: q̄ ⁊ togata a longis vestibus dicta ē. Versus occidentē aquitancā ab aquis rhodano ⁊ ligere dicta. Inde est hispania ab hispano rege dicta: ꝓuo iberia ab ibero fluuio: q̄ ⁊ hesperia ab hespero rege dicta: hec vers⁹ occasū oceano terminat⁹. Sūt in ea sex ꝓuincie terracona: carthago: lusitania: galitia: betica: tingitana: a ꝓpriis ciuitatibus dicte. Contra hispaniā versus occasū sūt in occano he insule: britānia: anglia: hiberna: athanatis: cui⁹ terra quouis gētiū portata: ser pētes ꝓmit: ⁊ insule ī q̄b⁹ fit solsticiū or: chadeo. xxiij. Scotia: tile ei⁹ arbores folia nunq̄ ꝑdunt: ⁊ in q̄ ser mensibus vidēlicet estuis est ꝙtinuus dies: ser hybernis mensibus ꝙtinua nox. Ultra hāc versus aquilonē est mare congelatum ⁊ frigus ꝑpetuū.

De italia

De roma

De gallia

De hispania.

De aphrica: Ca. XIX.

Europam perambulauimus: ad aphricā trāsmigremus. Aphrica ab apher vno de posteris abrae ē dicta. Hec in oriēte incipit fluminis surgit: ⁊ ꝑ meridiē vergēs in occidētē tendit. Huius ꝓma ꝓuincia est libya a regina eiusdē nois dicta. Hec a parethonia ciuitate: ⁊ a montib⁹ catabathmon finit⁹ inuitum: ⁊ in arto ꝓpilenoꝝ finit. De hac libycū mare dicit. Inde est cyrenaica a cyrene ciuitate nominata: sed a regina eiusdē nominis cōstructa ⁊ dicta. Hec ⁊ pētapolis a quinq; ciuitatibus est dicta: scilicet beronice: arsinoe: ptolemaide: apollonia: cyrene: a ꝓpriis cōditoribus ita dicte. Inde est tripolis a trib⁹ ciuitatibus dicta: que sunt oea casia: berete ⁊ leptis magna. Post hāc byzace a duab⁹ vrbibus dicta: id est adrumeto ⁊ bisantio. Deinde est zeusis: ī qua ē magna carthago a didone que ⁊ elissa ꝙstructa: ⁊ carthada a carthone oppido nominata: sed a romanis deleta ⁊ demo reedificata carthago est appellata. Huius muri latitudo fuit. xvij. cubitorum. Post hanc getulia: inde est numidia ī qua regnauit iugurtha. In hac est ciuitas hyppon⁹ in q̄ fuit augustin⁹ episcopus. Inde est mauritania a nigredine dicta: mauron em̄ grece ē niger. In hac est ꝓuincia sitifensis a sitifi oppido. Alia cesariēsis a ciuitate cesaria dicta. Tertia tingitana a tingi ciuitate nūcupata. Versus meridiez ꝏ ē ethiopia ab ethere dicta. Una in orientem qua est vrbs saba: de q̄ fuit illa regina que in euāgelio commemor⁹: ad q̄ dño. Altera in occidēte intra q̄ garamātes sunt a garamna ciuitate dicti. Apud quos est fons tā frigidus diebus vt nō bibat⁹: tā feruidus noctibus vt nō tangat. Quib⁹ ꝏsus orientē cohabitāt troglodyte: qui celeri cursu feras capiunt. Ultra ethiopiam sunt maritima loca deserta ob solis ardorē: ⁊ diuersi generis serpentia hoībus incognita. Deinde ē maximus oceanus: qui solis calore dicitur feruere vt cacabus. In extremis finibus aphrice versus occidentem: est vrbs gades a phenicib⁹ construct⁹: de qua gaditanū mare dicit. In ipo vero oceano est mons altissimus atlas: ex quo atlanticū mare nominat⁹. Atlas autē rex erat aphrice frater ꝓmethei: a quo mons nomē accepit: quia in eo residens astrologiam descripsit: vnde ⁊ celum fulcire dicitur.

De insulis maris: Ca. XX.

Peragratis aphrice finib⁹: ad insulas maris tendamus. Insule sunt dicte: quasi in salo site. In mediterraneo mari ē cyprus ysula contra syriam: a cypro ciuitate dicta. Hec ⁊ paphos: a ciuitate eiusdē nois: Creta a creto rege dicta. Hec ⁊ cērapolis a cētū vrbib⁹ nūcupatur. Hec sita est contra libycum mare: qō ⁊ hadriaticum: ab hadria ciuitate dicitur. A bidos est insula in bellespōto in europa. Bellespōtus ab belle virgine dicitur. Ceos insula attice: Cyclades dicuntur eo ꝙ in rotūdo sunt posite: cyclon enim grece dicitur orbis. Sūt enim. xiij. contra asiam posite. Harum prima rhodos a ciuitate eiusdē nominis dicta ad orientem est posita. In hac fuit olim creus colossus. lxx. cubitorum altus. Tenedos ad septemtrionē posita a ciuitate Tene: ⁊ eius cōstructore eiusdem nominis est dicta. Carpathos ad meridiem ipius contra egyptum posita: vnde carpathius mare ⁊ carpathie naues. Cythera ad occasū ē sita a cythero mōte dicta: hec ⁊ porphyris dicitur. Delos ī medio cycladum sita a ciuitate eiusdem nominis dicta. Hec tempore diluuij ꝏ egygio facti primo comparuit: Unde ⁊ delos nomen cepit: quia delos manifestum sonat. Hec ⁊ ortygia dicitur ab ortygometrio: id est coturnicibus: que primū ibi vise sūt. Icaria insula a puero cretensi naufrago est dicta: a q̄ icariū mare ōr. Naxos insula dionysij qui ⁊ bacch⁹. Melos q̄

In ipo vero oceano est mons altissimus atlas: ex quo atlanticū mare nominat⁹. Atlas autē rex erat aphrice frater ꝓmethei: a quo mons nomē accepit: quia in eo residens astrologiam descripsit: vnde ⁊ celum fulcire dicitur.

ꝛ stolia rorū da insula: Paron a ciuitate eiusdē nolo dicam paro ia-
nis nepote ꝓstructa. Hec gignit cādi-
dissimū marmor: qō parū dz ꝛ lar-
dū lapidē. Cydō ē ysula in q̄ mastix
nascit. Samos ysula a samo ciuitate
dicta in egeo mari ē sita. De hac fuit
sibylla ꝛ pythagoras ꝛ inno. In hac
fictilia vasa fūt repta. Sicilia a sicu-
lo rege fratre itali dicta: ꝓus sicania
a sicano rege cognominata: ꝫ italiaꝫ
sita: Dec ꝛ trinacria a tribus montī-
bus acrib⁹ dz. In hac est mons etna
cui⁹ sulphurea exestuāt incēdia. In
h⁹ freto ē scylla ꝛ charybdis. In hac
olim erāt ciclopes. In hac inuēta est
comedia. Aeolie insule ab eolo rege
dicte iux sicilia posite: he ꝛ vulcanie
qz incēdio sūt plene. Sūt eā nouez
stechades insule: ꝫ massiliam site.

De sardinia. Sardinia a sardo rege hercules filio dicta: ꝫ numidiā sita est. In hac nec serpens nec lupus gignit. In ea ē solifuga a'al vt aranea morsu homines perimēs. In ea ē herba filix apiastro q̄ comedētib⁹ ricꝰ ꝫ bur ꝛ q̄si ridētes interimit. In hac sūt fontes calidi in firmis medelā: furib⁹ inferētes cecitatē. Corsica a corsa muliere dicta: ꝫ liguriā sita: ꝫ ꝓmus⁹ taurū suū q̄situ-
rā illuc venit: ꝛ referēs loci fertilitatē a liguribus inhabitari cepit. Hec ꝛ eyrne a eyrno herculis filio ē dicta: q: ab eo ē inhabitata. Ebusus ysula ꝓtra hyspaniaꝫ: hāc fugiūt serpētes. Ibi ē colimbaria plena ā guān⁹. Ibi ꝛ baleareo ysule vbi ināte sūt fūde.

Gorgones insule sunt in oceano iux atlantes. In his olim habitauerunt gorgones. Iux has hesperidū hortus. In his insulis oues albi velleri abūdāt: q̄ ad purpurā optīe valent: vñ fabulose dz aurea lana habuisse. Malon esse dz ouis. Ultra has fuit illa magna insula q̄ platone scribēte ēsi pplo ē submersa: q̄ aphricā ꝛ europā sua magnitudine vicit: vbi nūc est cretuz mare. Meroe insula est in nilo flumine in capite ethiopie: in q̄ absimil vmbra in estate. In hac ē lignū hebenū. Iux hāc ē ciuitas syene in q̄ est puteꝰ a philosophis factꝰ lx. cubitoz alt⁹: in cui⁹ fundō splendet sol recto gradu in iunio mense. Est ꝛ q̄dā oceani insula picta ꝓpter amenitate ꝛ fertilitate olim rex ꝓ ceteris lōge ꝓsta tissima: hoīb⁹ incognita: q̄ aliq̄s casu inēta: q̄si ostra postea nō ē repta: ꝛ ideo dicit perdita. Adhāc fert brādan⁹ venisse.

De inferno vbi sit: Ca. XI.

Visulaos circūimus⁹: nūc ifernaperamus. Infern⁹ ideo dicit: q: inferius ē posit⁹. Sicut eñ terra ē in medio aere: ita ē infer⁹ in medio terre. Ūā ꝛ nouissima terra dicitur. Est aūt locus igne ꝛ sulphure horridus: inferius dilatatus: superⁱ coangustatus. Hic lac⁹ vl terra mortis dicitur: quia ale illuc descendentes veraciter moriūtur. Hic ꝛ stagnū ignis dicit: q: vt lapis mari: ita ale illuc immerguntᵏ. Hic terra tenebrosa vocat: ꝛ fumo ꝛ nebula fetoris obscurat. Hic terra oblitionis nuncupatur: quia sicut ipi oblitisunt dei: ita eoruz oblitiscat misereri de⁹. Lethe grece: latine oblitio dicitur. Hic dicitur tartarus ab horrore ꝛ tremore: q: ibi est fletus ꝛ stridor dentium. Hic ꝛ gehenna: id est terra ignis nominatur. Ge. eñ terra dicitur. Cuius ignis comparatione: nostер ignis vmbra esse dicitur. Huius ꝓfunditas ꝛ recessus dicit ezechiel; dz: draconibus ꝛ igneis vermibus plenus. Huius os pateno dicitur barathri. q̄si atra vorago: vl ilio q̄ grauem punit. Hic ꝛ ozc⁹ ē: q: ē loc⁹ ꝓfusus sitiabilis. Hic ꝛ acherōta: q: ē sine leticia: Huius loca fetor ē exhalātia: di cūt acherōta: id ē spiracula: abundāt īmūdos spūs emittētia. Hic etiā dicit styx: quod latine sonat tristicia. Phlegeton ē fluuius infernalis ob vicinitatē ignis ꝛ sulphuris: fetore ꝛ ardore horribil. Sūt ꝛ alia multa loca siue in terris siue ī insulis penalia: aut frigore aut vētis horrentia: aut igne ꝛ sulphure ingē feruētia.

De aqua: Ca. XXII.

Hnea inferoꝝ loca ꝓspeximus: ad refrigerū aquaꝝ confugiamus. Aq̄ q̄ secūdū elemētū ponit rab eēntiae dz. Ūā ꝛ equor: q̄ sit planū: hoc in mari colligit: in fluminā diffūdit: in fōtes diuidit: ꝓ annos ꝓcedit: ꝫ terras dissipat: ꝫ aera attenuat. Totā terrā cingit: oēs regiones ꝛ puncta diuidit. Hui⁹ immēsa, pfunditas dz abyssus: q̄si absq̄ fūdo. Habet tamē fundū: quia nimis pfundū. Oceanus dz: q̄si zonaruz lymbus. Qui q̄ est zonas mūdi in modū lymbi ambit. Estus oceani: id ē accessⁱ ꝛ recessus lunā sequit: cui⁹ aspiratiōe retro trahit ꝛ ei⁹ impulsu refundit. Quotidie aūt bis effluere ꝛ remeare dz: vel videtur. Cum luna crescēte crescit: ꝛ cū decrescēte decrescat. Cū luna ē in equinoctio: maiores oceani fluct⁹ surgūt ob vicinitatem lune: eū in solsticio minores ob longinquitatē ei⁹: ꝓ decē ꝛ nouē annos a principio mot⁹ ꝛ partib⁹ incremēti vt luna reūtit. Antipostio xo id ē vorago in oceano: i. error in lune maiori estu fluct⁹ suoluit ꝛ reuomit. Hec autē vorago q̄ totaf nāq̄ ꝛ nauef absorbet ꝛ reuomit: hic fit abyssⁱ. Est aūt ī era abyssⁱ pfundissima: de q̄ scribit: Rupti sūt fontes abyssi magne. Iux hāc sūt cauernosa loca ꝛ spelunce late patētes. Gen. 7. In his vēti de spiramine aquaꝝ ꝓcipiūtur: q̄ etiā spūs ꝓcellā rū dicunt. ꝛ hi suo spiramine aquas maris ꝑ patētes terraꝝ cauernos introrsus in abyssū attrahūt: ꝛ ea exūdāte itez magno impetu repellunt. De terre motu. De his vētis fit etiā terremot⁹: Hiis vēti ꝓcauis locis inclusi: vñ crūpe gestiunt: terribili tremore terrā ꝓcutiūt cāq̄ tremere facūt. Hinc etiā fit terre hiatus: dū loca caua ꝓ nimis aḡs fragilia vētis ꝓcussa rūpuntur: ꝛ introrsus cadētia in hiatū aperiunt: vñ ꝑ bus multe ciuitates deuorate legūt. Hoc ē aūt in terra tremor: qō in nubib⁹ tonitruū. Hoc hiat⁹: qō ibi fulmen: Fūt aūt eiuz terremotu inū dationes maris: eo dē videlicet ipō lusi: vel residētes sinu receptī. Ūā rel tuo stellie: q̄ cauernosa eū ꝛ sulphure ac bitumine strata: vētis penetrata ꝛ ignibus patentib⁹ introrsus aiz ignē ꝓcreāte: multis sepe locis fumū vel vapore vl flāmas eructant: vel etiā vento acrius inclūdente arenaz: lapidū q̄ moles eruitur. Inde mōt⁹ eme ad creplū gehenne ignū tam diutinā durat incendiū: q̄ insularū ico le dicit vndis nutrituū q̄ aquaꝝ cōcurs⁹ spiritū ī pfūdā secū rapiēte: q̄ diu suffocat donec venis ere diffusfomēta ignis accēdat. Hic ēt scylla canes latrare fingunt: dū ꝑcul naulgā tes vndaꝝ tremor terrenum q̄ sorbente voragine collidit est⁹. Sūt de causa in alto etiā terris incēdiū surgit: ꝛ gehēnā ꝓstēdit. Sicut calor de igne: ita frig⁹ nascit de aq̄. Unde extreme ptes oceani: rigido gelu ꝛ ꝓpetuo frigore horrēt: q: calore solis carent. Pars aūt oceani q̄ medium orbē diuidit: iugiter calore feruet: q: solis iter sup se habet. Oceanⁱ fluuios oceanū non augēt: q: fluenta vulcia: partim salsis vadis ꝛ humunt vl vētis: aut vapore solis arripiunt: ꝓtim ꝑ occultos meat⁹ ī suos amnes reuertuntur. Oceanⁱ iccirco ꝓdūrat salsus tot fluminibus ac plnuis irrigatus: q: exhausto a sole dulci tenui q̄ ligno: q̄ facilius ignea vis cōtrahit: amnis asperior crassior: q: retinquit: ō sāma ꝑ mario vnda est dulcior: ꝓfunda amarior. Lune aūt altmētū ē ī volab⁹ aḡs: solis xo ī amaru. Mare rubrū ꝺe oceano exit: ꝑ rubeū colorē de terra trahit: q̄ tota sanguineo colore rubet: ac vicina ignea inficit. Mare ōr q̄ sit amaꝝ: ꝫ ꝑ venas ere occulto meatu discurrit: amaritudinē in terra deponit: dulce ī fōtib⁹ erūpit: ī scipm itez refluit: vt seribē: Ad loca vñ exēlit flumina reuertunt: vt itez fluant. Dia flumina in Eccle. 1. trāt in mare ꝛ mare nō redūdat. Vi

cimur tamē q aque natura sit duplex scz salsa ⁊ dulcis. Salsa maris ⁊ gra
nioz: dulcis fontiū ⁊ fluminū ⁊ lcui
oz. Et cū legāt q de fonte in padi
so ꝓdneri: ⁊ in ḡtuoz diuidē: to
tā terrā in ḡtuoz mūdi pribꝰ rigare
ꝓperit. Dicāt q eruptio olim fōtis
vel fluuioz dulcis aq̄ de illo fonte vl
fluuijs ill decurrat ⁊ in matricē abyſ
si eiusdem fontis refluat: Que licet
vniūsa maria in fluat: amaris tñ aq̄s
nō cōmiſceat: ꝙ vtputa leuis sup gra
ues aq̄s labat ⁊ in occultū cursū suū
reuertat. Hinc est q̄ mare nō redun
dat: cuz ossa flumina intrēt illud: sed
⁊ supiema maris vnda non est adeo
amara: q̄ ea q̄ in imo ē posita. Qz fō
tes in hyeme sunt caliduin estate aūt
frigidi: hec causa ē. In estate caloz ae
rio repellit frigus in terrā: ⁊ inde fit
aqua frigida: in hyeme aūt frigꝰ ae
rio pellit calorē i terrā: ⁊ inde fit aq̄
calida. Et cū aq̄ oſis aut dulcis sit aut
salsa: vidēdū est vñ q̄dā erūpāt calli
da vl putrida. Sūt quidā speꝰ sub
terranei naturaliꝫ sulphure pleni: in
bis cū vētꝰ excipit: eius afflatu sul
phur accēdit: q̄s icēdiū etiā eructu
ant q̄dā loca: vt fit i sicilia. Cū ꝑ aq̄s
p ignea loca currit: calorē ⁊ feroꝛē
ide trahit: et si ꝑpe hūc locū erūpit:
tñ minuoma ebullit. Si aūt lōgius re
cesserit: vix repescit: deinde penitus
frigescit. Sūt alia loca serpētibꝰ ple
na: q̄ vicinā aquā infāūt veneno:
que dū de ꝛra erurgit: bibētes interi
mit: vt fons quē styx facit. Qz aqua
maris motui aūt vētis nō mouef: ⁊ in
se nihil viuere patiꝫ: fit ex fontibꝰ bi
tuminis q̄bꝰ edificata ē turꝛ babel.
Bituminis aūt natura resistit aq̄: q̄
nō diuiditur nisi mēstruo sanguine.
Pisces ⁊ anes ō in aq̄s cōmoranꝫ:
qz de his facti legūf. Qz aūt anes in
aere volēt: ⁊ i terra habit ā: ideo fit:
qz ⁊ aer est humidꝰ vt aq̄: ⁊ terra est
aq̄ gnisa. Qz ꝙ q̄dā alalis de ter
ra creata in aq̄s pāt morari: vt sunt
crocodilli ⁊ bipporami: hoc ideo fit
qz aq̄ ē ꝛre valde gmixta. Cū in no
cturna nauigatiōe eoꝝ scintillat: ⁊ ad
remos tempestas se erigit: ⁊ eoꝝ del
phini vndis sepe insiliunt: quo illi fe
runt inde venti exurgūt: ⁊ cū nubes
discusse celum operiunt: ve ꝓfundis
emergūt: modo scriptoꝛi ā pēnā in
aera suspēdamus.

De aere: Ca. XXII.

Er est omne q̄d inani simile a
terra vsq̄ ad lunā conspicaf:
de quo ⁊ viralis spiritus hau
ritur. Et quia est humidus: ideo i eo
volant aues vt in aqua natant pis
ces. In hoc cōmoranf demones: cuz
tormentis diē iudicij ꝓstolantes ex
quo sibi corpoza assumūt: dū homi
nibus apparent. De hoc ꝓcreantur
venti. Ventꝰ eñ est aer cōmotꝰ ⁊ agi
tatus: ⁊ nihil aliud q̄m aeris flatus:
Qui in duodecim diuidif: ⁊ quilq̄
propriū vocabulū sortitur. De qui
bus quattuoz sunt cardinales: alij il
loꝝ collaterales. Primus cardi
nalis septentrio qui ⁊ aparctias: fri
goza facieno ⁊ nubes. Huius dexter
circius qui ⁊ traſceas: facieno nines
⁊ grandines: Eius siniſter ē aquilo
qui ⁊ boreas: cōstringens nubes.
Secūdus cardinalis subsolanꝰ qui
⁊ apelioteꝰ: temperatus. Cuiꝰ dexꝛ
vulturnus qui ⁊ ceciaꝰ: cuncta desic
cans. Eiꝰ siniſter ē eurus: nubes gene
rans. Tertiꝰ cardinalis ē auſter qui
⁊ notbꝰ: humoꝛē: caloꝛem ⁊ fulmina
gignēs. Huius dexter euroauſter: ca
lidus. Eius siniſter euronotbꝰ: tem
peratus. Australes venti faciūt ma
loꝛes tēpestates in mari: qz ex humi
do flant. Quartꝰ cardinalis ē zephy
rus qui ⁊ fauonius: hyemē resolnēs
floꝛesq̄ ꝓducens. Duoꝰ dexter aphꝛi
cus qui ⁊ libs: tēpestatez ⁊ tonitrua
generans ⁊ fulmina. Eiꝰ siniſter cho
rus qui ⁊ argesteꝰ: in oriente nubila:
in india facies serena: Exꝛa hos sunt
duo vētiꝫ anꝛa ⁊ aleanus: aura in ter
ra: olranus in pelago. Ventꝰ suo spi
ramine aquas in aerā trahit: q̄ cō

De vētis

De mo
tuo

globate in nubes densanf. Dicitur
autem nubes quasi nymbozꝫ naues:
Nubibus vō venti inclusi erumpere
nituntf magno murmure concrepāt
⁊ nubibus collisis ignē terribilē exci
tiunt. Crepitus ergo nubiū ⁊ vento
rum ē tonitruus: Ignis inde excussꝰ
est fulgur: qui ignis ideo q̄q̄ pene
trat q̄ tangit: quia ⁊ nostro est sub
tilioꝛ: ⁊ magna vi ventoꝝ impellit.
Ab aquilone fulgur: ⁊ ab euro toni
truus: ab aphꝛico tempestas: ab au
stro flatus ethuz ꝓtēdit. Arcus i ae
re quadricoloꝛ ex sole ⁊ nubibus fo
mat: vū solis radius caue nubi imis
sus: repulsa acie in soleꝫ restringitur:
siē vū sol i vas aq̄ pleni fulget: splē
doꝛ i tecto redditur. De celo igneū:
⁊ aq̄ purpureū: ⁊ aere hiacynthinū:
de terra trahit coloꝛem gramineum.

De iride.

De imbꝛe

Imber ex nubibꝰ descēdit. Duz esti
guttule in maioꝛes guttas coeūt: ae
rio amplius natura nō ferente: nūc
vento impellente: nunc sole dissoluē
te ad terras dilabūtur. Lenta aūt ⁊
tingis defluxio pluuia: repentina ⁊ p
ceps nymbꝰ vel imber vocaf. Que
licet de amaris aquis maris sit haus
ta: ō solis igne decocta i aere dulcesci
cit: vt marina aqua humo infusa dul
cem saporem sumit. Stille pluuie
ventis ⁊ frigoꝛe conglaciate in aere
coagulantur: ⁊ in lapillos grandinis
mutanf. Nix aquarū vapoꝛe nec dū
densato in guttas sed gelu ꝓpiente
fomaf: que in alto māri non cadit.

De gran
dine.

De nine.

Ros de aere venit: quando aq̄s gra
natus rigoꝛe nocto ⁊ lune splēdoꝛe
distillat. Si vehementiꝰ est frigꝰ no
ctiꝰ roꝛ in pruinā versus candidioꝛ
gelu inalbescit. Nebula fit ō hūi
de exhalatiōes vapoꝛalis i aera tra
hūtur: vel radijs solis ad terram re
pelluntur. Fumus enim ascendit
de aqua. Ignē nō ex corpoꝛe constat
ex quattuoꝛ elementis. Ignū autez
est corpus q̄ igni tractū cuz fuerit:
ignis materies q̄ ei inest ardet. Ter
re ꝙ materies vertitur in cinerem:

Roꝛis

De pru
na.

De nebu
la.

De fumo

De imagine mundi.

Aeris ⁊ aque materies ꝓ fumū cum
escit in aerē. Ideo aūt est amarus i
quia natura aque ē salsa: siue qz terꝛe
pmixta. Qz in noctibus videtur
stelle cadere: non sunt stelle sed igni
culi a flatu ventoꝝ ab ethere in aerē
tracti: ⁊ mox i madido aere extincti.
Pestilētia nascif ex aeris siccitate:
vel caloꝛe vel tempestate corrupta:
qui spirādo vel edēdo ꝓcreatus: nec
mozteq̄s generat. Hoc tomz q̄ dixi
mus infra lunā i aere fit: supius ꝙ
sq̄ serenū existit. Aereꝫ transuolaui
mus: iā i ethereo ignē ascendamus.

De stellio
q̄ videtur
cadere.

De pestilē
tia.

De igne: Ca. XXIII.

Ignis q̄ quartū elementū dicti
tur: quasi nō gigneno dicif:
a luna vsq̄ ad firmamentū ex
tendif. Qz tantū ē aere subtilioꝛ: q̄n
tū aer aqua tenuioꝛ: aq̄ terra rarioꝛ.
Dicit etiā ether quasi purus aer dicif:
⁊ splēdoꝛe perpetuo letatur. De hoc
angeli coꝛpoza sumunt: cum ad ho
mines missi veniunt. In hoc sepē
stelle singulis circulis cōtra mundū
feruntur: ⁊ ob vagum cursuꝫ: plane
te id est errantes dicūtur. De immē
sa celeritate firmamenti ab oriente i
occidentem raptantur: tamen natu
rali cursu contra mundū ire comꝓ
bantur: sicut musca si in rota moleñ
dini circumferatur: ipa tamen ꝓpꝛio
motu contra reuolutionē eius ire vi
detur. De nunc inferius: nunc supe
riꝰ ꝓpter obliquitatē signiferi va
gantes: radijs autem solis ꝓpediti
anomale vel retrograde vel statio
narie fiunt. Luna sicut est a ymis
omniꝰ vltima: ita ofbus in nīis
terrenis q̄s ossꝰ ꝓxima. Luna ē primꝰ
planetaꝝ ⁊ minima stellarū. Sed ō
maioꝛ ceteris videtur: quia ꝓxima
terre in primo circulo fertur. Huius
corpus est globosum: natura igneuꝫ:
sed aqua permixtum. Unde ⁊ ꝓpriū
lumen non habet: sed in modum spe
culi a sole illuminatur: ⁊ ideo luna q̄
si incinaid est a luce nata nominaf.
Qz aūt quasi nubecula in ea videf:

De luna.

De macula lune.

ere aq̃ natura credit. Dicit enim aq̃ gmixta nõ esset: terrã vt sol illustraret: imo ob vicinitatẽ marimo ardore vastaret. Globus nã q̃ ei⁹ fundo est amplior: licet ab altitudine sui circularis videatur vix modio maior. Luna licet ea pte qua soli ẽ opposita: ea aũt pte ẽ obscura: qua a sole est auersa. A sole ẽ longi⁹ remota iuxta tota: Nõ em ereat vel minuit: si obiecta terra lumie qđ a sole accipit vidual. Hec licet q̃tidie violẽta firmamẽti ab oriẽte in occidẽtẽ ferat: tamẽ ꝓtra mundũ nitẽs: oĩa zodiaci signa viginti septẽ dieb⁹ quadrat: circulũ aũt suũ ỹ occẽ t nouẽ ãnis pambulare affirmat. Luna q̃rta si rubeat q̃si aurũ: vẽtos obdit: si in fumo coruiculo maculi nigrescat: plumidã mẽsis ꝯ: diũ: si in medio: plenilunium serenũ. Secũdus planeta ẽ mercurius: qui t stilbon: forma globo⁹ natura igne⁹ tantã magnitudie vincẽs: lumẽ ã sole accipiẽs: signifer trecentis triginta nouẽ diebus q̃rreno.

De mercurio.

De vene re.

Tertius planeta est venus q̃ t hesperus: aurore t cephali filius: lucifer t veligrotũd⁹ t igne⁹: ꝓtra mũdum nitẽs vt mercurius: signiferus q̃rrens trecẽtis quadrãginta octo diebus.

De sole.

Quart⁹ planeta ẽ sol: inde etiam q̃ sol⁹ luceat: ceteris stellis obscuratis: vel q̃ sit sup oĩa lucẽs: forma sphericus: nata ex igne⁹ magnitudine octies terrã vincẽs: orbis⁹ stellis lumẽ ꝓbeno. Dic ab oriẽte t occidẽtẽ: ipetu firmamẽti ferf: t ꝫ mũdũ nitẽs p totũ zodiacũ trecẽtis sexaginta q̃tuor diebus gradit: circulũ aũtẽ suũ viginti octo annis pambulare traduc. Dui⁹ ẽ sententia diẽ: ablentia ꝺo ei⁹ noctẽ efficiat. Sic em tota die sup terrã: sic tota nocte lucet sub terra: a ꝺlonarem ptẽ celi pagrã ẽ facit nobis longos dies t estate: australẽ ꝺo ꝑrrens: inducit nobis breues dies t hyemes. Sol in oriẽte suo maculos⁹: vel sub nube latens: pluuiale ẽ diẽ ꝓsagit. Si pallent ꝛpestuosũ. Si ꝺcaus videt: ita vt in medio fugiens radios ad austrum t ad aq̃lonẽ emittat: ꝛpestatẽ hũidas t ventosam. Si pallid⁹ in nigras nubes occidat aq̃lonẽ venũ. Quintus planeta ẽ mauors t ꝓpinq⁹ globosus: igne feruidus: p curric signiferũ duobus annis. Sextus planeta est iupiter q̃ t phenon: rotundus et ꝑpetuus: zodiacũ pagrãs duodecim annis. Septim⁹ planeta ẽ saturn⁹: q̃ t phaeton: sphericus: gelidus: contra mũdũ vt iferiores regiões gradiens: signifer triginta annis q̃rrẽs.

De marte

De iobe

De saturno

In ꝯtu saturni: post triginta annos q̃ imaginẽ de ere fuderit: loq̃ vt bolem ꝓbat. Othes aũt post quingẽtos t triginta duos annos circulos suos pagit: t eosdẽ vt ꝓ⁹ repetũt. A terre cẽtro abslides: id ẽ circuli planetaꝝ altissime sũt: Saturno ã scorpione: ioui in virgine: marti in leone: soli in geminis: veneri in sagittario: mercurio in capricorno: lune in ariete. Medijo orb⁹ pnt⁹ t econtrario a terre centro humillime atq̃ ꝓxime sunt atq̃ colore: Saturno cãdid⁹: ioui clarus: marti igne⁹: lucifero pallens: hespero refulgens: mercurio radiano: lune blandus: soli ardẽs. Mutant aũt colores a ꝓpinquis circulis. Rã frigidior in pallore t ardentior in rubore: ventosus in horrorem: aerius: in obscuritatẽ. Signiferi⁹ est circul⁹ duodecim signoꝝ diuidit in duodecim ptes q̃ latũ. Sub his ferũtur septẽ planete. Sol sub medio tãtũ duab⁹: Luna ꝑ tota latitudine: Venus excedẽs cũ binis ptibus: Mercurius sub septẽ ptib⁹ duab⁹ in medio: tribus supra: duab⁹ infra. Mars sub quattuor medijs. Jupiter sb media: t supra eũ duab⁹. Saturn⁹ sb duab⁹ medijs vt sol. Di etiã septẽ orbes cũ mui sona harmonia volui: ac suauissimi ꝺcẽtus eoꝝ circuitiõe efficiũtur. Qui sonus ideo ad nostras aures nõ puenit: q: vltra acrẽ fit: t ei⁹ magnitudo nostrũ angustũ auditus excedit. Nullus em son⁹ a nobis ꝑcipitur nisi q̃ in hoc aere efficit. A terra aũt vsq̃ ad firmamẽtũ celestẽ musica mensura: ad exẽplar nrã musica inuẽta affirmat. In terra nã q̃ sũ. ☾. In luna. ☿. In mercurio ♀. In venere. ☉. In sole. ♂. In marte. ♃. In ioue. ♄. In saturno. ♈. In signifero ponit: ꝑfecto mensura musice suenif. Unde a terra vsq̃ ad firmamentum septem toni numerant. A terra em vsq̃ ad lunã ẽ tonꝰ: A lũa vsq̃ ad mercurĩũ ẽ semitoniũ: A mercurio vsq̃ ad veneres semitoniũ: Inde vsq̃ ad solem tria semitonia. A sole vsq̃ ad martẽ tonꝰ. Inde vsq̃ ad ioue semitoniũ. Jnde ad saturniũ semitonium. Jnde ad signifer tria semitonia: q̃ simul iuncta septem tonos efficiũt. Tonus aũt habet q̃ndecim milia. d. c. xxv. miliaria. Semitoniũ ♓o. vij. milia. d. ccc. xij. miliaria t semisses. Uã t phi nouẽ mus sao finxerũt: q: a terra vsq̃ ad celũ ir. ꝓsonantias ꝺpehenderũtq̃ hoc naturaliter insitas fuerunt. Sicut em hic mũdus septẽ tonis: t nostra musica vocib⁹ septẽ distinguit: sic cõpago nostri corꝑis septẽ mõbis ꝓiungit: oĩ corꝑ⁹ q̃tuor elementis: ex tribus viribꝰ copulat: que musica arte naturalr recõciliant: vã t hõ microcosm⁹ id ẽ minor mũd⁹ dicit: si sic cõsono numero celesti musice par cognoscit. A terra vsq̃ ad lunam sũt. c. xxvj. stadia: que sũt. xv. milia. d. c. xxv. miliaria. A lũa vsq̃ ad mercuriũ. vij. milia. d. ccc. xij. miliaria: t semisse. Jnde ad venerẽ tãtũ. Jnde ad solem. xxij. milia. cccc. xxxvj. miliaria. A sole ad martẽ. xv. milia. d. c. xxv. miliaria. Jnde ad iouẽ. vij. milia. d. cccc. xij. miliaria. Jnd ad saturnũ tãtũ. Jnde ad firmamẽtũ. xxiij. milia. cccc. xxxvj. miliaria. Sũt ita q̃ a terra vsq̃ ad celũ: cẽtum milia. t ix. milia t. ccc. lxxv. miliaria.

De distã. ia sphera rũ.

De signo rum.

De mundi.

De cẽlo. Ca. XXV

Hnẽ p globos planetaꝝ trãsce dim⁹: nũc celestia penetremꝰ.

Celuz ꝺe q̃si cala helios: id ẽ domus solis: vel q̃si vas celatũ: q: est stellis insignitũ. Est aũt celũ subtilis ignee q̃ nature: rotundum t a centro terre equis spacijs vndiq̃ collectũ. Unde t ꝑtũ medijq̃ vbiq̃ cernit: t in enarrabili celeritate quotidie circũagit. Celũ si velit ruber: serenũ ꝺicit: si manet: ꝛpestuosũ significat. Due sunt ianue celi: oriens q̃ sol exit: occidẽs qua sol reũtit. Climata: id ẽ plage celi sũt q̃tuor. Orizontalis ab ortu solsticiali ad brumalẽ. Australis inde ad occasũ brumalẽ. Occidentalis etbinc vsq̃ ad solsticialẽ. Septẽtrionalis ab occasu solsticiali vsq̃ ad ortũ eiusdẽ. Orizõs ab ortu solis: Occidẽs ab occasu ei⁹ vocat. Meridies q̃si media dies dicit: Septentrio autẽ a septẽ stellis appellatur. Trion ꝺr: boos q̃si terrõ: inde septẽtriones q̃si septez terriones: id ẽ boues. De plage grece dicũt. Anatole: Disis: Arctos: Mesembria: ꝙ ꝺ⁹ nomẽ ad ã q̃ ẽ minor mũdus cõponit. Sapiuo celuz firmamẽtũ ꝺr: eo q̃ sit inter medias aq̃s firmatũ: Hoc ẽ forma sphericũ: natura aquaz aqueũ: stellis vndiq̃ versum ornatũ: et aq̃s ĩstar glacici: lino crystalli solidatũ: vnde t firmamentũ ꝺr. Jn hoc sũt duo polꝰ: polũdo dicti: Un⁹ borealis q̃ a nobis q̃ videt. Alter australis q̃ nũq̃ a nob⁹ cernit: q: ĩ deuero orbe positi: ẽre tumore impedimur. Jn his celũ vt rota in axe volvit: Celum est vndiq̃ stellatũ: ꝙ ideo in die nõ appar: et stelle: q: fulgore solis victe latẽt: sic sol nube tectus: nobis nõ lucet. Stella q̃si stãs luna ꝺr. Stant em stelle firmamento infixe t nõ cadũt: eo mira celeritate currente. Una aũt ꝺr: stella: si multe stelle simul astrũ vocẽt⁹. Sydera dicunt a ꝓsidero: eo q̃ nauigãtes vel itinerãtes ea considerent. Sũt aũt oĩs stelle rotunde t ignee: q̃ ꝺpositio soli deo cognita ẽ. Ut qui stellas numerat quaz q̃s nota solus: Signa: planeti: cursus: locaz: et

De climatibus.

De firmamento.

De polis

De stellis

De forma stellaruz.

t

posa nonir. Sapiẽtes ho mũdi nomina aliũ vel hoim eis ipsolucrũt: vt ab homib⁹ vinosci possint.

De duodecim signis zodiaci: Capi. XXVI.

In medio firmaměti sunt. xij. signa p trãfuersum vlsposita: equaliter p circũitũ vlstincta: hoz vlspositio grece dicit zodiacus: latine signifer: eo q̃ fert signa: q̃ aliũ habẽt noia. Zodion enim grece: latine dicit animal. Primũ signũ ẽ aries De ariete cõstans ex pluribus stellis. Scõm fabulã ita est qui aureo vellere phrixũ & hellen trãs mare ad colchos vexit: qui intra sydera trãslatus est. Pro signo aũt ponit: q: sic aries tota estate in dextro latere: ac tota hyeme in sinistro cubat: sic sol sub illo signo gradiens dextram celi partem cambiat.

De tauro Secũdũ est taurus ob id q̃ iupiter in raptu europe: in taurũ est versus: & intra sydera trãslatus. Ob significationẽ aũt q̃ sol sub illo signo positus radios suos vt cornua fortius crerit & terrã arabilẽ reddit. Tertiũ sunt De gemini gemini: scz castor & pollux: filij iouis: a troia reuerti: & intra sydera trãslati sunt. Pro signo aũt ponit: q: ſ hoc signo duob⁹ vicib⁹ amplius q̃ ſ̃ alijs moz: at. Quartũ est cancer: q̃ maximus hercules p ensem: vũ hydrã lerne occidit: & ibo sydera pmerit. Significat aũt q̃ sicut cancer retro cedit: sic sol ad illud signũ veniens: cursũ suũ retrosflectit. Quintũ est leo q̃ maxi- De leone mus ab hercule occisus: intra sydera est trãslat⁹. Designat aũt q̃ sicut leo in anteriori pte calide nature: in posteriori est frigidi: ita sol in illo signo augustũ meniem & uos facit calidũ: ac postremo tepidũ. Sextũ est virgo De ẏgine scz erigone: filia icari sacerdotis intra astra rapta. Ob signũ aũt ponit: q: sicut virgo non parit: sic septẽber illius signi messa nihil gignit. De- De libra ptimũ est libra: quã tenet virgo: scz astrea astrei regis filia: ob eqtatẽ iustitiã dicta: & intra sydera trãslata. Merita hominũ pensat & in libra ioui representat. Hec p supiore ẏgine ponit: Signat aũt q̃ sol eq̃noctiũ faciat: eũ sub illo signo ambulat. Serauũ est De scorpi scorpio: qui maximus orionẽ peussit one dũ bestias terre occideret: & ob terre gratiã astra meruit. Pro signo autẽ grãdinũ ponit q̃ illo mẽse videlicet nouẽbri: & quibusdã terris: crebrius fiũt. Nonũ ẽ sagittarius: q̃ & arcitenens: scz alcon erectensis: qui scorpionẽ q̃ filiũ suũ rapuit sagittauit: nec filiũ tetigit: & ideo sydera meruit. Designat aũt crebros fulminũ ictus: q̃ in decẽbre cõingũt in aliqbus locis. Nã in ferina mẽbra desinit: signat q̃ tũc sol infera petat. Decimũ ẽ capricor- De capri nus: q̃ ioue parmulũ a patre picteũ ca- corno pra clã aluit: quã ipse post intra sydera trãstulit. Est autẽ significatio q̃ sicut capra altos petit: ita sol tũc ad alta celi coscendit. Extrema eius ps desinit in pisce: designat finẽ illi⁹ mẽsis cẽ pluuiale. Undecimũ est aquarius De aqua rio amasius: ab ipso intra astra locat⁹: ex pincerna deoz fact⁹. Significat aũt q̃ soluto niuib⁹ vndosũ est illud tẽpus. Duodecimũ est pisces: cũ dij De pisci typhoẽ gigantem insequẽtẽ fugerent bus in egyptũ: venus & cupido filij eius versi in pisces latuerũt i aquis. Cũ q̃ homines diu pisces deuitarẽt ne forte deos deuozarẽt: illi duo trãslati sunt inter sydera. Scõm alios dicit: q: ẏ type fit generatio & confrictio piscũ: q: tũ e naturaliter coeũt potẽ q̃ in alio tpe suo genere cocundit: designat ẏo illud temp⁹ esse pluuiale.

De hyadib⁹: Ca. XXVII.

Sũt alie stelle q̃ dicunt hyades quasi pluuiales. Hyã enim grece: latine pluuia dicit. Ali latine dicunt suculeas a suco. Sũt aũt quinq̃ stelle in fronte tauri. Pleiades dicunt q̃si plẽo. Pleion enim plã. Sunt nã q̃ septẽ stelle in genu tauri. Fuerũt aũt filie atlãtis regis & pleione. Ã pẽ aũt atlãtides. Ã ture pleiades quasi pluuiales: ab insula hesperides.

De imagine mũdi.

De plaustro

De bocte

De arcturo

De sagittario

De capricorno

De aquario

De pisce

Hec aũt vergilius dicunt: q: verno tpe oriunt. Ex his vna fuit maia mercurij mat. Ã dextris zodiaci versus aq̃lonẽ sunt hec signa: inẽ arẽ arctos: scz plaustrũ: q̃ hõ sydus etiam septẽtrionis & elice nominat: cuius stelle maiores tradunt. Fuit autẽ callisto lycaonis regis filia: a ioue oppressa: & a iunone in vrsã versa: a ioue vero intra astra rapta. Sequit sydus boetes: id est custos plaustri: q̃ & arctophylax. Erat aũt callisto filius a ioue inter sydera positus. Deinde ẽ arcturus: scz min⁹ plaustr⁹: q̃ & cinosura esse dicit. Hec aũt a ioue oppressa: a iunone in vrsam versa: a ioue intra astra ẽ trãslata. Intra duo plaustra ẽ serpẽs phython: quẽ marimũ apollo post diluuiũ Latone a iunone immissus occidit: & ob insigne intra sydera trãstulit. Jux est corona a vulcano facta: a baccho ẏo ariadne minois & pasyphae filie data: & intra astra locata. Inde ẽ herculis sydus. Cũ gigãtes ẏ deos pugnarẽt: dijo in vnã celi ptẽ veniẽtib⁹: celũ ruere voluit: Sed hercules hoc cũ atlãte sustinuit: ideo eũ pmeruit. Huic iuxt est lyra a mercurio inuẽta. Prope hanc cygnus. Jupiter ob amoz ẽ lede regine in cygnũ est versus & intra sydera trãslat⁹. Huic cõiungit cepheus rex & cassiopeia vxor ei⁹. Cui associat pseus filius ioue: & danaes: habẽs iuxt se sydus andromade vxoris ei⁹: filie cephei regis. Quib⁹ admiscet delphin: qũ & trianguli: videlicet & forma egypti: q: fecit deos a facie typhois. Juxta qũ locat serpẽtarius: scz erichthoni⁹: q̃ & auriga: qui ẽmus auriga fuit: eo q̃ serpẽtinos pedes habuit: Ita & grece ophiule⁹ dr. Ophio enim est serpẽs. Huic intra ponit pegasus: scz equ⁹ alatus & cornut⁹: igneis halitũ & ferreos habẽs pedes: a sanguine gorgonis creat⁹. Cui zigit delphin q̃ neptuno amphitritẽ in cõiugiũ adduxit: & ideo sydera pmeruit. Deinde est aq̃la. Jupit in aq̃lã versus: Ganymedẽ rapuit & intra sydera trãstulit.

Huic subest sagitta ab hercule philoctetes data: q̃ quẽ expugnata est troie. Ã sinistris zodiaci versus austr̃ sunt hec signa.

De hydra: Ca. XXVIII.

Ydra que habuit. l. capita: ab hercule occisa: & ob insigne: intra sydera trãslata. Sup hanc crater in q̃ tyrgetio: id est summus deus: in pastã cõmiscuit: ve q̃ alas fecit: ve q̃ adhuc ale letheũ poculũ bibũt: cũ corpa ituerit. Sup hãc aũt corui ab apolline dilect⁹ & intra astra raptus. Inde ẽ orion q̃ ab vrsa nat⁹ intra sydera ẽ trãslat⁹. Huic stelle si fulgẽt: serenũ erit: si obscurãt: tẽpestas. Juxta hoc peon q̃s & anticanis dicit: q̃ canis orionis fert: & ob insigne meritũ intra sydera locat. Huic cõcentit canicula q̃ sirius dicit: & ob hoc dies caniculares dicũt. Fuit aũt canis erigone filie icari sacerdotis: q̃ dolos patrẽ necatũ: laqueo se suspẽdit: ubi eum canis vocatu inuenit. Ambo autẽ sunt intra sydera rapti. Deinde ẽ lepus qui a ganymede agitat⁹: a ioue intra astra trãslat⁹ est. Sequit eridanus fluuius q̃ & padus. Erat autẽ phaeton phebi filius: q̃ currũ patrio regere inscius mũdũ incẽdit: & ideo fulmine iouis & hoc fluuio interit: q̃ in eridanũ mutat⁹ intra sydera trãslatus. Cui associat cetus: quẽ pseus occidit: dum andromaden deuozare voluit: quẽ iupit ob insigne fidei intra astra locauit. Juxta hanc centaurus: scz chiron magister achillis: ob nimiã virtutẽ in celo est locatus. Sacraniũ autẽ id est altare in quo dij iurarũt: cum saturnus & iupiter cõtra se pugnauerũt. Inde est argo videlicet prima nauis: apud argos ciuitatẽ attice facta: & in celum trãslata. Ad extremũ est pistrix siue chimera: que bestia capite leo: media capra: vltimo fuit cauda: a bellerophõte occisa: & intra sydera est translata. Est & canopus sydus egypti p̃clarum q̃s a nobis minime videt: sicut nec a troglodytis iuxta egyptũ septentrio.

Ex hic signis sp dimidia pō sup ēr̄ā: dimidia est sub terra. Et celi pōs q̄ ſſ ēra apparet: hemisphēriū vocat: id dimidiū celi. Lactea aū zona quia ocō stelle fundūt in eaz lucē lumina: ideo est cādida. Comete sūt stelle flāmio crinite in lactea zona ꝑtra aq̄lonē apparentes: regni mutationē: aut pestilentiā: aut bellū: eclus ve portēdentes. Ternūtur autē. lxx. diebus: si diutius lxxx. Sydera fabulis involuta: imo pollūta plustraniūs: alii, tuus scandentes: astra matutina solez q̄ solis inspiciam⁹. Supra firmamētū sūt aq̄ instar nebule suspense: q̄ celi in circuitu ambire traditur: vñ ⁊ aquieum celum dicitur. Supra q̄s ē spirituale celū hoīibus incognitū: vbi est habitatio angelor̄ p nouē ordines dispositor̄. In hoc ē padis⁹ paradisus in q̄ recipiunt⁹ ase iantes: ibi hoc ē celū q̄s ī pncipio legit cū terra creatū. Huic longe supeminere dr̄ celū celor̄ in q̄ habitat rex angelor̄.

De cometa.

De celo aqueo.

De celo empyreo.

De celo trinitat⁊

De imagine mundi liber p̄mus explicit.

Liber secūdus qui de imagine mūdi iscribit: incipit.

De mūdo ⁊ eī ptib⁹: Ca. I.

Rioni libello globū toti⁹ mūdi oculis corpis reſſē tauim⁹: sequēti iā tēpus in q̄ voluit: oculis cordis anteponam⁹.

Mūdus est ante mūdū: cū mundo: post mundū: hoc ad sōlū deuz ptinet: qui nō fuit: nō erit: ſi sp est. Tpa eterna sub eno sūt: ⁊ hec ad archetypū mundū ⁊ angelos ptinēt: q̄ ante mundū esse cepērūt: ⁊ cū mundo: ⁊ post mūdū erūt. Tēpus aūt mūdi ē vmbra eni: hoc cū mundo incepit: ⁊ cū mūdo desinit: velut ſi fumis ab oriente in occidentē extenderet: q̄ ḡtidie plicādo colleg⁹ tādē tot⁹ absumeret.

Per ſſ ert ēdunt secula: sub ſſ currūt vniuersa ī ſſ mundo posita: ſſ vnius cuiusq; vita mēsurat: ſſ series dierū ⁊ annor̄ terminat. Tēpus est a tēperamēto dr̄: ⁊ nihil aliud q̄ vicissitudo tēpor̄ intelligit. Hoc q̄z in atomos: ostēta: momenta: ptes: minuta: pūctos: horas: q̄drātes: vices: hebdomadas: mēses: vicissitudines: ānos: cyclos: etates: secula diuiditur. Atomus dr̄ insecabile. Est eñ illud q̄s ī sole volat. Est aūt minimū tpis spaciū: sicut motio palpebr̄e oculi: q̄s ⁊ ictus oculi dr̄: ⁊ ē trecētesima. lxxvj. pa vni⁹ ostēti. Ostentū dr̄ q̄ aliq̄d ostendit aspiciētibus. Est aūt. lx. para vni⁹ horę habens ī se. ccc. lxvj. atomos. Momentū ē mot⁹ hyderę: vñ ⁊ dr̄: ⁊ est. xl. pa horę ꝑtinēs ostentuz vnū ⁊ dimidiū. Partes a ptitiōe zodiaci q̄ in vicenos dies p singlos mēses partit. Est aūt. xv. pa horę: habēs ī se duo momēta ⁊ duas ptes momēti. Minutū est min⁹ internallū ī horologio. Est aūt. x. pa horę ꝑtinens pē vnā ⁊ dimidiā. Puncē⁹ ē puncta trāsecēsus pūcti in horologio. Est aūt q̄rta pa in sole: aliq̄n quinta in luna: horę habēs duo minuta ⁊ dimidiū. Hora ē termin⁹ cuiusq; rei. Est aūt hora q̄dā aqua stāns a iactu lapidis mouet: ⁊ est. xij. pa diei: ꝑtāns cr q̄t tuor puncta ⁊ decez minutia: ptibus xv. momētis. lxj. ostentj. lx. atomis xxj. d. xl. Hora autem dicitur series vel vmbra: ⁊ ē: ab horologio: ⁊ est cert⁹ limes tpis ī horologio. Quadrans est q̄rta pa diei: habēs tres horas: naturalis autem diei ser horas.

Totus

Atom⁹

Ostentū.

Momentum.

Pars.

Minutū.

Punctum.

Hora.

Quadrās.

Dies est septima para hebdomade vulgar⁹: ꝑtinēs horas. xij. naturaliaūt. xviij. Dies aūt dr̄ a discernendo: eo q̄ lucē ac tenebras discernat. Est aūt dies aer sole illustrat⁹. Cum eñ sol ē sup terrā ē hic dies: cū ſſ terra ibi est dies. Cū aquilonarē ptē celi circuit nobis: in deuero terre positio: citⁿ surgit ⁊ tardiⁿ occidit: ⁊ sō longiores dies facit. Cū Xō australem gambulat: nobis tardiⁿ surgere: ⁊ citius occidere videt: q⁊ rumor terre medie q̄ rotūda est visui nr̄o obiicit: ⁊ tūc q̄s nobis breuiores: alii aūt parti longissimos facit.

Dies.

De quarto circulo.

De quinto circulo.

De zodiaco: Capitulū II.

Zodiacⁿ nāq; ex. xij. signis cōstans ab aq̄lone in austr̄ porrect⁹ flexuoso lapsu cīgit celū. Sub q̄ sol curr̄ē mūdū in. viij. paralelos. i. circulos diuidit: q̄bus singlis diūsus dīē facit. Lōgitudo aūt zodiaci in. ccc. lx. gres secat. Latitudo eius in. xij. ptic. Partiū aūt sectio nihil aliud est q̄ solis vni⁹ diei ꝑgressio. Unūquodq; ē signū p duas horas oritⁿ: p duas occidit: ⁊ in vnoq̄q sol xxx. diebⁿ ūmorat: Qui dū flexuoso draconis meatu: ſſ signis zodiaci obliq̄ mūdū circuit in. viij. circlos diuidit: Primⁿ circul⁹ ab idia x̄ austr̄ p mare rubrū ⁊ aphricā ad colūnas herculis puenit. Hercules eñ orbē p trāsiēs: ibi colūnas fixit: vbi finē mūdi cē putauit. Jn ſſ q̄ circlo eq̄noctij die medio gnomō. i. radi⁹ horologij. viij. pedū. iij. pedū lōgū vmbrā red dit. Dies lōgissim⁹. xiij. horas eq̄noctiales hz. Sc̄o ab occasu idie p medol vadit ⁊ plas: arabiā: syriā: cyp: cretā: silybeū mōtē sicilie: ⁊ septētrionalia aphrice ḡtigit. Umbilicⁿ in eq̄noctio. xxv. pedū: vmbrā. xxij. pedū lōgā reddit. Dies maxia. xij. horaz ⁊. v. ptē vnⁱ horę. Tertⁿ oritur ab indis mao ꝑtio: ⁊ p caspias portas taur: pāphyliā: rhodū: cycladas syracusas: catinā: ⁊ per ḡades tēdit: Gnomides cūcte: vmbrā. xxxviij. vnciaz facit. Lōgissimus dies. xiij. horę vimidia: ac. xxx. vnⁱ horę. Quartus ab altero latere imat p ephesum: mare cycladū: septētrionalia sicilie: mar bonensis gallie crortua aphrice maritima tēdit ad occasū. Gnomō. xxv. pedū facit vmbrā. xx. pedū. Lōgissimus dies habet. xiij. horas ⁊ tertias duas vnⁱ horę. Quinto circulo ab introitu caspij mar⁹: ꝑtinent bactria armenia: macedonia: tarentū: tuscū mare: baleares: hispaniasmedia. Gnomō septē pedū vmbras ser reddit. Maxim⁹ dies horaz. xv. Sert⁹ complectit caspias gētes: caucasū: samothraciā: illyricos: cāpaniā: hetruriā: massiliā: hispaniā: terra cōfinez: mediā: ⁊ inde p lusitaniā. Gnomonis pedes. ix. vmbre. viij. Lōgissim⁹ dies horas. xv. ac nonā ptē horę. Septim⁹ ab altera caspij mar⁹ ora incipit ⁊ p thracie aūsa venetia: cremonā: raueñā: trāsalpinā gallia: pyreneū: celtiberiā vadit. Gnomonis. xxxv. pedes: vmbre. xxxvj. Amplissima dies horaz. xv. ⁊ quar⁹ ptis horę trium. Octau⁹ a tanai p meotim lacū ⁊ sarmatas: dacos: ptē q̄ germanie: gallias ingredit. Lōgissim⁹ dies horarū xvj. Gnomō vt supra. Extra hos facit sol quatuor circulos: duos in austro et duos in aquilone. Unū in austro per insulā meroen: ⁊ ptolemaidam: rubri maris vehem: vbi lōgissimus dies. xij. horaz: dimidia hora amplior. Alter⁊ p syenē vbē egypti: q̄ ē horaz. xij. Unū ī aq̄lone p byzantiū: boreol mōtes: ⁊ britāniā horaz. xvij. Alter⁊ scythicū: a riphēis iugis ī tilē: in q̄ ser mēsib⁹ ē dies: ser alijs nor. Adhuc in alijs terraz locis variat sol vmbrā. Nā vmbilici q̄ gnomō dicit vmbrā ī egypto eq̄noctiali die: meridie paulo plⁿ q̄ gnomonis dimidiā mēsurā efficit. In roma q̄rta pa gnomonis deest vmbra. In ancona sup est. xxxv. In venetia ijsdē horis vmbra gnomoni par fit. In syene solstitiali die medio nulla fit vmbra: ibiq; putⁿ a philosophis ad ſſ ipm factus tot⁹ interⁿ illū inaī. In meridie sūt ppli fisci dicti q̄ vmbrā ex vtroq; latere mittūt. In idia sup flumē hipasim in solsticiali die vmbra absumit.

De sexto circulo.

De septimo circlo

De octauo circlo.

De quatuor circulis solis.

Apud troglodytas. xlv. diebⁿ ante solstitiū ⁊ totidē postea vmbra pentus absumit: ⁊ bis. xc. diebⁿ vmbra ī meridie tacit. In meroe ſſula nilibus in āno absumit⁊ vmbra cū sol ē ī. xij.

pte tauri. ⁊ in. xiij. leonis. In india sūt loca ascia vbra: vbi non sunt vmbre: ⁊ septēntrio ibi nō videt. Orizonte. Orizon est q̄nū aspect⁹ cuiusq; i circuitu circūscribit: ⁊ eclū vndiq; terre imminere putat. Qō i lato mari meis⁹ vmolsa pt: vbi nullū obstaculū se ꝓbet. Extēdit aūt orizon in spaciū lōgitudis. ccc. et. lx. stadioꝝ. Cētū est et. lxxx. stadia ū erexeris acies cuiusq; vidētis. Sz vi⁹ cū ad ꝑ spaciū venerit: deficies i rotū ditatē recurrit. Hic numerus geminatus i ante ⁊ retro orizontem efficit.

De diuisiōe diei: ⁊ noibus eiusdē: Capitulum III.

Deo vulgarios habet tres diuisiōes: mane: meridiē: luꝑmū.

Mane ab ortu solis vsq; ad q̄rtā horā: dictū a mano q̄s ē bonū: Nihil est meis⁹ lucē. vl a manib⁹. i. dūo infernalib⁹ q̄ diē tota nocte in clusam: mane emittūt. Meridies q̄si media dies: ⁊ dī a mera. i. pura die. Suꝑmū ē ab hora nona vsq; ad solis occasū: ⁊ dī inde q̄ suppᵓimat solis cursum. Hebrei chaldei ⁊ pse a mane diem inchoantes: in mane finiunt. Egypti ab occasu vsq; ad occasum. Romani a medio noctis vsq; in medium. Umbri et athenienses a meridie vsq; ad meridiez. Christiani a vespera vsq; ad vesperā. Sic aūt hebrei nominant dies: Una sabbati vl sabbato⁊: vl ꝓima sabbati: secūda sabbati. iij. sabbati. iiij. sabbati. v. sabbati. vj. sabbati: sabbatū. Pagani vero sic: Dies solis: dies lune: dies martᵓ: dies mercurij: dies iouis: dies veneris: dies saturni. Sed cū ꝑ nosa a planetis habeāt: videdū cur nō cū dē ordine seruēt. Sz hec cā est Dies naturalis dividit i. xxiiij. horas: Ex q̄b⁹ si vnicuiq; planete ꝑ ordinē ter vna hora tribuat: expēdit olb⁹: cui plārē ꝓma ite⁊ obuenerit: huic ⁊ nomē diei asscribit. Christiāi aūt sic diei nosant: Dies dñica. ij. feria. iij. feria. iiij. feria. v. feria. vj. feria. sabbatū.

De nocte ⁊ eius septem temporibus: Capitulum IIII.

Nox dicitur a nocendo: eo q̄ n nocēat oculis. Est aūt nox: solis absentia: vmbra terre. Fit aūt vmbra a corpe ⁊ luce. Dum enī lux solis est sub terra: corp⁹ terre vmbrā supius parit: q̄ vsq; ad lunā ꝓtingit. Dicit aūt vmbra q̄si obradiū solis. Ubi lux par est corꝑi: ibi par est vmbra. Ubi lux maior est corꝑe: ibi vmbra deficit. Ubi lux est corpe exilio: ibi vmbra i infinitum crescit. Cū sol australē celi ptē plustrat: nob⁹ nocte ꝓlongat: cū vero aquilonem: nobis eā ꝓcurtat. Cū luna vmbram noctis scidit: a luce deficit: Et hic defectus eclypsis dicitur. Sol vero obiectu lune eclypsim patitur: dum videlz luna ib⁹ sole i eadē linea graditur. Habet aūt nox septē ꝑtes: videlicet: crepusculū: vesperū: cōticiniū: intēpestum: gallicinū: matutinū: diē: luculū. Crepusculū ē dubia lux. Creperū eñ dicit vulgū: Est aūt intra tenebras ⁊ lucē. Uesperū a stella q̄ vespervocat. Cōticiniū ē cū ois ꝓticēt ⁊ tacēt. Intēpestū: media nox cū si ē tēpus operādi. Gallicinū: eū galli cāt. Matutinū cū mane aurora aduēt. Diluculū: incipiēs diei lux.

De septē temporibus noctis.

De hebdomada: Capi. V.

Ebdomada est. iiij. ꝑs lunaris mēsis. Dicit aūt grece a septēario nūero: Hebda est dᵓ vij. latine aūt dī septimana: q⁊ septē mānes. i. septē dies. Hec hȳ. vij. spēl. Ꝓtima ē hebdomada diuīa i q̄ deꝰ cuncta. vj. diebus condidit: ⁊ in septimo requieuit. Secūda est in q̄ hic mūdus voluit: in q̄ nos exemplo dei sex diebꝰ operamur: ⁊ i septima requiescimus. Tertia est. vij hebdomade insimul: post q̄s pentecosten celebrat: in q̄ leꝛ iudeis: spūssanū xp̄ianis dat. Quarta est. vij. mēsium: post q̄s festiuitas tabernaculoꝝ fuabat. Quinta est septē annoꝝ: post q̄s annus remissionis agebat: in q̄ ꝑplus ab opere cessare iubebat. Sexta est septies septem annoꝝ: post q̄s annꝰ iubileꝰ sanctificabat. Septima est septuagies. vij. annoꝝ: post q̄s xp̄us nasci a daniele: iussus ab angelo ꝓmittebatur.

De mensibus: ⁊ eorum nominibus: Capitulum VII.

Ennius est. xij. ꝑs anni. Dicit m aūt a mēsura vl a mene quod est luna. Lunaris aūt mēsis xxix. diebꝰ. et. viij. horis implet. Solaris hō. xxx. diebꝰ ac. x. semis horis.

Lunaris mēsis est a noua luna vsq; ad nouā lunā. Luna aūt ꝓcurrat zodiacū. xxix. diebꝰ. et. xij. horᵓ. Bis duodecim sunt. xxiij. q̄s est integer dies: hic q⁊ nō pōt dimidi: vni mensi ascribi. Inde est q̄ vn⁹ mensis habet. xxx. alter. xxix. ſm lunā. Solario mēsis est vni⁹ signi progressio. Sol i vnoq; q̄ signo morat. xxx. diebus ⁊ dimidio: Qui dimidi⁹ in duobus signis efficit integrū diem. Hic q⁊ nō pōt in duo ꝑtiri: vni mēsi ascribi: ⁊ iō habet mēsis vn⁹. xxx. alter xxix. Hebrei auctore moyse: sic mēses nomināt incipiētes ab aprili: q̄ pascha celebrat: Misan: apō nos aprilis. Jar: maius. Siuā: iunius. Thamul: iulius. Ador: augustus. Elul: septembꝰ. Tesseri: octobꝰ. Maserū: novembꝰ. Casleu decembꝰ. Thebet ianuarius. Sabath: februarius. Adar martius. Egypti vero abrahā auctore mēses a septembri computant: sicq; eos vocāt: Thot apō nos septēber. Paophi: octobꝰ. Athir: novembꝰ. Choeach: decembꝰ. Tybi: ianuarius. Mechir: februarius. Femenoth: martius. Farmuti: aprilis. Pacho maius: Pauni iunius. Epihi: iulius. Mesori: augustus. Greci aūt phoroneo auctore: a decembri mēses inchoāt: q̄s sic appellāt: Apuleios: apō nos decembꝰ. Eidimos: ianuarius. Pitios: februarius. Bistos: martius. Xanticos: aprilis. Arthemesios maius. Desios iunius. Panemos iulius. Loos: augustus. Gorpieos: septembꝰ. Hiperberetaeos: octobꝰ. Dyssonicon: novembꝰ. Romul⁹ romanis. x. mēses ordinauit: q̄ ꝓmū martiū a marte: qui in mēse ꝑ in phrygia natꝰ est nōianit: cui⁹ se filiū falso ꝓdicauit: Decimū ho decembrē nominauit. Numa vero pōpil⁹ duos: Januariū scz ⁊ februariū adiecit. Sūt aūt mēses romanoꝝ ab idolis ora rebꝰ: a regibꝰ: a nūeris dicti. Ꝓrimꝰ Januariꝰ dī a iano deo ꝓncipij: eo q̄ hic mēsis ē ꝓnciꝑū anni. Dicit etiā a ianua eo q̄ ꝑ eū itret annꝰ. Secūs est Februariꝰ a februo id est plutone deo ifernali: cui ꝑ mēse sacrificabāt: dū ciuitatē i honore eiꝰ lūinibꝰ instrabāt. Dicit etiā a febre. i. a frigore: q⁊ frigidū est illis tēpus. Tertiꝰ: martiꝰ a marte deo belli patre romuli auctoꝛis romane gētis: Cui marti militet ꝑ mēse sacrificabāt. Dicit etiā a maribꝰ eo q̄ cūcta animātia rūe mares deliderēt. Quartꝰ: aprilis ab aphrodite vel a frili. i. venere dea amoꝛ: cui ꝓsecratꝰ erat ꝑ mēsis. Dicit etiā aperilis q̄si aperilis eo q̄ aperat terrā in flores. Quintꝰ maiꝰ a maio. i. a ione: quasi a maiestate: siue a maia matre mercurij: cui mercatores hoc mense sacrificabant. Dicitur etiam a maioribꝰ: seu ꝓncipibꝰ romanoꝝ: q̄ ꝑ mēse tori immolabant. Sextꝰ est Junius a iunone deo regni dictꝰ: cui erat ꝓsecratꝰ. Dicit etiaz a iuniorib⁹ q̄ armis romam defēdebāt ⁊ regni fastigiū a iunone affectabāt. Septimꝰ est Julius a iulio cesare: q̄ in ꝑ mēse impator creatꝰ: ⁊ in ꝑ in deū relatꝰ ē. Hic ꝓpꝰ q̄ntilis dicebat: eo q̄ q̄ntꝰ esset a martio q̄ ꝓmꝰ erat cōstitutꝰ a romulo. Octauius: augustus ab augusto cesare q̄ in ꝑ mēse victor extitit: ⁊ romanū iperiū adaurit: iō q⁊ deitatē ꝓmeruit. Hic ꝓpus septilis est victꝰ: eo q̄ sextꝰ a ꝓmo. i. martio ēet. Nonꝰ septēber q̄si septimus imber. Decimus octobꝰ q̄si octauꝰ imber. Undecimꝰ est novembꝰ q̄si nonꝰ imber. Duodecimꝰ mēsis est decembꝰ q̄si decimꝰ imber. Sunt eñ hi menses pluuiales: ⁊ iō a nūero ⁊ umbre nomen habent.

De mēsibus hebreorum.

De mensibus egyptiorum.

De mensibus greco rum.

De mensibus roma norum.

De kalendis: nonis ⁊ idi-

bus: La. VIII.

Alĉde a kalo ꝺ̃bo qꝫ est voco
k dicunt. Pontifex nã qꝫ nouã in
nã regi nũciare debuit: pꝰ cuꝰ sa
crificiũ Kalo q̃nches vl serico clama
nit. Per ꝺ̃ quoꝫ signũ pplm in cu
riam: ob hoc calabre dictam ad sa
crificiũ conuocauit: et ab hoc verbo
kalo primam diem mensis kalendas
vocari placuit. Inde pꝰ. ix. dies vul
gus de rure ꝓuocatũ i vrbem romã
ꝓuenit: et ibi feriarũ seruandaꝝ sera
a rege vl pontifice accepit: et inde no
ne dicũt. Dicũt etiã a nũdinis: id ẽ
mercimõnia q̃ vl i vrbẽ deferebãt vl
ibidẽ emebãt. Jdꝰ dicũt q̃ mẽses di
uidãt: ab iduare qꝰ ẽ diuidere. Di
cũt etiã ab idea qꝰ ẽ species: qꝫ lu
na plenã sui speciem i medio mense
mõstrat. Debent et greci et egyptij nec
kalẽdas nec nonas nec idꝰ obseruãre
ꝙ nõ die sequẽ nona luna ad nonã lunã
cõputãt.

De quattuor par tib⁹ anni: La. IX.

v Jaffinꝺo i q̃ttuor tpa anni
diuidit: et vnũ qꝰqꝫ tribus
mẽsib⁹ distinguit. Dicta aũt vicissi
tudo: qꝫ vices mutat i mũdo. Ver
est q̃rta ps ãni: ꝙ tãs trib⁹ mẽsibus.
Dicit aũt a vernãdo: qꝫ tunc prata
virẽt: sylue frondẽt: Hoc ẽ humidũ et
calidũ: et ꝑ ꝺ̃ fit eqnoctiũ. Estas ẽ
q̃rta ps anni: ꝙ tãs trib⁹ mẽsib⁹: et
ꝺr ab estu. i. calore. Hec ẽ calida et
sicca. Hec et messis vocat: et ꝑ hac sol
sticiũ celebrat. Autumn⁹ est q̃rta
ps anni: hũs tres menses: et dicit ab
autumo: id est colligo: seꝝ fructꝰ cre.
Hic est frigidꝰ et sicꝰ. Hic etiã vide
mia nolãt: et ꝑ ꝺ̃ eqnoctiũ libra eq̃t.
Hyems est q̃rta ps ãni et tribꝰ mẽ
sib⁹ pficit: et a rigore vl sterilitate di
cit. Est aũt frigida et humida: et in
hac agit solsticialis dies. Hec aũt
vicissitudo in nris tris partib⁹ agit.
Jn india ꝺ̃bo vbi sũt alij ortꝰ sydeꝝ:
sũt bine l anno estates: bine messes:
in medio hyems placida. In egypto
q̃ꝫ nra media hyeme campus herbis
et floribꝰ: silua frõdibꝰ vestit: queꝫ
arbor: pomis onustat.

De anno et eiꝰ acceptionibus ac de q̃drãte: La. X.

Annꝰ dicit ab innouãdo: eo
a qꝫ cũcta trãseuntia inouat.
Dicit etiã annꝰ q̃si anulus: eo
qꝫ in se revoluit vt circulꝰ. Annꝰ aũt
mlt' mõis accipit. Primo lunarꝭ an
nꝰ q̃nqꝫfariẽ ꝺr. Primꝰ lunarꝭ an
nus ẽ cũ luna oĉa signa zodiaci quo
lat: q̃. xxvij. diebꝰ: et horis. viij. con
stat. Secꝰ duoꝝ diebꝰ: et. iij. horis
plitius: pꝰ q̃o luna a sole recedit: ꝙ
ꝑpẽ mẽsis nolãt. Tertiꝰ ꝺr cõis:
q̃. xij. mẽsibꝰ: id est. ccc. lxiij. diebus
explet. Quartꝰ q̃ embolismalis ꝺr: id
est supangmẽtũ: q̃. xij. mẽsibꝰ. i. die
bus. ccc. lxxiij. diebꝰ conficit. Qui
vterqꝫ ab hebreis a paschali mẽse in
cipit ibiqꝫ finit: A ianuario aũt a
romanis luna ĩchoat ibiqꝫ termiat.
Annꝰ ẽ lunarꝭ: siue decẽnouenal:
cũ luna post. xix. ãnos ad easdẽ re
currit etates. Sextꝰ ẽ solarꝭ: cum sol
oĉa zodiaci signa plustrat: q̃. ccc. lxv
diebꝰ: et. vj. horis ꝙstat. Septimꝰ bis
sextꝰ: dũ q̃rto ãno bissextꝰ inseritur: et
vno die lõgior ꝓcedit. Octauus est iteꝝ solarꝭ: cũ sol post. xxviij.
annos circulũ ꝙcurrẽtiũ cõplet. No
nus est mercurij: q̃. ccc. xxxix. diebus
complet. Decimꝰ ẽ veneris: qui. ccc.
xlviij. diebꝰ complet. Undecimꝰ est
martꝭ q̃ duobꝰ solaribꝰ annis ꝙstat.
Duodecimꝰ ẽ iouis: q̃. xij. ꝙstat ãnis.
Tertiusdecimꝰ saturni: q̃. xxx. ãnis
explet. Quartusdecimꝰ q̃ vocat ma
gnꝰ annꝰ. q̃. d. xxxij. annis revoluit.
Extra hos sũt duo legales ãni. Unꝰ
q̃ ꝺr ãnꝰ remissionis hũs curricli an
norꝫ. vij. alter iubileꝰ. i. ãnorꝫ. An
nũ ciuilẽ. id est solarẽ: hebrei ab eq̃
noctio verno: greci a solsticio: egy
ptij ab autũno: romani a bruma inci
piũt. Apũd indos vnꝰ mensis: Apud
egyptios ꝺ̃bo olim erat annꝰ q̃ttuor
mẽsiũ. Apũd acarnanas. vj. mensiũ.
Apũd latinos. xij. mẽsiũ: Apud q̃sdã

vnũ qꝰqꝫ tpo anni: seꝝ ver: et alia ꝙ
anno cõputabãt. Uãlo et plato ponit
ir. annorꝫ: tullꝰ. xv. annorꝫ. Annus
solaris vt i horoscopo horologij in
vestigatũ ẽ. ccc. lxv. diebꝰ et q̃drã
te pficit. Quadrãs aũt ẽ q̃rta pa
De qua drante. ꝺ̃ est. i. vj. horæ. In q̃ttuor aũt ãnis
iiij. q̃drãtes. xxiij. horaꝫ ꝙficiũt: qꝰ
est integer dies. Hic ꝙ dies i q̃rto an
no. vj. kalẽ. martij inchoat: et bis
sextꝰ nolãt. Hũc inliꝰ cesar inchoa
vit: et totꝰ cõpoti errorẽ ꝙ hũc co
rexit. Hũc egyptij et greci i fine ãni sup
ponũt: Romani aũt in februario: eo
qꝫ breuio: ceteriꝭ ẽ inclusũ. Jõ autẽ
nõ ꝙ finẽ mẽsis: ꝙ infra mẽsem: q̃a
olim ibi integer mẽsis inchoabat.
Jõ ꝺ̃bo nõ ãt. vj. kalendas martij:
qꝫ. vj. kalendas martij maĝ tripu
dio cuiratẽ lustrabãt: et nihil eis in
cipe aũ trãsactũ festinatẽ licebat.

De cyclis: La. XI.

Cꝰ indictional ab octobre
c incipiẽs. xv. ãnis. Cyclꝰ bis
sextil. xx. ãnis ꝙplet. Cyclꝰ de
cẽnouenal: a paschali luna inchoãs
xix. ãnis ꝙplet. Cyclꝰ lunarꝭ a ianu
ario incipiẽs. xx. ãnis ꝙplet. Cyclꝰ so
larꝭ a martio incipiẽs. xxviij. ãnis. Cy
clus magnꝰ. d. xxij. annis ꝙficit.

De olympiade: La. XII

Olympias sit q̃ttuor ãni. Apo
o cydẽ ciuitatẽ grece: ẽ institu
tũ post q̃ttuor ãnos ad olym
pũ montẽ ꝙuenire: et ibi palestriales
ludos exercere: et inde dicũt olym
piades.

De lustris et dictiõibus: Caplm. XIII.

Ustrũ sit q̃ꝫ ãni. Romãis
l eis ab olꝰ gentib⁹ sol nebat
tributũ. Qui q̃ ãnis ccl. v. argẽtũ. v
aureꝰ. Et pꝰ q̃nquẽnũ sp ad romã ve
niebãt: et lustrabãtur: hem: et iõ vnũ
qꝫ q̃nquẽnũ lustrũ ꝺr. Dõs aũt
sũt dictiões ab indicẽdo dicunt: qꝫ
semp pꝰ. xv. annos ad primũ cẽsum:
id est: eo rediebãt.

De etate: L. XIIII.

Tas vl generatio ẽ vita cu
iusq̃ hois: vl. c. ãni. Est etiã
etas cũ nullo sup fuerit q̃ nẽviuit. Sẽ
q̃ꝫ sex etates hois. Prima ĩfantia ad
vij. ãnos. Secꝺa puericia ad. xiiij. an
nos. Tertia adolescẽtia. ad. xxj. an
nos. Quarta iuuẽtꝰ ad. l. ãnos. Quin
ta senectꝰ ad. lxx. ãnũ. Sexta decre
pitꝰ vsq̃ ad. c. ãnũ: vl vsq̃ ad mor
tẽ. Sũt nihilominꝰ sex etates mũdi. Etates mũdi.
Prima ab adam ad noe. Secꝺa a noe
vsq̃ ad abraã. Tertia ab abraã ad
dauid. Quarta a dauid vsq̃ ad trãs
migrationẽ babylõis. Quinta inde
ad christũ. Sexta vsq̃ i finẽ mũdi.
Seclm sc̃m mille ãni. Dicit aũt sclm
qꝫ se scõs: Jnde seclm secli. Seclm
tpo gr̃e. Seclm tpo legis: Jnde et se
cula seclorꝫ. Secꝺa tpa christianorũ:
seclorꝫ indeꝫ et paganorꝫ. Est etiã
seclm secli regnũ celorꝫ qꝰ scõs illud
sclm: sic scribit. Bti q̃ habitãt in do
mo tua dñe: i scla seclorꝫ laudabũt te

De decẽnouenali cyclo et eiꝰ diuisiõe: La. XV.

Decẽnouenal cyclꝰ ꝺr: q̃si decẽ
d et nonẽ ãnorꝫ cyclꝰ. Per tot
cũ ãnos pagit luna cursũ su
um nitẽs ꝺ̃ firmamtũ. Dicit autẽ
i duo: id ẽ i duodecim cõcꝰ: et sex embo
lismales ãnos. Cões dicũt cũ duo
cõles. xij. mẽsiũ lunariũ a pascha vs
q̃ ad aliꝰ pascha ꝙcurrũt. Embo
lismꝰ q̃ supereĉs ꝺr: ẽ is q̃ a pascha
ad aliꝰ pascha. xiij. mẽses. id est. xiij.
nouas lunas habet. Hoc totũ ꝺ̃ fit:
qꝫ pascha aũ ecnoctiũ: et aũ. xiij. lu
nã aprilis: q̃ apꝰ hebreos ꝓmus est:
agi nõ liceꝝ. Dicit adhuc i duo: in
ogdoadẽ et endecadẽ. Ogdoas sunt
viij. ãni. Endecas. xi. Duo etiã cões
semp ꝓcedũt tertiũ embolismũ. In
octauo aũt loco ꝓcedit vnꝰ cõis em
bolismꝰ: Hic nũcꝰ ogdoas appella
tur. Deinde iteꝝ semp duo cões pce
dũt tertiũ embolismũ. In. xiij. loco
vnꝰ annꝰ trib⁹ ꝓcedit embolismis: et ꝺ
nũcius endecas vocatur.

De cyclo solari: Ca. XVI

f Olar⁹ aũt cyclus. xxviij. annis gagit, ppẽ septẽ bissextos. Oport⁹ eñ vt bissext⁹ singulos dies septimane tãgat: et sic p eos dẽ recurrat. Septies aũt. iiij. fiunt xx. et. viij. Bissext⁹ el i q̃rto nñ ãno interponit. Lunarẽ cursũ sic i articulis adũ et vnguibus cõputabis. A radice pollicis leue man⁹ incipe: et p singlos articlos et vngues nũera: et i fine mĩni digiti. xx. ãnos habebis. Solarẽ aũt sic i articul⁹ vtriusq; man⁹ abiq; vngulb⁹ cõputabis. A minimo digito leue man⁹ inchoa: et p trãsuersũ in. iiij. digit⁹ nũera: in iij. semp bissextũ nota: in altera silr manu: et habebis. xxiij. ãnos: deinde i vtroq; pollice binos ãnos: qui poꝛib⁹ iũcti reddũt. xxviij. ãnos. Hemin⁹ aũt ẽ solar⁹ cursus. Ann⁹ q̃ q̃ndie ab oriẽte i occidentẽ firmamentũ seq̃t. Vlt̃ q̃ firmamentũ nitens xxviij. ãnis gradit. Dies cyclis duobus ꝓficit magn⁹ ann⁹. Rã vities et octies. xix. vl octies et nonies. xxviij. sũt. d. xxx. duo anni: p⁹ q̃s oĉs planete et oĉs stelle ad ꝑmũ punctũ vñ digressi sẽt: recurrũt: et p calcẽ lineas vt ꝓt⁹ redeũt. Luna nã q̃s q̃libet zodiaci signũ: duob⁹ diebus et vj. hor⁹ ac bisse vnius hore lustrat: ola signa. xxvij. dieb⁹: et. viij. hor⁹ puolat. Mercuri⁹ aũt q̃ q̃s signum xxviij. dieb⁹ et. vj. hor⁹: totũ zodiacũ. ccc. xxvij. dieb⁹ puolat. Venꝰ vero q̃libet signũ. xxviij. dieb⁹: et. v. hor⁹: totũ signifer. ccc. xlviij. dieb⁹ circuit. Sol. xxx. dieb⁹: ac. x. hor⁹ et semisse singula signa lustrat: oẽm zodiaci ãbitũ. ccc. lxv. dieb⁹: et. vj. horis transuolat. Mars q̃ q̃ signum lx. dieb⁹: et. xxj. hor⁹: ola signa duob⁹ ãnis plabit. Iouis stella singul signis vnũ ãnũ ĩmorat: ola eñ signa. xij. ãnis puagatur. Saturn⁹ in vnoq; q̃ sig̃ duos annos: et. c. lxxij. dies: et. xv. hor⁹ ad ẽ dimidiũ annũ ĩmorat: totũ aũt signifer circulũ. xxx. ãnis ꝓpẽ nimiã altitudinẽ ⁊ celi: sic alij curreꝰ plabit. Cyclos eusebi⁹ cesariẽsis ꝑm⁹ iĩstituit: postea theophilus alexandrinus epc̃s rogatu leonis pape lucidius exposuit: deinde dionysius abbas rome vt hodie habetur scripto ꝓtulit.

De cõnoctijs et solsticijs: Caplm. XVII.

c Quinoctia et solstitia faciũt iij. zodiaci signa i modũ cruciis eq̃li spacio locata. Rã signũ arietis i q̃ sol ẽ erat⁹: i oriẽte ẽ positũ: qđ facit ẋnale eq̃noctiũ. Libra i q̃ luna ẽ ꝺdita ẽ i occidẽte huic opposita: et facit autũnale equinoctiũ. Cancer aũt ẋstus a polꝰ tenet celi. vbi ẽ altissimũ: et facit estiuale solsticiũ. Capricorn⁹ ẋo ẋstus ad⁹ ꝑmit celi. vbi est hĩillimũ: et facit hyemale solsticiũ. Eq̃noctiũ vr ab eq̃ et nocte: grece vero isemeria ab eq̃ et die: q̃si eq̃ dies. Vernale eq̃noctiũ nõ. viij. ẞ. xij. kalẽ. aprilis habẽdũ: lex et euãgelia clamat: vt horologij manifeste ĩspectio ꝓbat. Sed⁹ eñ legẽ ã ĩgnit⁹ pascha aũ eq̃noctiũ celebrari. Qui aũt euãgelia diligẽt legerit: dñz nõ viij. ẞ. x. kalẽ. aprilis passũ videbit. Si q̃ viij. kalẽ. aprilis est equinoctium: tunc dominus contra legem pascha ante equinoctium celebrauit: qui legem nõ soluere: ẞ ĩplere velit. Sz et tñ dei ⁊ patriũ morẽ gesserũt: q: pascha i ĩcohuentẽ ĉmio egerũt. Verũtñ eñ hoꝛ neuꝛ fuerit: trãfacto. xij. kalẽ. aprilis eq̃noctio: dñs soluto more pascha cũ tñdeis. xj. kalẽ. aprilis celebrauit: paschali die q̃s erat. x. kalẽ suo sanguine nos redemit. viij. kalẽ. ẽsurrexit. Autũnale ẽq̃noctiũ nõ viij. ẞ. xij. kalẽ. octobꝛ hũdũ ꝑmõstrat horologiũ. Solsticiũ nõ iõ dr: q̃ sol stet: ẞ q̃ altꝰ celi scãdere non valẽs retro gradũ flectat. Estiuale solsticium nõ. viij. ẞ. xij. kalẽ. Julij horoscop⁹ hũdũ clamat horologij: q̃s nocte breuissimã die fac̃ lõgissimũ: eñ sol scãderit cãcri signũ. Hyemale q̃ solsticiũ: nõ. viij. ẞ. xij. kal⁹. Januarij hũdũ. Eadẽ rõe ꝓbat cuꝰ sol i capꝛicorno posit⁹: breuissimũ die et lõgissimã hĩe nocte nõ ignorat.

De saltu lune: Ca. XVIII.

l Una a sole recedẽs p⁹. xxx. diẽ: et horal. xij. eñ itez ꝑcꝛitur: ẞ hora. xij. nõdũ pacta a sole reaccendit. Restant eñ ex hora xij. p singlos mẽses q̃tuor mostra: et vncia vn⁹ momẽti: et vn⁹ atom⁹. Hec p singlos mẽses angusta p⁹. xix. ãnũ itez die pficiũt. Qui dies numero lune sbtrahit: dũ ꝓma p. xxx. cõputat: ĩsq; salt⁹ lune nosat. Jõ aũt i. xix. ãno: et i Julio mẽse fit salt⁹ lune: q: et ẞ fac̃ mĩ astronõie egypc̃.

De minutijs: Ca. XIX.

n Am ẞ sept⁹ minutie ponũt: q: fortit⁹ a plerisq; min⁹ scãt: Sedũ q̃ vncia ẽ. xij. pc̃s eñ insq; rei. i. xij. diuise. Semis vl semisse: dimidia pc̃s eiusq; rei i duo dimisse. Bisse vel ptes alic⁹ rei i tria partite: tertia sblata. Queliber aũt pc̃s illaꝛ triũ vr: trẽs. Bei eñ eiusliber in q̃tuoꝛ: dimise ptes: q̃rta pc̃s vr: q̃drãs: reliquę ptes sodrano.

De regularib⁹ feriaꝛ et cõ currentiũ: Ca. XX.

r Egulares feriales et ꝺcurrentes: a martio sumunt inuitia q̃ olim romani habuerũt anni ꝓncipiũ. A romanis eñ sũt iuenti. Regulares dicũt inde: q̃ calculatores regãt. Cõcurrentes vero inde q̃ regularib⁹ ꝺcurrũt. Regulares tale exordiũ hñt: Solar⁹ ãn⁹. ccc. lxv. dieb⁹ peragit: Sol aũt p singla. xij. signa xxx. dieb⁹ in oꝛal. Quodecies ẽ. xxx vel tricies. xij. sũt. ccc. lx. Quicq; remanẽtes: hi sũt regulares martij. Inceter⁹ aũt mẽsib⁹ sic oꝛiũt. Primo: cedẽtis mẽsis dies eñ regularib⁹ i septẽ eñs ptes ptire: qđ remanet: ꝑa seq̃nti mẽsi ꝓ regularib⁹. Verbigr̃a. Martius habz dies. xxxj. et q̃q; regulares qđ sẽ septies ãnq;: et remanet vnus: hic erit regularis aprił. Sic i ceteris. Cõcurrentes aũt hñt ẞ exordiũ. Solaris ann⁹ habet hebdomadas. lij. et vnũ die. Die vn⁹ dies erit ꝓmo ãno solar⁹ cycli ꝺcurrẽs: q: ꝺcurrit cũ regularib⁹ ad luciendã feriã i kalẽ. mẽsiũ. Singlis ãnis adde vnũ vsq; ad septẽ. Quarto ãno bissext⁹ ꝓ cõcurrẽte accipit: ĩõ ãnto ãno vna cõcurrẽs trãsilit. Bissextili ãno verte in Januario et Februario bissextꝰ ꝓ ꝺcurrẽte: in relicis mẽsib⁹ ꝺcurrit. Primus ãnus in creatiõe mundi fuit sine ꝺcurrẽte. Quota feria fuerit i. ix kalẽ. aprił. vl. vj. kalẽ. martij: tot erũt ꝺcurrentes illo ãno. Cõiuge concurrentes regulariꝰ: si infra. vij. fuerit: tot erit feria i kalẽ. cuiusq; mẽs. Si septẽ excesserit. vij. sblat⁹ qđ remanet erit feria. Si eñ regulares at q̃ cõcurrentes septenariũ nũeꝝ ñ excedũt.

De regularib⁹ et epactis: Caplm. XXI.

r Egulares lune et epacte a septẽbri initiũ sumũt: quę egyptij ponũt ãni ꝓncipiũ: Ab ipis enim ĩuẽti. Si regulares sile hñt exordiũ vt supioꝛes: et iõ septẽber hy ãnq;. In relicis mẽsib⁹ sic ĩueniũt: Precedẽt mẽsis dies eñ regulariꝰ lunę: si tricesimã habz lunã. xxx. tolle: qđ remanet tribue mẽsi seq̃nti ꝓ regulari. Si ẋo. xxx. bis sblat⁹: qđ remanet erunt regulares. Epacte ẋo sic oriunt⁹. Ann⁹ solar⁹ habet. ccc. lxv. dies: lunar⁹ aũt. ccc. liij. Qui nũeroꝰ ab. xj. diebus sũpatur: hi. xj. epacte: id ẽ adiecti diei nosant: q: singul ãnis regulariꝰ mẽsiũ ad ĩuenienda lunã adiecti sunt. Singulis q̃ ãnis adjice. xj. si infra. xxx. fuerit nũerus: ipe erũt epacte pñtis anni. Si vltra xxx. tolle. xxx. qđ remanet erũt epacte. Verbigr̃a. Primo ãno. xj. secundo itez. xj. erit. xxij. tertio itez. xj. erũt. xxxij. sblat⁹. xxx. ert. in. epacte. Sic deinde: Regulares adde epact⁹ si infra. xxx. fuerit nũer⁹: tot erit luna in kalẽ. mẽsiũ. Si vltra: tolle. xxx. et remanẽt: tot erit luna. Primꝰ q̃ ãus

De epactis.

decēnouenalis habet.xxx.epactas:ꝙ ideo dicit ꝙ nullas habeat:qz in singulis mēsib⁹.xxx.reijciunt:ꝛ luna solis regularib⁹ inuenit. Quota luna fuerit in .xij. kalēs.aprilis:tales erūt epacte anni illius.

Quot horis luna luceat:ꝛ in q̄ signo sit luna:Ca.XXII

Luna prima lucet.iij.pūctis.

I Secūda. viij. Tertia. xij. ꝛ sic vsq; ad plenilunium quotidie.iiij.pūcti adijciunt. In decrescēdo silr q̄tidie. iij. auferunt: In plenilunio tota nocte lucet: cū ē trigesima nihil. In lunari cōputo.v.puncti faciūt vnā horā. De vnaq; q̄ die.iij. pūctis acceptis ꝛ.v.vnicuiq; horze distributis:q̄t horis luna in nocte luceat citꝰ videbis. Rotandū ꝙ ligna in decrescēte luna:vel post iulium ꝛ augustū mēsez p̄cisa:a vermib⁹:termitib⁹ ꝛ carie manebunt illesa. Ex tertem q̄dēcū q; lune q̄ter multiplica:hunc q; nūerū ter ducito:ꝛ q̄t in sūma repereris:tot p tib⁹ zodiaci lunā a sole noueris distare:ꝛ solez post totidem dies ad eundem locū reuerturum. Sol cuilibet signo.xxx. diebꝰ immo:ratur. Vide ergo in quo signo sit:ꝛ quot dies adhuc in eo moraturus erit:tot er p̄dicta sūma eidē signo tribuereli quos q̄ de eadē sūma sup fuerit:scīn tib⁹ signis p.xxx. disp̄ties:ꝛ cui signo defuerit. xxx. in eo eē lunā noueris.

In q̄ signo luna sit.

Ad inueniendū annū dñi: Epactas:annū solarē: concurrētes:bissextū:cyclū lunarē:Annū nouēnal cycli: ꝛ claues terminorum: Capitulum XXIII.

Ad inueniendū annū dñi: ordines indictionū ab incarnatiōe eiꝰ:q̄ sunt.lxx.p.v.multiplica:addēs.xij. qz tres indictiones annū natiuitatis xp̄i p̄cesserāt:ꝛ fūt mille.c.xx. Hic adde indictionē p̄sentis anni: ꝛ habebis annum domini.

Ad inueniēdā indictionē trāsactos annos dñi cū indictiōib⁹ tribuo q̄ eꝰ natiuitatē p̄cesserant:p.xv.partire: quot remanserint:tot erit indictio: Si nihil remāserit.xv. erit. Indictiones.

Ad inueniendas epactas: annos dñi p. xix. diuide:qō remāserit p.xj.multiplica: si infra.xix. fuerint:epacta illiꝰ anni erit. Si vltra.xix.ablatis qō remanet p epactis habebis. Epacte.

Qū nar⁹ est dñs.xj.epacte erāt. Ad inueniendū solarē annū:ānis dñi adde.viij. qz tot anni solaris cycli eiꝰ natiuitatē p̄cesserāt. Hāc sūmā p.xx.et.viij. diuide: q̄t remanēt tot erit. Si nihil remanet.xxviij.ē. Solaris annus.

Ad inueniēdal cōcurrentes: ānos dñi sume:ꝛ ꝑē nūez bissem q̄rtā p̄t⁹ totiꝰ numeri eis adde.iij.regulares adde:qz tot concurrentes eiꝰ natiuitatē p̄cesserāt. Hūc totū nūez p. vij. diuide:ꝛ q̄t supsint illiꝰ ānī ⁊ currētes erūt. Si nihil.vij existūt. Concurrentes.

Ad inueniēdū bissextū:annos dñi p.iiij. diuide:q̄t remāserint: tot est annꝰ a bissexto. Si nihil remāserit:bissextꝰ erit. Bissextꝰ.

Sūt solarē cyclū sexlato āno p.xij. diuide:q̄ remanet annꝰ a bissexto est. Cyclus solaris.

Ad inueniēdū lune cyclū: de ānis dñi duob⁹ sblatꝰ:q̄ eo nato de eodē cyclo restabāt. Hec ꝛ septē cū p̄cesserāt:ceteros p.xix. diuide:q̄ supfuerit ānī lunarꝭ cycli crūt. Si nihil remāserit. xix. erūt. Cyclus lunaris.

Hic p:opie est romanoꝝ:sic decēnouenalis hebreoꝝ:Et sic p titū pascha:ita p illū cognoscit q̄ est lunarꝭ accessio. Cyclus decennouenalis.

Ad inueniendū decēnouenalis cycli annū: annis dñi sp vnū adijce:qz secūdo eiꝰ āno nar⁹ est dñs:ac p.xix. diuide:q̄ remāserit institās annꝰ erit. Si nihil remāserit. xix. erit. Annos ab initio mūdi:muta l.xv. kalēs.aprilis: qz ibi est p̄mꝰ dies seculi. Annos dñi muta l.viij. kalēs.ianuarij. Cyclū lunarē in kalēs.ianuarij: Cyclus solarē ibidē: Cyclū decēnouenalē in noua luna aprilis. Cōcurrētes in kalēs.martij. Epactas l kalēs.septēbris. Indictiones l.viij. kalēs.octobris.

De claudo termino rum.

Ad claues terminoꝝ inueniēdas:sume annos decēnouēalis cycli:ꝛ septē dies hebdomade:q̄ simul iuncti fiunt.xxvj.ꝛ hec est p̄ma clauis. Secūdo ꝛo anno iunge.xix. cū p̄ma claue:fiūt.xlv.tolle.xxx.remanēt.xv. ꝛ hec est secūda clauis. Sic fac p singulos annos vsq; ad.xix.annū. In.xix anno iunge.xviij. propter saltū lune:ꝛ sic inuenies p̄mas. Hic aūt mēoz erit vt cū numerꝰ supradictꝰ.xl exercuerit.xxx.recipias:remanēs est clauis.

De termino paschali: La.XXIIII.

Termin⁹ paschal.xiij.lūa ē aplis ꝛ ꝛ paschа indeoz. Ergo post vernale eqnoctiū: vbicūq; luna.xiij.occurrerit:ibi absq; dubio termin⁹ paschalis erit:ꝛ l sequēti dñica paschа nostrū ꝑstabit. Si termin⁹ in dñica obuenerit:in sequēti dñica paschа celebrandū erit. Hūc terminū p versꝰ Pone aprilicꝰ ꝛ feriaz eius facilime poteꝛ ꝛepire. Termini aūt a.xij. kal. Aprilis vsq; ad. viij. kal. maij. sūt reꝛprendi. Quos etiā sic inueniꝛe poteꝛ: Terminū p̄cedētis ānī pone m p̄mo articulo pollicis leue manus:ꝛ sic p singulos articulos vnguesq; digitoz eiusdē manus dies terminoz cōputa:q̄ ter ad p̄mū articulū occurrit:terminꝰ erit. Vel aliter: A termino cuiusq; ānī inchoa:ꝛ retro vsq; ad.xij.litterā calcula:ꝛ habebis terminū seꝛntis annicū cōis est annus. Si aūt embolismꝰ est:in ante computa vsq; ad.xx.litterā:ꝛ habebis terminū. Verbi gra:A termino p̄mi anni: q̄ est in nonis aprilis retro numera:ꝛ l.xij littera que ē. viij. kal.aprilis:terminū sceūdi ānī q̄ est cōis habebis. Ab hinc vsq; in.xx.litterā in antea:que est idus aprilis cōputa:ꝛ terminū tertij anni:q̄ est embolismꝰ habebis. Aliter:a nidice pollicis in chora:ꝛ p singulos articulos mū digitoz calcula:ꝛ in q̄rto digito habebis terminū: Verbi gratia:p̄mo anno dic:Pone aprilis: Secundo nonas: Tertio nonas: Quarto nonas. Kal aprilis. Sexto kal. Tertio kal. Quarto kal. Quinto kalēs. Sexto kal. Septimo kal. ꝛ octauo kal. occurrit terminus.

De regularibus eiusdē termini: La.XXV.

Regulares eiusdē termi sic inuenies. Kal. aprilis p p̄ma feria pone: ꝛ sic vsq; ad terminū eiusdē ānī dies nū era: q̄a feria erit t̄min⁹: tot erūt regulares. Verbi gratia. Kal. aprilis da dñice:ꝛ nonis aprilis obuenient quinq; ferie: q̄nq; ꝙ erūt regulares: sic in ceteris. Vel aliter. Quotus est annus nouenalis cycli: tot dies termino ꝛ a nonis aprilis in antea computa:ꝛ terminū habebis. Verbi gratia. Kal. aprilis da dñice:ꝛ nonis aꝑlis obuenient q̄nq; feric:q̄nq; ꝙ erunt regulares: sic ī ceteris. Postremi termini ante kal. retro calcula: si post kal. in antea computa. Post. vj. idꝰ ianuarij vbicūq; .x. luna occurrerit: terminus. lxx. erit quem sic reperies. Quot diebus paschalis terminus a kal. aprīl: sive retro sive ī ante abest: tot diebꝰ septuagesimalis terminꝰ a v. kalēs. februarij: vel in ante vel retro erit. Post. viij. idꝰ marcij: vbi luna secūda obuenerit: t̄minꝰ q̄dragesime erit: que a. xij. kal. marcij ad instar paschal distare cōperies. Bissextili anno septuagesimā a. iiij. kal. februarij: q̄dragesimā ab. xi. kal. martij require. lxx. ōni bissextili āno. xi. tū ē tantūmodo cū terminꝰ aī bissextū aduenerit. Terminꝰ rogationum est. xx. luna maij. Hūc reqre a nonis maij: vt supra. Terminꝰ pēteccostes ē. iij. luna iunij. Hūc ꝛo a. xij. kal. iunij. require p ola vt supra. Ad inueniendas feriaz terminoz: concurrentes p̄sentis anni regularibus iunge: si infra septez fuerit numerꝰ: talis erit feria. Si vltra: subtratis. vij. qō remanet: feria erit. A. v. kal. decēbris vsq; ad. iij. nonas eiusdē: vbicūq; dñica occurrerit: aduēt⁹ dñi erit.

De embolismis: Ca. XXVI.

Rimꝰ embolismꝰ .iij. nonas
p decẽbris: luna ꝑma in secũdo
anno decẽnouenalis cycli. Se
cũdus embolismus .iij. nonas septẽ
bris in quarto anno. Tertius embolis
mus .ij. nonas martij i septimo anno.
Eodẽ anno .iij. kalẽ. maij erit luna
xxv}. ⁊ in kalẽdis iulij .xxix. epactis
mẽtientibus. Quartꝰ embolismꝰ .iij.
nonas iannarij in decimo anno. Eo
dẽ anno erit luna .xxvij. in kalendis
martij: epactis mẽtientibꝰ: nisi sit bis
sextus. Quintus embolismꝰ .iij. no
nas nouẽbris in decimotertio anno.
Sextus embolismꝰ .iij. nonas augu
sti in decimoquarto anno. Septimꝰ em
bolismus .ij. nonas martij i decimo
nono anno. Eodem anno luna erit
xxviij. in kalẽ. maij. et .ij. in kalẽ.
augusti contra epactas: hinc saltu fa
cto in iulio. Nec si tertio nonas mar
tij embolismi lunatio negligitur: in
decimonono anno terminꝰ paschalis
xv. kalẽ. maij: illo anno nõ erit.

De diebus ęgyptiacis: Capi. XXVII.

Dies egyptiaci ideo dicunt: qꝛ
p ab egyptijs sunt inuẽti: Et qꝛ
egyptus dicit tenebre: ipsũ te
nebrosi inde nominant: eo qꝛ icautos
ad tenebras mortis perducere affir
mant. Per descriptũ volubile tem
pus sic voluit volubilis mũdꝰ. Sed
nos temporis volubilitatẽ tam post
ponamus: ⁊ ad stabilitatẽ eui mente
lagaci tendamus.

Explicit liber secũdus de imagine mundi.

Inuocatio matris virgi nis marie simul ⁊ filij eius.

Sancta ⁊ inꝯ sanctos pōst deũ sin
gularitẽ sancta Maria mat̃ admirabi
lis virginitatis: virgo amabilis secũ
ditatis: q̃ filiũ altissimi genuisti: q̃ p
dito hũano generi saluatorẽ pepisti.
O mater salutis: O tẽpsũ pietatis et
misericordie: vbi se conat̃ pnare mi
serabilis ala mea: mortibus vitijs ꝙ lan
guida: vulneribꝰ facinoꝛ scissa: vice
ribꝰ flagitioꝛ putrida: ubi nitit quã
tũ mortibũ da valet supplicare: vt po
tentiꝰ tuis meritis ⁊ pio tuo digne
ris ꝓbibus eam sanare. Sic eqꝛ pia
dña alienata est a se ĩmanitate stupe
ris: vt vix sensũ habeat eno: mis lan
guoꝛis: sic soꝛdibꝰ ⁊ feteꝛe fedat̃: vt
timeat ne ab ipa misericorꝺ vultꝰ tuꝰ
auertat̃: sic tabescit desperãdo respe
ctus tui cõuersionẽ: vt etiã iã obmu
tescat ad oꝛonẽ. Deu pudoꝛ: soꝛdẽtis
inĩcijs in pũtia nitẽtis sanctitatis.
Deu cõfusio ĩmũde ꝙscie in cõspectu
fulgẽtis mũdicie. O tu bñdicta super
mulieres q̃ angelos vincis puritate:
sanctos supas pietate. Anhelat mo
ribũdus spũs meꝰ ad tãte benignita
tis respectũ: ꝙ erubescit ad tanti nito
ris cõspectũ. Horreo dña parere tibi
in ĩmũdicijs ⁊ horꝛoꝛibꝰ meis: ne tu
horreas me ꝓ eis ⁊ ꝙ possũ (ve mihi)
videri sine eis. Sed eis peccata mea
o dña cognosci a te cupiũt ꝓpter cu
rationẽ: parere tibi fugiũt ꝓpter exe
crationẽ: nõ sanant sine ꝙfessiõe: nec
ꝓducunt sine ꝙfussõe. Si eclant: sũt
insanabilia: si vident sunt detestabi
lia: vũt me doloꝛe terrẽt me timoꝛe.
O tu illa pie potẽs ⁊ potẽter pia ma
ria: de q̃ sono est oꝛtus misericordie:
ne cõtineas ꝓoꝛ ram verã miscõlã:
vbi tã verã agnoscis miseriã. Sana
q̃ clementissima infirmitatẽ: e velebis
q̃ te offẽdit feditatẽ. Auser benignis
sima lãguoꝛes: nõ fetoꝛes quẽ horꝛes
fetoꝛẽ. Sana animã serui tui pecca
toꝛis: ꝓ virtutẽ bñdicti fructꝰ vẽtris
tui: q̃ sedet in dextera ꝏpotẽtis pũg
sui. Nũqd tu dña mea mat̃ spei mee?

Nũ quid tu obliuiscẽris odio mei: qõ
mũdo tã misericorꝺ: dict̃ ẽ intimatũ: tã
felicit̃ diuulgatũ: tã amanter ampleta
tũ? Ille bonus filiꝰ hoīs venit pditũ
spõte saluare: ⁊ mat̃ dei poterit̃ pdi
tũ clamãtẽ nõ curare? Bonꝰ ille filiꝰ
homĩs venit vocare ad penitẽtiã pec
cantẽs: ⁊ mr̃ dei nõ cõtemnet pcantẽ ĩ
penitẽtia: Sz etsi parit̃ ambo offensi
estis: nonne ⁊ ambo clementes estis?
Fugiat q̃ reus iusti deꝛ: ad piã matrẽ
misericorꝺ dei: refugiat q̃ reꝰ offen
se matr̃: ad piũ filiũ benigne matris.
Ingerat se reus vtriusq; inf̃ virũ q̃:
injiciat se inter piũ filiũ ⁊ piã matrẽ.
Pie dñe parce seruo matris tue: pia
dña parce suo filij tui: qui me injicio
inf̃ duas tã ĩmẽsas pietates: nõ inci
dã inter duas tã potẽtes seueritates.
Bone filj: bona mater: nõ sit mihi fru
stra q̃ cõfiteoꝛ de vobis hanc veritã
tem: Non erubescã q̃ spero in vobis
hãc pietatẽ. Dic mũdi iudex cui par
cis: vic mũdi recõciliatrix quẽ recõ
ciliabis: si tu dñe damnas: et tu dña
auertis homũculũ bona vestra cã
moꝛe: mala sua cũ meroꝛe ꝙfitentẽ?

Ex gestis Anselmi colligũt forma ⁊ mores beate marie ⁊ eius vnici filij ihesu.

Maria dei genitrix didicit hebraï
cas litteras adhuc pẽ eius Joachim
viuente. Erat docilis: amans doctri
nam: ⁊ circa sacram scripturã pseue
rabat. Opus ꝺ manuũ eius erat la
neꝛlini ⁊ serici. Erat itaq; locus distin
ctus in domo dñi: scz in templo ꝓpe
tenam altaris: Ibi stabant virgines
soles: ⁊ diuino officio pectoꝛibant om
nes ad ꝓpria: Maria ꝺ ꝙseuerabat
⁊ custodiebat altare ⁊ templũ: sacer
dotibus ministrans. Mos sanctꝰ erat
modice loquele: expedite obedientie:
mũde ꝓmptionis: sine audacia: sine
risu: sine turbatione: sine ira: benigne
salutans: eloquentiã cius homines
mirabãt: Fuscos habebat oculos: re
ctos aspectus: nigra supercilia: medio
crem nasum: vultus eius longus: lon
ge manus: longi digiti: mediocris sta
ture: pseuerans in oratiõibus: fercno
pannũ ꝓprij coloꝛis: lectioni: ieiu
nijs: ⁊ laboꝛi manuum: ⁊ omni bone
virtuoseqꝫ operatiõi se dederat. Que
cum assumpta erat in celũ: fuit. lxxij.
annoꝛũ. Qui sic cõputati sunt: septẽ
annis educata cum parentibus: et
septem annos cum dimidio ministra
bat i templo domini: in domo Ioseph
fer mẽseꝛ: in quarto decimo anno an
nunciat̃ ei gaudiũ totius seculi: et in
quinto decimo anno peperit christũ:
⁊ cum eo .xxxiij. annis in pseuti vita:
post ascensionẽ dñi fuit ipsa in domo
Johãnis euãgeliste .xxiij. annoꝛũ: q̃
simul cõputati sunt .lxxj. anni. Sed
filiꝰ ei⁹ vnigenitꝰ erat bõ magne vir
tutis: nomĩatꝰ Ihesus christꝰ: q̃ a genti
bus dicebat̃ ꝓba veritas: quẽ eiꝰ
discipuli vocauerũt filiũ dei: fuscata
uit mortuos: ⁊ sanauit oĩa languo
res: homo quidem ꝓcerus: medio
cris ⁊ spectabilis: Vultũ habuit ve
nerabilem: quem intuentes possint
⁊ diligere ⁊ formidare: Capillos ha
buit coloꝛis nucis auellane ꝓmature
⁊ planos fere vsq; ad aures: ab auri
bus ꝺo circinos crispos aliq̃ tantũ
cerulioꝛes ⁊ fulgentioꝛes ab humeꝛ
ris ventilantes: discrimen habuit in
medio iuxta moꝛẽ nazareoꝛũ: frontẽ
planam ⁊ serenissimã cum facie sine
ruga ⁊ macula aliqua: quam ruboꝛ
moderatus venustat: nasi ⁊ oꝛis nul
la proꝛ: fusq; reꝓhensio: Barbam ha
buit copiosam et impuberem: sed in
medio bifurcatam: Aspectũ habuit
simplicẽ ⁊ maturũ: oculis glaucis va
rijs ⁊ clario cristẽtibus: In increpa
tione terribilis: in admonitiõe blan
dus ⁊ amabilis: hilaris: Fuata graui
tate: Qui nunq̃ visus est ridere: flere
aũt sepe: In statura coꝛpis ꝓpagat̃ ⁊
rectas manus habuit: ⁊ brachia visu
delectabilia: In colloq̃o grauis: re
ctus ⁊ modest̃: speciosus inter filios
hominũ.

Finis

BIBLIOTECA
BUCUREȘTI

524300,00

natus: erūt duo nepotes in trinitate: q; pater erit nepos gntū virginis p hoīem assumptū: ⁊ verbum cū nihil habeat de hoīe: nepos tā erit virgīs: q; filij ei⁹ erit filius. Que oīa inco-ueniēcia sūt: nec incarnatiōē verbi ꝓtingūt. Est ⁊ alia rō cur magis ꝓueniat ī carnari filio q̄ alijs ꝑsonis: q; cōueniēti⁹ ꝓnat filiū supplicare patri: q̄ aliā ꝑsonā alij. Jtē homo ꝑ q̄ erat o;atur⁹: ⁊ diabolus quē erat expugnatur⁹: ambo falsam similitudinem dei ꝑ ꝓpriā voluntatē ꝓsumpserant: A⁹ q̄ specialit⁹ aduersus ꝑsonam filij peccauerūt: q̄ vera ꝑis filius tudo credit. Jlli ita q; cui specialius fit iniuria: cōueniēt⁹ attribuit culpe victa aut īdulgēcia. Quapꝛ ꝑ cū rō nos inmutabilis ꝑduxerit ad ꝑ vt necesse sit diuinā ⁊ hūanā natūā in vnā cōuenire ꝑsonā: nec hoc fieri possit in plurib⁹ ꝑsonis dei: ⁊ hoc cōueniēti⁹ fieri pateat ī ꝑsona verbi q̄ in alijs: necesse ē verbū deū ⁊ hoīem in vnā cōuenire ꝑsonā. B Dic est via q̄ me vndiq; munita ratione: vt neq; ad dexterā neq; ad sinistram videā me ab illa posse deuiare. A Non ego te deuco ꝑ ille de q̄ loq̄mur: sine q̄ nihil possum⁹: nos ducit vbiq; q̄ viā ꝛitatis tenemus.

Quod idē hō nō ex debito moriatur: ⁊ quō possit vel nō possit peccare: ⁊ cur ille vel angelus de sua iusticia laudādus sit cum peccare non possint: Caplm X.

Erū aūt hō ille sit moritur⁹ v ex debito sic oēs alij hoīes ex debito morīt: nūc inuestigare debem⁹. Sz si adā moriturus non erat si nō peccasset: multo magis iste morte pati nō debebit in q̄ peccā ei nō poterit: q; deus erit. B Jn ꝺ volo te aliq̄ntulū mozari. Sine em dicat posse siue nō posse peccare: in vtro q; mihi nō pua nascit questio. Nā si non posse peccare o;: difficile credi debere videtur. Ut em aliq̄ tulum loquar nō quasi de illo qui nunq̄ fuerit sicut hactenus feci⁹: ꝺ velut de eo quē ⁊ cuius facta noui mus: q̄s neget illū multa potuisse facere q̄ nūa dicam⁹? Quippe vt alia taceā: quō dicem⁹ eū nō potuisse mētiri: quod ꝛp petūm est? Cū em dicat iudeis de patre: Si dixero q; nō scio eū: ero sīlis vobis mēdax. Et inter ꝺ verba dicat: Nō scio eū: q̄s eū dicat ealdē tres neq̄uisse ꝓferre dictiones sine alijs ꝛbis: vt sic diceret: Nō scio eū? Quod si faceret vt ipe ait: esset mēdax: qō est esse petōes. Quare q̄m hoc potuit: peccare potuit. A Et hoc q̄dez dicere potuit: ⁊ peccare nō potuit. B Hoc ostēde. A Omnis potestas signat voluntatē: Cū em dico q; possum loq̄ vel ambulare: subaudit⁹ si volo. Si em nō ꝺintelligit volūtas: nō est potestas ꝺ necessitas. Nā cū dico q; nolēs possum trahi vl vinci: nō est hec mea potestas: ꝺ necessitas ⁊ potestas alteri⁹. Quippe non est aliud: possum trahi vel vinci: q̄ ali⁹ me trahere vel vincere pōt. Dossumus ita q; dicere de chisto q; potuit mētiri: si subaudiat: si vellet: ⁊ q̄m mētiri non potuit nolens: nec potuit velle mētiri: nō minus dici pōt nequisse mētiri. Sic ita q; potuit: ⁊ nō potuit mētiri. B Nunc redeam⁹ ad inuestigandū de illo q̄m nōdū sit sicut incepim⁹. Dico igit: si peccare nō poterit q; sicut dicis nō poterit velle: ex necessitate seruabit iusticiam: q̄re non ex libertate arbitrij iustus erit. Que igit gratia illi ꝑ iustitia sua debebit⁹? Solemus nāq; dicere deum ideirco fecisse angelum ⁊ hominem tales qui peccare possent: quatenus cum possent deserere iusticiam ⁊ ex libertate arbitrij seruarēt: gratiam ⁊ laudem merer̄ent q̄ illis si ex necessitate iusti essent nō deberent. A Nonne angeli qui modo peccare nequeunt laudandi sunt? Bo. Sunt vtiq; ꝺa hoc quod mō nō possunt: Joh. 8.

meruerūt ꝑ hoc q̄ potuerūt ⁊ noluerūt. A Quid dicis de deo q̄ peccare nō pōt: nec hoc meruit ꝑ potestatē peccādi q̄ nō peccauit: nōne laudandus est ꝓ iusticia sua? B Dic volo vt rūdeas ꝑ me: Nam si dico eū nō esse laudādū: scio me mētiri: Si autem dico esse laudādum: timeo infirmare rōnē quā dixi de angelis. A Angeli nō sunt laudādi de iusticia sua: q; peccare potuerūt et noluerūt: ꝺ q̄a ꝑ hoc q̄dāmō a se habēt q; peccare nequunt: in q̄ aliq̄tenus sibi similes sūt deo: q̄ a se habet q̄d q̄d habet. Dicit em aliq̄d dare q̄ nō auferat q̄m pōt: ⁊ facere esse aliq̄d q̄ eum possit idipm facere nō esse: nō facit. Sic ita q; eū angelus potuit auferre sibi iusticiā ⁊ nō abstulit: ⁊ facere se nō esse iustū ⁊ nō fecit: recte asserit ipse sibi dedisse iusticiā ⁊ seipsum iustum fecisse. Hoc igit mō habet a se iusticiā: q; creatura eis aliter a se habere neq̄t: ⁊ ideirco laudādus est de sua iusticia: Nec necessitate sed libertate iust⁹ est: q; imꝓꝛopꝛie dicit necessitas vbi nec coactio vlla ē nec ꝓhibitio. Quapꝛopter q̄m deus ꝓfecte habet a se q̄d habz: ille maxime laudādus est de bonis que habz ⁊ seruat: nō vlla necessitate ꝺ sīē sapꝛia diri ꝛpria ⁊ eterna imutabilitate. Sic ꝺ hō ille q̄ idez ipe deus erit: quoniā omne bonum quod ipse habebit a se habebit: nō necessitate sed libertate et a seipso iustus: ⁊ ideirco laudādus erit. Quānis enim humana natura a diuina habeat quod habebit: idē tā ipe a se ipo (q̄m due nature vna ꝑsona erūt) habebit.

B Satisfecisti mihi ex hoc: ⁊ aperte video q; ⁊ peccare non poterit et tā laudādus erit de iusticia sua. Sz nunc querēdum estimo: cū deus talez posset facere hoīem: cur nō talem fecit angelos: ⁊ duos ꝓtimos hoīes vt similiter ⁊ peccare nō possent ⁊ de iusticia sua laudādi essent? A Intelligis quid dicas? B Video: mihi intelligere: ⁊ ideirco quero cur eos tales nō fecit? A Quoniaz nō potuit nec debuit fieri vt vnusq̄sq; illoz esset idez ipse q̄ ve⁹: sicut de hoīe ipso dicim⁹. Et si q̄r⁹: cur nō de tot q̄t sunt ꝑsone dei vel saltē de vno ꝺ fecit? Rādeo q; rō huic fieri nullatenus hoc exigebat: ꝺ omnino (q; deus nil sine rōne fecit) ꝓhibebat.

B Erubesco q; ꝺ q̄stiui: pie quidem⁹ erās. A Dicam⁹ q̄ ꝺa mors nō debebit: q̄m nō erit petō. Bo. Concedere me oportet.

Q; moriatur ex sua potestate: ⁊ q; mortalitas non ptineat ad purā hois naturā: Capitulum XI. An.

Unc aūt restat īdagare vtrū n possit mori scōm būanā naturam: nā ꝼm diuinā sc̄ꝛiptibilis sp erit. B De ꝺ cur dubitare debem⁹ cū ipe verus hō futurus sit: ⁊ o⁹ hō naturaliē mortalis sit: A Nō puto mortalitatē ad purā sed ad corruptā hois naturaz pertinere. Quippe si non peccasset homo ⁊ imortalitas ipsius imutabiliter firmata eēt: nō tā min⁹ hō esset verus: ⁊ q̄s mortales in incorruptibilitate refurgēt: nō min⁹ erūt veri hoīes. Nam si ptineret ad veritatez būane nature mortalitas: nequaq̄ posset esse hō q̄ esset imortalis. Nō ꝺ ptinet ad sinceritatē būane nature corꝛuptibilitas: siue ꝛcorꝛuptibilitas q̄m neutra facit aut destruit hoīem: ꝺ altera valet ad ei⁹ miseriā: altera ad beatitudinē. Sed q̄m null⁹ est hō q̄ nō moriat: ideirco mortale ponit in hois diffinitiōe a ꝓbis: q̄ nō credi derunt totū hominē aliq̄s potuisse aut posse eē imortalē. Quare nō sufficit ad demōstrādū illū hoīem debere mortalē eē ob hoc q; ver⁹ hō erit: B Quere q̄ tu aliā rōnem: quia ego illā nescio si tu nescis qua ille ꝓbet posse mori. B Dubiū non est: quia sicut de⁹ erit ita oīpotēs

erit. B Verū est. A Si ḡ voluerit: poterit aliam suā ponere ⁊ iterū sumere. B Si hoc nō pōt nō videt qr sit oīpotēs. A Poterit igitur nunq̄ mori si volet: ⁊ poterit mori ⁊ resurgere. Sine aūt animā suā ponat: nullo alio faciēte: sine alius hoc faciat vt eā ponat ipo permittēte: q̄ntū ad ptātē nihil differt. B Nō ē dubiū. A Si igit voluerit ꝓmittere: poterit occidi: ⁊ si noluerit nō poterit. B Ad ꝟ nos indeclinabiliter ꝓducat ratio. A Nō ḋq̄ nos docuit: qr oportet eum maiusq̄ aliquid habere: q̄ ḋcḋ sub deo est: qō ſpōte dat ⁊ non ex debito deo. B Ita est. A Hoc aūt sub illo nec extra illū inuenit pōt. B Verū est. A In ipo igit inueniendū est. B Sic sequit. A Aut igit seipm aut aliḋ de se dabit. B Nō possum aliter intelligere. A Querēdū nūc est cuiusmodi hec data debebit esse. Dare nā qs se nō poterit deo: aut aliḋ de se q̄i non habēti vt suus sit qm oīs creatura dei est. B Sic est. A Sic ḡ intelligenda est ꝟ datio: qr alii q̄ mō ponet se ad honorē dei: aut aliḋ de se q̄ mō debito: nō erit. B Ita sequit ex supra dict. A Si dicim⁹ qr dabit seipm ad obediēdū deo: vt pseuerant' seruādo iusticiā: ībdat se ei⁹ volūtati: nō erit hoc dare qō de⁹ ab illo nō exigat ex debito cūm rōnalis creatura debeat hāc obediētiā deo. B Hoc negari nequit. A Alio ita qs mō oportet vt det seipm deo aut aliḋ de se. B Ad hoc nos ipellit ratio. A Audeam⁹ si forte sit vitā suā dare: siue ponere aliam suā: siue tradere seipm morti ad honorē dei. Hoc enī er debito deuo nō eriget ab illo: qm nā qs nō erit peccatū i illo: nō debebit mori vt ditam⁹. B Aliter nēo intelligere. A Cōsideremus adhuc vtrū sic rōnabiliter ꝓueniat. B Dic tu ⁊ ego libēter audiā. A Si hō ꝓ suauitatē peccauit: an nō cōuenit vt q̄ aspitatē sanifaciat? Et si tas facile vicit⁹ est a diabolo vt deū peccādo exhonoraret: vt facilius nō posset: nōne iustū est vt hō sanificeno p:o petō: tanta difficultate vincat diabolū ad honorem dei: vt maiori nō possit. An nō est dignū ḡtenno ḋ se sic abstulit deo peccādo vt se plus auferre ā posset: sic se det deo satisfaciēdo vt magis se nō possit dare. B Nō est aliḋ rōnabili⁹. A Nihil aūt asperius aut difficili⁹ pōt hō ad honorē dei sponte ⁊ nō ex debito pati q̄ mortē: ⁊ nullatenus seipsum pōt hō magis dare deo q̄ cū se morti tradit ad honorem illius. B Vera sunt oīa hec. A Talem ḡ oportet eū esse ḋ ꝓ petō hois satisfacere volet vt mori possit si velit. B Video hoīem illū plane quem querim⁹ talē esse oportere ḋ nec ex necessitate moriat quoniā erit omīpotēs: nec ex debito quia nunq̄ peccator erit ⁊ mori possit ex libera volūtate q: necessariū erit. A Sūt ⁊ alia multa cur eū valde cōueniat hoīm infirmitatē ⁊ ꝓuersationē absq̄ peccato hre: q̄ facilius ⁊ clarius p se patent in eius vita ⁊ operib⁹ quām velut ante experimētum sola ratione mōstrari possint. Quia enim explicet q̄ necessarie q̄ sapienter factum est: vt ille ḋ holeo erat redēpturus ⁊ de via mortis ⁊ pditiōis ad viā vite ⁊ beatitudinis eterne docēdo reduceret: eū hoīb⁹ cōuersaret: ⁊ in ipsa cōuersatione eū eos doceret verbo q̄ liter viuere deberent: seipm exēplū pberet. Exemplū aūt se ipm quō dare infirmis ⁊ mortalibus vt ꝓpter iniurias aut contūelias aut dolores aut mortē a iusticia nō recederent: si ipm hec oīa sentire nō agnoscerēt?

Q̄ quātus incōmodorum nostrorū particeps sit: miser tamen non sit:

Capitulum XII. Bo.

Onia hec patenter oñdunt eū mortalē ⁊ incōmodorum nostrorū participē esse oportere. Sz hec oīa miserie nostre sunt: nunquid ḡ miser erit? A Req̄ ḡ. Nā sicut ad beatitudinē nō pertinet cōmodum qō habet ḋs cōtrauoluntatē: ita nō est miseria apprehendere sapiēter nulla necessitate aliqō incōmodū secundū voluntatē. B Concedendum est.

Quod cum alijs infirmitatibus nostris ignorantiam nō habeat: Ca. XIII.

Erū in hac similitudie quā hre debet eū hoibus: dic vtrum ignorantiā ḋ q̄ sicut alios in fi rmitates nr̄as habiturus sit? B Quid dubitas de deo vtrum sit oīa sciēs? B Quia quāuis sit īmortalis fiitur⁹ ex vna natura: mortalis tñ erit ex hūana: Cur ḡ nō similiter poterit ille hō esse vere ignorās sic vere mortal erit? A Illa hois assūptio in vnitatē pſone dei nō nisi sapienter a summa sapia fiet: ⁊ ideo nō assumet in hoīe qō nullo mō vtile sed valde noriū est ad opus quod idem hō facturus est. Ignorātia nā q̄ ad nihilum illi vtilis esset: sed ad multa noria. Qui nō enim tot ⁊ tanta opa que facturus est facier sine summa sapia? Aut quō illi hoīes crederēt si eū sciēt nescīū? Si aūt nesciēt: ad ḋd erit illi vtilis ignorātia illa? Deide si nihil amat' nisi qō cognoscit: sic nihil erit boni qō ñ amet: ita nulli bonū erit qō ignorat. Bonū aūt nemo pfecte nouit nisi ḋ illō a malo scit discernere. Hanc ḋs discretionē nullus scit facere nisi qui malū ignorat. Sicut igit ille de q̄ loq̄mur oīno pfecte sciet bonū: ita nullū ignorabit malū. Omnē igit habebit scientiaz q̄ntus eā publice in hoīm cōuersatione nō oñdat. B Hoc in maiori etate ita videt sicut dicis: si in infantio sicut nō erit tēpus ꝓgruū vt in illo appareat sapia: ita nō erit op⁹: et iō nec ꝓgruū vt illā habeat. A Nōne viri q: sapiēter fiet illa incarnatio. Sapiēter nā qs assumet deus mortalitatē: ḋ sapiēter q: valde vtiliter vtet. Ignorantiā xo nō poterit assumere sapiēter: q: nūq̄ est vtilis ꝟ semp noria: nisi forte p eā malavoluntas q̄ nunq̄ in illo erit ab effectu restringit'. Nam etsi aliquā ad aliud nō nocet: ꝟ solo tñ nocet: q: scīe bonū auferet. Et vt breuiter absoluam qō q̄ris erā hō ille erit plen⁹ deo: sp in seipo erit: vñ nūq̄ erit sine ei⁹ potētia ⁊ fortitudīe ⁊ sapia. B Video ꝟ christo fuisse sp nō dubitarē: iō tñ q̄sti vt de ꝟ q̄s rōnem audirē. Sepe nā qs aliḋ esse certi sumus: ⁊ tñ hoc ratiōe probare nescimus.

Quomodo mors eius prevalet nūero ⁊ magnitudini pcōr oīm: Ca. XIIII.

Unc rogo vt doceas me quō mors ei⁹ ꝓualeat nūero ⁊ magnitudini pcōr oīm: cū vnā q̄ patam⁹ leuissimū pctm tam infinitū mōstres vt ſ nūer⁹ obtēdat infinit⁹ mūdor⁹ ḋ sic pleni sint creaturis sic iste est: nec possint fnari ḋn redigant' in nihilū: nisi faciat aliquis aspectū vnā ꝓtra volūtatē dei: non tñ fieri debeat. A Si pōs esset hō ille ⁊ ḋs esset scires ⁊ diceret tibi nisi occideres hoīem illū pibit mūd⁹ iste tot⁹: ⁊ ḋcḋ deus nō est: faceres hoc ꝓ pservāda omni alia creatura? B Non facerē etiam ſ mihi infinitus numerus mundo⁹ obtenderet'. A Quid si verū tibi diceret: aut eum occides: aut oīa peccata mundi venient super te? B Responderem me potius alia oīa peccata velle ſsapere: non solū huius mūdi q̄ fuerūt ⁊ q̄ futura sunt: ꝟ ⁊ ḋcq̄ ſup ꝟ cogitari pōt q̄ ille solā: qō nō solum de occisione eius: sed ⁊ de q̄libet qua lesione q̄ illum tangeret

respondere me existimo debere. A Recte existimas: Sed dic mihi, curita eor tuũ iudicat: vt plus horreat vnũ peccatũ in lesione huius hois q̃ alia omnia q̃ cogitari possunt: cũ oĩa quecũq; fiunt peccata contra illum sunt? B Q̃n peccatũ q̃ in psona eius fit: incõparabiliter superat omnia illa q̃ extra psonã illius cogitari possunt. A Quid vices ad hoc: qa sepe libenter alioꝝ patiar quasdam in mea psona molestias ne maiores patiar in rebus meis? B Quia deus nõ eget hac patia cuius potestati oĩa subiacent: sicut tu supra cuidã mee interrogationi respondisti. B Bene rides. A Videm⁹ q̃ qz violationi vite corporalis huius hois nulla imensitas vel multitudo peccatoꝝ extra psonã dei cõparari valet. B Apertissimum est. A Quantũ bonũ tibi videt eius interẽptio tã mala est? B Si esse eius tam bonum est: q̃ mala est eius destructio: pl⁹ est bonũ incomparabiliter q̃ sunt ea peccata mala q̃ sine existimatiõe supãt eius interẽptionẽ. A Hec dicis. Cogita etiã qz peccata tñ sunt odibilia q̃ntũ sunt mala: & vita ista tantus amabil q̃ntus est bona. Unde sequit qz vita hec plus est amabilis q̃ sunt peccata odibilia. B Nõ possus nõ intelligere. A Potas ne tantum bonum tam amabile posse sufficere ad soluendus q̃ debet p peccatis totius mũdi? B Immo põt plus in infinitum. A Videsigr quõ vita hec vincat omnia peccata si p illius deũ. B Aperte. A Si ergo dare vitã est mortem accipere: sicut datio huius vite prenalet oĩb⁹ hoĩm peccatis: ita & acceptio mortis,

Quõ deleat mors eius etiam peccata cũ perimentium: Capi. XV. Bo.

La esse de ofñibus peccatis q̃ p
1 sonã dei nõ tãgit: cõstat. Sz
nũc video aliud q̃rendũ. Nã
si tã malũ est eũ occidere: q̃ bona ẽ
vita ei⁹: quõ põt mors eius superare
delere petã eoꝝ q̃ eũ occiderũt? Aut
si aliquis eoꝝ petis delet: quõ põt alio
rum q̃q; hoĩm aliquõ delere? Credi
mus enim qz & mihi ex illis saluari sũt
& innumerabiles alij saluandi. A

Hãc q̃stionẽ soluit aplus q̃ dixit: Quia si cognouissẽt: nũq; dñm glie crucifixissent. Cui nãq; differũt scire factũ peccatũ & qõ p ignorantiã fit: vt malũ qõ nunq; facere possent p nimietate sua si cognoscerent: veniale fit qz ignorant factũ ẽ. Deũ esse occidere nullus hõ vnq; sciẽter falsez velle posse: & iõ q̃ illũ occiderũt ignorant: nõ in illud infinitũ peccatũ eis nulla alia ꝑpari possunt petã ꝓ ruerũt. Nã nõ ꝓsiderauim⁹ eius magnitudinẽ ad videndum q̃ bona est vita illa: scõm hoc qõ ignoranter factũ est: sed q̃si sciẽt fieret qõ nec vnq; fecit aliquis nec facere potuit. 1. Cor

B Rõnabiliter interẽptores christi ad veniã petẽdi sui ptingere potuisse mõstrasti. A Quid tam q̃ris amplius? Ecce vides quõ rationabilis necessitas oñdat ex hoĩb⁹ placẽdam esse supnã ciuitatẽ: nec posse fieri nisi p remissionẽ petõꝝ: quã hõ nullus habere põt: nisi p hoĩem qui idẽ ipse sit deus atq; sua morte hoĩes petõres deo reconciliet. Aperte igr inuenim⁹ christũ quẽ deũ & hoĩem cõfitemur & mortuũ propter nos. Hoc aũt absq; oĩ dubietate cognito: constat q̃ ipse vicit certa esse: quã deus mẽrui nec̃t: & sapienter esse facta q̃ fecit dubitandũ nõ est: q̃nis nõ eoꝝ rõ intelligat a nobis. B Uerũ est qõ dicis: Nec aliqter⁹ qõ dixit esse vel aut qõ fecit rõnabiliter esse factũ dubito. Sz & postulo vt qõ q̃si nõ debere aut nõ posse fieri videt infidelib⁹ in fide christiana: & mihi q̃ rõne fieri debeat aut possit apias: nõ vt me in fide cõfirmes: sed vt cõfirmatis veritatis ipsius intellectu letifices.

Qualiter deus de massa pec-

catrice assũpsit hoĩem sine petõ: & de saluatione adepta eius: Ca. XVI.

Aptopter sic eoꝝ q̃ supra dicta sũt rõnẽ aperuisti: sic peto vt eoꝝ q̃ sũ adhuc q̃situr rõnẽ oñdas. Primũ scz q̃liter ó massa peccatrice, i. ó hũano genere qõ totũ infectũ erat petõ: hoĩem sine petõ q̃si assumi de fermẽtato deassũpsit. Nã licet ipa hois eiusdẽ ꝓceptio sit mũda & absq; carnalis delectatiõis peccato: xpo tñ ipsa vñ assumpta est inq̃tus ꝓcepta ẽ: & in peccis ꝓcepit eã mater ei⁹: & cũ originali petõ nata est: quia & ipa in adã peccauit: in q̃ oẽs peccauerũt. A Postq̃ cõstat hoĩem illũ cẽ deũ & petõꝝ reconciliatorẽ: dubiũ nõ ẽ eũ olim sine petõ ẽe: sed aũt cẽ nõ valet: nisi absq; petõ de massa peccatrice sit assũptus. Una ratiõe ho sapiẽtia dei & fecit si nõ possum⁹ intelligere: nõ debem⁹ mirari: sed cũ veneratiõe tolerare aliqd esse in secretis tãte rei qõ ignoram⁹. Quippe mirabilis deus restaurauit hũanã naturam q̃ instauranit. Eqliter enim vtrũq; deo facile ẽ: sz hõ ante q̃ eẽt nõ peccauit: vt fieri & deberet. Postq̃ hõ fact⁹ ẽ: peccãdo meruit: vt qõ & ad qõ fact⁹ erat: pderet: q̃nis non pdiderit oĩno qõ factus erat vt esset q̃ puniret aut cui deus misereret. Rectũ eũ hoĩ fieri posset: si in nihilum redactus esset. Tãto q̃ mirabilis deus illũ restituit q̃ instituit: quãto hoc ó peccatore contra meritũ illud nõ de petõe nec̃a meritũ fecit. Quãtũ etiã est deũ & hoĩem sic in vnũ cõuenire: vt seruata integritate vtriusq; nature idẽ sit hõ q̃ deus. Quis q̃ psumat vel cogitare qõ hũan⁹ intellectus valeat penetrare: q̃q; sapienter: & mirabiliter: tã misericordibile op⁹ factũ sit. B Assentior: qz nullus hõ potest in hac vita tantũ secretũ penitus aperire: nec peto vt facias: qõ nullus homo facere potest: sed tãtũ quãtũ potes. Pot⁹ ei pluadebis altiores ihe rerõnes latere si aliqnã te monstrauerit videre: q̃ si te nullam in ea rõnẽ intelligere nihil vicẽdo ꝓfuerit. B Video me ab importunitate mea nõ posse liberari. Sed si aliqtenus potero qõ postulas ostendere: gras agamus deo. Si vero nõ potero: sufficiãt ea q̃ supra ꝓbata sũt. Cũ enim deũ cõstat hoĩem fieri oportere: dubiũ nõ ẽ sapiẽtiã & potentiã illi nõ deesse: vt hoc sine peccato fiat. B Sic libenter accipio. A Oportuit vtiq; vt illa redẽptio quã christus fecit: prodesset: nõ solũ illius q̃ eo tpe fuerũt: sed etiã aliis. Sit ei rex aliqs eni tor⁹ populus siue ciuitatis sic peccauerit: excepto vno solo q̃ tñ ẽ ó illoꝝ genere vt nullus eoꝝ facere possit vnde mortis dãnationẽ euadat. Hic aut tẽ q̃ solus est innocẽs: tantã apud regẽ habeat gratiã vt possit: & tantã dilectionẽ erga reos vt velit: oẽs q̃ credẽt suo ꝓfitio reconciliare quodã seruitio ipi regi valde placituro: qõ faciunt⁹ est die fin voluntatẽ regis statutos: & qui nõ oẽs possint q̃ reconciliãdi sũt ad diẽ illã ꝓuenire: cõcedit rex ꝓpter magnitudinẽ seruitij illius: vt quicũq; vel ante vel post diẽ illã cõfessi fuerint se velle p illud opus qõ ea die fiet veniam impetrare: & ad pacẽ ꝓfitutũ ibi accedere: ab oi culpa sint absoluti ꝓterita. Et si ꝓtigerit vt post hãc veniã iterũ peccent: si digne satisfacere & corrigi deincepso voluerit: p eiusdẽ pacti efficaciã iterũ veniã recipiãt: sic tã vt nullus palgaũ eius ingrediat donec factum sit & vñ culpe relaxent. Scõm hãc similitudinẽ quoniam nõ potuerũt oẽs hoĩes qui saluãdi erãt ꝓfientes esse: q̃ redemptionẽ illam christus fecit: tanta fuit vis in eius morte: vt etiã in absentes vel loco vel tpe: ei⁹ ꝓtendat effect⁹. Qz aũt nõ solũ ꝓsentibus ꝓdesse debeat: hinc facile cognoscat: qz nõ tot ꝓsentes eius esse morti potuerunt: & ad supernę ciuitatis cõstitutionẽ ne-

ertsarij sunt: etiã si oẽs ꝙ eiusdẽ mortis tpe vbiq; erãt ad illã redẽptionẽ admitterent. Plures eñ sũt demoneꝰ ꝙ de ꝗbus restamꝰ duos ẽ numeꝰ eoꝝ si ea die vixerent homines. Nec credendũ ẽ er quo factus ẽ homo vllũ tpis fuisse quo mundus iste eũ creaturis (que facte sunt ad vsus hois) sic vacuus fuisset: vt nulli⁹ esset in illo ex hũano genere ad hoc pertinens ꝓpter qõ factꝰ est hõ. Videt eñ inconuenies ꝙ deus vel vno momento pmiserit hũanũ genꝰ: ꝛ ea ꝙ fecit ꝓpter vsuꝫ coꝝ: de ꝗbus supna cinitas perficienda est: quasi frustra extitisse. Nã aliquatenꝰ inuanũ esse videretꝝ q̃diu nõ ad hoc ꝓpter qõ martine facta essent: viderentur subuersiere. B Cõgruenti rõne ꝛ cui nihil repugnare videtur monstras nullũ vnq; tpis fuisse: ex quo factus ẽ homo: ubiq; aliq̃ ꝙ ad eã pueneret (sine ꝙ factus eẽt vane ois hõ) reconciliationẽ: quod nõ solũ ꝓuenies sed etiã necariũ cẽ possimꝰ ꝛcludere. Si eñ ꝓuenientiꝰ ꝛ rõnabiliꝰ est ꝰ q̃ aliqñ nullũ fuisse: de ꝙ (intẽtio dei q̃ homine fecit) pficeret: nec est aliq̃d quod huic obuiet rõni: necẽ ẽ sp aliquẽ ad p̃dictã reconciliationẽ ptinentẽ fuisse. Unde adã ꝛ eiã ad illã ptinuisse redẽptionẽ dubitanduꝫ nõ est: ꝗbus hoc auctas diuina apte nõ ꝓnũcier. A Incredibile q̃ videt qñ deus illos fecit ꝛ ꝓposuit imutabiliter facere de illis oẽs hoies quos ad celestem cinitatẽ assũpturꝰ erat: q illos duos ab hoc excluserit ꝓposito. B Immo illos maxime ad ꝰ fecisse credi debet: vt eẽnt de illis ꝓpter qõ facti sũt. A Bene ꝓsideras. Nulla eñ ala ante mortẽ ch: isti paradisũ celestes ingredi potuit: sicut supra dixi de regio palatio. B Sic tenemus. A Virgo añt illa de qua ille hõ assumptus est de ꝙ loquimur: fuit de illis qui añ natiuitatẽ cius p eũ mũdati sunt a peccatis: ꝛ in eꝰ ipa mundicia de illa assumptꝰ est. B Placeret mihi multum qõ dicis nisi cũ ipe debeat a seipõ habere mũdiciã a peccato: videl eã habere a matre ꝛ ñ p se mundus esse sed p illam. B Nõ ita est. Sed qñ matris mundicia ꝙ quã mũdus est: nõ fuit nisi ab illo: ip se q̃s p seipm ꝛ a se mũdus fuit. B Bene ẽ de hoc: verũ adhuc mihi aliud videt querendũ. Dixim⁹ eñ supꝝ q: ñ necitate moritur⁹ erat: ꝛ nũc videm⁹ q: mat eiꝰ p eꝰ mortẽ futuraꝫ mũda fuit: qõ nisi illa fuisset: ipe ꝰ illa eẽ nõ potuisset. Quõ ꝙ nõ necitate mortuus est ꝙ nõ nisi q: moriturꝰ erat potuit esse? Nã si moriturꝰ nõ esset: ꝛgo de ꝙ assũptus est mũda nõ fuisset: qñ hoc neq; q̃ valuit esse nisi verã eꝰ mortẽ credẽdo: nec ille ꝰ illa potuit aliter assumi. Quare si ꝙ moriturus ẽ er necitate posteq̃ assũptꝰ est de ꝛgine: potuit non eẽ assumptꝰ de ꝛgine posteq̃ ẽ assũptꝰ: qõ nõ ẽ possibile. A Si bene que supra dicta sunt ꝓsideraſſes: hanc questionẽ ꝛ illis vt puto solutã intellexisses. B Nõ video quõ. A Rõne quãdo quesiimus verũ ille mentiri potuerit: monstraiuꝰ in mentiendo duas esse potestates: vnã videlicet volendi mentiri: alterã mentiendi: ꝛ quoniã eã mentiendi potestatẽ haberet: hoc a seipõ habuit vt nõ posset velle mentiri: iccirco de sua iustitia qua veritatẽ seruauit: eũ laudandũ esse. B Ita est. A Simil⁹ est in seruando vitã: potestas volendi seruare: ꝛ ptãs seruandi. Cũ ꝙ querit vtr idẽ deꝰ hõ potuerit seruare vitã suaꝫ vt nũq; moreret: dubitandũ non est qa sp habuit ptãtẽ suã di: quãuis necuerit velle seruare vt nũq; moreret: ꝛ qñ hoc a seipõ habuit vt sez velle non posset: nõ necitate sed libera potestate aiam suã posuit. B Non olino similes fuerunt in illo iste ptãtes: mẽtẽdi videlicet ꝛ suã di vitã. Ibi eñ sequitur: quia si vellet posset mentiri: hic ꝛo videtur quia si non mori vellet: nõ magis hoc posset ꝙ

posset non esse quod erat. Nam ad hoc erat homo vt moreret: ꝛ ꝓpter huius future mortis fidẽ de virgine potuit assumi: sicut supra dixisti. B Quemadmodũ ꝓtas illum nõ potuisse non mori: aut necessitate mortuũ esse: quia nõ potuit non esse qõ erat: ita poteꝰ asserere illum non potuisse velle non mori: aut necessitate mori voluisse: quoniã quod erat nõ esse non potuit. Non eñ magis ipse factus est homo ad hoc vt moreretur ꝙ vt vellet mori. Quapropẽ si dicit nõ debes dicere: quia nõ potuit velle nõ mori aut necessitate voluit mori: sic non est dicendũ: q: non potuit non mori aut necessitate mortuꝰ est. B Immo qñ eidẽ subiacẽt rationi sez ꝛ mori ꝛ velle mori: vtrũq; videt in illo necessitate fuisse. B Quis se sponte voluit hominẽ facere vt eadẽ imutabili voluntate moreretur: ꝛ per huius fidẽ certitudinis virgo mũda fieret: de qua hõ ille assumeret? B Deus filius dei. A Rõne monstratũ est supra q̃ dei voluntas nulla cogit necessitate: sz ipa se spontanea sua seruat immutabilitate: qñ dicit aliq̃d necessitate facere? B Vere monstratũ est. Sz videmus econtra: quia qõ deus immutabiliter vult: nõ potest non esse: sed necesse est esse. Quapropter si deus voluit vt ille hõ moreretur nõ potuit nõ mori. A Ex eo q: filius dei assumpsit hominẽ ea voluntate vt moreret: ꝓbas eundẽ hominẽ nõ potuisse non mori. B Ita intelligo. A An nõ similiter apparuit ex his q̃ dicta sunt filiũ dei ꝛ assumptũ hominẽ vnã eẽ personã: vt idẽ sit deus et homo: ꝛ filius dei ꝛ virginis filius? B Sic est. A Idem igitur homo sua voluntate non potuit nõ mori ꝛ mortuꝰ est. B Negare nequeo. A Qñ ꝙ voluntas dei nulla necitate facit aliq̃d sed sua ptãte: ꝛ volũtas illiꝰ fuit volũtas dei: nulla necessitate mortuꝰ est: sed sola sua ptãte.

B Argumẽtationib⁹ tuis obuiare nequeo: nã nec ꝓpositiões ꝙs ꝓmittis: nec ꝓsequẽtias ꝙs infero vllatenꝰ refutare valeo. Sed tũ hoc mihi sp occurrit qõ dixi: quia si vellet nõ mori: nõ magis ꝰ posset ꝙ non eẽ qõ erat: Vere nã ꝙ moriturꝰ erat: qñ si ꝛo ꝰ fuisset mortuꝰ non fuisset vera fides future mortis eius: p quã ꝛ illa virgo de ꝙ natꝰ est: ꝛ alij multi mũdati sũt a peccato. Nam si vera non fuisset: nihil ꝓdesse potuisset. Quapropter si potuit non mori: potuit facere non esse verum quod verũ erat. B Quare ꝛo erat anteq̃ moreret qz moriturꝰ erat? B Qñ ꝰ ipe spõte voluit ꝛ imutabili volũtate. A Si ꝙ sicut dicis iccirco nõ potuit nõ mori: qz vere moriturꝰ erat: ꝛ iõ vere erat moriturꝰ: qz ꝰ ipe spõte ꝛ imutabiliꝰ voluit: sequit̃ illuꝫ non obstinatũ nõ potuisse nõ mori: nisi quia imutabili volũtate voluit mori. B Ita ẽ. Sz ꝙcũq; fuerit cã: verũ est tñ qz nõ potuit nõ mori ꝛ necẽ fuit illã mori. A Mimis heres in nihilo: ꝛ vt dici solet ꝗrio nodũ in scirpo. B An eos oblitꝰ q̃d obiecerim excusationib⁹ tuis: in huiꝰ disputationis nẽ ꝓncipio: qz videlicet qõ postulabaꝫ nõ faceres doctis: sed mihi ꝛ hoc ꝓm mecũ pertẽtib⁹ ẽ? Sustine igit̃ vt pro tarditate ꝛ hebetudine nostri ingenij queri ꝗrem⁹ mihi ꝛ illis etiã in pueritib⁹ ꝙstionib⁹ fiẽ incepisti satisfacias. B Jã dixim⁹ qz deus ipossibile vꝰ aliq̃d non posse: aut necessitate facere.

Q. in deo non sit necessitas vt impossibilitas: ꝛ q̃ sit necessitas cogens ꝛ necessitas non cogens: Ca. XVII

Omnis q̃ppe necitas ꝛ ipossibilitas cꝰ subiacet volũtati. Illiꝰ aũt volũtas nulli subditur necitati aut ipossibilitati. Nihil eñ est necariũ aut ipossibile: nisi q: ipse ita vult. Jpm ꝛo aut velle aut nolle aliq̃d ꝓpter necessitatẽ aut ipos-

sibilitatē alienū est a ꝟitate: Quare qđ ista que vult: ⁊ nō nisi q̄ vult fa-
cit. Sicut nulla necessitas fuit ipossi-
bilitas p̄cedit eū velle aut nolle: ita
nec eius facere aut nō facere: quāuis
nulla velit ĩmutabiliter ⁊ faciat. Et
sicut cū deus facit aliquid: postq̄ fa-
ctū est: iā nō potest nō esse factū: sed
semp verū est factuꝫ eē. Nec tñ recte
dicitur impossibile deo esse vt faciat
qđ p̄teritū est nō esse p̄teritū. Nihil
enī ibi opat̄ necessitas nō faciendi
aut impossibilitas faciēdi: sed dei so-
la voluntas qui veritatē semp (qm
ipe virtus est) ĩmutabilem sicuti est
vult eē: ita si ꝓponit se aliq̄d ĩmuta
biliter facturꝫ ꝙuis quod ꝓponit an
teq̄ fiat nō possit nō esse futurū: nō
tñ ulla est in eo faciendi necessitas
aut non faciendi impossibilitas: qm
sola opatur in eo voluntas. Quod
enī nēq̄ dicit deus nō posse: nulla
negatur in eo potestas: sed insupera
bilis signatur potentia et fortitudo.
Non enī aliud intelligit nisi qz nul-
la res pōt efficere vt agat ille qđ ne-
gatur posse. Nā ꝟsitata est hominū
multū locutio: vt dicatur reꝰ aliq̄
posse: non quia in illa: sed quoniā in
alia re ē potestas. ⁊ nō posse: nō qm
in illa sed quia in alia re est impoten
tia. Dicimꝰ nāq; ille homo pōt vin-
ci: ꝓ⁹ aliquis potest eum vincere: ⁊
ille non potest vinci: ꝓ⁹ nullus eum
vincere potest. Non enī potestas est
posse vinci sed impotentia: nec vin-
ci nō posse impotentia est sed p̄ās.
Nec dicimus deuꝫ necessitate facere
aliq̄d: eo qđ ĩ illo sit ulla necessitas:
sed quoniā ē in alio: sicut dīi de im
potentia: quādo dicit nō posse. Om
nis quippe necessitas est aut coactio
aut ꝓhibitio: que due necessitates cō
ueniunt inniē contrarie: sicut ne-
cesse ⁊ impossibile. Quicquid nāq;
cogit eē: prohibet nō esse: ⁊ qđ co-
gitur nō esse: prohibetur esse: quēad-
modū qđ necesse est esse: impossibi
le est non esse: ⁊ quod necesse est non
esse: impossibile est esse: ⁊ conuersim.
Cum autem dicimus aliquid neces-
se esse: aut nō esse in deo: nō intelligi
tur q̄ sit in illo necessitas aut cogens
aut ꝓhibēs: sed significatur q̄ in os-
tibus alijs rebus est necessitas ꝓhibē
dens eius facere ⁊ cogens non facere
ꝓtra hoc quod de deo dicit. Nā cuꝫ
dicimus qz necesse est deū semp ver
dicere: ⁊ necesse ē eū nūq̄ mētiri: nō
dicitur aliud nisi quia tāta est in illo
constantia seruandi veritatē vt nece
sit nullaꝫ rem facere posse vt verum
nō dicat aut vt mentiatur.

Quō vita christi soluatur deo ꝓ⁹ peccatis hominū: ⁊ quō debuit christꝰ et non debuit pati: Ca. XVIII

Quapropter cuꝫ dicamus quia
q hō ille qui fm̄ vnitatē ꝓsone:
sicut supra dictū ē: idē ipe est
qui filius dei: deus nō potuit nō mo
ri aut velle nō mori postq̄ de virgi-
ne natus est: nō significat in illo vlla
ipotentia seruādi aut volendi ser-
nare vitā suā imortalē: sed ĩmutabi
litas volūtatis eiꝰ q̄ se ꝓpōte fecit ad
hoc holem: vt in eadē voluntate p̄
seuerando moreret: ⁊ qz nulla res po
tuit illā voluntatē mutare. Vlꝰ enī
esset impotentia q̄ potentia si posset
velle mentiri aut fallere aut mutare
volūtatē: quā ꝑfus ĩmutabilē eē vo
luit. Et si quēadmodū supra dixi eū
aliquis ꝓpōte se ꝓponit aliq̄d factu
rū bonū: ⁊ eadē volūtate postea pfi
cit quod ꝓposuit: ꝙuis cogi possit si
nolit ꝓmissuꝫ soluere: nō tñ dicend⁹
est necessitate facere quod facit: sed
ea qua ꝓposuit libera voluntate.
Nō enī necessitate aut impotentia fi
eri vl nō fieri dīa debet aliquid: vbi
neq; necessitas nec impotentia q̄q̄
operanē: sed voluntas. Si in q̄ nrā
in homīe mlto magis necessitas aut
impotentia: nequaq̄ nominā de sunt
in deo: q̄ nihil nisi quod vult facit: ⁊
cuius volūtatē nulla vis cogere aut

Ysa. 53.

Jo. 10.

ꝓhibere valet. Ad hoc ergo valuit ī
christo diuersitas naturaꝝ ⁊ vnitas
ꝓsone: vt quod opus erat fieri ad ho
minū restaurationē: si hūana nō pos
set natura: faceret diuina: ⁊ sī diuine
mīle cōuenirent: exhiberet hūana: ⁊
nō alꝰ atq; alꝰ: sed idē ipe esset qui
virq; perfecte existens q̄ humanaꝝ
soluere qđ illā debebat: ⁊ ꝑ diuinaꝝ
posset qđ expediebat. Dem q̄ virgo
que per fidē munda facta ē: vt de il-
la posset assimi: nequaq̄ credidit il
li moriturū: nisi quia vellet: quēad-
modū per ꝓphetaꝝ qui de illo dixit:
Oblatus ē: quia ipe voluit: didice-
rat. Quapropter quoniā vera fuit
fides eius: necesse erat ita futurū esse
sicut credidit. Qr si te iterꝫ perturbat
qz dico necesse erat: meneto qz ver-
tas fidei ꝛgnas nō fuit causa vt ille
ꝙte moreret: Is qz hoc futuꝫ erat:
vera fuit eius fides. Tobrez si dr: ne-
cesse erat vt voluntate sola moreretur: ⁊ vera fuit fides sue ꝓphetie q̄
de hoc ꝓcesserat: nō est aliud q̄ si di
cas: necesse fuisse ita futurū esse: qm
sic futuꝫ erat. Ymmmōi aūt nēcitas
nō cogit rem esse: sed esse rei facit ne-
cessitatē eē. Et nāq; necessitas p̄ce-
dens: que causa ē vt sit res: ⁊ ē necel
sitas sequēs quā res facē. Precedēs
⁊ efficiens nēcitas est cū dicit celum
volut: qz necesse ē vt volue: sequēs
vo ⁊ que nihil efficit: sed fit: ē cuius di
co te ex necessitate loqui: qz loquer⁊.
Cū enī hoc dico: significo nihil face-
re posse: vt dū loquer⁊ nō loquar⁊:
ñ q̄ aliq̄d te cogat ad loquēdū. Nā
violentia naturalis ꝺditionis cogit
celū volue: vo nulla necessitas fa-
cit loqui. Sed vbicūq; est precedēs
necessitas: est ⁊ sequens: nō aūt vbi
sequens: ibi statim ⁊ p̄cedens. Pos-
sumus nāq; dicere: necesse est celum
volui: quia voluit: sed nō similiter ē
vez iccirco te loqui: qz necesse est vt
loquar⁊. Ista sequēs necessitas cur-
rit ꝑ omnia ꝑ⁹a hoc mō. Quicq̄d
fuit: necesse ē fuisse: Quicq̄d ē: nece
ē esse: ⁊ necesse ē futuꝫ fuisse. Quic-
quid futuꝫ est: necesse est futuꝝ esse.
Hec ē illa necessitas: que vbi tractat
Aristoteles de ꝓpositionibus sin gu
laribus ⁊ futuris: videt̄ vtrumlibet
destruere: ⁊ omnia esse ex necessitate
astruere. Hac sequenti ⁊ nihil efficiē
ti necessitate: qsi vera fuit fides vel
ꝓphetia de christo: quia ex voluntā
te nō ex nēcitate moꝝ⁹ erat: necesse
fuit vt sic eēt. Vae homo factus ē:
hac fecit ⁊ passus est: quicquid fecit
⁊ passus ē: hac voluit quecūq; volu
it. Ideo ergo nēcitate fuerunt: quia fu
tura erant: ⁊ futura erāt quia fuerūt:
⁊ fuerunt quia fuerunt. Et si vis om
que fecit ⁊ que passus est veram sci-
re necessitatē: scito omnia ex necessita
te fuisse quia ipe voluit. Voluntatē
vero eius nulla precessit necessitas.
Quare si nō fuerūt nisi qz ipe volu
erit: si nō voluisset ea fuissēt. Sic itaq;
nemo tulit animā eius ab illo: ꝙs ipse
posuit eā ⁊ iterū sumpsit eam: qz po-
testatē habuit ponendi animā suam:
et iterū sumendi eā sicut ipe dicit.

B Satisfecisti mihi illū non posse
ꝑari vlla necessitate mortē sustinere:
nec me penitet vt hoc faceres impor
tunū tibi extitisse. B Ostendim⁹
vt puto certā rationē quō deus assū
pserit homines sine peccato de massa
peccatrice: sed nequaq̄ negādū est: si
mo aliam esse ꝑter istam quā dixi-
mus: excepto hoc qz deus facere pōt
quod hominis ratio comprehendere
nō potest. Verūz quoniā ⁊ ista mihi
videtur posse sufficere: ⁊ si alia nunc
inquirere vellem: necesse eēt inuesti-
gare q̄d sit originale peccatū: ⁊ quo-
modo a ꝓmis parentibus in vniuer-
sum genus humanū ꝑter illā de quo
agimus hominē diffundat: ⁊ incide-
rē in quasdam alias questiones que
sibi postulant tractari: ea quā dixi-
mus ratione contenti: que deincepto
relinquant opere ꝓsequamur. B Ve
rio: sed eo pacto vt tu aliquādo au-
xiliante deo illā aliaꝝ rationē quam

alie inquirere vtas: q̄si debitū exol-
uas. ℟ Quoniaz voluntatē hanc
scio me gerere: qō petis nō denego: ſ
q: de futuris incertus suz: ꝓmittere
non audeo: ſ dei dispositioni cōmit-
to. Sed dic nūc q̄d tibi de questione
quā in ꝓncipio ꝓposuisti: ꝓpter quā
alie multe se ingesserunt ꝓsequendaz
videaſ. ℟ Sūma q̄stionis fuit: cur
deꝰ hō factꝰ sit: vt p̄ mortē suā saluā-
ret hominē: cuz ſ alio modo potuisse
facere videret. Ad qō tu multa ſ ne-
cessaria rōnibꝰ rādens ostendisti re-
staurationē hūane nature non debu-
isse remanere: nec potuisse fieri: nisi
solueret hō qō ꝓ peccato deo debe-
bat. Q̄ debitū tāt erat vt illō cū nō
deberet soluere nisi hō: nō posset nisi
deus: ita vt idē esset hō qui deꝰ. Hā
necesse erat vt deꝰ assumeret hoīem
i vnitatē ꝓsone: q̄tenꝰ q̄ i natura sol-
uere debebat vt nō poterat: in ꝓsona
esset qui posset. Deinde q: de ℣gine
vt a ꝓsona filij dei cēt assumēdus hō
ille qui de⁹ cēt: vt quō sine peccato ſ
massa peccatrice assumi potuerit mō
strasti. Hiā autē huius holo tā sbti
mēte tā ꝓciosaz aptissime probasti: vt
sufficere possit ad soluēdū qō ꝓ pec-
catis totꝰ mūdi debeāt vt plus in in-
finitū. Restat ſ nūc considere quō illa
soluat deo ꝓ peccatis hoīm. ℟
Si propter iusticiam se permisit oc-
cidi: nonne ad honorem dei vitam
suam dedit? ℟ Si possum intel-
ligere qō nō dubito: q̄uis nō vidi: quō rōnabiliꝰ ſ fecerit: eā vt iustitiaz
dedit ideclinabiliꝰ vt virā suā et̄nā
seruare potuerit. fateor illū tale q̄d
ſpōte dedisse deo ad honorē illiꝰ: cui
quicq̄d deꝰ nō ē: cōpari non potest:
vt qō ꝓ osibus oīm hoīm debuit recō
pensari potest. ℟ An nō intelligi
q: cū miserias vt ꝓmelias vt mortez
crucis eī latronibus sibi ſicut supra di-
ximus ꝓpter iustitiā quā obediens
seruabat: illaras: benigna patīcia su
stinuit: exemplū dedit hoībus q̄tenꝰ
ꝓpter nulla incommoda que sentiri
pūt a iusticia quā ſ deo debēt: declinēt:
qō minime dedisse: si ſm potentiaz
suā mortē ꝓ tali causa illatā declinas-
set. ℟ Videt q̄ nulla ipe ſ exēplū
necessitate dederit: qm̄ multi aſ aduen-
tū eius: vt iohānes baptista post
aduentū ante mortē eius fortiē mor-
tē ꝓ vitate sustinēte: illud sufficiē-
ter dedisse noscunt. ℟ Nullꝰ vn-
q̄ moriendo hō ꝓter illū deo dedit
qō aliqs necessitate ꝓditurꝰ ſ erat:
aut soluit qō nō debebat. Ille vero
sponte patri obtulit qō nulla necessi
tate vnq̄ amissurꝰ erat: vt soluit ꝓ
peccatoribus qō ꝓ se non debebat.
Quapropē ille mito magis ꝓdit exē
plū vt vnusquisq; qō aliqn incūcā
ter amittur⁹ est ꝓ seipso reddere deo:
cuius rō postulat: non dubitet: q̄ cum
nullatenus aut ꝓ se indigeret: aut co
geret ꝓ aliqo ḡnus nihil nisi penā de-
bebat: taz ꝓciosam vitā: imo seipsuz
tantā scilicet ꝓsonā: tanta voluntā
te dedit. ℟ Multū ꝓpinquas de-
sideriꝰ meos: ſ sustine vt quiddā q̄
rā: qō q̄uis fatuū forsitan putes q̄
rere: non tamē i ꝓmptu mihi ē quid
respondeaz si a me queraſ. Dicio q:
quando moriturus ē: dedit quod nō
debebat. Sz nemo negabit illū me-
lius fecisse quando illud ad exēpluz
taliter dedit: vt magis hoc placere deo
q̄ si non hoc fecisset: aut dicet cuz nō
debuisse facere qō meliꝰ esse vt quod
magis placere deo intellexit. Quo-
modo ergo asserimus cuz non debu-
isse deo qō fecit: id est qō melius esse
vt magis placere deo cognouit: ꝓcer-
tum cuz creatura debeat deo totū qō
est: vt qō scit vt qō potest. ℟ Nā-
ullo creatura nihil habeat a se: quan-
do tamē illi deus concedit aliquid il
icite facere vt nō facere: dat illi ita suā
esse vtrūq; vt licet aliter sit melius:
neutruz tamē exigatur determinate:
sed siue faciat quod melius est siue al
terū: debere facere dicaſ quod facit.
Et si facit quod melꝰ est: ꝑmittz ha-
beat: quia ſponte dat quod suuz est.

Nam cū virginitas melior sit coniu-
gio: neutruz tamē ab hoīe determi
nate exigit: sed vt q̄ coniugio vti: vt q̄
virginitatē seruare maluit: quod fa
cit: debere facere ꝺr. Nemo enī ℣gi-
nitatē siue ꝓlongaz dicit eligi non de
bere: sed dicim⁹ q: qō maluit homo
anteq̄ aliquid boni statuat: hoc fa
cere debet: vt si virginitatē seruat ꝓ
ſpōtaneo munere qō offert deo: pre-
miū expectat. Cū ergo creaturaz di
cio deo debere qō melꝰ scit vt potest:
ſ intelligis ex debito: vt nō subaudis
ſi deus iubet: non est semper verum.
Siquidem vt dixi non debet homo
virginitatez ex debito: sed si maluit
debet vti ꝓlongo. Q: ſi te mouet ver-
bū qō est debere: nec potes illud itel
ligere sine aliq̄ debito: scito q: sic ꝓli
gi posse vt nō posse: vt necessitatē ali
quando dici: non quia sunt in rebus
vbi dicunt: sed quoniā sunt in alio:
ita vt debere. Quippe cuz dicim⁹ de-
bere pauperes a diuitib⁹ elemosynaz
accipere: non est aliud q̄ diuites de-
bere pauperibus elemosynā impēde
re: hoc nā q̄ debituz non est exigen-
dum a paupere: sed a diuite. Deꝰ q̄z
dicit omnibus debere pēsse: non quia
ille in hoc aliquo modo sit debitor: ſ
quoniaz omnia debent illi subesse: vt
debere facere quod vult: quoniam
qō vult debet esse. Ita quando vult
aliqua creatura facere quod suū est:
facere vt non facere dicitur debere fa
cere: quia quod ipsa vult debet esse.
Dominus itaq; Ieſus cum mortez ſi-
cut diximus sustinere voluit: quoniā
suum erat vt pati vt non pati: debuit
facere quod fecit: quia quod voluit:
fieri debuit: vt nō debuit facere: quia
non ex debito. Nempe quoniaz ipse
id est deꝰ vt hō: ſcōm humanā q̄dez
naturā ex q̄ fuit hō: sic accepit a di-
uina natura que alia est ab humana
esse suum quicquid habebat: vt ni-
hil deberet dare nisi qō volebat: ſm
personā vero sic a seipo habebat qō
habebat: vt sic perfecte sibi sufficiens
erat: vt nec alij quicq̄ retribuere de-
beret: nec vt sibi retribueretur dare
indigeret. ℟ Aperte nūc video:
quia nulla ratione seipsum mortī ex
debito sicut ratio mea videbaſ mon
strare debet ad honorem dei: vt tamē
facere debuit quod fecit. ℟ Ho-
nor vtiq; ille rationis est trinitatis: q̄re
quoniam idemipse est deus filiꝰ dei:
ad honorem suū seipsum sibi sicut pa
tri vt spiritui sancto obtulit: id est hu-
manitatem suam diuinitati siue que
vna eadēq; trium personarū est. Et
tamen in eadem ipsa veritate manen
tes apertius loquamur quod volu-
mus: dicamus sicut ſ suus habet: quia
filius sponte seipsum patri obtulit:
hoc namq; modo apertissime dicit: q: vt in vna ꝓsona totꝰ deus cui ſm
hominem se obtulit: intelligitur: vt p
nomen patris vt filij immensa quedā
in coetibus audientium: cum patrez
filius hoc modo postulare ꝓ nobis
dicitur: pietas sentit. ℟ Hoc li-
dentissime accipio.

Quāta rōne de morte eiꝰ se-
quatur humana saluatio:
Cā. XIX

Vtcunamur nūc q̄ possimus
ſ q̄ta inde rōne sequaſ humana
saluatio. ℟ Ad hoc rēdit cor
meū. Nā q̄uis ſ mihi videar intelli
gere ipsam tā rationis cōtextionē a
te volo fieri. ℟ Quantum au-
tem sit quod filius sponte dedit non
est opus exponere. ℟ Sufficiē
ter patet. ℟ Cuz autem qui tan
tū donū sponte dat deo: sine retribu
tione debere esse nō iudicabis. ℟
Immo necesse eē video vt paī filio
retribuat: alioq̄n aut iniustꝰ eē vide
reſ si nollet: aut ſpōte ſi nō posset:
q̄ aliena sūt a deo. ℟ Qui retribu
it alicui: aut dat qō ille nō hz: aut di
mittit qō ab illo pōt exigi. Quiꝰ aūt
q̄ tantā rē filiꝰ faceret: cuꝫ ſa q̄ patris
erant: sua erant: nec vnq̄ debuit qō
illi dimitti posset. Quid ḡ retribuet

nullius rei egenti: et cui non est qđ
dare/aut dimitti possit? B Ex vna
parte video retribuendi necessitatē
et altera impossibilitatē: q: et neces
se ē deū reddere qđ debet: et nō ē qđ
reddat. A Si tanta et tāa debita
mercēo: nec illi nec alij reddit: inuia
nū filiꝰ rē tantā fecisse videbit. B
Hoc nefās ē estimare. A Necesse ē ergo vt alicui alij reddat qz illi
nō potest. B Inextricabiliter sēctur. A Si voluerit filius qđ sibi
debentur alij dare: poterit ne pater
iure illū prohibere: aut illi ei? debit
negare? B Imo et iustū et ne
cessariū intelligo: vt cui voluerit da
re filius a patre reddat: quia et filio
qđ suū ē dare licet: et pater qđ debet
si nisi alij reddere potest. A Quī
huc ꝓnientme fuerū et retributio
nes sine mortis attribuet qđ illis pro
pter quos saluādos (sicut ratio veri
tatis nos docuit) hominem se fecit: et
quibus vt dimiꝰ moriendo crēplū
moriendi ꝓpter iusticiaz dedit? Frus
tra q̄ppe imitatores eiꝰ erūt: si me
riti eius principes non erūt. Aut q̄o iu
stiꝰ faciet heredes debiti quo ipse nō
eget: et crudantie sue plenitudinis
qđ parcētes suos et fratres quos aspi
cit tot et tāto debitis obligatos: ege
state tabescere in ꝑ fundo miseriarū:
vt eis dimittat qđ ꝑ peccatis debēt
et deꝰ quo ꝑpē peccata carent? B
Nihil rationabiliusꝫ nihil
desiderabilius mūdus audire po
test. Ego q̄dē tātā fiduciā ex hoc cō
cipio vt taz viuere nō possim quanto
gaudio exulter cor meū. Videt enim
mihi q nullus hoīem renūciat deus a
se sub hoc nōe accedentē. A Ita
ē si accedat sicut oportet. Quemad
modū aūt sit ad tante gratie partici
patiōnē accedendū: et quō sub illa vi
uendū: nos vbiq; sacra scriptura do
cet que sup̄ solidā ꝛitatē: quā adiu
uante deo aliquatenus ꝓsperim⁹: vi
sum sup firmū fundamentuz fundata
est. B Vere quicqđ sup̄ fūdamē
tū hoc edificat sup firmā petrā fun
dat. B Puto me aliquantulus
tū me satisfecisse quēstioni: q̄uis hoc
melioꝛ me facere plenꝰ possit: et maio
res atq; plures q̄ meuz aut mortale
ingeniū cōprehendere valeat hꝰ rei sat
sint rōes. Phās etiā ē q: deꝰ vt ꝑ fa
ceret qđ dixim⁹ nullatenꝰ indigebat
si ita ꝛitas ꝛmutabiliter exigebat. Licet
enī hoc qđ hō ille fecit deus dicatur
fecisse ꝓpter vnitatē ꝑsone: deus ta
mē nō egebat vt de celo descenderet
ad vincendū diabolū: neq; vt ꝑ iusti
ciā ageret ꝓtra illū ad liberandū ho
minē/sed ab hoīe deꝰ exigebat vt dia
bolū vinceret: et ꝑ peccatū deū of
fenderat ꝑ iusticiā satisfaceret. Sic/
dez diabolo nec deꝰ aliquid debebat
nisi penā: nec hō nisi vicez vt ab illo
victꝰ illū reuiceret: si dēcē ab illa ex
igebat: ꝑ deo debebat nō diabolo.

Q magna tēp iusta sit misericordia dei: La. XX.

Plerico: dīa ꝛo dei q̄ tibi pe
rire videbat/ēn iusticiā dei et
petiū homis ꝓsiderabam⁹ taz
magnā tanez ꝓcor dē inuenim⁹ iusti
cie: vt nec maioꝛ nec iustioꝛ cogitari
possit. Nempe quid miserico: dia
intelligi valet: q̄ cum peccatori to:
mērio eternis damnato: et vīē se reci
piat nō habēt: deus pater dicit: Reci
pe vnigenitū meū et da ꝑ te. Et ipē fi
li: Tolle me et redime te? Quasi ei
hoc dicāt qđ nos ad christianā fidez
vocāt et trahūt. Quid enī iustiꝰ q̄
vt ille cui dat ꝑ qđ mat⁹ of debito: si
bito dat affectu dimittat de debitū?

Q impossibile sit diabolu⁹ recōciliari: La. XXI.

Diaboli ꝛo recōciliatiōnē de
q̄ queris/impossibilē intelli
geo si diligēter diuinā cōsidere
ris. Sic enī hō nō potuit recōciliari
nisi ꝑ hoīem deū q̄ mori posset: ꝑ eius
iusticiā deo restitueret qđ ꝑ pec
catū hoīs ꝑ diderat: ita angeli dānā
ti nō ꝑt saluari nisi ꝑ angelū deū: q̄

mori possit: et q̄ ꝑ iusticiā suā deo re
pararet qđ alioꝛ ꝑdā abstulerāt. Et sic
hō ꝑ aliū hoīez q̄ nō erāt eiusdē gener
q̄uis eiusdē erāt nature ñ debuit relevari: ita nullꝰ ā̄gel⁹ ꝑ aliū ā̄gelū sal
uari debet: q̄uis oēs sint vnꝰ natu
re: qm̄ nō sunt eiusdē generis sic̄ ho
mines. Nō enī sic sunt oēs angeli de
vno angelo quēadmodū oēs hoīes
de vno hoīe. Hoc q̄z remouet eoꝛ
restaurationē: qz sicut ceciderūt nul
lo alio nocēte vt caderent: ita nullo
alio adimēte resurgere debēt: qđ est
illis impossibile. Dicē enī in dignitatē
quā habituri erant non ꝑtē restituī:
qm̄ sine alieno auxilio ꝑdītez sum
quaz acceperāt steterent in ꝛitate si
nō peccassent. Quapꝛopt̄ si qs opi
nat saluatoꝛis nostri redēptionē vl
q; ad illos aliq̄ debere extēdi: rōna
biliter ꝓuincit: q: irrōnabilit̄ decipi
tur. Nō nō dico q̄ ꝑcū mortis eius
olīꝰ hoīm et angeloꝛ ꝑcla sua ma
gnitudine nō ꝑualeat: si qm̄ ꝑdito
angeloꝛ relevariōi immutabilis ratio
repugnat. B Rōnabilia et ꝓbis
nihil ꝓtradici possit q̄ dicis ola mihi
videt: et ꝑ vnꝰ q̄stiōis quā ꝓposu
mus solutionē: dēcād in nouo veteri
q testamēto ꝓtinet ꝑbatū ītelligo.

Q in his q̄ dicta sūt veritas ve teris et noui testamēti ꝑ bata sit: La. XXII

Am ēn sic ꝓbes deū fieri ho
minē et necessitate vt etiam si re
moueāt parēa q̄ de libet nrīa
posuisti: vt qđ de tribꝰ ꝓphis dei: et
de adā tenuisti: nō solū iudeis: sed et
paganis sola rōne satisfactio: et ideꝛ
ipe deꝰ hō nouū cūdat testamētuz et
verꝰ appoꝛtet. Sic ipm veracē ēē ne
cesse ē ꝓfiteaꝛ: ita nihil qđ in illis ꝓti
net/vez ēē ꝑt aliqđ differi. B Si
dīm⁹ qđ sic oꝛtigēdū sit: nō renuo
correctionē si rōnabile sit. Si aūt te
stimonio ꝛitatis robo: at qđ nos ra
tionabiliꝰ innocuisse existimamus: deo
nō nobis attribuere debemus; qui ē
benedictus in secula: Amen.

Beati Anselmi liber secōdus: Cur deus homo: explicit.

Eiusdē beati Anselmi Ar
chiepi Cantuarioꝛ: i libꝝ
suꝫ epl̄az ad vrbanū papā
de fide: quē de incarnatiōe
verbi cōtra iudeos inuenī
mus ꝓmotatū: ꝓfatio.

Q Sāuio post apl̄os sancti
pres et doctoꝛes nr̄i multi
tot et tanta ꝺ fidei nostre
rōe dicāt ad ꝓfutādā illi,
pietāti et frāgēdā duriciā
infidelitāt: et ad pascēdū eos q̄ iā coꝛ
de fide mūdato eiusdē fidei rōe (quā
post ei⁹ certitudinē debem⁹ clurire)
delectāt: vt nec nostris nec futuris tē
poribꝰ vllū illis parē ī ꝛitatis ꝓfē
platiōe sperem⁹: nullū tā reꝑhēden
duz arbitroꝛ: si fide stabilitꝰ in rōnis
et ꝛidagine evoluerit exercere. Nā et
illi (quia breues dies hoīs sūt) non
ola q̄ posse̅t: ū dixiꝰ vixissent di
cere potuerūt: et ꝛitat̄ rō tā ampla:
tāq; ꝓfunda ēt vt a mortalibꝰ neq̄at
exhauriri: et dño ecclia sua cū q̄ se eē
vlez ad ꝓsūmationez seculi ꝓmittit:
q̄ē sue dona nō desūt ꝑueniri. Et vt
alia taceā q̄ sacra pagina hoīs ad
inuestiganda rōnē inuitat: vbi dicit:
Nisi crediderit̄ nō intelliget̄: aptē
monet intentionē ad intellectū erēdere: cū doceat q̄liter ad illū ꝑbeam⁹
ꝓficere. Deniq; qm̄ inter fidē et spē:
ītellectū q̄ē in hac vita capim⁹:
eē mediū intelligo: quāto aliq̄s ad il
lū ꝓficiat: tāto eū ꝓpinq̄re speciei (ad
quā oēs anhelam⁹) cristio. Hac igi
tur ego ꝓfidentiā licet sim hō que
nimi scīe ꝓfortaꝰ: ad eoꝛ q̄ credim⁹
rōnē inuendā q̄ntū sufficit mihi
dare dignat̄: aliq̄s conoꝛ assurgere:
et eis aliq̄d qđ ꝑius nō videbā repio:
id aliqs libēter aperio: qtenꝰ q̄d secu
re tenere debeā: alieno vtcā iudicio.
Quapꝛopt̄ mi pater et dē: christia

nis o3d⁹ cū reuerētia amande: ⁊ cuz
amore reuerēde papa vrbane: quem
dei prouidētia in sua ecclia sūmū pōti-
ficē: qm nulli rectius possuz
vestre sanctitati ꝑsento ꝑspectui sub-
ditū opusculuz: vt eius auctre que ibi
suscipienda sunt approbentur: ⁊ que
corrigenda sunt emendent.

Explicit prefatio.

Capitulorū libri seu eple ꝺ fide vel de incarnatiōe verbi ꝺti Anselmi annotatio.

La.] De hūili subiectiōe auctoris erga sūmū pōtificē vrbanū: ⁊ cur hūc librū siue eplam facere attēptauerit.

ij Qz cū sacre fidei q̄stiōes disputam⁹ aut rimamur: nō q̄ liber dialectici ꝺ in scripturis sacris experti suscipi humiliter debeāt.

iij Qz nō sint tres dī q̄q̄ tres res ꝓsonales: vna tm res essential.

iiij Tres ꝓsonas eē incarnatas filio Icarnato ꝓpossibile ē: filio tm amplius ꝓuenit Icarnari q̄ ꝓri ⁊ spūisancto.

v Qz in christo nō vocantur due ꝓsone eē sicut due nature assumpte.

vj Qz pater: filius: spūssanct⁹ nō sint tres res sepate: naturali probatur exemplo.

vij Qz ignē ꝓsonay Ipuinis: alio naturali exemplo ꝓbat.

viij De eternitate cui pcia cōpat.

Beati Anselmi archiepi Cantuariensis liber siue epla ad vrbanū papā de fide seu de Icarnatiōe verbi ꝓtra iudeos: feliciter incipit.

De hūili subiectione auctoris erga sūmū pontificē vrbanū: ⁊ cur hunc librū siue eplam facere attēptauerit: La.I.

Dmino

⁊ ꝑri vniūse ecclie in terra peregrinātis: sūmo pōtifici vrbano: fr anselm⁹ vita pec-
cator: habitu mona-
chus: siue iubēte siue ꝓmittēte deo cū
uarie metropolis vocat⁹ epūs: debi-
tā ꝑfectionē cuz hūili ꝓuitio ⁊ deuo-
tis oīonib⁹. Qm diuīa ꝓuidētia ve-
strā elegit sanctitatē cui vitā ⁊ fidez
christianā custodiendā ⁊ ecclias suā
regēdā cōmitteret: ad nullū alīū re-
ctū⁹ referr si q̄d ꝺ catholicā fidē oīc
in ecclia: vt ei⁹ auctate corrigat: nec
ulli alij rectius si q̄d ꝺ errore tm deh-
bet: oīb⁹ dīc: vt ei⁹ prudētia examlet. Qua-
propter sicut nulli dign⁹ possū: ita
nulli libēt⁹ ꝑsentē epl̄az quā vestre
destino sapie: q̄tem⁹ si q̄d in ea corri-
gendū ē: vestra cēsura castiget: ⁊ qō
regulā ꝺritatis tenet: vra auctte robo-
ret. Cū adhuc in becci monasterio es-
sem abbas: ꝑsūpta ē a q̄dā clerico in
frā cia talia assertio: Si in deo inquit
tres ꝓsone sūt vna tm res: ⁊ nō sunt
tres res vnaq̄q; p se sepatim sīt tres
ag̃li aut tres ale: ita tm vt potētia ⁊
volūtate oīno sint idē: q̄ ꝓ ⁊ spūssā
ctus cū filio ē incarnat⁹. Qō cuz ad
me platū eēt: incepi ꝺ hūc errorē q̄n-
dā epl̄am. Qua pte q̄dā edita ꝓfice-
re ꝓtēpsi: credēs nō ea op⁹ eē: qm ⁊ il-
le ꝺ quē fiebat: in ꝓcilio a venerabi-
li remensi archiepo Reinaldo colle-
cto: errorē suū abiurauerat: ⁊ null⁹
videbat q̄ eū errare ignorar⁹. Par-
tē tm illā quā fecerā: q̄d ā fratres me
nesciēte trāscripserunt: atq; alīs legē-
dā tradiderūt. Qō iccirco dico vt si
in alicuius man⁹ ps illa venerit q̄q̄
sibi nihil falsū sit: tm tā ip̄i ꝓfecta et
nō exquisita relinquat: ⁊ die qō ibi
incepi vdigenti⁹ inceptū ⁊ ꝑfectū re-
quirat. Postq̄ enī in anglia ad epi-
scopatuz nescio q̄ dei dispositione ex-
pt⁹ ⁊ retent⁹ sū: audiui ꝑfate nouita-
tis auctorē in sua ꝓseuerare sn̄ia: di-

cere se ā ob aliud abiurasse: q̄s dice-
bat: nisi q⁹ a ꝓplo interfici timebat.
Hac igit eā q̄d fratres ꝓcibus suis
me coegerūt vt soluerē q̄stionē q̄ ipe
sic irretit⁹ erat: vt nullo mō se expedire
ab ea posse crederēt: nisi aut ꝺ incarna-
tiōe dei pūs ⁊ spūssancti: aut ꝺ eoz mi-
nudine se ꝺpediret. Qō rogo ne q̄s
putet ꝑsūpsisse me: q̄si fortitudinē fi-
dei christiane mee existimē ꝺligere de
sensiōis auxilio. Quippe si ego ꝓ ꝺ-
ptibilis hominis tot sancto ⁊ sapiē-
tib⁹ vbiq; existētib⁹ ad ꝓfirmādā fi
dei christiane firmamentū: q̄s mea ꝺ-
ligentia defensiōe: aliq̄d scribere tēpta
rē: ꝑsūpt⁹ vtiq; iudicari ⁊ derideri
dus possem videri. Si enī me vide-
rēt homines alīq; omnīū partiū ⁊ fu-
nibus ⁊ alijs rebus q̄b⁹ nutātia ligari
⁊ solidari solēt: elaborare circa mōtē
olympū ad ꝓfirmandū eū ne alicui⁹
ꝑsilio nutaret aut subūteret: murū si
le a risu ⁊ de risu ꝓtinerēt: q̄to magis
Dañ. 2. cū lapis q̄ absciss⁹ ē de mōte sine ma
nibus: ⁊ per cussit ⁊ cōminuit statuā
quā vidit in somno nabuchodono-
sor: iā facta⁹ ē mons magn⁹ ⁊ ꝑpleue-
rit vniūsaz terrā si eī meis rōnibus
laborare: ⁊ q̄si nutantē stabilire nitar:
tot ⁊ sancti ⁊ sapiētes q̄ ꝑ ei⁹ ekna fir-
mitate se stabilitos eē gaudēr: indig-
nari mihi ꝑsūt ⁊ ꝺ hoc putare: nō studio-
se grauiterq; ꝺ sacrabū de leuitati. Si
q̄d q̄ ꝺ firmitate fidei nr̄e ꝺ hac epla
disputauero: nō ē ad ꝓfirmādā illā ꝺ
ꝑ ad frat: ꝺ exigētiū ꝓcib⁹ satisfactē
dū. Qz si ille q̄ ꝓfatuz ꝓtulit sn̄iam
deo corrigēte ad ꝺitatē redīt: nulla-
ten⁹ putet me ī hac epla ꝺ se loq̄: qz
Epb. 5. tā nō ē q⁹ fuit. Si enī fuit aliq⁹ tene
bre: nūc aūt lux in dño: nō sūt arguē
de tenebre q̄ iā nō sūt: ꝑ lux approbā
da que lucet. Veritāti siue adhuc ad
lucē redienti siue nō: q̄s sentio labo-
rare plures in eadē q̄stiōe: etiā si fi
des in illio sup⁹ et rōnē: que illius fidei
videt repugnare: nō mihi videt sup-
flua repugnantiā istam dissoluere.

Qz cū sacre fidei q̄stiōes disputam⁹ aut rimamur: nō q̄ liber dialectici ꝺ in scripturis sacris expti suscipi hūiliter debeāt: La.II.

Ed ꝓ⁹ q̄ ꝺ questiōe differā: t
aliq̄d ꝓmittā ad cōpescēdā eo
rū ꝑsumptiōez q̄ nefā da temeritate au
dēt disputare ꝺ aliq̄d eoz que fides
christiana ꝓfitet: q̄s id intelligen ca
pere nequēt: ⁊ port⁹ insipiēti superbia indicāt nullaten⁹ posse eē q⁹ ne-
queūt ꝺtelligere: q̄ hūili sapia fatear
ē mīta posse q̄ ipi ñ valeāt cōprēde-
re. Null⁹ ꝺppe christianus ꝺ disputare q̄s q⁹ catholica ecclesia corde
credit ⁊ ore ꝓfitet ñ sit: ꝑ sp eā dē fidē
indubitāter tenēdo amādo: ⁊ fm il-
lā viuēdo: hūiliter q̄rēs ꝓt quererē ra
tionē quo sit. Si pōt intelligere: deo
gr̄as agat: si nō pōt: nō imittat cor-
na ad vētilā dū: ꝑ sōmittat caput ad
venerā dū. Cuius enī pōt in se ꝓfectus
būana sapia impingēdo cornua sibi
euellere: q̄ īnitēdo petrā hāc euelle-
re. Solēt enī q̄dā cui⁹ cepint q̄si cor-
nua ꝓfectūs sibi sciē ꝓdere: nescie-
tes q⁹ si q⁹ estimat se scire aliq̄d nō-
dū cognit quēadmodū oporteat eū
scire: ang̃li habeant p soliditatē fidei
alas spirituales ℓ altissimas ꝺ fide q̄ sti
mones ꝑsūptuose assurgere. Hā fit vt
vñ ad illa q̄ ꝓuo fidei scīā exigūt (si-
cut sepīus ē: Nisi credideritis nō ītelli Esa.7
getis) hpostere p⁹ p intellectū: con
tur a credere in multimodos error⁹: es:
p intellect⁹ defectū cogant desecrē-
re. Vdā nāq; ē q: illi non hāt fidei
firmitatē: q̄ q⁹ q̄ credūt: intellige-
re nō pōt: diiudicat ꝺ eiusdē fidei a sā
ctis pīb⁹ ꝓfirmarā ꝺitatē: velut si
vespertiliōes ⁊ nocue nō nisi in nocte
celū videtes ꝺ meridiāis solis radi⁹
disceptēt ꝺ aḋlas solēt ipm irreūbera
to vīu intūetes. Vñ⁹ q̄ fide mū dan-
dū ē eoz: sic ꝺ: de deo: Fide mūdās Act.15.
eoz corda eoz: ⁊ p⁹ p ꝑceptoz dñi custo-
dū illūinādi sūt oculi: Quia ꝑceptuz Pṡ.18.
dñi lucidū illuminās oculos. Et p⁹ p
hūilē obedientiā testimoniozuz dei
debem⁹ fieri gnuli vt discam⁹ sapiaz

Ps. 18. quā dat testimoniū oīs fidēle: saplās ps̄tās paulis. Ut ds̄: Cōfiteor tibi
matth. 11 dne pater celi ⁊ terre: q; abscōdisti hec a sapiētib⁹ ⁊ prudētib⁹ ⁊ reuelasti ea
pusillis. Dei⁹ iḡ ea q̄ carnis sūt ponētes: fm spīrūm vitam⁹: q̄ pfūda fidei diiudicāda discutiāt⁹. Nā q̄
1. Cor. 2. fm carnē vivit: carnalis siue animalis ē: ho ē q̄ ds̄: Animalis hō nō p̄cipit ea q̄ sūt spūs dei. Qui vero spū sācta carnis mortificat spūalis efficit: de q̄ legit:
Ibidem. Q: spūal oīa iudicat: ⁊ ipe a nemle iudicat. Nec em̄ ē q: q̄to opulētiꝰ nutrimur in sacra scptura ex his que p obedīctiā pascūt: tāto sūbtiliꝰ pue-
Ps. 118. dimur ad ea que p intellectū sacāt: Frustrā q̄ppe conat dicere. Quę oēs
Ibidem. docētes me intellexi: q̄ pferre nō audeo: Q: testimonia tua meditatio mea est. Et mēdaciter p̄nūciat: Qui scr̄
Ut. 5. ipm̄ intellexi: cui nō ē familiare q̄ scr̄ipsit: Quia mādata tua q̄lum. Minima hoc ipm̄ q̄ dicit: Qui nō crediderit nō intelliget. Nā q̄ nō crediderit nō expiet⁹: ⁊ q̄ expe⁹ nō fuerit non intelliget. Nā q̄ntū rei auditus superat experientia: tm̄ vincit auditio cognitionē expiēt⁹ scia. Et ū solū ad intelligēdū altiora p̄hibet mēs ascēdere sine fide ⁊ mādatoꝝ dei obedīctia: sz ctiā aliqñ dat⁹ intellect⁹ sūbtrahit: ⁊ fides ipa sūbuertit neglecta bona cō-
Roma. 1. scientia. Sit em̄ de q̄busdā Aplūs: Cū cognouissent deū: nō sic deū glorificauerūt: aut gr̄as egerūt: sed euanuer-
1. Tim. 1. tn in cogitatiōib⁹ suis ⁊ obscuratū ē insipiēs cor eoꝝ. Et cuz p̄ciperet timotheo militare militiā bonā: ait: Habēs fidē ⁊ ꝛsciam bonā: quā q̄dā repellētes circa fidē naufragauerūt. Nemo q̄ se temere īmergat i cōdēsa difficillima ⁊ q̄stionuz nisi fuerit in soliditate fidei: q̄stra mor⁹ ⁊ sapiētie grauitate: ne p multiplicia sophismatū diuerticula incauta leuitate discurrēs: aliq̄
tenaci illaqueet falsitate. Cū q̄ oēs vt cautissime ad sacre pagine q̄stiones accedāt sūt cōmonēdi: illi vtiq̄ nr̄i tp̄is dialectici: imo dialectice
hereticī: q̄q̄dē ſ nisi statū voc⁹ patrāt ec vniūsales ſbſtātias: ⁊ q̄ colore nō aliud queūt intelligere q̄ corpus: nec sapientiā hoīs aliud q̄ aīaz: prius a spūalib⁹ q̄stionū disputatōe sūt eruditi. In coz q̄ppe aiab⁹ rō q̄ ꝓncepo ⁊ iudex olim debet ee q̄ sit in
hoīe: sc̄ imaginatiōibus coꝛpalib⁹ obuoluta vt ex eo se nō possit euolnere: nec ab ꝑtis ea q̄ sola ⁊ pura ipa cōtemplari debet: valeat discernere. Qui em̄ nōdū intelligit quō plures hoīes in specie sūt vn⁹ hō: q̄lē in illa secretissima ⁊ altissima nāta cōphēdet quō plures pſone q̄z singla q̄q̄ ē pfect⁹ dē sint vn⁹ de⁹? Et cui⁹ mēs obscurata ē ad discernēdū inēq̄lia sūa ⁊ colore eoꝝ: q̄liter discernet iter vnā deā ⁊ plures in statōes eoꝝ? Denq̄ q̄ nō pōt intelligere aliq̄d ee hominē nisi in dtoi dnō: nullater⁹ intelliget hoīem nisi habēā pſonā. Q̄lo em̄ ſ diuinit⁹ hō: pſona ē. Quō q̄ iste intelliget hoīem assūpt̄ ee a ꝟbo nō pſonā: id ē aliā naturā nō aliā pſonā ee assūptā? Hec dixi: ne q̄s aliq̄s sit idoneꝰ: altissimaz ō fide q̄stiōeꝝ p̄sumat discutere: aut si p̄sūpserit: nulla difficultas aut ipossibilitas intelligendi valeat illū a ꝟitate cui p fidē adhesit ex cutere. Jam veniendū est ad id ꝓpter q̄ incepimus.

Q̄ nō sint tres dij q̄ tres pſonales: vna tamē res essentialis: Ca. III.

Dicit sē andio ille q̄ tres pſonas dz: asserere esse velut tres angelos aut tres aīas. Pagani deſe dūt legē suā: indei defēdūt legē suā: q̄ ⁊ nos christiani debem⁹ defendere fidē nr̄ā. Audiam⁹ quō ille christian⁹ defendat fidē suaz. Si inquit tres pſone sūt vna tm̄ res: ⁊ si sūt tres res: vna q̄q̄ p se separatim sic tres ageli aut tres alie: ita tm̄ vt voluntate ⁊ potēta oīno sint idez: q̄ p̄ ⁊ spūs scr̄ anc⁹ cū filio incarnat⁹ ē. Videre q̄d dicat iste hō: quō defēdat ille xp̄ian⁹ fidē

suā. Certe aut vult ꝓfiteri tres deos aut nō intelligit q̄d dicat. Sed si tres deos ꝓfitet: nō est christian⁹. Si aut affirmat quod nō intelligit: nō illi credēdū est. Hinc bol nō est rūdendū audīte sacre scpture: q: aut ei non credit: aut eā puerso sensu interp̄tat. Quid em̄ aptius dicat scptura sacra: q̄ q̄ deus vn⁹ ⁊ sol⁹ est? Nōne igit q̄ se defendere nitit: ei⁹ error demonstrand⁹ est. Et aūt facili⁹ ⁊ breui⁹ ſ facā: loquar tātū de p̄re ⁊ filio: q̄m he due pſone suis ꝓpriis vocib⁹: alie abinuicē apte designant. Nā nomē spūs scī nō ē alienū a patre ⁊ filio: q: vter q̄ est ⁊ spūs ⁊ sanct⁹. Q: aūt in p̄re ⁊ filio de vnitate ſbſtātie vt pluralitate pſonaz inueniemus: ſ in tribus absq̄ dubio cognoscam⁹. Dicat q̄: Si due pſone pater ⁊ filius non sūt due res: queram⁹ primuz q̄d velit hic dicere duas res. Nā vnā quā, q̄ pſonā credim⁹ esse hoc q̄ cōe est ambob⁹: ⁊ esse ſ quod ꝓpriuz ē sibi. Persona em̄ patris ⁊ dei ē quod cōmune est illi ei filio: ⁊ pater est quod ei⁹ ꝓpriū est. Sūt pſona filij ⁊ dei ē quod cōe est illi cū patre: ⁊ filius ē q̄ nō nisi de hac sola persona dicit. In his igit duab⁹ personis vnū est cōe: id est de⁹: ⁊ duo ꝓpria que sūt pater ⁊ filius. Quecūq̄ em̄ illis sūt cōia: vt omnipotēs: eternus: ſ ſ solo cōi intelligūtur. Et que sūt singulis ꝓpria: vt est patri genito: vel gignēs: ⁊ filio verbi vel geniti: hic duob⁹ nolb⁹ patris scz ⁊ filij significanc. Cū igit dic̄ hos duos pſonas ee duas res: quero q̄d dicat ibi ee duas res: an id q̄ cōmune ē illis: an ea q̄ ꝓpria sūt singula singulis? Sed si duas res esse dicit duo ꝓpria: id est patrē ⁊ filiū: vt tm̄ id quod cōe est nō sit plures res sed vna ⁊ sola res: sup flue hoc dicat: q̄a nemo christian⁹ ꝓfitet patrē ⁊ filiuz fm hoc duo ꝓpria vnā rē esse: ſz duo. Solemus em̄ vsu dicere rez: quicquid aliquo modo dicim⁹ esse aliq̄d: Qui aūt dicit ū deo patrē aut filiū ⁊ aliquid de eo dicit. Et oēs sciunt ū deo patrē nō esse filiū: ⁊ filiuz nō ee patrē: q̄nto in vno homine pater sit filius: ⁊ filius sit pater: tanto idem homo ē pater ⁊ filius. Q̄ ideo sit: q: ī deo dicāt̄ oppositio: ī vno vero homine nō adinuicē: ſz ad aliū filiuz p̄: ⁊ ad aliū patrē filius dicit. Hoc q̄ nō nihil p̄hibet dicere duas pſonas p̄rem ⁊ filiuz esse duas res: si tñ intelligāt huiusmodi sunt res. Non em̄ sic sunt pater ⁊ filius due res vt in his duab⁹ rebus intelligat coꝛ ſbſtātia: ſz eorū relatōes: q̄nus ille per ea que subiungit: apte oēdat se nō intelligere ſ nō duas pſonas esse duas res. Naz cū dicit: si tres pſone sint vna tm̄ res: ⁊ nō tres res: subiūgit: per se separatim. Quippe talē videt p̄nūciare separationē que p̄hibeat ee simul in eodē homine patrē ⁊ filiū. Per hāc nā q̄ solā putat se posse liberare patrē a cōione incarnatōis cū filio. Nā per illā separationē q̄ aliud est esse patrem ⁊ aliud esse filium: q̄n alie sūt abinuicez paternitas ⁊ filiatio: si credit vnū ⁊ solum esse deum qui ē pater ⁊ filius: nō videt patrē ⁊ filiū posse separari q̄n sint in eodē hoīe simul. Aut q̄ aliā separationē personaz patrio ⁊ filij loquitur q̄ illā qua fm ꝓpria alij sunt ab inuicē pater ⁊ filius: quia per hanc nō intelligit incarnationē alien ā ee a patre: imo si simul sunt pater ⁊ filius: opinatur cōsequi patrē esse participē incarnatōis eius filio. Aut si illā dicit: frustra labor: aut sicut tam vult: quia christiana fides ſ modo intelligit patrem ⁊ filiū ee duas res. Sed cū ait: Sicut sūt tres angeli aut tres animę: aperte monstrat se non de pluralitate vel separatione illa loq̄ q̄ illis est personis fm ꝓpria. Nempe de nulla vna eaq̄ re duo angeli dicunt: aut duoꝝ animaz: nec vnū aliquid numero de duobus angelis dicit aut de duab⁹ animabus: sicut patrem ⁊ filiū dicimus de deo vno numero ⁊ vnum numero

dē de patre ⁊ filio. Credimus ēm ⁊ dicim⁹: qz deus est pater ⁊ de⁹ ē filiꝰ: ⁊ ꝯuersim pater est de⁹ ⁊ filiꝰ ē deus: ⁊ tñ nec credim⁹ nec dicim⁹ plures ee se deos: sed ita vnū eē deuz numero sicut natura: qūis pater ⁊ filiꝰ non sint vnus sed duo. Angeli ēm ⁊ anīa ām substantiā dicimus: nō ām relationē. Nā licet āgeli nomē ab officio dictū sit: qz angelꝰ nūc dicitur: tñ sicut ala p specie substātie accipit: ita ⁊ angelus. Quod ipe intelligere se mōstrat: cū piter dicit: sicut sūt tres āgeli aut tres ale. Talē nāq signat pluralitatē ⁊ separationē: qualē habēt plures angeli aut ale: id est qualē habēt plures substātie. Q̄ adhuc apte monstrare videtur: cū subdit: Ita tamē vt voluntate ⁊ prāte olno sint idem. Sic ēm intelligit voluntatē ⁊ prātē in illis pluribꝰ rebus quemadmodū in pluribꝰ angelis aut alabꝰ. Quod intelligi nō potest si ille plures res putant ām ꝓprietates personaz eē: nō ām hoc qō cōiter dicū ē. Nullaren⁹ nāq patris ⁊ filij ām ipsas ꝓprietates: id est ām paternitatē ⁊ filiationē vlla volūtas aut potentia est: sed ām diuinitatis substātiā q̄ cōis est illis. Quare si dicit tres psonas esse tres res ām ipa ꝓpria: palā est q̄ sūg fluę hoc dicat: q̄ ētiā inconuenīēter addat: sicut sunt tres angeli aut tres ale: ita dicat: ealdē personas duas esse res ām S qō cōe est illis: id est ām qd singula queq; ⁊ plures simul vnus pfectus de⁹ est. Vtrū quero an sit christianꝰ. Rādebit vt estimo hic se esse: q̄ credit vnū eē deū: ⁊ ipm eē tres psonas: id est patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū: ⁊ filij psonā solam incarnatā: alios tamē duos coopantibꝰ. Qui aūt ita credit: affirmat cū nō eē christianū qui aliquid vult afferere ꝓtra aliquid hoz. Si q̄ iste ita credit: negat euz eē christianū qui ꝓtra hoc disputat. Vtrū aut ē hanc fidē subuertere ipse nirat videamus. Cuz igit dicit: vt de duabus psonis dictā sit inceptū: qō de tribus intelligat: Cū inq̄ dicit: Si due psone sunt vna res ⁊ non due sic: sūt duo angeli aut due ale: consequi: patrē q̄s esse incarnatū si filius est incarnatus: puto quia sic rationale secum. Si vna ⁊ eadē numero res deus est: ⁊ ipa eadē est pater: est ⁊ filius: cum filius sit incarnatus quō nō ⁊ pater est incarnatus? De vna quippe ⁊ eadē re non ē vera simul affirmatio et eius negatio: sed de alia re affirmare aliquid ⁊ de alia idē ipm negare nihil phibet. Nō ēm idē petrus apls est ⁊ non est apostolꝰ: Sed si alio nomine idē ipe affirmet apls: ⁊ alio negef: vt petrus est apls: ⁊ simon nō est apls: non est vtraq; vera enunciatio: sed vna bz falsā. Petrū aūt eē apostolū: ⁊ stephanū non eē apostolū: quoniā alius est petrus ⁊ aliꝰ est stephan⁹: possibile est vez eē. Si q̄ eadē numero ⁊ non alia res est pater q̄ filius: non est verum affirmari debere aliq̄d de filio ⁊ negari de patre: aut affirmari debere de patre et filio negari. Quicquid igitur est pater: est ⁊ filius: ⁊ quod dicitur de filio non debet negari de patre. Est aūt eē incarnatus filius: est ergo incarnatus quoq; pater. Sed hec rationatio si vera est ⁊ rata: vera est hęresis sabellij. Si ēm quicquid dicit de vna persona dicit ⁊ de altera: iccirco qm vna res due sunt persone: ergo sicut de filio dicitur filius ⁊ verbū ⁊ genitus: ita hoc dicētur de patre. Et quē admodū pater est ⁊ pater ⁊ genitor ⁊ ingenitus: sic hec de filio dicenda sunt. At si ita est: non est alius pater q̄ filius: nec filiꝰ aliꝰ a patre. Quare non sunt due persone sed vna persona. Ideo namq; dicuntur persone duę: quia alij credūntur abinuicem pater ⁊ filius: si tamen deus erit pater ⁊ filius. Nam semper pater ē alicuius pater: ⁊ filius alicuius filius: nec vnq̄ pater suimet ipsiꝰ ē pater: ⁊ filius suimet ipsius filius est. Sed alius est pater: alius cuius est pater: ⁊ similiter alius est filius ⁊ alius cuius est filius. Quare si in deo nō est aliꝰ pr̄ ⁊ aliꝰ cuꝰ ē pr̄: nec sūt filius alius est ⁊ aliꝰ cuius est filiꝰ: falsę dē de⁹ pr̄ aut filiꝰ. Si ēm in deo non est alius a patre cuius pater sit: non potest esse pater. Et similiter si non est in eo alius a filio cuius sit filius: non valet esse filiꝰ. Quapropter nō erit vnde ille due persone dicātur ī deo: que ideo dicuntur quia deus est pater ⁊ deus est filius ⁊ semper alius ē pater: alius est filius. Videtis ergo quomodo destruat fides nostra ām sensuz eius qui putat consequi patrē esse cum filio incarnatuz si vna ⁊ nō plures sint res in deo: persone plures. Si enim vera est hec eius consequentia: non solum hoc quod de patre ⁊ filio dixit: sed in oīibus tribus personis tanta sequetur confusio: vt quicquid de singulis proprie dicit: de oīibus prędendum communiter sit. Quamobrem non erit vnde pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus procedeno a patre ⁊ filio sint alij abinuicē sicut ostendi in patre ⁊ filio: quare nec vlla erit ibi relatio: que nullatenus ibi est nisi scōm hoc q̄ alij sunt abinuicem: ergo nec plures erūt persone. Ponito namq; vnam rem esse tres personas: aut illud non sequitur quod dixit: aut oīa illa simul que dixi consequentur. Simulio nāq; est omnibus vis consequentie. Cur ergo pergit ad incarnationē quasi ipa sola faciat questionez ⁊ non potius dicit: si tres persone sunt vna res: nō sunt tres persone. Nam non minus ante incarnationē q̄ post facere hāc questionem potest. Si aūt hoc omnino vult afferere: tres scilicet personas ām q̄ vnaquęq; deus ē: nō esse vnā rem sed tres res: vnāquāq; per se sicut sunt tres angeli: apertissimuz est quia tres deos cōstituit. Sed forsitan ipse non dicit: sicut sūt tres anime aut tres angeli: sed ille qui mihi eius mādauit questionē: hanc ex suo posuit simlitudinē: sed solū tres personas affirmat eē tres res sine additamento alicuius similitudinis: Cur ergo fallit aut fallit sub noīe rei: quz idipm significet sub noīe dei? Nēpe aut deū esse rem illā negabit in qua tres psonas: immo quā tres fatentur esse personas: aut si hoc non negat: consequēs est vt sicut ipe asserit psonas tres non vnā sed tres eē res: ita q̄s affirmet ealdē psonas nō vnuz sz tres eē deos. Que q̄ impia sint: iudicēt christiani. Sed dicet: nō cogit qō dico tres res fateri tres deos: qūis tres ille res simul sūt vnꝰ de⁹: ⁊ nos dicimus. Ergo singula queq; de tribus illis: id est singula queq; psona nō est de⁹ sed ex tribus rebus ꝓficit deus. Pater igit nō est de⁹: filiꝰ non est de⁹: spūs sanctꝰ non ē de⁹: qūn nec de singulis nec de duobꝰ sed soluz de tribus simul nobis dicēdus ē de⁹: qō sūt est impiū. Nā si ita est: nō est de⁹ simplex natura sed gnibus cōposita. Sed si simplr habet intellectuz: ⁊ nō multiplicitate phā talmatā obrutū: intelligit simplicia: p̄stare cōpositis quantū ad simplicitatē ⁊ cōpositionem attinet: quoniā omne cōpositū necesse est aut intellectu posse dissungi: aut re ipa: quod de simplicibꝰ intelligi nequit. Cuius ēm partes cogitari nō possunt: id in partes nullus intellectus dissoluere potest. Si ergo deus tribus ex rebus cōpositus est: aut nulla natura simplex ē: aut aliqua natura est alia que in aliquo est p̄stantior natura dei: que vtraq; q̄ falsa sint non est obscurus. Nō si iste de illis dialecticis modernis est: qui nihil esse credunt nisi qō imaginationibus cōphendere possunt: nec putat aliquid esse in quo partes nulle sunt: vel non negabit intelligere se: quia si esset aliquid qō nec ētm nec intellectu dissolui possz: maꝰ eēt q̄ qō vel intellectu ē dissolubile. Ptaq; si oē cōpositū falsē cogitatiōe dissolui pōt: cū dic deū eē cōpositū:

dicit deo aliq̃d maius se posse intelligere. Trãsit itaq; ei⁹ intellect⁹ vltra deũ: qđ nullꝰ facere potest intellect⁹. Sed videam⁹ qđ addat ẽ ſi ad inconueniẽtiã repellendã que videt naſci ſi tres ille pſone ſunt tres res. Sic tñ inquit vt vna triũ ea⁹ rez ſit volũtas ⁊ poteſtas: Nic quercdũ ẽ: an ille tres res ſm hoc qđ ſeparatim abnuiẽt intelligunt: an ſm cõmunẽ volũtatẽ ⁊ poteſtatẽ: an neq; ſm illud ſolũ qđ ſeparatim habẽt: neq; ſm hoc qđ cõmune eſt illis: ſed ſm vtrũq; ſimul ſint diuine nature. Quippe ſi ſm illud qđ ſũt: ſeparatim habent diuinitatẽ: erunt tres dij: ⁊ ijdẽ intelligi poterunt ſine voluntate ⁊ ptãte. Semper eñ ꝓpria diſcrete intelligũtur a cõſtimat: ⁊ cõia a diſcretis: Sed diuina natura ſine volũtate ⁊ ptãte nullat⁹ intelligi valet. Qđ ſi ſm vnã ⁊ cõem voluntatẽ ⁊ ptãtẽ ſunt: ⁊ ſingule ⁊ bine ⁊ tres ſimul de⁹: qđ ibi faciũt ille tres diſcos: deos res: q̃ nec niſi p aliud in vnitatẽ ꝓcos: dare poſſunt deitatis: nec ad pfectionẽ nec ad auxiliũ aliquod vt de⁹ ſit valeant. Rã ſi vna ſufficit volũtas ⁊ ptãs ad pfectionẽ dei: que ſũt ille tres res q̃bus indiget de⁹: aut ad qđ illis egent: Credimus eñ deũ nulle idigere: frustra igit cogitant ille tres res in deo: Ac ſi nec ſole tres res: nec ſola voluntas ⁊ ptãs: ſ; hec oĩa ſimul ꝓficiũt deũ. Itẽ dico q̃ cõpoſit⁹ eſt: ⁊ ea que nõ ſũt p ſe de⁹ aut dij faciũt deũ. Aut ſi dicit q̃ ille tres res tra nomẽ dei habent p ptãtẽ ⁊ voluntatẽ ſicut hõ dicit rem p regiã ptãtẽ. Nõ ẽ de⁹ nomẽ ſubſtãtie: ſed accidẽtaliter dicũtur ille neſcio que tres res tres dij: ſic tres homines eandẽ hñtes regiã poteſtatem tres reges dicũtur. Tres eñ homines vnus rex eſſe nequeũt. Qđ cum nefandũ ſit: non eſt opus dicere. Coderet magnus implend⁹ eſt ſi voluero ſcribere abſurditates ⁊ impietates q̃ ſequũtur ſi verũ eſt: vna dei perſona incarnata: reliquas duas cõſequi eẽ incarnatas: quia tres ille perſone ſũa vna res ſm id quod cõmunit de tribus dicit: Aut ſi ſũt tres res ſeparate quemadmodũ ille putat ⁊tra quẽ iſta dixi: quõ ſolus filiꝰ eſt ſcarnat⁹? Dicã ẽ q; nõ debeat qđ eẽ ꝓpt⁹ ad diſputandũ de rebus pfundis: ⁊ maxime de illis in quibus non errãt ſine periculo.

Tres pſonas eſſe incarnatas filio incarnato impoſſibile eſt: filio tamẽ amplio cõuenit icarnari q̃ patri ⁊ ſpiritui ſancto: Ca. IIII.

Ed ſoritan dicit iſte mihi: Si aut putas iſta piter ꝓſeq; ex neceſſitate que dico: ſic ⁊ ſequit q̃ dico: tra neceſſaria mea videt cõ ſequẽtia. Ergo oñde nõ ꝓſequi q̃ dico: ⁊ fatebor: ego tecũ nullũ inconueniens ſequi: ſi ſol⁹ filiꝰ eſt incarnat⁹: aut ſi tres pſone ſunt vna res. Quod ſi ab hac oſtẽſione defecio: nõ ſoluio: ſ; magia ligat queſtionẽ cũ tutpe mecũ ꝓbas innũerabilia naſci inconueniẽtia. Que ſi neganda ſũt: ambo debemus piter ꝓcludere tres pſonas non eſſe vnã rem: ſed ſol⁹ filiꝰ eſt incarnatus: aut ſi ſũt vna res: oĩo piter eẽ icarnatus. Qđ ẽdũ ẽ eſt in q̃ iſte fallit: ⁊ quõ incarnationẽ ſole filij nõ ſequit tres pſonas eſſe tres res ſeparatas: aut ſi ſũt vna res tres pſone: oĩs eas eẽ incarnatas. Qr vtiq; de⁹ vna ⁊ ſola ⁊ idiuidua ⁊ ſimpler ſit natura ⁊ tres pſone: ſanctꝰ patrũ ⁊ maxime beatꝰ Auguſtini poſt apoſtolos ⁊ euãgeliſtas inexpugnabilꝰ rationibus diſputatũ ẽ. Sed ⁊ ſi quis legere dignabit duo parua opuſcula mea: monologion ſez ⁊ ꝓſlogion: q̃ ad hec maxime facta ſũt: vt quod fide tenem⁹ de diuina natura ⁊ eiꝰ pſonis piter icarnationẽ nec aliꝰ rõnibꝰ ſine ſcripture auctte ꝓbari poſſit. Si inq; ea alioꝰ legere voluerit: puto q̃ ⁊ ibi inueniet de ſ; qđ nec ꝓbare poterit: nec ꝓtenere volet. In quibꝰ ſi aliquid q̃ alibi aut nõ legi: aut q̃ nõ memini me legiſſe: nõ quaſi docẽdo q̃ doctores noſtri neſcierũt: aut corrigendo qđ nõ bene dixerũt: ſz dicẽdo forſitan qđ illi tacuerũt: qđ tñ ab eoꝝ dictis nõ diſcordet: ſi illis coheret: poſui ad reſpondendũ ꝓ fide noſtra ꝑ eos qui volẽt eos credere qđ nõ intelligũt: verident credẽtes ſiue ad adiuuandũ religioſũ ſtudiũ eorũ q̃ hũiliter q̃runt intelligere quod firmiſſime credũt: nequaq̃ ob hoc me redarguendũ exiſtimo. Me tñ hãc legentibus eplam labor ẽ iniungã q̃rẽdi alia ſcripta: vt nõ ſolũmõ fide: verũ etiã euidenti cognoſcãt rõne tres pſonas nõ eẽ tres deos ſi vnũ ſolũ: nec tamẽ deo ſm vnã pſonã incarnato: ex neceſſitate ſm alias perſonas: eundẽ deũ incarnari: aliquid hic q̃ rũ ad repellendũ opinionẽ hui⁹ defenſoris: ſicut ipſe putat noſtre fidei ſufficere credo ſubũgã. Aperte dicat aut patrẽ aut ſpiritũ ſanctũ cũ filio eẽ incarnatum: aut tres illas pſonas eſſe tres res ſeparatas. Quã nimiꝝ ſeparationẽ talẽ exiſtimat: vt nec pat nec ſpiritus ſanct⁹ ſint ī filio: Nã ſi due alie pſone ſũt in filio: ⁊ filiꝰ in hoĩe ille q̃ ſunt ī hoĩe. Unde putat cõſequi: cũ tres pſone ſimul ſint ī eodẽ hoĩe: ſi ſũt vna res: nullatenꝰ perſonã filij poſſe in hoĩe ipo incarnari ſine aliis duobus perſonis. Perſonas tamen tres eẽ nõ negat: nec filiũ eẽ incarnatũ. Qđ ſi igit (vt ſupra monſtratũ ẽ) ſi tres perſone ſũt tres res ſepate: aut tres deos eẽ ꝓſequi: aut aliaꝰ de q̃bus iã dictũ ẽ: abſurditates nũc dicenter oſtẽdã adiuuãte vno ſolo deo. Primũ quia eriam ſi ſint tres dij: nichil illi ꝓderit ad defendendũ patrem ⁊ ſpiritũ ſanctũ ab icarnatiõe quod fieri nõ poſſe putat ſine deoꝝ multitudine. Deinq; q̃ nõ ſint plures dij: ſed vnus ſolus: poſtea patefaciã: q̃nto ſit vnus deus tres pſone: non tñ qualibet vna incarnata: alias q̃s incarnari neceſſe eẽ: ſ; poti⁹ eẽt impoſſibile. Diuine vtiq; nature eſt ſic ſemp ⁊ vbiq; eẽ vt nichil vnq̃ aut alicubi ſit ſine eius pſentia. Alioquin neq; q̃ vbiq; ⁊ ſp ẽ potẽs: ⁊ quod vbiq; potẽs non eſt ⁊ ſp: nullaten⁹ eſt de⁹. Si eñ dicit nõ ipam diuinã ſubſtantiã: ſ; ptãtẽ ei⁹ eẽ ſp ⁊ vbiq; nõ tamẽ negabat ptãtẽ illi eẽ: aut accidentalem aut ſubſtãtialẽ. Accidẽtalis quidem nõ eſt deo ptãs: qr eñ oẽ ſubiectũ ſine accidente aut eſſe aut intelligi poſſit: de⁹ ſine poteſtate nec intelligi poteſt. Si ẽo deo ptãs ſubſtãtialis ẽ: aut ẽ pars ei⁹ eẽntie: aut ẽ idipm qđ ẽ tota ei⁹ eẽntia. Pars aũt nõ eſt: qr ſicut ſupra dictũ ẽ qđ ptes hẽat: aut actu aut intellectu ẽ diſſolubile: qđ oĩno extraneũ eſt a deo: Idẽ igit ẽ eſſe dei ⁊ ptãs ei⁹. Sicut itaq; ptãs dei ẽ ſemp ⁊ vbiq; ita q̃quid eſt de⁹ vbiq; ⁊ ſp eſt. Ergo cũ ꝑdicꝰ nre fidei defenſor ſm ſe dicit eẽ tres deos: mõſtrare neẽt quõ ſint ſeparatim ea ſeparatõe q̃ putat ie patrẽ ⁊ ſpiritũ ſanctũ ab incarnatiõe liberare. Nõ q̃ illũ poteſt adiuuare multitudo deoꝝ ad defendendũ patrẽ ⁊ ſpiritumſanctũ ab icarnatione: q̃m inueniri nõ poteſt i deoꝝ multiplicatiõe illa diſtinctio ſine q̃ defenſionẽ iſtã fieri poſſe neq; q̃ exiſtimat. Qđ aũt vnꝰ ſolꝰ de⁹ ſit ⁊ non plures: hinc facile ꝓbat: qr aut deus nõ ẽ ſummũ bonũ: aut ſũt plura ſũma bona: aut nõ ſunt plures dij ſ; vnꝰ ſolꝰ. Deũ ẽo ſummũ bonũ eẽ nullus negat: qr quicqđ aliꝰ min⁹ ẽ: nullaten⁹ deus eſt: ⁊ quicqđ ſummũ bonũ nõ eſt: minus eſt aliquo ⁊qr minus eſt ſũmo bono. Sũmũ certe bonũ pluralitatẽ ſui nõ admittit vt plura ſint ſũma bona. Si eñ plura ſunt ſumma bona: parta ſunt. Summũ ergo bonum eſt qđ ſic ꝓſtat aliis bonis vt nec par hẽat nec ꝓſtanti⁹. Sũmũ q̃ bonũ vnũ ⁊ ſolũ ẽ: nõ igit ſũt plures dij: ſ; vnus ⁊ ſolꝰ ẽ de⁹: ſic ſũmum bonũ ẽ vnũ ⁊ ſolũ: ⁊ ſic ſũma ſubſtãtia vel eſſentia ſiue natura que eadẽ ratione qua ſummũ: nullatenus plu-

raliter posse dici phatur. Qui vnus
solꝰ deꝰ cū sit tres pſone: pr̄ et filiꝰ et
spūsanctꝰ: non tū filio incarnato
necesse ē alias ꝯ pſonal (sic ille pu-
tatoꝝ putat) incarnari: ꝑ ipossibi-
le. Personas eīm ñ negat plures eē:
ideireo qm alie sunt abinuicē. Si eīm
abinuicē nō eēnt: alie plures ñ eēnt.
Sꝫ vt breuiꝰ explicē qđ volo et faci-
liꝰ: loꝗr tm sic supra feci de pr̄e et fi-
lio: qz p hos clarꝫ erit qđ intelligēdū
sit ō spīrituſancto. Pater ꝫ et filius
ſm substantiā non sūt plures nec alij
abinuicē: qz nō sunt due substātie:
nec alia substantia patris: alia filij: ꝑ
vna et eadē substātia sunt pr̄ et filiꝰ.
Sed̄m pſonā ꝺo sūt plures et alij ab
inuicē: qz pr̄ et filiꝰ non sūt vna et ea-
dē pſona: ꝑ due et alie abinuicē. Dicē
ꝫ si filiꝰ incarnatꝰ ē: et filiꝰ nō ē alia
ꝑ vna et eadē numero res ꝙ pr̄: ꝙ ne-
cesse ē patrē ꝯ esse incarnatū. Vnaꝫ
eīm et eandē numero rē impossibile ē
simul esse et nō esse in eodē hoīe incar
natā. Et ego dico. Si filius incarna-
tus ē: et filiꝰ nō ē vna et eadē numero
pſona que pr̄ est ꝑ alia: nō ideireo eē
patrē incarnatuꝫ necesse ē. Aliā eīm
pſonā esse in vno hoīe incarnatā: et
aliā simul non esse in eodē hoīe incar
natā: possibile est. Et ille. Si deus fi
liꝰ incarnatus ē: et deꝰ ꝙ est filiꝰ nō ē
aliꝰ ꝑ vnꝰ et idē numero deꝰ ꝙ pr̄ est:
plꝰ tū (ꝯnis diuerse persone sint pa
ter et filiꝰ) videt necesse eē: patrē ꝯ
eē incarnatū cuꝫ filio ꝓpē idēnitatez
deitatis: ꝙ possibile esse ꝓpter diuer
sitatē pſonaꝝ ñ cū eē simul incarna-
tū. Videte qđ hic dicit: quō clandi-
cat vtroq; pede in incarnatione filij
dei. Mā qui recte suſcipit eꝰ incarna
tionē: credit eū nō assumpſisse homi
nē in vnitate nature ſm vnitatē pſo
ne. Hic aūt somniat hoīez a filio dei
magis eē assumptū in nature vnita-
tē ꝙ in pſone vnitatē. Si eīm hoc nō
opinaret: non diceret magis necessa
riū esse patrē cū filio incarnatū: qm
vnꝰ ē deꝰ pr̄ et filiꝰ ꝙ eē possibile illū
simul non eē incarnatū qz plures sūt
pſone. Utroq; igit̄ pedet: id ē vtra-
q; pte claudicat: in incarnatione filij
dei qui vna natura est cuꝫ pr̄e et alia
pſōs a pr̄e qcū q; existimat eādē icar
natione sic esse ſm nature vnitatez:
vt filiꝰ non possit incarnari sine pr̄e:
nec intelligit eā sic ſm vnitatē esse ꝑ
sone: vt pater nō possit incarnari cuꝫ
filio. Quippe deꝰ ñ sic assūpsit homi
nē vt natura dei et hoīs sit vna et ea-
des: ꝑ vt pſona dei et hoīs vna eadē
ꝙ sit: qđ non nisi in vna pſona dei eē
potest. Diuersas eīm personas vnaꝫ
eandēq; personā esse cū vno eodēq;
hoīe nequit intelligi. Nam si vnꝰ hoꝺ
cuꝫ singulis pluribꝰ pſonis vna pſo-
na ēnecesse est plures pſonas ꝙ alie
sunt a se inuicē esse: vnā eandēq; ꝑ
sonā: qđ non ē possibile. Quapropē
ipossibile est deo incarnatio ſm vnā
quālibet personā: illū ſm aliā ꝙz in-
carnari pſonā. Cur aūt deꝰ magis as
sūpserit hoīem in vnitatē pſone filij:
ꝙ in vnitatē alicuiꝰ aliaꝝ personaꝝ:
ꝙnis in hac epla nostrū hoc ꝓpositū
non fuit: tñ qđ huiꝰ rei mēto se
obtulit: aliqnā reddēdā rationē esti
timo. Nēpe si spīrituſanctꝰ icarna
tus eēt sicut filiꝰ ē incarnatꝰ: eēt spi-
rituſanctꝰ filiꝰ hoīs. Essent igit̄ duo
filij ī trinitate: dei scz filiꝰ: dei et filiꝰ
hoīs: Vñ quedā nascerēt dubietatꝫ
ꝓfusio: cuꝫ de deo filio loqueremur:
uterq; eīm eēt deus et filius: ꝙnis al
ter dei: alter hoīs: fieret ꝺz ꝙm qdam
equalitas diuersaꝝ pſonaꝝ ſm hoc
ꝙ filij eēnt: ꝙ olno eq̄les esse debēt:
cum alter filiꝰ maior: ita parētis digni
tate excelleret: alter minor et parentis
humilitate subesset. Quāto eīm ma-
ior est natura dei ꝙ hoīs: tanto di-
gnius est esse filiū dei ꝙ filiuꝫ hoīs.
Si ꝙ spīrituſanctꝰ natꝰ esset ex vir-
gine: cuꝫ filius dei haberet excellen-
tiorē natiuitatē sol̄ ꝙ ex deo est: et
spīrituſanctꝰ minorē tñ qui esset ex
hoīe: alia persona esset maior et alia
minor ſm dignitatez natiuitatis: qđ

non cōuenit. Quod si pater in vni-
tatē sue persone hoīem assumpſisset:
ealdē faceret in deo pluralitas filio-
rū inconuenientias: et adhuc aliam:
Mā si esset filius virginis: due perso
ne in trinitate nomē nepotis assume
rent: qz et pater nepos esset parentū
virginis et filius eiꝰ virginis esset ne-
pos: cum ipe tū nihil haberet ex vir-
gine. Quoniā ꝙ quālibet parūm in-
conuenīēs in deo ē ipossibile: nō de-
buit alia pſona dei incarnari ꝙm fili-
um. Illo eīm incarnato: nullū sequit̄
inconueniens. Qđ eīm patre minor
dicit filius et spīrituſancto ſm huma
nitatem: non tamen ille due persone
ideo excellunt filio: qz eandē maie-
statem qua maiores sunt: humanita-
te filij: habet et filius qua et ipe preest
cum illis sue humanitati. Est et aliꝰ
cur magis cōueniat filio incarnatio
ꝙm alij. Quin eīm erat icarnādus: ora
turus erat ꝓ humano genere. Et ſa-
tis conuenienter insuscipit meus hu-
mana filium patri ꝙm aliū alij suppli-
care: ꝙnis hec supplicatio non fiat a
diuinitate: ꝑ ab humanitate ad diui-
nitatē. Quaꝫ ideireo filius dei facit:
qz homo per vnitatē persone filiꝰ dei
est. Amplius. Qui hominē erat assū-
pturus: venturus erat ad pugnandū
contra diabolū: et ad intercedendum
sicut dixi ꝓ hoīe: Qui ābo scz diabo
lus et homo per rapinā se voluerunt
facere similes deo: cum ꝓpria sint vsi
voluntate. Et quia per rapinā volu-
erunt: nō nisi ꝓ falsitatē: quoniā nō
nisi iniuste potuerunt. Ꝓpria eīm
volūtas angeli sine hominis ē quod
contra voluntatem dei est. Cum eīm
vult aliqs ꝙ deus velle ꝓhibet: nul
lū habet auctorē sue voluntatis nisi
seipm: et ideo sua ꝓpria est. Nam ꝙm
homo voluntatē suā aliquando
subdat voluntati alterius hoīs: ꝓ-
pria tamen est si contra deū est: quo-
niā non eā subdit nisi vt aliquid qđ
vult attingat: et ideireo seipsuꝫ habet
auctorē cur eā alij subdat. Quapro-
pter ꝓpria voluntas ē que nulli alij
est subdita. Solius aūt dei est ꝓ-
priā habere volūtatē: id ē que nulli
subdita sit. Quicunq; igit̄ ꝓpria vo
luntate vtit ad similitudinē dei: per
rapinā vtit: et deū ꝓpria dignitate
et singulari excellentia priuare quan
tum in ipo est conninetur. Si eīm est
alia aliqua voluntas que nulli subdi-
ta sit: non erit voluntas dei omni-
bus ꝓlata: nec erit ipa sola cui nulla
alia ꝓsit. Nulla igit̄ trū pſonaꝝ dei
ꝙruētius semeripam exinaniuit for- Phil. 2.
mā serui accipiens ad debellandum
diabolū et intercedendū ꝓ homine
qui ꝑ rapinā falsam similitudinē dei
ꝓsumpserat ꝙm filius: qui splendor Sap. 7.
lucis eterne et vera patris imago: nō
rapinā arbitratus est esse se equalem Phil. 2.
deo: vez per verā eq̄litatē et similitu
dinē dixit: Ego et pater vnū sumus. Joh. 10.
Et: Qui vidit me: videt et patrem. Joh. 14.
Nullus nā ꝙm iustꝰ expugnat reuꝫ vl
punit aut illi misericordius parcit vl
ꝓ eo intercedit: ꝙm qui specialiꝰ inin-
ria fieri ꝓhat: nec aliqđ ꝓuenientiꝰ
opponit falsitati ad expugnādū: aut
apponit ad salnādū ꝙm veritas. In
illaꝫ eīm falsā dei ꝓsumentes similudi
nem specialiꝰ peccasse videnť ꝙ vera
dei ꝓtio similando credit. Suscepit aūt
in vnitatē pſone hoīez: vt dictū ē: vt
sint due nature: diuina scz et hūana:
vna pſona. De ꝙ vnitate pſone quā
firmissime credimꝰ eē: nō ex duabꝰ ꝑ-
sonis in christo: tñ qz pōt dici vā pa
rū cante intuentibꝰ videri possit chri
stus ex duabꝰ et ī duabꝰ pſonis existe
re: ñ sutile mihi videt aliqđ dicere.

Quomodo in christo dicā-tur due pſone esse sicut due nature assumpte. Ca. V.

Sēt eīm quidā: Quō dicimꝰ
ō ī christo nō eē duas pſonas si-
cut duas naturas: Mā deꝰ et
ala homo assūptione pſona erat: nec
postꝙ hoīem assūpsit pſona destitit
eē: et hō assūptꝰ pſona ē: qz olnio hō
indiuiduus esse persona cognoscit.

Quare alia est psona dei que fuit ass
carnatione: alia bois assūpti. Sic
igit christ⁹ ē deus ⁊ homo: ita due i
illo videnf esse psone. Que ratio ci
natio ꝙ hoc videf ꝓbant duas eē ps
sonas in christo: q: deus est psona ⁊
homo assumpt⁹ ē psona. Sed nō ita
est. Sicut enī in deo vna natura est:
plures psone: ⁊ plures persone sunt
vna natura: ita in christo vna psona
ē: plures nature: ⁊ plures nature sūt
vna persona. Quēadmodū enī paf
est deus: ⁊ filius est de⁹: ⁊ spiritussā
ctus est de⁹: ⁊ tū nō tres dī ꝫ vn⁹ est
de⁹: ita in christo de⁹ est psona: ⁊ hō
ē psona: ñ tū due sūt psōe: ꝫ vna ps
na. Nō enī est alt⁹ de⁹ alt⁹ hō in chri
sto: ꝙuis aliud sit deus: aliud homo:
ꝫ idēipe est deus ꝙ ⁊ hō. Verbū enī
caro factū: assumpsit naturā aliā: nō
aliā psonā. Nā cū ꝓferf hō: natu
ra nīl que cōis est oīb⁹ hoīb⁹ signifi
caf. Cū ꝫo demōstratiue dicim⁹ istū
vel illuz hoīem: vel ꝓpio nomine iesū:
psonā designam⁹ que cū natura col
lectionē habet ꝓprietatuz ꝃbus hō
cōis sit singulis ⁊ ab alijs singulis di
stinguif. Nā cū ita designaf: non ꝙli
bet hō intelligif: ꝫ ꝙ ab angelo ñūci
at⁹ ē: ꝙ de⁹ ⁊ hō fili⁹ dei ⁊ filꝰ vir
ginis est: ⁊ quicꝺ de illo ꝺ: aut fm
deū aut fm hoīem: vez ē dicere. Ne
qz enī psona ſ filꝰ dei designari pōt
vel nominari sine filio hois: nec filiꝰ
hois sine filio dei: q: idēipe ē filꝰ
dei qui filius hois: ⁊ eadē ē verbi
⁊ assūpti hois ꝓprietatuz collectio.
Diuersaz ꝫo psonaz impossibile est
eandem esse ꝓprietatū collectionē:
aut de inuicē eas ꝑdicari. Nam ⁊ pe
tri ⁊ pauli nō ē eadez ꝓprietatū col
lectio: ⁊ petrus nō ꝺ: paul⁹: nec pau
lus petrus. Cum ꝙ ꝃbus caro factū
ē: natura assumpsit: que sola nomīe
hois significaf: ⁊ sp est alia a diuina
natura: non aliaz assumpsit psonam:
qm eandē habet cū assumpto homi
ne ꝓprietatū collectionē. Non enim
idē est homo ⁊ assumpt⁹ a ꝃbo ho
mo id est xp̄us: qm in nomīe hois: sicut
dictū est: sola intelligif natura: in as
sumpto ꝃbo hoīe vl in noīe iesu intel
ligif cū natura: id est eaz hois colle
ctio ꝓprietatū: que est eadē eidē as
sumpto hoī ⁊ ꝃbo. Quapꝛopter nō
dicim⁹ ꝃbuz ⁊ simpliciter hoīem eē
dem esse psonā: ne nō magis dicam⁹
illū hoīem eandē esse psonā eaz ver
bo: ꝙ quēlibet hoīem. ꝫ verbuz ⁊ il
lum assumptuz hoīem: id est iesū: sic
nō credimus eundez hoīem eandem
simpliciter esse psonā cū deo: ꝫ eaz il
la psona que verbum ⁊ filius est: ne
ꝙfiteri videamur ipm hoīem psonā
eandē esse que pater est aut spūs sanc
tus. Sed qm ⁊ ꝃbū est deus: ⁊ ille
assumpt⁹ hō ē hō: vez ē dicere: quia
deus ⁊ hō eadē est psona: ꝫ in nomīe
dei subaudiēdū ē ꝃbuz: ⁊ in nomine
hois subintelligēdū est filiꝰ ꝃginis.

Qz pater: filius ⁊ spiritussā ctus nō sūt tres res sēpate: naturali ꝓbatur exemplo: Ca. VI.

Ē scriptis illius cui respōdeo
in hac epla: nihil potui videre
ꝓter illꝫ qō sup̄a posui: ꝫ pu
to sic rei ꝛitatē patere ex his que di
xi: vt nīl lateat intelligēti: nihil qō
ꝺ illaz ꝺ: vim ꝛitatis tenere. Sed si
reuocar⁹ a multitudine deoruz: plu
ralitatē abnegat in deo psonarū: hoc
ideo facit: q: nescit vndē loquif. Nā
nec deū nec psonas eⁱ⁹ cōgnat: ꝫ tale
aliꝺ ꝙles sūt plures humane ꝑso
ne. Et qz videt vnū hominez plures
psonas eē nō posse: negat ꝺcipīsū ꝺ
deo eē. Nō enī iccireo dicim⁹ tres ꝑ
sone: qz sint tres res sepate sicut tres
hoīes: ꝫ qz similitudinē habent ꝙn
dam eaz tribus sepatis psonis. Con
fideremus hoc in patre ⁊ filio: ⁊ idip
sū intelligat ꝺ spiritusancto. Ꝑdona
me igit hoīem ꝺ nīl sit pater ⁊ non
filius: ⁊ filiꝰ eius ꝺ nīl sit filius ⁊ nō
pater: vt adā ⁊ abel. Dicim⁹ ita qz ꝺ
adā patre ⁊ abel filio: qz pater nō ē
filius: ⁊ filius nō est pater: qm duo
hoīes ⁊ sepate psone sūt adā ⁊ abel:

nec ē cuiꝰ filius sit adā: aut cuiꝰ paf
sit abel. Sic ita qz fatemur in deo qz
pater nō est filius: aut filius pr̄: ꝙnis
duo ꝺij nō sunt: quoniā pater non ha
bet patrē: aut filiꝰ filiū. Sūt spūssan
ctus non ē pater aut filius: q: nō est
cuius sit pater aut cuiꝰ sit filiꝰ. Qm
ergo pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus
tres sunt ⁊ alij abinuicē: ⁊ nec de lui
cē dici queunt: sicut de patre ⁊ filio ī
diuersis psonis hoīm oñdim⁹: ideo
dicunf tres psone: nō qz sint tres res
sepate. Et ſ negat tria dici de vno
posse: ⁊ vnū de tribꝰ: vt tria nō dicā
tur de inuicē: sicut ī hoio tribꝰ psonis
⁊ vno deo facim⁹: qm ꝫ in alijs rebꝰ
ſ videt: nec in deo intelligere valet:
sufferat paulisp aliꝺ: qō intellectus
eius penetrare nō possit esse in deo:
nec cōparet naturā ꝙ sup oīa est libe
ra ab oī lege loci ⁊ tpis ⁊ cōpositio
nis partiū: rebꝰ ꝙ loco aut tpe clau
dūtur aut ꝓtibꝰ cōponunf: ſ credat
aliꝺ in illa esse qō in iſtis esse neqt:
⁊ accēscat auctꝛi christiane: nec diſ
putet contra illam.

Qriginē psonarū ī diuinis: alio naturali exemplo ꝓbat: Ca. VII.

Ꝑdeam⁹ tñ an ī rebꝰ creatſ ꝙ ⁊
loci ⁊ tpis ⁊ cōpositionis ꝓtiꝫ
legi ibiacēz inueniri possit ali
quatenꝰ ſ qō negat in deo. Ꝑdona
mus fontez de qua nascaf ⁊ fluat ri
uus: ꝙ postea colligaf in lacum: sit qz
nomē eⁱ⁹ nilus. Sic ita qz discrete di
cim⁹ fontē: riuū: lacū: vt fontē nō di
cam⁹ riuū aut lacū: nec riuū aut fōtē
aut lacum: nec lacuz fontē aut riuuz:
fons tñ ⁊ nilus vocaf ⁊ riuus nilꝰ ⁊
lacus nilus: ⁊ duo simul fons ⁊ riuꝰ
nilus: fons ⁊ lacꝰ nilus: riuus ⁊ lacꝰ
nilus: ⁊ simul tres fons ⁊ riuus ⁊ la
cus nilus: cū tñ non sit aliꝰ ⁊ aliꝰ nil⁹
ꝫ vn⁹ idēqz sine cū singulꝰ ꝺsqz sine
cū bini sine cū tres dicunf nilꝰ. Tres
igit sūt: fons: riuus: lacꝰ: ⁊ vn⁹ nilꝰ: ⁊
nilꝰ fluuꝰ vnꝰ: vna natura: vna aq̄:
⁊ dici non potest qō tres. Naz neqz
tres aut nili aut fluuij aut nake aut
aque sūt: neqz tres aut fontes aut ri
ni aut lacꝰ. Anā igit ꝺ: ꝫ de tribus:
⁊ tria de vno: nec tñ tria de inuicem.
Qō si obijcit: nō esse singuluz quēqz
aut fontē aut riuū aut lacum: aut bi
nos ꝑfectū nilus: ꝫ tres nili. Cogitet
totuz hunc nilum ex quo incepit: vsqz
dū desinet eē in rota ꝙsi cruce sua: q:
nec ipe tot⁹ est simul: aut loco aut tē
pore ꝫ ꝑ partes: nec ꝑfectus erit: do
nec desinat eē. Habet enī nil⁹ ꝙndā
cū oīone sūlitudinē: ꝙ ꝙdiu quasi ex
orio fonte ꝓcedit: perfecta nō ē: ⁊ cū
ꝑfecta est: iā nō ē. Si ꝙs enī sic ꝓsi
deret ⁊ diligenter intelligat: cognosceret
totū nilū eē fontē: totū esse riuū: to
tum esse lacū: nec fontē esse riuū aut
lacū: nec riuū esse fontē aut lacum:
nec lacū esse fontē aut riuum. Nō est
est idēipe fons ꝙ riuꝰ aut lacꝰ. Quis
idipm sit riuꝰ ⁊ lacꝰ qō ē fōs: id ē idē
nilus: idē fluuꝰ: eadē aqua: eadē na
tura. Tria igit ſ dicūf ꝺ vno toto ꝑ
fecto: ⁊ vnū perfectū totū de tribus:
nec tñ ipa tria de inuicē dicūtur: qm
nis hoc aliter valde ⁊ perfectius sit ī
illa natura simplicissima: ⁊ ab oī lo
ci vl tpis lege liberrima. Verūtñ ū ꝫ
aliquatenꝰ videtur in re que ꝓtibus
cōposita localis ⁊ tpalis est: nō ē in
credibile ī illa summe libera natura
perfecte esse. Est hoc ꝙs hic ꝓsideran
dū: qz fons nō est ꝺ riuo nec de lacu:
riuꝰ ꝺ solo ē fonte: non de lacu:
lacus ꝺ de fonte ⁊ de riuo: ⁊ ita vt
totus riuus de toto fonte: ⁊ totus la
cus de toto fōte ⁊ de toto riuo: sic di
cim⁹ in patre ⁊ filio ⁊ spūsancto. Et
qz alio mō riuꝰ ē de fonte: ⁊ alio mō
lacus de fonte ⁊ riuo: vt lacꝰ non di
caf riuꝰ: sic suo ꝺdā alio modo: ver
bū est de pīe: ⁊ spūssanctus alio mo
do de pīe ⁊ verbo: vt idē spūssanctꝰ
nō sit verbū aut filius: ꝫ ꝓcedēs.
Adhuc volo ꝺdaz dicere: qꝫ ꝺ huis
magnā habeat dissimilitudinē: non
nullā tñ habet ad incarnationē ver
bi similitudinē: qō forsitan aliꝙs le
gens ꝓtēnet: dicā tñ qz ego alio di

cēte olo nō ꝓtēnerē. Si eñ riu⁹ p fi
stulā currat a fōte vsq; ad lacū: nōne
sol⁹ riu⁹ ꝯ̄ius ⁊ alij ꝯ̄ fōs ⁊ lac⁹: vt
ita dicā ihūstular⁹ē? Sic sol⁹ fili⁹ lear
nat⁹ē: ⁊ ꝯ̄ alij de⁹ ꝯ̄ pī ⁊ ſpūſſā ct⁹.

De eternitatē cui pūctū cō parat: Ca. VIII.

Ed qm̄ iſta terrena valde lōge
ſūt a ſūma natura: leuem⁹ ad il
lā: ipa opitulāte: mentē ⁊ in ea
ꝓtēplemur aliq̄ten⁹: ⁊ breuit⁊ qđ dici
mus. De⁹ ñ ē aliđ ꝯ̄ ipa ſimplex eter
nitas. Eternitates aūt plures inteili
gi neq̄unt. Nā ſi plures ſint: aut ſūt eē
ſeiuicē aut ſūt extra ſeinuicē: ⁊ ꝯ̄ nihil
ē eē eternitatē: q̄ nec eternitas eſt eē
eternitatē. Nec ſi eē ſeinuicē ſūt: in di
uerſis locē ſūt aut tpib⁹: qđ alienum ē
ab eēnitate. Nō itaq; ſūt plures eter
nitates eē ſeinuicē. Si vo ſeinuicē:
plures eſſe dicunt. Sciendū eſt q⁹ ⁊
tienſcū q⁹ repetat eternitas in eterni
tate: nō ē niſi vna ⁊ eadē eternitas.
Dignio: ē aūt natura q̄ in ſe repetita
ſp ſibi ꝓuenit in pfectā vnitatē: q̄ q̄
ſui admittit pluralitatē. Ubi eñ plu
ralitas: ibi diſſitas. Et vbi diſſitas:
ibi nō eſt pfecta ꝯcordia. Perfecta
nā q⁹ ꝯcordia ē q̄ in vnā idētitatē: ⁊
eādē vnitatē ꝓuenit. Si ḡ melior ē
pfecta ꝯcordia q̄ ipfecta: ⁊ ipoſſibi
le ē i ſūmo bono: q⁹ ē ipa eēnitas: eē
impfectū aliq̄d: nō eſt poſſibile nam
rā eternitatē: pluralitatē admittere.
Quapropē q̄tienſcū q⁹ repetat eēni
tas i eēnitate: ip vna eadē q⁹ ⁊ ſola eē
nitas eſt. Qđ ꝺ multē aliq⁹ ſūt ꝺ: vt
oīpotentia in oīpotentia: non eſt niſi
vna oīpotentia. Et vt vnū ē hoc q̄
diuinā nō būt naturā: in q̄ ſilr eſt: po
nā. Pūctū i pūcto nō ē niſi vnū pū
ctū: ꝺ eñ pūctū velut mediū pū
ctū mundi et punctum tpis: id eſt ꝑſens
tps eēnitatē: nō nulla ā ſilitudine nō
paz ad eiuſdē eēnitatē ꝓtēplationē vtilē. Nā latē alo diſputandā ē: hic
tñ ſ ſufficiat: q⁹ pūctus ſimplex ē: id
ē: ſine ptib⁹ eſt: ⁊ indiuiſibile velut
eēnitas: ⁊ ſō pūctū eū pūcto ſine iné
nalla nō ē niſi vnū pūctū: ſic eterni
tas eū eternitate nō eſt niſi vna eēni
tas. Ergo qñ de⁹ eēnitas eſt: nō ſūt
plures dī: q⁹ nec de⁹ eē deī: nec de⁹
in deo addit nūeꝝ deo. Sp igit vn⁹
⁊ idē ⁊ ſol⁹ eſt de⁹. Cū itaq; de⁹ ꝺ deo
naſcit: q⁹ q̄ naſcit nō eſt eē id de q̄
naſcit: eſt ꝑ les in parente ⁊ parēs in
ple: vn⁹ ſcz de⁹ pī ⁊ fili⁹: ⁊ cū de⁹ ꝓ
cedit ꝺ ſo pīe ⁊ filio nec exit eē deus
manet de⁹: id eſt ſpūſſā ct⁹ in deo ꝺ q̄
ꝓcedit: et eſt vn⁹ de⁹ pī ⁊ fili⁹ ⁊ ſpi
ritusſanctus. Et qm̄ iſta natiuitas ⁊
iſta ꝓceſſio ſine ꝓncipio ſūt: alioq̄l
eēnitas nata ⁊ eēnitas ꝓcedens: q⁹
falſū eſt: ꝺ ꝓncipiū: neq; ꝯ̄ deū ince
piſſe eſſe patrē aut filiū aut ſpiritū ſā
ctū cogitare debem⁹ aut poſſum⁹. Si
cut aūt ſūbſtātia diuina eēnā ⁊ ſingula
rē ſeruat vnitatē: ſic ꝺ relationū
p ſio ſcz ⁊ filiū: ꝓcedēt ⁊ ꝺ q̄ ꝓcedit
natura inſeparabilē tenet cum vnitate
pluralitatē. Nā quēadmodū neēe ē
deū ſp vnū ⁊ eundē eſſe ⁊ nō aliū ⁊
aliū: ita pī nū ꝯ̄ eſt idē filio ſuo: aut
ꝓcedēs illius q̄ ꝓcedit ꝑ in hac relati
one. Sz pī ſp alius ē: ⁊ filⁿ alius ē: ꝓce
dēs alius q̄ ꝓcedit: nec vnq; dici pōt
ꝺ ſeinicē. Quō ḡ cū de⁹ naſcit ꝺ ꝺ:
vel cū de⁹ ꝓcedit de deo: nec ſba pōt
amittere ſuā glāritatē: nec relatio plu
ralitatē: necireo vnū ē ibi trin: ⁊ tria
vnū: nec tñ tria ꝺ ſeinicē dicūt. Hec
incredibile debet eſſe in natura q̄ ſup
omnia ⁊ oīb⁹ aliis poſſibilo eſt: eē ali
q̄d: cui⁹ exēplū in alio reb⁹ ſi valeat
pfecte inueniri. Hec autē tria latini
dicūt ꝓſonas: g eci ſbas. Sicē eñ dici
mus nos in deo ſbam vnā: tres ꝓſo
nas: ita illi dicūt vnā eēntiā tres ſb
ſtātias: idipm̄ p ſbaz gō nos p ꝓſonā
ſignificātes: nec a nob aliq̄ten⁹ in fi
de diſcrepāteo. Quō ꝺ filⁿ naſcat
ꝺ pīe ⁊ ſpūſſā ct⁹ ꝓcedat a pīe ⁊ filio
nec tñ ſit filⁿ: qm̄ ſicuti ē videri i hac
vita ñ ꝑt: beat⁹ anguſtia⁹ velut p ſpe
culū in enigmate i lubrio ꝺ hac ipa tri
nitate diligēter ꝓtēplat⁹ ē. Et ego in
monologiō meo p mea poſſibilitate
diſputaui. Si ḡo aūt velit ſcire cur i ſū
ma eēntia nulⁿ ſit ſcⁿ: cur pat̄ ſibi
poti⁹ dicat pī ꝯ̄ mī: aut pleꝝ filⁿ ꝯ̄

Capitulorū Annotatio.

filia: aut cur pī tantū ingenit⁹: filius
tantū genit⁹: ſpūſſanct⁹ nec genitus
nec ingenit⁹: in eodē libello inuenier.

Bti Anſelmi archiepi Cantuarienſis liber de fide ſiue de incarnatōe verbi: explicit.

Capitulorū libri ꝺ ꝓceptu virginali ⁊ pctō originali eiuſdez Anſelmi archiepiſcopi Cantuarien: annotatio.

Ca.j Que ſit originalis ⁊ q̄ ꝑſonalis iuſticia vel iniuſticia.

ij Qualiter humana natura corrupta ſit.

iij Ut nō ſit peccatū niſi in volūtate rationali.

iiij Ut nihil p ſe ſit iuſtū aut iuſtū niſi ipa iuſticia vl iuſticia: ⁊ q⁹ nihil puniat niſi volūtas.

v Ut malum q⁹ eſt peccatū ſine iniuſticia nihil ſit.

vj Ut eū punit deus ꝓ peccato non poniat ꝓ nihilo.

vij Quō ſemen bois vicat̄ imundū ⁊ ꝓcipi in pcīo ꝯ̄ius in eo non ſit peccatum.

viij Ut in ſemine ſumpto de ✠gine non ſit peccatum nec neceſſitas futuri peccati.

ix Cur peccū q̄ dānat hūanū genus magis impetrē ade ꝯ̄ eue: eū ille poſt ⁊ per illam peccauerit.

x Cur grauent peccō ade q̄ ei⁹ cō ſcij non fuerunt.

xj Ut ꝓpagatio de ✠gine nō ſb̄ taceat legi ⁊ meritis naturalis propagationis: ⁊ q⁹ tres ſint curſus rerum.

xij Ut mala ade nulla recitudine ad illū bonem tranſeant.

xiij Ut ſi nō eſſet de⁹ ꝺ pur⁹ bō: ne ceſſe tñ ē illū talē eſſe qualē ōmus hō facim⁹ eſt.

xiiij Ut ꝓpolite rōni nō refrageꝝ qđ ſcīpū eſt bolez ꝺ imūdo ſemine ⁊ in iniq̄tatib⁹ cōceptū: etiam ſi de aliq̄bus ꝓ pcīo dictū ſit.

xv Ut maſſa peccatrix non ſit to-

ta peccatrix.

xv} Cur iohānes ⁊ alij q̄ ſūt cōcepti ſunt per miraculum non ſint per ſe liberi a peccato.

xvij Cur de⁹ incarnar⁹ ſit eū ꝺ ad ē poſſet facere bolez nō deos ſine pcō tot aūt ſufficerent.

xviij Ut de ✠gine iuſta deus conceptus ſit nō ex neceſſitate: q̄ ſi de peccatrice non poſſet: ꝺ quia ſic decebat.

xix Quō iſta ſit ⁊ altera alibi data concordent ⁊ differāt.

xx Ut nat⁹ de ✠gine ꝓ originali peccato habuit originalem iuſticiam.

xxj Cur non potuit habere ꝑſonalem iniuſticiā.

xxij De q̄ntitate originalis pcī.

xxiij Cur ⁊ quō deſecēdat i infantes.

xxiij Ut pcā parentū poſt adā nō cōputent in originali peccato filiorum.

xxv Quō noceāt alienus eor.

xxvj Quō tñ null⁹ portet peccatuꝝ patris ſed ſuū.

xxvij Quid ſit originale pcīm: ⁊ q⁹ in omnibus ſit equale.

xxviij Contra illos q̄ putant infātes non debere dānari.

xxix Quō ſpotētia babēdi infticiā excuſet eos p̄ baptiſmū.

Bti Anſelmi archiepi Cantuarioꝝ liber ꝺ ꝓceptu virginali ⁊ pctō originali: icipit.

Que ſit originalis ⁊ q̄ ꝑſonalis iuſticia vl iuſticia: Ca. I.

Dmine oī

bus religioſe me volun
tati veliz ſi poſſim obſe
q̄ ⁊ ff⁊ fili charitſime
Boſo: Tuncvtiq; ma
xime debitoꝝ ē me indico eū eā a me ſ
te excitari intelligo. Cert⁹ aūt ſū cū in
libro: Cur de⁹ hō: quēvt ederē tm ma
xime inē alios me ſpuliſti: in q̄ te me
cū diſputāt̄ē aſſtipū: legī aliā ꝑ illā
quā ibi poſui poſſe videri rōnē: quō
ꝺ accepit bolez ꝺ maſſa peccatrice

bũani gñis sine petõ: q; studiosa mẽ
tua ad q̃rẽdũ: q̃ nã sit illa ñ pay
cak. Quapropt̃ inuist⁹ videri tibi ti
meo: si q̃d inde mihi videk: dilectiõi
tue abscondo. Mica igit̃ sic breuit̃ ō
ß qõ sentio: vt nullus de eadez re fi
delẽ improbẽ sententiã: nec meã si ve
ritati repugnare rõnabilt̃ poterit oñ
di: pucacit̃ defendã. Illã tñ eiusdez
rei rationẽ quã in eodẽ opusculo po
sui: olno ratã t sufficiente (si bñ cõsi
derek) existimo. Nihil ei phibet eiusd
dẽ rei rõnes plures esse: quaz vnaq̃
q̃ sola potest sufficere. Ad videndũ
igit̃ q̃liter de⁹ hoiem assũpsit de ge
ner⁹ bũani massa peccatrice sine pec
cato: ꝑmuz de originali petõ necesse
est inuestigare: q; de ß solo nascit̃ ß
q̃stio. Nã si videt quõ chr̃ist⁹ bute
ßtia cere nõ potuit: q̃lr assũptio sine
cõceptio illi⁹ hois ab oi petõ libera
fuit: palã erit. Originale q̃dẽ ab origi
ne denoiari dubiũ nõ est. Si q̃ origi
nale peccatũ ñ ẽ nisi i hoie: videt di
ci ab origine bũane nature: qs ẽ ab
ei⁹ initio originale: eo q; ab ipa bũane
nature origine trahat: aut ab origi
ne: ß ẽ ab initio vnius cuiusq; ꝑsone:
qm̃ in ipa ei⁹ trahit̃ origine. Sz qõ
ab initio bũane nature descẽdat: nõ
videt: qm̃ origo illi⁹ iusta fuit qñ pri
mi ꝓgentes iusti facti sũt sine oi petõ.
Videt itaq; dici originale ab ipa ori
gine vniuscuiusq; ꝑsone bũane: qua
uis si q̃s dicat peccatũ vocari origi
nale eo q; ab illis descẽdat in singu
los: a q̃bus habẽt originẽ nature: nõ
ꝓtradicã si tñ nõ negek originale pec
catũ cũ ipa vniuscuiusq; ꝑsone tra
hi origine. Licet em̃ i vnoq; homie
simul sint t natura: q̃ ẽ hõ sit̃ sũt oẽs
alij: t ꝑsõa q̃ discernit̃ ab alijo: vt cũ
ōr ille velit̃ suo ꝓprio nolle: vt adã
t abel: t vniuscuiusq; peccatuz sit in
natura t ꝑsõa. Fuit em̃ peccatũ ade
in hoie qõ ẽ in natura: t in illo q̃ vo
cat⁹ ẽ adã: qõ ẽ in ꝑsona. Est tñ pec
catũ qõ q̃q; trahit cum natura i ip
sa sui origine: t ẽ petõ qõ nõ trahit
ab ipa natura: ß ipe fac illõ postq̃ ẽ
tã ꝑsõa discreta ab alijo ꝑsonis. Illõ
q̃dẽ qõ trahit i ipa origie: vocat ori

ginale qõ etiã ꝓt dici nãle: ñ q; sit ex
cẽntia nature ß qm̃ ꝓpt̃ ei⁹ corrupti
onẽ cũ illa assumit. Petõ autez qõ
q̃q; facit postq̃ ꝑsona ẽ: ꝑsonale po
test nolari: q; vitio ꝑsone fit. Sũt ra
tiõe põt dici originalis t ꝑsonalis in
stitia. Si q̃dẽ adã t eua originalr: ß
ẽ in ipso sui initio mor vt hoies exti
terũt: sine inꝛualio iusti simt fuerũt.
Personal añt dici ꝓt iusticia eoz ius
ti⁹ accipit iusticiã qua ab origine nõ
habuit. Ergo adã t eua si iusticiã ser
uassent originalẽ: qui de illis nasce
rentur: originalit̃ sic̃ illi iusti essent.
Qm̃ añt ꝑsonalr peccauerũt: cũ ori
ginalr fortes t incorrupti haberẽt po
testatẽ sp seruãdi sine difficultate iu
sticiã: totã qz erãt ifirmatã t co:rup
tã est. Cor⁹ q̃dẽ q; tale post petõ
fuit q̃lia sũt dnitoz alioz: eo: rupti
oni t carnalib⁹ appetitib⁹ ßtacẽtia:
alia bo q; ex corruptõe corpis t eius
dẽ appetitib⁹ atq; ex ḋligẽtia bonoz
q̃ pdidit: carnalib⁹ affectib⁹ ẽ ifecta:
nõ potuit habere ꝑsonalẽ iusticiam.

Qualiter humana natura corrupta sit: Ca. II.

T q; tota natura bũana i illis
e erat: t ex illoo ß illa nihil erat:
tota infirmata t corrupta est.
Rem̃ sũt igit̃ in ea debitũ iusticie in
tegre sine offi iusticia quã accepit: t
debitũ satisfacẽdi q; cã deseruit cuz
ipa corruptiõe quã ꝓpt̃ petõ incurrit. Sic̃ itaq; si ñ peccasset: q̃lis facta
ẽ a deo tal⁹ ppagaret: ita post petõ
qualem se fecit peccando: talio ꝓpagak. Qm̃ igit̃ p se nec satisfacere pto
petõ: nec iusticiã derelictã recupare
valet: Et corpus qõ corrũpit aggra
uat aiam: t tñ ē maxime qñ infirmuz
ẽ: vt in infantia t in vtero matr⁹: vt
nec intelligere iusticiã possit: videt
ex hoc ea vt i ifãt⁹ nasci cũ debito
satisfacẽdi ꝑ pmo petõ qõ sp cauere
potuit: t cũ debito habẽdi originalẽ
iusticiã quã sp seruare valuit. Nec i
potẽtia erudiat cã in ipso infantib⁹:
qz in illã soluit qõ debet: qm̃ ex ipa
sibi fecit eã descẽdo iusticiã in ꝑsis
hoib⁹ in q̃b⁹ tota erat: t sp debuit ꝛ

habere ꝓptẽ quã ad seruandã sp iu
sticiã accepit: ß ex videri ꝓt in infan
tib⁹ originale petõ. Addam⁹ etiam
petã primoz parentũ q̃ reddũt i ter
tiã t q̃rtã generatiõez. Quis em̃ q̃rt
possit vtz oia ß intelligẽda sint originali petõ an nõ: tñ ne ꝓpt̃ ß qõ q̃
ro videar leuiare illud: ponam istud
ex tale: vt a nullo grau⁹ oñdi possit.

Q; nõ sit peccatũ nisi in voluntate rationali: Ca. III.

Erũ sine hoc totũ sit originale
v petõ sine aliq̃d min⁹: puto nul
latenꝰ illud posse asseri esse in
infãte añq̃ bẽat aiam rõnalẽ: sic̃ nec
in adã fuisse iusticiã ꝓuo q̃ fieret hõ
rõnalis. Nã si adã t eua generãssẽt
sine ꝓcedẽti petõ: nõ tñ ex̃t in semine
iusticia: nec ex̃ posset ꝓuo q̃ formare
tur in vtero hoiem. Si q̃ semẽ ho
minis nõ ẽ susceptibile iusticie ꝓ⁹ q̃ fi
eret hõ: nõ ꝓt̃ suscipe originale petõ
añq̃ hõ sit. Nempe originale peccatũ ex̃ iusticiã dubitari ñ debet. Nã
si oẽ petõ ẽ iusticia: t originale pec
catũ ẽ peccatuz: vtiq; ẽ t iusticia.
Sz si dic aliq̃s: nõ ẽ oẽ petõ iusti
cia dicat posse simul ẽ aliq̃ t ex aliq̃s
petõ: t nullã ex̃ iusticiã: qõ videt
incredibile. Si ño dicatur originale
petõ nõ ex̃ absolute dicẽdũ petõ: sz
cũ additamẽto originale petõ: sicut
piet⁹ hõ nõ ver⁹ ẽ hõ: ß vere ẽ hõ pi
etas: ꝑ eo sequit̃ q; ifans q̃ nullũ
hz petõ nisi originale: mũd⁹ ẽ a petõ:
nec fuit sol⁹ inc̃ hoies filt⁹ ẽginis in
utero matris t nascẽs ō mre sine petõ:
t aut ñ dãnat infãs q̃ moritt̃ sine ba
ptismo: nullũ hmõ petõ ꝓt origiale:
aut sine petõ dãnat. Sz nihil hoz ac
cipim⁹: Manere ex petõ ẽ iusticia:
t originale peccatũ ẽ absolute petõ:
vñ sequit̃ qõ ẽ iusticia. Ꝑt̃ si de⁹ ñ dã
nat hoiez nisi ꝓpt̃ iusticiã: dãnat ãt
aliquẽ ꝓpt̃ originale petõ: q̃ ñ ẽ aliõ
originale peccatũ q̃ iniusticia. Qõ si
ita ẽ originale peccatũ nõ ẽ aliud q̃
iniusticia: id ẽ absẽtia debite iusticie:
ñ el videt ex̃ iusticia nisi in natura:
q; cũ hz hãc iusticiã: nõ hz: vtiq; origi
nale peccatũ claudit̃ ß eadẽ diffini
tiõe iniusticie. Ꝑt si iusticia ẽ rectitu
do volũtatis ꝓpt̃ se seruata: nec ista
rectitudo ꝓt ex̃ nisi in rõnali natura:
q̃ ñ ẽ villa nata debitrix iusticie nisi
rõnali: sic̃ nilla nã ẽ susceptibilis iusti
cie ꝓter rõnalẽ. Quare ex̃ qm̃ iniusti
cia nõ põt esse nisi vbi iusticia debet
ex̃: originale petõ qõ est iniusticia: ñ
est nisi in natura rõnali. Rõnalis au
tẽ natura nõ ẽ nisi de⁹ t angel⁹ t ala
hoiez q; qnã hõ ōr rõnalis t sine q̃ nõ
est hõ. Qm̃ q̃ nõ est originale petõ
nec in deo nec in ãgelo: nõ ẽ nisi i ho
minis ala rõnali. Sciendũ ḋz est q;
iusticia nõ põt esse nisi in volũtate ii
iusticia est rectitudo volũtat⁹ ꝓpt̃ se
seruata: q̃re nec iniusticia. Nõ em̃ vo
cat absẽtia iusticie iniusticia nisi vbi
debet ex̃ iusticia. Nihil itaq; ꝓter ip
sam iusticiã vel iniusticiã ōr: iustũ vl
iniustũ nisi volũtas aut ꝓpt̃ volũta
tẽ iustã vel iniustã. Per hã dicim⁹
iustũ vel iniustũ hoiem vel angelum:
iustã vel iniustã aiam sine actionez.

Q; nihil p se sit iustũ aut iniustũ nisi ipa iusticia vel iniusticia: t q; nihil puniat nisi volũtas vl iniusticia: Ca. IIII

Nihil em̃ sine ßstãtia sine actio
n sine aliq̃d aliõ p se ꝯsideratuz
est iustũ nisi iusticia: aut iniu
stũ vl petõ nisi iniusticia: nec ipa vo
lũtas in q̃ est iusticia sine iniusticia.
Aliõ em̃ ẽ vis illa ale p quã ipa ala
vult aliq̃d: q̃ vis instrumentũ volẽ
di ꝓt dica (sic̃ visus instrumẽtũ vidẽ
di) quã volũtat ẽ nolam⁹: t aliõ ẽ iu
sticia quã habẽdo ẽ iusta volũtas: t
q̃ carendo iniusta vocat̃. Dicũt etiã
volũtates eiusdẽ ĩstruẽti affectiões
t vsus: qõ ß longũ est inserere. Nec
ipi appetit⁹ qõ aplius carnẽ vocat: q̃ Gal. 5.
ꝯpiscit adũsus spiritũ: t legẽ pcti Roma. 7
q̃ est in mẽbris repugnantẽ legi men
tis: insti vl iniusti fiũt p se ꝯsiderãdi.
Nõ el hoiez iustũ facũt vl iustũ fi
erẽ: ß iniustũ tñ volũtate: cũ nõ de Roma. 8
bet: ꝯsentientẽ. Dicẽ em̃ aplis nihil ossã
nattõis esse dis q̃ sũt i christo iesu q̃
nõ ẽm carnẽ ãbulãt: id ẽ q̃ nõ carni
volũtate ꝯsentiũt. Nã si sentiẽtẽ sine
ꝯsensu iniustũ faceret: seqret dã

natio: Quare nõ eos sentire ꝙ eis cõ
fetre petiõ ẽ. Si em insti p se essent: q
tiẽscũ quill ꝑsetirẽt iustũ facerẽt. Sz
qñ bruta aĩalia illis ꝑsentiũt nõ di
cũt iniusta. Ptẽ si petã cẽnt auferrẽt
ĩ baptismo: cũ oẽ petiõ abstergãt: qz
neqñ fieri palã ẽ. Quare nõ ẽ in eo
rũ cẽntia vlla iniusticia ꝙ in volũta
te rõnali illos inordinate sẽjnte. Cũ
em illis resistit volũtas ꝑdelectãdo
legi dei fm interioꝛ: ꝓ hoc em: nõ ẽ in
sta volũtas. Justiciã em quã lex iu
bet: t legẽ dei dic̃: qz a deo est: t legẽ
mentꝭ: qz p mãtẽ ĩtelligit: sic̃ lex ve
tus ler vi dr: qz a deo ẽ: t lex moysi qz
etiã p moysẽ ministrata ẽ. Q ꝺ dr
ni nullã actionẽ p se iniustã dici sed
ꝓpt iniustã volũtatẽ: in illis planũ
est que non iniuste põt fieri aliqñ: vt
ẽ holez occidere: sic̃ fecit phinees: t
Matth.25 vtrinq; ser cõmixtio vt in ꝓiugio: t
sic̃ in bruta aĩalib. Jn ill xo q nũqñ
nisi iniuste põt esse vt est plenũ: t q
dã alia q nec sũt nolanda: ñ ita facie
ĩtelligit. Sz si aliq actio q fit aliꝺ
q ñ ẽ nisi dũ fit aliꝺ: t eo facto trãsi
it vt ill ñ sit aut opꝰ qõ fit t remanet.
Ad hoc ꝺa: vt ĩ scribẽdo qõ scribi nõ
debet: trãsit scpt

que nõ est aliud q̃ peccatũ ⁊ iniquitas. Rã etsi cruditosa ꝯcupiscẽtia generet infantẽ: nõ tñ magis est in semine culpa q̃ est in sputo vel in sanguine si q̃ mala volũtate exputt: aut de sanguine suo aliq̃d emittit: nõ em̃ sputũ aut sanguis ñ mala volũtas arguitur. Patet igit̃ quõ ⁊ infantib⁹ nõ statim ab ipa ꝯceptiõe sit pctm: ⁊ vera sint q̃ de diuina scẽptura opposui. Quippe nõ ẽ in illis pctm: q: nõ habẽt (sine q̃ nõ inest pctm) voluntatẽ: ⁊ tñ ꝺ: inesse: qm̃ in semine trahunt pcãdi (cũ bonos iã erũt) necitatẽ. Si ẽ hec vt puto vera sint q̃ assumit̃ de parente ad plem q: nulla habet voluntatẽ: nullũ est in eo pctm.

Q̃ in semine sũpto de virgine ñ sit peccatũ nec necitas futuri peccati: Ca. VIII.

Lacẽ ꝓspicuũ ẽ qm̃ in eo qõ filius dei in psonã suã assũpsit ꝺ ℣gine nulla potuit esse peccati macula. Sz ⁊ victũ est q: semẽ a parentib⁹ trahit cũ necessitate peccati futuri cũ fuerit aĩatũ aĩa rõnali: hoc vtiq; nõ est ꝓpt̃ aliud nisi q: hũana natura nascit in infantib⁹ (vt diri) cũ debito satisfaciendi p pctõ ade: ⁊ fm q̃ posui primoz parentũ: qõ nequaq̃ facere põt: ⁊ q̃diu nõ fac̃ peccat: ⁊ q: sola p se nõ valet iusticiã habere quã deseruit: ⁊ aĩa q̃ aggranat corpe qõ corrũpit nequit eã salte intelligere: q̃ nec seruari põt nec haberi ñ intellecta. Quapropt̃ si ab his necitatib⁹ semen assũptũ de ℣gine liber ostendi poterit: palã erit: q: nullam peccati necitatẽ traxit. Qõ illa quidẽ necitas q̃ hũana natura sola p se iusticiã recũgare nequit: ⁊ illa q̃ corp⁹ qõ corrũpit aggranat aĩaz: vt eã dẽ iusticiã: nec acceptam in etate pfecta sine auxilio gratie seruare: nec in infantib⁹ saltẽ intelligere queat: ab illo semine sint alieni: facile mõstrari valet p vnitatẽ psonalẽ assumẽtis ⁊ assũpte nature si suo necitas illa repellit̃ q̃ ad satisfactionẽ p peccat̃ pmoꝝ rũ ⁊ pximoz parentũ astringi videtur. Sz q̃ illud nullũ sequat̃ a primis parentib⁹ debitũ: dubiũz nõ erit si a debito pmoz parẽtũ liberi intelligi poterit. Hoc igit̃ adiuuãte deo conabor pmuz quõ cogñsci possit inuestigare: q̃ten⁹ ꝺ demõstrato: in aliis nõ sit necesse multũ laborare.

Cur pctm̃ q̃ dãnatur humanuz gen⁹ magis imputatur Adã q̃ Eue cuz ille post ⁊ p illã peccauerit: Ca. IX.

Q̃ qõ mihi videt̃ querendum
a impmis: cur sepi⁹ ⁊ specialius pctm̃ q̃ dãnatũ ẽ hũanũ gen⁹ magis iputet̃ ade q̃ eue: cũ illa poz peccauerit ⁊ adã p⁹ ⁊ p illã. Dicẽ em̃ Aplꝰ: Sed regnauit mors ab adam vsq; ad moysen: etiã in eos q̃ nõ peccauerũt in silitudinẽ preuaricatiõis ade. Multa q̃z alia leguñ q̃ magis adã q̃ euã criminari videñ. Qõ tñ fieri existimo: q: illa duoꝝ copula tota intelligit̃ in nole ꝓncipalio ptio: siẽ sepe p ptẽ totum solet significari: aut qm̃ adã cũ costa sua: q̃ uis in mulierẽ edificata vici poterat adã: sicut legit̃: Quia deꝰ masculũ ⁊ femina fecit eos ⁊ benedixit eis: et vocauit nomẽ eoꝝ adã in die quo creati sũt. Aut iccirco q: si nõ adam ꝺ sola eua peccasset: ñ necẽ erat totũ hũanũ genus pire: ꝺ solã euã. Poterat nãq; deꝰ de adã in q̃ semen olim holim creauerat aliam facere mulierẽ p quã de adã ꝓpositũ dei pficeret. Eudẽ rõnib⁹ significabo p nomẽ ade eos ambos nisi cũ necesse erit eos discernere.

Bath. 9.

Gen. 5.

Cur grauentur pctõ Ade q̃ eius cõscij ñ fuerũt: Ca. X

Qt q̃dẽ vnuscuiq; filiꝰ ade hõ
e p creationẽ: ⁊ adã q̃ ꝓpagationẽ: ⁊ psona p individuitatez q̃ discernit̃ ab alijs. Nõ em̃ habet hõ esse ab adam: ꝺ per adã. Nã sicut adã nõ se fecit holem: ita nõ fecit in se naturã ꝓpagãdi: sed deus q̃ eũ creauit holem fecit in eo hãc naturã vt de illo ꝓpagarent̃ holes. Dubiũ aũt nõ est vñ vnuscuiq; alligẽt debito: de q̃ agitur. Nõ em̃ inde q: hõ ẽ: nec q: ꝑsona ẽ: Nã si iccirco vnuscuiq; hui⁹ debiti reꝰ ẽ q: est hõ aut ꝑsona: necesse erat adã p nos q̃ peccasset ad ꝺ debitũ astrictũ eẽ q: erat hõ aut ꝑsõa: qõ est absurdissimũ. Restat igit̃ vt p ꝺ tñ sit debitor: q: est adã: ꝺ nõ simpliciter q: est adã ꝺ q: ẽ peccator adã. Nepe sequeret̃ q: si nunq̃ peccasset adã: tamẽ q̃ de illo ꝓpagarent̃ cuz ꝺ debito nascerent̃: qõ impiũ ẽ. Nõ ĩ cõgruũ est ꝺ repetere qõ iã supra dictũ ẽ: cuiꝰ sez vnuscuiq; peccato vl debito ade granet̃: iccirco q: de illo ꝓpagat̃: cuz eiusdẽ peccati ꝑticeps nõ fuerit. Cuz em̃ fecit deꝰ adã: fecit in eo naturã ꝓpagãdi q̃az subiecit eius ptãti: vt ea vteret̃ p sua voluntate q̃diu tpe vellet subditꝰ esse deo: nõ vt illa vteret̃ bestiali vel irrationali voluptate: sed humana ⁊ rõnali voluntate. Sicut em̃ est bestiarũ nihil velle cum ratione: ita holem esse nihil velle sine rõne: qõ sp deberet: q: potestatẽ hãc accepit adã: ⁊ eã semp seruare potuit. Dedit etiaz illi deus gratiã hãc: vt sic q̃diu illã ꝺ cuditꝰ nulla ꝓpagãdi operãte natura aut volũtate creature: simul fecit eũ ⁊ rõnalem ⁊ iustum: ita simul cum rationalem haberẽt aĩam: iusti essent q̃s generaret: operãte natura ⁊ volũtate si nõ peccaret. Eadẽ q̃ppe ratione q̃ monstrat̃ rationalẽ naturã iustã esse creatam (qõ in ꝓcato feci opusculo) ꝓbat̃ etiã q̃ qui ex humana natura ꝓpagarent̃ nõ ꝓcedẽte peccato: ex necessitate: iusticiã piter haberẽt cũ rationalitate. Si quidẽ qui creauit primũ holez sine parentũ generatione: creat etiã eos qui p creatã ab illo fiunt ꝓpagãdi naturã. Deus igit̃ hõ si peccatuz nõ ꝓcessisset simul ex sicut adã ⁊ iustus ⁊ rationalis. Quoniaz vero adã subditus noluit esse dei voluntati: ꝑa natura ꝓpagandi q̃ uis remaneret: nõ fuit subdita eiꝰ voluntati sicut esset si non peccasset: ⁊ gratiã quã dese ꝓpagandi seruare potuerat: ꝺdidit: atq; oẽs qui ogant̃ natura quaz accepit ꝓpagant̃: eiꝰ astricti debito nascunt̃. Quapropt̃ em̃ humana natura: que sic erat in adã tota vt nihil ꝺ illa extra illuz esset: peccando sine oĩi necessitate deũ exhonorauit. Unde per se satisfacere non potuit: gratiã quã acceptã ꝓpagandis de se ꝺ potuit seruare: ꝺdidit: ⁊ peccatuz secuz comitante pena pctõ: q̃tũ em̃ q̃ p datã ꝓpagandi naturã ꝓpagatur: trahit.

Q̃ ꝓpagatio ꝺ virgine nõ subiacear legi ⁊ meritis naturaĩ ꝓpagationis: ⁊ q̃ tres sint cursus rerũ: Ca. XI.

Unc vijgẽt ꝓsideradũ ẽ vtz
n hec quasi hereditas peccati et pnã pena p holem ad ℣ginẽ de adã ꝓpagatã iuste gtr̃ã̃eat. Certuz quidẽ est q̃ adã nõ accepit naturam ꝓpagandi nisi p viz simul ⁊ mulierẽ. Siquidẽ humana natura non habet ⁊ impossibile cognoscit vt solus vir aut sola mulier holem generare queat: natura tantũ volũtate ꝑ pria operante. Sicut nãq; limꝰ terre non accepit naturã aut voluntatem qua operante vir primus ille fieret: q̃nis esset de quo a deo fieri posset: sic nõ ẽ facta mulier de costa viri: aut vir de sola muliere operante: natura aut voluntate holes: sed deꝰ ꝑ̃a voluntate ⁊ ꝑtẽ: fecit virum vnuz de limo ⁊ alteruz de sola femina: ⁊ femiñ̃ de solo viro. Licet em̃ nihil fiat: nisi volutate dei faciente aut ꝓmittẽte: ex quedã tñ sola ptẽ ⁊ voluntas eius facit: quedã creata natura: quedam volũtas creature. Sz sicut creata natura nihil ꝺ se facere potest: nisi qz a voluntate dei accepit: ita voluntas creature nequit ꝑ se q̃dq̃ opari: nisi qõ natura adiuuat aut ꝓcedit. Solꝰ dei võluntas fecit in ꝓncipio rerum naturas: vnas quibusdã competentes singulas volũtates: vt nature ⁊ voluntates fm ordinẽ sibi tradituz: suuz opus in rerum curſu ꝑsoluer̃et. Et adhuc multa fac̃: cũ de eisdez na-

turio ⁊ voluntatibus ogatur: qõ ille ꝺm suũ vsum ⁊ ꝓpositũ neq; facerent. Soluis quippe voluntatis deꝰ ẽtũ mare siccũ iter intra se ꝑsoꝺbet: tuꝝ mo: tui resurgunt: tũ aqua subito in vinũ ꝛuertit: tũ spiritus sancto corda hoim ea que nec ꝑ se nec ꝑ aliã creaturã sciunt docent: tum norie volũtates a suo ꝑcu sola gra regẽte ad bõ qõ ꝓdest ꝛuertit. ⁊ũ alta mlta fiũt que nec creatura nec ei⁹ volũtas ꝑ vsitatũ cursũ suũ opanet. Natura leuia sursuꝝ: grauia deoꝛsũ trahit: terrã aliã suus voluntate colente ⁊ seminãte: aliã nullo voluntat operante ꝓcedẽte herbas ⁊ arboꝛes innumeras ꝓducere ⁊ eas fructificare facit: ⁊ alia mlta que facilius vsu q̃ doctrina cognoscim⁹. Voluntati imputãt illa que sunt hois ꝛiter facere: edificare: scribere: loq; ⁊ similia q̃ nõ nisi voluntas facit. Cum igit̃ oĩa que fiunt si diligẽter ꝓsideret: fiãt aut sola volũtate deꝰ: aut natura ꝺm vim q deo illi inditam: aut voluntate creature: ⁊ ea que nec natura creata nec voluntas creature: ꝺ solꝰ deꝰ facit: sp miranda sunt: apparet: quia tres sũt cursus rez: ꝛez mirabilis: naturaſ: voluntariꝰ. Et mirabilis q̃dẽ alijs: aut eoꝛ legi nullatenꝰ subditus est: ꝺ libere dominat ꝛneq; illis facit ꝺmria qñ eis obuiare videtur: qꝛ nihil bñt nisi qꝺ ab illo acceperũt: nec ille vedit eis aliq̃d nisi sub se. Qñ q̃ ꝓpagatio viri de sola ẋgine: ita nõ ẽ naturalis aut voluntaria ꝺ mirabilis: sicut illa que mulierẽ ꝓtulit de solo viro. Et sicut creatio viri de limo palã est qꝛ nequaq̃ subiacet legibus ⁊ meritis illi⁹ ꝓpagationis: qñ ⁊ voluntas ⁊ natura ꝗuis discrete operentur: aliud eñ ibi facit voluntas: aliud natura: piter tñ verꝰ est bõ ⁊ adã de nõ hoie: ⁊ iesus de sola muliere: ⁊ eua de solo viro: sicut est verus bõ q̃libet vir aut mulier de viro ⁊ muliere. Qꝺs aũt hõ aut adam est aut de adã est: ꝺ eua de solo adã est: ⁊ oĩes alij de adaꝝ ⁊ eua. Qñ nãq; maria ꝺ qua sola est iesus de adã ⁊ eua est: nõ potest ipe⁹ eisdẽ nõ esse. Sic nãq; expẽdiebat vt q̃ redẽptur⁹ erat genus humanũ: esset ⁊ nasceret de ꝑne ⁊ matre omniꝝ.

Qꝝ mala ade nulla rectitudine ad illum hominẽ transeant: La. XII

q Homõ aũt filius ẋginis non ꝺfacerit peccõ aut debito adiecte q̃q non est difficile intelligere. Siquidẽ adã facꝰ est ⁊ iustus ⁊ liber a peccõ ⁊ debito sepe fato ⁊ a pena peccãi: ⁊ beatꝰ ⁊ potens seruare semp acceptã iustitiã: ⁊ ꝑ iustitiã eã quã dixi libertatem ⁊ beatitudinem. Qñ q̃ cũ hec bona sine oĩ difficultate posset ꝛp seruare sibi: ꝺ seruauit ea sibi: ipe abstulit ⁊ boꝝ se ꝛtrarijs ꝺfecit. Facꝰ ẽ itaq; ꝺ⁹ꝑt sine iustitie ⁊ debiti qõ reddere neq̃t: ⁊ miserie de qua est importẽtia bona ꝑdita recuperandi. Sicut igit̃ aliẽ nequiuit sibi auferre bona q̃ habebat: ⁊ attrahere mala q̃ non habebat: q̃ non seruãdo ꝺ sibi bona que potuit: ita nulli alij valuit eadem bona auferre atq; mala inferre: nisi nõ seruando bona aut seruare quinit. Seruare aũt nulli potuit ea bona nisi illius q̃ generationis ꝓtẽ voluntari subditã accepit. Nulli ĝ ꝑsone ẽ⁹ꝺ se ꝓpagate trã simitere mala ꝑdicta potuit: in cuius generatione nec natura illi data est ꝓpagãdi: nec volũtas eꝰ q̃q̃ opata est aut operari valuit. Quare ade mala ꝑdicta nulla rõne aut recti tudine ad hoẽm ꝛceptũ de virgine transeunt.

Qꝝ ⁊ si nõ esset deus sed purus hõ: necesse tñ est illũ talem esse qualis ꝑm⁹ homo factus est: La. XIII.

t Tem si diligẽter puro coꝛdio i mitu sapientẽ dei speculamur iustitiã: nimio absurdũ intelligitur vt ꝑ illud semen q̃ non creata natura: nõ voluntas creature: nõ illi data ꝓtãs ꝓducitq̃ur seminat: sed solius dei voluntas ꝓpria ad ꝓcreandũ hominẽ noua virtute mundũ a peccato de virgine segregat alieni peccati seu debiti sine pene ad eundẽ hominẽ necessitas ꝓtrãseat vllaꝝ: cuã si non assumat in ꝑsona dei: ꝺ vt purus hõ fiat. Nam eadẽ ipa rõne qua non debuit deus adam facere nisi iustuꝝ: nec aliquo debito siue incõmodo grauatuꝝ: aperte mẽs rõnalis cognoscat eũ: quẽ sibi ꝓpria volũtate et ẋtute ꝓcauit ali cui malo subditũ fieri nõ debere: qñ nimis incõueniens est oĩpotenti ⁊ sapienti deo bonitati talem facere rationalẽ naturam sola ꝓpria volũtate de materia in q̃ nullũ est peccatuꝝ. Qõ qui nõ intelligit: non cognoscat q̃d deo nõ cõueniat: Quapꝛopter etiã si puꝝ hoẽm sic facere⁊ deꝰ: vt dictũ est: necesse esset euꝝ non minoꝛi ꝓditum iustitia et beatitudine q̃ fuit adam eũ primuꝝ factus fuit.

Qꝝ ꝓpositę rationi nõ refragetur qõ scriptũ est: hominẽ de imundo semine: ⁊ i iniquitatib⁹ ꝛceptũ: etiaꝝ si de aliquibus ꝓprie dictuꝝ sit: La. XIIII.

n Am si alicui⁹ meo nõ capit qõ de semine hois dici: ꝛez nõ esse in illo peccatũ ante aiam rõnalẽ: sed imundũ peccato dici ⁊ i iniq̃tate ꝓpter futurã immunditiã cũ ĩa erit hõ: atq; putat illũ immundũ eẽ in ipa ꝛceptiõe ꝓpria: qꝛ sicut ipe mihi oppoſuit: legit: Quis potest facere mundũ de immũdo ꝛceptuꝝ semine? Et: In iniq̃tatib⁹ ꝛceptus sum ⁊ in peccatis cõcepit me mater mea: Nõ hic laboꝛo qꝛ nõ indigeo: vt qõ nõ põt capere capiat: sed peto vt qõ hꝛeuiter dicã audẽdat. Illi vtiq; qui ꝺ dixerũt: aut voluerũt ea intelligi de oĩ hois semine: aut tantũ de illo qõ eũ cõsensu seminatur voluptatis: qõ non esset nisi bꝛutoꝝ animaliũ si homo non peccasset. Ar si de omni hoc senserunt: hoc semen de sola virgine sumptuꝝ immundũ tanti viri asseruerunt: quod impiũ est credere. Non vtiq; hoc de illo scripserũt. Sed si ꝺ aliquo hominis semine hoc iurta hũc sensum ꝓtulerũt: nõ nisi de illo qõ eũ predicta voluptate concipitur intelligi voluerunt.

Job. 14.

Ps. 50.

Qꝝ massa peccatrix non sit tota peccatrix: La. XV.

b De autez nullatenus refragatur nostre rationi: que semẽ ꝺ virgine sumptũ asserit eẽ mundũ q̃uis sit de massa peccatrice. Nã quẽadmodum cecitas non est in alia qua parte hominis nisi in oculo q̃uis homo dicaꝛ cecus vbi debet esse vitium: non eñ est in manu vel in pede: nec surditas ẽ nisi i aure eũ homo dicitur surdus: ita licet massa generis humani peccatrix nominetur: nõ tamen in vlla parte eius est peccatũ: nisi vt dixi in voluptate quã in nulla hominis conceptione semen habere cognoscitur. Quã obrem nulla ratione vera aut verisimili contradicente si consideretur: que supra dicta sũt: ita libere possimus concludere: qꝛ nulla ratio: nulla veritas: nullus intellectus ꝑmittit ad hoẽm ex sola ẋgine ꝛceptũ ꝺ peccõ masse peccatricis q̃uis de illa sit aliq̃d assũpt⁹ potuisse aut debuisse accedere etiã si nõ eẽt deꝰ.

Cur iohãnes ⁊ alij q̃ simili ꝛceptisũt ꝑ miraculũ ⁊ sunt ꝑ se liberi a peccõ. La. XVI

q Quod si ꝺijcitur mihi iohannes baptista ⁊ alij qui de sterili⁹ ⁊ in q̃⁹ ꝺ senectute natura generãdi iã erit emortua ꝓpagati sũt: ⁊ q̃ ꝑ similẽ rationẽ putant debuisse nasci sine peccato ⁊ pena peccati: quia ꝑ miraculũ concepti sunt: valde vtiq; intelligenda est ab istis

aliena rõ illa que virginalẽ ꝯceptionẽ liberã ab oĩ peccati monstrat necessitate. Aliud est enĩ inaudatũ ⁊ inopinabile atq; nature incognitũ facere: ⁊ aliud naturã aut etate aut alicuiuscitio debilitatã sanare ⁊ ad suũ opus renouare. Rã si adã nõ peccasset: sicut ipe nulla senectute: nilla causa infirmatus defecisset: sic natura ꝓpagandi creata in illo ⁊ ad vtendũ: vt iã dictũ ẽ: ei⁹ prãti subdita nullo casũ a suo cursu impediret. Rõ ḡ in iobãne ⁊ similib⁹ est aliqd nouũ nature ade sicut est in filio ꝟginis datũ: ꝙ qõ suus causis ifirmatũ erat: cognoscẽ esse reparatũ. Quare qñ illi ꝙ ꝓpagationẽ naturalẽ data; ade sũt generati: nequaq; possũt aut debent ei: de q̃ agim⁹ in ꝓceptiõis assimilari miraculo: vt ab originali vinculo peccati absoluti possint ostẽdi.

Cur deus incarnatus sit cũ de ada; posset facere homines nõ deos sine pctõ tot qt sufficerent: La. XVII.

Obiitan dicet aliquis: Si pur⁹ homo q̃ de⁹ nõ eẽt potuit fieri de adã sine oĩ pcti ꝓtagiõe fiẽ dicis: cur necesse fuit deus incarnari: cũ aut ꝙ vnũ tales qui esset sine oĩi peccato posset peccatores deus redimere: aut tot qt necessarij erãt ad qñ tẽdã supnã quitatẽ homos simili miraculo facere? Ad qõ breuiter respõdeo: Ideo de⁹ fac⁹ est hõ: qz ꝑ hoc faceret ad redimẽdos alios sic ĩ sepe fato opusculo monstraui: est: hõ nõ de⁹. Decirco etiã nõ fecit tot homines tales quot necessarij erãt: ne ũ nullꝰ de ꝓpagatiõe naturali saluaret: frustra naturã illã in adã cõdidisse ⁊ q̃si qõ ñ bñ feciss; corrẽpsisse videret: qõ sume sapie nõ ꝓuenit de aliq̃ natura facere. Rõ loge sup iuestigare ꝓpositi: quõ semẽ sumptũ de ꝟgine q̃ mõstratũ erat nullus esse peccatũ liber a necessitatib⁹ ꝓdict; in qb⁹ oẽs alios homines ꝓcipi potuerã: posset intelligi: Et de illa quidẽ nẽcitate q̃ recuperare iusticiã quas deseruit hũana natura ꝑ se nequit: ⁊ de illa q̃ corpus qõ corrũpit aggranat alas: ⁊ marle in infantib⁹ illo liberari posset: qz hõ ille de⁹ eẽt ꝓsiderabã: si ꝙ⁹ ab illo necessitas peccati ⁊ debiti ade ⁊ primorũ parentũ rõnabiliter alienarent.

Incepi itaq; querere quõ valeret ḥ intelligi de nẽcitate peccati ⁊ debiti ade: vt de alijs postea facilius qõ q̃rebã inueniret: ⁊ abũdante gra illi⁹ de cui⁹ ꝓceptiõis agit mũdicia: factũ est vt non mõ ab oĩ pcto ⁊ debito et necessitatib⁹ ꝑfactio liberũ cognoscerẽt: ꝙ insup hoẽm ista ꝓceptũ eẽ debere ꝑditũ nõ maiori iusticia vel beatitudine: qñ in q̃ factus est ad cõtemplabili rõne: etiã si nõ de⁹ ꝙ⁹ purꝰ homo esse ꝓbaret.

Siqdẽ piter irrõnabile videbat: ⁊ peccatũ ⁊ penã pcti ab vllis pentibus ad illã p talẽ ꝓpagationẽ delẽdere: ⁊ deũ spõte rationabilẽ naturã iniustã: aut nulla ei⁹ ꝓmerente iniusticia miseram facere.

Q; de virgine iusta de⁹ conceptus sit: nõ ex necessitate: quasi de peccatrice nõ posset: sed quia sic decebat: La. XVIII.

Tamen ergo de mundissima virgine filius de⁹ verissime cõceptꝰ sit: nõ tñ hoc ea necessitate factũ ẽ: qñ de peccatrice parẽte iusta ꝓles rõnabiliter generari per huiusmodi ꝓpagationẽ nequiret. Sed qz decebat vt illi⁹ hois ꝓceptio ꝑ matre purissima fieret. Rẽpe decẽs erat vt ea puritate q̃ maior sub deo neq̃t intelligi: ẽgo illa niteret: cui de⁹ pr̃ vnicũ filiũ suũ quẽ ve corde suo eq̃lem sibi genitũ tã q̃ seipm diligebat: ita pare disponebat vt naturaliter esset vn⁹ id ẽq; cõis dei ꝑis ⁊ ꝟginis filꝰ ⁊ quẽ ipe filꝰ subsistẽdo facere sibi matrẽ eligebat: ⁊ de q̃ spiritum sanct⁹ volebat ⁊ operatus erat vt cõciperet ⁊ naseret ille de quo ipe procedebat.

Qualiter aũt virgo eadem ꝑ fidem ante ipam ꝓceptionẽ mũdata sit: dixi vbi aliã rationẽ de hoc ipso vnde ḥ agit reddidi. Que due rões intellectui meo videnẽ ad q̃stionẽ vnaquaq; ꝑ se sufficere: sed ambe simul alio vim rationis ⁊ decorẽ actionis queri copiose satisfacere.

Quomodo ista ratio ⁊ altera alibi data concordent et differãt: La. XIX.

Quis ad idẽ tendãt: ĩ hoc tamẽ differunt q̃ ista quidẽ quã hic ꝓnit monstrat deũ etiã de peccatricis virginis substantia: qñ nullꝰ est ĩ hois natura ꝓter voluntatẽ peccatũ: prolẽ debere iustã: imo non nisi iustã nulla ratione repugnãte tali ꝓpagatiõe ꝓdiceret: Illa vero ꝓbat q̃ etiã si in tota virginis essentia peccatũ esset: tamẽ ad hmõi ꝓceptionis mundiciã ꝑ fidem mũda fieri posset. Atq; ĩ ista omnis mortis necessitas ⁊ cuiuslibet corruptionis siue labozis ab illo homine aperte excludit: In illa aũt q̃stio oriri de hoc ipso videt: sed sufficiẽti ratione si diligenẽ ꝓspecta fuerit: soluitur. Quapropẽ ex vtraq; pte clarum est: qz nihil nisi pia voluntate dñs nr̃ ac redẽptor sustinuit ĩ oĩb⁹ q̃ passus ẽ.

Q; nat⁹ ẽ ꝟgine ꝑ originali pctõ habuerit originalẽ iusticiam. La. XX.

Mihi videt de pctõ quidẽ originali: sic ꝓposui: sufficienter ostẽsum est: quõ ad hominẽ de virgine ꝓceptũ nulla rõne descẽdere a parẽtib⁹ potuit: ꝑ potꝰ iust⁹ ⁊ bñs fieri rõne exigẽte debuit. Qobrẽ qñ de iusto patre scõm diuinã: ⁊ de iusta matre scõm humanã natura: inst⁹ ab ipa origine: vt ita dictũ sit: nat⁹ ẽ: nõ icõgrue ꝑ originali iusticia quã oẽs filij ade hñt a sua origine: iusticiã originalẽ habere dicẽdus est.

Cur nõ potuit habere ꝓsonalẽ iniusticiã: La. XXI.

De originali iusticia supflum est disputare q̃ ad illum nõ attigerit: qñ humana natura nunq̃ in illo sine diuina fuit: nec illi⁹ alia vnq̃ aggranata contra voluntatẽ aut vllo modo impedita est corpe corruptibili: que alia quoniã ipsa imo tot⁹ ille hõ ⁊ verbũ dei deus vna ꝓsona semp extitit: nunq̃ sine pfecta iusticia ⁊ sapiẽtia ⁊ potestate fuit: qnã semp a seipso ille scõm ꝓsonã sicut deus habuit: licet in natiuis humana a diuina qõ habuit accepit. Altiorẽ aũt aliã rationẽ quõ deus assumpsit hoẽm de massa peccatrice sine pctõ velut azymũ de fermẽtato: preter istã quã ḥ: ⁊ illã quã alibi posuiẽ nõ nego. Quã si mihi ostẽsa fuerit: libẽter accipio: ⁊ meas si quod nõ arbitro: ꝓtra veritatẽ eẽ poterint ostendi nõ teneo.

De q̃ntate pcti originalis. Caplm. XXII.

Otro pctõ originale nec maius põt eẽ q̃ fuit: nec minꝰ: qz cũ infans iã rõnalis est: hũana natura nõ habet in illo iusticiã quã accepit in adã ⁊ quã semp deberet habere: nec eam excusat impotẽtia: qz nõ habet ſtẽ supra dictũ est. Illud tamẽ nõ ꝑ olia tã graue sicut supra posui ẽe ritimo. Nam qñ ad hoẽm ꝟ virgine ꝓceptũ ostẽdere volebã: illud nõ ꝓtinere: tale vtrũ ꝓstitui cui aliud nõ possit addi: ne sicut diri ꝓpter hoc qõ inuestigabã videret põdus eius minorare. De q̃ quid mihi videat: breuiter nũc aperiam. Pctõ ade ita in infantes descẽdere: vt sic punirꝰ ꝑ eo ꝓbeãt ac si ipsi singuli illud fecissent ꝓsonaliter sicut adã: nõ puto: q̃uis ꝓpter illud factũ sit vt eoz nullꝰ possit nasci sine peccato: qõ sequit dãnatio. Cũ Roma. 5 eẽ dicit apls: qz mors regnauit ab adã vsq; ad moysen: etiã in eos qui

nō peccauerūt in similitudinē preuaricatiōis ade: aperte videt significare q̄ non illius psonalē imputatē ipa ade ꝓuaricatio aut aliqđ tā magnū: q̄nis oēs filios ade excepto ꝭ̄gnis filio: petōres t filios ire l̄ scriptis fuis pnūciet. Rā cū ait: Enā in eos q̄ nō peccauerūt in similitudinē ꝓuaricatiōis ade: pōt sic intelligi: ac si diceret: Et iā in eos qui nō ꝑ̄ peccauerūt q̄rū adā peccauit: ꝓuarica do Et cū ait: Ter aūt ſbuntrauit vt abūdaret delictū: aut intelligem⁹ peccatū ante legē in illis qui nō peccauerūt l̄ similitudinē ꝓuaricatiōis ade: minus q̄ ade pctm: aut si min⁹ nō erat: abūdauit in eis peccatū post legē vitra pctm ade: qđ intelligere nequeo: cū illud ꝑsidero de cui⁹ pondere t fatisfactiōe: in Cur de⁹ hō: q̄ mihi visū est sicut iā legisti exposui. Dez est tñ q̄ nullus ad hoc ad qđ hō fact⁹ est t ꝓpagatio illi data ē restituit: nec a malis in q̄ incidit humana natura erūt nisi ꝑ satisfactionē illi⁹ peccati per qđ l̄ eade mala ipa se precipitauit. Dicet alīs: Si nō habēt singli pctm ade: quō afferio nullū saluari sine satisfactiōe peccati ade? Rā ꝑiter iustus deus exigit ab illis satisfactionē peccati qđ nō habēt? Ad qđ dico. De⁹ nō exigit ab vllo peccatore plusq̄ dz: Sed q̄m null⁹ pōt reddere quantū debet: solus christus reddidit ꝑ oībus qui saluant plusq̄ debēt: sicut tam in ꝓcto opuscło dixi. Adhuc alio quoq; modo videndus est qua rōne pctm min⁹ sit in infantibus q̄ in adā cū ab illo in oēs descēdat. Per vnū em̄ hominē qđ est per adā peccatū mors intrauit l̄ hūc mundū t ꝑ peccatū mors. Cur aūt vnus sit nō cognoscit: sicut t quō insit nō intelligit.

Ibidem.

Cur t quō descēdat i infantes: Caplm. XXIII

Quod ꝭ̄gnis supra dictum sit q̄ntū opus erat ad ꝟ qđ ꝛ̄ebat: tñ ñ erit supfluū si ꝟ hic

nichil reperiet. Ꝉdē negari neqt ifantes in adā fuisse cū peccauit: sed l̄ illo causaliter siue materialiter velut in semine fuerūt: in scipsis personaliter sūt: q: in illo fuerūt ipm semē: in se singuli sunt diuerse persone. In illo non alij ab illo: in se alij ꝙ ille. In illo fuerūt ille: in se sunt ipi. Fuerunt igitur in illo ꝟ non ipsi: quoni ā nondū erāt ipsi. Forsitan dicet aliquis. Istud esse q̄ alij homines in adam fuisse dicunt: quasi nihil t inane qđdam est: nec est nominandū esse. Dicat ergo illud ee fuisse nihil: aut falsum sine vanū quo fuit christ⁹ scōm semē in abra ā: in dauid t in alijs patribus: t quo ofa q̄ sunt er semle fuerant in femin⁹: t nihil fecisse deum eis ofa que pereant er semine: ipe fecit primo in seminibus ipīs: t dicat nihil vl vanū aliqđ ee hoc: qđ si vere nō esset hoc: q̄ videm⁹ ee nō eent. Si em̄ vez nō est: ea q̄ natura procreat ex seminib⁹ in illis prius aliqđ fuisse: nullomō ex ipsis eent. Qđ si hoc dicere stultissimū est: nō ē falsū vel vanū: sed verū t solidū esse fuit q̄ fuerūt oēs alq̄ hoies in adā. Nec fecit deus inane aliqđ cū eos in illo fecit esse. Sed sicut dictū est in illo fuerūt: nō alij ab illo: t tōo lōge aliter q̄ sūt in scipsis. Verū ꝭ̄gnis constet eos l̄ illo oēs fuisse: solus tamē filiꝰ ꝭ̄ginis valde diuerso modo ab alijs in illo fuit. Oēs quippe alij sic fuerūt in illo vt ꝑ naturā ꝓpagandi que potestati t voluntati eius subdita erat de illo essent: solus vero iste nō sic in eo fuit vt ꝑ naturā aut voluntatē ei⁹ de illo fieret. De alijs em̄ accepit adā qñ peccauit vt esset hoc de quo illi futuri erāt t vt de illo essent: de isto ꝛ̄o vt esset vnde futur⁹ erat: nō aūt vt de illo esset: q: non erat l ei⁹ pte vt de ipo ꝓpagaret. Sed nec in potestate eius erat vt de alia eentia aut ō nihilo fieret. Quare non erat in eo vt hoc aliquo modo esset. Nam nec in potestate nature: nec in potestate voluntatis eius

erat: erat tamen in eo natura de qua propagandus erat: nec eius sed dei potestate. Rā t si vsq; ad virginem matrē in parentib⁹ t volūtas semlauit t natura germinauit: vt ipa virgo partum naturali partū volūtario cursū ad suā esse ab adā ꝓduceret sicut oēs alij: in illa tñ nec voluntas creature plē semlauit: nec natura germinauit ꝟ spūſſanc⁹ t virt⁹ altissimi de ꝭ̄gine muliere virū mirabiliter ꝓcreauit. De alijs q̄ erat in adā: id est l ei⁹ potestate vt l illo eēnt: ō isto vero nō erat in illo vt aliq̄ mō esset: sicut nō erat in limo vñ vir primus factus est vt de illo eēt mirabiliter: neq; in viro vt eua de illo quēadmodū facta est: esset. Sed nec in aliquo eoz in quib⁹ fuit ab adā vsq; ad matrē erat vt eēt: fuit tñ in illo q: erat in eis. Nā ipse assumēd⁹ erat quem admodū erat l limo vñ prim⁹ hō facus est: t in eo vñ eua facta est: non volūtate creature aut ꝓāte: sed sola diuina virtute: sed iste tāto mirabilius t maiori gratia: quāto illi pari holesi: hic hō deus factus est. Valde itaq; diuerso mō iste erat in adā qñ peccauit: q̄ erāt illi qui volūtario t naturali cursū ꝓcreāt. Illos ꝙ qđāmō fecit adā ad quos ꝑ acceptā potestatē humana volūtas seminando t natura germinando pcreauit: istū vero non nisi de⁹ fecit ꝭ̄gnis ō adā: q: nō ꝑ adā sed per se velut de suo. Quid ꝙ ꝓueniētius ad ostendendā magnitudinē bonitat⁹ dei t plenitudinē gratie quā ade cōcedebat ꝙ vt sic tradiderat ꝓpagandi naturā: vt quoq; esse l illi⁹ ꝓāte sic erat: vt qō ille naturaliter erat: hoc illi ꝑ illū essent. Ita quoq; in ei⁹ eēt arbitrij libertate vt qualis erat ipe in iusticia et felicitate: tales eos ꝓpagaret: hoc igit illi datum est. Cum itaq; in tante gratie celsitudine posuisset: bona q̄ sibi t illis seruanda acceperat sponte deseruit: ideireo filij ꝑ diderūt que pater illis cū seruando dare posset nō seruādo abstulit. Hec mihi sufficere videntur ratio cur ad infantes peccatū t mala defendāt ade: ſ dili genter remota nostra volūtate: que sepe t multū impedit mentē ab intellectu rectitudinis ipsa pura iusticia ꝑsideret. Qualiter aūt peccatū idē mihi videat ad eos descendere: pauca expediā. Est peccatū a natura vt viri: t est peccatū a psona. Itaq; qō est a psona potest dici personale: qō aūt a natura naturale qō dicit originale. Et sic ꝑsonale trāsit ad naturā: ita naturale ad personā hoc modo: qō adā comedebat hoc natura erigebat: quia vt hoc erigeret sic creata erat. Quia ho de ligno vetito comedit: nō hoc volūtas naturalis sed ꝙ sonalis: ſ ē propria fecit: qō tamen egit persona non fecit sine natura. Persona em̄ erat ꝙ dicebatur adā: natura q̄ homo. Fecit igitur persona peccatrices natrā: quia cū adā peccauit: homo peccauit. Siquidez non quia homo erat: vt vetitum ꝑsumeret: impulsus est: sed ꝑ pria voluntate (qō non egit natura sed persona concepta) attractus est. Similiter fit in infantibus econuerso. Nempe quod in illis non est iusticia quā debēt habere: nō hoc fecit illorū volūtas personalis sicut in adā: sed egestas naturalis quā ipsa natura accepit ab adam. In adam nāq; extra quem de illa nihil erat: est nudata iusticia quā habebat: t ea semper nisi adiuta caret hac ratione: quia natura subsistit l personis: et persone nō sunt sine natura: facit natura personas infantium peccatrices. Sic spoliauit persona naturam bono iustice in adā: t natura egēs facta: omnes personas quas ipsa de se procreat eadem egestate peccatrices t iniustas facit. Hoc modo trāsit peccatum ade personale in omnes qui de illo naturaliter propagantur: et est in illis originale sine naturale. Verum patet magnam esse

distantiã inter peccatũ ade ⁊ pctũ eoꝝ: qz ille peccauit ppria voluntate: illi naturali peccant necessitate: quã ppria ⁊ psonalis meruit illius voluntas. Sed cũ nemo dubitet (ꝙ̃ par pena nõ sequatur imparia peccata: in hoc tamẽ similis est ⁊ personalis ⁊ originalis peccan dãnatio) quia nullus admittitur ad regnum dei ad qõ facꝰ est hõ nisi p mortem christi: sine qua non redditꝰ qõ pro ade pctõ debet: cuius nõ oẽs pariẽ in inferno torquẽri mercant. Mã post diẽ iudicij nullus erit angelꝰ aut hõ nisi aut in regno dei aut in inferno. Ita igit ⁊ peccatũ infantiũ minꝰ est ꝙ̃ peccatum ade: ⁊ nllo tũ sine illa vniuersali sanctificõe saluat p quã et magnũ ⁊ puũ domitrix pctũ. Cur aũt nõ sit illa sine morte: ⁊ quõ p illam sit salus hoim: in pfato libro sicut deus mihi dedit quesiui ⁊ diui.

Qz pctã parẽtũ post adã non computẽt in originali pctõ filioꝝ: Ca. XXIIII.

Parentũ xo primoꝝ peccata ad originale peccatũ nõ estimo ptinere. Quippe si adaz neq̃uisset ad eos quos generaturus erat iusticiã suam pducere: nequaq̃ posset eis suã iusticiã trãsmittere. Quare qm nllꝰ post adã filijo suis quinit iusticiã suã suare: nullã video rationẽ cur primoꝝ parentum pctã filioꝝ debeant alabꝰ imputari.

Deniq; nulli dubiuz est ꝙ infantes nullã seruãt rectitudinẽ voluntatis ꝓpter ipam rectitudinẽ. In hoc ergo sũt oẽs pariter iusti: qz nõ illã habẽt quã eis hõ habere debet iusticiã. Nec nuditas iusticie descẽdit ad oẽs ab adã: i quo humana natura se spoliauit cadẽ iusticia. Mã etsi in adã illi remãsit aliqua iusticia: vt in rebus aliquib⁹ rectã seruaret voluntatẽ: sic tamẽ priuata est illo dono quo sibi iusticiam custodire potuerat in posteros: vt in nullo eoꝝ ipsa eñ aliqua iusticia se ꝓpagare queat. Plus itaq; in infantib⁹ auferre sibi nõ valuit ꝙ̃ oẽm iusticiã ⁊ beatitudinẽ: q̃ nulli dat quasi carẽti debita iusticia. Nec aũt primoꝝ parentũ iniusticia possit hãc augere iusticie nuditatẽ: q̃ nõ valet in infantes ab adã pctõ matoꝝ descẽdere: nõ videt possibile. Mã vbi nilla est iusticia: nulla põt auferri iusticia. Unde aũt nulla põt absentari iusticia: ibi addi nilla valet iniusticia. Nullã ergo infantibus suis addere queũt iniusti parentes iniusticiã sup ꝓdictã nuditatem iusticie. Et vbi nulla est iusticia: nil prohibet aliquã poni iusticiã. Verisimilius igit ⁊ possibilius videtur si parẽtes iusti aliquã suis ifantib⁹ addere dicũt iniusticiã q̃ iusti suis aliquã dare possint iusticiã. Qõ si sic: bãt infantes iustoꝝ aliquã iusticiã. Si xo hoc ẽ: tenẽt dãnãt ꝙ̃ infantes iniustoꝝ si moriunt sine baptismo: aut si saluent cũ aliquo sno ꝓcedẽn merito eligunt. Qõ paulꝰ apls negat vbi p Jacob ⁊ esau, phat nullũ niũ oim merita ꝓuenire gratia saluari. Qm itaq; nullã dãt iusti parẽtes aã baptismũ infantibus suis iusticiã: nullã itaq; addũt iniusti suis iniusticiã. Qõ si dicit: nõ addũt iniusti parẽtes suis infantib⁹ aliquã iniusticiã quib⁹ auferre nequeũt vllã iusticiã: s originalẽ quã bãt ab adã ducũt in eos granioꝝ ẽ: ꝙ̃ ⁊ iusti i suis reddũt eam leuiorem.

Quare si minꝰ sunt iniusti infantes iustoꝝ ꝙ̃ iniustoꝝ: minꝰ debent reprobari ꝙ̃ illi. Qõ dicat qui audet et oẽdere põt: Ego xo nõ audeo cũ mitti videã ⁊ iustoꝝ ⁊ iustoꝝ ifãtes ad baptismi gram eligi ⁊ ab illa reprobari. Sed ⁊ hoc si qs dicit: nõ valet oẽdere: Quippe sicut hoc mõ nõ est iusto iustior: nisi q̃ volũtate magis aut appetit aut vitat qõ oz: ita nõ ẽ iniusto iustior: nisi q̃ plꝰ aut amat: aut odiũt qõ non debet. Si igit infantes nequeunt oẽdi mor vt aiam

habẽt: alius alio magis vl minꝰ velle qõ debet aut qõ non debet: nemo põt pbare q̃ in infãtib⁹ alis alio natã sit iustior vl iniustior. Pariter ꝙ̃ nec iusti sua iusticia reddere videnẽ in suis infantib⁹ originalẽ iniusticiã leniorẽ: nec iusti i suis sua iusticia grauiorẽ. Quapropt si parẽtes iusti nec nũero nec magnitudine queant originale pctũ suis ifantib⁹ suo pctõ augere: videt mihi pctã parentũ post adã i infantũ originali pctõ non deputari. Nec nego ꝓpter merita bona parẽtũ filijs mlta magna bñficia corpis ⁊ aie impendi: ⁊ ppẽ pctã parẽtũ filioo ⁊ nepoteo vsq; in tertiã ⁊ q̃rtã generationẽ: ⁊ forsitan vltra: diuersio tribulatoũ in hac vita flagellari: ⁊ ea pdere bona etiã in aia q̃ forsitã p illos ꝓcẽrent si iusti ẽnt. Quoꝝ exẽpla nimis lõgũ est i serere. Sz dico pctũ originale i oẽs infãtib⁹ eõceptis naturaliter eẽ esse siñ pctũ ade: qõ est cã cur nascant i illo: et ad oẽs ptinet eẽliter.

Quõ noceant animabus eorum: Capm. XXV.

Jaũt pctã parentũ aliqã nocẽt aiabꝰ filioꝝ: hoc mõ potius fieri existimo: nõ q̃ ea illis deꝰ imputet: aut q̃ eos in aliqua delicta ꝓpter parẽtes inducat: s qm sicut sepe meritis parẽtũ filios iuuat: ita filios iniustoz eorum meritis in suis aliqñ derelinquit. Qm etsi nemo liber est a peccato nisi xo liberãte: ⁊ cũ nõ liberat diuine inducere: ⁊ cũ nõ mollit: indurare. Mã q̃ satꝭ videt susceptibilꝰ q̃ deꝰ alam peccatricẽ eni nihil ꝓter penaz debet ꝓpter parentũ pctã in suis dimittat pctõ vt p ipsis puniat: ꝙ̃ q̃ cã alienis oneret vt p illi torqꝰat. Ita igit sine repugnãtia ⁊ originale pctũ est idẽ in oẽs: ⁊ filꝰ nõ portabit iniquitatẽ patris: ⁊ vnusq̃sq; onus suũ portabit: ⁊ recipiet ꝓut gessit in corpe siue bonũ siue malũ: ⁊ reddet deus peccata parentum filijs in tertiã ⁊ q̃rtã generationes: et si hoc fit in aia: ⁊ quicq̃d aliud legit qõ animab⁹ filioꝝ imputari pctã parentuz significare videt: Quippe nõ moritur aĩa filij pctõ patrꝭ s suo: nec portat qs iniquitatẽ patris cũ in sua relinquit s suã: nec oꝝ alienũ s suũ: nec recipit ꝓut pater: sed ꝓut ipe gessit i corpe. Sed qm ꝓpter pctã parentũ a suis malis nõ est liberatꝰ: ea q̃ portat eisdẽ pctis parentũ imputanẽ.

Quẽ nullus portet peccatũ ꝓpriũ s suũ: Ca. XXVI.

Si obijcit: qz oẽs q̃ nõ saluantur p fidẽ q̃ est in xpo: portãt iniquitatẽ ⁊ onus ade: vt p hoc velit pbare infantes aut aliorũ q̃z parẽtũ iniquitates filiter debere portare: aut illis nõ debere: ꝓsideret diligenẽ qz nõ portãt ifantes peccatũ ade s suũ. Mã aliud fuit pctũ ade: aliud infantũ: qz differũt vt dictũ ẽ. Illud enim fuit causa: istud est effectus. Adã carnit debita iusticia: nõ quã aliud s quã ipe descruit: infantes carẽt ea: nõ quã ipi s alis derelinquit. Nõ est ꝙ̃ idẽ pctũ ade ⁊ infantũ. Et cũ dicẽ apll: qõ supra posuit: qz Roma. 5 mors regnauit ab adã vsq; ad moysen: etiã i eos q̃ nõ peccauerũt i similitudinẽ ꝓuaricatiõis ade: sicut significat infantũ minus esse q̃ ade peccatũ: ita apte mõstrat aliq̃ cẽ. Qua ꝓpt cũ dãnat ifãs ꝓ pctõ originali: dãnat nõ ꝓ pctõ ade s ꝓ suo. Mã si ipe nõ habeꝝ suũ pctũ: nõ dãnabit. Ita ꝙ̃ nõ portat iniquitatẽ ade s suã: quis tõ dicat portare qz iniquitas illi⁹ perij istis cã fuit. Nec aũt cã q̃ fuit in adã vt infantes i pctõ nascãt: nõ est i aliqs parẽtib⁹: qz nõ hz i eis humana natura prãte: quẽadmodũ dixi: vt filij iusti ꝓpagent: quare nõ ita sect vt p pctõ illoz sit in infantibus pctũ siñ ꝙ̃ pctõ ade.

Quid sit originale pctũ et q̃ oib⁹ sit eẽle: Ca. XXVII.

Riginale igit̃ pctm̃ nõ aliud
o intelligo q̃ qđ est in infante
mox vt alam habet rõnalez
quicquid pt̃i in corpe nõdũ sic ani-
mato facũ sit: vt est aliq̃ mẽbroz
corruptio: vl post suie in ala sine in
corpe futuꝛ sit: Qđ ꝓpt̃ predictas
estimo rõnes in oĩbus infantib⁹ na-
turaliꝛ ꝓpagatis esse eẽle: t oẽs qui
in illo solo moꝛiunt̃ equalit̃ dãna-
ri. Siđẽ đcđ pctm̃ sup illũ addit i
hoĩe: psonale est. Et sic̃ psona ꝓpter
naturã peccatrix nascit: ita natura
per psonam magis peccatrix reddi-
tur: qz cũ peccat psona quelibet: pec
cat homo. Hoc pctm̃ qđ originale di
co: aliud intelligere nc̃o i eisdẽ in-
fantib⁹: nisi ipam quã supra posui:
facrã p inobedictiã ade iusticie de-
bite nuditatẽ: p quã oẽs filij sũt ire:
qñi t naturã accusat spõtanea quã
fecit in adã iusticie deserto: nec ps̃o-
nas excusat vt dictũ est reemperandi
ꝑotẽtia: quã comitat̃ btũdinis q̃s
nuditas: vt sicut sũt sine oĩ iusticia:
ita sint abloq̃ oĩ btũdine: q̃ oẽs qui
nudi sunt in hui⁹ vite exilio expositi
sũt: q: parẽtes pctis: t miserijs inces-
santer vbiq̃ occurrentib⁹: t vndiq̃
irruentibus: nisi quãtũ diuina defen
dunt dispositione.

Cõtra illos qui nõ putãt infantes debere dãnari.

Caplm. XXVIII.

Unt quoꝛ animꝰ infãtes de
f bere dãnari: q̃ sũ baptismo
moꝛiunt ob solã iniusticiam
quã dicit: nõ vult accipe: qñ nullo bõ
indicat eos rep̃hendẽdos de pecca-
to aliene psone: t qz nõdũ sunt iusti
et intelligẽtes i tali etate: nec putãt
deũ districtꝰ innocẽtes debere iudi
care q̃ iudicent hoĩes. Quib⁹ di-
cendũ est: q̃ aliter deꝰ erga infantes
ꝑbeat agere: aliter hõ. Nã hõ nõ de
bet exigere a natura q̃ ipe nõ dedit
et qđ sibi nõ debeb. Nec iuste redar
guit hõ hoĩem cũ culpa nasa: sine q̃
ipse nõ nascit̃: t de q̃ nõ nisi ꝑ alium
sanat. Deꝰ ẽo recte exigit a natura
qđ ei dedit: t qđ sibi iuste ỏbet. Sz
et hoc iudiciũ quo infantes dãnanẽ
nõ est alienum multũ si ꝓsideret ab
hoĩm iudicio. Si ẽo esꝰ vir t vꝛor
eius ad magnã q̃ndã dignitatẽ vel
possessionẽ nullo suo merito sed gra
tia sola ꝓfecti: simul crimẽ graue in-
excusabiliter cõmittunt: t ꝑ eo iuste
deꝑimunt: t i seruitutẽ redigunt: q̃s
dicet filios q̃s post dãnationẽ gene-
rant eidẽ nõ debere subiacere ſuitu-
ti: ſ potius ad bona q̃ parẽteꝛ iuste
ꝓdiderũt gratio oportere restitui ẽ
Tales sẽ ꝓmi parẽteꝛ t filij coꝛ: q̃s
iuste ꝑ culpa sua de beatitudine in
miſiã dãnati i eodẽ generã exilio.
De similib⁹ ita q̃s file debet esse iudi
ciũ: Sz ỏ illis tã to district⁹: quãto
delicti coꝛ ꝓbari põt impꝛoperabi-
lius. Deniq̃ oĩs hõ aut saluat aut
dãnat: oĩs aũt qui saluat̃ ad regnũ
celoꝛ admittit̃: t oĩs q̃ dãnat ab eo
excludit̃. Quiꝛo admittit̃: ꝓhibit̃
ad filiatudinẽ angeloꝛ in quib⁹ nul
lũ vnq̃ fuit aut erit pctm̃: q̃s fieri ne
quit q̃diu est i eo aliq̃ macula pct̃i.
Impossibile ita q̃ est aliquẽ hoĩem
cũ aliquo q̃nto paruo pcõ saluari.
Quare si qđ dixi originale pctm̃: est
aliq̃s pctm̃: nec̃e est oẽm hoĩez i eo
natũ ullo nõ dimisso dãnari.

Quõ impotẽtia habendi iusticiã excuset eos post baptismꝰ:

Ca. XXIX.

Si impotẽtia hẽdi iusticiaz
o nõ excusare iusticiã infanti-
um: Queret q̃ aliq̃s fo: sitã
dicẽs: Si i infante pctm̃: id est iniu-
sticia est ante baptismũ: nõ excusat̃
ꝑotẽtia hẽdi iusticiã sẽ dicto: q̃a in
baptismo nõ remittit̃ pctm̃ nisi q̃s
ꝓ⁹ erat: cũ post baptismũ sit sine in-
sticia quãdiu infãs est: nec intellige
re põt iusticiã quã fuer. Siđẽ iu-
sticia ẽ recurndo volũtat̃ ꝓpt̃ se ser
uata: quõ nõ ẽ iust⁹ eriã postq̃ ba-
ptizat⁹ est? Si q̃ baptizat⁹ moꝛit̃ i in
fantia: nõ stari post baptisma cũ pe-

nitere nõdã scit: qñi nõ habet debi-
tã iusticiã: nec excusat̃ ꝑotẽtia: iu-
stus trãsit de hac vita sic̃ faceret aũ
baptismũ nec ad regnũ dei admittit̃:
intra q̃s nullus iust⁹ recꝑit: q̃s catho-
lica nõ tenet eccla. Qđ si in baptis-
mo pctm̃ in infantia futurũ remittit̃
infãtib⁹: cur nõ t illa q̃ i seq̃nti fiũt
etate? Ad q̃s rũdeo: q̃ in baptismo
pctã penit⁹ q̃ aũ baptismũ erãt delẽ
tur. Qua ꝓpt̃ originale ꝑotẽtia in-
sticiã hẽdi tã baptizat̃ nõ imputat̃
ad pctm̃ sic̃ pri⁹. Quẽadmodũ igit̃
pri⁹ excusare nõ pot̃at absentiã iu-
sticie: qñ ipa erat i culpa: sic pri⁹ ba-
ptismũ illã oĩno excusat q̃ remanet
sine oĩ culpa. Uñ fit vt insticia q̃ aũ
baptismũ debebatur infantibus: sine
oĩ excusatiõe pri⁹ baptismũ ab ill̃ non
exigat̃ q̃si ex debito. Quidm ẽ sola ori
ginali impotẽtia nõ hãt iusticiã: nõ
sẽ iusti: qñi nõ ẽ i eis absentia debi
te iusticie. Nõ eñ est debitũ: q̃s sine
oĩ culpa ẽ impossibile. Quare si sic
moꝛiũt̃: q: nõ sũt iusti: nõ dãnãt̃:
ſ t iusticia christi q̃ se dedit ꝑ illũ: t
iusticia fidei mrio ecclie q̃ ꝑ illius cre
dit q̃si iusti saluãt̃. Nec btũdẽ ỏ ori
ginali pctõ ꝑ capacitate intellectus
mei: nõ tam affirmãdo q̃ cõiectãdo
dixi: donec mihi deꝰ aliq̃s meliꝰ reue
ler. Si cui ẽo aliꝛ visũ fuerit: nullũ
respuo si iam si vera ꝓbari poterit.

Bti Anselmi archiepi cãtu-
ariẽsis: liber ỏ ꝛceptu virgi
nali t pctõ originali explicit

Declaratõ cui⁹dã sẽ eos li.

Vidã qđ

ſ ỏ: sez i semle q̃ ꝓci-
q pit ỏ: nõ magꝛ cẽ cul
pã aliquã vl originalẽ
vel actualem q̃ est in
sputo vl sanguine: si q̃s mala volũ-
te expuat: aut de sanguine suo aliq̃d
emittat: ꝛphẽdũt falsũ cẽre: ẽ astru
entes q̃ in ipo semle sit q̃dã fomes
pct̃i corruptiõis nature hũane t in-
de origo pct̃i originalꝭ. Sz si ab eis
q̃rat q̃d appellẽt fomitẽ pct̃i q̃s i il-
lo sit t corruptionẽ nature: nõ vi-
ỏ q̃d rũdere possit ỏ rõe. Illa eñ res
rõe carẽs vl ad pctm̃ scitare ꝓt vl ad
ꝛtutẽ: vt ait Aug̃. ỏ sacꝛo: ꝛmone
ꝓmo. Jude⁹ vꝛeos baptizat t cali-
ces: q̃ insensibilia vl culpã possint
habere vl gꝛaz. Qđ igit̃ nec culpã
põt hẽ nec laudẽ: nõ põt fomes esse
pct̃i vl ꝛtutꝭ. Tale est semẽ q̃ ꝓcipi
tur hõ cũ sit insẽsibile: q̃ insẽsibile se-
mẽ illõ cũ i eo nõ sit: nec eẽ culpa pos
sit: nec ẽ nec esse põt fomes pct̃i. Qz
aũt in eoꝛpo sit cã corruptiõis hu-
mane nature nõ videt si vocãt corru
ptionẽ cã q̃ ỏ pctõ ꝓcessit t cũ pctõ
inest. Est eñ qđã nature nꝛe corru-
ptio: q̃ de pctõ qđẽ ꝓcessit: ſ cũ pctõ
inest aliqñ: aliqñ cũ pctõ non inest.
Coꝛruptio illa q̃ tantũmõ pena est
t nõ pctm̃: vt moꝛbi coꝛpoꝛ nostro-
rũ t alie ineõmoditatꝭ: t moꝛs ipa
q̃ coꝛruptio sine pctõ fuit in coꝛpo-
re christi: t sine pctõ moꝛtali ẽ i san-
ctis hoĩb⁹ in hac vita: eadẽ cũ pctõ
inest pctõꝛib⁹. Nec corruptio nõ hꝫ
cãm in semine nec ex semine: licet per
trãseat in oẽs qui gignunt̃ paterno
semle. Sz cũ sit pena pct̃i: hꝫ causã
in pctõ primi parẽtis: ꝓpter q̃s in-
flicta ẽ nõ semini insensibili: sed eis
qui sentire t sustinere debẽt molesti
am afflictiõis. De hac aũt corrupti-
one oꝛiꝰ q̃dã alia coꝛruptio: q̃ in se-
mine quidẽ est nõ aũt a semle causã
hꝫ: vt cũ de moꝛbidis parẽtib⁹ semẽ
moꝛbidũ format̃ i moꝛbidã plẽ: de
q̃ medici ꝓsiderant: ſ i hac nec cul-
pa est oꝛiginalis nec actualis. Et de
hac nõ puto eos dicere. Si aũt vo-
cãt coꝛruptiõꝛ ipꝛs pctm̃ quõ q̃dã ꝓt
dicꝰ coꝛruptio ꝛtutꝭ: ea lõge ẽ a ꝓdi
cto semle: vt ꝓmissa ãbꝛosii doeꝛ an
eoꝛitas. Quid q̃ appellãt fomitẽ
pct̃i vl coꝛruptiõꝛ nasẽ q̃ ẽ i semle?
Forte dicere volẽt q̃s ãeras ꝛa
sit: ſ ỏ semiꝰ eꝛ q̃s hoĩes sũt: sic ꝛa

esse non possit: sicut etiã ab ambro/sio de illio dicta nõ fuerit. Mã q̃ in/tali semine sit peccatũ: oñdit Augu/stinꝰ in secõo libro de nuptijs ⁊ cu/piscẽtia. Natura hois inquit habet auctorẽ deũ: in q̃ nõ vitio inobedien/tie trahit originale peccatũ. Mã si semẽ ipm nullũ habꝫ vitiũ: ḋd ẽ qõ
Sap. 12. scẽptũ est in libro sapiẽtie: Mõ igrãꝫ q̃m nequã est illoꝝ natio ⁊ naturalis malicia ipoꝝ: et q̃m nõ poterat mu/tari cogitatio illoꝝ in ppetuũ: Se/mẽ enĩ erat maledictũ ab initio. Mẽ/pe de quibuscũ q̃ dicat ista: ỏ homi/nibꝰ dicit: Quõ ẽ q̃ cuiuslibet hois malitia naturalis ⁊ semẽ maledictũ ab initio: nisi ad illud respiciat: q̃ per vnũ hoiem pcẽt in mũdũ ⁊ per
No. 5. peccatũ mors ⁊ ita in oẽs hoies per/trãsijt i q̃ oẽs peccauerũt? Cuiꝰ aũt hois cogitatio nõ põt mutari in ppe/tuũ: nisi q̃ per scẽpam non põt nisi gratia diuina subuelat: q̃ nõ subueni/ente: quid sũt hoies: nisi qõ ait pe/trꝰ aplus: velut muta aĩalia percata naturalr i captiuitatẽ ⁊ literitũ: hec augustinꝰ. Ecce aũt haberio in hac auctoritate culpã esse in semine. Eio ergo qui hec prendũt respõdemus. Primo dicãt vt oẽs dere possint au/gustinũ sensisse ꝺ de ipo semine q̃ hõ semlat? Semẽ enĩ cũ oe ⁊ ỏ eo qõ est cã: q̃ ỏ eo qõ est er cã ỏ: vt illõ:
Job. 8. Semẽ abrahe sumꝰ Jnẽ quẽ modũ semẽ maledictũ est: id est illi sũt ma/ledicti qui sũt de semine vel generati/one in malicia pseuerantiũ si ĩpi sũt in eodẽ pseuerãteo. Mõ ita est aũt. Dicit enĩ hoc manifeste augustinus quere/o: Quo ẽ cuiuslibet hois ma/licia naturalis ⁊ semẽ maledictũ ab initio? Cuiuslibet inqt hois malicia natural ⁊ semẽ maledictũ ab initio. Sicut enĩ cuiuslibet hois malicia est naturalis: ita cuiuslibet hois semẽ ma/ledictũ vicinꝰ: q: nõ valet hoc ẽsu/gna: id ẽ repetitio a supiori: nec ipe augustinꝰ eã repetitionẽ fecẽ. Quã/re nõ cogimur ꝓsentire eã facẽtiꝰ: sed sic dicimꝰ: Cuiuslibꝫ hois mali/cia est naturalis: ⁊ ipe est semẽ male/dictũ: nõ eius semẽ maledictũ: q: in eo nõ ẽ pcẽm. Vel possumꝰ figurati/ue dicere ipm semen maledictũ cẽ ꝓ eo qõ ex eo crũt qui maledicti erãt: Gen. 3. iuxta illud: Maledicta terra in operi/bꝰ tuis: id ẽ opa tua in terra. Mõ enĩ terra maledicta est cũ ipa alibi dica/tur sctã: licet eã pctõres operenturi Ut: Locꝰ i quo stas ẽra sctã ẽ: alio/ q̃n eadẽ ⁊ maledicta ⁊ scrã erit. Exod. 3. Sic semẽ maledictũ q: maledicti q̃ er se/mie. Juxta quẽ modũ Anselmꝰ noster optime ⁊ vere exponit illã auctoritatẽ Job: De imũdo semie: qõ tũ i se ne/q̃ imũdũ est neq̃ maledictũ. Jmo inquit de semine qõ ẽ materia car/nis hũ ancvidet dicere augustinꝰ: vũ sic incipit: Mã si semẽ ipm nullũ ha/bet vitiũ: ad ḋd enĩ fieret relatio per ipm? Mõ enĩ pcessit sermo de semie ꝺ sepe fit ꝓ hoc ꝓnomẽ: nõ relatio: ꝺ ꝓprietatis quedã expssio ei⁹ rei q̃ in causa dicti ẽ: Ut etiã palladiꝰ de rusticatiõe incipit: Paro prima est prendẽre ipam cui pceptur⁹ est esti/mare psonã. Nulla igit ꝓ ipam fit relatio ꝺ ꝓprietatis ei⁹ q̃ in psona ẽ expssio. Ac si dicat: Jpam psonã: id est xtutẽ vel scietiã vel dignitatem vel artẽ vel pfessionẽ psone vl tale quid ei⁹. Sic ⁊ hic accipit ipm: cum de semine agit: quasi dicat: Jpm se/mẽ: id est ratio seminis ea esse vt nõ sine vitio sit. Mã si nõ in vitio est: ĩ nullũ habet vitiũ: quid est qõ scẽptũ est ⁊c. Ad hoc respõdem⁹. Quicqd sit de relatiõe vel de ꝓprietatis ex/pssiõe p hoc ꝓnomẽ ipm: in semine nullũ esse pcm. pbat Aug⁹ aliaꝫ q̃stionẽ faciẽs Hieronymo de origine ale: dicẽti q̃ ḣdie de⁹ creat novas aĩas. Qõ aug⁹ nec recipẽo nec ipro/bão: Quereno aũt quid Hierony/mus rñdeat obiecti: q̃stionẽ talẽ fa/cit ei in epla de origine aĩe: Si ani/ma bus infantuli recẽo nati infun/dendo creata est ⁊ creãdo infusa: qñ

vl quõ peccauit hic i adã? Nec qne/sho nunq̃ posset esse illi⁹ qui diceret in semine q̃ ꝺcipit hõ esse peccatum originale. Diceret enĩ ei: Quid ergo hoc qõ tu ipe ꝺdubitãter fater? Jn semie peccatũ ⁊ vitiũ qõ trajecit de primo hoie in oẽs posteros: frustra quer? quõ peccauit qui seminalit ỏ adã pcessit. Semẽ aũt culpã secum trahit: hoc inq̃ diceret ei: Quare si hec augustinꝰ sentiret: nunq̃ Hiero/nymo eã q̃stiõs faceret. Huic aũt q̃/stioni nihil est a Hieronymo rñsum: nec eã ipe Augꝰ soluit qui de origi/ne aĩe nullã certã sententiam prulit. Vide autẽ: moderni ꝓcepto: eos quõ eã soluãt. Jn tantũ q̃ ipm Augustini nũ obtinuimꝰ in auctoritate eius su/ꝓpposita: nõ eũ intellexisse de semi/ne qõ sperma est: hoc dixit in semine esse vitiũ. Rata est q̃ sua Ambrosij ⁊ nostri Anselmi generalit̃ q̃ intelligẽda q̃ i re sensibili nec gra sit nec culpa. Veramẽ adhuc opponũt ỏ au/ctoritate Joannis damasceni: q̃ di/cat: q̃ post ꝓceptũ sine ꝓsensũ bea/te Vginis: spũsctũs supueniẽs ossi/pecatũ in ea purgauerit ⁊ oẽm fomi/tem pcẽ. Et inde credo: volũt habe/re auctoritatẽ qõ oporteret aliq̃/nus semẽ illud Vginale licet nõ ẽet ex viri cõmixtiõe: ẽ mundatũ esse a pcẽ fomite spũsancti operatiõe. Ad hoc rñdem⁹: nihil nos Joanni dama/sceno in dict⁹ suis ꝺtradicere: vtpote q̃ eius scripta nulla legerimus nisi quaten⁹ ea ab alijs in testimoniũ in/troducta mult⁹ in locis cognouim⁹. At nobis ꝓmptũ ẽ Hieronymi no/stri sanctissimi ⁊ doctissimi testimo/niũ ferre i cõtrariũ: dicẽtis in ꝓmo/ne de assumptiõe eiusdẽ vñe ⁊ regi/ne nostre: Et ã inq̃t ⁊ gloriosa Vgo maria q̃uis vndũ incõparabilis eẽt vniuersis q̃ sub celo sũt Vginib⁹ ⁊ vt decẽter posset i se suscipe diuinitat⁹ admittionẽ: alia vtra q̃ natura: tã cũ gratia replet⁹: cũ spũsctõ pfũdit⁹: cũ spiritusctõ obumbrat⁹ fut pclior ꝺ meritis: celsis sublimio⁹ fastigijs: pul/chrio⁹ sanctitate: glosio⁹ suoꝝ meri/tis ⁊ ꝓgatiuis meritoꝝ: ita vt nul/lis iã vsibꝰ sit ipa eadẽ mancipanda nisi diuinis. Rogo te Joannes da/masene vl quicũq̃ es in tali senten/tia q̃ putes btã dei matrẽ post an/nũciationẽ sctl angeli tũc primũ in sup uẽtiõe spũsancti amisisse vl pec/catũ vel fomitẽ pcẽ: Rogo inquã te p eandẽ beatã theotocõ desiste: no/si emulari in malignãtibꝰ: cessa sine/ rissimũ vas ierusalem tare: Solue calcia/
Exod. 3. mẽta pedũ tuoꝝ q̃ impedit ꝓgres/sum recte intẽtiõis tue. Si quidẽ sc/
No. 10. lũ dei habes i hac parte: ꝺ forte nõ scm scientiã. Forsitã eũ puras in/ hoc erroꝝ deo te obsequiũ exhibe/re. Q̃ si nolueris cessare: scito q̃ ter/ra hec quã calcas deuotat habitato/reo suoo: vltionẽ faciẽs in oẽs filios diffidẽtie. Adhuc audi ḋd dicat in/de nostroꝝ tempoꝝ spũsancti orga/nũ btũs Bernardꝰ abbas clarevallẽ.
Spũsctũs supueniet in te ⁊ virtus
Luce. 1. altissimi obũbrabit tibi. Superꝰ di/cta est gratia plena: ⁊ nũc quõ dicit spũsanctus supueniet in te ⁊c. Mã/quid potuit repleri gratia ⁊ necdum habere spiritũsctũ cũ ipe sit datoꝝ gr̃aꝝ? Si aũt tã spũsctũs erat i ea: quõ adime tã ꝺ nõ esset: supuẽtus⁹ repromittit? An forte ideo nõ dicit simplicit̃ veniet i te: ꝺ addidit sup: quia ⁊ pri⁹ quidẽ fuit in ea per mul/tã gr̃am: ꝺ supueniẽte nũciat ꝓpter abũdãtior⁹ gr̃e plenitudinẽ quã ex/haustus est sup illã. At vo eũ plena sit: illud ampli⁹ quõ capeꝓ ut? Si aũt aliud pt̃ capeꝓt: quõ aũt ple/na fuisse intelligẽda est? An prio: q̃ dẽ gr̃a ei⁹ vñ repleuerat mẽtẽ: scẽs/ vna ⁊ venit ẽ pfundere debeꝝ: q̃tem⁹ ses plenitudo diuinitatis que ante in illa sicut ⁊ in multis scꝺoꝝ spiritua/liter habitat: certã sicut i nullo scꝺoꝝ corpaliter in ipa habitare incipiat ⁊ Quid ẽ: Vtus altissimi obũbrabit tibi? Qui ꝓt capeꝓt capiat: ⁊ forte ꝓ/

pter ℔ marie virgi sit: Obūbrabit ti bi: q̄ res nimiz in sacramēto erat: et q̄ ista ꝓ se trinitas in solo ⁊ cū sola ℣gine voluit opari: soli patri ē nos se cui soli potū est expediri. Hec nos quidē breuiter introduximꝰ ꝓtra ℔ qđ opponūt de Joāne damasceno: cui nos dare determinationē presūptuosū est: qui quo tenuꝰ vixerit pe nitꝰ ignorabꝰ. At si ille hieronymo et nostris ꝓtraria hic vixit: liber in ℔ eodē: potiꝰ adhererē: nō ei ℔ Hieronymo ⁊ nostris. Opponitur adhuc Anselmo nostro: q̄ in hoc ꝓ libro dixerit: q̄ nulla rō: nulla ℣itas: nullus intellectꝰ pmittat ad hoiem de sola virgine ꝯceptū ⁊ de patō masse pec catricis aliud potuisse vel voluisse accedere: etiā si nō esset deꝰ: q̄uis ō ilia massa esset assūptus. Dicāt enī christū nō potuisse nec voluisse pec care: non q̄ filiꝰ ℣ginis: sed q̄ deꝰ fuit xp̄s. Aūt: Nec voluit nec pec care potuit: ℔ deꝰ fuit: Quid ℔ dice mus ō sanctos angelos qui ex gratia ꝓfirmatiōis nō volunt nec possunt peccare? Ut si adā ante ℔ peccasset aliqs qui ante ipm ī iustitia ꝓfirma rent genuisset: de illis quid dicemꝰ? Ut q̄ si illi cū nec vellēt nec posset peccare: nō ideo deus vel dꝰ essent: sicut in xp̄o videbā: vtrū q̄ pecca re nō potuit nec voluit: sola diuini tas eius homini vnita in causa fue rit: Quāz q̄ ipa plurimū ⁊ marie ad inuenerit: ol ꝓstat fideli. Qz alius est causam simpliciter esse: aliud cause supplementū ꝓferre. Dicāt forte: ea posse peccatū ade nulla caro mortal nō vnita deitati absq̄ peto esse ꝑua luit vel ꝓualere potuisse: quocūq̄ mō deꝰ aliquē vel aliquā absq̄ se mine viri creasset dūmō de adā eēt. Sed cū hoc dicūt: causam patꝝ vt su pra in semine ponūt: qđ vtiq̄ deꝰ sic facit esse ex mare ⁊ femina: sic facere pōt ex femina sola. ℔ igit soluant que supra dixiꝰ ⁊ ex auctoritate ⁊ ex rōe: ⁊ libenter audiemꝰ. Qđ si nō potuerint: ꝓstabit nobis sicut cōstat ex Anselmi rōe irrefragabili: quicū q̄ dignit aliter mō q̄ adam genera uit: q̄ non teneat ꝓiudicio peccati originalis qđ ꝑ traducē ex adam de scēdit: licet ille deus nō sit vt christꝰ fuit: ⁊ ita sivoluerit: nō peccare pote rit: ⁊ nō velle peccare cū posse non peccare valebit: donec ei cōfirmata gratia nō posse velle ⁊ nō posse pec care supaurit. Consentit nobis augꝰ i tertio ꝓtra Julianū: Frustra inqt putas ideo ī ꝑuulis nō esse delictū: q̄ sine voluntate q̄ in eis nulla est: eē nō pōt. Hoc enī recte dicit ꝓpter ꝑ prium cuiusq̄ peccati: nō ꝓpter pri mi parētis originale delictū sine con tagiū. Qđ si nullū eēt: ꝓfecto nulli malo paruuli obstricti: nihil mali vl in corpe vel in ala sub tāte dei pote state paterent. Aude in his verbis pendēs lector: hāc maximā incurre re: A quocūq̄ q̄ renouet pena peccā tiab eodē ⁊ peccatū renouet: ⁊ nō ꝓuenit. A quibꝰ ℔ ꝑuulis renouet in corpe ⁊ ala pari pena augustinꝰ: pariꝰ ab eis renouari debet ꝑuū om ne ⁊ ꝓtagium peccati. Illi ergo non eēnt nec deus nec dꝰ: ⁊ tamē posset si vellēt nō peccare: ⁊ confirmati nō possent peccare. Recte ℔ ⁊ verissime Anselmꝰ q̄: cū eo est veritas: ⁊ filiꝰ veritatis Augustinus senserūt.

Explicit declaratio cuiusdam super eodem libro.

Beati Anselmi abbatis Beccensis: ad archiepiscopū Cātuariēsem: illi se cōmēdantis: eiq̄ scripta quedam a se: ad examinandū pṙbentis: Epla.

r Lucendo ⁊ amando suo domino ⁊ patri ⁊ doctori Cantuariēsi archiepo an glozꝫ ꝓmati miri eccle ca tholice fidei vtilitatiq̄ merito multū ampleccēdo: Frat̄ Anselmꝰ vita pec

cato: ℔ abitu monachꝰ. Qđm agēda sūt ei⁹ consilio: ℔ nō ol ꝓfilio: Scri ptū ē enī: Dia fac cū ꝓfilio. Et: Cōfiliarꝰ sit tibi vnꝰ ℔ mille. Unū quē scitis: nō de mille: ℔ de oībꝰ mortalibus clogi quē ℔ oībꝰ haberē ꝓfitatoꝛē in dubijs: doctoꝛē in ignoratis et excessibꝰ correctoꝛē: in rectis actibus approbatoꝛē: quo q̄uis ℣m vo tū nō possim vti: decreui aūt vti q̄n tū possū. Qđ ajus cū sūt mihi ꝑter prudētiā meā: rō quoꝛ mihi ꝓfecere iperiꝰ possū mihi peritia: ⁊ q̄z libia cere cēsure mee cogat iperitia: nihil th nouī cuiꝰ me doctrine indicio ve tā ꝓfidēter tā q̄ libēter ℣ro libꝫ cīā: ⁊ q̄ mihi paterno affectu si res indiget ꝛe exhibeat: at si exhibeat cōgaudeat. Quare qđ ꝺcḋ de pac no vestro pectoꝛe mihi impēdit ⁊ sa pietia est exquisitū ⁊ auctoritate ro boꝛatū. ⁊ dilectiōe ꝓdūm. Cū alioḋ inde hauriꝛo: id me ⁊ sua dulcedine delitiat ⁊ securitate saciat. Sed qm hec ipsa sciēs loquoꝛ: hic omissis cū eoꝝ murmure expediā. Quidā fra tres fratri vestri ⁊ ꝓfui mei: me sepe iuitū q̄ rogāteꝫ trandē coegerūt vt aḋiscerē illiꝰ quiddā scribere: sicut in eiusdē scḋture ꝓtatiōe ꝓsiderare poterit: De quo opusculo hoc ꝑter ipsum cuenit: vt nō solū illi quib⁹ instantib⁹ editū est: sed et plures alij id velint: nō solū legere ℔ etiā trāscribere. Dubitāo igit vtrū volētib⁹ denegare debeā siue ꝓdere: Re me aut inuitū putāteꝫ odiāt: aut stultū cognoscēteꝫ derideāt: ad singlarē meum recurro ꝓfitariū: ⁊ scḋturā ipaꝫ examinā dō vestro mitto iudicio: vt eiꝰ auctoritate aut inepta a ꝓspectu ꝓhibeat: aut correcta volētibus ꝓbeatur.

Eiusdēbti Anselmi ī libz quē Monologion ꝓscḋsit: Prefatio.

q Uidā fratres sepe me studioseq̄ ꝓcati sūt vt q̄dam

Eccli. 32. Deut. 6.

de illis q̄ de medit ā da diuinitatis et sentia ⁊ q̄busdā alijs hm̄oi meditatiōi cohereētib⁹ vsitato ℣mone colloquēdo ꝓtulerā: sub quodā eis meditatiōis exēplo describerē: cuius scilicet sēbendē meditationis magta scīm suā volūtatē q̄ scīm rei facultatē: aut ℣m meā possibilitatē: hanc mihi formā ꝓstituerūt: quatenus auctoritate scripture penit⁹ mihil in ea persuaderet: Sed quicquid p singu las inuestigatiōes: finis assereret: id ita plano stilo eē ⁊ vulgaribꝰ argumētis simplicaq̄ disputatiōe ⁊ rōne necessitat⁹ breuē cogeret ⁊ ℣itat⁹ cla ritas patenē oēderet. Voluerūt etiā vt nec simplicibꝰ penecq̄ fatuis obiectiōib⁹ mihi occurrētib⁹ obuiare ꝓtēnerē. Qđ ꝺcḋ diu tēptare recusaui at q̄ mecū rē ipsā cōparā: omitt⁹ me rōib⁹ excusare tēptaui. Quāto ei id qđ petebāt vsu tibi optabāt facilꝫ: tāto mihi illis actu imūgebāt difficilꝫ. Cā dē iā victꝫ: tū pēū modestia ī portunitate: tū studij eoꝝ nō ꝓtēnda honestate: inuitꝰ quidē ꝓpter rei difficultatē ⁊ ingenij mei imbecillitatē qđ pcabant inceptꝫ: ℔ libēter pṙē eoꝝ charitatē q̄ntū potui ℣m eoꝝ diffinitionē effeci. Ad qđ eoꝝ ea spe sim adductꝰ: vt ꝺcḋa facerē illi solio a ℣bꝰ exigebat eēt notū: ⁊ paulopꝰ idipm vt vilē rē fastidientib⁹ ꝓceptu eēt obtenēdū: Scio enī me ī eo nō tā pcātib⁹ satisfacere potuisse q̄ pcibꝰ me ꝓfcḋnib⁹ finē posuisse. Reclo th quo pacto sic pṙē spem euenit vt nō solū pdicti fres: ℔ plures alij scḋturā ipsā q̄sq̄ eā sibi trāscribendo ī longū mēoꝛie cōmēdare satagerēt. Qua ego sepe retractā: nihil porui ineire me ī ea diuisse qđ ñ catholicoꝝ patꝝ ⁊ marie btī augustini scḋtī cohereat. Qua ꝓpē si eā videbit q̄ ī eodē opusculo aliqđ ꝓtulerī qđ aut ℣itati nouū sit: aut a ℣itate dissentat: rogo ne me aut presumptoꝛez nouitatū: aut falsitatī asserto: ē ecclamet: ℔ pꝰ libꝝ ꝓfati doctoꝛ augustī ō tuis

tate: diligenter pspiciat: deinde seōz eos opusculum meū vijudicet. Qō esn viri summā trinitatem posse dici tres substātias: grecos secutz sum: q̄ ꝓfitent tres substātias in vna essen-tia: eadem fide qua scilicet nos tres personas in vna substantia. Nam hoc significant in deo per substanti-am qō nos p psonā. Quecunqz aūt ibi viri sub psona secū fola cogita-tiōe disputātis ⁊ inuestigātis ea que p:i nō alleuerisset: placata sūt sic sciebā eos velle q̄z petitiōi obsequi intēdebā. Precor aūt ⁊ obsecro ve beneter: sicꝫ hoc opusculū voluerit trāscribere: vt hāc pfationē in capi te libelli aut ipsa capitula studeat ꝓponere. Multum em̄ pdesse puto ad intelligenda ea q̄ ibi legerit: si ḡ-p:ius qua intētiōe: q̄ue mō disputa ta sint cognouerit. Puto etiā q̄ si quis hāc ipaz pfationē viderit p:i? nō temere iudicabit si q̄d ꝑtra suam opinionē platū inuenerit.

Explicit pręfatio.

Capitulorum libri Monologion bti Anselmi annotatio.

Ca.j Q: sit vnū aliq̄d sūme bonuz ⁊ sūme magnū ⁊ summū omniū que sunt.

ij De eadē re.

iij Q: sit q̄dā natura p quā est quicq̄d est: q̄ p se est ⁊ est summū omniū que sunt.

iiij De eadē re: ⁊ qō sicut illa est per se ⁊ alia p illam: ita sit ex se ⁊ alia ex illa.

v Q: illa nō sit vlla iuuāte causa vncta ad eē: nec tā sit p nihil aut ex nihilo: ⁊ quo mō ītelligi possit eē per se et ex se.

vj Quō alia ola sunt p illā ⁊ ex illa.

vij Quō intelligendū sit q̄ ola fecit ex nihilo.

viij Q: ea q̄ facta sūt ex nihilo: nō nihil erāt anteq̄ fierēt q̄n-tū ad rationē faciētis.

ix Q: illa rō sit sic̄ quedā rerum locutio: sicut faber dicit p:i us apud se q̄d factur⁹ est.

x Q: tā multa sit in hac simili-tudine dissimilitudo.

xj Q: hec sūme essentie locutio sit sūma essentia.

xij Q: sicut ola p sūmam eēntiā facta sunt: ita vigeant per ipsam ⁊ in illa.

xiij Q: illa sit l olōz ⁊ ola sint ex illa ⁊ p illā ⁊ in illa.

xiiij Quid possit aut nō possit ve illa dici substātialiter.

xv Q: idē sit illi eē iustā qō ē eē iusticiā: ⁊ eodē mō de his que siliter ō illa dici pūt: ⁊ qō nihil hoz mōstret ḡlio illa vl quāta sit ꝑ quid sit.

xvj Q: ita sit simplex vt ola que de ea eēntia dici pūt: vnuz idēq̄ sint l illa: ⁊ nihil ō ea dici possit substantialiē ni-si in eo qō quid est.

xvij Q: sit sine p̄ncipio ⁊ sine fine.

xviij Quō nihil fuit aū ⁊ erit post illam.

xix Q: illa sit l omni loco ⁊ tpe.

xx Q: l nullo sit loco et tpe.

xxj Quō sit in ol ⁊ in nullo loco.

xxij Quō melio⁹ intelligi possit eē vbiq̄ ḡ in omni loco.

xxiij Quō melio⁹ possit ītelligi esse semper ḡ in omni tpe.

xxiiij Q: nullo mutabilio sit acci-dentibus.

xxv Quō illa dicē da sit eē substā-tia ⁊ q̄ sit ex oēm substātiā ⁊ singularis sit q̄d est.

xxvj Q: nō ꝓtineat in cōmuni tra ctatu substātiaz: ⁊ tñ sit sub-stātia ⁊ individuu⁹ spūs.

xxvij Q: idē spūs simpliciter sit: ⁊ creata illi cōpata nō sint.

xxviij Q: eiuo locutio idipm sit qō ipse: nec tamē sint duo sed vnus spiritus.

xxix Q: eadē ē locutio ñ ꝓfert ex plu-rib⁹ vbis ꝙ sit vnū verbū.

xxx Q: idipm verbū nō sit silimodo factoꝝ ꝙ veritas eēntie: fa-cta vero sint aliq̄ veritat̄ ī mutatio: ⁊ q̄ nature magꝭ sint q̄z alie ⁊ pstātio: eo.

xxxj Q: sūmus spūs sciipm dicat coeterno verbo.

xxxij Q: vno vbo dicat se ⁊ quod fecit.

xxxiij Q: suo verbo videri possit di cere creatura.

xxxiiij Q: q̄d factū est in eius ver bo: ⁊ sciētia: sit vita: ⁊ vitaꝫ.

xxxv Q: ineōp:ehēsibili mō dicat vel sciat res a se factas.

xxxvj Q: quicq̄d ipe est ad creatu rā: hoc sit ⁊ verbū ei⁹: nec tñ ambo sil pluraliter.

xxxvij Q: dici nō possit q̄d duo sint q̄uo neēe sit eē duos.

xxxviij Q: idem verbū sit a summo spiritu nascendo.

xxxix Q: verissime ille sit pareno: ille vero pleo.

xl Q: ille verissime gignat: ille verissime gignaf.

xlj Q: alteri⁹ verissime sit esse ge nito: ē et patrem: alterius genitum ⁊ filiū.

xlij Retractio cōionis ambo⁹ et ꝓprietatū singulo⁹.

xliij Quō alē alteri⁹ sit essentia.

xliiij Q: aptiꝰ dici possit filiꝰ essen tia patris q̄z pat̄ eēntia fi-lij: ⁊ q̄ filiꝰ sit filius patris virt⁹ ⁊ sapientia ⁊ similia.

xlv Quō quedā ex hijs q̄ sic ꝓfe rūt: alie q̄z possit ītelligi.

xlvj Q: filiꝰ sit intelligētia intelli-gētie: ⁊ veritas veritat̄: ⁊ siliter de similib⁹.

xlvij Q: i mēoria intelligaf pater sicut l intelligētia filius: ⁊ quō filiꝰ sit intelligētia vl sapiētia memorie: ⁊ memo ria patris ⁊ memorie.

xlviij Q: summ⁹ spiritus se amet: ⁊ q̄ idē amor pariter p:o-cedat a patre ⁊ filio.

xlix Q: vterq; pari amore diligat se ⁊ alterum.

l Q: tātus est ipe amor: quan-tus est sūm⁹ spiritus.

lj Q: idē amor sit idipm quod est summ⁹ spūs: ⁊ tñ ipe cū pre ⁊ filio vn⁹ est spūs.

lij Q: tot⁹ p̄cedat a pāre: totus a filio: ⁊ tñ non sit nisi vnus amor.

liij Q: nō sit eoz filius amor.

liiij Q: solus pater sit genitor: et ingenit⁹: solus filiꝰ genit⁹: solus amor: nec genit⁹ nec ingenitus.

lv Q: amor idē sit increatus et creator: sic̄ pater ⁊ filiꝰ: ⁊ tñ ipe cū illis non tres sed vnus increat⁹ ⁊ vn⁹ crea-tor: ⁊ qō idē possit dici spi ritus patris ⁊ filij.

lvj Q: sicut filiꝰ est eēntia vel sa piētia patr̄ eo sensu q: ha bet eandē eēntiā vel sapiē tiā quā pat̄: sic idē spūs sit patris ⁊ filij essentia ⁊ sa-pientia ⁊ similia.

lvij Q: pater ⁊ filiꝰ ⁊ eoz spiritus pariter sint in se inuicē.

lviij Q: nullꝰ eoz alio indigeat ad memoriā dū vl intelligen-dū vel amādū: q: singul quilq; est mēoria ⁊ intelli gētia ⁊ amor: ⁊ quicq̄d ne-cesse est inesse sūme eēntie.

lix Q: tā nō sint tres ꝙ vnus seu pl seu filiꝰ siue vtrumq; spi-ritus.

lx Quō ex hijs multi filij nasci videantur.

lxj Quō nō sit ibi nisi vnꝰ vnꝰ.

lxij Q: hoc licet inexplicabile sit: tamen credendū sit.

lxiij Quō de ineffabili re verum disputarū sit.

lxiiij Q: per rationalē mentē mari me accedat̄ ad cognosce-

dum summā essentiā.

lxv Qr mens ipsa speculū eius et imago eius sit.

lxvj Qr rōnal creatura ad amandū illā facta sit.

lxvij Qr aīa semp illā amāo amando vere t bte viuat.

lxviij Qr illa se amanti seipsam retribuat.

lxix Qr omnis humana anīma sit immortalis.

lxx Qr aut semp misera aut aliquādo beata vere sit.

lxxj Qr nulla aīa iuste priuetur sūmo bono: t qō oīno ad ipsum nitendū sit.

lxxij Qr sūma ēntia sit spanda.

lxxiij Qr credendū sit in illā.

lxxiiij Qr in patrē t filiū t eoz spiritū pariter t in singulos t simul in tres credendū sit.

lxxv Que sit viua t que mortua fides.

lxxvj Qr tres summa essentia quodāmodo dici possit.

lxxvij Qr ipsa dūcatur omniū t regat omnia t sic solus deꝰ.

Beati Anselmi abbatis Beccēsis: post archiepi cātuarien sis: liber qui prescribitur Monologion incipit

Qr sit vnū aliquid summe bonum t summe magnū et summum omniū que sunt: Caplm. I.

Iquis vnā naturā summā oīm q̄ sunt solā in eterna beatitudine sibi sufficientē: oībusq; rebus alijs hoc ipm qō aliq̄d sit aut qō aliq̄ mō bā sit: p oīpotētē bonitatē suā dātē t facientē: alia q̄ ppria q̄ de deo sine de eius creatura necessario credim⁹: aut ñ audičdo aut nō credēdo ignorat: puto q̄ ex ipsa ex magna pte si vel mediocris ingenij est: pōt ipse sibi saltē sola rōne p̄suadere. Qō cū mltis modis fieri possit: vnū pōaz quē illi estio eē pm pulsimū. Etem cū oēs frui sol' bīa appetāt q̄ bōa putāt: in promptu ē vt aliq̄n mētis oculū p̄uertāt ad huiusmodi illud vā sunt bona ex ipsa q̄ nō appetit nisi q̄ iudicat esse bona: vt deinde rōne ducēte t illo p̄cēnte ad ea q̄ irrationabiliter ignorat: rationabiliē p̄dicat. In quo tñ siq̄d direro: qō maior: ñ mōstret auctoritas: sic volo accipi: vt q̄nis ex rōibus que mihi videbunt quasi necessarium ꝺdubat: nō ob hoc tñ oīno necessariū: ſ tñ sic interī videri posse dicat. Facile est igit vt aliq̄s sit q̄ secū tacit⁹ dicat eū tam īnūerabilia bona sint quoz tā multā diuersitatem t sensib⁹ corporeis exprimun et rōne mentis discernim⁹: Est ne credendū esse vnū aliq̄d p qō vnā sint bona q̄cūq; bona sūt: aut sunt bona alia p alia? Certissimū quidē t ī omnib⁹ est volēnib⁹ aduertere p̄spicuū q: q̄cūq; dicūt ad aliq̄d ita vt adinuicē magis vl' min⁹ aut eq̄liē dicāt: p aliq̄d dicunt sed nō aliud t aliud: sed idē intelligit in ꝓuersis sine in illis eq̄liter sine ineq̄liter ꝓsideret.

Mā quecūq; insta dicunt adinuicē siue pariter siue magis vl' min⁹: nō pōt intelligi iusta nisi p iusticiā q̄ nō est aliud t aliud in diuersis. Ergo cū certū sit q̄ oīa bona sī adinuicē cōferant aut equaliter aut ineq̄liē sint bona: necesse ē vt oīa sint p aliquid bona: qō intelligit idē in diuersis bonis: licet aliq̄n videāt bona dici alia p alind. Per aliud enī videtur dici bonus equus quia fortis est: p aliud bon⁹ equ⁹ qz velox est. Cum enī videat dici bon⁹ p fortitudinē t bon⁹ p velocitatē: nō tñ idē videt esse velocitas t fortitudo. Verū si equus qz est fortis aut velox bon⁹ est: quō fortis t velox latro malus est? Profecto igit quēadmodū fortis t velox latro ideo malus ē qz nocet⁹ est: ita fortis t velox equus icirco bon⁹ est qa vtilis est. Equidez nihil solet putari bonū nisi aut ꝓpter vtilitatem alicuius: vt bona dicāt salus t q̄ saluti p sunt: aut ꝓpter quā libet honestatem: sicut pulchitudo: inde estimat bona t q̄ pulchitudinē muāt. Sed q̄n tā p̄specta ratio nullo pōt dissolui pacto: necesse est oīne q̄s vtile vel honestū si ꝺbe bona sūt p idipm esse bona p qō necesse est cūcta esse bona q̄cūq; illud sit. Quis aūt dubitet illō ipm per qō cūcta sūt bona: esse magnum bonū? Illō igit est bonū p seipm: qñ oīne bonū est p ipm: q̄ ꝓsequit vt omnia alia bona sint per aliud q̄ qō ipsa sūt: t ipm solū p seipm: aut nullū bonū p qō aliud ē equale aut maiꝰ eqle aut maiꝰ ē eo bono qō p se est bonū. Illō ita q̄ solū est summū bonū qō solū ē p se bonū. Illud enī summū bonū ē qō p se emnet alijs ita vt nec par habeat nec p̄stantiꝰ: ſ qō est summū bonū: ē etiā sūme magnū. Est igitur vnū aliq̄d summe bonū t sūme magnū: id est sūme oīm q̄ sūt.

De eadē re: Ca. II.

Eadēmodū aūt inuentū est q aliq̄d eē summe bonum: qñ cūcta bona p vnū aliq̄d sunt bona qō est bonū p seipm: sic ex necessitate colligit aliq̄d esse summe magnū: qñ quecūq; magna sunt: p vnū aliquid magna sūt qō magnus est p seipm. Dico aūt nō magnum spacio: vt est corp⁹ aliqō: ſ qō q̄nto maiꝰ: tāto melꝰ aut dignꝰ ē vt est sapiētia. Et qñ nō pōt eē sūme magnū nisi illud qō est sūme bonū: necesse ē aliq̄d eē maxmū t optimū: id ē sūmū omniū que sunt.

Qr sit q̄dā natura p quā est q̄cq̄d est: q̄ p se est t ē sūmū oīm que sunt: Ca. III

Ni q̄ nō solū oīa bona per idē aliq̄d sit bona: t oīa magna p idē aliquid sunt magna: ſ q̄quid est: p vnū aliquid videt esse.

Oīne nā q̄ qō est: aut est p aliquid aut p nihil: sed nihil est p nihil. Nō enī vel cogitari pōt vt sit aliq̄d non per aliquid. Quicq̄d igit ē: nō nisi per aliquid est. Qō cū ita sit: aut est vnū aut sūt plura p que sūt cūcta q̄ sūt. Sed si sunt plura: aut ipsa referunt ad vnū aliq̄d p qō sūt: aut eadem plura singula sūt p se: aut ipa p se inuicē sunt. Et si plura ipa sunt p vnū: iam nō sūt oīa per plura: ſ potius p illud vnū p qō plura sūt. Si ꝺbo hec plura singula sūt p se: vtiq; est vna aliqua vis vel natura essendi per se qua habēt vt p se sint. Nō est aūt dubiū q̄ p ipm vnū sint per qō habēt vt sint p se. Verum ē per ipm vnū cūcta sunt: q̄ p plura que sunt eo vno eē nō possunt. Et ei plura p se inuicē sint: nulla patet ratio: q̄n irrationalis cogitatio est vt aliqua res sit p illud cui dat eē: nā nec ipa relatiua sic sūt p se inuicē. Mā cū dōr seruus referant adinuicē: t ipi boies qui referunt: omnino nō sunt per se inuicē: t ipe relatiōes quib⁹ referunt nō oīno sunt p se inuicē: quia eedē sūt p substantiā vl' substantia. Cū ita q̄ ꝺritas excludat plura esse per que sunt cūcta: necesse est vnū illud esse per qō sunt cūcta que sūt. Qñ ergo cūcta que sunt: sūt p ipm vnū: p̄ocul dubio ipm vnū est p seipm. Quecūq; igit alia sē: sunt p illud: t ipm solū per seipm. Et quicq̄d est p aliud minꝰ est q̄ illud p qō cuncta sūt alia: t qō solū est per se: quare illud qō est p se maxime oīm est. Qō aūt maxime oīm est t p qō est quicq̄d est bonū vl' magnū t oīno quicq̄d aliq̄d ē: illō necesse est eē summe bonū t summe magnū t summū oīm que sunt. Quare ē aliud qō sine ēntia sine substātia sine natura dicat: optimū t maximū est t summū omniū que sunt.

De eadē re: ꝙ sicut illa est per se ⁊ alia per illam: ita alia sit ex se et alia ex illa. Caplm. IIII.

a Mplius si quis intēdens rerū naturas: velit nolit sentit nō eas omnes ꝓueniri vna dignitatis paritate: ꝙ quasdā carū distingui graduum imparitate. Qui enī dubitat ꝙ i natura sua ligno melior sit equus: ⁊ equo ꝓstantior homo: is plecto nō est dicēdus hō. Cū igit̄ natura ⁊ alie alijs negari nō possint meliores: nihilominꝰ persuadet ratio aliquā i eis sic supeminere vt nō habeat se supiorem. Si enī hmōi graduū distinctio sic est infinita: vt nullus sit ibi gradꝰ superior: q̄ superior: alius non sueniat: ad hoc ratio deducit vt ipsaꝝ multitudo naturarū nullo fine clandat̄. Hoc aūt nemo nō putat absurdū: nisi qui nimis est absurdus. Est igit̄ ex necessitate aliqua natura q̄ sic est alicui vel aliquibꝰ superior: vt nulla sit cui or: dinet̄ inferior. Hec ꝛo natura que talis est aut sola est aut plures huiꝰ et equales sūt: Nec ꝛi plures sūt ⁊ eēles sunt: cū equales esse nō possint per diuersa quedā sed per idē aliq̄: illō vnū p q̄ eq̄liter tā magne sūt: aut est idipm q̄ ipse sunt ⁊ ipsa eaꝝ essentia: aut aliud q̄ q̄ ipse sunt. Sed si nihil est aliꝰ q̄ ipa eaꝝ essentia: sicut eaꝝ essentie nō sunt plures sed vna: ita ⁊ nature nō sūt plures ꝙ vna. Idem nā q̄ naturā hic intelligo q̄ essentiā. Si vero id p q̄ plures ipse nature tam magne sūt: aliꝰ est q̄ q̄ ipe sunt: p certo minores sunt q̄ id p q̄ magne sunt. Quicquid enī p aliud est magnū: minꝰ est q̄ id p q̄ est magnū: ḡre non sunt sic magne vt illis nihil sit maius aliud. Q̄ si nec ꝙ q̄ sunt nec p aliꝰ possibile est tales esse plures naturas quibꝰ nihil est ꝓstantius: nullo modo possunt esse nature plures bus ine. Restat igit̄ vnā ⁊ solā naturam aliquā esse q̄ sic ē aliis supior: vt nullo sit inferior: ꝙ q̄ tale ē: maximū ⁊ optimū est omniū que sunt. Est igit̄ quedam natura que est summū ꝙ omniū que sūt. Hoc aūt esse nō pōt nisi ipsa sit p se id q̄ est: ⁊ cuncta que sunt: sint p ipam id q̄ sunt. Nā cū pauloante ratio docuerit id q̄ p se est ⁊ p q̄ alia ea sūt: esse summū olim exister̄t: aut eēoueniō: id quod est summū: ē p se: ⁊ cūcta alia p illō: aut er̄t plura sūma. Sz plura sūma nō esse manifestū est: Quare ē q̄dā natura vel substātia vel eēntia q̄ est p se bona vel magna: ⁊ p se est id q̄ est: ⁊ p quā est q̄cq̄d vere aut bonū aut magnū aliq̄d est: ⁊ que est summū magnū: summum q̄ bonū: sūmum ens sine exister̄s: id est summū omniū que sunt. Cūm itaq̄ placet q̄ inuentū est: inuat indagare vtrum hec ipsa natura ⁊ cuncta q̄ aliquid sunt nō sūt nisi ex ipa: quēadmodū non sint nisi p ipsam. Sz liquet posse dici: q: q̄ ē ex aliquo: ē etiā p idipm: ex q̄ est p aliq̄d: est ⁊ ex eo ipo: quē admodū q̄ est ex materia ⁊ p artificem: pōt etiā dici esse p materiā ⁊ ex artifice: quia p vtrūq̄ ⁊ ex vtro q̄ ⁊ abvtro q̄ habet vt sit: quānto aliter sit p materiam ⁊ ex materia q̄ p artificē ⁊ ex artifice. Cōsequēter ergo vt quō cūcta q̄ sūt: p summā sē naturā id q̄ sūt: ⁊ ideo illa est p seipam: alia ꝛo p aliud: Pō ea q̄ sūt: sūt ex eadē natura summa: ⁊ iccirco sic illa ex seipa: alia autē ex illa.

Q: illa nō sit ylla iunāte cā ducta ad esse: nec tū sit per nihil aut ex nihilo: aut quō itelligi possit eē p se ⁊ ex se: Caplm. V.

q Uoniā igit̄ non semp habet eundē sensum q̄ dicit esse p aliq̄d: aut eē ex aliquo: querendū est diligētius quō p summā natura vel ex ipa sint omnia q̄ sunt: Et q̄m id q̄ ē p seipm ⁊ id q̄ est p aliud nō eandē susceptūt existēdi rationē: primo separatim videam⁹ de ipa summa natura que p se est: postea ō bis q̄ p aliud sunt. Cū igit̄ pstet q̄ illa est p seipsam quicquid est: ⁊ oīa alia sunt p illā id q̄ sūt: quō est ipa per se? Q̄ō enī dicit esse per aliquid videt eē aut p effectēs aut p materiam aut p aliquid aliud adiumentū vel instrumentū. Sed quicq̄d ex aliquo his trib⁹ modis est: p aliud est: et posteriꝰ ⁊ aliquo mō minꝰ est ea per q̄s habet vt sit: At summa natura nullatenꝰ est p aliud: nec est posterior aut mō: seipa ant aliq̄ re: quare summa natura nec a se nec ab aliq̄ fieri potuit: nec ipsa sibi: nec aliq̄d aliud de illa vnde fieret fuit: aut ipa se aliquo mō aut aliqua res illam vt esset q̄ nō erat admuit. Quid igit̄ ē Q̄ō enī nō est a quo faciente aut ex qua materia aut ex quibꝰ adiumentis ad esse q̄uenerit: id videt aut esse nihil: aut si aliq̄d est p nihil esse et ex nihilo. Quare licet ex his que rationis luce iam animaduerti substātiā: ꝓdicta nullatenꝰ in illā posse cadere: nec tamē negligā huiꝰ rei ꝓbationē ꝓtexere. Q̄m nā q̄ ad magnus ⁊ delectabile quicdā me subito pduxit hec mea meditatio: nullā vel simplicē penes q̄ fatuā obiectionē: mihi displicāti occurrentē negligēdo volo ꝓterire: Quatenꝰ ⁊ ego nihil ambiguū in ꝓcedentibꝰ relinquēs: ceteros valeā ad sequēntia ꝓcedere. Et si forte est q̄ speculor: pluadere volueroꝝ vel modico remoto obstaculo: q̄ltus tardꝰ intellectꝰ ad audita facile possit accedere. Q̄ igit̄ illa natura sine qua nulla est natura sit nihil: tā falsum est: q̄ absurdum erit si dicat: q̄cq̄d est nihil eē. Per nihil ꝛo nō est: q: nullo mō intelligit pōt: vt q̄ aliq̄d ē sit p nihil. Aut si quo mō est ex nihilo: aut p se: aut p aliꝰ: aut per nihil est ex nihilo. Sed ꝙstat ea nullo mō aliq̄d est p nihil. Si igitur est aliquo mō ex nihilo: aut p se aut per aliud ē ex nihilo. Per se aūt nihil pōt esse ex nihilo: q: si quid ē ex nihilo p aliquid: necesse ē vt id per q̄s est prius sit. Quoniā igit̄ hec essentia prior: seipa nō est: nullo mō ē ex nihilo per se. Ut si dicat̄ p aliquā naturā alia extitisse ex nihilo: nō est summa oīm: ꝙ aliquo inferior: nec ē p se hoc q̄s est: sed p aliud. Prē si per aliquid est ipsa ex nihilo: id p q̄s est magnū bonū fuit: cum eā tāti boni fuit. Ut nullum bonū pōt intelligi ante illō bonū: sine quo nihil est bonū: Hoc aūt bonū sine quo nullū ē bonū: satis liquet hanc esse summam naturā de qua agit. Quare nilla res vl intellectu p cessit: p quā ista ex nihilo esset. Deniq̄ si hec ipa natura est aliq̄d: aut p nihil aut ex nihilo: p cuiusdio aut ipsa nō est p se: ⁊ ex se quicq̄d est: aut ipsa dicitur nihil: q̄s vtrū q̄s ingustum est exponere q̄ falsū est. Licet igit̄ summa substātia nō sit p aliquid efficiēte: aut ex aliq̄ materia: nec aliquibꝰ adiuta sit causis vt ad esse ꝓduceret: nullatenꝰ ea est per nihil aut ex nihilo: q: p seipam et ex seipsa est quicq̄d ē. Quō ergo tandē esse intelligēda ē p se aut ex se si nec ipa se fecit: nec ipa sibi materia extitit: nec ipsa se quolibꝰ mō: vt q̄s nō erat ea admuit: nisi forte eo mō intelligēdū videt quo dicit: q: lux lucet vel lucēs est per seipsam ⁊ ex se ipa. Quēadmodū enī se habent ad inuicē lux ⁊ lucere ⁊ lucēs: sic sūt ad se inuicē eēntia: eē ⁊ ens: ē existēs sine substēs: q̄ summa essentia ⁊ summe esse ⁊ summe ens: id est summe existens sine summe substēs: non dissiliter sibi ꝙuenīt q̄ lux ⁊ lucere ⁊ lucēs.

Quō alia omnia sint per illā ⁊ ex illa: Ca. VI.

r Estat nūc de rerū earꝫ vniuersitate q̄ p aliud sunt discutere quō sint per summā substantiā: vtꝫ q: ipa fecit vniuersa: aut q:

materia fuit vniuerso. Mō est op⁹ est querere: vtrū ideo sint vniuersa per ipsa: q⁹ alio faciēte aut alia materia existēte: alia tñ quolibet mō vt rem eōrū sint adiuuerit: cū repugnet his que iā supra patuerūt si sc̄do loco & nō principaliter sint per ipsam q̄ cuncta sunt. Primū itaq; mihi querēdū esse puto: vtrū vniuersitas rerū que per aliud sūt: sint ex aliq̄ materia. Nō aūt dubito eōrum hāc mūdi molē ex partibus suis fieri videm⁹ formatā cōstare ex ea & aq̄ & aere & igne: q̄ sūt ētuor elementa: aliq̄ mō intelligi posse sine his formis q̄o ꝓspicim⁹ i rez format⁹: vt eoz ipsorum aut etiā ꝓtota natura videat ex materia olim corpori suis formis discretoz. Nō inquā h dubito ꝙ ero vñ ipsa quā dixi mūdane molis materia sit. Nā si h⁹ materie sit aliq̄ materia: illa vera est corporea vniuersitat⁹ materia. Si igit vniuersitas rerū seu visibiliū seu inuisibiliū est ex aliqua materia: ꝓfecto nō solū nō pōt esse: sed nec dici pōt esse ex alia materia q̄ ex sūma natura aut ex seipa aut ex aliq̄ tertia ēntia: q̄ vtiq; nulla est. Quippe nihil olim cogitari potest esse preter illud summū olim qđ est p seipm: et vniuersitatē eoz q̄ nō p se ipsa p idem summū st: ḡre qđ nullo mō aliq̄d est nulli⁹ rei materia est. Ex sua ꝺo natura rez vniuersitas q̄ p se nō ē: esse nō pōt: qñ ū hec esset aliq̄ mō: esset p se & p aliud q̄ p id p qđ sūt ei ea et nō esset solum id p qđ ea sunt: q̄ ola sūt falsa. Itē olim qđ ex materia est: ex alio est: & posterī⁹ ē eo: qm igit nihil est aliud a seipso vel posse ruos seipo: cōsequit vt nihil sit materiale ex seipso. Et si ex sūme nature matia pōt ee aliq̄d matia minꝰ ipa: summū bonū mutari & corrūpi potest: qđ nefas est dicere. Quapꝛo preter qm olim qđ aliud est q̄ ipa: minus est ipsa. Impossibile est aliq̄d aliud hoc modo esse ex ipsa. Amplius: dubiū nō est: q⁹ nullateno⁹ est bonū q̄ qđ mutat vl coꝛrūpit summū bonū. Qđ si qua mino⁹ natura est ex sūmi boni materia: cū nihil sit vtilius q̄ nisi p summā essentiā: mutat & coꝛrūpit summū bonū p ipsam. Quare sūma essentia q̄ ē ipm summū bonū: nullateno⁹ est bonū: qđ est inconueniēs. Nulla igit minoꝛ natura materialiter est ex sūma natura. Cū igit eoꝛ essentia q̄ per aliud sūt cōstet nō ee velut ex materia ex summa essentia: nec ex se nec ex alio: manifestum est q⁹ ex nulla materia est.

Quare: q̄m quicqđ est per summā essentiā est: nec p ipsam aliq̄d aliud esse pōt nisi ea qui faciēte aut materia existēte: cōsequit de necessitate vt per eā nihil sit nisi ea facente: & qm nihil aliud est vel fuit nisi illa et que facta sunt ab illa: nihil olim facere potuit p aliud vel instrumentū vel adiumentū q̄ p seipsā. Et omne qđ fecit: sine dubio aut fecit ex aliquo velut ex materia: aut ex nihilo. Cm igit certissime pateat: q⁹ essentia olim que ꝑter summā essentiam sunt: ab eadē sūma essentia facta sūt. Et q⁹ ex nulla materia est: penitus dubio nihil aperit⁹ q̄ q⁹ illa summa essentia tantā rez molē tā numerosā multitudinē tā formose formatā tam ordinate variatā tā ꝓuenient diuersā sola p seipsam potuerit ex nihilo.

Quō intelligendū sit qđ ola fecit ex nihilo: Ca. VII

Ed occurrit quedam dubitatio de nihilo. Nā ex quo omnis fit aliquid: id causa est cur qđ ex se fit: & omnis causa necesse est aliqđ ad essentiā effectus ꝓferat adiumentū. Qđ sic omnes tenent experimēto: vt et nulli rapiat⁹ contendendo ex vi: illi surripiat⁹ decipiendo. Si ergo factū ē ex nihilo aliq̄d: ipm nihil fuit causa cur qđ ex ipso factū est. Sed qđ ō id qđ nullū habebat esse admisit aliq̄d vt perueniret ad esse? Si eū nullū adiumentū de nihilo ꝓuenit ad aliq̄d: qui aut qualiter psuadebit ꝙ ex nihilo aliq̄d efficiat? Videtea nihil: aut significat aliq̄d aut nō significat aliq̄d. Si si nihil ē aliq̄d q̄cū q⁹ facta sūt ex nihilo facta sūt ex aliq̄. Si vo nihil nō est aliq̄d: qm intelligi nō pōt vt ex eo qđ penitus nō est fiat aliq̄d: nihil fit ex nihilo: Sic vox olim est: quia nihil & nihilo. Unde videt ꝓsequi: vt quicquid fit: fiat ex aliquo. Aut ēm fit & aliquo: aut & nihilo. Sine igit nihil fit aliq̄d sine nihil nō fit aliq̄d: cōse qui videt vt quicquid factū est factum sit ex aliquo. Qđ si verū esse ponit: omnib⁹ que supra disputata sunt opponit. Unde qm qđ erat: nihil aliq̄d erit: et id qđ maxime aliq̄d erat: nihil erit. Ex eo nā q⁹ qđ ōndat substantiā maxime omniū existēte immenerā ad hoc vt ossia alia ab ea facta essent sic vt nihil esset vnde facta essent rationando peruenerant.

Quare si illud vnde facta sūt qđ putabam esse nihil: ē aliquid: quicqđ inuentū estimabā & summa essentia est nihil: quid igit est de nihilo: nam nihil qđ videā posse obiici tibi: penitam famū statui in hac meditatione negligere.

Q⁹ ea que facta sunt ex nihilo nō nihil erant antequā fierent ōtum ad rationē facientis: Caplm. VIII.

Ribus itaq; puto modis qđ ad ꝓsentis impedimenti suffi cit expedimentū exponi pōt: si qua subtilia dicā esse facta ex nihilo. Unus quidē modus est q̄ volumus intelligi penit⁹ nō esse factū qđ factū dicit ex nihilo. Cum sile est: cū querēti de tacente vnde loquat⁹: respondet de nihilo: id est nō loquitur. Sc̄m quē modū de ipsa summa essentia & de eo qđ penit⁹ nec fuit nec ē querēti vnde factū sit: recte resp̄ō deri potest de nihilo: id est nec qđ factū est: qui sensus de nullo eoꝛ que facta sunt intelligi potest. Alia significatio est que dici quidē potest: vera tñ cē nō pōt: vt si dicat aliq̄d sic cē factū ex nihilo vt ex ipo nihilo: id est ex eo qđ penit⁹ nō ē factum sit: quasi ipm nihil sit aliq̄d ex istens ex quo posset aliquid fieri: qđ qm semp falsum est: quoties cē esse ponit impossibilis inconuenientia consequit. Tertia interꝓtatio qua dicitur aliquid esse factū de nihilo ē: cū intelligim⁹ esse quidē factū: sed non ee aliq̄d vñ sit factū. Per similē significationē dici videt cū homo cōtristatus sine causa: dicit cōtristatus de nihilo. Sc̄m igit hunc sensum si intelligat⁹ qđ supra cōclusum est: q̄a ꝑter summam essentiā cuncta que sunt ab eadem ex nihilo facta sunt: id est non ex aliquo: sicut ipa conclusio precedentia ꝓuenienter ꝓsequetur: ita ex eadem conclusiōe nihil inconueniens consequetur: q̄uis non inconuenienter & sine omni repugnātia ea que facta sunt a creatrice substantia dici pōt cē facta ex nihilo: eo mō quo dici solet: diues ex paupere: et recepisse quis sanitatem ex egritudine: id est qui ꝓ⁹ pauper erat nūc est diues qđ antea non erat: & q̄ prius habebat egritudinem nunc habet sanitatem quam antea nō habebat. Hoc igitur modo non inconuenienter intelligi potest si dicitur creatrix essentia vniuersa fecisse ex nihilo: sicut q⁹ vniuersa per illam facta sunt de nihilo: id est que prius nihil erāt nunc sunt aliquid. Hac ipsa quippe voce qua dicuntur quia illa fecit sine q⁹ ista facta sunt: intelligitur q⁹ cum illa fecit aliq̄d fecit: & cum ista facta sunt non nisi aliquid facta sunt. Sicut enim aspicientes aliquē de valde humili fortuna multis opibus ab aliquo honoribus ve exaltatum: dicimus: ecce ille fecit istū ō nihilo: aut factus est ille ab isto de nihilo: id est iste q̄ ꝓ⁹ qui nihilū reputabat nūc illo facēte vere aliquid estimatur.

Verū video: mihi videre ḡddā' qō nō negligēter discernere cogit ſm q̄ ea que facta ſſe anteq̄ fierēt vici poſſint fuiſſe nihil. Nullo nā q̄ pacto fieri pōt aliq̄d rōnabiliter ob aliquo niſi in facēnis rōne p̄cedat aliq̄ō rei faciēde quaſi exemplū: ſiue vt apte⁹ dicā forma vel ſūlitudo aut regula. Patet igit̄ ita q̄ ante q̄m p̄ius q̄ fierēt vniuerſa: erāt in rōne ſummē nature: quid: aut qualia: aut quō futura eſſent: quare cū ea q̄ facta ſūt: dar̄ ſit nihil fuiſſe anteq̄ fierēt q̄ntum ad hoc q: nō erant q̄ō nūc ſūt: nec erat ex q̄ fierēt: nō tā nihil erant quātū ad rationē faciendi p quā t ſecundū quā fierēt.

Q Illa rō ſit ſiē ādaz rerū locutio: ſic faber dicit p̄tuſ apud ſe ād facturus eſt:

Caplm. IX.

Lla aūt forma rez̄ que in eiꝰ
i rōne res creādas p̄cedebat: quid aliud eſt q̄ rerū q̄dam in ipa rōne locutio: veluti cū faber facturus aliq̄ō ſiue artis opus: p̄rius illud intra ſe dicit mentis ꝓceptione. Mēte aūt ſine rōnis ꝓceptionē: locutionē hic intelligo: nō cum voces rerū ſignificatiue cogitant: ſed cum res ipſe vel future: vel iā exiſtentes acie cogitatiōis in mēte ꝓſpiciunt. Frequēti nā q̄ vſu cognoſcit: q: rē vnā tripliciter loqui poſſum⁹. Aut eā rem loquimur ſignis ſenſibilib⁹: id eſt q̄ ſenſib⁹ corporeis ſentiri poſſunt ſenſibiliter vt ēdo: aut cadē ſigna q̄ foris ſenſibilia ſūt intra nos inſenſibiliter cogitādo: aut nec ſenſibiliter nec inſenſibiliter his ſignis vtēdo: ſed res ipas vel corpoz imaginatiōe vl rōis intellectu p̄ rez̄ ipſar̄ diuerſitate in nra ſ nostra mēte dicēdo. Aliter nā q̄ hoīem dico cū eū hoc noīe q̄ eſt hō ſignifico: aliter cū idē nomen tacens cogito: aliter eū eūp̄m hoīem mēs aut p corpis imaginē aut p rationē intuet̄ p corpis quidē imaginē: vt cū ei⁹ ſēſibilē figurā imaginatur. Aliter rōnem vero: vt cū vniuſalem eius eſſentiā que eſt animal rōnale mortale cogitat. Pe ꝺo res loquendi varietates ſingule ꝺbio ſui generis eſſāt. Sz illa⁹ quā tertiā et vltimā poſui locutiōis verba: cū de rebus nō ignoratis ſūt: naturalia ſūt. et apud oēs gētes ſunt eadē. Et q̄m oīa alia verba ꝓpter hoc ſunt inuenta: vbi iſta ſunt: nullū aliud verbum eſt neceſſariū ad rē cognoſcendā: et vbi iſta eſſe nō poſſunt: nullū aliud eſt vtile ad rē cognoſcendā. Poſſūt etiam nō abſurde dici tāto verioza: quāto magis rebus quāz ſūt verba ſilia ſſ: t eas exp̄ſſi⁹ ſignificāt. Excepti⁹ nā q̄ rer⁹ illo⁹ quibus vtimur p̄ nominibus ſuis ad eaſdez ſignificandā: vt ſūt quedā voces: velut a vocalis. Excepti⁹ inquā his: nullū aliud verbū ſic videt̄ rē ſile cui⁹ eſt verbū: aut ſic eā exp̄mit quō illa ſimilitudo que in acie mētis rōnis illaz cogitantis exprimit. Illud igit̄ iure vicendū eſtimatur me ꝓpriū t primi pale rei verbū. Quapropt̄ ſi nulla de q̄libet re locutio tantū ꝓpinquat rei quārū illa: que hm̄ōi verbis conſtat: nec aliq̄d aliud tā ſile rei vl future vl iā exiſtēt̄ in rōne alicui⁹ pōt eſſe: nō ſmerito videri pōt apō tpaz ſummā ſubſtantiā talē rerū locutio nē t fuiſſe anteq̄ eſſent: vt per eam fierēt: t eſſe cū facta ſūt: vt per eam ſciantur.

Q Tamē multa ſit in hac ſimilitudine diſſimilitudo:

Caplm. X.

Ed q̄nis ſummā ſubſtantiā
ſ ꝓtet p̄t⁹ ſi ſe q̄ vixiſſe cunctā creaturā: q̄ eam etiā ſm cādē t p candē ſuā immā locutionem ꝺceret: quēadmodū faber p̄t⁹ mēte ꝓcipit q̄ poſtea ſcōm mentis cōceptionē opere p̄ficit: multā tā in hac ſilitudine intuco: diſſilitudinē. Illa nā q̄ nihil oīno aliū de aſſumpſit vnde vel eoz q̄ factura erat forma in ſcipa cōpingeret: vl ea ipſa id q̄ ſunt p̄ficeret: faber vero pe nitus nec mēte pōt aliquid corpoz cū ꝓpere imaginādo niſi id q̄ aut totū ſimul aut p ptes ex aliquib⁹ rer⁹ aliquo mō iā dictis: nec opus mente ꝺceptū p̄ficere ſi deſit aut materia: aut aliq̄d ſine q̄ op⁹ p̄cogitatū fieri nō poſſit. Quāq̄ enī hō tale aliq̄ō aīal poſſit cogitādo vel pingēdo q̄ le nuſq̄ ſit ꝓfingere: nequaq̄ tā b facere valet niſi cōponēdo ſ eo partes quas ex rebus alis cognitis i memoriā attrarit. Quare in hoc differunt abinuicē ille in creatrice ſubſtātia t in fabro ſuoz operū faciēdoz intime locutiones: q̄ illa nec aſſumpta nec adiuta aliūde: ſ p̄ima t ſola cā ſufficere potuit ſuo artifici ad ſuū opus perficiendū: Iſta ꝺo nec p̄ima nec ſola nec ſufficiēs eſt ad ſuum incipiēdū: Quapropt̄ ea q̄ abſiuicē p illā creata ſſ: oīno nō ſit aliq̄d q̄ non ſint p illā: q̄ vero p iſtā ſūt: penitus nō ēent niſi ēent aliq̄d q̄ nō ſunt per ipſam.

Q Hec ſumme eſſentie locutio ſit ſumma eſſentia:

Caplm. XI.

Ed cū pariter rōne vocēte ſit
ſ certū q: quicq̄d ſumma ſubſtātia fec: non fec p aliū q̄ p ſemetipſā. Et quicq̄d fecit p ſuā intimā locutionē fecit: ſiue ſingla ſingulis verbis: ſiue potius vno verbo ſimul oīa dicēdo: Quid magis neceſſariū videri poteſt: q̄ hanc ſumme eſſentie locutionē non eſſe aliud q̄ ſummā eſſentiā? Nō igitur negligēter p̄eterecundā hui⁹ locutionis cōſiderationē puto: ſed p̄tuſ q̄ de illa poſſit tractari: diligēter eiuſdē ſummē ſubſtātie ꝓprietates aliquas ſtudioſe inueſtigādas exiſtimo.

Q Sicut omnia p ſummā eſſentiā facta ſūt: ita vigeāt

per ipſam et in illa: Ca. XII

Onſtat q̄ p ſummā naturam
c eſſe factū quicq̄d nō eſt idem illi. Dubiū aūt non niſi irrationali mēti eſſe pōt: q̄ cuncta que facta ſūt: eōdē ipſo ſuſtinēte vigent et perſeuerāt eſſe q̄dm ſunt: q̄ faciente ō nihilo habēt eſſe q̄ ſunt. Simili nā q̄ p oīa ratiōe qua collectum eſt oīa que ſūt: eē p vnū aliq̄d: vnde ipm ſolū eſt p ſeipm t alia p aliud. Simili inquā rōe pōt p̄bari: q: quecūq̄ vigēt: p vnū aliq̄d vigent: Unde illō ſolū viget p ſeipm t alia per aliud. Nō q̄n aliter eſſe nō pōt niſi vt ea q̄ ſūt facta p aliud vigeāt: t id a quo facta ſūt vigeat p ſeipm: neceſſe eſt vt ſicut nihil factū eſt niſi per creatricē p̄ſentē eſſentiā: ita nihil vigeat niſi per eiuſdē ſeruatricē p̄ſentiam.

Q Illa ſit in omnibus et omnia ſint ex illa t per illā et in illa: Caplm. XIII.

Od ſi ita ē: imo q: ex neceſ
q ſitate ſic eſt: cōſequit̄ vt vbi ipſa non eſt: nihil ſit. Ubiq̄ igit̄ eſt et p oīa t in oībus. Et q̄n abſurdū eſt vt ſcilicet quēadmodū nullaten⁹ aliquid creatū poteſt eſſe creātis t fouentis imēſitatē: ſic creans t fouēs nequaq̄ valeat aliquo mō excedere factoz vniuerſitatē: liquet q̄n ipſa eſt q̄ cūcta alia portat et ſerat: claudit t penetrat. Si igitur b illis q̄ ſupt̄ ſūt inuēta iungantur: eadē eſt q̄ in oībus eſt t p oīa et ex qua t per quā t in qua oīa.

Q Poſſit aut nō poſſit de illa dici ſubſtantialiter: Caplm. XIIII.

Am nō imerito valde moue
i or: q̄ ſtudioſe poſſim inquirere quid oīm q̄ de aliquo dici poſſūt: huic tā admirabili nature queat ꝓuenire ſb̄ſtātialiter. Q quā eā mirer ſi poſſit in noībus vel ver-

bis que aptam⁹ rebus facꝫ de nihilo reperiri: qđ digne dicat ō creatri ce vniuersoꝝ ſbſtãtia: tẽptandū tamẽ est ad quid hõe indagationẽ ratio ꝓducat. Itaq; ō relatiuis quidẽ nullū dubiū qz nullū eoꝝ subſtãtiale est illi de quo relatio dicit. Quare ſi quid ō ſumma natura dicit relatiue: nõ est eⁱ⁹ significatiuũ subſtãtiale. Cõ hoc ꝑ̃m qđ ſumma ſba ẽ oĩm sue maioꝝ oĩb⁹ q̃ ab illa facta ſt̃ vel aliquid aliõ ſiliter relatiue dici potest: manifestũ est qm̃ nõ eⁱ⁹ naturalẽ designat essentiã. Si eñ nulla eaꝝ rerum vnq̃ esset quaꝝ relatiõe ſſuma ⁊ maioꝝ dicit: ipa nec ſũma nec maioꝝ intelligeret: nec tñ ideo eo min⁹ bona esset vt cẽtialis sue magnitudinis in aliquo detrimẽtũ pateret. Qđ ex eo manifeste cognoscit: qm̃ ipa quicq̃d boni vel magni est: nõ ẽ per aliud q̃ p seipsam. Si igit̃ ſumma natura ſic põt intelligi nõ ſũma vt tñ nequaq̃ ſit maioꝝ nec melioꝝ q̃ cũ intelligit̃ ſumma oĩm: manifestum est qm̃ ſũmũ nõ ſimpliciter ſignificat illã ſũmã cẽntiã q̃ oĩno maioꝝ ⁊ melioꝝ est q̃ quicq̃d non ẽ qđ ipa. Qđ aũt ratio docet ō ſũmo: nõ dissimiliter inuenitur in ſimiliter relatiuis. Illis itaq; que relatiue dicunt: omissis q: nullũ eoꝝ ſimpliciter demõſtrat alicuⁱ⁹ essentiam: ad alia diſcretiõa se cõuertat intentio. Equidẽ ſi ꝺo ſingla diligẽter inmeatur: quicq̃d ẽ ꝑter relatiua aut tale est vt ipſum oĩno melius ſit q̃ non ipm: aut talevt nõ ipm ſ aliquo melior ſit q̃ ipſum. Ipm aũt ⁊ nõ ipm nõ aliud hic intelligo q̃ verum nõ verꝝ: coꝝpⁿ nõ coꝝp ⁊ bus ſilia. Melius quidẽ est oĩno aliq̃d q̃ nõ ipm: vt ſapiẽs q̃ nõ ipſum ſapiẽs: id est melior est ſapiens q̃ nõ ſapiẽs. Certus eñ iust⁹ nõ ſapiẽs melioꝝ videatur q̃ nõ iust⁹ ſapiẽs: nõ tñ melior ſimpliciter est nõ ſapiẽs q̃ ſapiens: omne eſt nõ ſapiẽs ſimpliciter: inquãtũ nõ ſapiens est minus est q̃ ſapiens: qz omne nõ ſapiẽs melius eẽt ſi eẽt ſapiẽs: Similiter oĩno melius eẽt verũ q̃ nõ ipm: id est qđ non verũ ⁊ iniſtũ q̃ nõ iuſtũ: ⁊ vnit q̃ nõ vnit. Melius aũt est in aliq̃ nõ ipm q̃ ipm: vt nõ aurũ q̃ aurꝝ. Nã melius est homini esse nõ aurũ q̃ aurũ: quis forſitan melius esset alicui aurꝝ esse q̃ nõ aurꝝ esse: vt plũbo. Cum eñ vtrũq; ſcilicet hõ ⁊ plũbũ ſint nõ aurꝝ: tanto melius aliq̃d est hõ q̃ aurũ: quanto inferioꝝ nature esset ſi esset aurꝝ: et plũbũ tanto vilius est: quãto ꝓcioſius esset ſi aurꝝ esset. Patet aũt ex eo q̃ ſumma natura ſic intelligi põt nõ ſumma: vt nec ſummũ oĩno melius ſit q̃ nõ ſummũ: nec non ſummũ aliqui melius q̃ ſummũ: multa relatiua esse que nequaq̃ hac ꝓpietate ſi diuiſiõe. Utrũ aũt nola aliq̃ ꝓpietate inſerere ſupſcedeo: eñ ad ꝓpoſitũ ſufficiat qđ de illis notũ est: nullũ eoꝝ ſimpliciter ſeꝝ ſũme nature ſubſtãtiam designare. Cũ igit̃ quicq̃d aliud est ſi ſingla deſpiciãt: aut ſit melius q̃ nõ ipm: aut nõ ipm ſ aliquo ſit melius q̃ ipm: ſicut neſas est putare q̃ ſubſtãtia ſũme nature ſit aliq̃d qđ melius ſit aliq̃ mõ nõ ipa: ſic necesse est vt ſit quicq̃d oĩno melius est q̃ non ipm. Illa eñ ſola est qua penit⁹ nihil est melius: ⁊ que melioꝝ est oĩbus que nõ ſũt qđ est ipa. Nõ est igitur coꝝp⁹ vel aliquid eoꝝ q̃ coꝝpori sensu ſuo diſcernit. Quippe his oĩb⁹ melius est aliq̃d qđ nõ est qđ ipſa ſunt. Meno eñ rõnatio q̃ nullo coꝝporeo ſenſu: qđ vel qualis vel quãta ſit deſpicit: quãto minoꝝ esset ſi esset aliq̃d eoꝝ que coꝝporeis ſenſib⁹ ſubiacẽt: tãto maioꝝ est q̃ qđlibet coꝝ. Denitus eni ipſa ſũma essentia tacẽda est eẽ aliq̃d eoꝝ q̃b⁹ est aliq̃d qđ nõ est qđ ipa ſunt ſup ipa: ⁊ est oĩno ſic rõ docet dicẽda qđlibet coꝝ quib⁹ est omne qđ nõ est qđ ipſa ſunt inferius: quare necesse est esse eã viuentem: ſapientẽ: potentẽ ⁊ omnipotentẽ: verã iuſtã: beatã: eternã ⁊ quid ſimpliciter absolute melius ẽ q̃ nõ ipm. Quid q̃ queraꝫ ampliꝰ: qđ ſumma illa ſit natura ſi manifestũ ẽ qđ oĩm ſit aut qđ oĩm nõ ſit?

Quidẽ ſit illi esse iuſtã qđ est eẽ iuſticiã: ⁊ eodẽ modo de his q̃ ſimiliter de illa dici possunt ⁊ qđ nihil horuꝝ mõſtret qualis illa vl q̃nta ſit sed quid ſit. Ca. XV.

Ed forſitasse eñ dicit iuſta vel magna vl aliq̃d ſimiliũ: non oſtẽdit qđ ſit sed potiꝰ qualis vel quãta ſit. Per qualitatẽ q̃ppe vel quãtitatẽ qlibet hoꝝ dicit videt. Omne nã q̃ qđ iuſtũ est per iuſticiã iuſtum est: ⁊ alia hmõi ſimilr. Quare ipa ſũma natura nõ ẽ iuſta niſi p iuſticiã. Videt igit̃ participatione q̃litatis iuſticie ſeꝝ iuſta dici ſũme bona ſbſtãtia: qđ ſi ita est: p aliud ẽ iuſta nõ p ſe: aut hoc ꝓtrariũ est veritati ſpectẽ: qz bona vel magna vl ſubſiſtẽs qđ est oĩno p ſe est nõ per aliꝺ. Si igit̃ nõ ẽ iuſta niſi p iuſticiã nec iuſta põt eẽ niſi p ſe: qđ magꝺ p ſpicuũ: qđ magꝺ neceſſariũ q̃ q̃ eaꝺẽ natura ẽ ipa iuſticia? Et cũ ꝺ: eẽ iuſta p iuſticiã: idẽ ẽ qđ p ſe: ⁊ cũ iuſta p ſe ꝺ: eẽ nõ aliꝺ intelligit̃ q̃ p iuſticiã. Quapropꝺ ſi q̃raꝫ qđ ſit ipſa ſũma natura ꝺ q̃ agat: qđ ſit⁹ rñdeꝛ q̃ iuſticia? Videẽdũ igit̃ quõ intelligendũ ſit q̃ illa natura que est ipa iuſticia dicit iuſta. Cũ eñ hõ non põt esse iuſticia: iuſticiã aũt habere potest. Nõ eñ intelligit̃ iuſt⁹ homo exiſtẽs iuſticia ſed habens iuſticiã. Cũ igit̃ ſumma natura nõ ꝓprie dicit iuſta qz habet iuſticiã: ſed exiſtit iuſticia: cũ dicit iuſta ꝓprie intelligit̃ exiſtẽs iuſticia: nõ aũt habens iuſticiã: quare ſi cũ dicit exiſtẽs iuſticia: nõ dicit qualis est: ſ quid est: cõſequit̃ vt cũ dicit iuſta: nõ dicat q̃lis ſit ſ qđ ſit. Deinde q̃n de illa ſuꝑma essentia idẽ est dicere q: est iuſta ⁊ q: ẽ exiſtẽs iuſticia: Et cũ dicit est exiſtens iuſticia: non est aliud q̃ est iuſticia: nihil differt in illa ſi ne dicat ẽ iuſticia ſine ẽ iuſta. Quapropter cũ querit de illa qđ ſit: non est minꝰ cõgrue reſpondere iuſta q̃ iuſticia. Qđ ho ℓ exẽplo iuſticie ratũ esse cõſpicit: hoc de oĩbus que ſimiliter de ipſa ſumma natura dicit̃ intellectus ſentire p rationẽ cõſtringit. Quicq̃d igit̃ coꝝ de illa dicat: nõ qualis vel quãta ſed magis qđ ſit monſtrat. Sed palã est q: qlibet bonũ ſumma natura ſit: ſũme illud est. Illa igit̃ est ſumma essentia: ſumma vita: ſũma ratio: ſũma ſal⁹: ſũma iuſticia: ſũma ſapientia: ſũma veritas: ſũma bonitas: ſũma magnitudo: ſũma pulchritudo: ſumma immortalitas: ſumma incoꝝruptibilitas: ſumma immutabilitas: ſũma beatitudo: ſũma eẽnitas: ſũma ꝓpietas: ſũma vnitas: qđ nõ est aliud q̃ ſũmũ eno ſumme vineꝫ ⁊ alia ſimiliter.

Quita ſit ſimplex vt oĩa que de eius eẽntia dici poſſũt: vnũ idemq; ſint i illa: ⁊ nihil de ea dici poſſit ſubſtãtialiter niſi i eo qđ quid est: Caplm. XVI.

Uid ergo ſi illa ſumma natura tot bona est: erit ne cõpoſita tot pluribus boniſ: an potius nõ ſunt plura bona: ſed vnum bonum tam pluribus nominibus ſignificatum? Omne eñ cõpoſitum vt ſubſiſtat indiget his ex quibus cõponit̃: ⁊ illis debet quidẽ qđ est: ſed hoc qđ est per illa est: ⁊ illa qđ ſũt ꝑ illud nõ ſũt: ⁊ ideireo penitus ſummũ nõ est. Si igit̃ ſumma natura illa cõpoſita ẽ ex pluribus bonis: debet omnia que oĩ cõpoſito inſũt in illã incidere neẽe ẽ. Qđ neſas falſitatẽ aptã rõe deſtruit ⁊ obtuit tota q̃ ſupra patuit neẽitas ꝓbat̃. Cũ igit̃ illa natura nullo mõ cõpoſita ſit: ⁊ tũ oĩa nõ tot

illa bona sit: necesse ē vt illa oīa nō plura ꝙ vnū sint. Idē igit ē q̄libet vnū illoꝝ q̄ oīa sunt simul siue singula: vt cū dicit iustitia vel essentia idē significet q̄ alia vel oīa simul vel singla. Quēadmodū itaq; vnū est quicquid essentialr de sūma substātia dicit: ita ipa vno mō: vna cōsideratiōe est quicquid ē essentialr. Cū ēt aliquis hō dicat ēt corp⁹ ēt rōnalis ⁊ hō: nō vno mō vel cōsideratiōe hec tria dicitur. Secm aliō ēt est corp⁹: ⁊ scōm aliud est rōnalis: ⁊ singulū hoꝝ non est totū id q̄ est homo. Illa vero summa essentia nullo mō sic est aliquid vt illud idē scōm aliū modū aut scōm aliā cōsiderationē nō sit: q; quicq̄d aliquo mō essentialiter est: hoc est totuꝝ q̄ ipsa est. Nihil igit q̄ de eius essentia vere dicit in eo q̄ qualis vl q̄nta: ꝙ i eo q̄ quid est accipit. Quicquid ēt est: vel quale vel q̄ntū est: ēt aliud in eo q̄ quid est: vnde non simpler sed cōpositū est.

Q; sit sine principio ⁊ sine fine: Caplm. XVII.

Q̄ igit bta simpler natura creatrix ⁊ vigor: oīm fuit vel vsq; q̄ futura est: an potius nec ex quo nec vsq; quo est: ꝙ sine p̄ncipio ⁊ sine fine est. Si cui p̄ncipiū habet: aut ex se vel p se hoc habet aut ex alio vel p aliud aut ex nihilo vel p nihil. Sed ꝓstat per veritatē iā pfectā: q; nullo mō ex alio vel ex nihilo vel p aliud vel p nihil est. Nullo igit mō p aliō vel ex alio aut p nihil vel ex nihilo initiū sortita est. Ex seipso vero vel p se initiuꝝ habere nō p̄t quicq̄ ex seipsa ⁊ per seipsā sit. Sic enī ē ex se ⁊ p se vt nullo mō sit alia essentia q̄ est p se ⁊ alia per quā ⁊ ex qua est. Quicquid aūt ex aliq̄ vel p aliq̄d incipit esse nō est oīno id ē illi ex q̄ vel p q̄ incipit eē. Sūma igit natura nō cepit p se vl ex se. Quā igit nec per se nec ex se nec p aliud nec ex alio nec p nihil nec ex nihilo habet p̄ncipiū: nullo mō habet p̄ncipiū ꝙ neq; finē habebit. Si enī finē habitura est: nō est sūme immortalis nec summe incorruptibil: ꝙ constat q̄ est summe īmortalis ⁊ incorruptibilis: nō habebit igit finē.

Ampliuꝰ: si finē habitura est: aut volens aut nolens deficiet. Sed p̄z certo nō est bonū simpler cuius voluntate perit sūmū bonū: At ipsa est verū ⁊ simpler bonum: quare sua spōte nō deficiet ipsa: q̄n certū est eē summū bonū. Si vero nolēs peritura est: nō est sūme potēs nec omnipotēs: ꝙ rōnis necessitas asserit eā sūme potentē esse ⁊ oīpotentē. Nō ꝙ nolēs deficiet: quare sic nec volēs neq; nolens sūma natura finē habebit: nullo mō finē habebit. Amplius: si illa sūma natura p̄ncipiū habebit vel finē: nō est vera eternitas: quod supra inexpugnabilit innētū ē. Deinde cogitet q̄ potest q̄n incepit aut q̄n nō fuit hoc vez: scilicet q; futuꝝ erat aliq̄d: aut q̄n delinet ⁊ nō erit ꝙ verū: scilicet q; ꝓteritum erit aliq̄d. Quod si neutꝝ horꝝ cogitari potest ⁊ vtrū q; hoc verū sine veritate esse nō potest: impossibile est vl cogitari q; veritas p̄ncipiū vel finē habeat.

Denīq; si veritas habuit p̄ncipiū vel habebit finem anteq; ipa incipere: vez erat tūc q; nō erit veritas: ⁊ postq̄ finita erit: vez erit tūc q; nō erit veritas. At q; vez nō p̄t esse sine veritate: erat igit veritas anteq̄ esset veritas: ⁊ erit veritas postq̄ finita erit. Sue igit dicat veritas habere: sue intelligat nō habere p̄ncipium vl finē: nulli o mō claudi p̄t veritas p̄ncipio vl fine: q̄re idē sequit de sūma natura quia ipa summa veritas est.

Quō nihil fuit ante aut erit post illā: Ca. XVIII.

Ecce iterū surgit nihil: ⁊ queq̄ hactenꝰ ratio in veritate ⁊ necessitate concorditer a testātibꝰ ꝓfecta est: asserit esse nihil. Si enī ea q̄ supra digesta sūt necessarie veritatis munimine firmata sūt: nō fuit aliq̄d ante summaꝝ essentiā nec erit aliq̄d post eā: q̄re nihil fuit ante eā ⁊ nihil erit post eā. Nā aut aliq̄d aut nihil necesse est ꝓcessisse vel subsecutuꝝ eē. Qui āt dicit q; nihil fuit ante ipam ⁊ nihil erit post ipsam: id p̄onū tare videt quia fuit ante ipsam quando nihil erat: ⁊ erit post ipsaꝝ q̄n nihil erit. Q̄n ergo nihil erat illa nō erat: ⁊ q̄n nihil erit illa ꝙ erit: Quō ergo nō cepit ex nihilo: aut q̄ modo ꝙ deueniet ad nihilā ꝙ illa nō dum erat cū iam erat nihil: ⁊ eadem iam non erit: tamē adhuc erit nihil? Quid ergo molita est rāta moles argumentoꝝ: si tam facile demoliunt̄ itez in nihilum molimina eoruꝝ? Si namq; ꝓstimit vt summū esse nihilo ⁊ p̄cedenti succedat ⁊ subsequēti cedat: quicquid supra statuit vez necessitate destruit̄ p inane nihilum. An potius repugnādā est nihilo nec rot structure necessitate rōnis a nihilo expugnent: ⁊ summū bonuꝝ q̄s lucerna veritatis quesitū ⁊ inuentū est: amittat p̄z nihilo? Potius igit asseraē si fieri potest q; nihil nō fuit ante summā essentiā nec erit post illā: q̄n dū locus dat ante vel post illam nihilo per nihilū reducat̄ ad nihilum illud esse qđ per seipsum conduxit id quod erat nihil ad esse.

Duplicem namq; vna pnūciatio gerit sentētiā: cū dr: q; nihil fuit ante summā essentiam. Anno enī est eius sensus: quia p̄t ꝙ sūma essentia eēt fuit cū erat nihil. Alter vero eius ē intellectus: q; ante summā essentiaꝝ nō fuit aliq̄d: veluti si dicā: nihil docuit me volare. Hoc aūt sic exponā: q; ipꝰ nihil q̄ signat nō aliq̄d docuit me volare: ⁊ erit falsuꝝ: aut q; nō docuit me aliq̄d volare: q̄ est verū. Dr: ita q; sensus est: quē sequitur supra tractata inconuenientia: ⁊ ostimoda ratione ꝓ falso repellit. Alt vero est q̄ superioribus pfecta cohaeret conuenientia: ⁊ tota illoꝝ p̄cessiōe verius esse cōpellit: quia cū dicit nihil fuit ante illā: sm posteriorē intellectū accipiendū est: nec sic est exponendū vt intelligat aliq̄ fuisse q̄ illa nō erat ⁊ nihil erat: sed ita vt intelligat quia ante illā nō fuit aliq̄d. Eadem rō est duplicis intellectus si nihil dicat post illā esse futuꝝ. Si ergo hec interpratio que facta est de nihilo diligenē discernit: verissime nec aliq̄d nec nihil summā essentiam aut ꝓcessisse aut subsecuturuꝝ esse: ⁊ nihil fuisse ante vel post illā esse ꝟbis eiuꝝ ꝓcludit: Etenī nulla iā ꝓstinatorū solliditas vili inanitate ꝓcutit.

Q; illa sit in omni loco ⁊ tēpore: Caplm XIX.

Quamq; aūt supra cōclusum sit q; creatrix hec natura vbiq; ⁊ i omnib⁹ ⁊ p oīa sit: ⁊ ex eo q; nec incepit nec desinet esse ꝙse quat q; semp fuit ⁊ ē ⁊ erit: sentio tñ quiddā cōtradictionis submurmurare: qđ me cogit diligentiꝰ vbi ⁊ q̄n illa sit indagare. Ita q; summa essentia aut vbiq; ⁊ semp ē aut tātū ēt alicubi: aliquādo aut nusq̄ ⁊ nunq̄: Qđ dico aut in omni loco vel tēpore aut determinate in aliquo vl in nullo. Sed q̄d videt repugnātiuo: q̄ vt qđ ꝟissime ⁊ sūme est: id nusq̄ ⁊ nūq̄ sit? Falsum est igit illā nusq̄ ⁊ nunq̄ esse. Deinde quomō nullus bonū nec penitus aliquid est sine ea si ipsa nusq̄ vel nunq̄ est: nusq̄ vel nūq̄ aliqđ bonū est: ⁊ nusq̄ vl nūq̄ omnino aliquid est? Qđ q̄ falsum sit nec dicere opꝰ ē. Falsū igit ē ⁊ illud qđ illa nusq̄ aut nūq̄ sit. Aut ē ergo determinate alicubi ⁊ aliquando aut vbiq; ⁊ semp. At si determinate est in aliquo loco vel tempore: ibi ⁊ tūc erit vbi ⁊ q̄n ipsa ꝓpōr aliq̄d esse. Ubi vero ⁊ q̄n ipsa nō est: ibi et tunc penitus nulla est essentia: quia

sine ea nihil est: vnde sequet vt sit aliquis locꝰ t aliqꝫ tẽpus vbi t qñ oino nihil est. Ꝺ qm est falsũ: ipe n̄ aĝ locꝰ t tẽpus ipm aliq̄d est: non pōt eē summa natura alicubi vl aliq̄n determinate. Ꝺ si dicatur determinate ipsa p se alicubi t aliquando est: sed p potentiam suam est vbiq; vel quā docũ q; aliq̄d est: nō est verum: qm̄ eñ potentia eius nihil aliud ꝯ ipsam esse manifestũ est: nullo modo potẽtia eius sine ipsa est. Cum ergo nō sit alicubi vel aliq̄n determinate: necesse est vt sit vbiq; t semp: q̄d est in omni loco vel tpe.

Q; in nullo sit loco aut tẽpore. Caplm. XX.

Quod si ita est: ant tota est in omni loco vl tpe: ant tantũ q quelibꝫ ps eius: vt altera ps sit extra oẽm locũ t tẽpus. Si vero partim est t partim nō est in oĩ loco vel tẽpore: partes habet: qꝺ falsum est. Ꝺ igit̃ partim est vbiq; t semper: aut eñ sic est intelligendũ vt tota simul sit in oĩbus locis vel tẽporibus t p partes in singlis: aut sit vt tota erit in singulis. Verũ si p partes in singulis est: nō effugit partiũ cōpositionẽ t diuisionẽ: quod valde alienũ a summa natura inuentũ est. Quapropter nō est ita tota in omnibus locis vl tẽporibꝰ vt p partes sit i singulis. Restat altera paro discutienda: scilicet q̄liter summa natura sit tota in omnibꝰ t singulis locis vl tẽporibꝰ. Hoc nimirũ esse nō potest nisi aut simul aut diuersis tẽporibꝰ. Sed qm̄ ratio loci aut ratio tẽporis quas hactenus simul progressas esse vestigijs vna potuit indagare precurrio: hec ab huiusce digredientes disputationẽ videnꝫ diuersis quasi fugere amfractibꝰ: singillatim suis inuestigent discussionibꝰ. Primũ ergo videat si summa natura tota possit esse in singulis locis aut simul aut p diuersa tẽpora. Deinde idẽm in tẽporibus inquirat. Si igitur tota est simul in singulis locis: p singula loca sunt singule tote. Sicut eñ locus a loco distinguit vt singla loca sint: ita id qꝺ totuꝫ est in vno loco ab eo quod eodem tẽpore totũ est in alio loco distinguit vt singula tota sint. Nã qꝺ totũ est i aliq̄ loco: nihil eꝰ est qꝺ nō sit in ipso loco. At de quo nihil est qꝺ nō sit in aliquo loco: nihil est de eo qꝺ sit eodẽ tẽpore extra eundẽ locũ. Ꝺ igit̃ totũ est in aliq̄ loco: nihil est eius quod eodẽ tẽpore sit extra ipm locũ. Sed de quo nihil est extra quẽlibet locũ: nihil eꝰ est eodẽ tẽpore in alio loco. Quare qꝺ totũ est i quolibet loco: nihil est simul in alio loco. Ex igit̃ totũ est in aliquo loco: quꝺ totũ simul ẽ i alio loco si nihil de eo pōt esse in alio loco? Nñ igit̃ vnũ totũ non pōt esse simul in diuersis locis totum: consequit̃ vt per singula loca singula sint tota si in singulis locis simul aliq̄d ẽ totũ. Quapropter si summa natura tota est vno tẽpore in singulis omnibꝰ locis: quot sunt singula loca esse possunt: tot singule sunt nature summe: qꝺ irrationabile est opinari. Ꝺ est igit̃ tota vno tẽpore i singulis locꝭ. At vero si diuersis tẽporibꝰ tota est in singulis locis: quando est in vno loco: nullũ bonũ t nulla essentia est interim in aliis locis: q; sine ea prorsus aliq̄d nō existit: Ꝺ absurdũ ẽsse vel ipsa loca phant q̄ nō nihil sed aliq̄d sunt. Ꝺ est ita q; summa natura tota in singulis locis diuersis temporibus. Ex si nec eodem tempore nec i diuersis temporibus tota est in singulis locis: liquet quia nullo modo est tota in singulis omnibꝰ locꝭ. Rũc igit̃ est indagandũ si eadẽ summa natura sit tota in singlis tẽporibus: aut simul aut distincte per singula tẽpora.

Quomodo sit in omni et in nullo loco:

Caplm. XXI.

Sed quꝺ est aliqꝺ totũ simul f in singulis tẽporibus si ipsa tẽpora simul nõ sunt? Si vero separatim t distincte tota est i singulis temporibꝰ: quẽadmodũ aliq̄s homo totus est heri t hodie t cras: propterea dicitur quia fuit t est t erit: Ergo eiꝰ eras quę nihil aliud est ꝯ eius eternitas nõ est tota simul ñ est partibus extẽsa per tempora: At eius eternitas nihil aliud est ꝯ ipsa essentia. Summa igit̃ essentia erit diuisa p partes sm̃ tẽpora distinctiones. Si eñ eius eras per tẽporũ cursus producitur: habet cum ipsis tẽporibus presens ꝓteritũ t futurũ. Quid aũt aliud est eiꝰ eras vel existendi duraturnitas ꝯ eius eternitas? Ergo cũ eiꝰ eternitas nihil aliud sit ꝯ eius essentia: sicut supra digesta ratio indubitabiliter ꝓbat: si eius eternitas habꝫ preteritũ presens t futurũ: consequenter quoq; eiꝰ essentia habet preteritũ presens t futurũ. At qꝺ preteritũ est non est presens vel futurũ: t qꝺ presens est nõ est preteritũ nec futurũ: t qꝺ futurũ est non est preteritum vel presens: quꝺ ergo stabit qꝺ supra rõnabili t pspicua necessitate clarum: q: illa summa natura scilicꝫ nullo modo cõposita sed summe simplex est t summe incommutabilis si aliud t aliud est in diuersis tẽporibus: t per tẽpora distributas habet partes: aut potiꝰ si illa vera sũt: sino quia liquido vera sũt: quꝺ hec possibilia sunt? Nullo igit̃ modo creatrix essentia aut eras aut eternitas eius recipit preteritũ vel futurũ. Presens eñ quꝺ non habet ñ vere est: sed fuit significat preteritum: et erit futurũ. Non ꝯ igit̃ illa fuit vel erit: quare nõ est distincta sicut nec simul tota in diuersis singulis temporibus. Si igit̃ sicut discussum est nec sic est tota in omnibus locis vel temporibus vt semel sit tota in omnibus et per partes in singulis: nec sic vt tota sit i singlis: manifestum est quia nõ est vllo modo in omni loco vel tempore tota. Et qm̃ similiter peruisum est quia nec sic est in omni loco vel tempore vt paro sit in omni t paro sit extra omnẽ locum vel tempus: impossibile est vt sit vbiq; t semper. Nullatenus enĩ potest intelligi esse vbiq; t semper nisi aut tota aut paro. Ꝺ si nequa ꝯ est vbiq; et semper: aut erit determinate in aliquo loco vel tempore: aut in nullo determinate: aut eam in aliquo non posse esse iam discussum est. In nullo igitur loco vel tempore quid est nisꝫ ꝯ nusꝫ ꝯ est. Non esse potest esse nisi aut in omni aut in aliquo. Sed rursus cum constet inexpugnabiliter non solum quia est per se et sine principio t sine fine: sed ꝺa aliquid sine ea nec vsꝫ ꝯ nec vnꝫ ꝯ: necesse est illã esse vbiq; t semp.

Quõ melꝰ possit intelligi esse semper ℞ in omni tẽpore: Caplm. XXII.

Quomodo ergo conuenient q hec tam contraria secundum prolationẽ t tam necessaria secundum probationem? Fortasse quodammodo est summa natura in loco vel tẽpore quo non prohibetur sic esse simul tota in singulis locis vel temporibus: vt tamen non sint plures tote ꝙ vna sola tota: nec eius eras que non est nisi vera eternitas non sit distributa in preteritum presens t futurum. Non enim videntur hec legẽ loci ac temporis cogi nisi ea que sic sunt in loco vel tempore vt loci spacia vel temporis diuturnitatẽ nõ excedant. Quare sicut de his que hmõi sunt vnum idemq; totum simul nõ posse esse totũ in diuersis locis vel tẽporibus omni veritate asserit: ita in his

que hmõi nõ sũt: idipm nulla necessitate cõcludit. Jure nam̃ dici videtur q̃ tantũ ẽ rei sit aliq̃s locus cui⁹ quantitatẽ locus circũscribẽdo ꝓtinet ⁊ ꝓtinendo circũscribit: ⁊ q̃ ei⁹ rei solũ sit aliq̃ tp̃s cui⁹ diuturnitatẽ tp̃s metiẽdo aliquo mõ terminat ⁊ terminãdo metitur. Quapropter eius amplitudini aut diuturnitati nulla meta vel a loco vel a tempore opponit: illi nullũ esse locũ vl tẽpus vere ꝓponit. Qñ nãq̃ nec locus illi facit q̃s locus: nec tẽp⁹ q̃s tp̃s: nõ irrõnabiliꝫ dr q⁹ nullo loc⁹ ẽ ei⁹ loc⁹ ⁊ nullũ tp̃s est ei⁹ tẽp⁹. Qñ vero nullũ locũ aut tempus habere cõspicit: id pfecto nllaten⁹ loci aut tẽporis legẽ subire ꝓuincit. Nulla tq̃ lex loci aut tẽporis naturã illã aliquo modo cogit: quã null⁹ locus aut temp⁹ aliquã continentia claudit. Que nã aũt rõnalis ꝓsideratio omnimoda rõe nõ ꝓcludat vt creatricem summã q̃ omniũ substantiã quã necesse est alienã esse ⁊ liberam a natura: ⁊ ante oĩa que tp̃a fecit de nihilo villa loci cohibitio vel temporis includat: cũ potius eius potẽtia que non est aliud q̃ eiusl essentia eã cta a se facta sub se cõtinendo concludat? Quõ quoq̃ nõ est impudẽtis imprudẽtie dicere q̃ summe veritatis aut locus circũscribat quantitatẽ: aut tẽpus metiat diuturnitatem: que nullã penitus localis vl tẽporalis distẽtionis magnitudinẽ suscipit vel paruitatẽ? Qñ ita q̃ loci hoc est ⁊ tẽporis ꝓditio vt tantũmodo quicquid eoꝝ metis claudit nec partiũ fugiat rationẽ vel qualẽ suscipit locus eius scõm quantitatẽ vl qualẽ patit tẽpus eius scõm diuturnitatẽ: nec vllo mõ possit totũ a diuersis locis vel tẽporũ⁹ simul cõtinere: quicq̃d vero loci vl tẽporis cõtinẽtia nequaq̃ coercet: nulla locorum vel tẽporũ lege ad partiũ multiplicitatẽ cogat aut ꝓsens esse totũ sil plurib⁹ locis aut tẽporib⁹ prohibeat: qñ inquã hec est cõditio loci aut tẽpor⁹: ꝓculdubio summa substantia q̃ nulla loci vel tẽpor⁹ continẽtia cingit: nulla coꝫ lege constringitur. Quare qñ summã essentiã totã ⁊ incircũscriptibilis necessitas cingit nulli loco vel tẽpi deesse: ⁊ nulla ratio loci aut tẽporis ꝓhibet omni loco vel tẽpori simul totã adesse: necesse est eã simul totã oĩbus ⁊ singulis locis et tẽporib⁹ ꝓsentẽ esse. Nõ esn quia huic loco vl tẽpori ꝓsens ẽ: ideo ꝓhibet illi vel illi loco aut tẽpori sil et similiter ꝓsens esse: nec qñ fuit aut est aut erit: ideo eternitatis ei⁹ aliq̃d euanuit a ꝓsenti tẽpore ⁊ ꝓterito q̃ tã nõ est: aut trãsit cũ ꝓsenti q̃ vix est: aut vẽturũ est cũ futuro q̃ non dũ est. Nullaten⁹ nãq̃ cogit vel ꝓhibet lege locoꝝ vel temporꝫ alicui aut aliquã do esse vel nõ esse: q̃ nullo mõ intra locũ vel tẽpus claudit suũ esse. Nã si ipsa summa essentia dicit esse in loco aut tpe: q̃nis de illa ⁊ de localibus siue temporalibus naturis vna sit ꝓlatio ꝓpter loquẽdi cõsuetudinẽ: diuersitio tamẽ est intellectus ꝓpter rez dissimilitudinẽ. In illis nanq̃ duo quedã eadẽ prolatio significat: id est: q⁹ ꝓsentia sit locis ⁊ tẽporib⁹ in quib⁹ esse dicuntur: ⁊ q⁹ ꝓtinent ab ipsis: in summa ẽo essentia vnũ tñ percipit: id est q⁹ ꝓsens est: nõ eti ã q⁹ ꝓtinet. Qñ si vsus loq̃ndi admitteret: conuenientius dici videret esse cũ loco vel tẽpore q̃ in loco vel tpe. Uer⁹ cñ significat ꝓtineri aliq̃d cũ dr eẽ i alio q̃ cũ dr eẽ cũ alio. In nullo itaq̃ loco vl tpe ꝑfẽ dr esse: q⁹ oĩno a nullo alio ꝓtinet: ⁊ tũ in oĩ loco vl tpe suo q̃dãmodo dici põt esse: qñ quicq̃d aliud est ne i nihilũ cadat: ab ea presente sustinet: in oĩ loco ⁊ tpe est: q⁹ nulli abest ⁊ in nllo est: q⁹ nullũ locũ aut tẽp⁹ habet: nec in se recipit distinctiões locoꝝ aut tẽporꝫ nec hic nec illic vel alibi vel tũc vel nunc vel aliq̃n: nec scõm labile ꝓsens quo vtimur tẽpus est: aut scõm ꝑteritũ vel futurꝫ fuit vel erit: qñ ẽ circũscriptoꝝ ⁊ mutabiliũ ꝓpria sunt: q⁹ illa nõ est: ⁊ tamẽ hec de ea q̃dãmodo dici pũt: qñ sic est ꝓsens oĩb⁹ circũscriptis ⁊ mutabilib⁹: ⁊ ac si illa circũscribat eiscẽ locos: ⁊ mutet tẽporibus. Patet itaq̃ q⁹ q̃ntũ satis est od dissoluẽdũ que insonabat cõtrarietatẽ qualiter summa oĩm cẽntia vbiq̃ ⁊ semp ⁊ nusq̃ ⁊ nunq̃: id ẽ in oĩ ⁊ in nllo loco aut tpe sit iuxta diuersoꝝ intellectũ ꝓcedẽ ẽtatẽ.

Quõ melio⁹ intelligi possit eẽ vbiq̃ q̃ i oĩ loco: C. XXIII

Et cũ ꝓtet eandẽ summã naturã nõ magis esse in oĩbus locis q̃ in omnib⁹ que sunt: non velut que ꝓtineat: ꝑ que penetrãdo cũcta ꝓtineat: cur nõ dicaf eẽ vbiq̃: hoc sensu vt potius intelligatur esse in oĩbus que sũt: q̃ tantũ in oĩbus locis: cũ hũc intellectum ⁊ rei veritas exhibeat ⁊ ipa localis verbi ꝓprietas nequaq̃ ꝓhibebat? Solem⁹ nãq̃ localia verba sepe irrepẽhensibiliter attribuere reb⁹: que nec loca sũt nec circũscripte: nec locali cõtinenf: velut si dicam ibi esse intellecf in alia vbi est rõnalitas. Nã eiꝫ ibi ⁊ vbi aduerbia localia sunt: non tamẽ locali circũscriptõe aut alia cõtinet aliq̃d aut intellect⁹ aut rõnalitas cõtinet. Quare summa natura scõm rei veritatẽ dicit apt⁹ vbiq̃ esse scõm hãc significationẽ: vt intelligat esse in oĩbus que sunt: q̃ intelligat ⁊ oĩb⁹ locis. Et qñ sicut supra expositeꝝ rõnes docẽt: aliter esse non potest: necesse est eã sic esse in oĩbus que sunt: vt vna eadẽq̃ ꝑfecte tota simul sit in singulis.

Q⁹ nullis mutabilis sit accidẽtib⁹: Ca. XXIIII.

Andẽ quoq̃ summã substantiã ꝓstat sine principio ⁊ fine esse: nec habere ꝑteritũ aut futurꝫ: nec ẽ tẽporale: hoc est labile ꝓsens quo nos vtimur: qñ ẽtas siue eternitas eius q̃ nihil aliud est q̃ ipa: ĩmutabilis ⁊ sine partib⁹ est. Nõe q̃ semp q̃ videt designare totũ tẽpus: multo verius si de illa dicit intelligat significare eternitatẽ que sibiꝑpi nunq̃ est dissimilis: q̃ tẽporꝫ varietatẽ q̃ sibiꝑpi semp ẽ in aliq̃ nõ similis? Quare si dicat semper esse: qñ idẽ est illi esse ⁊ viuere: nihil melius intelligit q̃ eterne esse vl viuere: id est interminabilẽ vitaꝫ simul ꝑfectã totã obtinere. Uidet aũt eius eternitas esse interminabil vita sil ꝑfecte tota existẽs. Cũ enim supra ita satis ligat q⁹ eadẽ substantia nõ sit aliud q̃ vita sua ⁊ eternitas sua: nec sit aliquo mõ terminabilis nec nisi simul ⁊ ꝑfecte tota: quid aliud est vera eternitas que illi soli cõuenit q̃ interminabilis vita simul ⁊ ꝑfecte tota existẽs? Nã vel hoc solo verã eternitatẽ soli inesse illi substãtie que soia nõ facta: ⁊ facturi esse iuẽta est: aperte ꝓcipit q̃ vera eternitas ꝓcipij finisq̃ meta carere intelligit: q̃ nulli rerũ creatarꝫ cõuenire eo ipo q⁹ ẽ nihilo facte sũt ꝓuincit. Sed hec essentia quã patuit omnimode sibi esse eandẽ substantialiter nõ est aliq̃s a se diuersa vel accidentaliter. Uerũ qñ est summe incõmutabilis: ꝑ accidẽtia: pẽ: nõ dicã eẽ: ⁊ vel intelligi variabil. Et ecõtra qñ nõ est ꝓcepe accidẽtia cũ ⁊ ꝑ ipm q̃ mato: est oĩbus aliꝫ natur⁹ ⁊ q̃ simul dissimilis est illi videat accidere. Sed q̃d repugnãt quotũ dam que accidẽtia vicunt susceptibilitas et naturalis incõmutabilitas: si coꝫ assumptiõe nullã substãtiã ꝓsequatur variabilitas? Oĩm quippe q̃ accidẽtia vicunt alia nõ nisi cũ aliqua participãtis variatione adesse ⁊ ab esse posse intelligunt: vt oẽs colores alia oĩno nullã vel accedẽdo vel recedẽdo mutationẽ circa id de quo dicunt efficere noscunt: vt quedã relationes. Cõstat nãq̃ q⁹ homini post

annū ꝑsentem nasciturō nec maiō nec miō: nec equalis sim nec simil: Dēs aūt relatiōes has vtiq; cū nat⁹ fuerit sine omni mei mutatiōe ad illum habere potero: ⁊ amittere seōm qđ crescat vel ꝑ qualitates diuersas mutabit. Palam itaq; fit: q: eoꝝ q accidēcia dicunt: quedaꝝ aliqtenus attrahūt cōmutabilitatē: quedā ꝯo nullaten⁹ subtrahūt immutabilitatē. Sicut igit̄ sūma natura accidētibus mutationē efficiētibus nunq̄s in sua simplicitate locū tribuit: sic seōm ea que nullaten⁹ sūme incōmutabilitati repugnāt aliq̄ dici aliq̄d non respuit: ⁊ tamē aliq̄d eius essentie vā ipsa variabilis intelligi possit nō accidit: Dnō hoc quoq; ꝑcludi potest q: nullius accidēcio susceptibilis ē. Quippe quēadmodū illa accidēcia que mutationē aliquā accedēdo vl recedēdo faciūt: ipa suo effectu vere accidere rei quā mutāt ꝓpēdūt: sic illa q̄ a simili effectu deficiūt impossibile dici accidēcia dēphēdunt. Sic igit̄ semp sibi eē ē omnimode eadē substāc̄ialē: ita nunq̄s est a se diuersa vllo mō vel accidētaliter. Sed q̄quo mō sese habeat ratio ꝓpietatis nobis accidentiū: illis sine dubio verē est: q: de sūme incōmutabili natura nihil potest dici vnde mutabil' possit intelligi.

Quō illa dicēda sit substantia: ⁊ q̄ sit extra omnez substantiā ⁊ singulariter sit quicquid est: Ca. XXV.

Ed ⁊ ratiō est qō de hui⁹ nature simplicitate ꝑspectū est: quō substātia est? Nā cū omnis substātia admittionis differētia rū vel mutatiōis accidentiū sit susceptibilis: hmōi immutabilis sinceritas oīmode admittōi siue mutatiōi est inaccessibilis quō ergo obtinebit eā esse qualiber substātiā: nisi dicatur substātia ꝑ essentia: ⁊ sic sit extra sic est supra oēm substāc̄iā? Nā quantum illud esse quod p̄r se est quicquid est ⁊ ō nihilo facit ofie aliō eē: diuersū est ab eo esse qō ꝑ aliō sit de nihilo quicquid ē: tātū oīno distat sūma substātia ab his q̄ nō sunt idē quod ipsa. Cuncta ipa sola oīm naturaꝝ habeat a se sine alterius nature auxilio esse ḋequid est: quō nō est singulariter ab⁹ sue creature ꝑsortio ḋequid ipsa est? Nā si q̄s illi est cū aliis nolo alicui⁹ cōmunio: valde prouidubio intelligēda est diuersa significatio.

Qr nō cōtineatur in communi tractatu substantiaꝝ et tamē sit substātia ⁊ individuus spūs: Ca. XXVI

Distat igit̄ q: illa substātia nullo cōmuni tractatu substātiaꝝ includit. Cui⁹ essentiali cōmunitē oīs natura excludit. Nēpe cum oīs substātia tractet aut esse vniuersalis que pluribꝰ substātijs essentialiter cōmunis est: vt hominē esse cōmune est singulis hominib⁹: aut esse individua q̄ vniuersalē essentiā cōmunē habet cum alijs: quēadmodū singuli boues cōmune habēt cū singulis vt boues sint: quō aliquis summā naturā in aliaꝝ substātiaꝝ tractatu ꝑtineri intelligit: q̄ nec in plures substantias se diuidit: nec cū aliqua alia ꝑ essentialē commūionē se colligit? Cū tā ipa non solū certissime existit: sī etiā summa oīm existit: ⁊ omnibus rei ēntia dici solet substātia: ꝑfecto itaq; si ḋq̄d dici pōt digne nō ꝓhibēt dici substantia: ⁊ cū ē nosc̄it dignior ēntia q̄ spūs ⁊ corp⁹: ⁊ ex his dignior ē spūs q̄ corp⁹: vtiq; cadē asserēda ē esse spūs ⁊ nō corp⁹. Cū aūt nec ille ꝑtes sit cuiusdē spūs: nec plures eē pōt cuiusmodi spūs: necesse est: vt sit oīno individuus spūs. Cū ergo sit supra ꝯstat: nec ptib⁹ est cōpositus nec vllo differētijs vel accidentib⁹ intelligi pōt esse mutabilis: impossibile est vt

q̄libet sectiōe sit diuisibilis.

Qr idem spiritus simpliciter sit: ⁊ creata illi cōparata nō sint. Ca. XXVII.

Dcē ꝙ ꝓsequi er ꝑcedēnbus q̄ ipse spūs q̄ sic suo quodā mirabiliter singlāri ⁊ singulariter mirabili mō est quadā rōne solus sit: alia ꝯo que cū q̄s vident esse huic collata: nō sint. Si ergo diligēc̄ intēdat: ille solus videbit simpliciter et ꝑfecte ⁊ absolute esse: alia ꝯo oīa vere nō esse ⁊ vix esse: q̄n nā q; idē spūs ꝓpter incōmutabilē eternitatē tā nullo mō secūm aliquē motū dici pōt q: fuit aut erit: si simplicit̄ est: nec mutabiliter est aliquid qō aliq̄n aut nō fuit aut nō erit: neq; nō ē q̄n aliq̄n fuit aut erit: ꝙ quicq̄d ē semel ⁊ simul ⁊ interminabiliter est. Q̄n inq̄tū hmōi ē esse est: iure ipe simpliciter ⁊ absolute ⁊ ꝑfecte dr esse. Q̄n ꝯo oīa alia scīz aliq̄d mutabiliter aliq̄n aut fuer⁹ aut erūt q̄n nō sunt: aūt sūt qō aliq̄n nō fuerūt vel nō erūt: ⁊ q̄n hoc q: fuerūt tam nō est: illud aūt scilicet q: erūt nōdum est: ⁊ hoc quod in labili ꝓcessione q; ⁊ vix existēte ꝓsenti sūt: vix ē. Q̄n ḡ tā mutabiliter sūt: nō inmerito neganē simpliciter ⁊ ꝑfecte ⁊ absolute esse ⁊ asserūt vere non esse ⁊ vix esse. Meinde cum oīa q̄ q; alia sūt q̄ ipse: de nō esse venerūt ad esse: nō ꝑ se ꝙ ꝑ aliud: ⁊ cū ō esse redeant ad nō esse: q̄ tū ad se nisi sustinent ꝑ aliud: quō illo simpliciter cōuenit aut ꝑfecte sine absolute esse ⁊ nō magis vix esse aut fere non esse? Cū q; ē solius eiusdē ineffabilis spiritus intelligi nullo modo possit: aut nō esse incepti: aut aliquē pati posse ex eo q̄ est ī nō esse v. fectū: ⁊ de quid ipse est nō sit ꝑ aliud q̄ ꝑ se: id est ꝑ ō q̄ ipse est: nōne hui⁹ eē merito itelligit simplicit̄ solū ꝑfectum ⁊ absolutū? Cū ō ꝯo sic simplr ⁊ omnimoda rōe solū ē ꝑfectū simplicit̄ ⁊ absolutū: id nūq; ḋq̄d ā mō iure dr q̄ pōt solū eē: ⁊ ecōtra ḋq̄d ꝑ suppositā rationē nec simpliciter nec ꝑfecte nec absolute esse: ō vix eē aut fere nō esse cognosc̄it: id vtiq; aliquo modo recte nō esse dicit. Scōm hāc igitur rationē ille solus creator spūs est: ⁊ oīa creata nō sūt: nec tamē oīno nō sūt: quia ꝑ illū qui solus absolute ē de nihilo aliquid facta sūt.

Qr eius locutio idipm sit qō ipe: nec tamē sunt duo ꝙ vnus spūs: Ca. XXVIII

Am nūc bis ꝙ de ꝓpietatibus hui⁹ summe nature ad ꝑsens mihi ducere rationem sequenti occurrūt: ꝑspectio oportunum existimo vt de eius locutiōe ꝑ quā facta sūt oīa si quid possim cōsiderē. Eterū cū oīa q̄ de illa supra potui ab⁹duertere rōnis robur inflexibile teneā: illis me maxime cogit de illa diligēcius discutere: quia idipm qō ipse summus spūs est ꝓbatur esse. Si enī ille nihil fecit nisi per scipm: ⁊ quicquid ab eo factū est ꝑ illam est factū: quomō illa est aliud q̄ est idem ipse? Amplius: asserunt vtiq; inexpugnabiliter ea que tam inmenta sunt: quia nihil oīno potuit vnq̄ aut potest subsistere ꝑ̄ter creantē spiritū ⁊ eius creaturā. Nec ꝯo spiritu⁹ eiusdē locutionē impossibile est inter creata cōtineri: q̄n quicq̄d creatū sūsistit: per illam factū ē: illa vero ꝑ se fieri nō potuit. Nihil ḡ ꝑ se scipm fieri potest: quia quicq̄d sit posterius est eo ꝙ quod sit: ⁊ nihil est posterius scipo. Relinq̄t itaq; vt hec summi spiritus locutio sit creatura esse nō possit: nō sit aliud q̄ summus spiritus. Meinq; hec ipsa locutio nihil aliud pōt intelligi q̄ eiusdem spūs intelligētia q̄ cuncta intelligit. Quid ergo est aliud illi rē loqui aliquā ꝙ loquendi mō q̄ intelligere? Nā nō vt hō semp dic̄ qō intelligit. Si igitur sūme simpler natura

nō est aliud q̄ qō est sua intelligentia: quēadmodū est id qō est sua sapiētia: necesse est vt sīliter nō sit aliud: q̄ qō est sua locutio. Sed q̄n tā manifestū est: summū spiritū vnū tantū esse ⁊ oīmode indiuiduū: necesse est vt sit illi hec sua locutio eō substantialis: vt non sint duo sed vnus spiritus.

Q eadem locutio nō cōstet ex pluribus verbis sed sit vnum verbum: Caplm. XXIX.

Ut igit dubitē qō supra dubiū dimiserā: scz vtz hec locutio in pluribꝰ verbis an in vno ✠bo cōsistat? Mā si sic est sūme nature ꝓsubstātialis vt nō sint duo sed vnꝰ spūs: vti q̄ sicut ille summe simplex est: ita ⁊ ista. Nō igit cōstat pluribus verbis: ꝑ est vnū verbū p qō facta sūt oīa. Sed ecce videt mihi suboriri nec facilis nec vllatenus sub ambiguitate relinquenda q̄stio. Eteñ oīa hmōi ✠ba quibꝰ res q̄libet mēte dicam⁹ id est cogitam⁹ similitudines ⁊ imagines sūt rez quarū verba sunt: ⁊ oīs similitudo ⁊ imago tāto magis vel minꝰ est vera: quāto magis vel minꝰ imitat rē cuꝰ est similitudo. Quid igit tenendū est de verbo: quo dicim⁹: ⁊ p qō facta sunt oīa? Erit aut nō erit similitudo eoz q̄ p ipm facta sūt? Si eñ ipm est ✠a mutabiliū similitudo: nō est ꝓsubstātiale sūme incōmutabilitati: qō falsū est. Si aūt nō est oīno vera ꝑ q̄liscūq; similitudo mutabiliū est: nō est verbum sūme veritatis oīno vez: qō absurdū est. At si nullū mutabiliū habet illum dinē: quō ad illū exemplū facta sūt? Verū forsitā nihil hmōi remanebit ambiguitat': si quēadmodum in vno bole veritas boīs esse dicit: i picto vero similitudo siue imago illius veritatis: sic existēdi veritas intelligat in verbo cuꝰ essentia sic sūme est vt q̄dāmodo illa sola sit. In diuino vero que in eꝰ cōparatiōe quodāmodo nō sūt: ⁊ tā p illud ⁊ p̄m illō facta sē aliq̄d: aliqua imutatio illiꝰ sūme ēntie ppēdat: sic quippe verbū sūme veritatis: qō ⁊ ipm ē sūma ✠itas: nullū augmētū vl vetrimētū sentiet: p̄m hoc qō magis vel minus creaturis sit sile: ꝑ potiꝰ necesse erit omne qō creatū est: tāto magis esse et tāto esse p̄stātiꝰ: quāto similius est illi qō sūme est: ⁊ sūme magnum est. Dinc eteñ fortasse: sino nō fortasse: ꝑ certo hinc oīs intellectus indicat naturas q̄libet mō viuētes p̄stare nō viuētibꝰ: sentiētes non sentiētibꝰ: rōnales irrationabilibꝰ. Q̄n eñ sūma natura suo quodā mō singularis: nō solū est: ꝑ vivit ⁊ sentit: et rōnalis ē: liquet q̄n oīa que sūt id qō aliquo mō vivunt: magis est illi sile: q̄ id qō nullatenus vivit: ⁊ qō mō quolibet vel corporeo sensu cognoscit aliquid: magꝭ est q̄ qō nihil oīno sentit: ⁊ qō rōnale ē: magis q̄ qō rōnis capax nō est. Q̄n vero similli rōne quedā nature magis minꝰ vel sūt q̄ alie: p̄spicuū est. Quēadmodū eñ natura illud p̄stātius est: qō p naturalē essentiā ꝓpinquiꝰ est p̄stantissimo: ita vtiq; illa natura magis ē: cuiꝰ essentia illo: est sūme essentie. Qō sic quoq; animaduerti facile posse existimo. Nempe si cuilibet substātie que ⁊ viuit ⁊ sensibilis ⁊ rational est cogitatione auferatur qō rōnalis ē: deinde qō sensibilis: ⁊ postea qō vitalis: postremo ipm nudū esse qō remanet: quia non intelligat q̄ illa substantia que sic paulatim destruit: ad minꝰ ⁊ ad minꝰ esse: ⁊ ad vltimū ad nō esse gradati ꝓducit. Que aūt singillatim assumpta quālibet essentiā ad minꝰ et minꝰ cē deducūt: eadē ordinati assūpta illā ad magꝭ ⁊ magꝭ cē ꝓducit. Patet igit q: magis est vinēs substātia q̄ nō viuēs: ⁊ sensibilis q̄ nō sensibilis: ⁊ rōnalis q̄ nō rōnalis. Non est itaq; dubiū q̄ oīs essentia

eoipso magis est p̄stātioraq; est: quo similioꝛ est illi ēntie q̄ summe est ⁊ summe p̄stat. Satis itaq; manifestū est in ✠bo q̄q̄ facta sūt oīa: nō esse eoz similitudinē: ꝑ verā simpliceq; essentiā. In factis ✠bo nō esse simplicem absolutāq; essentiā: ꝑ vere illiꝰ essentie vir aliqua imitationē. Nec necesse est nō idē ✠bū ꝑ rez creatarū similitudinē magis vl minꝰ esse verū: ꝑ oēm creatā naturam eo altioꝛi gradu ēntie dignitatiq; ꝓsistere: q̄ magis illi ꝓpinquare videt.

Q ipsum verbum nō sit similitudo factorum sed veritas ēntie: facta vero sint aliqua veritatis imitatio: ⁊ q̄ nature magis sint q̄ alie et p̄stātioꝛes: Ca. XXX.

Ed cū ita sit: quō illud quod simplicit ē ✠ba pōt esse verbū eoz quoz nō ē similitudo? cū oēe verbū quo aliq̄ res sic mēte dicit sīlitudo sit rei cuiꝰ ē: ⁊ si nō est verbū eoz q̄ facta sūt p ipm: quō cōstabit q: sit verbū? Nēpe oēe ✠bū alicuiꝰ rei verbū est. Deniq; si nullū creatura esset: nullū eiꝰ esset verbū. Quid igit? An cōcindendū est: q: si nullo mō esset creatura: nequaq̄ esset verbū illō qō est sūma ⁊ nullius indigēs essentia: aut fortasse illa sūma ēntia q̄ verbū est: ēntia quidē esset eterna: ꝑ verbū nō esset: si nihil vnq̄ p illam fieret? Eius eñ qō nec fuit nec est nec futurū est: nullū verbū cē pōt: vez ꝑm hāc rationē si nūq̄ vlla p̄ter summū spiritū cēt essentia: nullū oīno esset verbū i illo. Si nullū in illo verbū esset: nihil apud se diceret: cū idem sit illi sic dicere aliquid qō est: intelligere: nō aliq̄d intelligeret: si nihil intelligeret: q̄ summa sapiētia q̄ non est aliud q̄ idē spūs nihil intelligeret: qō absurdissimū est. Quid igit? Si eñ nihil intelligeret: quō esset sūma sapiētia: aut si nullo mō esset aliq̄d p̄ter illā: quid illa intelligeret? Sed nunq̄d seipam nō intelligeret: aut quō vel cogitari potest q̄ summa sapiētia se aliq̄ nō intelligat: cū aliq̄s mēo rōnalio possit nō solū suimet ꝑ illius sūme sapiētie remīsci: ꝑ ⁊ illā ⁊ se intelligere? Si eñ mens hūana nullā ei⁹ vt suā habere memoriā aut intelligentiam posset: nequaq̄ se ab irrōsibilibꝰ creaturis ⁊ illā ab omni creatura secū sola tacite disputādo: sicut nūc mēs mea facit: discerneret. Ergo summus ille spūs sic est ei⁹: ita eterne sui memor est: ⁊ intelligit se ad similitudinem mētis rōnalis: imo nō ad vllius similitudinē ꝑ ille p̄cipaliter: ⁊ mens rationalis ad eiꝰ similitudinē. At si eterne se intelligit: eterne se dicit. Si eterne se dicit: eterne est verbū eius apō ipm. Sine igit ille cogitetur nulla alia existēte ēntia: siue aliis existētibus: necesse est verbū illiꝰ coeternuꝫ illi esse cū ipso.

Q summus spūs seipm dicat coeterno verbo: Caplm. XXXI.

Ed ecce q̄renti mihi ꝺ verbo quo creato: dicit: oīa q̄ fecit obtulit se verbū: quo seipm dicit q: oīa fecit. An ꝑ aliud ✠bo dicit seipm ⁊ aliud ea q̄ fecit: aut potius eodē ipso verbo quo dicit seipm dicit quecūq; fecit? Nā hoc quoq; verbū quo seipm dic: necesse est idipm esse qō ipm est: sicut constat de ✠bo illo quo dicit ea q̄ facta sūt a se. Cū eñ etiā si nihil vnq̄ aliud esset nisi summꝰ ille spūs: ratio tñ cogat ✠bū illud quo se dicit ex necessitate esse: quid veriꝰ q̄ hoc verbum eius non cē aliō q̄ qō ipe ē? Ergo si ⁊ seipm et ea q̄ facit ꝓsubstātiali sibi ✠bo dicit: manifestū est q: verbi q̄ se dicit ⁊ verbi quo creaturā dicit vna substātia est. Quō ergo si vna substātia ē duo verba sūt? Sed fortasse nō cogit id ēt⁹ substantie verbi vnitatē

admittere. Nã idẽtipe q̃ hic verbio
loq̃t: eã dẽ illis habet substãnã ⁊ tñ
verbũ nõ est. Sz vtiq; x̄bũ q̃ se ipm̃
sũma sapiẽtia ꝓueniẽtissime dici põt
x̄bũ ei⁹: ipm supio: rẽ rõnẽ: q: ei⁹ ꝓse
ctã tenet silitudinẽ. Nã nulla rõne
negari põt cũ mẽo rõnal' seipam co
gitãdo intelligit: imaginẽ ipsi⁹ nalei
in sua cogitatiõe: imo ipsam cogita
tionẽ sui esse imaginẽ: ad suam ilitu
dinẽ tãq; ex ei⁹ impssione formatã.
Quã cũ q; eũ rẽ meno seu p cozpis
imaginationẽ seu p rõnẽ capit vera
cit cogitare: ei⁹ vti q; silitudinẽ q̃ntũ
valet in ipa sua cogitatiõe conal' ex
primere: q̃ nto veri⁹ facit: tãto rẽ
ipsam veri⁹ cogitat: ⁊ ꝑ quidẽ cũ co
gitat aliq̃d aliud q̃ ipa nõ ẽ: ⁊ ma
xime cũ aliq̃d cogitat corp⁹ elari⁹ p
spicat. Cũ ei cogito notũ mihi homi
nẽ absentẽ: formal' acies cogitatiõis
nec i talẽ imaginẽ ei⁹ q̃lẽ illã p visũ
oculoz i mẽoriã attrahi: q̃ imago in
cogitatiõe x̄bũ est eiusdẽ hoiis quẽ
cogitãdo dico. Habet igit mens ra
tionalis cũ se cogitãdo intelligit se
cũ imaginẽ suã ex se natã: id est co
gitationẽ sui ad suã silitudinẽ quasi
sua impssiõe formatã: q̃uis ipa se a
sua imagine nõ nisi rõne sola separe
possit: q̃ imago ei⁹ verbũ eius est.

Q; vno verbo dicat se et qd̃ fecit: Ca. XXXII.

o Dic itaq; mihi dõ neget sũmã
b sapientiã cũ se videẽdo intelli
gat gignere ꝓsubstãtialẽ sibi
silitudinẽ suã: id est x̄bũ suũ. Qd̃
x̄bũ licet de re tã singlariter eminẽ
ti ppie aliq̃d sat' ꝓuniẽter dica nõ
possit: si tñ cõuenienter siẽ silitudo: ita
⁊ imago⁊ figura ⁊ character ei⁹ dici
põt. Verbũ aũt q̃ creaturã dicit: ne
quaq̃ silliter est x̄bũ creature: q: nõ
est ei⁹ silitudo: si ꝑ nequalis essentia:
ꝓsciẽt igit vt ipam creaturã non di
cat x̄bo creature. Cui⁹ q̃ x̄bo eam
dicit: si nõ dicit eã x̄bo ei⁹? Nã qd̃
piẽ: x̄bo diẽ: ⁊ verbũ alicui⁹ est ver
bũ: id est silitudo. Sed si nihil aliud
dicit: q̃ se aut creaturã: nihil dicere
põt: nisi aut suo aut eius x̄bo. Si q̃
nihil dicit x̄bo creature: q̃quid di
cit verbo suo dicit. Uno igit' eodẽq;
verbo dicit seipm ⁊ quecũq; fecit.

Q; suo verbo videri possit dicere creaturam: Caplm. XXXIII.

Ed quõ tã differẽtes res sez
f creans ⁊ creata essentia dici
possit vno verbo: ꝑsertim cũ
x̄bũ ipm sit dicẽti coeternũ: creatu
ra aũt nõ sit illi coeẽna? Forsitan q:
ipsa est sũma sapientia ⁊ sũma rõ in
qua sũt oia q̃ facta sũt: quẽadmodũ
opus qõ fit scõm aliquã artẽ: nõ so
lũ qñ fit: vez ⁊ anteq̃ fiat ⁊ postq̃
dissoluit: semper est in ipsa arte non
aliud q̃ qõ est ars ipa. Ideirco cum
ipe sũmus spũs dicit seipm: dicat om
nia q̃ facta sũt. Nã ⁊ anteq̃ fierent
⁊ cũ iã facta sũt ⁊ cũ corrũpunt' seu
aliq̃ mõ variant: semp i ipo sũt: nõ qõ
sũt in seipis: si qõ est idẽipse. Etenim
in seipis sũt essentia mutabilis scõm
mutabilẽ rõnẽ creata: in ipso vero
sũt ipa prima eẽntia ⁊ prima existẽ
di veritas: cui put magis vtiq; illa
similia sint: tãto verius ⁊ ꝑfectius
existũt. Hoc itaq; mõ nõ inꝺubitabiliẽ
asseri põt: q: cũ seipm dicit sũm⁹ ille
spũs: dicit etiã quicq̃d factũ est vno
eodẽq; verbo. Nez cũ ꝓsistet q: ver
bũ eius ꝓsubstãtiale est illi ⁊ ꝑfecte
simile: necessario ꝓsequit vt oia que
sunt in illo eadẽ ⁊ eodem mõ sint in
verbo eius. Quicq̃d igit factũ est
sine vivat sive nõ vivat aut quocũq;
sit in se: in illo est ipsa vita ⁊ veri
tas. Qñ aũt idẽ est summo spiritui
scire q̃ ꝺ intelligere: sive dicere: necesse
est q; eodem modo sciat oia q̃ scit:
quo ea dicit aut intelligit.

Q; q̃cq̃d factus est in ei⁹ verbo sciẽtia: sit vita ⁊ veritas: Caplm. XXXIIII.

Eadmodũ igit oia sunt in
q x̄bo ei⁹ vita ⁊ vitae: ita sũt
in sciẽtia ei⁹. Una ex re ma
nifestissime cõprehẽdi põt quõ di
cat idẽ spũs vel quõ sciat ea q̃ facta
sũt: ab hũana sciẽtia cõprehẽdi nõ
posse. Nã nulli dubiũ creatas sub
stãtias multo aliter esse in scipis q̃
in nr̃a sciẽtia. In scipis nã q; sunt p
ipam suam essentiã: in nostra vero
sciẽtia nõ sunt ea⁊ essentie: ꝺ ea⁊ si
militudines. Restat igit vt tãto ve
rius sint in seipis q̃ i nostra sciẽtia:
quãto veri⁹ sunt alicubi p suã essen
tiã q̃ p suã similitudinẽ.

Q; incõprehensibili modo dicat vel sciat res a se factas: Ca. XXXV.

Am q̃ ⁊ b ꝓsistet q: oia crea
c ta sũt ãtia tanto veri⁹ est in
x̄bo: et in intelligentia crea
toris q̃ in seipsis: quãto verius exi
stit creatrix q̃ creata eẽntia: quõ cõ
phẽdat hũana mẽs: cui⁹ mõi sit illõ
dicere ⁊ illa sciẽtia que sic lõge supe
rior: ⁊ verior: est creatis substãtijs: si
nostra sciẽtia tam longe fuerit ab il
lis: quãtum earum similitudo distat
ab earum essentia?

Q; quicquid ipse est ad creaturã: hoc sit ⁊ vbũ ei⁹: nec tamẽ ambo simul pluraliter: Caplm. XXXVI

Erũ cum manifeste rõnes su
v perior: es doceãt summũ spi
ritũ p verbum suũ fecisse om
nia: nunq̃d nõ ⁊ ipm verbũ fecit ea
dẽ oia? Qm̃ eñ illi est ꝓsubstãtiale
ei⁹ est verbũ: necesse est vt sit sũma
essentia. Sũma aũt essentia nõ est
nisi vna: que sola creatrix ⁊ solũ pri
cipiũ est oim que facta sũt. Ipa nã
q; sola fecit nõ per aliud q̃ q se oia
ex nihilo. Quare quecũq; sũm⁹ spi
ritus facit: eadẽ ⁊ verbũ ei⁹ facit si
militer. Quicq̃d igit sũm⁹ spiritus
est ad creaturã: hoc ⁊ verbũ eius est
et silliter. Nec tñ ambo sil' pluraliter:
q: nõ sũt plures creatrices sũme es
sentie. Sicut igit' ille creator est rex
et principiũ: sic ⁊ verbũ ei⁹: nec ta
men sunt duo: sed vn⁹ creator ⁊ vnũ
principium.

Q; dici non possit quid duo sint: quãuis necesse sit esse duos: Ca. XXXVII.

Tudiose itaq; attendẽdũ est
f q̃ddã qõ valde insolitũ aliis
reb⁹ in sũmo spiritu ⁊ verbo
eius videtur euenire. Nam certum
est vnicuiq; singillatim ⁊ vtriusq; si
mul inesse quicq̃d sunt in essentia:
et quicq̃d sunt ad creaturã: vt ⁊ sin
gillatim ꝑfectũ sit ambob⁹: ⁊ tamen
pluralitatẽ nõ admittat in duobus:
Licet eñ singillatim ⁊ ille ꝑfecte sit
summa veritas ⁊ creator: ⁊ verbum
eius sit summa veritas ⁊ creator: nõ
tamẽ ambo simul sunt due veritates
aut duo creatores. Sed cum hec ita
sint: miro tñ mõ apertissimũ ẽ: quia
nec ille cuius est verbũ põt esse ver
bũ suũ: nec verbũ põt esse cuius est
verbũ: vt in eo qõ significat vel quid
sint substantialiter vel quid sint ad
creaturã: semp indiuidua teneãt vni
tatẽ. In eo vero q; ille nõ est ex illo:
hic aũt est ex illo: ineffabiliẽ admittãt
plralitatẽ: Ineffabiliẽ certe. Cuius
eñ necessitas cogat vt sint duo: nul
lo tamẽ mõ exꝑmi potest quid duo
sint. Nã ⁊ si forte duo pares aut ali
quid aliud similiẽ ad inuicẽ possint
dici: in his ipis tñ relatiuis si quera
tur quid sit illud de quo dicunt: nõ
potest dici plraliter: quẽadmodũ
dicunt due pares lineę: aut duo ho
mines similes. Quippe nõ sũt duo
pares spũs: nec duo pares creator: est:
nec duo aliq̃d qõ significet eoz aut
eẽntiã aut habitudinẽ ad creaturã:
sed nec duo aliq̃d qõ designet pri
piam habitudinem alterius ad al
terum: quia nec duo verba nec due
imagines. Verbum nanq; hoc ipm

qꝫ ℞bū est aut imago ad alterꝫ ē: qꝛ nō nisi alteri⁹ ℞bū est aut imago: ⁊ sic ꝓꝓia sūt ⁊ alteri⁹ vt nequaq̄ alteri coaptent. Nā ille cui⁹ est ℞bus aut imago nec imago nec verbū est.

Qꝛ idē ℞bū sit a sūmo spiritu nascēdo: L. XXXVIII

Onstat igit̄ q exꝑimi nō potest: ḋd duo sint: sum⁹ spiritus ⁊ ℞bū ei⁹: q̄uis ḋbusdam singlox ꝓꝓietatib⁹ cogantur esse duo. Etenī ꝓꝓriū est esse vni⁹ ex altero ⁊ ꝓꝓriū est alteri⁹ alterꝫ ēe ex illo. Qꝫ ipm nullo vtiq; ℞bo videtur familiarius posse ꝓferri q̄ si dicat ꝓꝓriū esse vni⁹ nasci ex altero: ⁊ ꝓꝓriū alteri⁹ nasci alterꝫ ex ipo. Certū nā qꝫ iā ꝓstat q verbū sūmi spūs nō sic exit ex eo quēadmodū ea q ab illo facta sūt: ⁊ quēadmodū creator de creatore: sūmū ⁊ sūmo. Et vt plena b̄ritate oīmoda absoluat similitudo: penit⁹ idēipm ē de eodē ipo ⁊ ita vt nullat̄ sit nisi ex eo. Cum igit̄ pateat ℞bū summi spūs sic esse ex ipo solo vt pfectā ei⁹ quasi ꝓles parēt̄ teneat filiatudinē: nec sic ēe ex eoipso vt fiat ab eo: pfecto nullo mō ꝓuenīēti⁹ cogitari potest ex illo esse q̄ nascēdo. Rempe si innūerabiles res indubitāter dicunt nasci ex his ex quib⁹ habēt vt sint: cū nullā eox ex quib⁹ nasci dicunt teneāt similitudinē: sicut proles parēt̄is. Dicim⁹ enī capillos nasci de capite: ⁊ poma ex arbore: licꝫ nec illi capitī nec ista arbori sīlia sint. Si inq̄ nulla hm̄ōi non absurde dicunt nasci: tāto congruētius dici pōt ℞bū summi spūs ex illo existere nascēdo: q̄nto pfecti⁹ quasi ꝓles parēt̄is trahit ei⁹ filiatudinē ex illo existēdo.

Qꝛ verissime ille sit parēs ille vo ꝓles: La. XXXIX.

Quod si ꝓueniētissime ḋr nasci ⁊ tā ille est illi de quo nascit: car; est̄mē ille quasi ꝓles parēti: ⁊ ñ poti⁹ asserat: qꝛ tāto verio: est ille parēs ⁊ illud ꝓles: q̄nto magꝫ ille est ille ad hui⁹ natiuitat̄ pfectionē solus sufficit: ⁊ qō nascēt eius similitudinē exꝑimit. Ram q̄s in reb⁹ aliis ḡs parētis ꝓlisq; certū ē habitudinē habere: nulla sic gignit vt oīno nullī⁹ indigens sola p se ad gignēdā ꝓlem sufficiat: nulla sic gignit vt nulla admixta dissimilitudine oīmodā similitudinē parēt̄ exhibeat. Si q̄ verbū sūmi spūs sic est omnino ex ipsius sola essentia: ⁊ sic singularit̄ ē illi sile vt nulla ꝓles sic sit oīno ex sola parēt̄ ēntia: aut sic simīlis parēti: ꝓfecto nullis reb⁹ tam ꝓueniēter videt aptari habitudo parētis ⁊ ꝓlis q̄ summo spiritui ⁊ verbo eius. Quāpropt̄ illi⁹ est verissimū ꝓꝓriū esse parentem: illius vero verissimā esse ꝓlem.

Qꝛ ille verissime gignat ille ꝛissime gignat: L. XL

Ł hoc cōstare nō poterit nisi pariter ille ℞issime gignat et illud verissime gignatur. Sicut igit̄ illud est perspicuū: ita ḃ esse certissimū necesse ē: q̄nare summi spūs est verissime gignere ⁊ verbi ei⁹ verissime gignī. Velle iā quidem ⁊ forte possem illū esse verissime patrem: hoc vero verissime esse filiū cōcludere. Sed nec hoc negligendū existimo: an patr̄ ⁊ filij: ⁊ an matris ⁊ filie magis illic apta sit appellatio: cū in eis nulla sit sexus discretio. Nā si ideirco ꝓuenienter est ille pater ⁊ ꝓles eius fili⁹: qꝛ vter q̄ est spūs: cur nō pari ratiōe alteri conuenit esse matrē: alteri filiā qꝛ vter q̄ est ℞itas ⁊ sapiētia? An qꝛ i bis naturis q̄ sexus hūt differentiā: medio: is sexus est patrē esse vl filiū: minor: is vero matrē vel filiā. Est ḃ q̄ dē naturaliter in plurib⁹: in quibusdam ℞o est ecōtrario: vt in q̄busdā aliis generib⁹ in quib⁹ femininus sexus semp maior ⁊ validior est: masculin⁹ vero minor ⁊ infirmior. Aut

certe ideirco magis ꝓuenit sūmo spiritui dici patrē q̄ matrē: q̄a prima et principalio cā plis semp est in patre: Nā si matrā cām q̄libet modo semp patra ꝓcedit: nimis ē icōgruum vt illi parēti adaptet̄ nomē matris cui ad gignēdā ꝓlem nulla alia cā aut sociat̄ aut ꝓcedit. Verissimū est igit̄ sūmū spiritū patrē ēe prolis sue. Qō si fili⁹ est: semp similior est ꝓli q̄ filia. Nihil aūt simil⁹ est alteri q̄ summo patri ꝓles sua: verissimū est hāc ꝓlē nō esse filiā ḃ filiū.

Qꝛ alteri⁹ verissime sit ēe genitorē ⁊ patrē: alteri⁹ genitū et filiū: La. XLI.

Icut igit̄ ꝓꝓriū ē illi⁹ verissime gignere: ist⁹ ℞o gignī: sic ꝓꝓriū est illi⁹ ēe ℞issimā genitor: ē: isti⁹ ℞o ℞issimū ēe genitū. Et sic alter est verissim⁹ parēs: alter verissima ꝓles: sic alter est verissim⁹ pater: alt̄ verissim⁹ fili⁹. Inuēt̄ tot et tātis singlox ꝓꝓietatib⁹ quibus mira q̄dā tam ineffabilis q̄ inenarrabilis in sūma vnitate ꝓbat̄ esse pluralitas: valde mihi videt delectabile retractare sepius tā inpenetrabile secretū. Ecce enī cū sit ipossibile sic eundē esse qui gignit ⁊ cū q̄ gignit̄ aq; eū dē ēe parētē ⁊ plē: vt nēce sit aliū ēe genitorē: aliū genitū: ⁊ aliū ēe patrē: aliū filiū: sic tñ nēce est idē esse illā q̄ gignit ⁊ illū q̄ gignit̄ nec nō parētē ⁊ plē: vt ipossibile sit aliū esse genitorē q̄ qō est genit⁹: aliud esse patrē q̄ qō est fili⁹.

Retractatio cōmunionis amborum ⁊ ꝓprietatum singlox: La. XLII.

Ł cū ita sit: alius ille ⁊ alius ille: vt oīno pateat q duo sint: sic tñ vnū ⁊ idipm ē id qō est ille ⁊ ille: vt penitus lateat ḋd duo sint. Nā sic est alt̄ pat̄: alt̄ filius vt cū ambo vterī videā me duos dixisse: ⁊ sic ē idipm qō est et pat̄ ⁊ filius vt nō intelligā ḋd duos vterī. Quis nā q̄ singulos pater sit pfecte sūm⁹ spūs: ⁊ singul⁹ filius sit pfecte sum⁹ spūs: sic tñ vnus idēq; est sūmus spiritus pater ⁊ spiritus filius vt pater ⁊ filius non sint duo spiritus: ⁊ vn⁹ spūs: vt sic singula ꝓꝓria singlox nō recipiunt pluralitatē: qꝛ nō sic duo: ita id qō cōmune est ambox indiuidua teneat vnitatē q̄uis totū sit singlex. Nā sic nō sūt duo patres aut duo filij: sed vn⁹ pater et vn⁹ filius: quoniam singla sūt singulorum ꝓꝓria: ita nō sunt duo ḃ vn⁹ spūs: q̄uis ⁊ singuli patris ⁊ singuli filij sit pfectū ēe spiritū: Sic ist̄ oppositi relatiōib⁹: vt alter nū q̄ suscipiat ꝓꝓriū alteri⁹: sic sūt ꝓcorides natura vt alt̄ sēp teneat ēntiā alteri⁹.

Quō alter alterius sit essentia: La. XLIII.

Ic enī diuersi sūt ꝓ hoc q alter ē pat̄ ⁊ alter filius: vt nū q̄ dicatur aut pater filius: aut filius pater: ⁊ sic idē sūt ꝓ substātiam vt semp sit ī patre ēntia filij ⁊ in filio ēntia patr̄: Est enī non diuersa ḃ eadē: nō plures ḃ vna vtriusq; essentia. Nā etiā si alt̄ alteri⁹ dicatur ēntia nō erratur a ℞itate: ḃ summa vnitas simplicitasq; cōmēdat̄ cōis nature. Nō enī quēadmodū intelligit sapiētia hois ꝓ quā hō sapiēs ē q̄ nō pōt ēe ꝓ se sapiens: ita intelligi pōt si dicat pat̄ ēntia filij: ⁊ filius essentia patr̄ vt eo mō sit filius existēs ꝓ patrē ⁊ pat̄ ꝓ filiū: q̄si nō possit alter existēs ēe nisi ꝓ altez: sic hō non pōt ēe sapiēs nisi ꝓ sapiētiā. Sic nā q̄ sūma sapiētia semp sapit ꝓ se: ita sūma ēntia semp est ꝓ se. Est aūt pfecte sūma ēntia pat̄: ⁊ pfecte sūma ēntia filij: parit̄ q̄ pfect⁹ pater ꝓ se est: ⁊ parit̄ pfectus filius ꝓ se est: sicut vter q̄ sapit ꝓ se. Nō enī ideirco minus pfecta ē ēntia vl sapiētia filij: qꝛ est ēntia nata de patr̄ ēntia: ⁊ sapientia de sapia: ḃ tūc min⁹ pfecta

cētia vel sapiētia esset si nō esset p se aut nō sa; et p se. Nequaq; enī repugnat vt filiꝰ p se ſbſistat: et ō patre habeat esse. Sic enī pr̄ habet cētiā et sapientiā et vitam in semetipo: vt nō p aliena ſp̄ p suā cētiā sit: p suā sapiētiā sapiat: p suā vitā viuat: ita gignēdo dat vitā filio cētiā hīe et sapientiā: et vitā in semetipo vt non p extraneā sed p suā essentiā sapientiā et vitā subsistat sapiat et viuat: alioq; nō erit idē esse p̄tis et filij nec erit par p̄ri filiꝰ. Q̄ō q̄ falsū sit liq; dissime sup̄ patuit ē: ḡre non repugnat filiū et ſbſistere p se et cē de p̄re: q: ō ip̄e id ē p se ipm posse ſbſistere nēce ē illū ō p̄re hīe. Nā si q̄o sapiēs suā me hīe sapiētiā: eus p̄r̄ expero essem: voceret: vtiq; hec ipsa sapiētia eius facere nō incōgrue diceret: sed Ego mea sapiētia ab illius sapientia haberet esse et sapere: tñ cū tam nō esset nisi sua sapiētia esset: nec sapere nisi seipa. Multo igit̄ magis eterni patris coeternꝰ filiꝰ qui sic habet a patre esse: vt nō sint duo essentie: p se subsistit: sapit et viuit. Nō igit̄ sic intelligi pōt: q̄ pater filij aut filius patris sit cētia: quasi alter nō possit subsistere p se ſ p alterū: sed ad delignādā quā habēt cōmunionē sum me simplicis sum̄e q; vnius cētie: sic congrue dici et intelligi pōt q̄ sic est alter idēq; qđ alter: vt alter habeat cētiā alterius. Hac ita q; rōne q̄n vtriq; nō aliud est habere cētiā q̄ cētiā esse: Et sic̄ habet alter alteriꝰ cētiā: ita est alter alteriꝰ essentia: id est idē esse est alteri qđ alteri.

Q̄ aptius dici possit filiꝰ cētia p̄tis q̄ p̄r̄ essentia filij: et qđ silr̄ sit filiꝰ p̄tis vtus et sapiētia et filia: Ca. XLIIII

Quod licet secm̄ ꝓspectā rationē vex sit: valde tñ magis ꝑgruit filiū dici cētiam p̄tis q̄ patrem cētiā filij. Q̄n nā; q; p̄r̄ a nullo habet cētiā nisi a seipo nō sal; aptē ō: hīe cētiā alteriꝰ nisi suā: q: vero filiꝰ essentiā suā habet a patre: et eandem habet pater: aptissime dici pōt hīe cētiā p̄tis. Quare q̄n neuter alit̄ habet cētiam q̄ existēdo: sic̄ satis aptē intelligit hīe filius p̄tis cētiam q̄ p̄r̄ filij: ita cōuenientius dici pōt filius p̄tis cētia q̄ p̄r̄ filij. Nam hec vna si fiat platio: satis acuta b; entate cōmēdat si filiū nō solū eandē essentiā hīe cū patre: ſ hāc ipam habere de patre: vt ſ sic: filiꝰ est cētia p̄tis: qđ est: filiꝰ est nō differēs cētia ō p̄ris cētia: imo de p̄re cētia. Similer q̄ est filiꝰ patr̄ cētia: Verus et sapientia sine veritas et iusticia: et quicq̄d summi spūs cōuenit essentie.

Quō quedam ex his que sic ꝓferūt aliter quoq; possint intelligi: Ca. XLV.

Idem tñ quedā ex his q̄ sic v ꝓferri et intelligi possunt: aliam q̄s nō incongruā sub hac ipa ꝓnūciatiōe intelligētiā suscipe. Liquet enī filiū esse vex ſbī: id est ꝑfectā intelligētiā sine ꝑfectā totiꝰ paterne subst̄ātie cognitionē et scientiā et sapiētiā: id est q̄ ipsā p̄tis intelligit cētiā et cognoscit et scit et sapit. Si igit ſ sensu vicak filius pat̄r intelligētia et sapiētia et scētia et cognitio sine noticia: q̄n intelligit sapit scit et novit patrē: nequaq; a veritate discedit. Veritas quoq; p̄tis aptissime dici pōt filius: nō solū eo sensu: q: est eadē filij ꝟitas q̄ est et p̄tis sicut iā ꝓspectū est: ſ etiā ſ sensu vt in eo intelligat nō imꝑfecta quedam imitatio ſ integra veritas paterne ſbſtātie: q: nō est aliud q̄ qđ est pater. Ait si ipsa subst̄ātia patr̄ est intelligētia et scētia et sapiētia et veritas: sic̄ quēter colligit: q: sicut filiꝰ est intelligētia et scientia et sapiētia et veritas paterne subst̄ātie: ita est intelligētia intelligēntie scientia scētie: sapiētia sapiētie et veritas veritatis.

Q̄ filiꝰ sit intelligētia intelligentię et veritas veritatis: et similiter de similibus Caplm. XLVI.

Et mēoria ꝟbo quid sentiēdū d est: an estimād⁹ est filiꝰ intelligētia mēorie siue memoria patris aut mēoria mēorie. Equidē cū summa sapiētia sui mēor esse negari nō possit: nihil cōpetētius q̄ in mēoria pater: sicut in ꝟbo filius intelligit: q̄n de mēoria nasci verbum videt: q̄ clarius in nr̄a mēte ꝓspicit Q̄n nā q; mēs būana nō semp se cogitat sicut sui semp meminit: liquet cū se cogitat q̄ verbū eiꝰ nascit de memoria. Vñ apparet q: si semp se cogitaret: semp verbū eius de memoria nasceret. Rē eteñ cogitare cuiꝰ memoriā habemꝰ: hoc est mēte eam dicere: verbū vero rei est ipsa cogitatio ad eius similitudinē ex mēoria formata. Dic ita q; liq̄do aduerti pōt de summa sapiētia q̄ sic semp se dicit sicut semp sui memor est: q: ō eterna memoria coeternum verbum nascitur. Sic igit ꝟbū ꝓgrue intelligit ꝓ lea: ita mēoria patr̄is nomen aptissime suscipit. Si q̄ ꝓles q̄ oīno de solo ſmo spiritu nata est: ꝓles est memorie eius nihil ꝓpriētius q̄ quia memoria eꝰ est id ꝙ ipe: quippe nō l eo q̄ sui mēor est: sic est ī sui memoria velut alia res ī alia: quēadmodū ea q̄ sic sunt in būane mētis mēoria vt nō sint ipa in nr̄a mēoria: ſ sic est mēor sui vt ipse mēoria sua sit. Consequit̄ ita q; vt quō filiꝰ ē intelligētia siue sapiētia patr̄: ita sit et paterne memorie. At quēq̄d filius sapit aut intelligit eiꝰ silit̄ et meminit.

Q̄ i mēoria intelligat pater sicut in intelligentia filius: et quō filius sit intelligētia vel sapiētia memorię et memoria patris et mēorię: Caplm. XLVII.

Si igit̄ filius mēoria patris e et memoria memorie: id ē memoria memor patris qui est mēoria: sicut ē sapiēs patr̄ et sapiēs sapiētie: id est sapiētia sapiēs patrē sapiennā: et filius quidē mēoria nata de memoria sicut sapiētia nata de sapiētia: pater vero de nullo nata memoria videt sapiētia. Ex ecce dū huius patris filijq; ꝓprietates communionēq; ōlectabilē intueor: nihil delectabilē in illꝰ ꝓtēplandū inuenio q̄ mutui amoris affectū: quoniam eñ absurde negef summꝰ spiritus se amare: sicut sui memor est et se intelligit cū mēs rōnalis et se et illū amare posse ꝓuincat: et eo q: sui et illiꝰ memor esset: et illū intelligere potest: ociosa nā q; et penitus inutilis ē memoria et intelligētia cuiuslibet rei nisi ꝓ ut ratio exigit: res ipsa amef aut reꝓbef. Amat ergo seipsum summus spiritꝰ sicut sui meminit et se intelligit.

Q̄ summꝰ spūs se amet: et qđ idem amor pariter, p̄cedat a patre et filio: Caplm. XLVIII.

Nam certe est rationē habēp ti eū nō ideireo sui memor: eo esse aut se intelligere quia se amat: sed ideo se amare quia sui meminit et se intelligit: nec eum se posse amare si sui nō sit memor: aut se non intelligit. Nulla eñ res amaf sine eius memoria et intelligentia: et multa tenenf memoria et intelliguntf que nō amanf. Pater igit̄ amor ē summi spiritus et eo p̄cedere: q: sui memor est: et se intelligit. Q̄ si ī memoria summi spūs intelligaf pr̄: in intelligētia filiꝰ manifestū est: q: a p̄re patrē et a filio summi spūs amor ꝓcedit.

Q̄ vterq; pari amore diligat se et alterum: Caplm. XLIX.

Ed ſi ſe amat ſūm⁹ ſpūs: p⁹ o/
f culdubio ſe amat pater: amat
ſe filius: ⁊ alter alterꝝ: q⁹ ſin/
gulus pater ſumm⁹ ē ſpūs: ⁊ ſingu/
lus fili⁹ ſumm⁹ ſpūs: ⁊ ambo ſimul
vn⁹ ſpūs. Et q⁹ vt q̄ parē ſui ⁊ al/
teri⁹ meminit ⁊ ſe ⁊ alterꝝ intelligit:
et q̄n o᷑no idipſum eſt q̄ amat vt
amatur in patre ⁊ q̄ in filio: neceſſe
eſt vt pari amore vterq; diligat ſe
et alterum.

Q⁹ tā⁹ ē ipe amor q̄ntus
eſt ipſe ſpūs: La. L.

Tant⁹ ergo eſt amor ſummi
q ſpūs ſit cōmunis patri ⁊ fi/
lio: ꝑ ſi ſe tantū diligit q̄ntus
ſui meminit ⁊ ſe intelligit: nō aūt ſui
mēor eſt ⁊ intelligit ſe: q̄nta eſt eius
ēēntia: q⁹ aliter eſſe nō pōt: pfecto
tāmo eſt amor ei⁹ quā⁹ ipe eſt.

Q⁹ idē amor ſit idipm q̄
eſt ſūm⁹ ſpūs: ⁊ tū ipe cū pa
tre ⁊ filio vn⁹ ſpūs: La. LI.

Ex q̄d pōt ee par ſūmo ſpiri
v tui niſi ſūm⁹ ſpūs? Ide ita q̄
amor eſt ſūm⁹ ſpūs. Deniq;
ſi nulla vnq̄ creatura: id eſt ſi nihil
vnq̄ aliud eēt q̄ ſūm⁹ ſpūs: pater et
fili⁹ nihilominꝰ ſeipos et inuicē pa/
ter ⁊ filius diligeret. Cōſequiť ita q;
huc amorē nō eſſe aliud q̄ q̄ eſt pa
ter ⁊ filius q̄ eſt ſūma ēēntia. At q̄n
ſūme ēēntie plures ee nō poſſūt: q̄d
magis neceſſariū q̄ patrē ⁊ filium ⁊
vtriuſq; amorē vnā eſſe ſūmā eſſen/
tiā? Eſt igiť idē amor ſūma ſapiētia:
ſūma veritas: ſūm⁹ bonū: ⁊ q̄d̄ de
ſummi ſpūs ſba dici pōt.

Q⁹ tor⁹ ꝓcedat a patre: to/
tus a filio et tamē nō ſit niſi
vnus amor: La. LII.

Attendū eſt diligenter vtrū
i ſint duo amores: vn⁹ a patre
ꝓcedēs: alter a filio: an vnus
nō tor⁹ ab vno ꝓcedēs ꝑ ptim a pa/
tre: parti a filio: an nec pcreſ nec vn⁹
partim ꝓcedēs a ſingul; ꝑ vn⁹ tor⁹
a ſingulis ⁊ idē tor⁹ a duob⁹ ſimul.
Sz hmōi dubitatiōis ceritudo hīc
indubitāter cogniſcit: q; nō ex eo ꝓce
dit in q̄ plures ſūt pat⁹ ⁊ fili⁹: ꝑ ex eo in
quo vnū ſūt. Nā nō ex relatiōibus
ſuis q̄ plures ſūt: alia' eſt eſſe relatio
patris: alia filij: ꝑ ex ipa ſua eſſentia
que pluralitatē nō admittit: emittit
pat⁹ ⁊ fili⁹ tū pariter bonū. Sicut ḡ
ſingulus pater eſt ſumm⁹ ſpūs: ⁊ ſin/
gulus fili⁹ eſt ſūm⁹ ſpūs: ⁊ ſimul pat⁹
et fili⁹ nō duo ꝑ vn⁹ ſpūs: ita a ſin/
gulo ꝓcedit manat tor⁹ amor ſūmi ſpi/
ritꝰ: ⁊ a ſingulo filio totus: ⁊ ſimul a
patre ⁊ filio nō duo tor: ꝑ vnus idē
q; totus.

Q⁹ non ſit eorum filius
amor: Caplm. LIII.

Aliq̄ ḡ cū ꝑ amor ꝓcedit babe/
q at ee a ꝑe ⁊ filio: ⁊ ſit ſimilis
ſit ambob⁹ vt nullaten⁹ diſſi/
milis ſit illi: ꝑ o᷑no idem ſit q̄ illi:
Nūq̄d filⁱ eoꝝ aut ꝓles eſtimād⁹
eſt? Sz ſic ꝟbū mor vt ꝓsideraī ſe ꝓ
lē eſſe ei⁹ a quo eſt eundēriſſime p⁹o/
bat ꝓpterea ꝑferēdo parēt imaginē:
ſic amor: apte ſe plē negat: q⁹ dum a
ꝑe ⁊ filio ꝓcedere intelligit: nō ſta/
tim tā ꝓſpicuā exhibet ſe cōtēplāti
eius ex quo eſt ſiſtitudinē: q̄uis ipm
ꝓsiderata rō docerat o᷑no idipm eſſe
q̄ eſt ꝑ ⁊ filius. Deniq; ſi ꝓles eo/
rū eſt: aut alter eoꝝ erit pat⁹ et: alter
mater: aut vterq; pater ſine mat⁹ eſt:
que o᷑la ꝟbis repugnare videntur.
Quis nā q; nullaten⁹ aliter a patre ꝓ
cedit q̄ a filio: nulla veritas partitur
vt diſſimili vocabulo ad illū pat⁹ ⁊ fi
lius referant. Nō eſt igiť alter pater
et: alter mater. Ut aūt duo aliq̄ ſint
que ſingula ꝓcreā ⁊ nulla ꝓsideratio
ne differentē habeāt pariter ad ali/
q̄d vnū patrio aut matrio habitudi
nē: nulla natura aliq̄ monſtrari cōce
dit exēplo. Ergo nō eſt vterq; falli/
cet pater ⁊ fili⁹ pat⁹ aut mater amo/
rio a ſe manātio. Nequaq̄ ita q; vi/
deť veritati ꝟuenire vt idem amor

eorum filius ſit aut ꝓles.

Q⁹ ſolus pater ſit genitor
et ingenit⁹: ſol⁹ fili⁹ genitus:
ſolus amor nec genit⁹ nec
ingenit⁹: La. LIIII.

Ed videť tū amor idem: nec
o o᷑no ſcm cōmunis locutio
nis modū dici poſſe ḡenit⁹: ⁊
nec ita ꝓprie ſic ꝟbū genit⁹. Sole/
mus eſt ſepe dicere aliq̄d gigni ex ea
re de q̄ exiſtit: vt cū dicim⁹ ſplēdorē
aut calorē gigni ab igne: ſeu aliquē
effectū ex cā ſua. Scōm hāc igiť ra/
tionē amor a ſūmo ſpū exiſt: nō om/
nino aſſeri pōt ḡenit⁹: ita ꝟbo ꝓprie
ſicut ꝟbū dici genit⁹ nō pōt: q⁹ ꝟbū
ꝟiſſimā eſt plē ꝟiſſimū filii: amo/
rē ꝟo nullaten⁹ filiū aut ꝓlē ee mani/
feſtū ē. Pōt ita q;: imo ꝏbet dici ſol⁹
ille ent ꝟbū eſt genit⁹ ⁊ ḡenit⁹: q⁹
ſolus ē pr ⁊ parēs ⁊ nullo mō ab alio
eſt. Solū aūt ꝟbū genitū: q⁹ ſolum
fili⁹ ⁊ ꝓles ē. Sol⁹ ꝟo amor vtriuſ/
q; nec genit⁹ nec ḡenit⁹: q⁹ nec fili⁹
nec ḡenit⁹ ē: nec o᷑no nō eſt ab alio.

Q⁹ amor idē ſit increatus
et creator ſic pater et filius
et tū ipe cū illis nō tres ſed
vn⁹ increatus ⁊ vn⁹ creator
et q̄ idē poſſit dici ſpiritus
patris et filij: La. LV.

Nomō aūt idē amor ſingul⁹
q eſt ſūma ēēntia ſic pat⁹ ⁊ fili
us: ⁊ tū ſic pat⁹ ⁊ fili⁹ ⁊ vtriuſ
q; amor non plures: ꝑ vna ſūma eſ/
ſentia: q̄ ſola a nullo facta nō q̄ aliud
q̄ ꝑ ſe o᷑la fecit: neceſſe eſt vt quem
admodū ſinguli⁹ pater ⁊ ſingulus
fili⁹ eſt increat⁹ ⁊ creator: ita ⁊ amor
ſingul⁹ ſit increat⁹ ⁊ creator: ⁊ tamē
o᷑es tres ſil' ⁊ nō plures ꝑ vn⁹ increa/
tus ⁊ vn⁹ creator. Patrē ita q; nul
lus facit ſiue creat aut gignit: filium
vero pater ſol⁹ gignit: ꝑ nō facit: pa
ter aūt pariter ⁊ fili⁹ nō facūt nec
ḡignunt: ꝑ q̄dām⁹ ſi ſic dici pōt ſpi/
rant ſuū amorē: q̄uis eſſi nō noſtro
more ſpiret ſūme incōmutabilis eſ/
ſentia: tamē ipſum amorē a ſe inef/
fabiliť ꝓcedentē nō diſcedendo ab
illa ꝑ creātēdo ex illa: ſo: ſan nō alio
mō videť poſſe dici apti⁹ ex ſe emit/
tere q̄ ſpirādo. Q̄ō ſi dici pōt: ſicut
ꝟbū ſūme ēēntie fili⁹ ē eius: ita eiul/
dē amor ſat' ꝟueniēter appellari po
teſt ſpūs ei⁹: vt cū ēēntialiter ipe ſit
ſpūs tanq̄ pater ⁊ fili⁹: illi nō putē/
tur alicui⁹ ſpūs: q⁹ nec pater ab vl/
lo alio eſt: nec fili⁹ a patre q̄ſi ſpiran
te naſcit: iſte aūt eſtimet ſpūs vtriuſ
q;: q⁹ ab vtroq; ſuo q̄dā ſenarrabili
mō ſpirāte miraboliter ꝓcedit. Q̄ui
etiā ex eo q⁹ eſt cōmunis patris ⁊ fi
lij: nō abſq; rōe q̄ſi ꝓprū aſſumere
poſſe videť aliq̄ō nomē q̄ō patri fi/
lioq; cōmune ſit ſi ꝓprij nolo exigit
indigētia. Q̄ō quidem ſi fiat ſcz vt
ipſe amor nolle ſpūs quod ſubſtan/
tiā pariter patris ⁊ filij ſignificat: q̄ſi
ꝓprio deligner. Ad hoc quoq; non
inutiliter valebit: vt p hoc idipſum
eſſe q̄ō eſt pat⁹ ⁊ filius: q̄uis ab illis
eſſe ſuū habeat intimeť.

Q⁹ ſicut fili⁹ eſt ēēntia vel
ſapiētia patris: eo ſenſu q̄a
habeat eandē ēēntiā vel ſa
piētiā quā pat: ſic idē ſpūs
ſit patris ⁊ filij ēēntia ⁊ ſapi
entia: ⁊ ſimilia: La. LVI.

Oteſt q̄z quēadmodū fili⁹ eſt
p ſubſtātia ⁊ ſapientia ⁊ ꝟtus
patris: eo ſenſu: q⁹ habet can
dem ēēntiā ⁊ ſapiētiā ⁊ virtutē quā
pat⁹: ita vtriuſq; ſpūs intelligi eſſen/
tia vel ſapiētia vel virt⁹ patris ⁊ filij
q⁹ habet o᷑no eandē quā habēt illi.

Q⁹ pater ⁊ filius ⁊ eorum
ſpūs pariter ſint in ſe inui/
cem: Caplm. LVII.

Ocundū eſt intueri in ꝑe et
i filio ⁊ vtriuſq; ſpū quō ſint
in ſeinuicem tāta equalitate
vt nulli⁹ alīs exceđat. Preter ꝑ eſſe

quia vnusq̃q eoꝝ sic est pfecte summa cẽntia: vt tñ oẽs tres sũl non sint nisi cẽnta vna sũma: q̃ nec sine se vel extra se nec maior vel minor seipsa esse põt. Ꝑder singulos tñ idipsũ nõ minus valet ꝓbari. Est etesi totꝰ pr̃ in filio ⁊ cõmuni spũ: ⁊ filius in patre ⁊ eodẽ spiritu: ⁊ idẽ spũs in pr̃e et filio: qꝝ mẽoria sũme essentie tota est in etꝰ intelligẽtia ⁊ amore: et intelligẽtia i mẽoria ⁊ in amore: ⁊ amor in mẽoria ⁊ intelligẽtia. Tota quippe sua memoriã sumꝰ intelligit spiritus ⁊ amat: ⁊ totꝰ intelligẽtie meminit ⁊ totã amat: ⁊ totius amoris meminit ⁊ totũ intelligit. Intelligitur aũt in memoria pater: in intelligẽtia filius: in amore vtriusq̃ spũs. Tãta igit pater ⁊ filꝰ ⁊ vtriusq̃ spiritus equalitate sese complectunt ⁊ sunt in se inuicẽ: vt eoꝝ nullus aliũ excedere aut sine eo esse ꝓbet.

Qꝝ nullus eoꝝ alio indigeat ad memorandũ vl intelligendũ vel amandũ: qꝝ singulus quisq̃ est memoria et intelligẽtia ⁊ amor: et quicquid necesse est inesse sũmę essentię: Ca. LVIII.

Ed in his nullatenꝰ negligenter memorie cõmendãdũ qõ struẽri mihi occurrit existimo. Sic esñ necesse est vt pater intelligatur memoria: filius intelligẽtia: spũs amor: vt nec pater indigeat filio aut cõmuni spiritu: nec filius patre vel eodẽ spiritu: sive idẽ spũs pr̃ et filio: quasi pater ꝑ se meminisse solũ possit: intelligere aũt nõ nisi ꝑ filium: et amare nõ nisi ꝑ suũ filiꝙq̃ spiritũ: et filiꝰ ꝑ se intelligere tñ queat: ꝑ patrẽ aũt mẽor: sit: ⁊ ꝑ spiritũ sũũ amet: et idẽ spũs ꝑ se nõ aliõ q̃ amare valeat: ꝑ pr̃ illi sit memor ⁊ filꝰ illi intelligat. Ã cũ i his ꝛbꝰ vnusq̃sq̃ singulus sit sũma essentia ⁊ summa sapiẽtia sic ꝓfecta vt ipsũ ꝑ se memor sit ⁊ intelligat ⁊ amet: necesse est vt nullꝰ eoꝝ triũ alio indigeat aut ad memorandũ aut ad intelligendum aut ad amãdũ. Singulꝰ em q̃sq̃ cẽntialiꝛ est ⁊ mẽoria ⁊ intelligẽtia ⁊ amor: ⁊ quicq̃d sũme est necesse ineꝛ cẽntie.

Qꝝ tamen nõ sint tres sed vnus seu pater seu filiꝰ seu vtriusq̃ spiritus: Capm. LIX.

Sand ã hic video questionẽ occurrere. Ã si pater ita est intelligentia ⁊ amor sicut est mẽoria: ⁊ filiꝰ sic est mẽoria ⁊ amor quõ est intelligẽtia: ⁊ vtriusq̃ spiritus nõ minus est mẽoria ⁊ intelligẽtia q̃ amor: quõ non est pater filius et alicuius spũs: ⁊ quare nõ est filiꝰ pater ⁊ alicuiꝰ spũs: ⁊ cur nõ est idẽ spũs alicuiꝰ pater ⁊ alicuius filiꝰ: sic quippe intelligebat qꝝ mẽoria esse pat: filius ẽ intelligẽtia: vtriusq̃ spũs amor: ? Qꝝ hec q̃stio nõ difficile solui si ea que iã rõne inuẽta sũt ꝓsiderem. Decireo em nõ est pater filius aut alterius spũs: licet sit intelligentia ⁊ amor: quia non est intelligentia genita: aut amor ab aliq̃ ꝓcedẽs: sed quicq̃d est gignẽs est tñ ⁊ a quo ꝓcedit alius: Filiꝰ quoq; tõ nõ est pater aut alicuius spũs q̃uis sapiẽs memor sit ⁊ amet: qꝝ nõ est memoria gignẽs aut amor ab alio ad similitudinẽ sui spũs ꝓcedẽs: ꝑ quicq̃d existit tantũ gignit ⁊ est a q̃ spũs ꝓcedit. Spiritũ q̃z nõ cogit esse patrẽ aut filiũ ꝑ qꝝ ꝓcẽd ẽ mẽoria aut intelligẽtia: cũ nõ sit mẽoria gignẽs aut intelligẽtia genita: ꝑ solũ q̃cq̃d ẽ ꝓcedat. Quid igit ꝓhibet ꝛclud: quia vnꝰ tñ ẽ i sũma cẽntia pr̃: vnꝰ filiꝰ: vnꝰ spũs: ⁊ ñ trel pr̃es aut filij aut spũs?

Quõ ex his multi filij nasci videant: Ca. LX.

Ed ne forte repugnet huic assertioni qõ intueor: nã dubium esse nõ debet: qꝝ pater et filius ⁊ eoꝝ spũs vnusq̃sq̃ seipsum et alios ambos dicit sũ se ⁊ alios intelligit. Qꝝ si ita est: quõ nõ sẽ in sũma cẽntia tot verba quot sunt dicẽtes ⁊ q̃t sunt qui dicunt? Si em plures homines vnũ aliq̃d cogitatione dicãt: tot eius vident esse verba quot sunt cogitantes qꝝ in singuloꝝ cogitatiõibus verbũ eius est. Ꝑ si vnꝰ homo cogitat aliq̃ plura: tot ꝛba sẽ in mẽte cogitãt: quot sunt res cogitate. Sed in hoc cogitatiõe cũ cogitat aliq̃d qõ extra eius mentẽ est: nõ nascit verbũ cogitate rei ex ipsa re: qꝝ ipsa absens est a cogitatiõis intuitu: ꝑ rei aliq̃ similitudine vl imagine que est i cogitãtis mẽoria: aut forte q̃ tũc cũ cogitat ꝓ corpore em sensũ exire ꝓcẽti i mẽtẽ attrahit. In sũma vero cẽntia sic sibi semp sũt ꝑsentes pater ⁊ filius ⁊ eoꝝ spũs: Est esñ sient iã ꝓspectũ est vnusq̃sq̃ nõ minus in alijs q̃ in seipso: vt cũ inuicem se videãt: sic videat idem ipse qui dicit gignere verbũ suũ quẽadmodũ cũ a seipso dicit. Quõ ꝑ nihil gignit filiꝰ aut eius patris q̃ spiritus si vnusq̃sq̃ eoꝝ ꝛbũ gignit suũ cũ a se ipso ꝛ vel ab alio? Quot aũt ꝛba ꝓbari possunt de sũma nasci substãtia: tot eã necesse est ẽ supiozẽ cõsiderationẽ filios gignere ⁊ tot emittere spũs. Hac itaq; rõne vident in illa esse: nõ solũ multi patres ⁊ filij ⁊ ꝓcedẽtes: sed ⁊ alie necessitudines: aut certe pater ⁊ filiuꝰ eoꝝ spũs: de q̃bꝰ iã certissimũ est qꝝ vere existũt: nõ sũt tres dicẽtes: q̃nis singulꝰ q̃sq̃ sit dicẽs: nec sẽ plra q̃ dicũt vnusq̃sq̃ seipm ⁊ alios duos dicẽ. Sic esñ sũme sapiẽtie inest scire ⁊ intelligere: ita vtiq; eterne incõmutabilisq; sciẽtie ⁊ intelligẽtie naturale est id semp ꝑsens intueri qõ scit ⁊ intelligit. Nihil aũt aliud est sũmo spiritui dicere q̃ quasi cogitãdo intueri: sic nostre mẽtis locutio nihil aliõ est q̃ cogitãtis inspectio. Certissimũ autẽ est iã ꝓsiderate rões reddiderũt q̃re quid summe nature ineꝛt cẽntialiter: iã ꝓfecte ꝓuenire patri ⁊ filio et eoꝝ spiritui singillatim: ⁊ tñ idipm si sumul dicaꝝ de tribꝰ nõ admittere pluraliatẽ. Cũ ꝑ ꝓfert qꝝ sic ꝓtinet ad eius cẽntiã: sciẽtia ⁊ intelligẽtia: sic eius scire ⁊ intelligere nõ est aliõ q̃ dicere: id est semp ꝑsens intueri qõ scit ⁊ intelligit: necesse est vt quẽad modũ singulus ꝑ ⁊ singulꝰ filius ⁊ singulus eoꝝ spũs est sciẽs ⁊ intelligẽs: ⁊ tñ hi tres sumul nõ sũt plures sciẽtes aut intelligẽtes: si vnus sciẽs ⁊ vnꝰ intelligẽs: extra singulꝰ q̃sq̃ sit dicẽs: nec tñ sunt tres dicẽtes filij ꝑ vnus dicẽs. Hinc illud quoq; liquide cognosci põt: qꝝ cũ hi tres dicunt vl a seipsis vel ab inuicem: nõ sẽ plura que dicunt. Quid nã q̃ ibi dicit nisi eoꝝ essentia? Si ꝑ illa vna sola est: vnum solũ est qõ dicit: ꝑ vnũ solũ est in illis qõs dicit ⁊ vnũ qõ dicit. Una q̃p pe sapiẽtia est q̃ in illis dicit ⁊ vna substãtia q̃ dicit: cõsequit nõ ibi esse plura verba ꝑ vnũ. Licet igit vnusq̃sq̃ seipm ⁊ oẽs inuicẽ se dicãt: impossibile tñ est in summa cẽntia esse ꝛbũ aliud ꝓter illud de q̃ tam ꝓstat: qõ sic nascit ex eo cuꝰ ẽ ꝛbũ vt etiã vera eius dici possit imago ⁊ vere filius eius sit. In quo mirũ quiddam et inexplicabile video. Ecce esñ cum manifestũ sit vnũquẽq; scz patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ꝑm filijq; spiritũ pariter se et ambos alios dicere ⁊ vnũ solũ ibi eẽ verbũ: nllatenus tñ ipm ꝛbũ videt posse dici verbũ olim triũ ꝑ trin vniꝰ coꝝ. Constat esñ ipm esse imaginem et filiũ eiꝰ em ẽ verbũ: ⁊ pater q̃ nec imago nec filiꝰ sui met nec a se ꝓcedẽs spũs ꝓprie dici põt. Ã nec ex se ipo nec ex ꝓcedente a se nascat: nec seipm aut ꝓcedẽtẽ a se existẽdo imitatur. Seipm q̃ppe nõ imitat: nec a se trahit existẽdi filiatudinẽ: qꝝ imitatio et filiatudo nõ est i vno solo ꝑ in pluribus. Filium vero non imitatur nec ad eius similitudinem existit: quia iste nõ habet ab illo eẽ ꝑ ille ab isto.

Quō nō sit tibi nisi vnus vnus: Caplm. LXI.

r Estat igit̄ ꝑ solū ꝯbū illi⁹ soli⁹ eē ꝺ q̄ nasc̄ꝺo habet cē: ⁊ ad cui⁹ oīmoꝺ ā sīlitudinem existit. Un⁹ ꝙ pat nō ꝓles ꝑcl: vn⁹ fili⁹ non ꝓlures filij: vn⁹ ꝓcedēs spīrit⁹ nō ꝓles ꝓcedētes spīritus sūt in sūma cēntia. Aut cū ita tres sint vt nūq̄ pater sit filij⁹ aut ꝓcedēs spūs: nec filij⁹ aliq̄ sit pat aut spūs ꝓcedēs: nec vnq̄ spūs patr⁹ aut filij sit pat aut filij⁹: ⁊ singl⁹ q̄q̄ si sit ꝓfectus vt nullo indigeat: id tñ q̄ sunt sic ē vnū: vt sīc ꝺe singlis pluraliꝝ ꝺici nō pōt: ita nec ꝺ trib⁹ sīl: ⁊ cā pariē vnusq̄sq̄ seipz ⁊ oēs īuicē se ꝺicāt: nō tā sē ipīs ꝙꝝ ꝯbus vnū: ⁊ ipz nō singlos aut oīa sīl ꝯbus vni⁹ tantū.

Q⁹ hoc licet inexplicabile sit: tñ credēꝺū sit: L. LXII

v Ꝺeē mihi hui⁹ tā sblimis rei secretū trāscedere oēm ītellect⁹ acīē hūani: ⁊ idcirco conatū explicā ꝺi q̄lr ꝑ sit: ꝓinēꝺū puto. Sufficere nā q⁹ ꝺbere cristiano rē incōp⁹hēsibilē ꝺagāti si ad ꝑ ratocinā ꝺo ꝓuenerit vt cā certissime esse cōgscat: etiā si penetrare neq̄at ītellectu quō ita sit: nec ideireo min⁹ his ad habēdā fidei certitudinē q̄ ꝓbationib⁹ necessarijs nīl⁹ alia repugnā. ter rōe asserūt si sue naturā altitudinis incōp⁹hēsibilitate explicare nō patiāt. Quid aūt tā incōp⁹hēsibile: tā ineffabile q̄ id q̄ supra oīa ē? Quap⁹opt si ea q̄ ꝑ sūma cēntia facta⁹ ꝺisputata sūt: necessārijs rōnib⁹ sūt assērta: q̄uīa sic ītellectu penetrari nō possint vt ⁊ ꝯbis valeāt explicari: nīlat⁹ tñ certitudīs ecꝓ nutare ꝺebet. Nā si supio⁹ ꝓsideratio rōnabilr cōp⁹hēꝺit incōp⁹hēsibile eē quō eaꝺē sūma sapientia sciat ea q̄ fec⁹: ꝺ ꝙꝝ tā mīta nos scire neceſſe est: Quis explicet quō sciat aut ꝺicat seipsā: ꝺ q̄ aut nīhil aut vix aliq̄ ab hoīe scīri possibile ē? Ergo si i eo q⁹ seipz: ꝺic: generat pat: et generat filī⁹: Generatiōs ei⁹ q⁹ ꝺ emarrabit? Sz rursū si ita se rē ineffabilitat⁹ illi⁹ hz: imo q: sic est: quō stabit q̄ꝺ ꝺ illa ꝺba scōm pat⁹ ⁊ filij ⁊ ꝓceꝺēt? habitudinē ꝺisputatū ē? Nā si ꝙꝝ illō rōe explicitū ē: q̄lr ē illa ineffabil? Aut si illa ineffabilis ē: quō est ita sīc ꝺisputatū ē? Aut q̄ꝺ āten⁹ ꝺe illa potuit explicari: ⁊ tō nīhil ꝓbibet esse vez q⁹ ꝺisputatū est: Sz q: penit⁹ nō potuit cōp⁹hēꝺi: ineffabile ē ineffabil. Sz ad illuꝺ q̄ ꝺ rīꝺeri potuit: q⁹ illa supra ſ hac ipsa ꝺisputatiōe ꝓstituit: q: sic est sūma cēntia supra ⁊ eē oēm aliā naturā vt si q̄ ꝺe illa ꝺz aliq̄ ꝙꝝ q̄ cōia sē alijs naturis: sensus nīlaten⁹ sit cōis. Quem ens sensū i oīb⁹ his verbis q̄ cogitauit: intellexi nisi cōem ⁊ vsitatū? Si q̄ vsitat⁹ sens⁹ ꝙꝝ alien⁹ ē ab illa: q̄ꝺ rōcinar⁹ sū: nō ptinet ad illā. Quō igit̄ vez inuētū est esse aliq̄ꝺ ꝺe sūma cēntia: si q⁹ est inuētū lōge diūsū est ab illa? Quid q̄? An quō inuētū est aliq̄ꝺ ꝺe incōp⁹hensibili re ⁊ q̄ꝺ āmodo nīhil ꝑspectū ē ō ea? Sepe nā q⁹ mīta ꝺicim⁹ q̄ ꝓpe sicut sūt nō exꝑmim⁹: ꝑ q̄ aliud significamus id q⁹ ꝓprie aut volum⁹ aut nō possum⁹ ꝺep⁹omere: vt cū p enigmata loq̄mur: Et sepe videm⁹ aliq̄ꝺ nō ꝓprie quēadmoꝺū res ipa ē: ꝑ q̄ aliquā sīlitudinē aut imaginē: vt cum vultū alicui⁹ ꝙsideram⁹ in speclo: sic quippe vnā eāꝺē q⁹ rē ꝺicim⁹ ⁊ nō ꝺicimus: videm⁹ ⁊ nō videm⁹: ꝺicimus ⁊ videm⁹ ꝓ aliud nō ꝺicim⁹ et nō videm⁹ ꝑ suā ꝓprietatem.

Quō ꝺe ineffabili re vez ꝺisputatū sit: Ca. LXIII.

b Ac ita q⁹ rōne nihil ꝓhibet ⁊ vez eē q⁹ ꝺisputatū. ē hactenus ꝺe sūma natura: ⁊ ipam tñ nihilomin⁹ ineffabilē persistere: si nequaq̄ illa putet ꝑ essentie sue ꝓp⁹o ꝓprietatē exꝑssa: sed vtcunq̄ ꝑ aliuꝺ ꝺesignata. Nam quecunq̄ nomina ꝺe illa natura ꝺici posse videnť: nō tñ mihi eā oñdūt ꝙ ꝓprietatē q̄ ꝑ aliquā innoūt sīlitudinē. Eteñ cum eor⁹ ꝺe vocū significatiōes cogito: familiari⁹ ꝓcipio mēte q⁹ in rebus factis cōspicuo q̄ id quod oēm humanū intellectū trāscēdere intelligo: nā valde min⁹ aliq̄ꝺ: imo longe aliuꝺ in mēte mea sua significatione ꝓstituūt q̄ sit illuꝺ ad quod intelligēꝺā ꝙ hāc tenuē significationem mēs ipa mea conať ꝓficere. Nā nec nomē sapientie mihi sufficit oñdere illō ꝙ q⁹ oīa facta sunt ꝺe nihilo et seruāť a nihilo: nec nomē cēntie mihi valet exꝑmere illuꝺ q⁹ ꝙ singlarē altitudinē lōge est supra oīa: ⁊ ꝙ naturalē ꝓprietatē valde est extra oīa. Sic q̄ illa natura ⁊ ineffabilis ē: q: ꝙ verba sicuti est nullaten⁹ valet intimari: ⁊ falsum nō est si q̄ꝺ ꝺe illa rōne ꝺocente ꝙ aliuꝺ velut in enigmate pōt estimari.

Q⁹ ꝙ rōnalē mentē mari me accedat ad cognoscenꝺū sūmā cēntiā: L. LXIIII

c Ām igit̄ pateat q⁹ nihil ꝺe hac natura possit ꝙcipi ꝙ suā ꝓprietatē ꝑ ꝙ aliuꝺ: certū est q: ꝙ illuꝺ magis ad ei⁹ cognitionē accedit q⁹ illi magꝭ ꝙ sīlitudinē ꝙpinq̄t. Quicꝺ eñ inť creata ꝓstat illi eē simil⁹: uꝺ necesse est esse natura ꝑstātī⁹ Quap⁹opť id ⁊ ꝙ maio⁹ eē sīlitudinē pt⁹ imuat mentē indagantē sūme ꝛitati ꝓpiāre ⁊ ꝙ ercellētioē creatā cēntiā plus ꝺocet q̄ꝺ ꝺe creante mēs ipsa ꝺebeat exīstimare. Ꝓcuꝺubio ita q⁹ tanto altiꝰ creatrix essentia cognoscať: q̄nto ꝙ ꝓpinquio⁹ē sibi creaturā indagať. Nam q⁹ oīs cēntia inq̄ntū est: intantū sit sīlis sūme cēntie: rō tā supra ꝓsiderata ꝺubitare nō ꝑmittit. Patet ita q⁹ q: sīc sola ē mēs rōnal inť oēs creaturas q̄ ad ei⁹ inuestigationē assurgere valeat: ita nihilomin⁹ cadē sola est ꝙ quā maxīe ipamet ad einsꝺē inuētionē ꝓficere q̄at: Nā tā cognitū est q: ꝺ illi maxīe ꝙ naturalē essentie ꝙpinquat sīlitudinē. Quid igit̄ agit⁹ q̄ q: mēs rōalis q̄nto studiosius ad se ꝺiscēꝺū ꝺirigit: tā to efficacius ad ūlius cognitionē ascendit: ⁊ quā to seipsam intueri negligit: tā to ab eius speculatiōe ꝺeseendit.

Q⁹ mēs ipsa speculū ei⁹ et imago eius sit: L. LXV.

a Ꝓrissime igit̄ ipa sibimet eē velut speculū ꝺici pōt: in q̄ sheeleť: vt ita ꝺicā: imaginē ei⁹ q̄nā facie ad facie videre nequit. Nā si mēs ipa sola ex oīb⁹ q̄ facta sunt sui mēor⁹ ⁊ intelligēs ⁊ amans esse pōt: nō video cur negeť esse ī illa ꝺba imago illi⁹ eēntie q ꝙ sui memor⁹ ⁊ intelligētia ⁊ amor: ē in trinitate ineffabili ꝓsistit. At certe inde ver⁹ esse illi⁹ se ꝓbat imaginē: quia illi⁹ pōt esse mēor⁹: illā intelligere et amare. Ꝙ q̄ esti maior est ⁊ illi similior: ī eo verior: illius esse imago cognoscit. Mino aūt cogitari nō pōt rōnali creature naturalr esse datum aliq̄ꝺ tā ꝓcipuū tā q⁹ sīle sūme sapientie q̄ hoc q: pōt reminisca ⁊ intelligere ⁊ amare id q⁹ optimū et maximū est oīm. Nihil igit̄ aliuꝺ est inꝺitum alicui creature q⁹ sīc ꝓferat imaginē creatorio. Consequi ita q⁹ videť: q⁹ rōnalis creatura nihil uꝺ ꝺebet studere q̄ hāc imaginē sibi ꝙ naturalē potētiā impssam ꝙ voluntariū effectū exꝑimere: Eteñ ꝓter hoc q⁹ creanti se debet hūm q⁹ est. Hinc q̄z q: nil tā ꝓcipuum posse q̄ reminisci ⁊ intelligere ⁊ amare summū bonū cognoscit: nimiq̄ nihil tā ꝓcipue ꝺebere velle ꝙncipť. Quis eñ neget q̄ē q⁹ meliora sūt in potestate: ea magis esse ꝺebere in voluntate? Meniq̄ rōali nature nō est aliuꝺ esse rationalē q̄ posse ꝺiscernere iustū a nō iusto: vez a nō ꝛerbonū a nō bono: mal⁹ bonū a mīno: boꝺ aūt posse oīno inutile est illi

et supuacuū nisi qđ discernit amet vel reprobet secundum vere discretionis iudicium.

Q rationalis creatura ad amandū illam facta sit: Caplm. LXVI.

b Jnc ita q̄ fact patent videt ossue rōnale ad ꝺ exīstere: vt sic rōe discretiōis aliq̄d mat vl min⁹ bonū siue nō bonū iudicat: ita magis aut minus id amet aut respuat. Nihil igit aptius q̄ rōnalem creaturā ad ꝺ cē facā vt summā essentiā amet sup ola bona sic ipsa est summū bonū: imo vt nihil amet nisi illā aut ꝓpter illā: q: illa ē bona p se & nihil aliō ē bonū nisi p illā. Amare aūt eā nequit nisi ei⁹ reminisci & eā studuerit intelligere. Ciuꝑ ḡ ē rōnalē creaturā totū suū velle posse ad memorandū & intelligendū & amandū summū bonū impedere debere: ad qđ ipm cē suū se cogsat habere.

Q aia semp illā amans aliquādo vere & btē viuat: Caplm. LXVII.

b Ubiū aūt nō est alam humana cē rōnalē creaturā: Ergo necesse est eā esse factā ad ꝺ vt amet summā essentiā. Necesse est igit eā cē factā aut ad ꝺ vt sine fine amet: aut ad ꝺ vt aliq̄n vl spōte vel violēter hūc amorē amittat. Sz nefas est estimare summā sapientiā ad ꝺ eā fecisse vt aliq̄n tm bonū aut ꝓtēnat aut volēs tenere aliq̄ violētia pdat. Restat igit eā cē ad ꝺ factā vt sine fine amet summā essentiā: Et hoc facere nō pōt nisi semper vinat. Sic igit est facta vt semp vinat si semper velit facere ad qđ facta est.

Q illa se amāti seipsam retribuat: La. LXVIII.

ꝺ Einde inconueniēs est nimis summe bono summe q̄ sapienti: & oipotēti creatori vt qđ fecit esse ad se amādū: id faciat non esse ḡdiu vere amauerit: & qđ spōte dedit nō amāti vt semp amaret: id aufrat vl auferri ꝑmittat amāti: vt ex necessitate nō amet: ꝑsertim cū dubitari nullaten⁹ debeat q̄ ipe oēm naturā se vere amātem amet. Quare manifestū ē hūane aīe nunq̄ auferri suā vitā si semp studeat amare summā vitā. Qualr ḡ viuet? Quid est magnū ē lōga vita: nisi sit a molestiarū incursione vere secura? Quisq̄s eñ dū viuit: aut timēdo aut patiendo molestus subiacet: aut falsa securitate fallit: q̄d nisi misere viuit? Si quis aūt ab his libere viuit: btē vivit. Sz absurdissimū est vt aliq̄ natura semp amando illū q̄ est summe bon⁹ & oipotēs: semp misere vinat: liq̄t igit hūanā aīam hmōi esse vt si seruet id ad qđ est: aliq̄n vere secura ab ipa morte & oīi alia molestia btē vivat. Neq̄ nullaten⁹ vez videri pōt vt iustissim⁹ & potētissim⁹ nihil retribuat amāti se ꝓfecrāter: cui nō amāti ebuit cēntiā vt amās esse posset. Si enim nihil retribuat amāti: nō discernit iustissimus inter amantē & ꝓtēnentē id qđ summe amari debet: nec amat amantē se: aut nō pdest ab illo amari: q̄ ola ab illo discernit: retribuit igit oī se amare ꝓfecrāti. Quid aūt retribuit si nihil dedit rōnalem cēntiā vt amans cēt? Quid habit amāti si amare nō esset? Si tā grāde ē qđ amori famulatur: q̄ grāde ē qđ amori recōpēsat. Et si tale est amor: fulcimētū: q̄le est amoris emolumētū? Nam si rōnalis creatura q̄ sibi iutilis est sine ꝺ amore sic eminet in olb⁹ creaturis: vt q̄ nihil pōt esse ꝑmū hui⁹ amoris nisi qđ supeminet in olb⁹ naturis. Et eñ ipm idē bonū qđ sic se amari exigit: nō min⁹ se ab amāte desiderari cogit. Nā q̄s sic amet iusticiā: veritatē: beatitudinē: Ieo: rruptibilitatē: vt his frui nō appetat? Quid ḡ summa bonitas retribuet amāti & ꝺsideranti se nisi seipaz? Nā quicq̄d aliō tribuat: nō tribuit q: nec compensatur amori nec ꝓfert amantē nec saciat desiderantē. Ar si se vult amari & desiderari vt aliud tribuat: nec se vult amari & desiderari ꝓpter se: ꝺ ꝓpter aliud: & sic nō vult se amari ꝺ aliud: qđ cogitari nefas est. Nihil ḡ verius q̄ oīs aīa rōnalis si quēadmodū debet studeat amando desiderare summā btūdinē: aliq̄n illā ad fruendū ꝓcipiat: vt qđ nūc videt q̄si p speculū & in enigmate: tūc videat facie ad faciem. 1.Cor.13

Q oīs hūana aīa sit immortal. Capt. LXIX.

v Rū aūt ea sine fine fruatur dubitare stultissimū est: qui illa frueno nec timore torqri poterit: nec fallaci securitate deripe nec ei⁹ indigētiā tā crpta illā potērit nō amare: nec illa deseret amantē se: nec aliq̄d erit potēs⁹ qđ eas separet inuicē. Quare q̄cūq̄ aīa summa btūdine semel frui cepit: ea ne btā erit. Hinc vtiq̄ ꝓsequēter colligitur q̄ illa q̄ summi bonī amorē cōtempnit: eternā miseriā incurrit. Nā si dicat q̄ ꝓ tali cōtēptu sic iust⁹ puniatur vt ipm esse vl vitā pdat: q: se non vtiq̄ ad id ad qđ est facta: nullaten⁹ hoc admittit rō: vt post tārā culpam ꝑ pena recipiat cē qđ erat ante oēm culpā. Quippe anteq̄ esset nec culpā habere nec penā sentire poterat. Si ḡ aīa ꝓtēneno id ad qđ facta est sic moritur vt nihil sentiat: aut omnino nihil sit: siliter se habebit & in maxima culpa sine omni culpa: nec discernet summe sapieno iusticiam inter id qđ nullū bonū pōt: & nullū malū vult: & id qđ maxmū bonum pōt: & maximū malū vult: Ar ꝺ fact patet q̄ inconueniēs sit.

Q aut semp misera aut aliq̄n btā vere sit: La. LXX.

B Jhil igit videri pōt cōsequētius & nihil credi debet certi⁹ q̄ boīs aīam sic esse factā: vt si ꝓtēnat amare summā cēntiā: et nā patiet miseriam: vt sic amās eterno gaudebit ꝑmixta ꝓtēnēs eterna pena voleat: Et sic illa sentiat immutabilem sufficientiā: ita ista sentiat inconsolabilē indigentiam. Sed nec amantē animā necesse est eterne beatam esse: nec cōtēnentē miseram si sit mortalis. Siue igitur amet siue contēnat: id ad qđ amandū creata est: necesse est eam immortalem esse. Si aūt aliq̄ sūt aīe rōnales q̄ nec amantes nec contēnentes indicande sint: sicut esse videntur anime infantum: quid de his sentiendum est? Sunt mortales siue immortales? Sed procul dubio omnes būane anime eiusdem nature sunt: Quare q̄n cōstat quasdam esse immortales: necesse est omnē animā esse immortalē. Quę cū omne qđ viuit aut nunq̄ aut aliq̄n sit vere securū ab omni molestia: nihilomin⁹ est necesse omnē humanā animā aut semp miserā esse: aut aliquādo vere beatam.

Q nulla anima iniuste ꝑiuet summo bono et q̄ omnino ad ipsum sit: Caplm. LXXI.

q Ue vero anime incantater iudicā de sunt sic amātes illud ad qđ amandum facte sunt vt illo quādo q̄ frui: que antē sic contemnētes vt illo semper indigere mereantur: aut qualiter quo ve merito ille que nec amātes nec contemnētes dici posse videnf: ad beatitudinē eternā miseriāve distribuantur: aliquem mortalium disputā do posse comprehendere: procul dubio vel difficillimū vel impossibile erit simo: qđ tam a summe iusto summe q̄ bono creatore rerū nulla eo bono ad qđ facta est iniuste ꝑiuet certissime est tenendū: & ad idem ipsum bonū est omni homini toto corde: tota anima: tota mēte amando & desiderando nitendum.

Q; summa cētia sit sperāda: La. LXXII.

f Ed in hac intentione hūana aīa nullatenꝰ se poterit exercere si desperet quo intēdit se posse puēire. Quapropt̄ ānt̄ illi ē vtile studiū ad nitēdū: tātū necessaria est spes ptingēdi. Amare autē et sperare nō pōt qs nō credit. Expedit itaq; eidē hūane aīe sūmā essentiā ⁊ ea sine quibꝰ illa amari nō pōt credere: vt illa credēdo tēdat ī illā: Nō idē apte dꝛ: entꝰq; signari posse puto si p eo qō est credēdo tēdere in summā cētiā: dicaī credere in summā cētiā. Nā si quis dicat se credere in illā: satis videt oīdere ⁊ per fidē quā ꝓfitet ad summā se tēdere essentiā: ⁊ illa se credere que ad hāc pertinēt intentionē: nā nō videt credere in illā sine qui credit qō attendendū in illā nō ptinet: sine qui p hō qō credit nō ad illā tēdit.

Q; credendū sit in illam Lapīm. LXXIII.

e T Fortasse indifferenter dici pōt credere in illā ⁊ ad illā: sīc̄ p eodē accipi pōt credēdo tēdere in illā ⁊ ad illā: nisi q; quisq; tēdendo ad illam puenerit: non extra illā remānebit: ſ intra illā pmanebit: Nō cēpissino ⁊ familiariꝰ significat si dicīt tendēdū ē in illā q̄ſi ō: ad illā. Hoc itaq; rōe puto ꝛgruēreꝰ posse dici credēdū ē ī illā q̄ ad illā.

Q; in patrē ⁊ filiū ⁊ eoꝝ spīritū pariter ⁊ in singlos et simul in tres credendum sit: Lapīm. LXXIIII.

e Redendū igit̄ est ꝓpter ī patrē ⁊ filiū ⁊ eoꝝ spīritū ⁊ in singlos ⁊ sīl ī tres: q; ⁊ singulus pat̄ ⁊ singulus filiꝰ ⁊ singls eoꝝ spūs est sūma cētia: ⁊ sīl pat̄ ⁊ filiꝰ cū suo spū sūt vna eadēq; sūma essētia: ī quā solā oīs hō debet credere: q: est solꝰ finis quem in oī cogitatu actuq; suo p amorē debet intēdere. Hū manifestū est q: sīc̄ ī illā tēdere nisi credat illā nisi pōt: ita illā credere nisi tēdat ī illā nulli pdest.

Que sit viua que mortua fides: La. LXXV.

q Ap; topt̄ ānt̄ cū certitudīe credat̄ tāta res: iunt̄ erit fides ⁊ q̄si mortuū aliq̄d nisi dilectiōe valeat ⁊ viuat. Etenī nullatenꝰ fidē illā quā cōpet̄ cōmitatur dilectio si se opꝛtunitas offerat operādi otiosā ēt: ſ magꝭ se q̄dam opeꝝ exercere freq̄ntia: qō sine dilectiōe facere nō possit: vl̄ hoc solo p bari pōt: q: qō sūmā iusticiā diligit nihil iustū ꝓtēnere: nihil valet iniustū admittere. Ergo qm̄ qō aliquid opat̄ messe sibi vitā: sine q̄ opari nō valeret: oīdit: nō absurdē dicīt operosa fides viuere: q: habet vitā dilectionis cū q̄ nō ociaret. Quare si ceꝰ dicīt nō mīi q̄ pdidit viū: ſ q̄ cū debet hīc nō habet: cur nō sīl̄ ꝑt dici fides sine dilectiōe mortua: nō q: vitā suā id est dilectionē pdiderit ſ q: nō habet quā semp habere ꝛbet. Quēadmodū igit̄ illa fides q̄ p dilectionem opat̄ vita eē cōſcit: ita illa q̄ p ꝓtē ptū ociat̄ mortua eē ꝓuincit. Satt̄ itaq; ꝓuenienē dici pōt vina fides credere ī id in q̄ credi debet: mortua ꝛo fides credere mīi id qō credi ꝛz.

Q; tres summa essentia quodāmodo dici possit: Lapīm. LXXVI.

e Ece patet oī hoī expedire vt credat ī q̄ndā ineffabilē trinā vnitatē ⁊ vnaꝝ trinitatē. Una q̄dē ⁊ vnitatē ꝓpt̄ vnā cētiam: trinā ꝛo ⁊ trinitatē ꝓpter tres: nescio q̄d: licet eīn possim dicere trinitatē ꝓpter patrē ⁊ filiū ⁊ vtriusq; spīritū q̄ sūt tres: nō mīi possū pferre vno nōie ꝓpt̄ q̄d tres: velut si dicerē ꝓpt̄ tres ꝑsonas; sicut si dicerem vnitatē ꝓpt̄ vnā substātiā. Nō eīn putā de ſt̄ tres ꝑsone: q: oēs plures ꝑsone ſle subsistūt separatim abinuicē: vt tot necesse sit esse ſbstātias q̄t sunt ꝑsone: qꝭ in plibꝰ hoībꝰ q̄ quot ꝑsone tot individue sūt substātie: cognoscāt. Quare in sūma cētia sicut nō ſt̄ plres ſbstātie: ita nec plres ꝑsone. Dī q̄o itaq; inde velit aliquī loq̄d tres dicet esse patrē ⁊ filiū ⁊ vtriusq; spīritū: nisi forte indigētia noſr̄ ꝓpter ꝓuenientis coactꝰ elegerit aliq̄d de illis noſbꝰ q̄ pluraliter in sūma cētia dici nō possint: ad designādū id qō cōgruo nōie dici nō pōt: vt si dicat illā admirabilē trinitatem esse vnā cētiā vl̄ naturā ⁊ tres ꝑsonas siue ſbstātias. Nā ō duo noīa aptiꝰ eligīt̄ ad designādā pluralitatem ī sūma cētia: q: ꝑsona non ꝛo: nisi de individua rōali natura: ⁊ ſbstātia ꝑncipaliꝛ dicīt de individuo q̄ maxime in pluralitate ſbsistūt. Individua nāq; maxīe substant: id est subiacēt accidentibꝰ: ⁊ tō magꝭ ꝓpter nomē substātie suscipiūt. Hū tā supra manifestū est sūmā cētiā q̄ nullo ſbiacet accidentibꝰ: pōe nō posse dici ſbstātiā nisi ſbstātia ponat̄ ꝑ cētia. Pōt q̄ hac necessitatis rōne irrepḃēsibiliť illa summa ⁊ vna trinitas siue trina vnitas dici vna cētia ⁊ tres ꝑsone siue tres substātie. Videt q̄ simo inēdrant̄ asserit. Quia ꝛo nihil ē id qō dicīt deꝰ: ⁊ hmōi soli sūme cētie ꝓpter nomē dei assignat̄. Quippe ois q̄ deū esse dicīt: sive vnū sive plures: nō intelligit nisi aliq̄ substantiā quā cēset supra oēs naturā q̄ deꝰ nō est ab hoībꝰ ⁊ venerādā ꝓpter eius eminētē dignitatē: ꝛo: rādā sibi ꝑpter quālibet ēminentē necessitatē.

Q; ipsa dominet omnibꝰ et regat omnia ⁊ sit solꝰ deus: Lapīm. LXXVII.

q Uid aūt tā ꝑ sua dignitate venerādū ⁊ q̄libet re deꝰ candū; q̄ summe bonꝰ ⁊ sūme potēs spūs qui dñat̄ oībus ⁊ regit oīa? Dicē eīn ꝛstat q: oīa ꝑ sūme bonā sūmeq; sapientē oīpotētiā eꝰ facta sūt ⁊ vigēt: ita nimis lēoneniens est si estimet̄ q: rebꝰ a se factꝭ ipe nō dñet: sine q̄ facte ab illo: ab alio minus potēte minusve bono vel sapiēte aut nīlā penit̄ rōne: ſ sola casuū inordinata volubilitate regant̄: cum ille solus sit ꝑ quem cuilibet et sine q̄ nīlī bene est: ⁊ er q̄ ⁊ ꝑ quē et ī q̄ sūt oīa. Cū igit̄ solꝰ sit ipse nō solū bonꝰ creatoꝛ: ſ ⁊ potētissimꝰ oīs et sapiētissimꝰ rectoꝛ oīm: liquidissimū est hūc solū esse quē oīs alia natura scōm totū suū posse debet diligēdo venerari ⁊ venerādo diligere: de q̄ solo ꝓspera sūt sperāda: ad quē solū ab aduersio fugiēdū: cui soli ꝑ quantio re supplicandū. Vere igit̄ ſ est nō solū deꝰ: ſ solus deus ineffabiliter trinꝰ ⁊ vnus.

Beati Anselmi liber qui Monologion prescribitur explicit.

Eiudē beati Anselmi abbatis Beccensis in librum quē prescripsit prosologion: Prologus.

p Sit quā opusculū q̄dam velut exēplum meditādi de ratione fidei: cogētibꝰ me ꝓbꝰ quorundam fratrū in ꝑsona aliculꝰ tacite secū rationeinādo q̄ nesciat ineſtigātis edidī: ꝓsideratis illud esse multoꝛ ꝓcatenatioe ꝓtextū argumētoꝛ: cepi mecū q̄rere ſi forte posset inueniri vnū argumētū qō nullo alio ad se ꝓbādū q̄ se solo indigeret: ⁊ solū ad astruendū: q: deꝰ vere est: ⁊ q: est sūmū bonū nullo alio indigēs: ⁊ q̄ oīa indigēt vt sint ⁊ vt bā sint ⁊ quecūq; credimꝰ de diuīna substātia: sufficeret. Ad qō eī sepe studioseq; cogitationē ꝓuertē: at q; aliqñ mihi videret tā capi posse: qō

quereb̃: aliq̃ mẽtis acĩ olno fugerẽt: tandẽ vesperãs volui cessare ve lut ab inquisitiõe rei quã inueniri esset ipossibile. Sed cũ illã cogitationem ne mentẽ meã frustra occupando ab alijs in quib⁹ ꝓficere possem impediret: penit⁹ a me vellẽ excludere: cũ magis ac magis nolẽti ꝛ difficẽti se ꝓbuit cũ ipo: tunitate quadã tangerere. Quadam igit⁹ die cũ vehemẽter eius ipo: tunitati reluctẽdo fatigarer: i ipo cogitationũ ꝑtictu sic se obtulit q̃ despauerã: vt studiose cogitationẽ ãplecterer quã sollicitus repellebã. Estimans igit⁹ q̃ me gaudebã inuenisse ti scriptũ esset alicui legẽti placiturũ: de ꝫ ipso ꝛ quibusdã alijs sub ꝑsona conãtis erigere mentẽ suã ad ꝓtẽplandũ deum ꝛ querẽt⁹ intelligere q̃ credit: subdidi scripti opusculũ. Et q̃n nec illud nec illud cui⁹ sup: a mentini dignũ tibi noie aut cui auctor⁹ ꝓponeret nomẽ iudicabã: nec tũ cadẽ fine aliq̃ titulo q̃ aliquẽ in cui⁹ manus venirẽt q̃dãmõ ad se legẽdũ inuitarẽt vimitenda putabã: vniuersq̃ suũ dedi titulũ: vt pri⁹ exẽptũ meditãdi de rõe fidei: ꝛ sequẽs fides querẽs intellectũ diceret. Sz cũ iã a pluribus cũ hic titulis vtrũq; transcriptũ esset: coegerunt me plures: ꝛ maxime reuerendus archiepc⁹ lugdunensis: hugo nole: fungẽs i gallia legatiõe: ãplica ꝓcepit auctoritate vt nomen meũ illi preferiberẽ. Qũ⁹ vt aptius fieret: illi⁹ quid ẽ monologion: id est soliloquium: istud vero ꝓslogion: id est alloquium nosauit.

Explicit prologus.

Capitulor libri ꝓslogion beati Anselmi annotatio.

Ca.j De excitatiõe mentis ad ꝓtẽplãdũ deum.

ij Q⁹ vere sit deus.

iij Q⁹ ñ possit cogitari ñ ẽ deũ.

iiij Quõ insipiẽs dixit in cor: de suo qõ cogitari nõ põt.

v Q⁹ de⁹ sit quicq̃d melio⁹ est ẽ q̃ non esse: ꝛ solus ens tẽs p se oĩa alia facit ex nihilo.

vj Quõ sit sensibilis cũ non sit corpus.

vij Quõ sit omnipotẽs cũ multa nõ possit.

viij Quõ sit mirificor⁹ ꝛ ipassibil.

ix Quõ tor⁹ iustus ꝛ sũme iustus pareat malis ꝛ qõ iuste misereat malis.

x Quõ iuste puniat: ꝛ iuste parcat malis.

xj Quõ vniuersc vic dñi misericordia ꝛ veritas: ꝛ tñ iust⁹ dñs in oĩbus vijs suis.

xij Q⁹ de⁹ sit ipa vita qua viuit: ꝛ sic de similib⁹.

xiij Quõ solus sit incircũscript⁹ et eternus: cũ alij spũs sint incircũscripti ꝛ eterni.

xiiij Quõ ꝛ cur videat ꝛ nõ videat de⁹ a querentib⁹ eũ.

xv Q⁹ maior sit q̃ cogitari possit.

xvj Q⁹ hec sit lux inaccessibilis q̃ inhabitat.

xvij Q⁹ deo sit harmonia: odor: sapor: lenitas: pulchritudo suo ineffabili mõ.

xviij Q⁹ in deo nec ĩ eternitate ei⁹ que ipse est: nulle sint ptes.

xix Q⁹ nõ sit loco aut tẽpore ꝫ oĩa sint in illo.

xx Q⁹ sit aĩ ꝛ vltra oĩa etiã eẽna.

xxj An hoc sit seculũ seculi sine seculis seculoꝝ.

xxij Q⁹ solus sit q̃ est ꝛ qui est.

xxiij Q⁹ ꝫ bonũ sit pariter pater ꝛ filius ꝛ spũs sanctus: ꝛ ꝫ sit vnũ necessarium q̃ est oĩe ꝛ totũ ꝛ solũ bonũ.

xxiiij Coniectatio quale ꝛ ãntum sit hoc bonũ.

xxv Que ꝛ quãta bona sint fruẽtibus eo.

xxvj An hoc sit gaudiũ plenũ q̃ promittit deus.

Beati Anselmi abbatis Beccẽsis: post archiepi cantuariensis: liber qui inscribitur ꝓslogion incipit.

De excitatiõe mentis ad ꝓtemplandũ deũ: Ca.I.

Ja nunc

homũcio: fuge paulũ occupatiões tuas: abscõde te modicũ a tumultuosis cogitationib⁹ tuis. Abijce nũc onerosas curas: ꝛ postpone laboriosas distẽciones tuas: Vaca ali quantulũ deo: ꝛ requiesce aliq̃tulũ in eo: Intra in cubiculũ mẽt⁹ tue: exclude oĩa ꝓter deũ: ꝛ q̃ te iuuẽt ad q̃rendũ eũ: ꝛ clauso ostio quere eum. Dic nunc totũ cor: meũ: dic nũc deo: Quero vultũ tuũ: vultũ tuũ dñe requiro. Eia nũc ergo tu dñe de⁹ meus doce cor: meũ vbi ꝛ quomõ te q̃rat: vbi ꝛ quomõ te inueniat. Dñe si nõ es hic: vbi te querã absentem? Si ergo vbiq; es: cur te nõ video ꝑsentẽ? Sed certe habitas lucẽ inaccessibilẽ. Et vbi ẽ dñe lux inaccessibil: aut quomõ accedam ad lucẽ inaccessibilem: aut quis me ducet aut inducet in illã vt videam te in illa? Deinde quib⁹ signis: qua facie te querã? Nũq̃ã te vidi dñe de⁹ meus: nõ noui faciẽ tuã. Quid faciet altissime dñe: q̃d faciet iste tu⁹ longin qu⁹ exul? Quid faciet seru⁹ tuus anxius amore tui: ꝛ lõge ꝓiectus a facie tua? Anhelat videre te: ꝛ nimis abest illi facies tua. Accedere ad te desiderat: ꝛ inaccessibilis est habitatio tua. Inuenire te cupit: ꝛ nescit locũ tuũ. Querere te affectat ꝛ ignorat vultũ tuum. Dñe deus meus es tu: et dominus deus meus es: ꝛ nunq̃ te vidi. Tu me fecisti et refecisti: et omnia mea bona tu mihi contulisti ꝛ nondũ noui te. Denicq; ad te videndũ factus sum ꝛ nondũ feci ꝓpter q⁹ factus sum. O misera sors hois cui⁹ hoc ꝓdidit ad q⁹ factus est. O dur⁹ ꝛ durus casus ille: Heu q̃d ꝓdidit: ꝛ quid inuenit: quid abscessit: et q̃d remãsit? Perdidit beatitudinẽ ad quã factus est: et inuenit miseriã ꝓpter quã factus nõ est. Abscessit sine q̃ nihil felix est ꝛ remãsit q̃ per se nõ nisi miserum est. Mã ducabat tũc homo panẽ angelor: ũ quẽ nũc esurit: mãducat nũc panem dolorum: quem tunc nesciebat. Heu public⁹ luctus hominum: vniuersalis planctus filiorum ade. Ille ruerabat saturitate: nos suspiramus esurie. Ille abundabat: nos mẽdicam⁹. Ille q̃ felicit tenebat: miserc deseruit: nos infeliciter egemus: et miseraliter desideramus: ꝛ heu vacui remanem⁹. Cur nõ nobis custodiuit cũ facile posset quo tã graviter caremus? Quare tẽ nobis obscurauit lucem ꝛ obduxit nos tenebris? Ut quid abstulit nobis vitam: ꝛ inflixit mortẽ? Erũnosti: vnde sumus expulsi? quo fum⁹ impulsi? vnde ꝓcipitati? quo obruti? A patria in exilium: a visione dei in cecitatem nostrã: a iocunditate imortalitatis in amaritudinẽ ꝛ horrorẽ mortis. Misera mutatio: de quanto bono in quãtũ malũ. Graue damnũ: grauis dolor: graue totum. Sed heu me miserum vnũ de alijs miseris filijs eue elongatis a deo: quid incepi? quid effeci? quo tendebam? quo deueni? ad quid aspirabam? in quibus suspiro? Quesiui bona: ꝛ ecce turbatio. Tendebam in deum: ꝛ offendi me ipm. Requiez querebam in secreto meo: ꝛ tribulationẽ ꝛ doloꝛẽ inueni i intimis meis. Volebã ridere a gaudio mentis mee: ꝛ cogor rugire a gemitu cordis mei. Sperabã letitia ꝛ ecce vnde dorient suspiria. Et o tu dñe vsq; quo? Vsq; quo dñe oblivisceris nos: vsq; quo auertis faciẽ tuam a nobis? Quando respicies ꝛ exaudies nos? quando illuminabis

oculos nros ⁊ ostendes nobis faciē tuā? Qñ restitues te nobis? Respice dñe: exaudi: illumina nos: ostende nobis teipm: Restitue te nob vt bene sit nobis: sine q tā male est nob: Miserare labori es ⁊ conatui nros ad te q nihil valem⁹ sine te. Jnuita nos: adiuua nos. Obsecro dñe ne desperē suspirādo: ꝑ respirem sperādo. Obsecro dñe amaricatū est cor meū sua desolatiōe: indulcora illud tua ꝙsolatiōe. Obsecro dñe esurīes incepi q̄rere te: ne desinā iejun⁹ de te: fame⁹ accessi: ne receda impast⁹. Pauper veni ad diuitem: miser ad misericordē: ne redeā vacuus ⁊ ꝓpt⁹. Et si ante ꝙ comedā suspiro: da vel post suspiria qđ comedā. Dñe incuruat⁹ nō possū nisi deorsum aspicere: erige me vt possim sursū intrēdere. Jniqtates mee supgresse sūt caput meū: ob uoluūt me: ⁊ sic onus graue grauāt me. Euolue me: exonera me: ne vorget puteus eaꝝ os suū sup me: Riceat mihi suspicere lucē tuā vl ō lōge vl de ꝓsūdo. Doce me q̄rere te: ⁊ ostende te querēti: q: nec q̄rere te possum nisi tu doceas me: nec inuenire nisi te oñdas. Querā te ꝺsiderādo: ꝺsiderē q̄rēdo: inuenā amādo: amē inueniendo. Fateor dñe: gr̄a fago q: creasti i me hāc imaginē tuā vt tui mēor sim: te cogitēte amē: Sz sic est aboleta attritōe vitior: sic ē offuscata fumo peccōz vt nō possit facere ad qđ facta est nisi tu renoues ⁊ reformes eā. Mō tēpto dñe penetrare altitudinē tuā: q: nullatenꝰ cōparo illi intellectū meū: ꝑ desidero aliquatenꝰ intelligere veritatē tuā qđ credit ⁊ amat cor meū. Neq; enī q̄ro intelligere vt credā: ꝑ credo vt intelligā: Nā ⁊ ꝑ credo: q: nisi credidero non intelligā.

Q vere sit deus: Ca. II.

c Ergo dñe qui das fidei intellectū: da mihi vt q̄ntū scis expedire intelligā: q: eos sic credim⁹ ⁊ ꝑ eos qđ credim⁹. Et quidem credim⁹ te esse aliq̄d q̄ nihil mai⁹ cogitari possit: An q̄ non est aliq̄ talis natura: q: dixit insipiēs in corde suo nō est deꝰ? Sz certe idē ipe insipiēs cū audit ꝑ ipm qđ dico: aliq̄d q̄ maius nihil cogitari pōt: intelligit quod audit: ⁊ qđ intelligit in intellectu est⁹ est etiam ī non intelligat illud esse. Aliud est enī rē esse ī intellectu: aliud intelligere rē esse. Nā cū pictor p̄cogitat q̄ factur⁹ est: habet quidē in intellectu: ꝑ nōdū rē intelligit qđ nōdū fecit. Cū vo iā pinxit ⁊ habet ī intellectu: ⁊ intelligit rē qđ iā fecit. Cōuincit ergo ⁊ iā insipiēs: esse vel in intellectu aliq̄d q̄ nihil mai⁹ cogitari pōt: q: ꝑ cū audit intelligit: ⁊ q̄cq̄d intelligit: ī intellectu est. Et certe id q̄ maius cogitari neq̄t: nō pōt esse in intellectu solo. Si enī vt in solo intellectu est: pōt cogitari esse ⁊ in re qđ maius est. Si ergo id q̄ mai⁹ cogitari nō pōt ē ī solo intellectu: idipm q̄ mai⁹ cogitari nō pōt: est q̄ maius cogitari pōt. Sz certe ꝑ esse nō pōt. Existit ergo ꝓculdubio aliquid q̄ mai⁹ cogitari nō valet ⁊ in intellectu ⁊ in re.

Pā. 37.

Pā. 38.

Q non possit cogitari nō esse: Caplm. III.

q Quod vtiq; sic vere est vt nec cogitari possit nō esse. Nam potest cogitari esse aliq̄d: qđ nō possit cogitari nō esse: qđ maius est q̄ quod non esse cogitari potest. Quare si id qđ maius nequit cogitari: pōt cogitari nō esse: idipm quo maius cogitari neq̄t: nō est id q̄ maius cogitari neq̄t: qđ ꝓuenire nō pt. Sic ergo vere est aliq̄d quo maius cogitari nō pōt vt nec cogitari possit nō esse: Et ꝑ es tu dñe deꝰ noster. Sic ergo vere es dñe deꝰ meus: vt nec cogitari possis nō esse. Et merito. Si enim aliq̄ mēs posset cogitare aliq̄d melius te: ascēderet creatura sup creatorē: ⁊ iudicaret de creatore: qđ valde est absurdū. Et quidē q̄cquid est aliud ꝑter te solū: pōt cogitari nō esse.

Solus igit̄ xp̄ianissime es oīm ⁊ tō maxime oīm habes esse: q: quicq̄d aliud est: nō sic ē vere: ⁊ iccirco min⁹ habet esse. Cur ita qđ dixit insipiēs in corde suo: nō est deꝰ: cū tam in ꝓmptu sit rōnali mēti te maxie oīm esse: Cur? nisi q: stultus ⁊ insipiēs.

Pā. 52.

Quō insipiēs dixit ī corde suo qđ cogitari nō pōt: Caplm. IIII.

v Ex quo dixit in corde quod cogitare nō potuit: aut quō cogitare nō potuit qđ dixit ī corde: cū idē sit: dicere in corde ⁊ cogitare? Qđ si vere: imo q: vere: ⁊ cogitauit q: dixit in corde: ⁊ nō dixit ī corde: q: cogitare ñ potuit. Nō vno tantū mō ꝺr aliq̄d in corde vel cogitat. Aliter enī cogitat res: cum vox eā significās cogitat: aliē cū id ipm qđ res est intelligit. Illo itaq; mō pōt cogitari deus nō esse: isto vero minime. Nullꝰ quippe intelligēs id qđ deꝰ est: pōt cogitare qđ deus nō est: licet hec verba dicat in corde: aut sine vlla aut cū aliqua extranea significatiōe. Deus enī est id q̄ maius cogitari nō pōt. Qđ qui ꝺh intelligit: vtiq; intelligit idipm sic esse vt nec cogitatiōe queat nō esse. Qui ergo intelligit sic esse deū: nequit cū non eē cogitare. Grās tibi bone dñe: grās tibi: q: qđ prius credidi te donante: iā sic intelligo te illuminante: vt si te esse nolim credere: non possim non intelligere.

Q deus sit quicquid melius est esse q̄ non esse: et solus existēs per se: omnia alia facit de nihilo: Ca. V.

q Quid igit̄ es dñe deus q̄ nihil mai⁹ valet cogitari? Sed qđ es: nisi id qđ sūmū oīm solū existēs p seipm: ola alia fecit de nihilo? Quicq̄d enī ꝺh nō est: min⁹ ē q̄ cogitari possit: Sz hoc de te cogitari nō pōt: Qđ ergo bonū deest summo bono per qđ ē oīne bonū? Tu es itaq; iust⁹: ⁊ verax: beat⁹: ⁊ quicq̄d melius est esse q̄ nō esse: Melius nāq; ē esse iustum q̄ non iustum: beatū q̄ non beatum.

Quō sit sensibilis cū non sit corpus: Ca. VI.

v Ex cū melius sit esse sensibilē: omnipotentē: mirificū: dē: ipassibilem: q̄ nō eē: quō es sensibilis si nō es corp⁹: aut omnipotēs si ola nō potes: aut misericors si ꝑ ⁊ impassibilis? Nā si ola corpora sunt sensibilia: q̄m sensus circa corp⁹ est in corpore sūt: quō es sensibilis cum nō sis corp⁹: ꝑ sūm⁹ spūs q̄ corpore melior est: Sed si sentire non est nisi cognoscere: aut nō nisi ad cognoscēdū ē: Qui enī se nrit cognoscit secm sensuū ꝓpetatē: vt q̄ vīsū colorem: ꝓ gustū saporem: non inꝺuenīēter dicit aliq̄ mō sentire quicq̄d aliq̄ mō cognoscit. Ergo dñe q̄uis nō sis corp⁹: vere tū es mō sūme sensibil⁹ es quo sūme ola cognoscis: nō quo animal corporeo sensu cognoscit.

Quō sit oipotens cū multa nō possit: Ca. VII.

f Ed ⁊ oipotens quō es si ola nō potes? Aut si non potes corrūpi: nec mētiri: nec facere vera esse falsa: aut qđ factū est nō eē factū: ⁊ plura similia: quō potes ola? An hoc posse nō est potētia ꝑ impotentia? Nā qui hoc pōt qđ sibi nō expedit: ⁊ qđ nō debet: pōt: q̄nto magis pōt: tanto magis adnersitas ⁊ peruersitas pāt ī illū: ⁊ ipe min⁹ ꝑ aliās. Qui ergo sic pōt: nō potētia pōt ꝑ impotētia. Non enī tō ꝺr posse: q: ipse possit: sed q: sua ipotentia facit alrō ī se posse: sine aliq̄ alio grē loquēdi: sic mīta ip: oēs dicunt: vt cū ponim⁹ esse p nō esse: ⁊ facere p eo qđ est nō facere: aut p nihil facere. Nā sepe dicim⁹ ei qui rē aliquā esse negat: sic est quemadmodū dicis esse: cū magis ꝓpie videat dici: sic non

est quēadmodū vicio nō esse. Ire dicim⁹ iste sedet sicut ille facit: aut iste quiescit sicut ille facit: cum sedere sit quiddā nō facere: ⁊ quiescere sit nihil facere. Sic itaq; cū ds dicit habere potētiā faciēdi aut patiendi qđ sibi nō expedit aut qđ nō debet: impotētia intelligit̄ p potētiā: q: quo plus habet bāc potentiā: eo aduersitates ⁊ puersitates in illū sunt potētiores: ⁊ ille ꝓtra eas impotētior. Ergo dñe de⁹: indeveri⁹ es omnipotēs: q: nihil potes p impotētiā: ⁊ nihil potest contra te.

Quō sit misericors ⁊ impassibilis: La. VIII.

Ed ⁊ misericors simul ⁊ impassibil quō es? Nā si es impassibilis: nō cōpateris: si nō cōpateris: nō est tibi miserum cor: ex cōpassiōe miseri qđ ē esse misericordē. At si nō es misericors: vnde miseris est tāta ꝛsolatio? Quō ḡ es: ⁊ nō es misericors pūe: nisi q: es misericors scōm nos: ⁊ nō es scōm te. Es quippe scōm sensū nostrū: ⁊ non es scōm tuū. Etenim cū tu respicis nos miseros: nos sentim⁹ misericordiā esse: cū: tu nō sentis affectū ⁊ misericordē es. Igit̄ q: miseros saluas ⁊ peccatores tuis pareis ⁊ misericors nō es: q: nulla miseria cōpassiōe afficeris.

Quō tot⁹ iustus ⁊ summe iust⁹ parcat malis: ⁊ qō iuste nisereat malis: La. IX.

Ex malis quō parcis si es totus iust⁹ ⁊ sūme iust⁹? Quō enī tot⁹ ⁊ sūme iust⁹ facit aliquid nō iustū? Aut q iusticia ē merēri mortē eternā: dare vitā sempiternā? Nā ḡ bone pe⁹: bone bonis ⁊ malis: vñ tibi saluare malos: si ḃ nō est iustū ⁊ tu nō facis aliq̄d nō iustum? An q: bonitas tua est incōprehēsibilis: latet ḃ in luce inaccessibili quā inhabitas? Vere in altissimo ⁊ secretissimo honitat̄ tue latet fons vnde manat fluui⁹ misericordie tue. Nā cū totus ⁊ sūme iust⁹ sis: tū ideirco etiā mal⁹ benign⁹ es: q: tot⁹ sūme bonus es. Min⁹ nā q: bon⁹ eēs si nilil malo esses benign⁹. Melior enī est q ⁊ bonis ⁊ malis bonus est: q̄ qui bonis tantū est bon⁹. Et melior est: q mal⁹ et puniēdo ⁊ pcēdo est bon⁹: q̄ qui puniēdo tm. Ideo ḡ misericors es: q: tot⁹ ⁊ sūme bon⁹ es. Et cū forsitan videak cur bonis bona: ⁊ malis mala retribuas: illud certe penitus est mirā dū cur tu tot⁹ ⁊ sūme iustus ⁊ nullo egēs: malis ⁊ reis tuis bona retribuas? O altitudo bonitatis tue de⁹: ⁊ videt vñ sis misericors: ⁊ nō p uidet: cernitur vñ flumen manat: et nō pspicit fons vñ nascat. Nā ⁊ de plenitudie bonitat̄ est: q: peccatōib⁹ tuis pi⁹ es: ⁊ in altitudie bonitatis me latet q̄ rōe ḃ es. Etenī liez bonis bona: ⁊ malis mala ex bonitate retribuas: rō tū iusticie ḃ postulare videt. Cū vero malis bona tribuis: certū est q: sūme bon⁹ ḃ facere voluit: et mirū est cur sūme iust⁹ ḃ velle potuit. O misericordia dei: ō q opulēta vulcedine ⁊ dulci opulētia nob̄ pfluis? O imensitas bonitatis dei: q affectuāda es peccatōib⁹? Justos eīm saluas iusticia contēnentes: istos vero liberas iusticia dānante. Illos meritis adiuuāt̄ib⁹: istos merit̄ repugnāt̄ibus. Illos bona q̄ dedisti cognoscēdo: istos mala q̄ odisti ignoscēdo. O immēsa bonitas q̄ sic oēm intellectū excedit: veniat sup me misericordia illa: q̄ vestāta opulēta mi precedit. Influat ī me q̄ pfluit ō te. Parce p clemētiam: me vleiscar̄ p iusticiā. Nā etsi difficile sit intelligere quō misericordia tua nō absit a tua iusticia: necessarium tamen est credere: quia nēq; q̄ aduersat̄ iusticie qđ exurdat ex bonitate q̄ nulla est sine iusticia: imo vere ꝓcurdat iusticie. Nēpe si misericors es: q: es sūme bon⁹: ⁊ sūme bonus nō es nisi q: es sūme iust⁹: vere ideirco es misericors: q: sūme iustus es. Adiuua me iuste ⁊ sūme ⁊ misericors deus: ineē ḡro: adiuua me vt intelligā qđ dico. Vere ḡ iō misericors es q: iust⁹. Ergo ne misericordia tua nascit̄ ex iusticia tua? Ergo ne pareis malis ex iusticia? Si sic ē dīe: si sic est: voce me quō est? An q: iustū est te sic esse bonū vt nēcias intelligi melior: ⁊ sic potēter opari vt nō possis cogitari potentior? Quid enī ḃ iust⁹? Hoc vtiq; nō faceret si esses bon⁹ tātū retribuēdo ⁊ nō puendo: ⁊ si faceres de bonis tantum bonos: ⁊ nō etiā de mal. Hoc itaq; mō iustū est vt peas malos: ⁊ vt facias bonos de malis. Veniq; qđ nō iuste fit nō debet fieri: ⁊ qđ nō debet fieri iniuste fit. Si ḡ nō iuste malē misereris nō debes misereri. Et si nō debes misereri: iuste misereris. Qđ si nefas est dicere: fas est credere te iuste misereri malis.

Quō iuste puniat ⁊ iuste parcat malis: La. X.

Ed ⁊ iustū est vt malos punias: quid nā q̄ iustus q̄ vt boni bona: ⁊ mali mala recipiāt? Quō ḡ ⁊ iustū ē vt malos punias: ⁊ iustū ē vt malis parcas? An alio modo iuste punis malos: ⁊ alio mō iuste peis malis? Cū eīm punis malos: iustū est q: illos merit̄ ꝓsequit: cū vo peis malis: iustū est: nō q: illos merit̄: ḃ q: bonitati tue ꝓdecēs est. Nā pcēdo mal⁹ iust⁹ es scōm te ⁊ nō scōm nos: sicut misericors es scōm nos ⁊ nō scōm te: qui saluādo nos q̄s iuste pdoneas: sic misericors es nō q: tu sentias affectū: ḃ q: nos sentim⁹ effectū: ita iust⁹ es: nō q: nobis reddas debitū: ḃ q: facis qđ decet te sūme bonū. Sic ita q; sine repugnantia: iuste punis ⁊ iuste parcis.

Quō vniuerse vie dñi misericordia ⁊ vitat: ⁊ tū iust⁹ dñs oīb⁹ vijs suis: La. XI

Ed nūq̄d etiā nō est iustum scōm te dīe: vt malos punias? Iustū ḡppe est te sic ē iustum vt iustior nēqas cogitari. Qđ nequaq̄ esses si tantū bonis bona: et nō malis mala redderes. Justior enim est qui ⁊ bonis ⁊ malis q̄ qui bonis tantū merita retribuit. Justū igit̄ est scōm te: iuste ⁊ benigne deus et cū punis ⁊ cū pareis. Vere igitur vniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas: ⁊ tamē iustus nō in oībus vijs suis. Et vtiq; sine repugnātia: quia quos vis punire: nō est iustū saluari: ⁊ quib⁹ vis pcere nō est iustū dānari. Nā id solū iustū est qđ vis: et nō iustū qđ nō vis. Sic ergo nascit̄ de iusticia tua misericordia tua: q̄a iustū est te sic esse bonū vt ⁊ parcendo sis bonus: ⁊ hoc forsitan est: cur sūme iust⁹ potes velle bona malis. Sed si vtrūq; capi potest: cur malos potes velle saluare: illud certe nulla ratiōe cōprehēdi potest: cur de similibus malis: hos magis saluos q̄ illos per summā bonitatē: ⁊ illos magis dānes q̄ istos per summā iustitiam. Sic ergo vere es sensibilis: omnipotēs: misericors: ⁊ impassibil: quē admodū vnēs: sapiens: bonus: beatus: eternus: ⁊ quicqđ melius est eē q̄ nō esse.

Q deus sit ipa vita qua viuit: et sic de similibus: Caplm. XII.

Ed certe quicquid est: nō per aliud es q̄ per tepm. Tu es igitur ipsa vita qua vivis: ⁊ sapientia qua sapis: ⁊ bonitas ipsa qua bonis ⁊ malis bonus es: ⁊ ita ḃ similibus.

Quō solus sit incircūscriptus et eternus cū alij spiritus sint icircūscripti ⁊ eterni: Caplm. XIII

Ed ome qđ claudit alīq̄ens loco aut tpe: minꝰ est q̄ qđ nulla lex loci aut tēporis coercet. Cūm ergo mal⁹ te nihil ē: nullus locus aut tēpus te coībet: ḃ vbiq; ⁊ semp es: qđ quia de te solo dici

pōt:nī solus incircūscriptꝰ es ⁊ eternus. Quō igit dicunt ⁊ alij spiritus incircūscripti ⁊ eterni? Et quidē solꝰ es ēternus: qz solꝰ oīa fic̄ nō desiniosic ⁊ nō incipis cē: Sz solꝰ quō es incircūscriptꝰ? An creatꝰ spūs ad te collatꝰ ē circūscriptꝰ: ad corpus ꝛo incircūscriptꝰ? Nēpe oīno circūscriptū est: qz cū alicubi totū est: nō pōt simul esse alibi: qz de solis corporeis cernit. Incircūscriptū ꝛo qz simul est vbiqz totū: qz de te solo intelligit. Circūscriptū dūt simul ⁊ incircūscriptū ē: qz cū alicubi sit totū: pōt sīl esse totū alibi: nō tñ vbiqz: qz de creatis spīritibꝰ cognoscit. Si eīm nō esset alia tota in singulis mēbris sui corpis: nō sentiret tota in singulis. Tu ḡ dñe singulariter es incircūscriptꝰ ⁊ eternꝰ: ⁊ tū ⁊ alij spūs sunt incircūscripti ⁊ eterni.

Quō ⁊ cur videat ⁊ nō videat deus a quērētib⁹ eū: Caplm. XIIII.

a Rinuenisti aīa mea qz ḡrebas: Querebas deū: ⁊ inuenisti eū esse qdd̄ ā sūmū. oīm quo nihil melꝰ cogitari pōt: ⁊ ꝑ esse vitā ipam: lucē: sapiētiā: bonitatē: eternā beatitudinē: ⁊ beatā eternitatem: ⁊ ꝑ esse vbiqz ⁊ semp. Nā si nō inuenisti deū tuū: quō est ille ꝑ qō inuenisti: ⁊ qz illū tā certa veritate ⁊ vera certitudine itelligisti? Si ꝛo inuenisti: qd est qz nō sentis qz inuenisti? Cur nō te sentit dñe deus aīa mea si inuenit te? An nō inuenit quē inuenit esse lucē ⁊ veritatem? Quō nā qz intellexit hoc: nisi vidēdo lucē ⁊ veritatē? Aut potuit oīno aliquid intelligere de te: nisi ꝑ lucē tuā ⁊ veritatē tuā? Si ḡ vidit lucē ⁊ veritatē: vidit te. Si nō vidit te: non vidit lucē nec veritatē. An ⁊ vitas ⁊ lux est qd̄ videt: ⁊ tñ nōdū te vidit: quia vidit te aliqtenꝰ: ⁊ nō vidit te sicuti es. Dñe deus meus formator: ⁊ reformator meus: dic desideranti aīe mee quid aliud es ḡ qd̄ vidit: vt pure videat qd̄ desiderat. Intendit se vt plus videat: ⁊ nihil videt vltra hoc qd̄ vidit nīsi tenebras: imo non videt tenebras q̄ nulle sūt in te: ꝑ videt se nō plus posse videre ꝓpter tenebras suas. Cur ꝑ dñe: cur hoc? Tenebrat oculos ei⁹ firmitate sua: aut reuerberat fulgore tuo? Sed certe ⁊ tenebrat: ⁊ ī se: ⁊ reuerberat a te: Utrqz ⁊ obscurat sua breuitate ⁊ obruit tua īmēsitate. Vere ⁊ ꝛarabit angustia sua: ⁊ vincitur amplitudine tua. Quāta nā qz est lux illa de qua micat oīne vez: qd̄ rōnali mēti lucet? Et ampla est illa veritas in qua est oīne qd̄ verum est: ⁊ extra quā non nisi nihil ⁊ falsū est? Et īmensa est: que vno intuitu videt quecūqz facta sūt: ⁊ a quo ⁊ p quē: ⁊ quō de nihilo facta sūt: Ad puritatem quid simplicitatis: quid certitudinis ⁊ splendoris ibi est? Certe plus q̄ a creatura valeat intelligi aut narrari.

Q⁹ maior sit q̄ cogitari possit: Caplm. XV.

c Ergo dñe nō solū es q̄ malus cogitari nequit: sed es quid dā maius q̄ cogitari possit. Quō nā qz valet cogitari esse aliqd hmōi: si tu nō es hmōi? pōt cogitari aliqd maius te: qd̄ fieri nequit.

Q⁹ hec sit lux inaccessibilis quā ihabitat: Ca. XVI.

v Ere dñe hec est lux inaccessibilis in qua habitas. Vere eīm nō est aliud qd̄ hāc penetret vt ibi te peruideat. Vere tō hāc nō video: qz nimia mihi est: ⁊ tamē quicqd video ꝑ illā video: sicut ifirmus oculus qd̄ videt ꝑ lucē solis videt: quā ī ipo sole neq̄t aspicere. Nō pōt intellect⁹ meꝰ ad illā: Nimio fulget: nō capit illā: nec suffert oculus aīe mee diu intēdere in illā: Reuerberat fulgore: vincitur amplitudie: obruit īmēsitate: ꝛfundit capacitate. O sūma ⁊ inaccessibilis lux: o tota ⁊ beata veritas: q̄ longe es a me qui tā ꝓpe tibi sum. Et remota es a ꝛspectu meo q̄ sic ꝑsens sū ꝛspectui tuo. Ubiqz es tota ꝓsens: ⁊ nō te video: In te moueo: ⁊ ī te sum ⁊ ad te nō possum accedere: Intra me et circa me es ⁊ nō te sentio.

Q⁹ in deo sit harmonia: odor: sapor: lenitas: pulcritudo: suo ineffabili modo: Caplm. XVII.

a Dhuc lates dñe aīam meam in luce ⁊ bītudine tua: ⁊ circūuersat illa adhuc ī tenebris ⁊ miseria sua. Circūspicit eīm ⁊ nō videt pulcritudinē tuā: Auscultat: ⁊ nō audit harmoniā tuā: Odorat: ⁊ nō ꝑcipit odorē tuū: Gustat: et nō cogscit saporē tuū. Palpat ⁊ nō sentit lenitatē tuā. Habes eīm ꝑ dñe deus in te tuo ineffabili mō: q̄ ea dedisti reb⁹ a te creat⁊ suo sensibili mō: sed obtigerūt: ꝑ obstupuerūt: ꝑ obstrueri sunt sensus aīe mee vetusto langore peccati.

Q⁹ in deo: nec in eternitate eiꝰ q̄ ipe ē: nulle sint partes: Caplm. XVIII:

e Titez ecce turbatio: ecce iterū obtuitat mero: ⁊ luctuo q̄renti gaudiū ⁊ letitiā. Sperabat iā aīa mea saciatatē: ⁊ ecce iterū obtuit egestate. Affectabā iā eo medere: ⁊ ecce magis esurio. Conabar assurgere ad lucē dei: ⁊ recidi in tenebras meas: Imo non mō cecidi in eas: ꝑ sentio me inuolutū in eis. Ante ceciderā q̄ ꝓpter me mal⁹ mea: Certe in illis ꝓceptus sum: ⁊ cū eaz obuolutiōe nat⁹ sū. Olim certe in illo oēs cecidimꝰ: in q̄ oēs peccauimꝰ: In illo oēs pdidimus q̄ facile tenebat: ⁊ male sibi ⁊ nob̄ pdidit: qd̄ cū volumꝰ ḡrere: nescimꝰ: cū ḡrimꝰ non intuemurꝰ: cū inuenimꝰ nō est qd̄ ḡrimus. Adiuua me et ꝓpter bonitatē tuā dñe: Quicūq vultū tuū: vultū tuū dñe requirā: ne auertas faciē tuā a me. Releua me de me ad te: Mūda: sana: acue: illumina oculū mētis mee vt intueat te. Recolligat vires suas aīa mea: ⁊ toto intellectu iterū intendat ī te dñe. Quid es dñe q̄d es? q̄d te intelliget cor meū? Certe vita es: sapientia es: veritas es: bonitas es: beatitudo es: eternitas es: ⁊ oīne verū bonū es. Quota sūt hec: nō pōt angustus intellect⁹ meꝰ tot vno simul intuitu videre vt oīa sīl delectentur. Quō ḡ dñe es oīa hec? An sūt ptes tui: aut potiꝰ vnū qd̄ qz hoz tota est qd̄ es? Nā q̄d est ꝓtib⁹ tibi tui: nō es: oīno vnū ꝑ quod āmō plura: et diuersū a seipo: ⁊ vl actu vl intellectu dissolui pōt: q̄ aliena sūt a te q̄ nihil melius cogitari pōt. Nulle igit partes in te sūt dñe: nec es plura: ꝑ sic es vnū quiddā ⁊ idē tibiipi: vt ī nullo tpe tibiipi sis dissilio: imo tu es ipa vnitas nullo intellectu diuisibilis. Ergo vita ⁊ sapiēta ⁊ reliq̄ nō sunt ptes tui: ꝑ oīa sunt vnū: ⁊ vnū qd̄ qz hoz ē totū qd̄ es: ⁊ qd̄ sīl reliq̄ oīa. Deus ḡ nec tu habes partes: nec tua eternitas q̄ tu es: nīsi q̄ ⁊ nunq̄ est ꝓ tua aut eternitatio tua: ꝑ vbiqz totius es: ⁊ eternitas tua tota est semp.

Q⁹ nō sit in loco aut tpe: ꝑ oīa sint in illo: Ca. XIX.

f Ed si per eternitatē tuā fuisti: ⁊ es: ⁊ eris: et fuisse nō est futurū esse: ⁊ esse nō est fuisse vel futurum esse: qd̄ eternitas tua tota est semp? An de eternitate tua nihil ꝓterit vt iam nō sit: nec aliqd futurū ē: q̄si nōdum sit? Nō ḡ fuisti heri: aut eris cras: sed heri ⁊ hodie et cras es: imo nec heri: nec hodie: nec cras es: ꝑ simplr es ex oīne tpe. Nā nihil aliꝰ ē heri ⁊ hodie ⁊ cras: q̄ in tpe: tu aut ē ltez nihil sit sine te: nō es ibi in loco aut tpe: ꝑ oīa sūt in te: nihil eīm te ꝓtes: ꝑ tu ꝓtes oīa.

Q⁹ sit ante ⁊ vltra oīa etiam eterna: Caplm. XX.

Ps. 26.

U ergo imples & cõplecteris
t oĩa: tu es ante & vltra oĩa.
Et q̃dĕ añ oĩa es: q: ante q̃ oĩa fierẽt tu es. Vltra oĩa vero quõ es? Qualiter ẽm es vltra ea q̃ finem nõ habebũt? An q: illa sine te nullatenꝰ esse possunt? Tu aũt nullo mõ minꝰ es: etiã si illa redeãt in nihilũ: Sic ẽm q̃dãmõ es vltra illa. An etiam q: illa cogitari possunt habere finẽ: tu vero nequaq̃? Nã sic illa quidem habẽt finẽ quod ãmõ: tu vero nullo mõ. Et certe qꝫ nullo mõ habet finẽ: vltra illud est qꝫ aliq̃ modo finit. An ꝑ quoꝫ mõ trãsis oĩa etiã eterna: q: tua & illoꝝ eternitas tota tibi ꝓsens est: cũ illa nondũ habeãt de sua etnitate qꝫ vẽturꝫ est: sicut tã nõ habẽt qꝫ ꝓteritũ est? Sic quippe semp es vltra illa: cũ semper ibi ille ꝓsens: sen cũ illꝭ semp sit tibi ꝓsens ad qꝫ illa nõdũ pucnerũt.

An hoc sit seculũ seculi siue secla seculoꝝ: Ca. XXI.

Nã ꝑ est secũm seculi sine se-
a cula seculoꝝ? Sicut ẽm seculum tẽpoꝝ ꝓtinet oĩa temporalia: sic tua etnitas ꝓtinet etiã ipsa secula tẽpoꝝ. Qꝫ seculũ quidẽ est ꝓpter indiuisibilẽ vnitatẽ: secla vero ꝓpter interminabilẽ imẽsitatem. Et quãuis ita sis magnꝰ vbiq̃: vt omnia sint te plena & sint in te: sic tamẽ es sine omni spacio vt nec mediũ nec dimidiũ: nec vlla pꝫ sit in te.

Qꝫ solus sit qꝫ est et qui est: Caꝑm. XXII.

Tu solus ꝑ vbiq̃ es qꝫ es: et tu
t es qui es. Nã qꝫ aliꝰ est in toto & aliud in partibꝰ: & in quo aliq̃d ẽ mutabile nõ oĩno ẽ qꝫ est: et qꝫ incepit a nõ esse & põt cogitari nõ esse & nisi ꝑ aliud subsistat redit in nõ esse: & qꝫ habet fuisse qꝫ tã nõ est: & futurũ esse qꝫ nõdũ est tã nõ est ꝓprie & absolute. Tu vero es qꝫ es: q: q̃cq̃d aliqñ aut aliq̃ mõ es: ꝑ totꝰ & semp es. Et tu es q̃ ꝓprie et simpliciter es: q: nec habes fuisse aut futurꝫ esse: ꝑ tãtũ ꝓsens esse: nec potes cogitari aliqñ non esse. Et vita es: & lux: & sapiẽtia & beatitudo: & eternitas: & mlta hmõi bona: & tamẽ nõ es nisi vnũ & summum bonum: tu tibi oĩno sufficiẽs: nllo indigẽs: q̃ oĩa indigẽt vt sint: & vt bñ sint.

Qꝫ hoc bonũ sit ꝑter & filius & spũssanctus: et hoc sit vnũ necessariũ qꝫ ẽ oĩe & totũ & solũ bonũ: Caꝑm. XXIII.

De bonũ es tu deꝰ ꝑter: hoc
b est verbũ tuũ: id est filiꝰ tuꝰ. Et eh ẽ nõ ꝑt aliꝰ q̃ qꝫ es: aut aliq̃d maꝰ vel minꝰ te esse i verbo quo teipm dicis: qñ verbũ tuum sic ẽ verꝫ quõ tu es verũ. Et iccirco ẽ ipa ẽitas sic tu: nõ alia q̃ tu: et sic es tu simplex vt de te nõ possit nasci aliud q̃ qꝫ tu es: hoc ipm est amor vnꝰ & cõis tibi & filio tuo: id est sanctusspũs: ab vtroq; ꝓcedẽs. Nã id ẽ amor: nõ est impar tibi aut filio tuo: qꝫ tñ amas te & illum: & ille te & seipm: quãꝰ es tu & ille: nec est aliud a te & ab illo qꝫ dispar nõ est vbi & illinec de ſma simplicitate põt ꝓcedere aliud q̃ qꝫ est de q̃ ꝓcedit. Qꝫ aũt ẽ singulus quilq̃: hoc ẽ tota trinitas simul ꝑter & filius & spiritussctũs: qñ singulꝰ q̃q̃ nõ est aliud q̃ summe simplex vnitas: & ſme vna simplicitas: q̃ nec multiplicari: nec aliud et aliud esse põt. Ꝓ: ro vnũ est necessariũ: ꝓ: ro ꝑ est illud vnũ necessariũ i q̃ ẽ oĩe bonũ: imo qꝫ ẽ oĩe & vnũ & totũ & solũ bonũ.

Coniectatio quale & q̃ntũ sit hoc bonũ: C. XXIIII.

Xcita nunc ala mea et erige
c totũ intellectũ tuũ: et cogita quãtũ potes: quale et q̃ntũ sit illud bonũ. Si eñ singula bona delectabilia sũt: cogita intrẽte q̃ delectabile sit illꝰ bonũ: qꝫ ꝓtinet iocũ-

ditatẽ oĩm bonoꝝ: et nõ qualẽ in rebus creatis sumꝰ expti: ꝑ tanto differentẽ: quãto differt creator a creatura. Si eñ bona est vita creata: q̃ bona est vita creatrix? Si iocũda est salus facta: q̃ iocũda est salus q̃ facit oẽm salutẽ? Si amabilis est sapiẽtia in cognitiõe rerũ cõditarꝫ: q̃ amabilio est sapiẽtia q̃ oĩa ꝓdidit ex nihilo? Denicꝫ si multe et magne delectationes sunt i rebꝰ delectabilibꝰ: q̃lis et quãta delectatio est in illo qui fecit ipsa delectabilia?

Quę & quanta bona sint fruẽtibus eo. Ca. XXV.

Si ꝑ bono fruẽt: q̃d illi erit
q et q̃d illi nõ erit? Certe quicq̃d volet erit: et qꝫ nolet nõ erit. Ibi q̃ppe erũt bona corꝑis et aĩe: q̃lia nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec cor hois cogitauit. Cur ergo ꝑ multa vagaris homũcio ãrẽdo bona aĩe tue et corꝑis tui? Ama vnũ bonum in quo sũt oĩa bona: et sufficit. Desidera simplex bonũ qꝫ est oĩe bonũ: et satis est. Quid ẽm amas caro mea: q̃d desiderat anima mea? Ibi est q̃cquid amaꝝ: quicq̃d desideratis. Si delectat pulchritudo: fulgebũt iusti sicut sol. Si velocitas aut fortitudo aut libertas corꝑis: cui nihil obsistere possit: erũt similes angelis dei: q: seminat corꝑ animale: et surget corꝑ spũale: potestate vtiq; nõ natura. Si lõga et salubris vita: ibi sana est eẽnitas & eterna sanitas: q: iusti in ꝑpetuũ viuent. Et salus iustoꝝ a dño. Si satietas: ista tiabunt cum apparuerit gloria dei. Si ebrietas: inebriabunt ab vbertate domꝰ dei. Si melodia: ibi angelorũ chori sonũt sine fine deo. Si q̃libet nõ ĩmũda: sed mũda voluptas: torrente voluptatis sue potabit eos deus. Si sapiẽtia: ipsa dei sapientia ostendet eis seipsam. Si amicitia: diligent deũ plus q̃ seipsos: et inuicem tanq̃ seipsos: et deus illos plus q̃ illi seipsos: q: illi illũ et se et inuicem per illũ: et ille se et illos ꝑ seipm. Si cõcordia: omnibꝰ illis erit vna voluntas: quia nulla illis erit nisi sola dei voluntas. Si potestas: omipotentes erũt sue voluntatis vt deꝰ sue. Nam sicut poterit deus qꝫ volet ꝑ seipm: ita poterunt illi q̃d volẽt ꝑ illũ: q̃a sicut illi nõ aliꝰ volẽt q̃ qꝫ ille: ita ille volet quicq̃d illi volẽt: et qꝫ ille volet nõ poterit non esse. Si honor et diuitie: deꝰ suos bonos et fideles supra mlta ꝓstituet: imo filij dei et dñi vocabũt & erũt: et vbi erit filius eius ibi erũt et illi: heredes quidẽ dei: coheredes aũt christi. Si vera securitas: certe ita certi erũt nũq̃ et nullatenꝰ ista vl poterũt illud bonũ sibi defuturũ: sicut certi erunt se nõ sua sponte illud amissuros: nec dilectorẽ dei illud dilectoribus suis inuitis ablaturũ: nec aliq̃d deo potẽtius inuitos deũ & illos separaturũ. Gaudiũ vero quale aut quãtũ est: vbi tale aut tãtũ bonũ est? Cor humanũ: cor indigẽs: cor experti erumnarum: imo obtusũ erũmo: quãtũ gauderet si his oĩbꝰ abũdaret? Introgrẽa intima tua si capere possint gaudia tuũ ꝑ tãta bñtudine tua? Si certe si quis aliꝰ quẽ oĩno sic teipm diligeret: eandẽ bñtudinẽ haberet: duplicaret gaudiũ tuũ: qꝫ nõ minꝰ gauderet ꝑ eo q̃ ꝑ teipso. Si ꝑ duo vl tres vl mlto plures idipm haberẽt: tãtundẽ ꝑ singulis quãtũ ꝑ teipso gauderet: est singulos sicut teipm amares. Ergo i illa ꝓfecta charitate ĩnũerabiliũ angelorꝝ bonoꝝ & holm: vbi nisi minꝰ diliget aliũ q̃ seipm: nõ aliter gaudebit q̃libꝫ ꝑ singulis aliis q̃ ꝑ seipso. Si q̃ cor hois ꝑ tãto suo bono vir capiet gaudiũ suũ: quõ capax erit tot & tantoꝝ gaudiorum? Et vtiq; qñ quantũ quilq̃ diligit aliquem: tanto de bono eius gaudet: Sic in illa perfecta felicitate vnusquisq; plus amabit sine comparatione deum q̃ se et etiã omnes

Ecclesiasticus 43

Ecclesiasticus 24

Ioan. 32.

Ioan. 17.

Ioan. 14.

Ioan. 1.

Ioan. 3.

Ioan. 5.

Ioan. 6.

Ioan. 8.

Ioan. 10.

Ioan. 11.

Ioan. 12.

Ioan. 14.

Ioan. 15.

Ioan. 16.

Ioan. 17.

Ioan. 20.

Ioan. 21.

Ioan. 1.

Ioan. 2.

Ioan. 3.

Ioan. 4.

Ioan. 5.

Ioan. 6.

Ioan. 7.

Ioan. 8.

Ioan. 9.

Ioan. 10.

Ioan. 11.

Ioan. 12.

Ioan. 13.

Ioan. 14.

Ioan. 15.

Ioan. 16.

Ioan. 17.

Ioan. 18.

Ioan. 19.

Ioan. 20.

Ioan. 21.

Ioan. 1.

Ioan. 2.

Ioan. 3.

Ioan. 4.

Ioan. 5.

Ioan. 6.

Ioan. 7.

Ioan. 8.

Ioan. 9.

Ioan. 10.

Ioan. 11.

Ioan. 12.

Ioan. 13.

Ioan. 14.

Ioan. 15.

Ioan. 16.

Ioan. 17.

Ioan. 18.

Ioan. 19.

Ioan. 20.

Ioan. 21.

alios scommita plus gaudebit absq; estimatiõe de felicitate dei q̃ de sua ⁊ oĩm alio⁹ scĩa. Sed si deũ sic diligẽt er toto corde: tota mẽte: ⁊ tota alia: vt tũ totũ cor: tota mẽs: tota anima nõ sufficiat dignitati dilecti õis: p̃fecto sic gaudebũt toto corde: tota mẽte: tota aĩa: vt totũ cor: tota mẽs: tota anima non sufficiat plenitudini gaudij.

An hoc sit gaudium plenũ quod promittit deus: Caplm. XXVI.

d Deus meus: ⁊ dñs meus: spes mea ⁊ gaudiũ cordis mei: die ale mee: si ꝑ est gaudiũ de q̃ nob̃ dicis p filiũ tuũ: Petite ⁊ accipietis: vt gaudiũ vestrũ sit plenum? Inueni nãq; gaudiũ quoddã plenũ ⁊ pl⁹q̃ plenũ. Pleno q̃ppe corde: plena mẽte: plena aĩa: pleno toto hole gaudio illo: adhuc supra modũ superit gaudiũ. Nõ g̃ totũ illõ gaudiũ intrabit ĩ gaudẽtes: si toti gaudẽtes intrabũt in gaudiũ. Dic domine: dic seruo tuo: intr⁹ ĩ cor de tuo si ꝑ est gaudiũ in q̃ intrabunt serui tui: qui intrabũt ĩ gaudiũ dñi sui? Sed gaudiũ illud certe q̃ gaudebũt electi tui: nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec ĩ cor hois ascẽdit. Nõdũ ergo dixi aut cogitaui dñe quantum gaudebũt illi beĩ tui? Vtiq; tantum gaudebũt q̃ntũ amabũt: tãtũ amabũt quantũ cognoscẽt. Quantũ te cognoscẽt dñe tũc: ⁊ quantũ te amabũt? Certe nec oculo vidit nec auris audiuit: nec ĩ cor hois ascẽdit ĩ hac vita: quãtũ te cognoscẽt: ⁊ amabũt in illa vita. Oro deus cognoscã te: amẽ te: vt gaudeã de te. Et si nõ possum in hac vita ad plenũ: vel ꝑficiam indies vsq; dũ veniat illud ad plenũ: ꝑficiat hic in me noticia tui: et ibi fiat plena: Crescat amor tui⁹ hic: vt ibi sit plen⁹: vt ĩ gaudiũ meũ sit ĩ spe magnũ: ⁊ ibi sit in re plenũ. Dñe per filiũ tuũ iubeo: imo ꝑ filio pete re: ⁊ ꝑmittio accipe: vt gaudiũ nr̃m sit plenũ: Peto dñe q̃ ꝑ filius p ad mirabilẽ ꝑsiliariũ nostr⁹: accipiã q̃ ꝑmittis p veritatẽ tuã vt gaudium meũ plenũ sit. De⁹ verax: peto accipiã: vt gaudiũ meũ plenũ sit. Meditet interim mẽs mea: loq̃t inde lingua mea: Amet illũ cor meũ: sermocinet os meũ: Esuriat illũ aĩa mea: sitiat ⁊ caro mea: desideret tota substãtia mea donec intrẽ in gaudium dñi mei q̃ eo trinus ⁊ vnus de⁹ benedictus in secula seculo⁹. Amen.

Beati Anselmi liber qui Prosologion prescribit explicit.

Beati Anselmi de processione spiritussancti ꝓtra grecos: Epistola.

Egatur s a grecis q̃ spũssanctus de filio procedat: sic̃ nos latini ꝓfitemur: Nec recipiũt doctores nostros latinos q̃ ꝑ hoc ꝓbemur. Qui qñ cuãgelia nobis cũ venerant: ⁊ in alio ꝑ trino vno deo credũt ꝑ hoc ꝑ ola q̃ nosti q̃ ꝑ cadẽ re certi sum⁹: spero q̃ auritiũ eiusdẽ spũs sanct⁹: q: si maluntꝰ solide veritati acq̃escere: q̃ ꝑ pinani gsia ꝓtendere: p ꝑ q̃ q̃ ab q̃ ambiguitate ꝓfitẽt: ad hoc q̃ nõ recipiũt rõnabiliꝰ duci possunt. Quio igit̃ mlti sũt qui ꝑ melius me possint efficere: tũ qñ mihi a pluribꝰ iniũgit̃: q̃ petitiõi: tũ ꝑ debito ꝑitat̃ amo: et tũ ꝑ eo⁹ charitate ⁊ religiosa volũtate ñ audeo reclstere: Inuoco eũ dẽ spiritũ scũm: vt ad ꝑ me dignet dirigere. Hac itaq; spe p mee sacrie hũilitate tesciẽtio⁹ alioꝝ relinq̃no: q̃ posthac aggrediar: ⁊ greco⁹ fide arg⁹ bis q̃ credũt ĩ dubitãt ⁊ ꝓfidẽt: p certissimis argumẽtis ad reprobãdũ q̃ ñ credũt: vtar.

B c Redũt quidẽ vnũ ⁊ solũ ac ꝑfectũ esse deũ: nec vllũ eum habere partẽ: ꝑ totũ esse q̃ quid est. Hũc q̃ ꝓfitent eẽ patrẽ ⁊ filiũ ⁊ spiritũscm: ita vt si solus dicatur pater aut filius aut spũssanctus: siue duo simul pater ⁊ filius: aut pat̃ et spũssct⁹: aut filius ⁊ spũssanct⁹: siue tres simul pater filius spũssanctus: idẽ totus ꝑfectus designet deus: q̃nis nõ idẽ significet nomẽ patris aut filij q̃ nomẽ dei. Nõ enim idẽ est esse deũ q̃ est esse patrẽ aut filiũ: Nomẽ aũt spũssancti ideo da spũssctõ alicui⁹ intelligit̃ spũs: ꝑ relatiuo nosse ponit̃. Ratq̃ hũius ꝑ sit spũs ⁊ scũs: ⁊ filius sit spũs ⁊ scũs: nec tñ ꝑ alius spũs: nec filius alicuius spũs sic̃ spũssctus alicui⁹ ẽ spũs: Est enim spũs dei ⁊ spũs ꝑris ⁊ filij. Quis enim greci negẽt de filio illũ ꝓcedere: nõ tamẽ negãt eũ esse spiritum filij. Credũt quoq; ⁊ cõfitent deũ ꝑ deo esse nascẽdo: ⁊ deũ de deo esse ꝓcedẽdo: q: filius deus est de patre deo nascẽdo: ⁊ spũssctũ est de patre deo ꝓcedẽdo. Nec put̃ aũt aliũ esse deũ q̃ nascit̃ q̃ ꝑ q̃ nascit̃: ⁊ q̃ ꝓcedit q̃ de q̃ ꝓcedit: q̃nis scõm nosa significãtia q: est de quo aliq̃s nascit̃: ⁊ est q̃ de aliquo nascit̃: ⁊ est qui de aliq̃ ꝓcedit: pluralitatẽ admittat: ẽm quã plures ⁊ aliq̃ sunt abinniceẽ pater et filius ⁊ spũssctũs. Rã cũ dicit̃ de⁹ esse pater: significat̃ esse de quo aliquis nascit̃: ⁊ cũ nomĩat̃ filius: intelligit̃ esse qui de aliquo nascit̃: ⁊ q̃ndo spũssanctus nominatur: q: nõ absolute spiritũ: ꝑ spm̃ dei intelligimus: monstrat̃ esse qui de aliquo ꝓcedit. Sed cũ dicit̃ quia filius est de patre ⁊ spũssctũs de patre: intelligit̃ q: ꝑ q̃ est filius aut spiritusscũs: habent de patre. Sed alio mõ intelligit̃ filius esse ꝑ patre ⁊ aliter spũssanct⁹. Filius enim ẽ de pr̃e suo: id est de deo qui est pater eius: Spũssctũs vero non est de deo patre suo: ꝑ tñ ꝑ deo q̃ est pũ Ergo filius ẽm q̃ est de deo: dicit̃ filius eius: ⁊ ille de quo est: pater eius: spũssanct⁹ aũt nõ ẽm q̃ est de deo dicit̃ filius eius: nec ille de quo est pater eius. Certũ est enim: q: deus non est pater aut filius aut spũssctũs alicuius nisi dei: nec vlla res est deus: nisi idẽ pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus. Et sicut vnus deus est: sic vnus tñ ꝑ: vnus filius: vnus spũssctus est. Vt ũ fit vt nõ sit in illa trinitate pater nisi eiusdẽ filij: nec filius nisi eiusdẽ patris: nec spũssctus alicuius nisi eiusdẽ patris ⁊ filij. Nec itaq; sola causa pluralitatis est ĩ deo: vt pater et filius ⁊ spũssctus dici nõ possint ꝑ inuicẽ: ꝑ alĩq̃ sicut abinniceẽ: q: predictis duobus modis est deus de deo: q̃ totũ potest dici relatio. Rã quõ filius existit de deo nascẽdo: ⁊ spũssanctus procedẽdo: ipsa diuersitate nativitatis ⁊ processiõis referunt adinuicem: vt diuersi ⁊ aliq̃ abinnicem. Et quãdo substãtia habet eẽ de substãtia: duae sunt ibi relatiões insociabiles: si scõm illas nosa ponant substantie. Cũ enim homo est gignẽdo de homine: dicit̃ hõ de quo est hõ pat: et homo q̃ est de hole: filius. Impossibile igit̃ est patrẽ esse illũ filiũ cuius pater est ⁊ filiũ esse illum patrẽ cuius filius est: q̃nis patrẽ esse filiũ ⁊ filium esse patrẽ: nihil phibeat: cũ vnus homo pater est ⁊ filius: qñ ad aliũ est pater: ad aliũ filius. Nempe cum ita sit pater iacob: et filius abrae: pater est filius: ⁊ filius est pater sine repugnantia: quoniam ad aliũ pater dicitur q̃ ad suũ patrem: ⁊ filius ad aliũ q̃ ad suũ filiũ: patrem autẽ esse in eodẽ illius filium cuius pater est: aut filiũ esse illius patrẽ cuius ẽ filius: nõ est possibile. Ita ergo in deo cũ deus sit pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus: nec sit pater nisi eiusdẽ filij: nec filius nisi eiusdẽ patris: nec spiritus alicuius nisi eiusdẽ patris ⁊ filij: pater nõ est filius aut spũssanctus: filius nõ est pater aut spũssctũs: nec spiritussctũs est ꝑ aut filius. Quippe qñ

filius est de patre ⁊ spūssanctꝰ de patre: nec ille de quo est aliquis potest eē ille q̄ de se est: nec ille qui de aliq̄ est: valet esse is de quo est: sicut iam dictū ē: ideireo nec pater est filiꝰ aut spūssanctꝰ: nec filius siue spūssanctꝰ est pater. Filius aūt vt interim alia causam dicā: qm̄ nōdū ꝓstat q̄ spiritus sc̄us de illo sit ⁊ ꝓcedat: ideo nō est spūsc̄us: nec spūssanctus est filius: q: filius nasc̄do habet esse ō patre: spūssanctus ℞o nō nasc̄do ſ ꝓcedēdo: nec filius pōt esse fons spiritus: nec spūssanctus valet esse ille cuius spiritus est.

c Ꝯ ꝑmissis: quō indiuisibilis
b vnitas ⁊ insociabilis pluralitas in deo se adinuicē habeant inquiramus. Qm̄ aūt hec q̄ dicta sunt pariter credim⁹ indubitanter ⁊ ꝓfitemur: ⁊ nos qui dicim⁹ spiritū sanctum de filio ꝓcedere: ⁊ greci qui nobiscū de hac re nō sentiūt: debemus absq; vlla ambiguitate q̄ ex his necessarie ꝓsequūt: vno ꝓsensu suscipere. Sequit̄ em̄ scōm vnitatis dei que nullas habet partes ꝓprietatē: vt quicq̄d de vno deo qui totꝰ est: quicq̄d est dicit de toto deo patre: dicat̄ ⁊ de filio ⁊ de spūsancto: q: vnusquisq; solus ⁊ totus ⁊ perfectus deus est. Supra dicta vero relationis oppositio q̄ ex eo nascit: q̄a supradictis duobus modis deus de deo ē: ꝓhibet patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū deinuicē dici: ⁊ ꝓpria singulorum alijs attribui. Sic ergo huius vnitatis ⁊ hui⁹ relatiōis ꝓsequētie se ꝓtēperāt: vt nec pluralitas que sequit relationē trāseat ad ea in quib⁹ ꝓdicte simplicitas sonat vnitat̄: nec vnitas cohibeat pluralitatē vbi eadem relatio significat: quatenus nec vnitas amittat aliquā do suā ꝓsequtiā: vbi nō obuiat aliqua relationis oppositio: nec relatio pdat q̄ suū ē: nisi vbi obstitit vnitas inseparabilis. Qꝫ si p exēpla ꝓfōrem⁹: clarior erit. Qualiter quidē vnitatis simplicitas a se excludat pluralitatē que est in relatiuis nominū significatione: facile est cognoscere: ꝓfitemur em̄ q̄a pater nō est filius aut spūssanctus: nec filius pater aut spūssanctus: nec spūssanctus pater aut filius. Sequitur q̄ alios abinuicē et plures eē patrem ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū. Ac pat̄ est deus: filius est deus: ⁊ spūsc̄us est deus. Quid itaq; ꝓsequentius si ꝓdicta ꝓsonaꝝ pluralitas suā seruat ꝓprietatē: q̄ patrē ⁊ filium ⁊ spiritū sanctū plures deos ⁊ alios abinuicē? Sed hoc nullaten⁹ admittit inuiolabilis simplicitas diuinitatis quā vnū solū deū esse credim⁹. Sic repellit vnitas essentie dei relatiuorum ꝓsequentiā. Cōsiderandū quoq; est quō relationū pluralitas obuiet vnitatis ꝓsequētie: si ꝓtius posuerimus aliqua ex his in quib⁹ nulla obsistit oppositio. Dicimus vnū deū esse patrē: ⁊ esse filiū: ⁊ esse spiritū sanctū: ⁊ vnū eundē deū esse sine singuli sine bini sine tres simul dicant̄. Si ergo deus est eternꝰ ꝓpter vnitatē deitat̄: ex necessitate sequit̄ quia eternus est pater: eternus est filius: eternus est spūssanctꝰ. Et q̄n sine singuli sine plures simul sūt vnꝰ deus: nō est nisi vnꝰ eternꝰ. Similis est cōsequentia si deus dicit̄ creator: siue iustus siue aliquid alio⁹ in q̄b⁹ nulla ꝓdicta intelligit̄ relatio. Videamus nūc quō hāc vnitat̄ dei cōsequentiā restringat relatio: Dicim⁹ eñ quia deus est pater. Qm̄ ergo vnus est deus pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus: exigit vnitas dei vt filius sit pī ⁊ spūsc̄us sit pī: sed obuiat relatio que ꝓhibet filiū aut spiritū sanctum esse patrē. Quippe nec natura permittit: nec intellect⁹ capit existentem de aliquo esse de quo existit: aut de quo existit esse existentē de se. Existit aūt filius ⁊ spūssanctus de pī: quare non potest filius aut spūssanctus esse pater: Quis deus sit pater: et vnus idemq; deus sit pater ⁊ filiꝰ et spiritussanctꝰ. Ꝺdiꝫm ⁊ cognoscāt si dicat̄ deus esse filius: vult em̄ vnitatis dei cōsequentia vt pater ⁊ spiritussanctus sit filius. Sed pater de quo est filius: non potest esse qui de se est: Spūs vero sanctus qui existit de patre ꝓcedendo: non est ille q̄ est de patre nascendo. Ꝑtē em̄ dicat̄ deꝰ est spūssanctus: requirit vnitas ꝓdicta patrē quoq; ⁊ filiū esse spiritū sanctū: ſ nec pater ō quo est spūssanctus: potest ille esse qui de se est: nec filiꝰ qui existit de patre nascendo: est ille qui de eodē patre est ꝓcedēdo: id est spūssanctus. Cū aūt apparebit quia spūssanctus est dē filio: tūc quoq; palā erit: q: ꝓpter hoc neq̄t esse filius spūssanctus: ⁊ spūssanctꝰ filius. Cōsideremus adhuc quō supra dicte oppositiōes obsistunt cōsequentie predicte vnitatis: deꝰ est deo. Hoc ergo semel accepto quoniā idē deus est pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus: sequitur scōm hanc idēntatem vt deus pater sit deus de deo ⁊ deus de quo est deus: ⁊ siliter filius deus de deo ⁊ deus de quo est deus: ⁊ eodem mō spūssanctus. Ut cū querere vtrū vnusquisq; sit deus de quo est deus: nō est aliud q̄ cōsiderare vtr singulus quisq; sit deus de deo. Nō em̄ potest deus de deo deus esse nisi pater aut filius aut spūssanctꝰ: ⁊ nisi de patre aut de filio aut ō spiritussancto: Inspiciamus vtrū vnusquisq; sit deus de deo: ⁊ patebit vtrū sit singulus quisq; deus de quo est deus. Sed pater nō potest esse de deo ꝓpter predictā oppositionē. Cū enim nō sit deꝰ nisi aut pī aut filiꝰ aut spiritussc̄us: aut duo ex his aut tres simul: nō pōt eē deꝰ pī de deo nisi aut ō pīe ō de seipō: aut ō filio aut ō spiritusc̄o: aut ō duob⁹ aut ō trib⁹. De seipō nō pōt esse: q: existens de aliq̄ est de quo existit nō potest idem esse. De filio nō est: quia filius est ō ipso et ideo nō pōt esse de filio. De spiritusancto nō est: quia de illo est spiritussanctus: nec valet ille esse qui de se est. De duobus vel de trib⁹ simul nequit esse pater: ꝓpter eandē oppositionis rationē. Filiū vero deū necesse est esse de patre deo: quia pater nō est de illo. De filio vero hoc est ō seipso esse nequit: quia nō est idē existens de aliquo ⁊ de q̄ existit. Utrū aūt sit de spiritusancto aut spiritussanctus de illo: post monstrabit: Ex primo dicemus de spiritu scō ſ scōm consequentiā ꝓdictā sit de patre ⁊ ō seipso. De patre quidē necesse est eū esse: quia nulla obuiat oppositio: nō em̄ est pater ō illo. De seipso vero ſ possibile est eum esse: quia nō potest existens de aliquo ⁊ de quo est idem esse. In his omnib⁹ nihil obuiat cōsequentie vnius idēritatis niſi aliqua de supradictis oppositio. Qꝫ vero i his cognoscāt: in omnib⁹ que de deo dicuntur imutabiliter euenire necesse est.

Hinc querendū est per supra
n dictas irrefragabiles rōnes:
D vtrum filius sit de spiritusancto: aut spiritussanctus ō filio. Dico quia sicut per supra dictam rationē aut pater est de filio: aut filius de patre: aut ō spiritusancto pater: aut spiritussanctus de patre: ita est aut filiꝰ de spiritusancto: aut spūssanctus de filio. Qꝫ qui negat: neget etiam necesse est vnū solū deū esse: aut filium deum esse: aut spiritū sanctū deū eē: aut deū esse de deo: quia ex his sequitur q̄ dico. Amplius: nō est filius aut spūssanctus de patre nisi de patris essentia q̄ vna est illi cum filio ⁊ spūsc̄o. Cū ergo dicit̄: quia filiꝰ est de deo patre: si idem deus est pater ⁊ spūssanctꝰ: sequit̄ scōm vnitatē deitatis vt sit etiā de spūsancto. Eodē mō quādo ꝓfitemur spiritū sanctum esse ō deo patre: si idē deꝰ est pī ⁊ filius: sequit̄ scōm eandē deitat̄ vnitatem vt sit ⁊ de filio. Ex his igitur aperte cognoscimus: quia aut filius est de spiritusancto aut spūssanctus

Beati Anselmi Epistola

de filio: qñ vtrũ qz nequit esse verũ aut falsũ. Necesse est ꝙ spiritũsanctũ esse de filio si pot monstrari filiũ non esse de illo. Nã si ꝺo dicit non sequi filiũ esse de patre ⁊ spiritusctõ quoniã vnus est deus pater ⁊ spũssanct⁹: etiã si nõ opponit aliõ: aut spiritũ sctũ esse de pte ⁊ filio: qñ vn⁹ ē de⁹ pater ⁊ filiꝰ: ꝯiuis nõ sit filiꝰ de spiritusancto: consideret qz eũ est de⁹ de deo: aut est totus de toto: aut pars ꝺ parte aut pars de toto: Sz de⁹ nullã habet ptem. Impossibile igit est vt si deus est de deo: vt totꝰ sit ꝺ parte: aut vt pars de toto: aut vt pars de parte. Necesse est igit: vt si est deus de deo: totꝰ sit de toto. Cũ ꝙ filiꝰ dicitur esse de deo qui est pater ⁊ spiritussanct⁹: aut alius totus erit pater: alius totus spũssanct⁹: vt de toto patre sit: ⁊ nõ ꝺ toto spũsctõ: aut si idẽ totus deus est pater ⁊ spũssanct⁹: ex necessitate cũ est ꝺ deo toto quia est vnus totꝰ tam pater ꝙ spũssanctus: est pariter de patre ⁊ spũsctõ si non repugnat aliud. Eodẽ mõ cũ dicit spũssanctus esse de toto deo ꝙ est pater ⁊ filius: aut alius totꝰ erit pater: alius totus filius: vt sit de toto patre ⁊ nõ de toto filio spũssanct⁹: aut cũ est de patre spũssanct⁹ nõ potest nõ esse de filio si nõ est filius de spiritusctõ. Nulla ẽñ alia rõne pot negari spũssanctus esse de filio. Dicet aliꝙs: si qñ vnus deus pater ⁊ spiritussanctus cũ filius est de patre: seꝙt cũ esse de spũsctõ: aut cũ spũsctus est de patre: qz idẽ est deus pater et filius est etiã de filio cũ pater gignit filiũ: necesse est cũ gignere quoꝙ spiritũsanctũ: qz vnus idẽqz deꝰ est filius ⁊ spũssanctus: ⁊ cũ spũssanctus ꝓcedit de patre ꝓpter eandẽ vnitatem deitat⁊ filij ⁊ spũssancti: ꝓcedit et filius de patre ita ꝛ sicut spũsctus. Si vero vnitas deitat⁊ in filio ⁊ spiritussancto nõ illã habet vim consequẽtie vt vterqz similiter sit genitus et ꝓcedẽs: videt qz nõ ex eo qꝺ vnus est deus pater ⁊ spũssanctus: sequit filiũ esse de spũsctõ: aut spiritũ sctũ esse de filio: qñ idẽ deus est pater ⁊ filius vt dicas. Ad qꝺ ego: Habent vtiqz a patre esse filius ⁊ spũssanct⁹: sed diuerso mõ: qz alter nascẽdo: alter ꝓcedẽdo vt alij sint abinuicẽ ꝙ ꝺ qꝺ dictũ est. Et ideo cũ nascit vnus: non pot cũ eo nasci ille qui ꝙ hoc est alius ab eo: qz nõ similiter nascit ꝙ ꝓcedit. Et cũ vnus ꝓcedit: nequit ille simul ꝓcedere qui ꝙ hoc est alius ab illo: qz nõ similiter ꝓcedit sed nascit. Et iõ nõ habet hic vnitas illa vim ꝛsequẽtie: qz pluralitas obuiat que ex natiuitate nascit ⁊ ꝓcessiõe. Nã etsi ꝙ aliud nõ cẽnt plures filij ⁊ spiritussanctus: ꝙ hoc solum essent diuersi. Cũ aũt dico ex eo qz pat⁊ vn⁹ deus est cũ filio aut cũ spũsctõ: seq̃ filiũ esse de spiritusctõ aut spiritum santũ esse de filio: nulla ibi pluralitas generat⁊ que vnitatis obuiet cõsequẽtie: qz nõ vtrũqz dico esse sed alterum tãtũ. Omnimoda igit ⁊ inexpugnabili necessitate concluditur: quia si vera sunt que sup⁊a dixi: nos pariter cũ grecis credere: aut filius ē ꝺ spiritusancto: aut spiritussanct⁹ est de filio. Qz aut ē filius nõ sit de spiritusancto: pala est ex catholica fide. Nõ ẽñ est deus de deo nisi aut nascendo vt filius: aut ꝓcedẽdo vt spiritussanct⁹: Filius aũt non nascit de spiritusancto: Si ẽñ nascit ꝺ illo: est filius spũssanct⁹: ⁊ spũssanct⁹ pater eius: ꝙ alter alterius nec pater nec filius est. Nõ ergo nascit de spũsancto filius: nec minus aptum est qz nõ ꝓcedit de illo: Esset enim spiritus eiusdem spiritussancti: Qꝺ aperte negat: cũ spũssanctus dicit ⁊ credit spiritus filij. Nõ ẽñ potest esse spiritus sui spiritus: Quare non ꝓcedit filius de spiritusancto. Nullo ergo modo est de spiritusancto filiꝰ. Sequitur itaqz inexpugnabili ratione spiritumsanctum esse de filio sicut est de patre.

De processione spũssancti

Quitan negabant greci spũm sanctũ esse deũ de deo sicut est filius deus de deo: qñ ꝓbam⁹ ꝙ hoc illã esse ⁊ ꝓcedere de filio: nec est positũ in illo symbolo: in quo reꝓhendimur ab illis addidisse ꝓcessionem eius de filio. Sed qui hoc putat: negat aut patrem esse deum de quo est spũssanctus: aut spiritũsanctũ esse deũ qui est de patre: aut hoc ꝓm qꝺ est spiritussanct⁹ esse de patre. Ne patrẽ non esse deũ aut spiritũsanctũ: nullus suscipit christianus. Videamus igit vtrũ hoc ꝓm qꝺ est essentialiter sit spiritussanct⁹ de patre: qꝺ quẽdam episcopũ grecis fortitan fauentẽ in Barensi ciuitate senũ nolle sentire. Nam si nõ est ipsum de patre qꝺ est cum sit vnus idemqz deus qui pater: inueniri nequit vnde sit alius a patre. Non ẽñ nisi alius est: quia pater habet filiũ ⁊ spũssanctus non habet filiũ. Per hoc ẽñ ꝓbari põt: quia alij sunt ab inuicẽ: nõ tamẽ hoc est causa vt diuerse sint ꝑsone. Quippe si duo sint homines quoꝝ alter habeat filiũ: alter nõ: ꝯuincis ꝙ hoc ostendi possint eẽ diuersi: nõ tamẽ ob hoc alij sẽ ab inuicẽ: qz quoꝙ mõ se habeant: in habẽdo vel nõ habendo filiũ: diuersitat⁊ tamẽ non amittunt: Ita ꝺ patre ⁊ spũsancto: nõ qz alius filiũ habet: alius non habet: idcirco sunt diuersi: sed qñ diuersi sunt: idcirco nihil ꝓhibet eos in habẽdo ⁊ nõ habendo filiũ esse dissimiles. Similiter responderi potest si ideo alius dicit qz nõ ab illo ꝓcedit spũssanct⁹ sicut ipse ꝓcedit a patre: Quippe vt ꝝ illos loquar qui negant spiritũsanctum de filio ꝓcedere: sicut nõ est hec causa: quia spiritũsanctũ filius de se ꝓcedentẽ nõ habet sicut pat⁊ vt alius sit a patre: sequeret⁊ eũ vt si spũssanctus ꝓcederet de filio: filius nõ esset alius a patre: ita ꝙ hoc non est spiritus sanctus a patre alius: quia nõ habet filiũ: aut spiritũ de se ꝓcedentẽ sicut pater. Et quẽdamodũ filius nõ ideo est alius a patre: quia patrem habet ⁊ pater non habet patrẽ. Si cui pat⁊ haberet patrẽ: alius tã esset a patre: ita spũssanct⁹ quia de aliquo ꝓcedit et pater a nullo: non ꝓpter hoc est alius a patre: quia si pater ab aliquo ꝓcederet: nõ minus tamẽ esset alius a patre de quo ꝓcedit. Valã igit est qz nõ ideo est spũssanct⁹ alius a patre: quia nõ habet filium: aut spiritũ sanctũ de se ꝓcedentẽ sicut pater: nec qz de aliquo ꝓcedit ⁊ pater de nullo. Sed neqz ꝙ hoc intelligi põt esse a patre alius: quia est spiritus patris si de illo nõ habet esse. Potest ẽñ intelligi aliquis alius ab aliquo prius ꝯ sit ille: ꝯuis alterius nequeat esse nisi sit alius: vt cũ dicit homo dominus alteri⁹: aut homo alterius domini⁹. Prius ẽñ intelligit⁊ alis ab illo cuius esse dicit ꝯ sit eius dñs vel hõ. Sic itaqz si spũssanctus nõ est de patre: nihil ꝓhibet eum intelligi prius aliũ ab illo ꝯ sit illius. Quare nõ facit ilium aliũ esse a patre hoc qꝺ spiritus⁹ ē si ꝙ hoc non habet vt sit alius ab illo ꝙ qꝺ est spũs illi⁹: Sicut filiꝰ ꝙ hoc est alius a patre: ꝙ quod est filius eius: quod nõ est aliud nisi qz de ipso exitit nascendo. Videt itaqz qz spũssanct⁹ nõ sit ꝙ aliud a patre alius nisi qz ab illo habet esse qꝺ est: ꝯuis alio tno modo ꝯ filius. Innesligem⁹ tamẽ hoc diligentius: vtiqz aut postꝯ fuit spũssanctus hoc qꝺ est cõtigit illi alium esse a patre: aut in existẽdo habet vnde alius est. Cõtingit enĩ aliquẽ esse qꝺ est prius ꝯ sit alius ⁊ cõtingit aliquẽ alium ĩ existendo fieri: prius aũt quẽꝯ esse alium ꝯ sit hoc qꝺ est: nõ est possibile. Nam qz primus homo prius ꝯ de illo esset homo aliquis: erat ipse homo: sed nõ alius erat cum ℞o exitit de illo aliquis: ⁊ ille de quo exitit postꝯ hic fuit factus est alius: ⁊ qui de illo exitit simul habuit esse: ⁊ alius factus est. Aut ergo spũssanct⁹ sicut dixi postꝯ fuit factus est a patre alius: aut habet ĩ existẽdo ꝓpter qꝺ alius dicit. Sed si postꝯ fuit cõtigit illi aliũ esse a patre cũ nõ

sit alia psona nisi qñ ali⁹ ē ab illo: nō fuerūt ille sp tres psone: q: ista nō sp fuit sī nō semp fuit spūs sanct⁹ alius a patre. Quō itaq; falsa sunt hec: pater: qñ in existēdo habet vnde alius est. Esse aūt nequit: nisi aut ex aliquo sicut filius: aut ex nullo sicut pater. Qō si ex illo quēadmodū pī existit: aut ita existit vnusqsq; p se vt neuter ab altero quicq̄ habeat: ꝫ sit duo dij pater ⁊ spūs sanctus: aut qñ vn⁹ deus est ſ vterq; de alt̄o est penitus: nihil inueniri valet i fide christiana vnde sint ab inuicē alij: sed vn⁹ idēq; pater ⁊ spūs sanctus ⁊ vna psona: q̄ vera fides abhoret. Nō est ergo verū spūs sanctū a nullo esse. Si aūt est ab aliq̄ nō est nisi ex deo qui est pater ⁊ filij ⁊ spūs sanct⁹. Sed a seipo nequit eē: qñ nulla psona a seipsa pōt existere nisi sola patr⁹. Quare si ḡo eū negat esse a filio: negare nequit illū a patre esse. Si quis aūt dicit: quia licz non habeat esse de patre: tamē p̄ pcessionem alius potest intelligi. Ad hoc ḡz respondendū arbitror: ne possit aliquid in hac questiōe nostre obijci assertioni: eni nostra responsio non obnieret: nec mireſ aliquis me tñ in hoc cōmorari: qñ non parue auctoritatis erat ille inter suos quem sensi non sentire spīrituſsanctū. hoc qō est habere ex patre: nec tūc habui oportunitatē respondendi.

Si ergo sanctū spīritū dicere
q vult ex sola pcessione alium
esse a patre: licz nō sit ex illo: intelligit aut idipsuz esse pcedere de patre: solūmō qō est mitti vel dari a patre: vt cū mittit vel dat cum pater: tūc tñ procedat a patre: aut hoc esse pcedere qō est de patre esse si idē est pcedere qō est dari vel mitti: pcedit patr⁹ a filio: sicut a patre spūs sanct⁹: qñ ab illo similr mittit ⁊ dat. Itē si nō est aliud spūsancto pcedere ꝫ mitti vel dari: nō ē alt⁹ a pte: nec pcedit a patre nisi cum dat vel mittit qō nemo puto intelligit. Semper eni est alius a patre spūs sanctus etiam ante creaturā: non aūt dat vel mittit nisi creature: nec tamē dicendū est qō accidat ei dari vel mitti. Nā cum ipse sit vbiq; ⁊ immutabilis: accipīri quidem accidit aliquid: q: circa illū fit qō prius nō erat ⁊ abesse potest: circa spīritū sanctū ℞o nihil fit qō non erat. Cum eni cecus in luce nō sentit lucē: nō magis nec minus habet aliquid lux: etsi depulsa cecitate sentiat cecus lucē: circa illū fit motus nō circa lucē. Patet itaq; nō esse spūsanctū alius a patre p sic intellectā pcessionē: vt non sit aliud illi pcedere ꝫ dari vel mitti. Est quoq; patens eum p pcessionē habere esse de patre: ⁊ p hoc aliū esse a patre: sicut filius non per aliud est a patre alius ꝫ per hoc quia de illo existit. Est igitur deus de deo ⁊ pcedit de deo: q: ⁊ ipse est de⁹ ⁊ pater deus: de quo ē ⁊ pcedit. Et si dicimus duos spūsancti posse nominari pcessiones: vnā qñ existit de pte: alterā qñ dat vl mittit: Nō puto hoc esse negandum si vnaquaq; in suo sensu accipit. De illa quippe pcessione qua dat vel mittit: non incōgrue dominū sic dixisse intelligim⁹: Spiritus vbi vult spirat: ⁊ vocē eius audio ⁊ nescio vnde veniat aut q̄ vadat. Sic eni hoc potuisse dici videt: Nescio vnde procedat aut quo recedat. Cum eni datur quasi de occulto venit ⁊ pcedit: cum ℞o subtrahit vel ut ad occultum vadit ⁊ recedit. De hac pcessione potest dici: quia idem illi est pcedere qō mitti. Sine igitur nō procedat nisi existendo de patre: sine non nisi cum datur aut mittit ad sanctificandā creaturam: sine vtroq; modo pcedat: sequit vt procedat de filio. Si enim est ō patre: deus est de deo: vnde probat vt dictū est esse q̄ de filio ⁊ pcedere ab illo. Ratq; pcedit de quo est ⁊ de illo existit a q̄ procedit. Si ℞o tunc tñ pcedit cū mittitur vel datur: pcedit a filio a quo datur ⁊ mittit. Nō si vtroq; modo pcedit: parit vtroq; modo pcedere cognoscat a filio. Ecce videmus spi

ritū sanctū esse de deo ⁊ procedere de deo: qō nō est positum in ꝓfato symbolo. Si ergo ideo negāt eum esse ⁊ pcedere de filio: quia ibi tacetur: negent esse similiter eum de deo ⁊ pcedere: quia ibidem nō dicitur. Aut si hoc differi nequēūt: non timeant cōfiteri nobiscū spīritūsanctū esse ⁊ pcedere de filio: quoniā hec in eodem symbolo nō inueniunt. Ac si dicent: satis ibi significat: quia est ⁊ pcedit de deo: quia a patre pcedit: q: pater est deus: ⁊ nos similiter dicim⁹: quia aperte monstrat pcedere de filio: cum dicit pcedere de deo: quia filius est deus. Interrogo eni vtrum ideo intelligendus sit spūsanctus esse de patre: quia de deo est: aut idcirco esse de deo: quia est de patre: licz eni inuicem alterū altero probet. Si eni est de patre est de deo: ⁊ si est de deo est de patre: qñ nulla supradicta obuiat relatio: non tamen similiter inuicē sunt alterū alterius causa. Nā si esse spīritūsancti de patre est causa vt sit de deo: cum dicit esse de patre: nō est intelligendū qō sit de hoc quod pat est deus: id est de diuina essentia: sed de hoc qō deus pat est: id est de hoc vnde refert ad filiū. Erit igit diuina essentia in spūsancto: non de deitate patris: sed de relatione: qō stultissimū est dicere. Quis ⁊ si hoc velit aliquis accipere: nō minus sequit spīritūsanctū de filio ꝫ de patre procedere. Nempe nulla relatio ē patris sine relatione filij: sicut nihil est filij relatio sine patris relatione. Si ergo alia nihil est sine altera: nō potest aliquid de relatiōe patris esse sine relatione filij. Quare sequit spīritūsanctū esse de vtroq; si est ō vna. Itaq; si est de patre ſm relationē: erit simul ⁊ de filio ſm eūdem sensum. Verum quia nemo tam insipiens est qui hoc opinet. Credendū ⁊ confitendū est ideo de patre spīritūsanctū esse: quia est de deo. Non aūt magis est pater deus ꝫ filius: sed vnus solus verus deus pater ⁊ filius. Quapropter si spīritūsanct⁹ ē de patre: quia est de deo qui pater est: negari nequit eē quoq; de filio cū sit de deo q̄ est filius.

Consideremus etiā q̄d dñs di- H
c cit in euangelio: Hec est vita eterna: vt cognoscāt te solū verū deum ⁊ quē misisti iesum christū. Aut ergo ita intelligēd⁹ est iste solus verus deus: vt cū nominamus solum patrē nō significet ille solus verus deus: neq; quādo nominamus solū filiū: sed tūc solūmodo intelligat iste solus verus deus: quādo simul dicim⁹ patrē ⁊ filiū. Aut solus verus deus intelligit: cū nominam⁹ aut solū patrē: aut solum filiū: aut si solo patre nominato: aut solo filio: nō intelligit solus verus deus sine adiectiōe nois alterius: nō est pfectus neq; filius pfect⁹ deus: si est deus cōposit⁹ ex patre ⁊ filio. Sed credim⁹ patrē esse pfectū ⁊ solū verū deū: ⁊ filiū similiter pfectū ⁊ solum verū deum. Cū ergo nominam⁹ patrē solum: aut filiū: nō aliud intelligimus excepta relatione qua referunt ad inuicem: cū solum verum deum ⁊ eundē quem in vtriusq; platione cognoscim⁹. Itaq; cū dixit dñs: Hec est aūt vita eterna vt cognoscāt te solū verū deū ⁊ quē misisti iesum christū: si addidisset dicens: ⁊ de hoc solo vero deo procedit spūsanct⁹: quis auderet separe filiū ab illa pcessione cū ille solus verus de⁹ nō magis aut min⁹ sit pater ꝫ filius? Quapropter si idem solus verus deus intelligit cum solus pater dicit aut filius: ⁊ cū ambo simul nominant: quid aptius ꝫ quia de solo vero deo qui pater est ⁊ filius pcedit spūsanctus: cū dicit a patre pcedere? Quare sicut intelligeret de filio pcedere si idem filius dixisset de solo vero deo illū pcedere: qñ dixit se ⁊ patrē solū verum deū esse: ita cum dicit eum de patre pcedere: absq; dubio eum de se significat procedere. Dicit etiā dominus: Paraclytus spūsanct⁹ quē mittet pater in nomine meo. Et cum aūt venerit ille paraclytus quē ego mittā

Joh. 17.

Joh. 14. Joh. 15.

vobis a patre. Quid ergo intelligendū est cū dicit: Quē mittet pat̄ in nomine meo: an qz spūs sanctus habebit nomē eius: et cū mittet pater spiritū sanctū: idem sit qđ mittere filiū? Sed qđ ait: Nē ego mittā vobis a pātre nō recipit būc sensum: qz eundē ipm spūs quē mittit pater: mittit filius. Neqz mittit filius filiū. Deniqz nullā legimus et nūo negamus spūsanctū esse filiū. Quid itaqz est: Quē mittet pāter in nomine meo: nisi quē pat̄ mittet: filius ās mittet? Sic cū dicit: quē ego mittā a patre: nō est aliud q̄ ego mittā et pāter. Filius nāqz ē nomē illi⁹ q̄ dicebat: mittet pater in nōie meo. Nō est q̄ aliud: Mittet pāter in nōie meo: nisi mittet pāter in nōie filij. Quid igit est: mittet pāter in nomīe filij: nisi mittet pat̄ tanq̄ si mittat filius: vt in missione pāris missio intelligat filij? Quō vo ait: quē ego mittā vobis a pāre: quō intelligendū est? Utiqz a quo cū mittit filius ab eo mittit: Mittit autē cū a patre. Ergo a patre mittit. Sed ille mittit a quo mittit. Pat̄ itaqz mittere intelligit cū filius dicit: Ego mittā a pāre. Quid est q̄: Ego mittā a pāre: nisi ego mittā tanq̄ si pater mittat: vt vna et eadez sit missio mea et patris? Cū itaqz filius tanta diligētia ostēdat vnā esse missionē patris et suā: vt nec pater mittat nisi cū filius mittit: nec filius mittat nisi cū mittit pater: Quid vult significari: aut quid vult intelligi: nisi qz nō aliter se habet ad patrē spūs sanctus et aliter ad filiū: nec magis est vnius q̄ alterius. Quod ē nimis difficiler: imo impossibile est ostēdere quō nō procedat ab vtroqz. Unde cū est filio cum patre dare simul vel mittere spūsanctū: et hunc esse vtriusqz si simul non est de vtroqz? Cur cū magis dat filius spūsanctū q̄ spūs sanctus filiū? Aut cur magis spūs sanctus ē filij q̄ filius spūs sancti nisi qz filius nō est ita de patre simul et de sancto: sicut spūs sanctus ē de patre simul et de filio? Si q̄ spūs sanctus non est de filio nō detur a filio: nec dicat esse filiq̄ ē filius nō dat a spūsancto: nec dicit esse spūs sanctus: qm̄ nō est ō spūs sancto. Si aūt dicit qz spūs sanctus mittit etiā filiū: sic id ēt ipe dicit p ppheta. Et nunc dns deus misit me et spūs ei⁹: hoc fm hoiem quē gerebat intelligendū est q̄ patris et spūs sancti vna volūtate et dispositiōe mūdū redemptum fuit mūdo apparuit. Quero tū ab his q̄ negāt spūsanctū esse et procedere de filio: quō intelligāt cum sic esse spūs filij vt filius tanq̄ suū spūs illū mittat: An putant qz pāter dedit filio spūs suū tanq̄ a se nō habēti: aut enī habet a se: aut ab alio. Sed ab alio non pōt habēre nisi a pāre. Accepit igit a patre a quo habet et dedit ei pater spūs sanctū vt a se nō haberi. Hic ostēdāt cū eqles sint pater et filius et spūs sanctus et vnusqđq̄ sibi sit sufficiens: que fuit causa: vel que indigētia filij vt pater daret ei spiritū suū magno q̄ spūsancto filiū suū. Nō negam⁹ hoc modo habere filiū spūsanctū a patre: quia a quo habet esse: ab eo habet vt de se spūsanctū existentē habeat: sicut pater: qm̄ idē esse est patris et filij. Nō est enī idem accipere a patre essentiā de qua procedit spūs sanctus et accipere a patre spūsanctū. Cū enī dicit habere a patre essentiā de qua spūs sanctus procedit: nulla mōstrat indigentia filij. Cū vo dicit: qz filius accipit a patre spūsanctū quē ō se nō habet sicut pater: videt significari filio q̄si minus aliquid hoc q̄ habeat pat̄: et velut ad supplementū ei dare spiritū sanctū. Sed non apparet cur magis egeat filius spūsancto q̄ spūs sanctus filio. Si enī respōdet ad hoc datum esse spiritū sanctū filio: vt cū ipe cum patre quo qz daret eundē spūsanctū: par illi cū patre grā impetraret. Terrena est hec opinio et lōge ab intellectu diuinitatis extranea vt tanq̄ hō homini deus deo indigēti subueniat. Nā qz si dat pat̄ spiritū sanctū filio: dat deus deū deo: pater enī deus et filius deus et spūs sanctus deus et vnus id emqz deus. Non autē legimus deū a deo deū accipere: nisi hoc dicat cum deus ē de deo: vt filius et spūs sanctus. Dicit ergo spiritus sanctus filij spiritus: nō ob aliud nisi qz ex ipso est.

Est. 48.

D Est resurrectionē legimus: qz p insufflauit dominus in discipulos suos: et ait illis: Accipite spiritū sanctū. Quid sibi vult ista insufflatio? Scimus enim quia flatus ille q̄ de ore eius tūc processit: nō erat spiritus sanctus. Non ergo credimus illam insufflationē sine aliquo mysterio factam esse. Quid igitur recitus hic intelligi potest aut apertius: q̄ hoc ideo illum fecisse vt intelligeremus spiritū sanctū de illo procedere. Ac si diceret: Sicut videtis hunc flatum p quem vobis spiritū sanctū: sicut sensibilibus insensibilia significari queunt: significo de intimo corporis mei et de psona mea procedere: ita scitote spiritū sanctū quem vobis per hunc flatum significo: ne secreto veritatis mee et de mea psona procedere. Unam enī psonam verbi et hominis et in ea duas naturas: diuinā scilicet et humanā credimus et confitemur. Sed dicent forsitan: flatus vtiqz ille non erat de substantia humana: et tū q̄si suū illū emittebat. Quapropter docemur p huiusmodi spiritus sancti dationem: qua eum dat filius spiritū sanctum: dat et mittit suum spiritum sed nō de sue diuinitatis essentia. Dicant igitur si qui hoc opinant: qua sicut flatus non est humana natura cum emittit ab homine: ita spiritus sanctus non est diuina substantia: cū datur vel mittit a deo filio: qō nullus confitet christianus. Dicāt etiā cum audiūt: Verbo domini celi firmati sunt: et spiritu oris eius oīs virtus eorum: Si ibi non negant intelligendum per spiritū oris domini spiritū sanctū: non illum esse de essentia domini eius oris spiritus dicat: quia spiritus qui ex ore solet hominū procedere: non est de substantia illius de cuius ore procedit. Qz si non audent dicere spiritū scilicet deum nō esse de essentia dei: et per verba rerum scribtium: id est per spiritū oris intelligit spiritū sanctum de secreto eius essentie procedere: cuius oris spiritus dicit: fateant etiam eundē spiritum sanctum de illius essentia procedere: cuius labiorū spiritus dicit. Regum enim i ppheta de christo: Quia spiritu labiorū suorū interficiet impiū. Aut ergo ostēdant diuersitatē inter spiritum oris et spiritū labiorū: quod fieri nequit: aut pariter cōcedant spiritū sanctū procedere de illo cuius oris et de illo cuius labiorum spiritus defignatur. Et si dicunt nequaq̄ per spiritum labiorum ibi intelligi spiritus sanctus debere: sed verba ꝓdicationis eius: que ex isto aerio spiritu humano ipse formauit: quia verbis suis interficiet impium: cum docendo ab homine auertit impietatē. Nō vtiqz hoc faciunt verba sensibilia et iste spiritus sensibilis: sed spiritus sanctus de quo dicit deus per ppheram: Auferam cor lapideum de carne vestra: et dabo vobis cor carneum: et spiritum meū ponam in medio vestri. Spiritus ergo sanctus interficit impiū: cū cor eius conuertitur ab impietate ad pietatem. Qđ si intelligimus in illo impio antichristū quem dominus iesus interficiet spiritu oris sui: nō puto q̄ aliquis attribuat virtutem illā spiritui vocis humane tantū quātū spiritui diuino. Si ergo spūs sanctus intelligitur in his dictis: cum paruus dicat spiritus oris domini cuius verbo celi firmati sūt: id est patris: et spiritus oris domini ihu: et spiritus labiorum eius: nō apparet cur magis intelligi debeat procedere de ore patris q̄ de ore filij. Et si per os patris intelligimus essentiā patris: Nō ens est aliud os eius q̄ essentia eius: vt sicut verbū domini est ō essentia ei⁹: ita spūs oris ei⁹ nō sit nisi de essentia eius: quid apertius q̄ sicut spiritus oris patris est ō essentia patris et procedit ita spiritus oris et labiorū filij

Ps. 32.

Esa. 11.

Ezech. 11

de filij essentia sit ⁊ procedat. Puto esse quia nemo intelliget simpliciter vbi dictū est: Verbo domini celi firmati sunt: ⁊ spiritu oris eius omnis virtus eorū: verba transitoria ⁊ spiritū q̄ de hoc aere assumpsit p loquētis os emittit: ꝑ quomodocūq; hoc aliquis exponere conetur: sufficit q̄ illa insufflatiōe dominū discipulos eius fecisse mentionē: factum est ad significandū quia de eiusdē ꝑsone secreto ꝓcedebat ille spiritus quē dabat: de cuius occulto spiritu ille ꝓcedebat quē insufflabat. Dentq; cū scḗtura diuina significat aliq̄ secretū p sensibilium similitudines: non per omnia q̄ significant et significant: similia possunt esse. Non enī hoc esset similiter do sed idemtitas: nisi forte quis dicere voluerit illam insufflationem ita simpliciter esse factam a sapientia dei sine omni spirituali significatiōe: Sed neminē puto ita insensatum vt hoc sentiat. Item filius dicit de spūsancto: Non enim loquet a semetipso: sed quecūq; audiet loquetur. Quid ē: Nō loquet a semetipso: nisi ab alio habet q̄ loquet? Et q̄d est: ab alio habebit q̄ loquet: nisi ab alio habebit scientiaz eorum que loquet? Unō posset dici: Nō loquet a seipso: addidit: sed quecūq; audiet loquet. Quid est audire spiritūsanctū: nisi quasi discere? Et quid ē discere nisi scientiā accipere? Si ergo scḗtia eius nō est aliud nisi essentia eius: ab illo habet essentiā a quo audit ea que loquet: ⁊ que docet: quoniā idē est illi loqui q̄ docere. Non audit autem nec habet essentiam ab alio nisi a patre ⁊ filio. Verū si habet esse a patre sm supra dictā rationem: habet etiā ꝑ a filio. Unde ⁊ idem filius dicit: Ille de meo accipiet ⁊ annunciabit vobis. Quippe quid est aliud hoc dicere: q̄ a me audiet: hoc est a me sciet quod annūciabit vobis? Cū dixit: Quecūq; audiet loquetur: non determinauit a quo audiet. Cum ꝛo ait: De meo accipiet: ne ḡ soli patri attribuat: quod ab alio audit: aperte se esse a quo sicut a patre scientiā sine essentiam accipiat: demōstrat. Sicut enim cum dicit: Nō loquet a semetipso: sed quecunq; audiet loquet: significat ab eo esse ⁊ procedere a quo audit: Ita cū profert filius: De meo accipiet: palam ostendit eum de suo: hoc est de essentia sua essentiam habere ⁊ ꝓcedere. Quod enim diuina essentia non est: sub spiritusancto esse nec ipse accipit aliquid de hoc quod sub se ē. Quare cū filius dicit: De meo accipiet: non aliud ibi suum significat q̄ suam essentiam. Illud forsitan quod dicit filius: de meo accipiet: aliter conabunt intelligere q̄ ego exposuerim. Sed quid dicet vbi ait: Nemo nouit filium nisi pater: neq; patrem quis nouit nisi filius: aut cui voluerit filius reuelare? Audiuimus: q̄ nemo nouit patrem aut filium nisi pater: aut filius: aut cui reuelat filius. Non dicit autez: nemo: quasi nullus homo: sed acsi diceret: nullus omnino. Quippe si hoc intelligeret: non addideret: nisi pater: quia pater nō est homo. Et cum ait: neq; patrem quis nouit. In hac monosyllaba dictione videlicet quis: non magis intelligit humana q̄ quelibet ꝑsona. Omnino igitur nullus habet hanc noticiam nisi pater ⁊ filius: ⁊ cui filius idem reuelat. Aut ita q̄ spūssanctus non cognoscit patrem ⁊ filium: quod impiū est opinari: aut filius reuelat ei sui et patris scientiam: que nō est aliud q̄ ipsius eiusdem spiritusancti essentia. Or si dicunt: quia licet filius ḡtum ad ꝓnunciationem attinet: nullū ad hanc admittit noticiam nisi se ⁊ patrem: ⁊ cui ipse reuelat: non tamē spiritūsanctū: aut ab illa separatū: aut illum a filio accipere fatendum est: quoniam pater ⁊ filius nō se cognoscunt: nisi ꝑ hoc q̄ vnum sunt cum spiritusancto. Et ideo cum ait: patrem ⁊ filium inuicem se nosse: intelligēdus est simul

Pō.32.

Joh.16.

Ibidem.

Matth.

spūs sancti de filio.

Nemo nouit filium nisi pater et cui voluerit filius reuelare. Spūs sanctus intelligit.

spiritusanctus. Et cum reuelat filius non spiritusancto sed creature reuelat. Si inq̄s ꝺ nō: non statim cōstāter inferem⁹: Ergo si vbi agit de hoc verba ponit q̄ pnunciāt negat spiritūsanctū nosse: nisi reuelante filio patrem ⁊ filium: dicunt nos non tātum verba attendere debere quantū vnitatem essentie: que vna tribus et inseparabilis est: multo magis debem⁹ huius veritatis seruare: cōsequētiaz de qua supra locut⁹ sum cum eā nullo: aut scripto: aut sensu negat auctoritas: nec profert aliquid qđ contrarium sit: aut aliquo modo repugnet. Eligant itaq; greci vnū de duobus si aperte volunt veritati resistere: aut ices spiritūsanctū non nosse patrē aut filiū nisi reuelante filio: aut ꝓpterea quia in hoc q̄ p se cognoscit pater ⁊ filius vnū sunt cum spūsancto: q̄n ipsi dicunt se nosse cōsequi ex necessitate: vt in eadem noticia intelligat spiritusanctus. Nempe nihil est medium si volunt hanc noticiam a spūsancto aut veritatē a verbis penitus abdicare: Quę vtraq; execrat vera confessio. Sicut enim ait veritas: Nemo nouit filiū nisi pr̄ neq; pr̄z q̄s nouit nisi filius: ⁊ cui voluerit filius reuelare. Si quidem etiam spiritūsanctū nosse patrē ⁊ filiū p reuelatiōē filij: habet a filio nosse: qđ nō est aliud illi q̄ esse. Est igit ⁊ procedit a filio: q̄n ab illo ꝓcedit a quo est. Si autē dicunt: cum pater ⁊ filius dicunt nosse se: quia essentia p quā se nosc̄t eadē est spūsancto: cōsequi spiritūsanctū eiusdē esse consortē noticie: cū legit illū a patre ꝓcedere de quo ait filius: Ego ⁊ pater vnū sumus: confiteanē nobiscū: ꝓpter essentialez identitatem patris ⁊ filij: illū a filio ꝓcedere. Ꝯ Nō obijcit cum dicit: filiū a patre nasci: ⁊ spiritūsanctū a patre ⁊ filio ꝓcedere: quia quoddā gradus ⁊ quedā intervalla cōstituim⁹ q̄n spūsanct⁹ esse nō posset nisi filius ꝑ nascat a ꝑe vt posterior: filius sit spūsancto: ⁊ ideo rectius dici q̄ parit sint a ꝑe filius nascēdo ⁊ spūsanct⁹ procēdo: ita vt nec filius a spūsancto sit: nec spūsanct⁹ a filio: sicut splēdor ⁊ calor pariter sint ex vno sole: nec splendor a calore est: nec calor a splēdore. Si inq̄s ꝺ aliqđ nē obijcit assertiōi: Rādem⁹: Nos nec gradus q̄ntitatis ponim⁹ in deo q̄ vnus est: nec in existēdo filiū de patre: aut spūsanctū de patre ⁊ filio intervalla ī eternitate q̄ est extra oēm ꝑtem statuimus. Sitq; ergo oēs christianā fidē tenētes q̄fitemur: nec minor ē: nec posterior ē filius ex patre: cuius nō nisi de illo sit. Ita q̄q nos q̄ dicim⁹ spūsanctū de filio esse siue procedere: nec minor ē: nec posterior ē cum filio fatemur. Nempe cuius splēdor ⁊ calor de sole ꝓcedit: nec possint ex nisi sit ille de quo sūt: nihil tū ꝑtis aut posterius in tribus: in sole: a splēdore: ⁊ calore intelligimus: imo ita q̄s min⁹ cū hec in rebus creatis ita sint: ī eternitate que tpe nō claudit ꝓdicte tres ꝑsone ī existēdo susceptibiles intervalli possint intelligi. Quod autē dicit: quia filius ⁊ spūssanctus sic possunt esse de solo patre: vt nec filius sit de spūsancto: nec spūssanct⁹ de filio: sicut splēdor ⁊ calor simul ꝓcedūt de vno sole: vt alter non sit de altero: non recte hoc nobis opponit. Cum enī dicimus filium de patre: ⁊ spiritūsanctū de patre esse: filiū fatemur deū ⁊ spiritūsanctū deū esse de patre deo: ⁊ has tres ꝑsonas vnū solum deū esse: ⁊ idipm esse de eodem ipso. In sole ꝺo nō dicimus solē esse de sole: cum splendor aut calor est de sole: nec idipm esse solem: ⁊ qđ est de sole: nec illa tria vnū esse solē. Nam si sol ⁊ splendor vnus esset sol: aut si sol ⁊ calor similit vnus esset: necesse esset aut splendorem esse de calore cū esset de toto sole: qui idipm esset qđ calor: aut calorem de splēdore esse q̄ de sole haberet esse q̄ nō a splēdore is differret essentia. Porro tamē filius ⁊ spiritūsanctū ita pariter esse de solo patre: sicut calor

Joh.10.

Matth.11

Sol splēdor, calor sic simul ex sole ꝓcedūt

ꝛ splendor: sunt de vno sole. Sed si ita est: vnde habent qui hoc dicūt q̄ spiritūsanctū confitent esse filij: ꝛ filium negant esse spiritumsancti? Nā sicut nulla ratio admittit vt calor: sit splendor: aut splendor calor: ita non patit veritas vt spiritussanctus magis sit filij q̄m filius spiritussancti. Quapropter si negare nō audēt spiritūsanctū esse filij: negent filiū ꝛ spiritūsanctū ita esse pariter de solo patre: sicut sunt splēdor ꝛ calor de vno sole. Quare si hoc nobis obijcūt qđ dixi de splendore ꝛ calore solis: nec cum illis: nec cōtra nos est.

Ideo nobis dicit ne o tuo separent filiū a patrio cōmunione in hac spiritussancti processione: asserūt eum de patre per filium ꝓcedere. Sed hoc quomō intelligi possit: non videtur: pserim cum nus q̄ legant vnde hoc aperte ꝓbare queant. Nā si hoc sibi suffragari existimant qđ legimus de deo: Quia ex ipso ꝛ p ipsum ꝛ in ipso sunt omnia: vt ex quo sunt oīa sit pater: ꝛ p quez filius: ꝛ in quo spiritussancꝰ: ꝛ inter omnia que sunt p filiū spiritussancꝰ accipit. Hoc quidem q̄ ex patre sint omnia ꝛ per filiū ꝛ in spūsancto: sine scrupulo accipim⁹: illud ho q̄ spiritussanctus sit inter omnia que sic esse dicat apostolus nimis est scrupulosum asserere. Impossibile nāq̄ ē vnā quālibet de illis tribus psonis inter illa omnia claudere ꝛ vnas alias excludere. Q̄ si pater ꝛ filius sunt inter omnia que sunt ex patre ꝛ p filium ꝛ spūsancto: videat mēs rōnatil quāta sequat confusio. Cum ergo dicat apostol⁹: Ex ipso: ꝛ p ipsum: ꝛ in ipo sunt omnia: intelligere debemus sine dubio omnia creata a deo que ita sūt ex ipso: ꝛ p ipsū: ꝛ in ipso: sicut aliud ex alio: ꝛ p aliud: ꝛ in alio. Quicqđ enim factū est non est idē deo: sed ab illo aliud. Spiritus aūt sanctus nō est aliud sed id ipsum qđ pater ꝛ filius: vtiq̄ nihil aliud intelligi potest quo oīdi possit spiritūsanctū ꝓ filiū de patre (sicut aiunt) ꝓcedere. Cum enim pater ꝛ filius non differāt in veritate deitatis nec spūsanctus ꝓcedat de patre nisi de deitate: si eadem veritas est filij: nequit intelligi quō ꝓcedat de deitate patris per deitatem filij ꝛ nō de eiusdem filij deitate: nisi forte ḳo dicat spiritūsanctū non ꝓcedere de deitate patris sed de paternitate: nec ꝙ deitāte filij sed ꝓ filiationem: que opinio sua se patenti fatuitate suffocat. Q̄ si dicat: quia cum dico illum ꝓcedere de deitate patris ꝛ filij: nō possumus deitātē spūsancti ab hac patris ꝛ filij deitate separare: quoniā vna ⁊ eadem est deitas trium: ideo sequitur de deitate patris ꝛ filij ꝓcedit de sua quoq̄ eam ꝓcedere: ꝛ ob hoc spiritūsanctū de seipso ꝓcedere. Ad hoc tam supreme sufficienter memini respōdisse: quia nulla psona ex seipsa esse potest: nā sicut filij eum est de patris essentia q̄uis nō sit alia sed eadem filij essentia que ē patris: non tamē est de seipso sed de patre solo: ita spiritussancꝰ cum est de essentia patris ꝛ filij: que est eadē illis: nō tā est de seipso: sed tāmodo de patre ꝛ filio. Dicēt: Cur nō similiter dicero possumus spiritūsanctū de patre per filium ꝓcedere: sicut dicimus à patre omnia ꝙ verbū facta qđ ē filius? Sicut enim cum pater facit ꝓ verbum suum: non facit per aliud q̄m per hoc quod ipse est: hoc est per essentialem potestatē: que est eadem verbi: ꝛ nō dicitur tamē facere nisi per verbum: Cur nō sic dicam⁹ spiritūsanctū a patre ꝓcedere per verbū: cum nō ꝓcedat de patre nisi de hoc ꝛ per hoc quod idem est illi cum filio: q̄uis nō vt creatura sed vt idipsum de eodem ipso? Videamus quid sequat si hoc dicimus: Et pax fit inter nos. Nam eque facta sunt a patre per verbum: facta sunt ab ipso verbo. Ipsum nāq̄ verbū dicit: Quecūq̄ pater fecerit: hec ꝛ filius similiter facit. Dicamus igitur: quia spiritussanctus eum ꝓcedat a patre per filiū; ꝓcedit ꝛ a

Roma. 11

Joh. 5

filio similiꝫ: sicut que facta sunt a patre per verbum: facta sunt similiter ab ipso verbo. Nisi forte intelligit spiritūsanctū ꝓcedere de patre ꝓ filium quēadmodū cum fons fluit i riuum: ꝛ riuus colligit in lacum: dicit lacus esse de fonte per riuum. Sed ibi non est riuus i fonte sed extra fontē: sicut est filius in patre ꝛ non extra patrē. Quare sic non est spūsancꝰ de patre per filiū: sicut est lacus de fonte ꝓ riuum. Si tamē sic est: negari nequit esse de filio q̄uis sit de patre ꝓ filium: sicut fatendum est lacū esse de riuo: q̄uia sit de fonte per riuū. Qui enī negat lacum esse de riuo: quoniā ꝓnus est de fonte riuus: dicat: semō esse de patre filio sed de adam: quomāꝓ patrē suū est de adam. Dicat etiā filiū virginis nō esse ō maria nec de dauid: nec de abrāā: q̄n illi ꝓius fuerūt de adam: ꝛ dicat falsum esse qđ dictum est ab ipa: In semine tuo benedicent omnes gentes. Et ad dauid: De fructu ventris tui ponā sup sedem tuā. Et ad mariā: Benedictus fructus ventris tui. Dicat ꝙ christū nō esse semē horū vel fructū sed ade: quoniā isti ab illo descēderūt. Sed nec ꝙ de adā est filius virginis. Fm hunc sensum: sed de limo de quo factus est adam. Et inferēt: Nā dicim⁹ spūsanctū nō ꝓcedere de filio sed de patre per filium: q̄uis sit de patre ꝛ de filio: sicut dicio lacum esse de fonte et de riuo. De ꝓcessiōis nāq̄ verbo questio est inter nos: quā vos asseritis ee de filio: nos negamus. Ecce cū videris riuū de fonte ꝓcedere quasi de originali ꝓncipio: lac autē nō ꝓcedit sed colligit de riuo: q̄uis habeat esse de illo. Ita igit cū spiritussanctus habeat esse de filio: nō tamē ꝓcedere ꝓprie dicit de filio sed ō patre quasi de ꝓncipio. Hoc forsitā diceret recte si filius nascēs de patre ꝓcederet extra patrē: ꝛ medio quodā spacio interueniente ꝓnus intelligeret esse spūsancto de patre q̄uis de filio: sicut riuus de fonte fluens extra fontē ꝓcedit: ꝛ quodā interuallo in lacū colligit: ꝛ prius est lacus de fonte q̄m de riuo: ꝛ ideo est de fonte ꝓ riuū: nō de riuo ꝙ fontē. Verū cum filius nascens de patre nō exeat extra patrem: sed in ipso manēs: nec loco: nec tpe: nec essentia diuersus sit a pre: ꝛ cū vnus sit id ēq̄ patri ꝛ filio id vnde ꝓcedit spūsanctus: nec intelligi pōt: nec dici debet spūsanctū ꝓcedere de patre ꝛ nō de filio. Nō ꝙ videt q̄ rōne dicat spūsanctū nō ꝓcedere de filio: sed de pre ꝙ filiū: cū etiā si ꝓ filiū nequeat nō ō fi. io. Si ḳo tū vult dicere: filiū de patre ꝓcedere magis ꝓprie q̄m spūsanctū de filio q̄uis spūsanctus de illo sit sicut riuus: magis illi videt ꝓcedere de fonte q̄m lacus de riuo: nō cōcedat spiritūsanctū ꝓcedere de filio de quo habet esse sicut lacus de riuo. Nos nā negamus nascentem aliquo mō ꝓcedere de illo de quo nascit: et spūsanctū asserimus suo modo non quasi de duobus fontib⁹ sed vere de vno fonte ꝓcedere: ita tā vt nomen nanmitaris: nec ꝓcessio filij amittat: nec spū sancti ꝓcessio recipiat. Non est igit cur magis dici debeat filius ꝓcedere de pre q̄m spūsancꝰ de filio.

Diligentius cōsideremus quō lacus sit de fonte pariter ꝛ de riuo: vt ꝙ hoc fiē ꝙ temporale ꝛ locale aliquid potest intelligi qđ eternum est: cognoscamus spiritū sanctū esse de patre ꝛ filio. Multa enī in hoc cōsideratiōe: sicut i epistola ad venerabilis memorie vrbanū de incarnatiōe verbi scripsi: inueniunt q̄ vni deo ꝛ tribus psonis ꝙ quādā similitudinē aptant. Constat enim ex vna eadēq̄ aqua esse que ꝛ fons ꝛ riuus ꝛ lacus dicit: nō tres aque q̄uis tres sint: fons: riuus: ꝛ lacus. Discernamus ita ꝙ inter fontē: riuū: ꝛ lacum: ꝛ videamus quomō singula hec cum tria sint in vna intelligant aqua. In fonte quidē aq̄ ō abysso alecēdēs ebullit: i riuo de fonte descēdēs fluit: in lacū colligit ꝛ manet. Per fontē ꝙ intelligit aqua de abysso ebulliens

Heb. 12. Ps. 131 Luce. 1.

per riuum: q; de fonte finit ⁊ lacū: q; simul ibi coadunat'. Videmus autē q; riuus nō est de ꝑ vnde aqua fons dicit': sed de hoc qō estud ē de aqua: nec lacus est de hoc vnde aqua dicit fons aut riu⁹; sed de ipsa aqua q̄ vna ⁊ eadē est in fonte ⁊ riuo. Non ergo de hoc vnde differūt fons ⁊ riuus: ꝑ de hoc in quo vnū sunt lacus extitit. Si ergo nō magis fons est hoc vnde lacus est q̄ riuus: nequit intelligi lacus magis eē de fonte q̄ de riuo. Sic ita q; cū dicit: deus pater aut filius aut spūs sanctus vna in tribus intelligit essentia ⁊ vnus deus: quod nomē est ipsi⁹ significatiuū essentie: ꝑ in patre intelligit gignēs: in filio genit⁹: et in spūs sancto singulari quodā ⁊ ineffabili mō ꝓcedens. Quēadmodū igit lacus nō est de hoc vnde diuersi sunt abinitiō fons ⁊ riuus: sed de aqua q̄ qua vnū sunt: ita spūs sanctus nō est de hoc vnde alij sunt abinitiō pater ⁊ filius: sed de diuina essentia in qua vnū sunt. Si ergo non magis est pater hoc vnde spūs sanctus est q̄ filius: intelligi nequit cur magis sit de patre q̄ de filio. Q̄d si dicūt nō eū esse posse de duab⁹ causis siue ex duobus ꝓncipijs: Respōdemus: q̄m sicut nō credim⁹ spūm sanctū esse de hoc vnde duo sunt pater ⁊ filius: sed de hoc in quo vnū sunt: ita nō dicim⁹ duo ex⁹ ꝓncipia sed vnū principiū. Quippe cū dicim⁹: deum principiū creature: intelligim⁹ patrē ⁊ filiū ⁊ spūm sanctū vnum principiū nō tria principia: sicut vnuz creatoꝛ ē nō tres creatoꝛes: eoꝝ quoꝝ tres sint pater ⁊ filius ⁊ spūs sanctus: quoniā ꝑ hoc in quo vnum sunt: nō ꝑ hoc in quo tres sunt est pater aut filius aut spūs sanctus principiū siue creatoꝛ. Sicut igit q̄ulis ꝑ sit principiū: ⁊ filius sit principiū: ⁊ spūs sanctus sit ꝓncipium: non tamē sunt tria ꝓncipia sed vnum: ita cum spūs sanctus dicit esse de patre ⁊ de filio: nō est de duobus ꝓncipijs: sed de vno qō est pater ⁊ filius: cū tamē dici debeat deus habere principiū aut causam. Principiū nāq; videt non nisi rei incipiētis esse: ⁊ causa nō nisi effectus alicui⁹: ⁊ spūs sanctus nunq̄ incipit esse nec est effectus alicui⁹. Q̄d enim incipit esse: ꝑficit deū nō esse ad esse. Et nomē effectus rei que fit aptari videtur ꝓprie. Quō tamē verū est filium esse de patre: ⁊ spūm sanctū de patre ⁊ filio: si suo quodā ⁊ ineffabili modo intelligit: q̄m aliter ꝑferi nequit: dici nō incōgrue potest pater quodāmodo ꝓncipiū filij: ⁊ pater ⁊ filius principiū spūs sancti. Nec tñ duo cōfitemur ꝓncipia: vnum patrē ad filiū: alterū patrē ⁊ filium ad spiritū sanctū. Sicut nō credimus aliū deum patrē de quo est filius: ⁊ alium deum patrē ⁊ filiū de quo est spiritus sanct⁹: Quis de eodē deo siue de eodem ꝓncipio suo quisq̄ mō sit: alter nec nascendo: alter ꝓcedendo: ꝑ quodam singulari ⁊ ineffabili mō intelligit ista ꝓcessio. Processio nāq; multis modis dicit: de quib⁹ iste solitarius intelligit: ſic natiuitas filij singularis cognoscit'. Idipm intelligit ſi dicim⁹ patrē esse causam filij: ⁊ patrem ⁊ filiū causam spūs sancti. Non em duas possum⁹ dicere causas: aliā videlicet filij: aliā spūs sancti ꝑ vnā: quēadmodū nō duo dij sunt sed vn⁹ deus ne quo est filius ⁊ spūs sanct⁹.

Jam autē queritur cum dño dicit: Cum venerit paraclytus spūs veritatis qui a patre ꝓcedit: cur non addidit: ⁊ a filio: vel a me: si sic volunt intelligi? Nō ē hoc insolitum in dictis illius: vt cum attribuit aliq̄d patri quasi soli vel sibi vel spiritui sancto: velit in alijs intelligi qd de vno loquitur: Nam cum dicit: Beatus es simon bariona: quia caro ⁊ sanguis nō reuelauit tibi: sed pater meus q̄ in celis est: Nōne ipse filius ⁊ spūs sanctus intelligēdus est reuelasse eum patre? Quoniā eū pater non reuelat ꝑ hoc quia pater ē: sed ꝑ hoc quia deus est: ⁊ idem deus est pater ⁊ filius ⁊ spūs sanctus. Sequit': Et qs reuelat pater reuelet filio ⁊ spiritus

Matth. 11 sanctus. Item cū dicit: Nemo nouit filiū nisi pater: neq; patrē quis nouit nisi filius: ⁊ cui voluerit filius reuelare: quasi solus filius cognoscat ⁊ reuelet patrē: ⁊ solus pater cognoscat filium: intelligendū est ibi reuelare et nosse tribus ꝓpriis esse cōmune: qm̄ non ꝑ hoc q̄ alij sunt abinitiō: sed ꝑ hoc q̄ vnū sunt pater ⁊ filius ⁊ spūs sanct⁹ cognoscit ⁊ reuelant. Cum em dicit patrē nosse filiū: ⁊ filiū nosse patrem ⁊ reuelare se ⁊ patrē: apte vult intelligi: quia pater cognoscit spiritū sanctū: ⁊ filius nouit et reuelat spūm sanctū: qm̄ idipm q̄ ē pater ⁊ filius ē ⁊ spūs sanct⁹. Similiter cū dicit: Qui me videt: videt ⁊ patrē: nō est separandus spūs sanctus: qm̄ q̄ videt ꝑ vnde vnū sunt pater ⁊ filius ⁊ spūs sanct⁹ nō potest videre vnū de his tribus sine alijs duob⁹. De spūs sancto q̄q; dicit ad apl̄os: Cū aut ē venerit ille spūs veritatis docebit vos omnē veritatē: q̄si solus spūs sanct⁹ docear omnē veritatē: cū nec sine patre: nec sine filio doceat omnē veritatē. Nō em ꝑ hoc q; est spūs alicui⁹ sc̄z patris ⁊ filij spūs: sed ꝑ hoc q; vnū est cū patre ⁊ filio: id est per hoc q; deus est docet omnē veritatē. Videtis igit quō in his q̄ posuit q̄ vni q̄si soli attribuit ab alijs non possit ꝓpria segari. Multa huiusmodi in sacra scripturis legim⁹: vt qō de vna ꝓsona singulariē dicit: indifferēter de trib⁹ intelligat'. Quicquid em de vna ꝓsona ꝓnunciat': de alijs pariter oportet intelligi: nisi eī de hoc vñ alie sint: vt diri: abinitiō obuiare cognoscat'. Quapropē cum credim⁹ spūm sanctū de pre ꝓcedere: q̄m deus de deo: id est essentia spūs sancti de essentia patris q̄ vna est: trib⁹ esse intelligit: necesse ē vt de filio eū similiē esse cōfiteamur si filius nō est de illo: de hoc em ē spūs sanct⁹ qō est filius ⁊ qō est pater.

Matth. 11 Ad dicet alicui: Ideo intelligimus filiū ⁊ spūm sanctū reuelare qō solus pater reuelare dicitur: ⁊ patrem ⁊ spiritū sanctū reuelare ⁊ nosse qō sol⁹ filius facere dicat: ⁊ patrē ⁊ filiū docere qō sol⁹ spūs sanctus docetū ire ꝓmittit: q; qō de vno solo i vno loco legit: ō alijs alibi apte ſigm ficat. Cum Xs dicit spūm sanctū de patre ꝓcedere: nō legimus alicubi eum de filio ꝓcedere: Per quod monemur: non nostro sensu qō nullꝰ de eū est asserere. Ad qō respōdemus: quia potius docemur per hec que ſic dicta sunt: ea que in similibus dicta tacentur: simulē intelligere: ꝑsertim cum ex his que dicunt nulla ratione contradicente: ea que non dicunt rationabili necessitate cōsequi aptissime videmus. Cum em dicit dominus ad patrem: Hec est autem vita eterna vt cognoscant te solū verum deū: ⁊ quē misisti iesum christū. An ideo debemus separe ab hac salubri ⁊ vitali cognitione spūs sancti: q; nusq̄ legit: Hec est aūt vita eterna vt cognoscāt patrem solum verū deum ⁊ spūm sanctū? Aut hec est vita eterna vt cognoscant filium solum verū deum ⁊ spūm sanctū? Aut cum legim⁹: Quia sicut pater habet vitam i semetipso: sic dedit ⁊ filio vitam habere i semetipso: dicemus spūm sanctū non habere a patre a quo est vt habeat in semetipso vitam: sicut habet pater ⁊ filius: qm̄ hoc nusq̄ dicit filius de spiritu sancto: sicut de seipso? Item cum dicit: Pater in me est ⁊ ego in patre: ⁊ qui videt me: videt ⁊ patrem: an negabimus spiritū sanctū esse in patre ⁊ filio: ⁊ patrem ⁊ filium esse in spiritu sancto? Aut cum qui videt filium videre spiritū sanctū sicut videt patrē: si hec non eadem ꝓnunciatione leguntur: que de patre ⁊ filio ꝑcunctanter quoniā vnus idem q; deus est pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus: Cū dicit cognoscere solum verum deum patrem ⁊ filiū esse vitam eternā: inseparabiliter intelligendus est in illa cognitione spiritus sancti. Et cū legimus: Quia sicut pr̄ habet vitā in semetipō: sic dedit filio hr̄ vitā i semetipō: nō debem⁹ vitā eandē existimare alienā a spūs sancto: aut q; illā nō a semetipō habeat. Et cū audim⁹: Pr̄ i me

est ⁊ ego ī patre: ⁊ q̄ me videt: videt ⁊ patrē: cognoscere debemus p hec q̄ ita dicunt: q; spūssanct⁹ nō est extra patrē ⁊ filiū: aut pater ⁊ filius extra spūsanctū: q; p visionē filij videtur spūssanct⁹ sicut et pat. Sicut enī nō est alius deus pater: alius de⁹ filius: alius deus spūssanctus: sic nō habet deus in sciplo aliud q̄ deum: non est deus extra deū: nec deus de filio deo. Neq; non legimus in pphēta: aut cū gelista: aut apl̄o his verbis: Deū vnū esse tres pſonas: aut vnū deum esse trinitatē: aut deum de deo. Sed neq; illo symbolo in quo nō est plata processio spūssancti de filio inuenimus nomen trinitatis. Quō autē ex his q̄ legimus hec aptissime sequūt: cōstanter ea ⁊ coꝛde credimus ⁊ ore cōfitemur. Quare non tantū suscipe cum certitudine debemus que in sacra scriptura leguntꝰ: sed etiā ea que ex his nulla alia cōtradictē ratione rationabili necessitate sequunt.

q Ānis q̄ supra ā dicta sē̄ suffi cere possint: adhuc tñ aliq̄d addā: vnde spūssanctus cognoscat esse de filio. Confitent̄ greci nobiscū spūsanctū esse spūm dei: ⁊ spiritū patris: ⁊ spūm filij. Quero ita q; si eodē modo intelligit esse illū spūm dei: ⁊ spūm patris: ⁊ spūm filij: aut dissimilit̄. Certū ē añr: q; nō dr̄ spūs dei sicut possessio: vt cū dicit̄ regnus alicuius vel domus. Maior: cūi est qui possidet q̄ q̄ possidet: deus autem non est maior: spūsancto: q; spūssanctus est deus: nec de⁹ est maior deo. Neq; dicit̄ spūs dei vt membꝝ dei: sicut manus: vel pes hominis: non enī de⁹ habet mēbꝝ aut pt̄ē villā. Quō ergo intelligēdus ē spūs esse dei: nisi hoc quod est ex deo est: Non autē significat aliud nomē prīs q̄ deū q̄ ē pater: aut relationē eius ad filium ex qua nomē patris habet. Similit̄ dicendū est de filio. Quid nā q; intelligit in nomīe filij: nisi deus q̄ filius est: aut relatio que refert ad patrem p quam filius appellat. Sed nullus sensus capit spiritū sanctū esse spiritū patris: aut filij: ī m q̄ alter est pater alter filiꝰ: ꝑ ī m q̄ vterq; vn⁹ idēq; deus est. Quare idoneus est intellectus cum dicit̄ spūssanctus spūs dei: ⁊ spiritus patris: ⁊ spūs filij: sed spūs dei ⁊ spūs patris dicit̄: quia est ⁊ ꝓcedit de deo ⁊ de patre. Ita q; est ⁊ ꝓcedit de filio: q; eodem sensu spūs filij dicit̄. Nam cū dicit̄ spūssanctus spiritꝰ dei ⁊ spūs domini: si nō intelligim⁹ ibi spiritū filij eo sensu quo spiritum patris: aut sep abimus filiū a nomine dei vel dñi: aut bifariam intelligetur spiritus dei: siue spūs dñi. Sed vnde hanc habent sensum: aut vbi legit in sacra scriptura: q̄ similiter nō intelligat de patre ⁊ de filio: cum legimus spiritū dei: ⁊ spiritū dñi: aut quid inuenit: vnde hoc non sequat̄? Nam si dicunt cum dicit̄: spūs patris: duobꝰ modis intelligit̄. Est enī spiritus patris: quia est de patre: ⁊ quia datur a patre: filij vō spūs nō est nisi q; datꝰ a filio. Hoc q̄ quero vnde habeāt: Et si dicūt q; ī nulla autentica dictū ē pagina: nec sequit̄ ex eo q̄ scriptū sit. Cur nos reꝓhendunt: cum dicimus spiritū sanctū ꝓcedere de filio: ipso q; hec verba nō legunt: cū ex his que legunt ⁊ credunt hoc ex necessitate sequi intelligimus. Judicent q̄ ipsi quid potius suscipiendū sit q̄uis in sacra pagina vtrūq; taceatur: an hoc q; nos dicamus spiritū sanctū ꝓcedere de filio: q̄ ostendimus ex his consequi que veraciter credimus: an q; ipsi dicunt spiritū sanctū aliter esse patris: aliter filij: q̄ nec auctoritate nec ratione: nec ex his que certa sunt possunt ostendere: vtiq; aut debent cessare ab hac sua sententia: si tamen hoc dicunt vt audio q; spiritus sanctꝰ aliter est filij spiritus q̄ spiritus patris: cum hoc nusq̄ legant: vel vnde hoc ꝓbent: aut saltem nos reꝓhendere non debent q; dicimus spūsanctū ꝓcedere de filio: q̄uis his verbis nō legamus: quoniā ex his q̄ pariter credim⁹: hoc cōsequi nō stram⁹.

Sed si cessant ab hac sua assertione: credāt pariter nobiscū spūsanctū similiter esse patris ⁊ filij spūs: ⁊ intelligāt eum a filio sicut a patre ꝓcedere. Et si nos reꝓhendere desinūt: fateant nobiscū ꝑ vnde cognoscāt nos reꝓhendi nō debere.

Ad hoc aūt q; nos reꝓhendūt
a ī symbolo illo q̄ pariter nos ⁊ illi suscipimus ⁊ tenemus: addidisse spiritū sanctū a filio ꝓcedere: ⁊ querit cur ꝑ factū sit: ⁊ quare ꝑ pus coꝛ ecclesie mōstratū nō ē: vt cōmuniter cōsideraret ⁊ eōi consensu adderet q̄ addendū erat. Ad hoc in q̄ responsum sufficiens habemus. Nam si querit cur factū sit: dicamus: quia necesse erat ꝓpter quosdā minus intelligētes qui non animaduertebant in illis q̄ vniuersa credit ecclesia cōtineri: ⁊ ex his sequi spiritū sanctū de filio ꝓcedere: ne forte hoc credere dubitarēt. Q̄ q̄ necessariū fuerit ꝑ illos qui hoc negant: quia ī illo symbolo positū nō est cognoscamus. Quoniā igitur ⁊ necessitas cogebat ⁊ nulla ratio ꝓhibebat: ⁊ vera fides hoc admittebat: fiducialiter asseruit latinitas quod credendum ⁊ confitendū esse cognoscebat. Scimus enī q; non omnia que credere ⁊ confiteri debemus ibi dicta sunt: nec illi qui symbolū illud dictauere: voluerunt fidem christianā esse cōtentā ea tñ modo credere ⁊ cōfiteri que ibi posuerunt: vt alia taceā: non ibi dicit̄ dominus ad infernū descendisse: q̄ tñ pariter ⁊ nos ⁊ greci credimus. Si aūt dicunt nullo modo debuisse coꝛrumpi symbolū ētā auctoritate firmatū: nos non iudicamus esse coꝛruptionē vbi nihil addidim⁹ q̄ his q̄ ibi dicta sunt aduerset. Et q̄uis defendere possemus hanc adiectionem non esse coꝛruptionē: si q̄ tamē hoc cōtentiose voluerit asserere: respondemus nos illud non coꝛrupisse sed aliud nouū ꝓdidisse: illud ꝑ m ꝓprietatem greci dictaminis trānslatū cū illis integꝝ seruamus ⁊ veneramur.

Illud aūt quo frequētius in populi audientia vtimur latino more dictum cum additamēto supradicto edidim⁹. Q̄ aūt querit quare ꝑ grecoꝝ ecclesie consensu factum non est: Respōdem⁹: quia ⁊ nimis erat difficile latinis eoꝝ episcopos ad cōsulē dum de hac re colligere: nec erat necesse: Unde non dubitabant hoc in questionē adducere. Que est enim ecclesia que vel ꝓ amplitudine vn⁹ regni dilatat̄ cui non liceat alicui ī m recta fidem cōstanter ꝓferre in quo oēs gentes ⁊ omnia regna que latinis vtunt̄ litteris pariter cōcordant.

Alligamus breuiter q̄ supra
c pluribus rationib⁹ effectū est.

Constat inexpugnabili ratiōe spiritū sanctū esse de filio: sicuti est de patre: nec tamē esse de duobus diuersis sed de vno. Et eo est q; pater ⁊ filius vnū sunt: id est ex deo: ⁊ est spūs trinitat⁹ non ex eo vnde alij sunt ab inuicē: sed q̄ deus de quo est spiritussanctus est pater ⁊ filius: id circo vere dicit̄ esse de patre ⁊ filio q̄ duo sunt. Et q̄n pater non est ꝓior aut posterior filio: aut maior: aut minor: nec alter magis aut minus est deus q̄ alter: non est spūssanctus ꝓius de patre q̄ de filio: nec de filio q̄ de patre: nec maior nec minor: ē existēs de patre q̄ existēs de filio: nec magis nec min⁹ est de vno q̄ de altero. Nā de altero si q̄us aut posterior: vel maior vel minor: aut magis aut minus de vno ēt q̄ de altero: ex necessitate sequeret: vt aut spūssanct⁹ nō esset deus in quo vnum sunt pater ⁊ filius: aut ipsum vnū non esset ꝑfecte ⁊ simpliciter vnum: sed esset ibi aliqua diuersitas de qua illa quā dixi ī existendo de eodem vno spūsancto esset varietas. Sed dici nō potest q̄ spiritussanctus non sit de hoc in quo vnum sunt pater ⁊ filius: alioquī nō esset de deo. Nec credi debet q; ī ꝓ-

vno sit fm qđ ē aliđ diđitat. Quare nec primo nec posterio: nec maio: aut mino: nec magis aut min⁹ est spūssanctus ꝺ pīe ꝯ de filio: aut ꝺ filio ꝯ de patre. Nō em vn⁹ idēq; spūssanc⁹ đ simul ē tot⁹ de deo toto: mag' aut minus pōt esse de vno ⁊ summo simplici deo. Qđ si dicit': q: spūssanc⁹ p̄ncipaliter est de patre: q̄si magis sit de pīe ꝯ de filio: Nō ita dicendā est vt intelligat vlla p̄dictaꝝ varietatū inesse: sed qm filj⁹ hoc qđ est de pīe hz: id circo hoc ipsum qđ spūssanc⁹ est de filio habere de patre: de quo habet ē non incōuenienter asserit. Qm̄ th sic habet esse de patre vt oīno idipsū sit qđ pater: ⁊ vn⁹ idēq; deus. Sīc sol⁹ ⁊ simplex deus nō pōt esse maio: vel mino: seipso: nec prio: nec posterio: nec aliquid ł se habet diuersum: sic filius nec prior nec posterior: nec maio: nec mino: ē patre: nec habet aliđ in se diuersum ab eo: sed sicut habet ab illo gfecte esse: ita habet p oīa ab eodem equale illi ⁊ simile: imo idipsum esse. Quapropter sicut pater nō est magis deus ꝯ filj⁹: Ꝯtra filj⁹ habeat esse de patre: ita nō est magis spūssanc⁹ de patre ꝯ de filio: licꝫ filius a patre habeat: vt de illo sit spūssanc⁹. In eo em in quo est vn⁹ idemq; cū patre: id est in eo q deus est: nec est alius ille ⁊ alj⁹ pater: nec ꝺ differenter sunt id qđ sunt: ꝺ ł eo q ille est pr̄ iste filius: alj⁹ est ille ⁊ alius est iste. Et sicut filius non est alius deus ꝯ pater: ita fm qđ deus est nō habet aliđ ab alio ꝯ a seipso. Nā cū dicimus deum de deo: filiū de patre: non aliū intelligim⁹ deū de deo alio: sed eundē ipsum deū de eodem ipso deo: ꝯtra quos dicamus aliū de alio: filium scz de patre. Sicut enł supra dictum est: quēadmodū deus fm nomē signficans vnitatē: nullā recipit diuersitatem: ita fm nomīa significātia deum ē de deo: necessario admittit pluralitatē. Si ꝯ dicit q spūssanctus p̄ncipaliter a patre sit: non aliud significat ꝯ quia ipse filius de quo est spiritussanctus a patre habet hoc ipsum vt spūssanc⁹ sit de illo: qm̄ id qđ est habet a patre. Nō quēadmodum in reb⁹ creatis cū aliquid asserim⁹ esse: p̄ncipaliter volum⁹ significare q magis sit hoc qđ dicit ē p̄ncipaliter ꝯ illud ad quod refert.

T cum dispēsator: alicui⁹ dūi B
v eius p̄cepto pascit familiā domus: dño p̄ncipalit ⁊ magis eam pascere recte dicit ꝯ dispēsator. Nō oīa que sunt dūi sunt dispēsatorio equaliter: sicut ea q̄ sunt patris filij quoq; sunt nō equaliter. Queret fortsitan aliq⁹ ⁊ mirabit dicēs: Quō potest intelligi vt habeat aliquid ē de aliquo: ⁊ nō sit aliquo mō id de q̄ est prīncipalius ⁊ dignius: ⁊ hoc qđ ex eo est quodāmodo minus ⁊ quasi secūdariū: pīertim cū id qđ est de aliquo videatur indigere vt sit ex eo de q̄ est: illud ꝯo de quo ē necnaꝯ egeat ex eo qđ de se ē. Ad qđ respondēdū: quia sicut essentia dei valde diuersa ⁊ aliena est a creata essentia: ita cum dicimus: deū de deo existere: nascendo vel p̄cedendo: longe aliter intelligenda est ista natiuitas siue p̄cessio q̄ cum dicimus in alijs rebus aliquid nasci vel p̄cedere. Ibi em nihil est: aut natura: aut tēpus: aut in aliquo prius: aut posterius: magis aut minus: aut aliqua rōne aliquo indigens: sed totū qđ est: nō tamē equale vel simile sibi ⁊ coeternū q̄ idem sibi ipsi ⁊ p se sibijpsi oīno sufficiēs: nec nascit vel p̄cedit ibi aliq̄ q̄si de nō esse p̄iciens ad esse. Sicut igit intellectus noster nō potest transire vltra eternitatem: vt quasi de p̄ncipio eius iudicet: sic nō potest de hac natiuitate vel p̄cessione: nec debet ad similitudinē creature sentire vel indicare. Sed quoniā ⁊ qđ nascit ⁊ qđ procedit: nō est aliud nisi id de quo ē nascens vel p̄cedēs: qđ est solus ⁊ vn⁹ de⁹: sicut idē de⁹ non est seipso maior vel minor: ita in tribus hoc est in patre ⁊ filio ⁊ spūsancto nō ē aliq̄d maius vel min⁹: nec est ali⁹ alio ꝺ qđ est

maius vel min⁹: Ꝯnio verū sit q de⁹ est de deo nascēdo ⁊ p̄cedēdo. Licet videm⁹ quāta veritate ⁊ quāta necessitate sequat spiritūsanctū de filio p̄cedere. Qđ si verū nō ē: aut aliq̄d eoꝝ ex quib⁹ hoc dirim⁹ cōsequi: falsum est qđ cōtra christianā fidē quā cū grecis tenemus: aut nō ꝓsequēter cōclusim⁹ qđ ostēdi nequit. Quare si verū nō ē: fides christiana destruitur. Ꝑdalā etiā est intelligēti si falsus esse ponitur: quia nulla inde veritas nascit. Cōsideramus quoq; qđ euenīat cū ꝑ vero asserit. Utiq; si verū est spūsanctū p̄cedere a filio sicut a patre: sequit q: filj spūs ē sicut pr̄ia: ⁊ mittit ⁊ dat a filio sicut a patre: qđ diuina docet auctoritas: ⁊ nulla pēnitus sequit falsitas. Cū aūt p̄cessio spūssancti a filio negata tantā induxit falsitatē vt illa ex quib⁹ eā ꝓsequi mōstrauim⁹ destruat cōtra fidē christianā: nec vllam generet veritatē: ⁊ asserta tantā ꝑbet veritatē. Fīē ostendimus: nec vllā vllaten⁹ secū trahat falsitatē: cogitet cor rationale qua ratione illā excludat a fide christiana. Deniq; si error est hanc credere de filio spūssancti p̄cessionē: ipsa diuina auctoritas nos in errorē induxit: cū ⁊ illa ex quib⁹ hec sequit p̄cessio: ⁊ que illā sequūt nos docet: nec aliquid aut illā negat: aut qđ illi repugnet aliquo mō ꝓnunciat auctoritas. Si ergo opponit: q: nusq̄ eā ꝑfert diuina auctoritas: ideo nō esse dicendā. Dicat silēt: q: nusq̄ illā negat: nec aliquid dicit qđ repugnet nō esse negandā. Dicim⁹ etiā: q: satis illā affirmat cum illa asserit vnde probat: ⁊ nullo modo aliquid significet vnde negef.

Stet ꝯ sicut supra p̄misi p̄ter S
p hoc: q: filius exist nascēdo ⁊ spūssanc⁹ p̄cedendo. Hac ꝯ causa: q: scz spūssanc⁹ ē de filio: eos de inuicē nō posse dici: ⁊ ꝓpter ꝺ solā filiū nō posse esse de spūsancto. Nā qm̄ vt dictū ē: aut filj⁹ ē de spūsancto aut spūssanctus de filio. Si non esset spūssanctus de filio: sequeret de spūsancto filiū esse. Apparet ita q̄ p supra dictas rōnes: q: pat est deus de quo deus ē: ⁊ nō est deus de deo: ⁊ filj⁹ ē deus de deo: ⁊ de⁹ de quo est deus: ⁊ spūssanc⁹ de⁹ de deo: nec ē deus de q̄ est de⁹. Et qm̄ de pīe sint duo: id est filius ⁊ spūssanc⁹: nō th duo dij sunt de patre: sed vn⁹ est deus q̄ est filius ⁊ spūssanc⁹. Et licꝫ duo sint ꝺ quo ē filius: ⁊ qui est de filio: id est pater et spūssanc⁹: non tamē sunt duo dij sed vnus deus q̄ est pater ⁊ spūssanctus: q̄ꝫ spūssanc⁹ sit de duob⁹: id est de patre ⁊ filio: non tamē de duobus est dijs sed de vno deo qui est pater ⁊ filius. Si aūt pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus bini considerent: aliquet ex his q̄ dicta sunt: q: necesse est alterū ex altero: aut esse q: ille nō ex se est: aut non esse q: ille ē ex se. Nam si conferam⁹ patrē ⁊ filiū: videmus filiū ē de pr̄: q: pater nō est de illo: ⁊ patrē nō esse de filio: q: filius est de patre. Et sīr si cōsideremus conferēdo patrē ⁊ spūm sanctū: inuenim⁹ spūsanctū ē de pr̄: q: nō est de illo pater: ⁊ patrē non ē de spūsancto: q: spūssanc⁹ de illo ē. Ꝑa quoq; si filius ⁊ spūssanc⁹ quō sunt ad inuicē speculemur: ītelligim⁹ spūsanctū ē de filio: q: filius non ē de illo: ⁊ filiū nō esse de spūsancto: q: spūssanc⁹ ē de filio. Apparet igit qđ supra dixi: quia relatiōes p̄dicte licꝫ sint ł vno: nō possūt vnitati īmittere pluralitatē suā: nec vnitas relatiōibus singularitatem suā. Ꝑoīo scz sunt differēttie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti ex his nascētes nomīb⁹: id est habere patrē ⁊ non habere patrē: habere filiū ⁊ nō hīe filiū: hīe spūsanctū de se procedentē: ⁊ nō hīe spūsanctū ꝺ se procedentē. Earū differētiaꝝ singulus quisq; habet vnā ꝓpriā qua differt ab alijs duob⁹: ⁊ duo ita cōmunes ⁊ proprias vt qua cōmunicat vni ea differat ab altero. Ꝑater n̄ā q̄ habet filiū solus quo differt ab alijs duob⁹: habet spūsanctū p̄cedentē de se qđ cōmune est illi cū filio: ⁊ quo differt

a spūsancto. Patrē autem nō habet
ſicut nec spūs sanctus: ⁊ in hoc differt
a filio: Filius solus habet patrē ī quo
differt a pre ⁊ spūsancto: Est illi cōe
cū patre sicut dictū est: q; ꝓcedit de
filio spūsancto: vnde ab eodē spūsan
cto dicitur est: caret aūt filio sic spūs
sancus: vnde discrepat a patre. Spūs
sanctus solius est de quo alius nō ꝓce
dit: Cōe est illi cū pre vt dixi nō ha
bere patrem: ī quo dissimilis est filio:
Cū filio quoq; est illi cōmune: vt iā
monstratū est nō habere filiū: vnde
patri non cōe: dat. Solus itaq; pr
est qui est de nullo: ⁊ de quo sunt alij
duo. Solus ecōtra spūs sanctus est qui
de duobus: ⁊ de quo nullus. Solus fi
lius ꝙ de vno ⁊ de quo vnus. Est aūt
tribus cōmune ad duos habere rela
tionē: pater cū ad filiū ⁊ ad spūsanc
tū refert sicut ad illos qui de se sūt:
filius ad patrē ⁊ ad spiritūsanctū ꝙ
est de patre ⁊ spūs sancto de illo. Spi
rituſsanctus ad patrē ⁊ filiū: quia est
de vtroq;. Possidet ergo vnuſquiq;
suas ꝓprietates: quarum collectio in
alio nō est eadem ad similitudinē di
uersarū hominū ꝑsonarū. Per hoc
enī hominū ꝑsone diuerse sunt abinu
icem: quia vniuscuiusq; ꝓprietatū
collectio nō est ī alio eadē. Jnest tū
aliquid: Nā ī ꝑsonis hominū si vna
est ꝑsona: vnus est homo: ⁊ si vnus ē
homo: vna est ꝑsona. Item si plures
sunt ꝑsone: plures ꝙ sūt homines: ⁊ si
isti plures sunt: ille ⁊ pluralitatē non
effugiūt. In deo vero ꝙuis tres ꝑso
ne sint: vnus tamē est deus: ⁊ licz sit
vnus deus: nequaq; tamē ꝑsone plu
ralitatē amittūt. In hoc itaq; qō re
latiue deus ad deū dicit: sicut plures
homines: ꝑsonaꝝ admittit pluralita
tē ⁊ diuersitatē. In hoc vo qō p se:
id est in deo: inſeparabilē ad similitudi
nē vnius hominis seruat singularitatē:
pluralitas nāq; humanarū ꝑsonarū
nō est nisi in pluribus hoibus: nec vnus
homo pluralitatē accipit ꝑsonarum:
Deus vo vnus est tres ꝑsone: ⁊ ꝑsone
tres vnus deus. Hoc itaq; mō in ec vni

nec diuersarū integre seruat aliarum
ꝑsonarum ꝓprietatem:

Ut aūtē ita sit: ꝙuis in ꝑfata ℭ
c epistola ō incarnatiōe verbi:
de ꝟ aliquātulū dixim⁹: bre
uiter tū hic repetā. Sepe fit vt plu
ra cōueniant in vnū sub eodē nomīe
⁊ eadē quātitate quā habebāt singu
la anteq; vnū fierent. Quippe si pū
cto pūctū addim⁹ sine iteruallo: aut
equalē lineā inequali linea: aut sup
ficiem equalē inequali supficie collo
camus: nō fit nisi vnus pnctus: vna
linea: vna supficies. Jn multis si ꝙ
voluerit quere: inueniet simile. Hoc
itaq; mō ꝙuis nō sint plures eternī
tates: si tñ dē eternitas ī eternitate:
non est nisi vna eternitas: ⁊ inmē in
lumīe vnū tñ lumē est. Eodē modo
queū q; de dei dicunt essentia: si ī se
replicent: nec quātitatē augent: nec
pluralitatē admittunt. Cūm aūt de⁹
est eternitas: sicut extra eternitatē ni
hil est oīno: ita extra deū penitus nō
est aliquid. Atq; sicut eternitas non
est nisi vna eternitas in eternitate: sic
deus in deo vnus solus est deus. Ha
bemus autem ex vera fide deum esse
de deo nascēdo: ⁊ deū de deo ꝓcedē
do. Sed quoniā nō est aliquid extra
deum cum nascit deus de deo vel cū
ꝓcedit deus de deo: non exit nascens
vel ꝓcedens extra deū: sed manet in
deo. Cūm ergo deus ī deo nō est nisi
vnus deus cum nascit deus de deo:
vnus solus est deus gignens ⁊ geni
tus: ⁊ cum ꝓcedit deus de deo: vnus
tñmodo de⁹ est ⁊ ꝓcedens: ⁊ de quo
ꝓcedit. Unde inentrabiliter sequit:
quoniā deus nullas habet partes: si
totus est quicqd est: vnum eīdemq;
⁊ non aliū ⁊ alius deū totū esse patrē:
totum esse filiū: totū esse spiritūsanc
tū. Quare pr ⁊ filius et spūs sanctus
ꝑ hoc quia cū est de⁹ in deo nō est ni
si vnus deus: seruant in deitate ad sili
tudinē vnius hominis singularita
tem. Per hoc vo: quia cū deus ē de
deo: aut nascendo aut ꝓcedendo: nō
potest vnus idēq; esse ꝙ est de aliquo

⁊ de quo est ſm nomīa hās relatiōes
significāta: tenent sicut diuerse ho im
ꝑsone pluraliratē. Notādū tamē: q:
nec de⁹ est sine ꝑsona: nec ꝑsona sine
deo: ⁊ q: singulis ꝑsonis attribuim⁹
aliqñ ꝓpria singularū: aliqñ vni ꝙsi
ꝓpriū: qō cōmune est alijs. Nā cum
dicimus: solus pater est in trib⁹ ꝑso
nis qui a nullo est: solus filius qui est
de vno ⁊ de quo vn⁹: solus spūs sanct⁹
de quo null⁹ est: singulas ꝑsonas no
minātes: singulis ꝓpria attribuim⁹.

Matth. 11 Cū vo legim⁹: Nemo nouit filiū nisi
1. Cor. 2. pr: neq; patrē qs nouit nisi filius. Et:
Que sunt dei: nemo cognuit nisi spūs
dei: ꝙuis videat scīptura qō de vna
dīc ꝑsona negare de alijs: cōmune ta
mē est omnib⁹ qō singulis ꝙsi ꝓpriū
attribuit. Non est ignis: at pater aut
filius seipm ⁊ que dei sunt: neq; spūs
sanct⁹ patrē aut filiū. Cur aūtē ⁊ qñ
qō de vno quasi ō solo dicit: de alijs
intelligat: satis supra dictū est.

Et de ꝓcessione spiritus sancti
b alijs cogētibus: nō de me sed
de eodem spūsancto cōfidens
ꝑ latinis cōtra grecos scribere: ⁊ ea
occasiōe de vnitate veritatis: ⁊ de tri
nitate ꝑsonarū aliqd addere ꝓpūsi:
ꝙuis innumerabilis sint inter illos
ꝙ latinis vtunt ḡio ꝙ ꝟ melli⁹ ꝙ ego
facere possint. Quicqd ꝙ dixi qō in
sapiētiū sit: nō mihi attribuat ꝑ spūt
veritatis: Si aūt aliquid ꝓfuit qō
aliquatenus corrigendū sit: mihi im
putet: non sensum latinitatis.

Beati Anselmi de ꝓcessione spiritussancti Epistola explicit.

Capitulorū dialogi de casu diaboli: beati Anselmi annotatio.

Ca. j. Ur etiam ad angelos dicaſ:
Quid habes qō non accepiſti: ⁊ a deo non sit nisi bo
nū ⁊ esse: ⁊ omne bonum sit
essentia: et omnis essentia
bonum.

ij Cur videat diabolus ideo nō
accepisse ꝓseuerantiā: quia
deus non dedit.

iij Qr ideo dedit nō dedit: quia
ille non accepit.

iiij Cur nō ille peccauit: ⁊ voluit si
milis esse deo.

v Qr boni angeli ante casū ma
lorū peccare potuerunt.

vj Cur nō boni confirmati sint in
suo statu: ⁊ mali ī casu suo.

vij Questio an volūtas ⁊ ei⁹ cō
uersio ad qō non debet: sit
ipm malū qō malos fecit:
⁊ cur non possit rationalis
creatura ꝑ se de malo cōuer
ti ad bonum: sicut potest de
bono ad malū.

viij Qr voluntas cius ⁊ cōuersio
sit nō ipsum malū.

ix Qr iusticia sit ipsum malū: et
sit nihil.

x Quomō malum videat esse
aliquid.

xj Cur nō malū ⁊ nihil nō possint
ꝓbari ꝑ nomē suū aliquid
esse: sed quasi aliquid.

xij Qr angelus a se nō potuit ha
bere volūtatē primā: ⁊ q:
multa dicunt posse aliena
potestate: ⁊ nō posse aliena
impotentia.

xiij Qr accepta sola volūtate bea
titudinis nec aliud posset
velle: nec illam nō velle: ⁊
quicqd vellet nō esset iusta
vel iniusta volūtas.

xiiij Qr similiter sit si sola accepta
volūtas rectitudinis ⁊ id
circo vtrāq; voluntatē ac
cepit simul: ⁊ vt iustus ⁊ vt
beatus esset.

xv Qr iusticia sit aliquid.

xvj Qr iniusticia nō sit nisi absen
tia debite iusticie.

xvij Cur desertor angelus nō pos
sit redire ad iusticiā.

xviij Quō malus angel⁹ se fecit in
iustū: ⁊ bon⁹ se iustū: ⁊ q:
malus sic debet deo gr̄as ꝑ

h

bonis q̄ accepit et deseruit: sic̄ bon⁹ q̄ seruauit accepta.

xix Q̄r voluntas inq̄tū sit: bonū est: ⁊ nulla rei mala sit.

xx Quō deus faciat malas volūtates ⁊ actiōes: ⁊ quō accipiant ab eo.

xxi Q̄r malus angelus nō potuit p̄scire se casurū esse.

xxii Q̄r scinit se non debere velle hoc q̄ volēdo peccauit: et debere puniri si peccaret.

xxiii Q̄r non debuit scire: q: si peccaret puniret.

xxiiii Q̄r etiam bonus angelus hoc scire non debuit.

xxv Q̄r ille si etiam hoc solo dicit iam nō posse peccare: quia nūc habet scientiam ex casu diaboli: tū illi sit ad gl̄oriā.

xxvi Q̄r homin⁹ audito nolle mali: ⁊ q̄d facit opa q̄ dicit iniustitia facere: cū ipsa ⁊ malum nihil sit.

xxvii Unde venit malū in angelū qui bonus erat.

xxviii De potestate volendi q̄ non debuit: bona fuit semper: et ipsū velle bonū q̄tū ad eē.

Beati Anselmi archiepi Cantuariēsis dialogus de casu diaboli incipit.

Q̄r etiā ad angelos dicak: Quid habes q̄ nō accepisti: ⁊ a deo nō sit nisi bonū ⁊ esse: ⁊ omne bonū sit essentia: ⁊ omnis essentia bonū:

Capitulū. I. Dis.

Aliud apo

1.Cor.4. stoli: Quid habes q̄ nō accepisti: dicit hominib⁹ tm: an ⁊ angelis? M Nulla creatura habet aliq̄d a se. Q̄ cū sc̄ip̄m a se nō habet: quō hz a se aliq̄d? Demq; si nō est aliq̄d nisi vn⁹ q̄ fecit: ⁊ q̄ facta sūt: sūt ab vno: clarū est: q: nullatenꝰ pōt hr̄i aliq̄d nisi q̄ fecit aut q̄ fecit. D Uere clarū. M Sed neq; ipse factor: neq; q̄ factū est pōt hr̄i nisi ab ipso factore. D Nec hoc minꝰ clarū. M Ille igit̄ solꝰ a se hz q̄cq̄d hz: ⁊ ois alia nō nisi ab illo habēt aliq̄d: ⁊ sic̄ a se nō nisi nihil hāt: ita ab illo nō nisi aliq̄d habēt. D Nō plane vi ꝺo q̄ aliꝰ: q: a deo nō habēt alia nisi aliq̄d. Nā q̄ fecit aliꝰ vt multa q̄ videmꝰ trāsire ꝺ cē ad nō eē: nō sint q̄ erāt: etiā si ois nō sit nihilū nō trāseāt. Aut q̄ facit nō esse q̄cq̄d nō est: nisi ille q̄ facit esse oīe q̄ ē? Itē si nō est aliq̄d nisi ideo q: deꝰ facit: necesse est vt q̄ nō est: idcirco nō sit: q: ipse nō facit. Sicut q̄ illa q̄ sūt: ab illo habēt esse aliq̄d: ita q̄ non sunt vel q̄ de esse trāseūt ad nō esse: vident̄ ab eodem ipso dāe esse nihil. M Nō solū ille dicit facere aliq̄d eē: aut eē nō aliq̄d q̄ facit vt sit q̄ nō ē: aut nō sit q̄ ē: sed etiā ille q̄ pōt facere aliq̄d vt non sit ⁊ nō facit: dicit facere esse nō esse. Quippe nō ille tñ dī facere aliquē nudū esse aut nō esse indutū q̄ cū despoliat: sed ⁊ q̄ spoliantē cū phibere possit nō phibet: ⁊ ille dicit ꝓprie facere: iste ꝓprie. Cū ēm iste dr̄: q: fecit eē nudū aut nō esse indutū: non aliud intelligit̄ nisi q: cū posset non fecit vt nō eēt nud⁹ aut maneret ⁊ dimus. Hoc mō deꝰ dicit multa facere que non facit: vt cum dicit inducere in temptatiōes q̄s nō defendit a tēptatiōe cū possit: ⁊ facere nō eē q̄ nō est: q̄s cū possit: nō facit esse. At si cōsideres ea q̄ sūt cū trāseūt ad nō esse: nō ipe facit ea nō esse. Quīn nāq; nō solū nō ē aliq̄ alia essentia nisi illo faciēte: ⁊ nec aliqten⁹ manere pōt q̄ facta ē: nisi eodē ipo faciēte vt maneat: Cū ipe desinit seruare q̄ fecit: nō id q̄ erat: redit in nō esse q: ipe facit nō esse: ⁊ q: cessat facere eē. Nā ⁊ cū q̄s irat⁹ destruēdo aliq̄d aufert esse nō ē ab illo nō eē: ⁊ illo tollēte velut suū q̄ pstiterat q̄ ab eo factū fuerat vt eēt: redit ī nō eē: q̄ nō ab illo ⁊ a se añq̄ fieret hēbat. Si ēm ab ali q̄ tunicam repetas quā pstiteras illi mō ad tpus: nō hz a te nuditatē: ⁊ si te q̄ tuū erat tollēte: redit ī id q̄ erat añq̄ induerēt a te. Rēpe sic̄ a sūmo bono non ē nisi bonū: ⁊ oīe bonū ē a sūmo bono: ita a sūma essentia nō ē nisi essentia: ⁊ ois essentia est a sūma essentia: vñ q̄n sumunū bonū ē sūma essentia: cōsequēs est vt oīe bonū sit essentia: ⁊ ois essentia bonū. Nihil ḡ ⁊ nō esse sic̄ est essentia: nō est bonū. Nihil ita q; ⁊ nō esse: nō ē ab illo a q̄ nō ē nisi bonū ⁊ essentia. D Igte nūc video: q: sicut bonū ⁊ eē non est nisi a deo: ita non ē a deo nisi bonū ⁊ esse. M Uide ne vllaten⁹ putes cū in diuinis libris legim⁹: aut cū hm illos dicim⁹ deū facere malū: aut facere non esse: q; negē ꝓpt̄ q̄ dicit: aut reꝑhendā q: ita dr̄: sed nō tantū vedem⁹ inherere ꝙpriet̄ati verboꝝ veritatē regēti: quā tū inhiare ꝓprietati veritatis sub multimō genere locutiōis latenti. D Ita nō nisi nō intelligēti aut calūnioso habes opus dicere. M Redi ad id q̄ incepisti ⁊ vide si non solū homi sed ⁊ angelo pōt dici: q: nō habet q̄ nō accepit.

Cur videat diabolꝰ ideo nō accepisse pseuerantiā: q: deꝰ nō dedit: Ca. II.

D Atis pater nō minꝰ angelo q̄ f homi cōuenire. Cōstat ḡ: q: ille angelꝰ q̄ stetit in veritate sicut ideo pseuerauit q: pseuerantiā habuit: ita iō pseuerantiā habuit q: accepit: ⁊ iō accepit: q: deꝰ dedit id. Cōsequēs ē igit̄: q: ille q̄ in veritate nō steterit: quēadmodū ideo nō pseuerauit q: pseuerātiā nō habuit: sic iō nō habuit pseuerātiā: q: nō accepit: et iō nō accepit: q: deꝰ nō dedit. Si ḡ potes: volo vt ostendas mihi culpā eiꝰ cū ideo nō pseuerauit q: ille non dedit: q̄ nō dare nihil dē potuit. Certus sum ēm etiā si nō videā: non illū nisi iuste a sūmo iusto damnatū: nec sine culpa iuste illū potuisse dānari. M Unde putas ꝙsequi si bonꝰ angelus ideo accepit pseuerātiā: q: deꝰ dedit: malū ideo nō accepisse: q: deꝰ nō dedit? D Quia si bono angelo datio est causa acceptiōis: puto nō dationē esse malo angelo cām nō acceptiōis: ⁊ si ponit nō datio inde necessariā esse causā vt sequat nō acceptio vt oīa scimꝰ: q: cū nō accipim⁹ q̄ volum⁹: nō ideo nō dat q: nō accipim⁹: ꝙ ideo nō accipim⁹: q: nō datur. Demq; quoscūq; legi aut audiui facere questionē hāc: hac rōne eā inquātū memini cōstituūt: q: si bonus angelꝰ ideo accepit q: deꝰ dedit: malus angelꝰ ideo nō accepit q: deꝰ nō dedit: nec memini me adhuc hui⁹ cōsequētie solutionē vidisse.

Q̄r ideo deus nō dedit: q: ille nō accepit: Ca. III.

M Ubi est ibi ꝙsequētia: potest n esse nō dare nō esse causa non accipiēdi: etiam si dare semp esset causa accipiendi. D Ergo si ponat̄ non dare: nō necesse est sequi non accipere: Quare potest esse accipere etiā si non sit dare. M Non est ita. D Exēplo volo mihi ostēdas quod dicis. M Si ergo porrigo tibi aliquid ⁊ tu accipis: nō ideo vo q: accipis: sed ideo accipis quia vo: ⁊ est datio causa acceptiōis. D Ita est. M Quid si ip̄m porrigo alio: ⁊ nō accepit: ille ne iō nō accipit: quia nō vo? D Potius videt̄ q: tu ideo nō das: q: ille non accipit. M Hoc igitur nō dare nō est causa non accipiendi: ⁊ tamē si ponō me dedisse: causa est consequēdi illum non accepisse. Aliud namq; est rem causaꝝ esse alterius rei: aliud positionem rei esse causam vt sequat aliquid. Cum enim incendiū non sit causa ignis: sed ignis incēdij: positio tamē incendij semper causa est vt sequat esse ignem. Si enim ē incendiū necesse est ignem esse. D Necesse est me sic esse fateri. Magister.

Video ꝙ vt puto si tu ideo accepisti: quia ego vedi: nō tamē idcirco cōsequi illū qui nō accepit: ideo nō accepisse: qz ego nō dedi: & tamē cōsequit: quia si ego nō dedi: ille non accepit. D Video: & placet mihi quia video.

M An amplie dubitas: qz sicut angelus ꝙ stetit ideo accepit perseverantiā qz deus dedit: ita non statim idcirco deus non dedit qz ille nō accepit.

D Mondū mihi ꝓ ostēdisti: ꝓ illud tm sufficienter demōrasti: scz non esse psequēs ex eo: qz bonus angel⁹ ideo accepit qz deus dedit: malū ideo nō accepisse qz deus non dedit. Si enī vis asserere deū illi ideo nō dedisse: qz non accepit: Quero cur non accepit? Aut qz nō potuit: aut qz nō voluit. Nā si non habuit potestatē aut voluntatē accipiēdi: deus nō dedit. Si enī deus dedisset: p certo habuisset. Quare si nō potuit ꝺse potestatem aut voluntatē accipiēdi perseverātiam nisi dante deo: quid peccauit si non accepit quod deus illi nō dedit posse aut velle accipe? M Deus dedit illi potestatē & voluntatē accipiendi perseverantiā. D Accepit igit qđ deus dedit: & habuit qđ accepit? M Vere habuit & accepit.

D Accepit ꝙ & habuit perseverātiā? M Nō accepit: & ideo nō habuit.

D Nōne vtiq; deū illi dedisse et illū accepisse potestatē & volūtatem accipiēdi perseverantiā? M Dixi: ꝓ non viri deū illi dedisse accipe perseverantiā: sed tm velle & posse perseverantiā accipe. D Ergo si voluit & potuit: accepit perseverātiā. M Nō est necessariū ꝓsequꝫ. D Nō video cur non: nisi mihi ostēdas. M Incepisti vnꝫ aliqđ cū volūtate et potestate pficiēdi: qđ tamē voluntate ante finem rei mutata non pfeciſti?

D Sepe. M Voluisti igit et potuisti perseverare in quo non perseverasti? D Volui vtiq; sed non perseverāui in voluntate: & ideo non perseverāui in actōe. M Quare nō perseverasti in volūtate? D Quia non volui. M Nōne ꝺiu voluisti perseverare in actione: voluisti perseverare i ipsa volūtate? D Nō possum negare. M Cur ꝙ dicis: non voluisse perseverare in illa? M Item rūderē: qz perseverare voluit: sed non perseverauit in hac volūtate: nisi rē viderem in infinitū ꝓceder te semp idipsum interrogante & me eadem respondente. M Non ergo debes dicere: ideo non volui perseverare in voluntate huius volūtatis. Sed cū querif: quare non perseverasti i actione in qua voluisti & potuisti perseverare: Respondere potes vt debes: quia non perseverauit in volūtate. Quod si querif iterū: quare non perseverasti in voluntate: Alia causa reddenda est: vnde scz contigerit defectus illi⁹ voluntatis: ꝙ quia nō perseverasti velle volūtatē. Non cīm respōdēda aliud ostendis ꝙ idipsum qđ querif: id est non perseverasti in voluntate perseverādi in actione. D Video: quia nō videbā quid dicerē. M Dic ergo vno verbo quid sit perseverare: quātūres exigit in faciendo aliquid. D Perficere. Nam ꝓ seuerare in scribēdo aliqđ dicimus ꝓ scribere inducendo ꝓducere. M Dicamus igitur simīliter: etiā si non sit in vsu & perseverare in voluntate sit perseverare velle. D Ita fiat. M Cum ergo nō pfeciſti qđ voluisti & potuisti: cur non pfeciſti? D Quia non perseverare volui. M Ita ergo dic: quia diabolus qui accepit velle et posse accipere perseverantiā: & velle et posse perseverare: ideo non accepit nec perseverauit: quia non perseverare voluit. D Item quero: quare nō perseverare voluit? Cum ꝙ dicis: quia non perseverare voluit qđ voluit: tale est ac si dicas: quod voluit prius: postea nō voluit. Quoniā ergo nō voluit quod prius voluit: quare nō voluit: nisi quia non habuit voluntatē. Non dico volūtatem quā prius habuit cū volueris: ꝺ quā nō habuit cū non voluit. Hanc autem volūtatem

quare non habuit nisi qz nō accepit: Quare autē nō accepit: nisi qz deus nō dedit: sed ideo deus non dedit qz ille non accepit. M Iterū dico qz nō ideo nō accepit qz deus nō dedit: sed ideo de⁹ non dedit: qz ille nō accepit. D Hoc ostende. M Sponte dimisit voluntatē quā habuit: & sicut accepit habuit ꝙsꝫ habuit: ita potuit accipe et semp tenere qđ deseruit: Sed qz deseruit nō accepit. Qđ ergo ideo nō accepit tenere quia deseruit: nō ideo nō accepit: qz deus nō dedit: ꝺ de⁹ nō dedit: qz ille non accepit. Quis nō videat: qz nō ideo nō voluit tenere qz deseruit: sed ideo deseruit quia nō voluit tenere? Semp nāqꝫ tenēri prius est nō velle tenere ꝙ velle deserere. Jō cīm vult aliquis deserere qđ tenet: qz nō vult tenere. D Quero igit quare tenere non voluit qđ tenebat: nisi quia deus non dedit velle. M Non semp prius est nō velle tenere: ꝙ velle deserere. D Quando non sit ostende mihi. M Quādo aliq̄ rem ꝓpter se non vis tenere sed deserere: vt carbonē ignitū & manu nuda positū: sic forsitan prius est nō velle tenere ꝙ velle deserere: & iō vis deserere qz non vis tenere. Prius cīm ꝙ teneas nō vis tenere: velle aūt deserere nō potes nisi tum teneas. Cū aūt teneas qđ non ꝓpter aliqđ vis tenere: nec tamē ꝓpter aliquid deserere vis: & magis vis aliquid qđ nō potes habere nisi deseras qđ tenes: tunc velle deserere prius est ꝙ non velle tenere. Auarus nā qz cum vult tenere nūmum: & mauult panem quē nequit habere nisi nūmū deserat: ꝺus vult dare: id est deserere nūmum ꝙ non vult tenere: non cīm illum ideo vult dare qz nō vult tenere: sed qz vt panē habeat: necesse habet dare. Nā et ante ꝙ habeat vult tenere & habere: & cum habet nequa ꝙ nō vult tenere ꝙdiu nō habet necesse deserere. D Verū est. M Non ꝙ semper est ꝺus nō velle tenere ꝙ velle deserere: sed aliqñ ꝺus est velle deserere. D Non possum negare. M Dic ꝙ quia nō ideo non voluit cum debuit & qđ debuit qz voluntas deficit deo dare deficiēte: sed quia ipse volendo qđ nō debuit: bonā voluntatē expulit mala supueniēte. Quapropter nō ideo nō habuit bonā voluntatē perseverantē: aut nō accepit quia de⁹ non dedit: sed ideo deus non dedit: quia ille volēdo qđ nō debuit eā deseruit: & eam deserēdo nō tenuit.

Quō ille peccauit & voluit filius esse deo: Ca.IIII. D

Intelligo qđ dicis. M Dubitas adhuc diabolū nō ideo voluisse deserere qđ habebat qz nō volnit tenere: ꝺ ideo nō voluisse tenere qz voluit deserere. D Nō dubito sic esse posse: sed nondū feciſti me certum sic esse. Primo ergo ostende quid voluit habere quod nō habebat vt vellet deserere qđ tenebat: si erit in auaro mōstrasti. Deinde si nihil contradici poterit ita esse me non dubitare fatebor. M Peccasse illum nō dubitas: quoniā a iusto deo non potuit iniuste dānari: Sed queris quomō peccauit. D Ita est. M Si iusticiā pseuerantēr seruasset: nō peccasset vnqꝫ nec miser esset. D Ita credimus. M Justiciā deo nullus seruat nisi volēdo qđ debet: neqꝫ deserit nisi volendo qđ non debet. D Nulli dubium. M Volendo aliqđ igit quod velle tūc non debebat: deseruit iusticiam & sic peccauit. D Ita sequit: Sed quero quid voluit. M Verū qđ habebat debebat velle. D Debebat vere velle quod a deo acceperat: nec hoc volendo peccauit. M Voluit igit aliquid qđ non habebat nec tunc velle debebat: sicut eni similis voluit esse deo ꝺus ꝙ deus hoc velit. D Nec hoc ita sequi negare queo. M Nihil autē velle poterat nisi iusticiā aut cōmodū: ex cōmodis cīm constat beatitudo quam

vult ois rōnalis natura. D In nobis possum⁹ ꝫ cogīscere ꝙ nihil volum⁹ nisi qđ instū ⁊ cōmodū puram⁹. M Justiciam vero volendo: peccare non potuit. D Verum est. M Peccauit ergo volendo aliqđ cōmodū quod nec habebat nec tunc velle debuit: quod tū ad augmētum beatitudinis esse illi poterat. D Valā est: quoniā aliter non potuit. M Cernis vt puto: q: pl⁹ aliquid q̄si acceptū inordinate volēdo voluntatem suā extra iusticiam extendit. D Aperte nūc video q: peccauit et volendo qđ non debuit ⁊ nolēdo qđ debuit: ⁊ pala est q: ideo non voluit plus ꝙ debuit q: noluit tenere iusticiā: ꝫ ideo iusticiā nō tenuit q: aliquid voluit qđ volēdo illā deseruit: sicut in anaro de nūmo ⁊ pane monstrasti. M Ar eū ꝫ voluit quod de⁹ illū velle nolebat: voluit inordinate similis esse deo. D Si de⁹ cogitari nō pōt nisi ita sol⁹ vt nihil illi simile cogitari possit: quō potuit diabol⁹ velle qđ nō potuit cogitare? Non enim ita obtuse mentis erat: vt nihil aliud simile deo cogitari posse nesciret. M Etiā si voluit olno pār eē deo fm aliqđ min⁹ deo: cōtra volūtatē dei ꝫ voluit inordinate similis esse deo: q: ꝓpria voluntate q̄ nulli ꝓbdita fuit volui aliqđ. Solū⁹ eīn dei esse debet sic volūtate ꝓpria velle aliqđ vt suptore nō sequat volūtatē. D Ita est. M Non solū aūt voluit esse eqlis deo: q: ꝑsū pūt hīc ꝓpria voluntate: ꝫ etiā maior: voluit esse volendo qđ deus illū velle nolebat qđ voluntatē suā supra volūtatē dei posuit. D Gatus liquet. M Jā tibi manifestū esse puto ex rōnib⁹ suprapositis diabolū sponte dimisisse velle qđ debebat: et iuste amisisse qđ habebat: q: sponte ⁊ iuste voluit qđ nō habebat ⁊ velle nō d:bebat. D Nihil puto manifestī⁹. M Quis igīt bon⁹ angel⁹ ideo accepit ꝓseuerātiā q: deus dedit: nō ideo nō accepit tū mal⁹ angelus q: de⁹ nō dedit: ꝫ de⁹ ideo nō dedit q: ille nō accepit: ⁊ ideo nō accepit q: accipe noluit. D Mihi quidē satis fecisti ad ea ꝙ quero: vt nec in hio ꝙ ꝓponio: nec in ipsa cōsequētia cōclusionū tuaꝝ nullā videā sensū meo tenēbare veritatē.

Q boni angeli ante casū malor peccare potuerunt: Capi. V. Mda.

p Utas ne bonos angelos fuīr potuisse peccare anteq̄ mali caderēt? D Puto: Sed rōne cōp:ehēdere vellē. M Hoc certū habes: q: si nō potuerūt peccare: nō potestate sed necessitate seruauerūt iusticiā: Quare nō magis moruerūt gratiā a deo: q: steterunt alijs cadētib⁹: q̄si q: fuanerūt rōnabilitatē quā pdere nequuerūt. Sed nec iusti recte si bene cōsideres dicerent. D Sic monstrat ratio.

Quō boni cōfirmati sunt in suo statu: et mali in casu suo: Capi. VI. Mda.

i Li ꝙ qui ceciderūt si nō peccassent cū possent: tāto meliores essent q̄si illi: quāto ⁊ vere eēnt iusti: ⁊ gratiā a deo merent. Ita sequit: q: aut electi homines maiores ⁊ meliores erunt angelis bonis: aut reprobi angeli ꝛ fecte nō restaurabūtur: qm̄ nō tales crūt homines qui ꝑ illos sumunt qualeo illi futuri erant. D Hec duo pcess⁹ neganda existimo. M Poterāt igīt boni angeli peccare ante casū malo ꝝ nec aliter q̄si sicut ostēsum ē de illis ꝙ peccauerūt? D Aliter esse posse nō video. M Illi tm̄ angeli q̄ magis voluerunt iusticiā quam habebāt q̄si illud plus qđ nō habebāt: bonū qđ q̄si ꝓpē iusticiā q̄tū ad volūtatē ptinuit q dederūt: iusticia retribuēte acceperūt: ⁊ de illo qđ habebāt in vera securitate pmāserūt. Quapropē a deo sunt ꝓfecti vt sunt adepti quicqđ potuerūt velle: nec iā videāt qđ pl⁹ velle pos-

sunt: ⁊ ꝓpter ꝫ peccare nequeūt. Illi vo angeli q̄ malu erūt illud plus qđ nondū de⁹ illis vare volebat q̄si stare (iusticia in q̄ facti erāt: eadē iusticia tuēte: ⁊ illud ꝓpter qđ illā ꝓtem pserūt: neq̄q̄ obtinuerūt: ⁊ qđ tenebant bonū amiserūt. Sic ꝙ distincti sunt angeli vt adherētes iustitiae nullū velle bonū possint q̄ nō gaudeāt: ⁊ deserētes illā nullū velle q̄ant quo nō careāt. D Nihil pulchri⁹ aut iustius hac distinctiōe. Sed si posses dicere: vellē audire cuiusmodi cōmodū illud fuit: qđ ⁊ boni angeli iuste volēdo sic pfecerūt: ⁊ mali iniuste cōcupiscēdo sic defecerūt. M Quid illud fuerit nō video: ꝫ quicqđ fuerit sufficit scire: q: fuit aliqđ ad qđ crescere potuerūt qđ nō acceperūt qm̄ creati sūt: vt ad illud suo merito ꝓficerēt.

Questio an volūtas ⁊ ei⁹ cōuersio ad qđ nō debet: sit ipm malū qđ malos facit: ⁊ cur nō possit rōnalis creatura ꝑse de malo conuerti ad bonū: sicut pōt de bono ad malū: Capi. VII. D

e T nobis nūc sufficiat hucusq̄ de ꝫ inuestigasse. Sed nescio q̄d sit: vt cū me ꝑsperē ad finē ꝙstiōis iā ptingere: tūc magis videā velut de radicib⁹ successiuaꝝ questionū aliaꝝ pullulātes cōsurgere. Ecce eīn cū manifestissime videā puersū angelū nulla rōne deuenire potuisse i immoderatā boni indigentiā: nō ꝓpter immoderatā cōcupiscētiā: nō parū me mouet vnde ipsā inordinatā habuit volūtatē. Si eīn bona fuit ꝓpter bonā volūtatē: de tanto bono ceciditꝫ in tantū malū. Itē si bona fuit de⁹ illā illi vedit: q: nō nisi nihil habuit a se. Si ꝙ voluit qđ de⁹ vedit velle: quid peccauit? Aut si a se habuit hanc volūtatē: habuit a se aliqđ bonū qđ nō accepit. Qđ si mala est ⁊ aliqđ ē: iterū occurrit: q: nō nisi a deo ē a q̄ esse qđ ē aliqđ ē. Et sīl⁹ q̄ri pōt q̄d peccauit habēdo volūtatē quā de⁹ dedit: aut quō potuit de⁹ dare malā volūtatē? Si vo mala volūtas ab ipso diabolo fuit ⁊ aliqđ ē: habuit aliqđ a se ⁊ non est ois essentia bona nec malū erit nihil: sicut solem⁹ dicere: si quid ē mala volūtas essentia est: aut si mala volūtas nihil ē ꝓpter nihil: ⁊ iō sine causa tā grauit d ānar⁹ ē. Qđ aūt dico de volūtate: hoc idē dici pōt de cōcupiscētia sine desiderio: qm̄ ⁊ cōcupiscētia ⁊ desiderū volūtas est: ⁊ si ē est bona ⁊ mala volūtas: ita est ⁊ bona ⁊ mala cōcupiscētia ⁊ bonū ⁊ malū desiderū. Qđ si dicit: q: volūtas est aliq̄ essentia: ⁊ ideo bonū ē aliqđ: ꝫ cōuersa ad ꝫ qđ debet velle fit bona volūtas: ad id vo qđ nō debet cōuersa d: volūtas mala. Quicqđ dici de volūtate video posse dici ꝙ ipa cōuersiōe volūtatis. Mouet eīn multū me vnde ipsā puersā habuit diabol⁹ volūtatis conuersionē: ⁊ cetera q̄ de voluntate mō dixi. Est adhuc aliqđ qđ valde miror: cū cōsidero hāc volūtatis ꝓuersionē: cur videlicet de⁹ talē fecerit illā naturā quā tanta erectlētia sublimauerat: vt de eo qđ debuit velle: posse ꝓuertere volūtatē suā ad id qđ nō debuit: ꝫ de eo qđ nō debet nō possit ad id qđ debet: cū magī videat potestatē debuisse talis creatura a tali factore accipe facīdi bonū ad qđ facta ē: q̄si facīdi malū ad qđ vitandū facta ē. Qđ etiā in nra natura q̄ri pōt: qm̄ credim⁹ nullū bonū posse bonā volūtatē habere nisi dāte deo: malā vo semp habere posse sola ꝓmissione dei.

Q volūtas ei⁹ ⁊ cōuersio sit nō ipm malū: Ca. VIII. M

n Ec volūtatē nec volūtatis cōuersionē puto negari posse aliqđ esse. Nā etsi nō sunt substātā ꝓbari pōt eas nō eē essentias: qm̄ multe sunt essentie ꝓter illā q̄ ꝓprie dicit suba. Deniq̄ bona nō magis est aliqđ q̄si mala volūtas: nec est ista magī malū q̄si illa bonū. Nō eīn magī ē aliqđ volūtas q̄ vult vare mentiri: dicē q̄si illa q̄ vult rape violēē:

nec magis hec malū q̄ illa bonū est. Ergo si mala voluntas est ipm malū quo malus aliquis dicit: erit ⁊ bona volūtas ipsum bonū quo sit aliquis bonus: sed mala voluntas erit nihil si est ipsum malū quod credimus esse nihil. Bona igit̄ volūtas nihil erit: quoniā ipsa nō magis est aliquid q̄ mala volūtas: Quare ipsum bonū q̄ bonos facit nō poterimus negare nihil esse: quoniā ipm est bona volūtas que nihil erit. Sed falsū esse nullus ambigit bonā voluntē sine bonō ipsum esse nihil. Ita q̄ mala voluntas non est ipsum malū q̄ malos facit: sicut nec bona volūtas ē ipsū bonū q̄ bonos facit. Hoc ipsuz q̄ dixi de volūtate: pōt cōsiderari in cōuersione voluntatis. Non em magis est aliquid conuersio illa que conuertit volūtatē de rapina ad tribuendū: q̄ illa q̄ cōuertit eandē volūtatē de largitate ad auaritiā: ⁊ cetera q̄ de volūtate panloante diri. D Mihi q̄z idipsū videt vt asseris. M Neq; ē volūtas mala neq; prana volūtas: cōuersio est ipsum malū q̄ angel⁹ vel homo fit malus: q̄ nihil esse dicim⁹: nec bona volūtas: nec bona volūtatis cōuersio est bonū quo boni fiūt.

Q̄ iniusticia sit ipsum malū: ⁊ sit nihil: Ca. IX.

D Aliud ergo dicemus ipsum malū quod malos facit: ⁊ quid ipsum bonū quod bonos facit. M Iustitiā credere dicimus ipsum bonū quo fiunt boni: id est iustū: ⁊ angeli ⁊ hom̄es: ⁊ quo ipsa voluntas bona sine iusta dicit. Iniusticiā vo ipsuz malum esse: quod nihil aliud dicimus esse q̄ boni priuationem q̄ malos ⁊ malā voluntatē facit: ⁊ ideo eandē iniusticiā nō aliud esse asserimus q̄ priuationē iusticie. Q̄dm em voluntas primū data rationali nature: ⁊ simul in ipsa datiōe ab ipso data ose cōuersa: imo nō conuersa sed recta ad hoc q̄ velle debuit: stetit in ipsa rectitudine quā dicimus veritatē sine iusticiā in qua facta fuit iusta fuit. Cum vo auertit se ab eo q̄ debuit: ⁊ cōuertit se ad id q̄ non debuit: non stetit in originali (vt ita dicā) rectitudine in q̄ facta ē: quā cum deseruit magnū aliq̄d pdidit: ⁊ nihil p ea nullā priuationē eius q̄ nullā habet essentiam quā iniusticiam nominam⁹ suscepit.

Quomō malū videat esse aliquid: Capt. X.

D Quod dicis malū esse priuationē boni: cōcedo: sed nihilominus video bonū priuationem esse mali. Et sicut peciplo in fuatione mali aliquid aliud fieri q̄ bonū dicimus: ita animaduerto in priuatiōe boni aliquid aliud fieri quod malū dicimus. Quapropter licz quibusdam argumentis malū nihil esse probē: vt quoniā malū non nisi vitiū aut corruptio est: que nullo modo sunt nisi in aliqua essentia: ⁊ quanto magis ibi sūt tāto mag⁹ illā redigūt i nihilū: ⁊ si eadē essentia oino deueniat ad nihil: vitiū q̄z ⁊ corruptio inueniūt nihil: licz inq̄ ficiant alio mō probē nihil esse malū: nō potest minus meus nisi sola fide acquiescere: si non illud mihi auferat q̄ mihi eriā probat malum non nisi aliquid esse. Mā cū audiē nomē mali: frustra horrent corda nostra: quod in huius nominis significatiōe intelligūt: si nihil significet hoc nomle. Item si vor hec scz malum nomē est: vti q̄ significatiū est: Si aūt significatiū ē significat: sed non nisi aliquid significat. Quomō ergo malū est nihil si q̄ significat nomine eius est aliquid. Deniq; cū manente iusticia tanta videat trā quillitas: tanta quies vt in multis nihil aliud videatur iusticia: q̄ quiescere a malo: sicut est castitas: patientia: recedente aūt iusticia tā diuersus tam laborioso tā q̄ multiplex occupet animū affect⁹: qui velut crudelis dominus miserū hominē cui cogat tot turpium ⁊ laboriosoz operū sollicitum

esse: ⁊ ipsis operibus tā grauit̄ laborare: mirum est si poterit ostēdi nihil hec ofa opari. M Puto q̄ non ita eos insan⁹ vt dicas nihil esse aliq̄d: cū tñ non possis negare nihil esse nomē. Quapropē si nihil pōt pbari aliq̄d esse p nomē nihil: quō estimas te pbare esse malū aliq̄d p nomē mali? D Nihil agit exēplū q̄ litē lite resoluit. Mā ⁊ hoc ipm nihil: nescio q̄d sit. Quapropē q̄m questio ē de malo i manib⁹ q̄ dicis esse nihil: si vis me docere q̄d sit malū: doce me p̄us q̄d intelligā esse nihil: deinde ad alia q̄b⁹ pteter nomē mali me dixi: me moueri de eo vt aliq̄d esse videat̄ rñdebis. M Cū nequaq̄ differāt nihil esse: ⁊ nō aliq̄d ē: quō dici pōt q̄d sit q̄ nō est aliq̄d? D Si nō est aliquid q̄ hoc nole significat: non significat aliq̄d. Si vo nō significat aliq̄d nō est nomē ꝑ vtiq; nomē est: q̄q̄z igit̄ null⁹ dicat nihil esse aliq̄d: ꝑ semp nihil esse cogamur fateri nihil. Nemo pōt nomē nihili significatū esse nescire. Verū si hoc ipm nomē nō significat nihil ꝑ aliq̄d: id q̄ significat videt nō posse esse nihil ꝑ aliq̄d. Si q̄ significat nō ē nihil ꝑ aliq̄d: q̄liter verū erit vt significet p ꝑ nomē q̄ ē nihil? Quippe si ꝙ nihil dicat: vere nihil ē: ⁊ idcirco nō est aliquid. Quare si q̄ significat ꝑ nō est nihil ꝑ aliq̄d: quēadmodū consequētia videt ostendere: falsē ⁊ incōgrue vocat ꝑ nole. At ecōtra si fm iudiciū oīne id q̄ nō sit nihil vere ē nihil: ⁊ nequaq̄ ē aliq̄d: vsq; ne videt aliq̄d ꝙsequēti⁹ q̄z vt hoc ipm nomē nihil significet id nō significat aliq̄d? Quid itaq; ē: q: ꝑ nomē videlicz nō significat nihil ꝑ aliq̄d: ⁊ nō significat aliq̄d ꝑ nihil? M Forsitan nō repugnāt significare nihil ⁊ aliquid. D Si nō repugnāt: aut ista vox diuersa ꝙsideratiōe significat nihil aut aliq̄d: aut inuenieda res est aliq̄ que sit aliq̄d ⁊ nihil. M Quid si vtrū, q̄ inueniri pōt: ⁊ diuersa scz significatiōis ꝙsideratio in ꝑ nomle: ⁊ eandē rem esse aliq̄d ⁊ nihil? D Arduq; vellē cognoscere. M Cōstat q̄m hec vox scz nihil q̄tū ad significatiōz nullatenꝰ differt ab eo q̄ dico nō aliq̄d. Nihil ꝯz hoc apti⁹ q̄q̄ q̄ ꝑ vox scz nō aliq̄d: oēm rē penit⁹ ⁊ oīne q̄ est aliquid intellectu remouē dā: nec oīno vllā rem: aut penit⁹ q̄ aliq̄d sit intellectu retinendū sua significatiōe cōstituit: si q̄n remotio alicui⁹ rei significari nullaten⁹ pōt nisi cū significatiōe ei⁹ ipi⁹ cui⁹ significat remotio. Null⁹ em intelligit q̄d significet nō hō: nisi ſtelligēdo q̄d sit hō: necesse ē vt ꝑ vox q̄ est nō aliq̄d destrūēdo: id q̄ ē aliq̄d significet aliq̄d. Affi vo auferēdo oīne q̄ ē aliq̄d: nulla significat essentiā q̄ā i audiēt̄ intellectu retinendā ꝙstituat: idcirco nō aliq̄d vox nulla rē aut q̄ sit aliq̄d significat. Igit̄ ꝑ vox nō aliq̄d his diuersis rōnib⁹ aliāten⁹ significat rē: ⁊ aliq̄d: ⁊ nullaten⁹ significat rem aut aliq̄d: significat em remouendo ⁊ nō significat constituēdo. Hac ratione nihil nomē q̄ pmit oīne q̄ est aliquid: ⁊ destrūēdo nō significat nihil ꝑ aliq̄d: ⁊ cōstituēdo nō significat aliq̄d ꝑ nihil. Quapropē nō est necesse nihil eē aliq̄d: ideo q: nomē significet aliq̄d quolibet mō: ꝑ pot⁹ necesse ē nihil eē nihil: q: nomē ei⁹ significat ꝑ mō aliq̄d. Hoc itaq; mō nō repugnat malū nihil eē ⁊ mali nomē esse significatiū: ꝑ sic aliq̄d pmēdo significat vt nullius rei sit cōstitutiū.

Quō malū ⁊ nihil nō possint pbari p nomen suū aliq̄d eē ꝑ aliq̄d: Ca. XI.

D Equeo negare nomē nihili ꝯz pdictā a te rōnem: aliquo mō significare aliq̄d: ꝑ satis notū est q: illud aliq̄d q̄ isto mō ꝑ nole significat nō nolat nihil: nec cū audim⁹ hoc nomē accipim⁹ illud p illa re quā ita significat. Illud igit̄ q̄ro p quo ꝑ nomē ponit: ⁊ q̄d intelligim⁹ cū ipm audim⁹: illud inq̄ quero q̄d sit. Illud cū ꝑ nole p̄prie significet

tat ⁊ idcirco nomẽ est: q; eius significatũ ẽ: nõ q; supra dictũ mõ negãdo significat aliq̃d: ei⁹ quippe nomẽ est ꝓ cui⁹ significatiõe int nomia cõputat: ⁊ illud vocat nihil. Illud ẽro quõ sit aliq̃d si ꝓprie vocat nihil: aut qualiter sit nihil: si nomẽ significatũ significat nihil: aut quõ idem sit aliq̃d ⁊ nihil? Illud idẽ ẽro de nolle malũ: ⁊ de eo qõ significat: ⁊ qõ malũ nomiat. ℳ Recte queris: quia licz supra posita rõne malũ ⁊ nihil significẽt aliq̃d: tñ qõ significat malũ nõ est aut nihil: sed ⁊ alia rõ q̃ significant aliq̃d: ⁊ qõ significat ẽ aliq̃d: sed non vere est aliq̃d: sed q̃ũ aliq̃d. Multa quidẽ dicunt ſm formã que non sunt ſm rem: vt timere ſm formã vocis dicit actiuũ: cũ sit passiui ſm rẽ. Ita q; cecitas dicit aliq̃d ſm formã loquẽdi cũ nõ sit aliq̃d ſm rẽ. Sicut cũ de aliquo dicim⁹: q; visũ habet ⁊ visus est in eo: ita dicim⁹ q; habet cecitatẽ ⁊ cecitas est in eo: cũ ꝑ nõ sit aliq̃d: sed potiꝰ nõaliq̃d: ⁊ hãc hẽ nõ sit habere aliq̃d: imo carere eo q; est aliq̃d. Cecitas nã q; nõ ẽ aliud q̃ non visus: aut absentia visus vbi visus debet esse: nõ visus vel absentia visus nõ magis est aliq̃d vbi visꝰ debet esse q̃ vbi nõ debet esse. Quare cecitas nõ magis est in oculo aliq̃d q; ibi debet esse visus: q̃ nõ visus vl absentia visus ſ lapide vbi nõ debet esse visus. Multa quoq; alia sic dicunt aliq̃d ſm formã loquẽdi q̃ non sunt aliq̃d: q̃m sic loquimur de illis sicut de rebus existẽtibus. Hoc ergo mõ malũ ⁊ nihil significant aliquid: ⁊ qõ significat est aliq̃d non ſm rem sed ſm formã loquẽdi. Nihil cũ nõ aliud significat q̃ non aliq̃d: aut absentiã eorum que sunt aliq̃d: ⁊ malũ nõ est aliud q̃ nõ bonũ: aut absentia boni vbi vt ⁊ expedit eẽ bonũ. Qõ autẽ non est aliud q̃ absentia ei⁹ qõ est aliq̃d: vtiq; non est aliq̃d. Malum igit vere est nihil: ⁊ nihil nõ est aliq̃d: ⁊ tamẽ quodãmodo sunt aliq̃d: quia sic loquimur de his quasi sint aliq̃d: cum dicim⁹ nihil vel malũ fecit: aut nihil aut malũ est quod fecit: sicut dicim⁹: aliq̃d vel bonũ fecit: aut aliq̃d vel bonum est quod fecit. Hinc est q; cum negamus omne esse aliq̃d quod dicit aliquis: ita dicimus: hoc qõ dicis nihil est. Nã ⁊ hoc qõ ꝓprie non dicit. nõ de eo qõ est aliq̃d dicit: ⁊ cũ ita dicit sicut modo dixi: nõ dicit eo q; sit aliq̃d sed quasi aliq̃d dicit. ℐ De ratiõe nominis mali qua me putabã posse probare malũ esse aliq̃d: satisfeci⁹ti.

Q; angel⁹ a se nõ potuit habere volũtatẽ pmã: ⁊ q; multa dicunt posse aliena potestate ⁊ nõ posse aliena impotentia: Capi. XII.

ESt nũc vt me ad alia q̃ mihi malũ esse aliq̃d ꝑsuadere nitunt: q̃d respõdere valeã: edoceas. ℳ Ut veritatem rei modare possim⁹ lõge aliquã multũ eor: dirt nos oportet: sed ⁊ op⁹ ẽ vt tua ea que dicam non sis cõtentus singula tantũ intelligere: sed oĩa simul memoria quasi sub vno intuitu colligere. ℐ Ego quidem intentus ero quãtũ potero: verũtamẽ si in aliquo tardior q̃ velis exitere: nõ te me expectare pigeat. aut videris tarditatem meã expetere. ℳ Ponam⁹ ergo deũ nunc facere angelũ quẽ voluit facere beatũ: ⁊ non simul totũ sed ꝑ partes: ⁊ hactenus iam esse factum vt iam sit aptus ad habendã volũtatem: ſ nõdũ velit aliq̃d. ℐ Pone qõ vis: ⁊ expone qõ quero. ℳ An ergo putas q; ipse angelus per se possit velle aliq̃d? ℐ Non bene video qõ dicis per se. Qõ enim sicut supra iam dixisti de oĩ creatura: nihil habet qõ nõ acceperit: nihil potest ꝑ se. Per se dico per hoc qõ iam habet: vt qui habet pedes: ⁊ que sufficiant ad potentiã ambulandi põt ambulare ꝑ se: q̃ aũt hꝫ pedes ⁊ nõ habet incolumitatẽ pedũ nõ põt ambulare ꝑ se. Hoc itaq; mõ quero an ille angelus qui iam aptus est ad volendum ⁊ nõdum quicq̃ vult: possit per se velle aliq̃d? ℐ Puto quia põt si aliquã do vult. ℳ Nõ respõdes ad interrogationẽ meam. ℐ Quomõ? ℳ Ego quero de nihil volente ⁊ de potestate que ꝓcedit rem: ⁊ tu respõdes de volũtate ⁊ potestate que fit cũ re. Nã oẽ qõ ẽ eo ipso quo est: potest esse: Non aũt oẽ qõ est potuit esse anteq̃ esset. Cum ꝫ quero vtrũ ille qui nihil vult possit velle: quero potestatẽ ante volũtatẽ qua se possit mouere ad volũtatem? Tu ꝛo cũ respondes: q; ſ vult põt: dicis potestatẽ que fit cum ipsa volũtate. Necesse enim ẽ ſ vult: vt possit velle. ℐ Scio duas esse potestates: vnã que nondũ est in re: alteram que iam est in re. Sed ⁊ hoc nõ possũ nescire: quia quicq̃d ita potest esse vt iã sit ſ aliquãdo nõ fuit potuit ꝓus esse. Si eñ non potuisset: nunq̃ eẽt. Bene ergo estimo me respondisse: q; qui ideo potest velle q: iam vult: necesse est eũ ꝓius potuisse q̃ vellet.

ℳ Putas quia qõ nihil est: oĩno nihil habeat: ⁊ ideo nullã habet potestatem: ⁊ sine potestate oĩno nihil potest? ℐ Hoc nõ possum negare. ℳ Estimo: q; mundus anteq̃ fieret nihil erat. ℐ Verum dicis. ℳ Ergo oĩno nihil potuit anteq̃ esset. ℐ Ita sequit. ℳ Nõ ergo potuit esse anteq̃ esset. ℐ Et ego dico: Si non potuit esse: impossibile fuit vt esset aliquãdo. ℳ Et possibile ⁊ impossibile erat anteq̃ eẽt: ⁊ quidẽ in eius potestate nõ erat vt esset erat impossibile: ſ deo in cuius potestate erat vt fieret possibile erat. Quia ergo deus mũdũ facere poterat ꝓus q̃ fieret: ideo est mũdus non quia ipse mũdus ꝓus potuit esse.

ℐ Rationi nõ possum ꝓtradicere: sed visui loquendi non consentit.

ℳ Non est mirum: Multa namq; in cõmuni locutione dicunt impropriet sed tamẽ oportet medullã veritatis inquirere: necesse ẽ ꝓpriet ratẽ pturbantem quãtum res expetit et possibile est scernere. Et qua impropietate loquẽdi fit vt sepissim: dicamus rem posse: nõ q̃ illa possit: sed quoniã alia res potest: ⁊ rem que potest nõ posse: quoniã alia res non potest: vt ſi dico: liber põt a me scribi: vtiq; liber nihil põt: sed ego possũ scribere librum: Et cũ dicim⁹: iste nõ potest vinci ab illo: non aliud intelligim⁹ q̃ ille non potest vincere istũ. Hinc est q̃ dicimus deũ non posse aliq̃d sibi aduersum aut peruersum: quoniã sic est potẽs in beatitudine ⁊ iusticia: imo quoniã beatitudo ⁊ iusticia non sunt in illo diuersa sed vnũ bonum: sic est omnipotens in simplici bono: vt nulla res possit q̃ noceat summo bono: Ideo nõ potest corrũpi vel mentiri. Ita ergo quicq̃d non est: anteq̃ est sua potestate esse nõ potest: sed ſ potest alia res facere vt sit: hoc mõ aliena potestate potest esse. Quia autem pluribus modis dicit possit potẽtia vel impotẽtia: hoc tñ nũc tibi sufficiat: q; ita multa dicunt posse non sua sed aliena potestate: et multa non posse nõ sua sed aliena impotentia. De ꝓpria igit potestate loquor: cum quero de angelo quem nouum posuimus fieri: ⁊ hactenus iam esse: factũ iam: ⁊ aptus iam sit ad habendam volũtatem: sed nihil adhuc velit an ipse possit per se velle aliq̃d: ⁊ de ipsa mihi respõde. ℐ Si iam sit: aptus est ad volũtatem vt nihil illi aliud desit q̃ velle: non video cur per se non possit. Quicq̃ enim aptꝰ ẽ ad videndũ ⁊ clausis oculis ſ luce positus nihil videt: põt tñ videre ꝑ se: quare ergo nõ volens simpliciter non velit per se: sicut nõ videns potest ꝑ se videre? ℳ Quia ille non videns habet visum ⁊ voluntatem qua potest mouere visum: nos ꝛo de illo qui nullã habet volũtatẽ loq̃mur. Quare fide mihi ſ̃ q̃ res seipsa mouet de nõ velle ad velle: vt sic ipa se velit mouere? ℐ Si dicero

qz moueaf nõ volẽs; sequẽs erit vt non a se ꝑ ab alio moueaf: nisi forte si quis subito claudat oculos ad ictum venientẽ: aut si cogaf ꝯ aliquo incõmodo vt velit qõ ꝓpius non volebat: Resicio enim tũc ꝓpius se velit mouere ad hanc volũtatẽ. M Multꝰ cogit vel timore vel sensu alieni incõmodi: nec attrahit amore alieni cõmodi ad volendũ aliquid: nisi q̃ ꝓpius habet naturaliter volũtatẽ vitandi incõmodũ aut habendi cõmodũ: q̃ volũtate se mouet ad alias volũtates. D Negare nequeo. M Dic ergo qz quicqd se mouet ad volendũ: ꝓpius se vult ita mouere. D Ita est. M Qõ ergo nihil vult: nullo mõ potest se monere ad volendum. D Nõ possum cõtradicere. M Restat igit vt ille angelꝰ qui tã aptus fuit ad habendã voluntatẽ: sed tamẽ nihil vult: nõ possit habere primã volũtatẽ a se. D Necesse est fateri me: qz nihil potest ꝑ se velle q̃ nihil vult. M Beatus aũt nõ pot esse: si nõ vult beatitudinẽ. Dico aũt nũc beatitudinẽ: non beatitudinẽ cũ iustitia: sed quã volũt omnes etiam iniusti. Omnes quippe volunt bene sibi esse: Excepto nãq; hoc qd olis natura bona vindicat i duo bona: & duobus cõtraria mala vsu dicunt: vnum bonũ & qõ dicit iusticia: cui cõtrariũ malũ iniusticia: iniusticia alterũ bonũ est qõ mihi videt posse dici cõmodum: & huic malũ opponit incõmodum. Sed iusticiã quidẽ nõ omnes volũt neq; omnes fugiũt iniusticiã: cõmodum ẋo non solũ olis rationalio natura: sed & ois qõ sentire pot vult & vitat incõmodũ. Nam nullꝰ vult nisi quod aliquo mõ putat sibi cõmodum. Hoc igit modo bene sibi esse omnes volũt: & male sibi esse nolunt. De hac beatitudine nunc dico: quia nullus potest esse beatus q̃ non vult beatitudinẽ. Nullus nãq; beatus potest esse: aut habẽdo quod nõ vult: aut non habendo quod vult. D Non est negandũ. M Nec beatus esse potest qui non vult iusticiam. D Nec hoc minus concedendum.

Qz accepta sola voluntate beatitudinis: nec aliud posset velle: nec illam non velle: & quicquid vellet nõ esset iusta vel iniusta voluntas: Capi. XIII. Ada.

Ideamus ergo deũ illi dare ꝓmũ solã beatitudinis voluntatẽ: & videamus an idcirco quia accepit aliquã voluntatẽ: tã se possit ipse mouere ad volendũ aliud q̃ qõ accepit velle. D Prosequere qõ incepisti: ego eũ paratus fuy intelligere. M Constat quia nondum aliud vult q̃ beatitudinẽ: quia non aliud accepit velle. D Unde est? M Quero ꝯ a te: an possit se mouere ad aliud volendũ? D Nequeo videre quõ se moueat ad volẽdum aliud q̃ beatitudinẽ: qz aliud non vult. Nam si vult se mouere ad aliud volendum: vult vtiq; aliud. M Sicut ergo nulla volũtate adhuc data nihil poterat ꝑ se velle: ita sola volũtate beatitudinis accepta nullã aliam a se potest habere volũtatẽ. D Ita est. M Nonne si putat ꝓdesse aliqd ad adipiscẽdũ beatitudinẽ: pot se mouere ad volẽdũ illud. D Dubito qd respondeã: nã si nõ pot: nõ video qz velit beatitudinẽ q̃ non potest velle quo se adipisci posse beatitudinẽ putat. Si ẋo potest: nõ intelligo quõ nõ possit velle aliud. M Qui vult aliud nõ ꝓpter rem quã videt velle: sed ꝓpter aliud: qd proprie iudicãdus est velle: an illud quod dicit velle: an illud ꝓpẽ qõ vult? D Illud itaq; ꝓpter qõ vult videtur velle. M Qui ergo vult aliqd ꝓpẽ beatitudinẽ: nõ aliõ vult q̃ beatitudinẽ: quare pot & qõ putat ꝓdesse ad beatitudinẽ & solã beatitudinẽ velle. D Satis ẽ planũ. M Quero adhuc an accepta hac sola volũtate: possit non velle beatitudinem? D Non potest vtrũq; simul & velle & non velle. M Verũ est. Sed non hoc quõ: sed quero an possit deserere hanc volũtatem & mouere se de velle ad non velle beatitudinẽ. D Signidẽ hoc facit nolens: nõ ipse facit: si ẋo volens aliud vult q̃ beatitudinẽ: ꝯ nõ vult aliud. Quare manifestũ puto: quia nullatenus potest ꝑ se nõ velle ad qõ solã accepit velle. M Bñ intelligis. Sed responde mihi adhuc si nõ pot non velle beatitudinẽ: quãto maior ẽ eam intelliget qui nihil nisi beatitudinẽ vult: & non potest nisi velle beatitudinẽ? D Si nõ tanto magis vellet beatitudinẽ quãto melior ẽ ac maior ẽ illã putaret: aut o ino si vellet beatitudinẽ: aut vellet aliud propter qõ melior ẽ nollet. Sed dicam: qz illã vult & nõ aliud. M Ubi ergo esse beatꝰ: quãto altius hoc esse posse cognoscit? D Procul dubio vult. M Ergo vult sibi esse deo. D Nihil aptius. M Quid tibi videt: an esset iusta voluntas si hoc mõ sibi vellet esse deo? D Nec iustã volo dicere: quia vellet qõ nõ conueniret: nec iniustã: qz ex necessitate vellet. M At cum qui vult beatitudinẽ solã: cõmoda sibi velle possimus. Si ergo ille qui nihil vellet nisi cõmoda: nõ posset habere maiora & meliora: vellet ne minora quibuscũq; vti posset? D Immo nõ posset nec vellet quelibet infima si maiora non posset. M Nõne cũ vellet cõmoda infima & iumenda quibus irrationabilia animalia delectant: esset eadem volũtas iusta & vituperabilis? D Quomõ iniusta aut reprehendenda volũtas esset: qz vellet qõ nõ posse velle accepisset? M Voluntatẽ tamẽ ipsam siue cum vult summa cõmoda: siue cũ vult infima constat esse opus & donũ dei: sicut est vita aut sensibilitas: aut nõ esse i eo iusticiã siue iniusticiã. D Non est dubium. M Ergo in quãtum essentia ẽ bonũ: aliqd est: quãtũ ẋo ad iusticiã ꝓtinet siue iniusticiã nec bona nec mala est. D Nihil clarius. M Sed non debet esse beatus si nõ habet iustam volũtatem: immo nõ pot ꝓfecte nec laudabiliter esse beatus qui vult qõ nec pot nec debet esse. D Multũ patet.

Qz similiter sit: si sola accepta voluntas rectitudinis & iccirco vtrãq; volũtatem accepit simul et vt iustus: et vt beatꝰ esset: Ca. XIIII. Ab

Consideremus ergo de iusticie volũtate: Si daret eidẽ angelo velle solũ: qõ eum velle cõueniret: an posset aliõ velle: aut si nõ posset nõ velle ꝑ se qõ accepisset velle. D Sino qõ vidimus in voluntate beatitudinis: necesse est hac quoq; volũtate euenire. M Ergo nec iustam nec iniustã haberet volũtatẽ. Sicut esse ibi non esset volũtas iniusta si vellet incõuenientia: nõ idcirco esset iusta voluntas: quoniã sic hoc accepisset vt nõ posset aliter velle. Quoniã ergo nec solũmodo volendo beatitudinẽ: nec solũmõ volẽdo qõ conuenit cum ex necessitate sic velit: iustus vel iniustus potest appellari: nec potest nec debet esse beatus nisi velit: & nisi iuste velit necesse est vt sic faciat deus vtranq; voluntatẽ in illo cõuenire: vt & beatus esse velit quatenus addita iusticia sic temperet volũtatem beatitudinis vt & reseccet voluntatis excessum: & excedendi nõ amputet potestatẽ: vt cum ꝑ hoc qõ voler beatus esse modũ possit excedere: ꝑ hoc qõ iuste volet nõ voler excedere: & sic iustã habens beatitudinis voluntatẽ possit & debeat esse beatꝰ: qui nõ volendo quod nõ debet velle: cum tamẽ possit mereaf: vt quod velle non debet nunq̃ velle posset: & semp tenẽdo iusticiã ꝑ moderatã volũtatẽ nullo mõ indigeat: aut si deseruerit iusticiã ꝑ imoderatã volũtatẽ

omnino indigeat. ✠ Nihil conuenientius cogitari pōt. ✠ Memento quia cū superius cōsiderabamus solam beatitudinis volūtatem sine hac meta quā addidimus: vt ſb deo se coerceat: dicebamus in ea non esse iusticiam vel iniusticiā quicquid vellet. ✠ Bene memini. ✠ An putas aliquid esse quod additi eidem voluntati temperet illam: ne plus velit q̄ velle oporteat et expedit? ✠ Nullus intelligens nihil hoc esse putabit. ✠ Hoc satis credo animaduertis nō aliud esse q̄ iusticiam. ✠ Nihil aliud cogitari potest. ✠ Certum est igitur iusticiam esse aliquid.

Q̄ iusticia sit aliquid: Capitulū. XV.

✠ Mino valde aliquid bonum.

t ✠ Anteqū acciperet iusticiam hanc: voluntas illa debebat velle ⁊ non velle ſm iusticiam?

✠ Non debebat: quod ideo non debebat: quia nō acceperat. ✠ Postq̄ autē non accepit: non dubitas debere nisi aliqua violentia amittat? ✠ Semp eam huic debito alligatā pnto: siue teneat quod accepit: siue sponte deserat. ✠ Recte asseris: Sed quid si volūtas eadem iusticiā tam vtiliter: ⁊ tam sapienter additam sibi: nulla indigentia ⁊ nulla violentia cogente deserat vtendo sponte sua potestate: id est plus volendo q̄ debeat. An remanebit aliquid aliud cum ipsa voluntate q̄ q̄ prius cōsiderabamus ante additamentū iusticie? Quoniā nihil aliud est additum q̄ iusticia: separata iusticia nihil aliud certū est remanere q̄ q̄ prius erat: nisi quia debiticem fecit eam accepta iusticia: ⁊ quasi quedam pulchra vestigia sui reliquit derelicta cadē iusticia. Eo ēn ipso quo debitrix iusticie pmanet: mōstrat honestate iusticie fuisse decorata. Sed ⁊ hoc satis iustum est: vt q̄ semel accepit iusticiā: seruare eā semp debeat nisi violenter amiserit. Et certe multum dignior natura probat: que vel aliqñ habuisse: ⁊ semp debere vt habeat tam honestū bonum conuincit: q̄ quia hoc ipsum non habere nec debere aliquando cognoscit. ✠ Bene consideras: sed adde huic tue sententie: quia quāto natura que hic habuit q̄ debet: monstrat laudabilior: tanto psona que nō habet quod debet conuincit vituperabilior. ✠ Uehemēter assentio. ✠ Discerne mihi bene quid ibi monstrat naturam laudabilem: ⁊ quid faciat psonam vituperabilē. ✠ Habuisse vel debere monstrat naturalē dignitatem: ⁊ non habere facit psonalem inhonestatē. Habere enim factum est ab eo qui dedit: non habere factum ab ipso qui deserit: Ideo nāq̄ debet quia accepit: ideo ℞o non habet quia deserit. ✠ Non ergo reprehendas in ipsa voluntate que non steterit i iusticia debere iusticiā: sed nō habere iusticiam. ✠ Omnino nihil aliud ibi reprehendo q̄ absentiam iusticie siue nō habere iusticiā: nā sicut tam vtiliter habere decoratum: nō habere vero deturpat: ⁊ quo magis illud deceret: eo magis illud dedecet: immo non ob aliud voluntatē illam deturpat ex ppria culpa non habere: q̄ q: illā decorat ex bonitate q̄ntis habere debere. ✠ Rōne iā volūtatem ipsam q̄ nō habet iusticiam quā debet habere: iudicas iniustā ⁊ in illa esse iniusticiam? ✠ Quis non ita iudicet. ✠ Si nō esset iniusta: nec esset in illa iniusticia: puto quia nihil ibi ea reprehenderes. ✠ Nihil omno. ✠ Ergo nihil aliud i illa reprehendis q̄ iniusticiā: ⁊ quia iniusta est. ✠ Nō possum aliud quicq̄ in ea reprehendere. ✠ Si ergo nihil aliud ibi reprehendis q̄ absentiam iusticie: ⁊ illā non habere iusticiam: sicut paulo ante diristi: ⁊ iterum verū est quia nihil aliud reprehēdis in ea q̄ i illa esse iniusticiā: sine illam esse iniustā: palam est: quia nō aliud in illa est iniusticia: aut esse iniustā q̄ absentia iusticie: aut non habere iusticiā. ✠ Nullo mō possunt hec esse diuersa. ✠ Sicut igit̄ absentia iusticie ⁊ nō habere iusticiā nullā essentiam habent: ita iniusticia et esse iniustū nullum habēt esse: ⁊ idcirco nō est aliq̄d sed nihil. ✠ Non est cōsequētius aliquid. ✠ Memēto etiā tam constare: q: recedēte iusticia cecepto debito iusticie nihil aliud ibi remansit q̄ q̄ habebat ante suscepta iusticiā. ✠ Cōstat vtiq̄. ✠ Et iniusta nō erat: nec iniusticiā habebat anteqū haberet iusticiā? ✠ Nō. ✠ Ergo aut recedēte iniusticia: non est in illa iniusticia nec ē iniusta: aut nihil ē iniusticia vel esse iniustū. ✠ Nō pōt videri aliq̄ magis necessariū. ✠ At iniusticiā illā habere ⁊ esse iniustam post desertam iusticiā concessisti. ✠ Immo nō possum nō videre. ✠ Nihil igit̄ est iniusticia vel esse iniustū. ✠ Credentē me fecisti scire q̄ nesciens credebā.

Q̄ iniusticia non sit nisi absentia debite iusticie: Capi. XVI.

✠ Selmo etiam te cognoscere iā

e q̄ cum iniusticia nō sit aliud q̄ absentia iusticie: nec iniustum esse aliud q̄ nō habere iusticiā: cur nō ante datā sed post derelictam iusticiam eadem absentia iusticie voc̄ iniusticia: ⁊ nō habere iusticiā sit iniustū esse: ⁊ sit vtriq̄ reprehensibile: nō ēn pp̄ter aliud nisi q: nō decet abesse iusticiam nisi vbi debet esse. Sicut ēn virū qui nondū debet habere barbam non decet non habere: cum ℞o iam debet habere: indecorum est non habere: Ita naturam que non debet habere iusticiā nō deformat non habere: illā ℞o que habere debet: dehonestat non habere: ⁊ quanto magis debet habere: virtutē ostendit naturā: tanto magis nō habere fedat vtilē figurā. ✠ Sufficienter video iniusticiā nō esse nisi absentiā iusticie vbi debet esse iusticia. ✠ Cum posuimus solā voluntatem beatitudinis q̄ fato angelo dari: vidimus eū nihil potuisse velle aliud. ✠ Aperte vidimus q̄ dicis.

Cur desertor angelus nō possit redire ad iusticiam. Capi. XVII.

✠ Modo derelicta iusticia et

a remanente illa solū voluntate q̄ prius fuerat beatitudinis: pōt idē desertor ad voluntatē iusticie redire: p se ad quā nō potuit ante q̄ daret̄ venire? ✠ Sed mō multo minus. Tunc ēn cōditōe nature nō poterat hīe: nunc ℞o merito quoq; culpe non debet habere. ✠ Nullo q̄ mō potest hīe iusticiā a se ēn nō habet iusticiā: quia nec anteq̄ eā accepit nec postq̄ eam deserit. ✠ Non debet aliquid habere a se. ✠ Nōne aliquo mō vel cum ipse haberet potuit ipse sibi dare iusticiā? ✠ Quomō potuisset? ✠ Pluribus modis dicimus facere. Dicimus ēn facere aliq̄d cū esse facimus rem: ⁊ cū facere possimus vt nō sit ⁊ nō faciamus. Hoc itaq̄ modo potuit ipe sibi dare iusticiā: q: potuit sibi auferre eam ⁊ potuit nō auferre: quō ille qui steterit i veritate in qua factus est nō fecit ēn potuit vt eā nō haberet: ⁊ ita eā ipe sibi dedit: ⁊ totū ℞a deo accepit: Adeo enim acceperunt ambo habere et posse tenere ⁊ posse deserere. Hoc vltimū ideo deus dedit vt possent sibi dare aliquo mō iusticiā. Si ēn nullo modo eam sibi possent auferre: nullo modo possent sibi dare. Qui ergo ℞ modo sibi dedit eam: hīm a deo accepit vt sibi eam daret.

Quō malus angelus se fecit iniustū ⁊ bonus se iustū: et q̄ malus sic debet deo gratias p bonis q̄ accepit ⁊ deseruit: sicut bonus q̄ seruauit accepta: Ca. XVIII. ✠

Ideo quia non auferēdo po-
v tuerūt sibi dare iusticiam: sed
alter sibi dedit: alē sibi abstu-
lit. M Videsergo deo parē eos
debere gratiā ḡrū ad bonitatē ipt⁹:
nec diabolū ideo minus debere deo
reddere quod dei est: quia sibi abstu-
lit quod dē dedit: ꝛ noluit accipere
quod deus obtulit. D Video.
M Semper igit debet deo grātias
agere malus angelus ꝓ beatitudine
quam sibi abstulit: sicut bonus ꝓ ea
quā sibi ipse dedit. D Verissimū
est. M Estimo: quia animaduer-
tis deū nullo mō posse facere iniustū
nisi iniustū nō faciendo iustum cum
possit. Nā ante acceptā iusticiā nul-
lus est iustus vel iniustus: ꝛ nullus
post acceptam iusticiam fit iniustus:
nisi sponte deserta iusticia. Sic ergo
bonus angelus fecit se iustū: non au-
ferendo sibi iusticiam cum potuit: ita
deus malū angelū: angelū facit iniu-
stū nō reddendo ei iusticiā cum pos-
sit. D Facile cognoscit.

Q voluntas inquātū sit: bonū est: et nulla res mala sit: Capi. XIX.

M Edeamus ad considerationē
r voluntatis: ꝛ reminiscamur
qō considerauim⁹ voluntatē
sez beatitudinis quicḋ velit nō esse
malū: sed esse bonū aliquod anteq̄
accipiat iusticiā. Unde cōsequit: q:
cum deserit acceptā iusticiā: si cadez
essentia est que prius erat bonū ali-
quod ḡtū ad hoc qō est: ḡtū ꝟo ad
hoc q: iusticia non est: i illa que fuit
dicit mala ꝛ iniusta. Nā si velle deo
similē esse: malū esset: filiꝰ dei nō vel-
let similis esse patri: aut si velle q̄li-
bet inimas voluptates esset malū:
mala diceret voluntas bruto: rū ani-
malīū. Sed nec voluntas filij dei est
mala: quia est iusta: nec voluntas irra
tionalis mala dicit: q: non est iniu-
sta. Unde sequit nullā voluntatē cē
malū sed esse bonū in quātū est: quia
opus dei est: nec nisi in quātū est in-

iusta malā esse: ꝛ qm nulla res mala
dicit nisi mala voluntas: aut ꝓpter
malā voluntatē: vt malꝰ hō: ꝛ mala
actio: nihil est aptius q̄ nullam rem
esse malā: nec aliud esse malū q̄ ab-
sentiā iusticie derelicte in voluntate
aut in aliqua re ꝓpter malā volun-
tatem.

Quō deus faciat malas volūtates ꝛ actiones: ꝛ quō accipiāt ab eo: Ca. XX.

D Je ma disputatio verto ꝛ ne-
f cessarijo agtis q̄ rationibꝰ cō-
carenaꝫ vt nulla rōne qō vi-
cio: dissolui posse videam: nisi q: vi-
deo aliud cōsequi: qō nec dici debere
credo: nec quō non sint: si vera sūt
que dicis nō video. Nam si velle esse
similem deo non nihil nec malū: sed
quoddā bonum est: non nisi ab eo a
quo est omne bonū qō est: haberi po
tuit. Si ergo angelꝰ nō habuit qō nō
accepit: qō habuit ab illo accepit a q̄
habuit. Quid aūt ab illo accepit qō
ille nō dedit? Quare si habuit velle,
esse silez deo: ō habuit: q: deꝰ dedit.
M Quid mirū si quēadmodū di-
cit inducere in temptationē quando
non liberat de ea: ita fatemur eū da
re voluntatē malā nō ꝓhibēdo eā cū
potest: ꝑsertim cum potestas volēdi
quelibet nō nisi ab illo sit. D Hoc
modo non videt esse inc̄ueniens.
M Si ergo datio nō est sine acce-
ptione: quēadmodū non inusitate di
cit dare: ꝛ q̄ sponte cōcedit: ꝛ q̄ non
approbādo ꝑmittit: ita nō incōgrue
accipere dicit: ꝛ qui cōcessa suscipit:
ꝛ q̄ illicita ꝑsumit. D Nec incon
gruū nec inusitatū mihi videt quod
dicis. M Quid q̄ dicimus cōtra
veritatē si dicim⁹: eū diabolꝰ voluit
qō non debuit: hoc illū ꝛ a deo acce-
pisse: q: deꝰ ꝑmisit: ꝛ nō accepisse: q:
ille nō ꝑsensit. D Nihil ꝟ repugna
re videt ꝛitati. M Cū igit dia-
bolus cōuertit voluntatē ad qō non
debuit: ꝛ ipsum velle ꝛ ipsa conver-
sio fuit aliḋ: ꝛ tamē non nisi a deo ē

De casu diaboli

de ꝺi volūtate aliḋ habuit: qm nec
velle aliḋ: nec movere potuit volū
tatē nisi illo ꝑmittēte q̄ fec̄ oēs natu-
ras ibitātiales ꝛ accidētales: vniūsa
les ꝛ idiuiduales. Jn ḡrū em voli-
tas ꝛ cōuersio sine motus volūtatis
est aliḋ: bonū est ꝛ dei est. Jn q̄ntū
vero iusticia caret sine q̄ ec̄ nō debet:
nō simpliciter malū: ꝟ aliḋ malum
est: ꝛ qō malū est nō dei ꝟ volētis si-
ne monētis volūtatē est. Simpler
ꝗppe malū est iniusticia: qm non est
aliud q̄ malū qō nihil est. Aliud ve
ro malū est natura in q̄ est iusticia:
q: est aliḋ ꝛ aliud q̄ iniusticia que
malū ꝛ nihil est. Quare qō aliḋ ē
a deo fit ꝛ dei ē: qō vero nihil est: id
ꝙ malū ab iniusto fit ꝛ aꝰ est. D
Qō quidē deus naturas rerū oīm
faciat fatendū est. Qō vero singlas
actiones puerū voluntū velut ip
sum ꝑpauū motū volūtatē q̄ ipa ma
la volūtas se mouet faciat q̄ cōce-
dat? M Quid mirū si dicim⁹ deū
fatere singulas actiones q̄ fiunt mala
volūtate: cū fatemur eum facere sin-
gulas ibas q̄ fiūt in iusta volūtate ꝛ
in honesta actiōe. D Nō habeo
ḋ cōtra dicā: ꝗppe nec negare pos-
sum vere aliud ec̄ q̄libet actionē: nec
fateri volo si fieri a deo qō vere ali-
q̄ habet cēntiā. Req̄ ista tua rō vi
lo mō accusat deū: aut excusat diabo
lum: sed oīno deū excusat ꝛ diabolū
accusat. Sz velle scire vtrū idem de-
ferto: angelus ista de se ꝑsciuerit.

Q malꝰ angelꝰ non potuit ꝑscire se casurum esse: Capm XXI.

M Am q̄ris vtꝝ ille angelꝰ qui
c nō stetit in veritate ꝑsciuerit
se esse casurū: discernēdum est
de q̄ scia dicas. Nam si de illa scien-
tia q̄rit q̄ nō nisi cū certa rationē ali-
q̄d intelligit: oīno rndeo non posse
scire qō p ꝺe nō esse. Qō em nō esse
pōt: neq̄ q̄ ec̄ certa pōt colligi rōne.
Quapropter cōstat illū nullatenus
potuisse ꝑscire casū suū quē necesse si
erat futurū. Donamus em nō fuisse
futurū casum illū: an ita q̄ putas ꝑ-
scari potuisse si futurꝰ nō erat? D
Videt nō posse ꝑscari qō pōt futurꝝ
nō esse: nec posse nō esse futurū: qō ꝑ
scitur. Sz reminisco: nū cuiꝰ famo-
sissime q̄stionis de ꝑscientia diuīa: et
libero arbitrio: q̄uis em tāta auctō-
ritate asseraꝫ ꝛ tanta teneaꝫ vtilita
te: ꝛ nullatenꝰ ꝓpter hūanā rōnem
dubitandū sit diuinā ꝑscientiā ꝛ li-
beruz arbitriū sibi omnicḗ ꝓsentire: th
q̄tum ad rōnis ꝓsideratiōnē q̄ vide
tur spectat: insociabiliter videntur
dissentire: vñ videm⁹ in hac q̄stione
nōnullos sic in vnā ꝑtē vergentes vt
alterā oēs deserāt vnda infidelitatꝫ
sue ſbmergēte perire: multos ꝟo ve-
lut cōtrarijo vētis hinc inde cōtra in
uicē sustētando quassantiꝰ pclitari.
Cui ē q̄ diuīaz cōstet ꝑscientiā ec̄ oīm
q̄ fiunt libero arbitrio nec aliud ho-
rum sit ex necessitate: nihilominꝰ vi-
det posse nō esse futurū qō ꝑscitur.
M Breuiter iterum rndeo. Dice
scientia dei nō ꝓpie dicit ꝑscientia.
Cui em oīa sp iunt ꝑsentia: nō ha-
bet futuroz ꝑscientiā ꝟ ꝑsentū scie-
tiam. Cum ergo alia sit ratio de ꝑ-
scientia future q̄ de ꝑsentio rei sci-
entia: nō est necesse diuinā ꝑscientiā
ꝛ illam de q̄ querim⁹ eandem habe
re ꝙsequentiam. D Assentio.
M Redamus ad illā que erat in
manibus questionem. D Pla-
cet quod dicis. Sed eo pacto vt cū
de illa cuius mētione fecimus quesi-
ero: mihi respōdere quod inde deus
tibi dignabit ostendere non renuas.
Valde nam q̄ necessaria est eius so-
lutio si tā ab aliq̄ facta est aut si fiat:
fateor em non deū alicubi excepta di
uina auctoritate cui indubitāter cre
do me legisse rationē: que mihi suffi
ceret ad eiusdē solutiōis intellectū.
M Cum ad illā venerimus si forte
venerimus: erit sicut deꝰ dabit. Hec
aūt qm supapposita rōne patet apo-

statam angelū nō potuisse pscire ruinā suā ea pscientia quā rei necessitas sequit: accipe adhuc aliā rōnē que nō solū pscientia: ꝫ ⁊ estimatiōe aut ꝙlibet suspitiōe suū eū psensisse casū excludit. D Hoc accepto. M Si adhuc in bona volūtate stans pscibat se casurū: aut volebat vt ita fieret: aut nolebat. D Unū horū necesse est verū esse. M Sz si cum pscientia volūtatē habebat aliqā cadendi: iā ipsa mala volūtate ceciderat. D Patet qđ dicis. M Nō itaq; volendo cadere prius scivit se casurū: ꝙ caderet. D Nō pōt aliud obiici cōclusioni tue. M Ac si pscibat se casurū ⁊ nolebat: nūquid miser erat volendo: ḡtū magis stare volebat: ⁊ q̄ erat iustior: eo debebat esse felicior. D Negari nō pōt. M Ac tāto iustior erat: ḡto magis volebat stare: ⁊ q̄ erat iustior: eo debebat esse felicior. D Nō pōt negari. M Ergo si nolēdo prescibat se casurū: ⁊ āto erat miserior: ḡto debebat eē felicior: qđ nō ꝓuenit. D Ita quidē consequ negare nequo. Sz hoc sepe nō solū sine incōuenientia sed ⁊ laudabiliter ⁊ supna gratia fieri cognoscit: multotiēs em vt pauca de incōmodis iustoꝝ cōmemo: ē: ḡto quis iustior est: tāto maiore dolōris cōpassione de alieno casu afficit. Sepe em eū q̄ maiora habet in iustitia cōstantiā: videm⁹ ab iniustis maiorem pati pscutiōis instantiā. M Nō est eadē rō in hoīb⁹ ⁊ in illo angelo. Hominis em natura ꝓpē penū primi parentis iam innūerabilū leōmodoꝝ facta ē passibilior: ⁊ q̄ passibilitate multis modis gratia nobis operaē inocorruptibilitatē: Ille vo adhuc nullo pcō pcedente alicuius mali nō inuenerat passionē. D Satisfecisti obiectioni mee. Patet em q: ꝫ ipsa rō sicut separat ab ipso malo angelo sui casus pscienti: ita nihilominus omnē segregat opinionem. M Est ⁊ aliud qđ mihi satis videt ostendere nullo mō eū suā ante putauisse futurā ꝓuaricationē. Nēpe vt coactā putauisset aut spontaneam: sed nec nullatenus erat vā se aliquādo cogi suspicaret: nec q̄dū voluit i veritate pseverare: vllo mō putare potuit se sola volūtate illam desertuꝝ. Supra nāq; tā monstratum est cū q̄du recta voluntatē habuit in hac ipa volūtate voluisse pseverare. Quapropter volēdo tenere perseveranter qđ tenebat: nullo mō video vnde potuisset vel suspicari nulla alia accedēte ei: sola se illud desertuꝝ voluntate. Non nego illum sciuisse q: posset mutare voluntatē quā tenebat: ꝫ vico illū nō potuisse putare: q: aliqđ omni alia cessante cā sponte mutaret voluntatē quā pseuerando tenere volebat. D Qui diligēter intelligit qđ dicis: patenter videt q: nullo mō scire ꝫ putare potuit angel⁹ malū se factuꝝ qđ malefecerat.

Q: sciuit se nō debere velle hoc qđ volendo peccauit: ⁊ debere puniri si peccaret: Capitulum XXII.

Sed ⁊ hoc volo vt pariter ostendas si sciuit se nō debere velle qđ ꝓuaricādo voluit. M In ꝫ dubitare nō debeo si supra dicta cōsideras. Si em nescisset se nō debere velle quod iniuste voluit: ignorasset se debere volūtatē tenere quā deseruit. Quapropter nec iust⁹ esset tenendo: nec iniustus deserēdo iusticiā quā nescisset: imo nec poterat ⁊ velle plus ḡ habebat: si nesciebat se debere esse ꝓtentū eo qđ acceperat. De nāq; q: ita rationāl erat: vt nulla re phiberet vti rōne: nō ignorabat q̄d deberet vel nō deberet velle. D Rationē tuam nō video posse infirmari: sed tū inde mihi videt quedā oriri q̄stio. Si em sciebat se nō debere deserere qđ acceperat: vtiq; sciebat nihilominus se debere puniri si deserere: Quōmodo igitur sponte potuit velle vnde miser esset: qui acceperat inseparabiliter velle vā bīū esse?

Q: non debuit scire: quia si peccaret puniretur: Capitulum XXIII.

Dent certū ē q: debere se puniri si peccaret ignorare nō potuit: ita q: puniret si peccaret scire nō debuit. D Quō hoc ig̃norauit si ita rōnalis erat vt et⁹ rōnalitas nō impediret veritatē cognoscere: sicut sepe nra impedit regnāte corruptibili corpore? M Quia rōnalis erat: potuit intelligere q: iuste si peccaret puniret. Sed qm̄ indicia dei multa ⁊ inscrutabiles vie ei⁹: nequit cōprehēdere an deꝰ faceret qđ iuste facere posset. Sz ⁊ si ḡo dicat q: nullatenꝰ credere potuit deū creaturā suā ꝓpē ei⁹ culpā d̄ānaturꝰ quā tāta sua bonitate fecerat: pcertum cū nullū exēplū iusticie vicio: ꝫ iusticiam ꝓcessisset: ⁊ certus esset nūq; in q̄ facturi erant q̄ deo frui deberēt tāta sapiētia esse pstitutū: vt sūe nihil habebat superfluū: ita si minueret: imperfect⁹ esset: nec rā pclar⁹ opus dei ex aliq̄ pte permansurū imperfectum: nec vlla ratiōe scire posset si dō iam factus erat: deū humanam naturam p angelica: aut angelicā p humana si caderet substituturū: ꝫ potius vnā quamq; in id ad quod facta erat p se nō ꝓpter alia restituturā: aut si factus nōdū hō erat: multo minus putare posset ad substitutionē alteri⁹ naturē illū esse faciendū. Si inq̄ aliquis hoc dicat: q̄ inconuenientia est? Sz redeam⁹ ad hoc qđ dixerā: illum scz hāc nō debuisse hāc scientiā. Si em sciuisset nō posset volens ⁊ habens bīs studinē spōte velle: vā miser esset q̄re nō esset iustus nō volēdo qđ nō deberet: qm̄ nō posset velle. Sed ex hac rōne cōsidera vtrū scire qđ q̄rio debuerit: nam si scisset aut peccasset: aut nō? D Unū horū esset. M Si p̄cussa tanta pena nulla indigēna ⁊ nulla re cogente peccasset: tanto magis puniendus esset. D Ita est. M Nō ergo hec pscientia illi expediebat. D Uere peccaturo nō expediebat prescire penā. M Q: si nō peccasset: aut sola bona volūtate nō peccasset aut timore pene. D Nihil aliud dici pōt. M Sz qm̄ nō cauisset peccatū solo amore iusti ei⁹ ipso opere mōstrauit. D Nō est dubiū. M Si vero timore cauisset nō esset iustus. D Palaꝫ est nullo modo eū debuisse scire indicaꝝ sibi penā suū secuturā peccatū: Sz qm̄ enim angelū qui stetit ⁊ eum q̄ nō stetit i veritate: pari scientiaꝫ ditos in prima cōditiōe credim⁹: nō video cur illi negata sit scientia ista cui tam tenax erat bona volūtas vt sufficeret ad cauendū peccatū. M Non tū posset nec deberet cōtenere penā quā pscisset. D Sic videt. M Sic ergo solus amor iusticie: ita solū odium pene sufficeret ad nō peccandū. D Nihil planius: M Duas igit habuisset cās ū peccādi: vnā honestā ⁊ vtilē: alterā inhonestam ⁊ inutilē. i. amorē iusticie ⁊ odium pene. Nā nō satis est honestum solo odio pene nō peccare: ⁊ ad non peccandū inutile est odiū pene vbi solus amor iusticie sufficit. D Non est qđ possim obijcere. M Quid ḡ? Nōne multo nitidius placet ei⁹ pseuerantia: cū illa sola pseuerādi causa videt in illo q̄ vtilis est ⁊ honesta q: spōtanea: ꝫ ⁊ simul esse illa offenderet que iustus ⁊ inhonesta: quia necessaria intelligitur?

Q: etiam bonus angelus hoc scire non debuit: Capitulum XXIIII.

Je patet qđ dicis: vt qđ paulo ante volebā eū scimisse: nūquam deam eū nescisse: nisi q: nūc

ēdem eū negare nō possum⁹ hāc sciētiā quā ipo angeli exēplo peccār ignoare nō pōt. M Quō nunc vterq; sez bonus angelus ⁊ mal⁹ certus est q; talē culpā talis sequit̄ pena: sicut scientia est ambob⁹ diuersa: ita est sciētie cā nō eadē ⁊ finis dissimilis. Hā qō ille scit ipo fui experimēto: ℔ iste vidicit solo alteri⁹ exemplo. Sz ille illo mō q; ñ pseuerauit: iste alio mō q; pseuerauit. Quap; oter sicut illi qm̄ vituperabiliter nō pseuerauit sciētia sua est ad penam: sic isti qui laudabiliter pseuerauit scientia est ad gloriam. Si ergo ille dicitur hoc solo quia hanc habet sciemiam: iam peccare non posse: satis patet: da sicut gllosa est scīa que ex laudabili pseuerātia ē compata: sic ad gliam est ipotentia peccādi q; ex gllosa sciētia est nata. Quēadmodū ē malus angelus vituperādus ē q; nō pōt ad iusticiā redire: ita iste laudand⁹ est: q; nō pōt abire. Sicut enī ille iam redire non pōt q; sola mala volūtate abq; hic iste iā abire nō ℔t: q; sola bona volūtate pmānsit. Palaz igitur est: q; sicut illi nō posse recuperare: qō deseruit est pena peccati: ita huic ñ posse deserere qō tenuit est p̄miū iusticie.

abyelus malus nō qđ redire nec homo abire.

Q; ille si etiā hoc solo dicit tā nō posse peccare q; nūc habet sciam ex casu diaboli: tamen illi sit ad gloriam. Capitulum XXV. D.

V Ide pulcra esset hui⁹ scie at q; ipotētie ista tua ⁊ replatio si quēadmodū asseris: iō bono angelo cadē scīa ⁊ ipotētia q; pseuerauit: cōtigisset. Non enī eas adept⁹ esse videt q; ipe pseuerauit: ℔ q; desertor ñ pseuerauit. M Si ita est vt dicis: gaudere pōt bon⁹ angel⁹ de casu apostate angeli: vtpote cui expediebat vt ille caderet: quoniam adeptus est hāc sciam q; nec peccare nec miser ēe amplius possit: non q; ipe bene meruit: ℔ q; ali⁹ male meruit: q; oīa sunt nimia absurditate plena. D Quāto absurdius videtur: si ē tu mōstras casum peccātis angeli ꝓfuisse stāti: tāto magis necessariū ē: vt oēs das istū nō iō adeptū ēe sciam de q; agit q; ille peccauit. M Nō debet dicere iō bonū angelū adsciam ꝓfecisse hāc q; mal⁹ peccauit: ℔ bonū angelū ideo ꝓfecisse ad hāc sciaz exēplo cadēt̄: q; ille peccauit. Si enī neuter peccasset: vtriq; datus erat de⁹ eandē sciam merito pseuerātie alio mō sine alien⁹ cadētis exēplo. Null⁹ enī dicit deū non alio mō potuisse angelis suis hanc dare sciam. Cū q; ille peccauit exēplo ei⁹: istū docuit q; docuit⁹ erat nō impotentia quia alio modo non potuit; ℔ maiore potentia qua de malo bonū facere potuit: vt nec malū inordinatū in regno oīpotētis sapie ꝓmaneret. D Placet mihi valde qō dicis. M Pater itaq; si bonus angel⁹ ℔ solo iā peccare ñ posset q; sat pet ñ mali āgeli penā secutā ē: qō tñ ℔ ipotētia nō illi eēt ad minutionē laudis; ℔ ad ꝓmiū fuate iusticie. Sz scio q; supra dixit eū iccirco peccare nō posse: qm̄ merito pseuerātie a deo ꝓuect⁹ est vt iā nō videat q̄d plus velle q̄at. D Nihil eradit eo; q; supra rōe inuestigante comperimus a memoria mea.

Q; horremus audito nomine mali: et quid faciat opa q; videt iniusticia facere: cū ipsa ⁊ malum nihil sit. Capitulum XXVI.

Ed cū olb⁹ q̄tnōib⁹ meis satisfeceris: illō adhuc expecto agiri: q̄d sit qō horrem⁹ audito nomine mali: ⁊ quid faciat opera que iniusticia: que malum est: videtur facere: vt in rapto: e in libidinoso: cū malū nihil sit. M Breuiē tibi rādebo. Malū qō ē iniusticia ſp nihil est; malū vero qō ē incōmodi/tāo aliq̄s sine dubio est nihil: vt cecitas: aliq̄s est aliq̄d vt tristicia ⁊ dolor. Et hāc incōmoditatē q; ē aliq̄d ſp odio habem⁹. Cuz ita q; audim⁹ nomen mali: nō malū qō nihil est timemus: si malū qō aliq̄d ē qō absentiā boni sequit. Hā iniusticiā ⁊ cecitatē q; malū ⁊ nihil sūt sequunt multa incōmoda q; malū ⁊ aliq̄d sunt: ⁊ hec sūt q; horrem⁹ audito nolle mali. Cū aūt dicim⁹ q; iusticia facit rapinaz aut cecitas facit hoīem cadere in foueā: neq; intelligendū est q; iusticia aut cecitas faciāt aliq̄d: ℔ si iusticia esset in volūtate ⁊ visus i oculo: nec rapina fieret nec casus in foueaz. Tale est cū dicim⁹ absentia gubernaculi ipellit nauē in scopulos: aut absentia freni facit equū discurrere: qō nō est aliud q; si gubernaculū abest nauī ⁊ frenū eq̄: q; si adessent nec vēti nauē ipellerēt nec equ⁹ discurreret. Sicē nā q; gubernaclo nauis ⁊ freno regit equ⁹: sic iusticia gubernat voluntas hominis ⁊ visū pedes. D

Unde veniat malū i angelum qui bonus erat: Capitulum XXVII. D

Je mihi de malo q; est iniusticia satisfeciſti: vt iā oēs i corde meo q; ve illo ēsse solebāt q̄stiones sint deterse. De ℔ enī malo q̄stio nasci videt: qm̄ si esset aliq̄ essentia: esset a deo: a q; ⁊ necesse est eē oē qō aliq̄d est: ⁊ impossibile est esse potiū sine iusticiā. De malo ꝛo qō est incōmoditas si aliq̄s ē aliq̄d: nihil video recte fidei obuiare. Sz ne tedeat te breuit̄ rādere fatue interroganti mee: vt scīā q̄liē ipm q̄rentib⁹ rādeā: q̄ppe nō ſp facile est ſcipētī i ſcipiēt̄ q̄rēti: sapiēter rādere. Quero igit vñ ꝓmū venit malū qō dī iniusticia: sine petū in angelū q; fact⁹ est iustus? M Die tu mihi vñ venit nihil in aliq̄d. D Nihil nec venit nec recedit. M Cur q; q̄ris vñ venit iusticia q; nihil ē? D Quia qñ iusticia recedet inde vbi erat: duci mus accedere iniusticiā. M Die q; qō magis ꝓpie ⁊ apti⁹ dī: ⁊ q̄re de abscessu iusticie. Siquidē sepe apta interrogatio expedit rūsionē ⁊ inepta reddit impeditorē. D Cur q; recessit ab angelo insto iusticia? M Si ꝓpie vis loq; nō recessit ab eo: ℔ ipe deserit eā volēdo qō ñ debuit. D Cur deseruit eā? M Cū dico q; volēdo qō ñ debuit eā deseruit: aperte oēdo cur ⁊ q̄s illam deseruit. Hā iō illā deseruit q; voluit qō vel le nō debuit: ⁊ ℔ mō id volēdo qō ñ debuit illā deserit. D Cur voluit qō nō debuit? M Nulla cā p̄cessit hāc voluntatē nisi q; velle potuit. D An iō voluit q; potuit? M Nō q; sīr potuit bon⁹ angel⁹ velle nec tā voluit. Hā null⁹ vult qō velle pōt: iō q; ℔t sine alia cā: q̄uis nō q; velit si nō ℔t. D Cur q; voluit? M Nō nisi q; voluit. Hā ℔ volūtas nullā aliā hūit cām q; ipelleret aliq̄ten⁹ aut attraheret: ℔ ipe sibi efficiēs eā fuit si vici pōt effect⁹.

Q; ptās volēdi qō nō debuit: bona fuit sp ⁊ ipm velle bonum q̄tum ad esse: Capitulum XXVIII. D

J ptās ipa volēdi ⁊ ipsum f velle fuit aliq̄s bonū: fuit a deo. M Utrū q; fuit aliq̄d: ⁊ ptās quidē non nisi bonū aliq̄d et ſpōtaneū bonū dī: velle aūt scōm essentiā bonū: ℔ qm̄ nō iuste: factū est malū: ⁊ tā a deo fuit a q; est oē qō aliq̄d est. Hāc nō solū ℔ habet aliq̄s a deo qō de⁹ ſpōte dat: ℔ etiā qō iuste rapit ōo ꝓmittēte. Et sic dī de⁹ facere qō ꝓmittit fieri: ita vt dare qō ꝓmittit rapi. Quis igit ꝓmittēte deo angel⁹ mal⁹ p rapinā visus ē ptāte a deo ſpōte data: a ōo habuit vt qō ñ est aliq̄s q; ipm velle. Nō est enī aliō velle q; vti ptāte volēdi: sicut idez est loqui ⁊ vti potestate loquendi.

Beati Anselmi dialogus de casu diaboli explicit.

Eiusdem beati Anselmi: liber pro insipiente incipit.

Obiran

ti vtrū sit: vel negāti q̄ sit aliqua ratio natura q̄ nihil maius cogitari possit. ℞ſi esse illam huic dicit p̄mo probari: quod ipe negāt vel ambigēs de illa tam habeat eā i intellectu: cū audiēs illā dici: id qđ dicit itelligit: deinde q: qđ iteligit: necesse est vt nō in solo intellectu: ſ etiā in re sit. Et ſ ita ꝓbat': q: maꝰ est esse in intellectu ⁊ in re q̄ in solo intellectu: Et ſi illud in solo est intellectu: maius illo erit q̄dā etiam fuerit in re ac ſi maius oībus: minus erit aliq̄ ⁊ nō erit maꝰ oībus: qđ vtiq; repugnat: Et iō necesse est vt maius oībꝰ: qđ est tā ꝓbatū: est in intellectu: nō in solo intellectu: ſ in re sit: qm̄ aliter maius oībus esse nō poterit. Respōderi forsitan pōt q̄ hoc tam cē dicit in intellectu meo: nō ob aliud nisi q̄ id qđ dī intelligo. Mō ne ⁊ queq; falsa ac nullo pro: suo mō i ſcipis existēria i intellectu habere ſilr dici possem: eū ea vicente aliq̄: queq; ille dicer: t: ego iteligerez: nisi forte tale illud cōstat esse vt nō eo modo quo etiam falsa queq; vel dubia haberi possint in cogitatiōe: ⁊ ideo non dico illud auditū cogitare vel in cogitatiōe habere: ſ intelligere: ⁊ intelligit habere: q: ſcz licet nō possim hoc aliter cogitare nisi intelligēdo: id est scientia cōp: ehēdēdo: re ipsa illud existere: sed hoc non est. ℞rimo quidē nō ſ erat aliud idem q̄ tpe p̄cedens habere rem in intellectu ⁊ aliud id q̄ tpe sequēs intelligere rem esse: vt fit de pictura q̄ p: ſ est in animo pictor: deinde in ope. Deinde vir vnq̄ poterit esse credibile: cum dicta ⁊ audita fuerit illud: non eo mō posse cogitari nō esse quo etiā pōt non esse deus. Nā ſi non potest: aut cōtra negantē aut dubitantem q̄ sit aliq̄ talis natura: tota ista disputatio assūpta est? ℞ostremo qđ tale sit illud vt nō possit nisi mor cogitatū indubitabilis existētie sue certo percipi intellectu: indubio a'iquo ꝓbandus mihi est argumēto: nō aūt isto q̄ tā sit ſ i intellectu meo cū audimus intelligo: in quo ſilr esse posse quecunq; alia incerta vel etiā falsa ab aliq̄: cuius verba intelligerentur dicta: adhuc puto ⁊ insuper magis ſi illa deceptus: vt sepe fit: credētur: q̄ istud nōdum credo. Unde nec illud exēplū de pictore pictura quā facturus est tā i intellectu habente: satis potest huic argumēto ꝛgruere. Illa esti pictura anteqū fieret in ipsa pictoris arte habetur: ⁊ tale quippiam in arte artificis alicuius nihil est aliud q̄ pars quedam intelligentie ipsius: quia ⁊ sicut sanctus augustinus ait: cū faber arcam facturus in ope: p:ius habet illā in arte. Arca que fit in opere: nō est vita: arca que est in arte vita est: qz viuit anima artificis in qua sunt ista oīa anteqū ꝓferantur. At quid est in viuente alia vita sunt ista: nisi ea nihil sunt aliud q̄ scientia: vel intelligētia anime ipsius? At vero quicquid extra illa q̄ ad ipsam mētis notam ꝓtinere natura: aut auditū: aut excogitatū i intellectu percipit. Uerū aliud est sine dubio vez illud: aliud intellectus ipse quo capit: quocirca etiā si verum sit esse aliq̄d quo maius quicq̄ nequeat cogitari: nō tamen hoc auditum ⁊ intellectū: tale est: qualis nondū facta pictura i intellectu pictoris. Huc accedit illud: quod p:eraruū est superius: qz scz illud omnibus q̄ cogitari possint maius: qđ nihil aliud posse esse dicit q̄ ipse deus. Tam ergo secundum rem vel ex specie mihi vl ex genere notā cogitare auditū vl intellectum habere nō possum: q̄ nec ipsum veū quē vtiq; ob hoc ipsum etiā nō esse cogitare possum. Nec enim aut rem ipam noui: aut ex alia possū conijcere simili: q̄ quidem ⁊ tu talē asseris illā vt esse nō possit simile ḋc q̄. Nam ſi de homine aliq̄ mihi p:ius ignoto: quē etiā esse nescirē: dicit aliq̄d audirē q̄ illā specialē generalēve noticiā q̄ quid sit hō vel homines noui: de illo quoq; scīm rem ipsam que est hō cogitare possem: et tā fieri posset vt mētiente illo q̄ dicer: ipe quē eē cogitarem: hō nō eēt: cum tñ ego de illo scīm veram nihilominus rem: nō q̄ esset ille hō sed q̄ est hō q̄libet cogitarē. Nec sic igitur vt haberē falsum istud in cogitatōe vel i itellectu: habere possuz illū cū audio dici: deꝰ aut aliud oībꝰ maꝰ. Cū q̄ illud scīm rem verā mihiq; notam cogitare posse istud omnino neq̄am: pōt vllū cogitari vez? Sic̄/dez cū ita cogitat': ſ tā ipa vor que reo est vtiq; vera: ſ est irarū senus vl syllabaz: q̄ vocī audite significatio cogiter': ſ nō ita vt ab illo q̄ nouit: ⁊ solūmō cogitat scīm animi motū illius auditu vocis effectum significationēq; ꝓcepte vocis cōtē effingere: sibi qđ mirū est si vnq̄ rei veritate potuerit. Ita q̄ nec ꝓius aliter adhuc in intellectu meo cōstat illud haberi: cū audio intelligo q: dicentē esse: aliq̄d maꝰ oībꝰ q̄ valeāt cogitari: ſ de eo qđ sūma illa natura tam esse dicit in intellectu meo. Qđ aūt ⁊ in re necessario esse inde mihi ꝓbat': qz ibi fuerit q̄dā est maius: in re illa erit: ac ſi p ſ ſi erit illud maꝰ oībus: qđ vtiq; iam esse ꝓbatū est i intellectu. Ad ſ rūdeo sic esse dicendū. Est i intellectu qđ scīm veritatē quinq̄ rei neq̄t falsē cogitari: ⁊ in ſ in meo sic esse nō denego. Sz qz p ſ esse quoq; in re nō pōt nullaten⁹ obtinere: illū ei esse adhuc penitꝰ nō cōcedo qm̄q; mihi argumēto ꝓbet' in dubio: qđ qui esse dicit ſ qđ maius oībus aliter nō erit oībꝰ min⁹: nō satis attēdit cui loquat'. Ego esti non/dum dico: imo etiā nego vel dubito vlla re vera esse maꝰ illud: nec aliud ei esse ꝓcedo q̄ illud si dicendū ē eē cū scīm vocē tñ auditā rez p:ius ignotā sibi conat' animus effingere. Quō igit' in de mihi ꝓbat' maius illud rei veritate subsistere: qz ꝓtet illud maꝰ oībus eē: cū id ego cōuinq; negē: adhuc dubitē ve cōstare: vt ne intellectu q̄dem vel cogitatiōe mea eos saltē mō maius ipm eē dicam: q̄ dubia etiā multa sunt ⁊ incerta. ℞rius esti certū mihi necesse ē: fiat reuera esse alicubi maꝰ ipm: ⁊ tñ deinde ex eo qđ maꝰ est oībus: in seipo q̄q; subsistere nō erit ābiguū. Exēpli gra: Aiunt q̄dā alicubi oceani eē insulas quā ex difficultate vl potiꝰ ex impossibilitate inueniēdi: qđ nō ē cognominat: aliq̄ p dubiā quā q̄q; fabulant' multo amplius q̄ de fortunato insulis ferē diuitiarū delitiarumq; omniuz estimabili vberrate polleret: nullo q̄q; posse esse: re aut habitatore: vniuersis aliis q̄e incolit hominis terris possidendoz redditantia vsq; quaq; ꝓstare. Hoc ita eē dicat mihi quispiā: ⁊ ego facile dictū in quo nihil est difficultatis intelligam. Ac si tūc velit consequenter adiūgat: ac dicat: nō potes vltra dubitare insulā illā oībus terris prestantio: ē vere esse alicubi in re q̄ in intellectu tuo nō ambigis esse: ⁊ quia prestātius est nō in intellectu solo ſ etiā esse in re. Ō sic eā necesse est esse: qz nisi fuerit: q̄cunq; alia i re est terra ꝓstātio: illa erit ac ſi ipa iā a te ꝓstantior: ⁊ intellecta ꝓstantio: nō erit. Si inq̄ ꝓ ſ ille mihi velit astruere de insula illa qđ vere sit ābigendū vltra nō esse: aut iocari ipm credā: aut nescio quē stultiorē debeā reputare: Ut: me ſi ei cōcedā an illū ſi se poter aliq̄ certitudine insule illi⁹ essentiā astruisse: nisi p:ius ipam ꝓstantiā ei⁹ solūmō sic

rem vere atq; indubie existem̃: nec
vllatenus sicut falsum aut incertum
aliq̃d in intellectu: ꝛ eo eē vocuerit.
Hoc interim ad obiecta insipiēs ille
respōderit: cui cū primū cepo asserir tā
le esse maius: illud vt nec sola cogita
tōe valeat nō esse: ꝛ hoc rursus non
aliunde ꝓbāt q̃ eo ꝓ aliter non
erit oībus maius: idemq; posse
spondere ꝛ vicere. Q̃ñ em̃ ego rei ve
ritatem esse tale aliq̃d: hoc est maius
oībus viris: vt ex hoc mihi debeat ꝓ
bari intrīn etiam re ipa id esse vt nec
possit cogitari nō esse. Quapropter
certissimo p̄mitr aliq̃ ꝓbandū est
argumēto: aliquā superio: ē: ꝺ ē ma
lo: em ac melio: ē oīm q̃ sunt esse na
turā: vt ex hac alia tā possimus oīa
ꝓbare: q̃bus necesse est ac q̃ maius
meli⁹ est: illud oībus nō carere. Cuz
aūt dicit q̃ sūma res ista non esse
neq̃at cogitari: melius fortasse vice
retur q̃ nō esse aliq̃d etiā posse non
esse nō possit intelligi: nā scōm ꝓpri
etatem verbi istius: falsa negūnt in
telligi: que possunt vtiq; eo mō cogi
tari q̃ deū nō esse insipiens cogitauit:
et me quoq; esse certissime scio: sed ꝛ
posse nō esse nihilominus scio: sūmū
vero illud quod est scz ꝛ deꝰ ꝛ esse ꝛ
non esse non posse: indubitanter in
telligo. Cogitare aūt me nō esse q̃
dūm esse certissime scio: nescio vtrum
possim: ꝺ si possz: cur ꝛ nū q̃d aliud
cadē certitudine scio? Si aūt nō pos
sum: nō erit tax istud ꝓ: tū deo. Ce
tera libelli illi⁹ tā veraciter ꝛ tā ꝑ
clare sunt magnifice q; ꝑstantia: tāta
dentq; restricta vtilitate ꝛ ꝑ ac sati
affect⁹ intimo q̃dā odore fragrantia
vt nullo modo ꝓpter illa q̃ virtuo
rectē q̃dē sensa ꝺ min⁹ firmiter argu
mēta sibi ista sint ꝓtēnēda: ꝺ illa
pot⁹ argumēta robustio⁹: ac oīa
cū ingēti veneratiōe ꝛ laude suscipi
enda.

Beati Anselmi liber ꝓo insipi
te explicit.

Eiusdem beati Anselmi li
ber ꝓ ipsipiēte Incipit.

Quoniam

q nō me rep̄hendit i his
dictis ille insipiēs cō
tra quē sum locutus in
meo opusculo: ꝺ quidā
non insipiēs ꝛ catholicus ꝓ insipiē
te sufficere mihi pōt rudere catholi
co. Dicis quidē q̃ eo q̃ dicis ꝺ
posse dicere insipiētē: q: nō est i intel
lectu aliq̃d suo mai⁹ q̃ cogitari nō
possit aliter q̃ q̃ scōm ꝓpriatē eius
q̃ rei neq̃t saltē cogitari: ꝛ q̃ magis
cōsequit ꝺ q̃ dico q̃ maius cogitari
nō possit: ex eo q: ē in intellectu esse
ꝛ i re: quā pdictā insulā certissime ex
eo cū describit verbis audiēs eā nō
ambigit i intellectu suo esse. Ego ꝺo
dico si q̃ mai⁹ cogitari nō pōt: nō in
telligit vl cogitat: nec ē in intellectu
vl cogitatiōe ꝓfecto deꝰ: aut nō ē q̃
mai⁹ cogitari nō possit: aut nō intel
ligit vel cogitat ꝛ nō est in ītellectu
vl cogitatiōe. Q̃ q̃ falsū sit: fide ꝛ
ꝓcia tua ꝑ firmissimo vto: argumē
to. Ergo q̃ mai⁹ cogitari nō ꝓt vere
intelligit ꝛ cogitat ꝛ ē in intellectu
ꝛ cogitatiōe. Quare aut vera ñ sūt
q̃b⁹ conaris ꝓtra ꝓbare: aut ex eis ñ
ꝓsequit q̃ te ꝓsequi opinari ꝓclu
dere. Q̃ aūt putas ex eo q̃ intelli
git aliq̃d q̃ mai⁹ cogitari neq̃t non
ꝓsequi illū eē in ītellectu: nec si est i in
tellectu iō eē in re ꝺ ē in re. Certe q̃
dico si vel cogitari ꝓt eē: neūe est illō
eē: Nā q̃ mai⁹ cogitari neq̃t: nō pōt
cogitari esse nisi sine initio. Quicq̃d
aūt pōt cogitari eē ꝛ nō esse ꝑ ininū
pōt cogitari eē. Nō q̃ q̃ mai⁹ cogita
ri neq̃t cogitare pōt eē ꝛ nō eē. Si q̃
ꝓt cogitari eē illō ex necessitate ē. Im
pli⁹: Si vtiq; vl cogitari pōt: necesse
est illud esse. Nullus em̃ negāo aut
dubitāo eē aliq̃d q̃ mai⁹ cogitari nō
possit: negat vl dubitat q: si eēt nec

actu nec intellectu posse nō eē. Alie
nāq; nō eēt q̃ mai⁹ cogitari nō pos
set: ꝺ q̃cūq; cogitari pōt ꝛ nō ē si eēt
posset vl actu vl intellectu si eē. Qua
re si nihil cogitari pōt: nō ꝓt nō eē q̃
mai⁹ cogitari neq̃t. Sz ponam⁹ non
eē si vl cogitari valet: aut q̃cūq; cogi
tari ꝓt ꝛ nō ē: si esset nō esset q̃ mai⁹
cogitari non possit: q̃ nimis ē absur
dū. Falsū est igit nō esse aliq̃d q̃ ma
ius cogitari nō possit: si vel cogitari
ꝓt: multoq; magis si intelligit ꝛ i intelle
ctu eē ꝓt. Plus aliq̃d dicā: ꝓculdu
bio q̃cūq; alicubi aut aliq̃s nō ē etiā
si ē alicubi aut aliq̃s: pōt tñ cogitari
nūq̃ nusq̃ eē sic nō est alicubi aut
aliq̃s. Nā q̃ heri ñ fuit ꝛ hodie ē:
sicut heri nō fuisse intelligit: ita nū
q̃ eē subintelligi pōt: ꝛ q̃ ꝺ nō est
ꝛ alibi est: sicut nō est ḥ: ita pōt cogi
tari nusq̃ eē. Silr eoꝝ ptes singule
nō sunt vbi aut q̃s sunt alie ptes eoꝝ:
oēs ptes ꝛ iō tōm totū possunt cogi
tari nusq̃ aut nusq̃ eē. Nā etiā di
caf tp⁹ sp eē: aut mūd⁹ vbiq;: nō tñ
illud totū sp: aut ille sp est vbiq;: ꝛ si
cut singule ptes tpis nō sunt q̃s alie
sunt: ita possunt etiā nūq̃ cogitari ꝛ
singule mūdi ptes: sicut nō sunt vbi
alie sunt: ita ībintelligi possunt nusq̃
eē: ꝺ ꝛ q̃b⁹ ibi cū est cogitatione
dissolui ꝛ ñ eē pōt. Quare ꝺcḍ ali
cubi aut aliq̃s totū nō est: etiā si ē ꝓt
cogitari nō esse: ac q̃ mai⁹ cogitari ne
q̃t si est nō ꝓt cogitari nō eē: alioq̃n
si est nō est q̃ mai⁹ cogitari nō possit:
q̃ nō ꝓuenit. Nullate⁹ q̃ alicubi
aut aliq̃s totū nō est: ꝺ sp ꝛ vbiq; to
tū est. Putas ne aliq̃te⁹ posse co
gitari vl intelligi aut eē i cogitatiōe
vel intellectu de q̃ ꝺ intelligunt? Si
em̃ nō ꝓt: nō possunt ꝺ itelligi de eo.
Q̃ si dicāf nō intelligi ꝛ nō eē i in
tellectu q̃ nō penit⁹ itelligit: dic q:
q̃ nō pōt intueri purissimā lucez so
lis nō videt lucē dici q̃ nō ē nisi tur
bolis. Certe vl bacren⁹ intelligit ꝛ ē
in intellectu q̃ mai⁹ cogitari neq̃t vt
ꝺ de eo intelligāt. Dixi ita q; i argu
mētatiōe quā rep̄hendis: q: cū insi
piēs audit ꝓferri q̃ mai⁹ cogitari nō
pōt: intelligit q̃ audit. Vtiq; si nō
intelligit si nota lingua dicāf: aut nul
lū aut nimis obtusum habet intelle
ctū. Deinde dixi q: si intelligit est in
intellectu: an nō est i nullo itellectu
q̃ necessario in rei veritate esse mon
stratū est? Sz dicas q: si est in intelle
ctu: ñ tñ ꝓsequit q: intelligit. Inde
q: ꝓsequit eē in ītellectu ex eo q: in
telligit. Sic em̃ q̃ cogitat cogitari/
one cogitat: ꝛ q̃ cogitatiōe cogita
tur sicut cogitat sic est in cogitatiōe:
ita q̃ intelligit intellectu intelligit:
ꝛ q̃ intellectu intelligit sicut intelli
git sic est i intellectu. Quid hoc pla
nius? Post: a dixi quia si est vl in so
lo intellectu: pōt cogitari esse ꝛ in re
q̃ maius est. Si ergo in intellectu
solo est idē̃ scz quo maius nō pōt
cogitari: ē quo maius cogitari pōt:
rogo quid consequētius: an em̃ si est
vel in solo intellectu nō pōt cogitari
esse in re: ant si pōt: nōne q̃ hoc cogi
tat aliud cogitat maius eo si est in so
lo intellectu? Quid q̃ ꝓsequentius
q̃ si quo maius cogitari neq̃t est in
solo intellectu: idem esse quo maius
cogitari possit? Sed vtiq; quo mai⁹
cogitari pōt in nullo intellectu est q̃
maius cogitari nō possit. An ergo
non ꝓcedit: q̃ maius cogitari neq̃t si
est in vllo intellectu: nō est in solo in
tellectu? Si enim est in solo intellectu
est quo mai⁹ cogitari potest: quod
nō ꝓuenit. Sz tale est maius ac si ali
quis insulā oceani omnes terras fer
tilitate vinceē: que difficultate:
immo impossibilitate inueniendi q̃
non est ꝑdita nominat. Dicat ideir/
co non posse dubitari vere esse in re:
quia verbis descriptā facile quis in
telligit. Fidēs loquo:: quia si quis
nō venerit nisi aut re ipa aut sola co
gitatione exister̃s quod maius cogi
tari nō possit: cui aptare valeat con
nexionem huius mee argumētatiōis
inueniā ꝛ dabo illi perdiram insulā

amplius nō perdendam. Palā aūt iaz videt: quo nō valet cogitari maius nō posse cogitari nō esse: qz tam certa rone veritatis existit: aliter eīs nullatenus existeret. Denicz si quis dicit se cogitare illū nō esse: Dico ḡa eius hoc cogitat: aut cogitat aliquod quo maius cogitari nō possit: aut nō cogitat. Qz si nō cogitat: nō cogitat nō esse quod nō cogitat. Si vero cogitat: vtiqz cogitat aliqz qz nec cogitari possit nō esse. Si eīs posset cogitari ꝙ esse: cogitari posset habere ꝑncipium ⁊ finē: sed ꝫ non pōt. Qui ḡ illud cogitat: aliquid cogitat qz nec cogitari nō esse possit: hoc vero qui cogitat: nō cogitat idipsū esse: alio quin cogitat quod cogitari nō potest. Non igit pōt cogitari non esse quo maius nequit cogitari. Quod aūt dicis: quia cum dicit quod summa rez ista nō esse nequeat cogitari: melius fortasse diceret ꝙ nō esse aut etiam posse nō esse: nō possit intelligi: potius dicendū fuit nō posse cogitari. Si eīs diuissem rem ipam nō posse intelligi nō esse: fortasse tuipe qui dicis qz scōm ꝓprietatem verbi istius falsa nequeunt intelligi obijcere: nihil quod est posse intelligi nō est falsū: est eīs nō esse qz est: quare nō est ꝓprium deo non posse intelligi nō eē. Quod si esset: aliqd eoz que certissime sunt pōt intelligi non esse: similiter ⁊ alia certa nō eē posse intelligi. Sz hoc vtiqz nō pt obijci de cogitatione si bene cōsideret. Nā etsi nulla ꝙ sunt pōt intelligi nō eē: oīa tñ pōt cogitari nō esse preter id qz sūme est. Illa ꝙppe oīa ⁊ sola pōt cogitari nō esse ꝙ initiū aut finē aut ptiz habēt cōiunctionē. Et sic iam dixi: dequid aliqbi aut aliqū totuz nō est: illud vero solū nō pōt cogitari non esse in quo nec initium nec finem nec partiū cōiunctionē ⁊ qz ñ nisi semp ⁊ vbiqz totū vlla inuenit cogitatio. Scito igitur qz potes cogitare te non esse ḡdiu eē certissime scio qz te miror: dixisse nescire. Multa nam qz cogitam⁹ nō esse ꝙ scimus esse: ⁊ multa esse ꝙ nō esse scim⁹: nō existimādo sed fingēdo ita esse cogitam⁹. Et illō ḡdē possum⁹ ⁊ istud scimus: ⁊ nō possum⁹ cogitare aliquid nō esse ḡdiu scam⁹ eē: quia simul ⁊ illud possumus ⁊ istud scim⁹: ⁊ non possum⁹ cogitare non eē ḡdiu scim⁹ eē: qz nō possumus cogitare eē simℓ ⁊ non eē. Si quis igit sic distinguat huius platonis has duas sentēcias: intelliget nihil ḡdiu esse scit posse cogitari non eē: ⁊ quicquid est: ꝓter id quo maius cogitari nequit: etiā cū scitur esse posse cogitari nō esse. Sic igit ⁊ ꝓpriū est deo nō posse cogitari non esse: ⁊ tamē multa pōt cogitari ḡdiu sunt nō esse. Quomodo tamen dicatur cogitari deus nō esse: in isto libello puto sufficienter esse dictum. Qualia vero sint ⁊ alia: q̄ mihi obijcis ꝙ insipiente: facile est deprehendere vl paz sapiēti: ⁊ ideo id odere supsedēdū existimauī. Sz quīs audio quibusdā ea legēntibus aliqd ꝓtra me valere videri: pauca de illis cōmemorabo. Primū q̄ sepe repetis me dicere: qz qđ est maius oībus in intellectu: ⁊ si est in intellectu est ⁊ in re: aliter eīs oīb⁹ maius nō esset oīb⁹ maiꝰ. Nusq̄ in oīb⁹ dictis meis inuenit talis ꝓbatio. Non eīs idem valet qđ dicit maius oībus ⁊ quo maius cogitari nequit ad ꝓbandum: qz est in re qđ dicit. Siqdē cū dicit ꝙ maiꝰ cogitari nō possit nō esse aliqd in re: aut posse nō esse: aut vl nō esse posse cogitari: facile refelli pōt. Raz qđ nō est pōt nō esse: ⁊ qđ nō esse pt cogitari pōt non esse. Quicqd aūt cogitari pōt nō eē si est: nō est ꝙ maius cogitari nō possit. Qđ si nō est: vtiqz si esset nō esset ꝙ maius nō possit cogitari. Sz dici nō pt: qz ꝙ maiꝰ nō possit cogitari: si est non est ꝙ maius cogitari nō possit: aut si esset nō esset ꝙ nō possit cogitari maiꝰ. Patet ḡ qz nec nō est nec pt nō esse aut cogitari nō esse. Aliter eīs si est nō eē qđ dicit: ⁊ si esset nō esset. Hoc aūt non tam facile ꝓbari posse videt de eo qđ maius dicit omnib⁹. Non eīs ita patet: qz qđ non esse cogitari pōt nō est maiꝰ oībus ꝙ sunt: sicut qz non est quo maius cogitari non possit: nec sic est indubitabile: quia si est aliquod maius oībus: non est aliqd ḡ quo maius nō possit cogitari: aut si esset nō esset similit aliqd: quoniam certū est de eo qđ dicit ꝙ maius cogitari nequit. Quid eīs si quis diceret esse aliqđ maius oībus que sunt ⁊ idipsuz tū posse cogitari nō esse: ⁊ aliqd maius esse: etiā si non sit: posse tamē cogitari an hoc sic apte inferri pōt. Non est ergo maius oībus ꝙ sunt: sicut vbi aptissime diceret: ergo non est quo maius cogitari nequit. Illud nā qz alio indiget argumento ḡ hoc qđ dicit oīb⁹ maius. In isto vero non est opus alio ḡ hocipso qđ sonat: quo maiꝰ cogitari nō possit: ḡ si non similiter pōt ꝓbari de eo quod maius oībus dicit: quod de se per seipsum ꝓbat quo maius nequit cogitari: iniuste me reꝓhēdisti dixisse qđ nō dixi: eū tñ differat ab eo qđ dixi. Si vero vel post aliud argumentū posuisti: nec sic me debuisti reprehendere dixisse quod ꝓbari potest. Utrū aūt possit facile ꝓpēdi qui hoc posse ꝙ maius cogitari nequit cognoscit: nullaten⁹ eīs potest intelligi ꝙ maius cogitari nō possit nisi id quod solū oībus est maius. Sicut ḡ quo maius cogitari nequit intelligitur: ⁊ est in intellectu: ⁊ ideo esse i rei veritate asserit: sic qđ maius dicitur oībus: intelligi ⁊ esse in intellectu: ⁊ ideo re ipa esse ex necessitate ꝓcludit. Videes ergo q̄ recte me cōparasti stulto illi ꝙ hoc solo quod descripta intelligeret: pdita insula esse vellet asserere. Quod aūt obijcis quelibet falsa vel dubia similiter posse intelligi ⁊ esse in intellectu: quēadmodū illud qđ dicebā: Miror: q̄ b sensisti cōtra me dubiū ꝓbare volentē: eni primū hoc fat erat vt qlibet mō illud intelligi ⁊ esse in intellectu oīderez: quo ꝓcēnter cōsideraī vtp eēt i solo intellectu velut falsa: an ⁊ revt vera. Nā si falsa ⁊ dubia: ꝫ mō intelliguntur ⁊ sunt in intellectu: qđ cū dicunt audiēs intelligit qđ dicēs significet: nihil ꝓbabet qđ diri intelligi ⁊ eē in intellectu: ꝙ mō aūt sibi cōueniat qđ dicis: qđ falsa dicēte aliqđ quāqz ille diceret intelligeres: ⁊ qđ illud qđ nō est eo mō quo etiā falsa habent in cogitatiōe: non dicēs audirem cogitare aut in cogitatiōe habere: ꝫ intelligere ⁊ in intellectu habere: qz scz nō possum hoc aliter cogitare nisi intelligēdo: id est scientia cōphēdēdo re ipsa illō existere: Quō i quā conueniāt ⁊ falsa intelligi ⁊ intelligere eē scīa cōphēdere existere: aliud nil ad me: tu videris. Quod si ⁊ falsa aliquo mō intelliguntur ⁊ non omnis ꝫ cuiscūq intellect⁹ est hec diffinitio: nō debui reꝓhendi: quia dixi quo māius cogitari nō possit intelligi ⁊ in intellectu esse etiā anteq̄ certum esset re ipsa illud existere. Deinde q̄ dicis vir vnq̄ posse esse credibile cum dictū ⁊ auditū fuerit istud nō eo mō posse cogitari non esse: quo etiam potest cogitari non esse deus. Respōdeant pro me qui vel paruaz scientiā disputandi argumētandiq̄ attigerūt. An eīs ronabilis ē vt idcirco neget aliquis quod intelligit: quia esse dicatur id quod negat: quia non intelligit aut si aliquando negatur quod aliquatenus intelligit ⁊ idē est illi quod nullatenus intelligitur: none facilius ꝓbat quod dubium est de: illo quod in aliquo ḡ de eo quod in nullo est intellectu? Quare nec credibile potest esse ideir eo quēlibet negare quo maius cogitari nequit quod auditū aliqtenus intelligit: qz negat d ñ cui⁹ sensuz nullo modo cogitat. Ac si ⁊ illud qz nō omnino intelligit negatur: minime:

tamē facilius id qđ aliquo mō ꝯ id qđ nullo modo intelligit ꝓbat. Nō ergo irrationabiliter contra insipientem ad ꝓbandum deū esse arguli quo magis cogitari nō possit: cū illū nullo mō istud aliq̄ mō intelligeret.

Qđ vero tam studiose ꝓbas q̄ maiꝰ cogitari neq̄t: nō tale esse q̄lis nō dū facta pictura intellectu pictoris sine cā fit. Nō enī ad hoc ꝓtuli picturam ꝑ cogitatā vt tale illud de quo agebat vellē asserere: ꝑ nīm vt aliq̄d esset i intellectu qđ esse nō intelligeretur possem ostendere. Itē q̄ dic̄: q̄ maius cogitari nequit icōm rē vel ex genere tibi vel ex specie notam te cogitare auditū vel intellectū habere nō posse: qm̄ nec ipam rem nosca: nec eā ex alia simili potes conijcere: palā est rem alit̄ scie habere: qm̄ nāq̄ oīe minus bonū mixtū est sine maiori bono: inquātū est bonū. Patet cuilibet rationabili mēti quia de minoribus bonis ad maiora cōscendendo ex his quibꝰ aliq̄d maius cōgitari pōt: multū possumꝰ conijcere illud q̄ nihil potest maius cogitari.

Amis enī: verbigratia: vel hoc cogitare non potest etiā si non credat in re esse quod cogitat: saltem si bonus est aliquis: qđ initium t finē habz: multo melius esse bonū qđ licet incipiat: nō tamē desinit: t sic istud illo melius est: ita istud esse melius illo quod nec finē habet nec initiuz etiā si semp de p̄terito per ꝑsens trāseat ad futurū: t sine sit in re aliquod huiusmodi sine nō sit: valde tamen eo melius esse id quod nullo modo indiget vel cogit mutari vel moueri an hoc cogitari nō pōt: aut nō est ꝑ ex his tribꝰ maius: cogitari valet conijcere id quod maiꝰ cogitari neq̄t. Est igit vnde possit conijci q̄ maius cogitari nequeat. Sic ita q̄ facile refelli pōt insipiens qui sacrā auctoritatem non recipit. si negat quo maiꝰ cogitari nō valet ex his rebus conijci posse. At si quis catholicus ꝑ neget: meminerit q̄ inuisibilia dei a creatura mūdi per ea que facta sunt intellecta ꝯspiciunt: sempiterna quoq̄ eius virtꝰ t diuinitas. Sed etsi vez esset non posse cogitari vel intelligi illud quo maius nequit cogitari: nō tñ falluz esset q̄ maius cogitari neq̄t cogitari posse t intelligi. Si et nil ꝓhiberet dici ineffabile lz illū dici nō posset quod ineffabile dicit: t quemadmodū cogitari non possit qđ cōuenit non cogitabile dici: ita ei dicit: quo nihil maiꝰ valet cogitari: ꝓcul dubio quod audit cogitari t intelligi pōt etiam si reo illā cogitari non valeat aut intelligi quo maius cogitari nequit. Nam etsi quisq̄ est tam insipiens vt dicat nō esse aliquod q̄ maius nō possit cogitari: non tamen ita erit impudēs vt dicat se nō posse intelligere aut cogitare quid dicat: aut si quis talis inuenit: nō mō sermo eius est respuendus ꝑ t ipe conspuendus. Quisq̄s igit negat aliqđ esse q̄ maiꝰ neq̄at cogitari: vtiq̄ intelligit t cogitat negationē qua fac̄: qm̄ negationē intelligere aut cogitare nō potest sine partibus eius: paro aūt eius est quo maius cogitari non pōt. Quicunq̄s igit hoc negat: intelligit t cogitat: quo maiꝰ cogitari nequit. Palam aūt est q̄ fisliter potest cogitari t intelligi quod nō pōt nō esse: maius vero cogitat qui hoc cogitat q̄ ꝑ cogitat q̄ possit non esse. Cum ergo cogitat quod maius non possit cogitari: cogitat quod possit cogitari maius: ꝑ nequit idem simul cogitari t non cogitari. Quare qui cogitat quo maius nō possit cogitari: nō cogitat quod possit: sed quod non possit nō esse. Quapropter necesse est eē quod cogitat: q̄ quicqđ nō esse potest: nō est quod cogitat. Puto q̄ mōstraui me nō infirma ꝑ fatis necessaria argumētatiōe ꝓbasse in p̄fato libello re ipsa existere aliqđ q̄ maius cogitari nō possit: nec eā alicuiꝰ obiectiōis ifirmari firmitatē.

Tantā esti vim hui⁹ ꝓbatiōis in se cōtinet significatio: vt ꝑ ipm qđ dicitur ex necessitate: eoipo qđ intelligit vl cogitat t revera ꝓbet existere: et idipm eē q̄cqđ de diuia ꝑba oporteat credere. Credim⁹ nāq̄ de dīna ꝑstātia q̄cqđ absolute cogitari pōt melius esse q̄ nō esse. Verbi gra. Melius ē esse eternū q̄ nō eternū: bonū q̄ nō bonū: immo bonitatē ipam q̄ non bonitatē ipam. Nihil aūt huiꝰi non eē pōt: q̄ maiꝰ aliq̄d cogitari nō pt: necesse igit est q̄ maius cogitari non pōt esse q̄cqđ de diuina essentia credi oporteat. Gratias ago benignitati tue t in rēpbensiōe t in laude opusculi mei. Cū enī ea q̄ tibi digna susceptiōe videar: tāta laude extulisti satis apparet: quia que tibi infirma visa sunt: benivolentia non maliuolentia rep̄hendisti.

Beati Anselmi liber de insipiente explicit.

Eiusdem bti Anselmi liber de miseria homis incipit.

Erret me

vita mea. Nam q̄s diligēter viscussa apparet mihi aut pena: aut sterilitas fere tota vita mea: t si qđ fructus i ea videt: sic est aut simulatū aut ꝑfectū: aut aliq̄ mō corruptū vt possit aut nō placere aut displicere deo. Ergo o pcōr vita tua iam nō fere tota aut in pcō est: aut vānabilis: aut infructuosa: t contēptibilis? Scilicet qđ separo in fructuosa a vānabili? Vtiq̄s si est infructuosa: est t vānabilis. Constat enī t vez ē: q̄s xpianꝰ dei dixit: Omis arbor q̄ nō facit fructū bonū excidetur t in ignē mittet. Denīq̄s si quid ago vtile: prius nullaren⁹ illis compenso alimēto corpis q̄bus abutor, Qz q̄s pascit pecus: qđ nec tñ prodest. Ctum cōsumit: t tñ tu benignꝰ deus: tu nutris t expectas tuū in utilē: vez t ferentē peccatis. Q tolerabilius canis putridus ferret hōiꝰ: q̄ ista peccatrix deo: q̄ infeliciꝰ ista deo q̄ ille hoībus? Heu nō hoiem ſ opprobriū hominis vilꝰ pecore: penꝰ cadauere. Tedet animā meam vite mee: vinere erubesco: morī timeo. Quid q̄ restat tibi o pcōr nisi vt in tua tota vita ploret tota vitā tuam: vt ipsa tota se ploret tota? Sed est i hac anima mea miserabiliter mirabilis t mirabiliter miserabilis: quia nō nīm volet q̄tuz se noscat: ꝑ sic fecura torpet velut qđ pariat ignoret. Anima sterilis qđ agis: quid torpes ista peccatrix? Dies iudicij venit: inta est dies domini magnus: iusta t velox nimis dies ire: dies illa: dies tribulatiōis t angustie: dies calamitatis t miserie: dies tenebraꝝ t caliginis: dies nebule t turbinis: dies tuba cāgoris. Quor dici dñi amara. Quid dormitas ala tepida t pigra cuomi: qđ dormitas? Qui nō exp̄gisc̄: q̄ ñ tremit ad tñ tonitruū: nō dormit ſ mortuꝰ est. Arbor ifructuosa vbi sunt fructꝰ tui: arbor digna securi t igne: digna succidi t succēdi: qui sunt fructus tui? Vtiq̄s spine p̄gentes t amara pera q̄ vtinam sic te penitēdo pūgeret vt ꝓfuturgerent: sic amaricaret vt euane, ceret. Forsā p nūm qđ putas penā aliq̄s? vtinā diuturi⁹ inder quā existisset aliq̄s penā. Sed heu me: nōne oīs penā p̄ fūa rificatiōe deū ethonorat? Nō ergo penā peccator audebit dicere puā? Deum eiñ ethonorare q̄ est puā? Q lignū aridū t sunle eternis ignibus dignū: qđ respōdebis in illa die cum exigēt a te vsq̄ ad ictū oculi oēs temporis vite tue inspēsum qualiter fuerit a te expensum? Tūc quippe condēnabit q̄cqđ fuerit inuentū inoperis vel ociosi sermonis t silentij vsq̄ ad minimā cogitationē: eti q̄ quod vitiosi si nō fuerit ad dei volū

tatez directum. Ue quot peccata tbi
pruēt ex impetuoso q̄si ex insidijs q̄
modo nō vides? Certe plura ei fo
rtassis terribiliora bis q̄ nunc non vi
des. Et que non esse mala putas: et
q̄ nunc esse bona credis: nudata fa
cie apparebūt tbi nigerrima peccata.
Tbi pcludubio reapies put gessi
sti in corpore: cum tunc nullum erit
tempꝰ misericordie: eā pena recipit
et eā dilatio nulla vat. Hic cogita
q̄d gessisti: q̄d operteat te recipere:
Si multa bona: pauca mala: multuz
gande: si multa mala: pauca bona:
multū luge. O inutilis perō: an nō
sufficiūt tibi hec ad inanē rugitū: an
nō sufficiūt ad eliciendum sanguinē
et medullas in lachrymas? Ue mira
bilis duricia: ad quā pfringēdam le
ues sunt tam graues malleꝰ. O insen
sibilis torpor: ad quē cōcutiādū sunt
obtusi tā acuti aculei. Prob letalis
sopor ad quē excitandū raucū et tez
rerrificū tonitruū. Petō: inutilis sa
tis hec tibi debēt esse ad cōtinuāduz
lucrū: sufficere tibi possunt ad sorbē
das inges lachrymas. Sz q̄d debeo
de grauedine: de magnitudine immi
nētis miserie quicq̄ dissimulādo ta
cere et oculis alie mee frui? An vt ꝓ
pozuisti irruāt repertini doloꝛes et su
bito ingruat intolerabilis? Certe nō
sic expedat peccatori. Si eīm vitare q
quicq̄d potero excogitare: nōdū ad
id qō res est poterit operari. Igitur
vedeāt oculi mei lachrymas p̄ diez
et noctem: et nō taceant. Unge ergo
perō: auge superioribꝰ erūnis pon
dus: adde terroꝛez: vlulatū iup vlu
latum: nam ipe te iudicabit ad cuius
contumeliā spectat q̄d inobedies
deo aut p̄uaricato: peccat: qui mihi
bonū p malo reddidit: cui ego malū
p bono: qui nūc patientissimꝰ: tunc
districtissimus: clemētissimus nunc
iustissimus tunc. Deu me deu me cui
peccaui: deū inhonoraui omnipotē
tem quocaui? Peccator q̄d feci: cui
feci: q̄ male feci? Ue ve ira omnipo
tentis ne irruat super me. Ira om
nipotentis vbi poterit capi in me?
Non est qui te possit tolerare. In to
to me angustie: hinc erūt accusantia
peccā: inde terrēs iustitia: subꝰ patēs
horridū chaos inferni: deinp iratus
iudex: intus vrēs cōscientia: foris ar
dens mūdus. Justus vix saluabit:
perō: sic reprehēsus in quā se ꝓmet?
Cōstrictus vbi latebo: quō appare
bo? Latere erit impossibile: apparere
intolerabile. Illud desidero: et nusq̄
erit: istud execrabor: et vbiq̄ erit.
Quicq̄d tunc: q̄cq̄d erit tunc: quis
eruet me de manibus dei? vnde mihi
cōsilium? vnde salus? Quis est q̄ dici
tur magni cōsilij angel⁹? q̄ dicit sal
uator? et nomē eiꝰ vocitabit. Jam ipe
est: iam ipse est Jesus: ipe idem est in
dex inter euꝰ manus trano. Respi
ra tam o petō: respira ne desperes:
spera in eo quē times. Affuge ad eū
a quo auffugisti. Innoca imporune
quē inpbe ꝓuocasti. Jesu iesu ꝓpē ꝑ
nomē tuū: fac mihi scom nomē tuuz.
Jesu iesu obmiscere iup bum ꝓuo
cātē. Nomē dilectū: nomē delectabi
le: nomē ꝓfortās peccatoꝛes: et beate
spei. Quid em ē Jesꝰ nisi saluatoꝛ?
Ergo Jesu ꝓpē tementim esto mihi
Jesus: qui me creasti non perimas: q̄
me redemisti ne cōdemneꝰ: q̄ me cre
asti tua bonitate: ne perimas opꝰ tuū
mea iniqtate. Rogo pissime ne
gdat mea iniqtas: qō fecit tua oīpo
tēs bonitas. Recognosce benignissi
me qō mū est: et absterge qō alienuz
est. Jesu iesu miserere: dū tēpus ē mi
serendi: ne damneꝰ in tpe iudicandi.
Que nā qz tibi vtilitas in sanguine
meo si descēdero in etērnā corrupti
onē? Nequ em mortui laudabunt te
dne: neq̄ oēs q̄ descēdūt in infernū.
Si me admiseris intra latissimū tue
misericordie sinū: nō erit angustioꝛ
ꝓpter me dne. Admitte q̄ o desideratis
sime iesu: admitte me intra nume
rum electoꝛ tuoꝛ: vt cū illis te lau
dem: te perfruar: et glorier in te inter

oēs q̄ diligunt nomē tuū. Qui cum
deo patre et spiritusctō gloriaris ꝑ
interminata secula Amen.

Beati Anselmi archiepi
Cātuarien. liber de miseria
hominis explicit.

Eiusdez bti Anselmi Epi'a
siue liber de diuersitate sa
cramentorum incipit.

Domino

D ¶ amico Anaclemo
gra dei Ruzeburg
gēsi venerabili epo:
Anselmus seruꝰ ec
clesie cātuarien. ar
chiepiscopus: Salutē: seruitiū: oꝛō
nes: dilectōis affectū. Gaudeo et gra
tias ago deo: qz sicut scribis: glori
ficat eū in vobis catholica ecclia: qm
in vra mutatiōe diuic volūtatis ap
paret gratia: et vāi pape paschal ami
citiā haberis et familiaritatem: vt iā
mihi liceat vram amicabiliter salutā
re scribtē. Q vra sblimis būilitas
me cōparat minerue et vocat mōtez:
nō in me accipio: qm nihil in me cur
hoc dici debeat de me intelligo. Nō
tñ debeo esse ingratus vre benignita
ti: qm hoc facit abūdantia vestre er
ga me bone volūtatis. Solem⁹ eīm
sepe sentire meliora de his q̄ diligi
mus: q̄ ipsi mereant. De laude igit
q̄ ad me nō ptinet coꝛ meū nō gloria
tur: ꝑ de dilectiōe q̄ semp amāda est
gras agēdo letat. Queris vra reve
rentia de sacramentis ecclie: qm non
vno mō fiunt vbiq̄: ꝑ diuersis mo
dis in diuersis locis tractant. Utiq̄
si p vniuersam ecclesiā vno modo
et cōcorditer celebrarent bonū esset
et laudabile: qm tñ sunt multe diuer
sitates: q̄ nō in sūma sacramēti: nec
in virtute eiꝰ: aut fide discordāt: ne
q̄ oēs i vnā cōsuetudinē colligi pos
sunt: estimo eas potius: in pace con
corditer tolerādas: q̄ discorditer cū
scā dalo vānā das. Habemꝰ eīm a san
ctis patribꝰ: qz vbi vnitas seruatur
charitatis in fide catholica: nihil ef
ficit ꝓsuetudo diuersa. Si aut q̄rit
vñ nate sint iste cōsuetudinū diuersi
tates: mihi aliud intelligo q̄ hūanoꝛ
rū sensuum varietates. Qui q̄uis
in rei veritate et virtute nō dissentiāt:
in aptitudine tñ et differētia adminis
trationis nō cōcordāt. Q̄d vni⁹ apti
us esse iudicat: alius sepe minꝰ aptū
existimat. Neq̄ in hmōi varietatib⁹ il
ꝓfanare: puto ab ipius rei veritate ex
orbitare. Nēpe q̄ alij in sacrificādo
corpe et sanguine dñi: singlas cruces
singulis facūt ab initio in canone:
alij solūmō singlas singulis: vbi sin
gillatim nosatur panis vl corpus: et
singillatim calix vl sanguis: vbi ho
oblatio nosatur: vnā crucē ambob⁹
facūt: qm sicut vnꝰ est christꝰ q̄ seip
sum obtulit ꝓnobis: ita vna est obla
tio: et vna ē hostia i pane et vino quā
offerimꝰ: nō videoꝛ isto magis ꝑ di
scoꝛdare a xpo q̄ singillatim vtraq̄
bñdixit: qm oēs illi discoꝛdāt q̄ calī
cē post cenā nō sacrificāt: sic christꝰ
fecit: et q̄ vtriq̄ sil vno nole vocant
oblationē vl hostiā: qō christꝰ ñ fecē.
Ut possimꝰ colligere qz a nobis i
nicem homo aliōe ꝓpria: rei veritā
te possimꝰ esse dissideꝰ: sine reprēsio
ne: cū ab ipso auctoꝛe ipius sacrificij
simꝰ diūsi sine offensiōe. Ubi aūt di
cimꝰ: Hec dona ꝑ mūera: ꝑ sctā sa
crificia: sine singillari pani et vino sin
gule cruces affigenē: sine vna crucē
duo sil sanctificenē: nō video i hac
diūsitate reprēsibilē discoꝛdiā: nisi
forsitan: qz q̄nemētius ābo vna cru
ce notanē sic vno ꝓbo bñdictionis
sctificanē. Cū em plures boues: aut
diūsos reos simē bñdicimꝰ: nō singlis
singulas cruces reddimus: ꝑ oībus
vnā crucē sufficere credimꝰ. Quod
vero nōnulli ab initio calicem operi
unt quodā coꝛporali: alij panno cōpli
cato ꝓpter mūdiē custodiā: nec
nudū dimittūt calicem: sicut christꝰ

nudus crucifixus est: vt sic significa-
tio ostenderet se mūdo reuelatū: nō
magis intelligo eos debere rep-
di ꝓpter nuditatē christi: q̄ nō sus-
catur ab illis in sacrificio: q̄n q̄ nō
mōstrant in eodē sacrificio cum esse
crucifixū extra ciuitatē: extra domū
D ⁊ sub nudo celo. Que tñ magna nō
1.pet.2. carent ratiōe: Nā christus q̄ passus
est p nobis: nobis relinq̄ns exēplū:
vt sequamur vestigia eius: in his q̄
dedit nobis exēplū ꝓpter inuidiā
sustinēdi incōparabilē contēptum et
paupertatē. Adeo eīn contēpt⁹ est ⁊
execrabilis iudicat⁹: vt nec mori di-
gnus haberet inter aliquā hoīm ha-
bitationē: neq̄ inter hoīes nisi inter
execrabiles: neq̄ sb tecto alic̄ nisi sb
celo: de sb quo ejci nō potuit: vt se-
Pō.21. cūdū ꝓphiam: opp̄obriū ⁊ abiectio
plebis estimaret. Pauper vero ita fu-
it: vt ventēs in mundū: nō in sua sed
in aliena domo nasceret: ⁊ nat⁹ p̄o-
pter inopiā loci in p̄sepio bruto-rum
animaliū poneret: ⁊ vincs in mūdo nō
Luce. 9. haberet vbi caput suū reclinaret: nec
mortēs vnde nuditatē suā tegeret:
nec mort⁹ vnde inuolueret: nec se-
pulchr⁹ aut locū vbi corp⁹ mortuū
collocaret. Que omnia magis sunt
E vincēdo p effectum (cui ratio exigit)
imitāda q̄ p nuditatē sacrificij nu-
ditas christi significā da. Neq̄ cōi-
cutare possim cur potius eligendū
sit vt panno operiat sacrificium: q̄m
christus passus est nudus: nō sub te-
cto vel intra ciuitatē ⁊ sub nudo ce-
lo. Si aūt vsus nō habet vt extra to-
cum fiat ꝓpter p̄turbationes aeris:
simlis causa videt vt calix in sacrifi
candō nō discooperiat ꝓpter quas-
dam q̄ cōingere possunt icōmodita
tes. Timeo itaq̄ ⁊ diligētius puto
vt calix ne aut musca aut aliq̄d inde
ceno in illū caderet: q̄ sepe cōtigisse
cognoscim⁹ operiat: q̄ discoopert⁹
cōtingentib⁹ immūdicijs exponatur.
Hec sapientie vestre p meo intelle-
ctu nullius melioris rōnem respue-
rideo. De his q̄ sacrificāt de fermē-
to: missi vobis olim quandā epl̄am.

Beati Anselmi archiepi
Cātuarien. Epl̄a de diuer-
sitate sacramētor̄ explicit.
Eiusdez bti Anselmi Epl̄a
siue liber de fermentato et
azymo incipit.

ANselm⁹ B
seruus ecclie cantua-
rien̄sis: vualeramno
Ruuelburgēsi
Epo. Sacerdotcui
ter loqr. Si certo
essem p̄ncipiū vīam nō facere suc-
cessor⁹ iulij cesaris ⁊ neronis ⁊ iulia-
ni ⁊ potestati cōtra successor⁹ ⁊ vi-
carium petri apl̄i: libēntissime vos vt
amicissimū ⁊ reuerendū eīm saluta-
rem: q̄m aūt ad defensionē veritatis
cōtra grecos q̄ ad vos venerūt que
rit⁹: scīm posse nulli deesse debem⁹:
opusculū vobis missi q̄s de p̄cessiōe
spiritussc̄i edidi ꝓtra illos. De sacri
ficio vero in q̄ idem greci nobiscū nō
sentiunt: multis catholicis rōnalib⁹
videt: q⁹ q̄s agāt ñ est ꝓtra fidē ca-
tholicā. Nam ⁊ azymum: ⁊ fermē-
tatum sacrificano: panem sacrificat.
Et cum legit de domino q̄ corpus
suū de pane fecit: q⁹ accepit panē et
bñdixit: ñ addidit azymū vl ⁊ fermē
tum: certus tñ est q⁹ azymū bñdixit:
forsitā q⁹ res q̄ fiebat nō p̄ exigebat.
Et cū alibi se ⁊ carnē suā panē voca
uit: sicut ista pane hō viuit tēpo: ali
ter: ita illo in eternū: nō ait azymū vl
fermentū: q⁹ vterq̄ pariter panis ē.
Nō eīn differunt azymus ⁊ fermētū
substātialiter vt quidam putant: si-
cut bō nomen aīe pcīs: ⁊ inuecterat⁹
fermēto petit: neq̄ substātialit̄ dif-
ferūt. Dixꝓ hoc q̄ solū videt se ⁊
carnē suā panem vocasse: ⁊ de pane
corp⁹ suū fecisse: q⁹ sic panis iste azy
m⁹ siue fermētat⁹: erat vitā trāsito-

B riam: ita corpus eī⁹ eternā: nō quia
fermentat⁹ est vel azymus: Quis in
lege vbi vere ola in figura fiebāt: p̄
ceptū sit azymū in pascha panē co-
medere: vt oīdēret q̄ christ⁹ quez
expectabāt sincerus ⁊ mūdus futu-
rus eēt: ⁊ nos q̄ māducaturi eram⁹
corpus eius: sibi mūdi esse monere-
mur ab omni fermēto malicie ⁊ nequi-
tie. Jam vero postq̄ de veteri figu-
ra ad nouā ꝛitatē venim⁹: ⁊ azymā
christi carnē comedim⁹: nō est nobis
necessaria illa vet⁹ figura in pane de
q̄ carnē ipsam confic̄im⁹. Aperissi-
mū tñ ē q⁹ melio⁹ sacrificat de azymo
C q̄ de fermētato: tū q⁹ valde apti⁹ ⁊
purius ⁊ diligenti⁹ fit: tū q⁹ dño p̄
fecit. Nā illud nō est tacendū: quia
cū greci anathematizant azymitas:
(sic enī nos vocāt) anathematizant
christū. Si aūt dicūt q⁹ iudaizam⁹:
D dicāt sibi christum iudaizasse. Et si
nudēt asserere christū ꝓpter iudaiz-
mum vt p̄ceptum de azymo datū
seruaret: de azymo corpus suum fe-
cisse: absurdissime errāt: cum illū taz
sincerā nuditatē fecisse i fermēto ve-
tustatis existimāt. Patet igit q⁹ cuz
azymo vsus est ad illud opus: non p̄
fecit vt p̄ceptū de azymo seruaret: p̄
aut vt fermētarios q̄s p̄uidebat re-
probandos: azymitas approbaret: aut
certe si etiā fermētarij approbarent:
azymitas quoq̄ approbaret. Q⁹ au
tē nos iudaizare vidēt: nō est verus:
q⁹ nō sacrificamus de azymo vt legē
veterē seruemus: p̄ hoc diligētius fi
at vt dñm qui hoc nō iudaizando fe
cit imitemur. Cū eīn facim⁹ aliquid
q⁹ iudei vt iudaismū seruarēt facie-
bāt: nō iudaizam⁹: q⁹ nō ꝓpter iuda
ismū sed ꝓpē aliā cām hoc facim⁹.
Si eīn in dieb⁹ pasche azymū panez
alios comedat: sine q⁹ nō habet aliū
siue q⁹ magis delectat illo q̄ fermē-
tato: aut si quis ꝓpter infirmitatem
ꝓpriū circūdare cogit: aut si boui
suo q̄s triturāti ne edat os nō ob-
turat: null⁹ nisi iūdicēs hoc agētē iu-
daizare iudicabit. Cū itaq̄ nos pa-
nem azymū sacrificam⁹: nō ꝓ azymi
figurā talē dūm Jesum fuisse signifi
camus: p̄ vt ipm panē in corpus eī⁹
diuina virtute operante sicut ipe fecit
significem⁹: nequaq̄ in p̄ vetustatez
legis seruam⁹: sed euāgelij veritatez
celebramus. Memiq̄ q̄n idē ipe hoc
fecit ⁊ ait discipulis suis: Hoc facite Luce.22
in meam cōmemorationē: si volui
set vt nos q̄bus hoc apl̄is p̄cepit nō
de azymo facerem⁹: p̄monuisset nos
in eis ⁊ dixisset: ne faciatis p̄ de azy-
mo. Quare cū dicēt: Hoc facite: azy
mū nō fecerit. Quis ē enī⁹ intelle-
ctus audet eripere q̄s ipe fecit: ⁊ p̄
phibere q̄ ñ solū nullo ꝓmone phi-
buit p̄ etiā ope p̄cepit? Quis inq̄ ni
si pl⁹ sapiēs q̄s oport⁹ tet sapere tñ cō
fidat de sapīa sua vt p̄sumat p̄ p̄-
ferre: q⁹ cū dixit dñs: p̄ facite: sic cō
perent sibintelligim⁹: q⁹ ego: sic idu-
bitanter sit subaudiēdū: p̄ nō hoc vñ E
ego. Jtē si vinla p es q̄ digniora co-
gnoscim⁹ exequi debem⁹: cū sacrifi-
ciū de q̄ agit de panis siue azymi sine
fermētati ili⁹: cōstat eē celebrandū:
quē panē dignio⁹ē est iamus ad faci
endā dūici corpis varietatem nisi il
lum quē ⁊ verus lex elegit ad signifi
candā: ⁊ euāgeliū ad exhibendā eā-
dem veritatē? Si itaq̄ rōnem⁹ gre-
cis nos p̄ de azymo nō ꝓpter figurā
p̄ ꝓpē p̄dictas causas facere: Nihil
hic intelligi valet cur nos greci ana
thematizandos: aut saltem reprehen
dendos recte iudicent. At si dicāt p̄
nos nō agere posse de azymo: sine in
tellectu figure: p q̄s iudaizare p̄hi-
mur: ergo nec illi queūt ad hoc ipm
vti fermētato sine figura: q⁹ et ver⁹
scriptura p fermētū designat petiū q̄
execrat in pascha suo comedere fer-
mētatū: ⁊ nouā dū monet nos in pa-
scha nostro epulari nō i fermēto ve-
teri: neq̄ i fermēto malicie: ⁊ nequi-
tie. Dicim⁹ etiā q⁹ nos nō iudaizamus F
si figurā tenem⁹ in azymo: q̄n nō si-
gnificam⁹ christū sine fermēto pecca-

ti ventuꝝ tangꝫ iudei: sed mōstramꝰ
eū talem venisse sicut christiani: ⁊ p
hoc monemur tales nō inetipsos ex
hibere: ꝫleos pascha nostꝝ est qō mā
ducamꝰ: illi aūt nec iudeos nec chri
stianos in hoc se ꝓfitent: qꝝ deū in
fermēti sui figura: nec ventuꝝ vt iu
dei: nec venisse vt christiāi sine pec
cato signāt: sed potius paganis fa
uēre videnť: q illū sicut alios hoīes
peccato fermentatū existimāt. Si ve
ro aiunt christianos non debere vti
figuris: qꝝ vetera trāsierūt in quib⁹
erāt necessarie: negāt vt alia taceaꝝ:
baptismū esse figurā cuiusdā mortis
Ro.6. ⁊ sepulture: ꝺtra aplm dicentē: Qui
cunqꝫ baptizati sumus in christo: ie
su: in morte ipsius baptizati sumus:
cōsepulti eī sumus cū illo p baptis
mum in mortē. Aut si cōcedūt nos
vti figuris: si nō i eisdē rebus quib⁹
in figura lex vetus vtebať: ⁊ iō non
esse panē azymū assumēdū ad vllaꝫ
figurā qꝝ adhuc in cadē lege accipi
tur: quare baptizant in aqua: cū pa
1.cor.10 tres nostri oēs in moyse baptizati sūt
in nube ⁊ mari: qō negare nequeūt in
figura fuisse: vitent quoqꝫ aquā: ne
videanť baptizare baptismo ioānis
b qui baptizauit in aqua. Si ꝫ irrepre
hensibiliter figuratur baptismus in
aqua: licet illo baptisma verꝰ qō fu
it huius noui figura in aqua fuerit:
que est ista grecoꝝ sapiētia que p:o
pter ꝫ qꝝ ver⁹ pascha p qō nr̄m figu
rabať celebratū est in azymis: vete
stať nos sacrificare corpus christi q̄
est pascha nr̄m de azymo in figura:
siue ad cōmemoratiōē quia talis fuit
ille cuius corꝑ sacrificamus: ſcz sine
peccati infectione: sine ad cōmoren
dū nos qnia corpus eiꝰ comedimꝰ:
tales debere esse ſcīm aplm dicentē:
1.cor.5. Expurgate vetus fermētum vt sitis
noua ꝙspersio sicut estť azymi: Etenī
pascha nr̄m imolatꝰ est christ⁹: Ita
qꝝ epulemur nō in fermento veteri:
neqꝫ in fermēto malicie ⁊ nequitie: ſ
in azymis sinceritatis ⁊ veritatis. Si
ne igiť in figura sacrificemꝰ azymū
panē: sine sine oī figura: nil latenꝰ nos
greci rēprehensibiles valēt oīdere: ſ
aut soli nos bene agimꝰ: illi nō bene:
aut nos melꝰ ⁊ diligēťꝰ si illi bene.
Nempe satis oīdunt se nulla bōe ra
tionē ad suā ptem cōfirmādā: ⁊ no
strā infirmandā: cū hoc ꝺtra nos ꝓ
ferunt qō nullo mō ꝺtra nos: aut cū
illius esse cognoscāť. Obijciūt eīm no
bis: sicut i vestra legi Epla: qō dicit
apls: Lra eīm occidit: spūs aūt viuifi 2.cor.3.
cat. Et qō Amos ꝓpha: Sacrificate Amos.4
inqť de fermētato laudē. Unde nitū
tur ostendere: q littera que verꝰ pa
scha celebrari iubet: in azymis nos
occidit: cū eā seruamꝰ azymū sacrifi
cādo: nō bū apli verba intelligētes.
Lram eīm rūe dicē occidere: qñ illa in
bōo a peccato declinat: petīn oīdit:
qñ nisi adiuuet ḡra vt fiat qō iubet:
inobedientez ⁊ ꝓuaricatoꝝ facit.
Qꝫ in epla ad Romanos ideꝫ apte V
mōstrat aplus: dicēs: Petrī non co Ro.7.
gnoui nisi per legē. Nam cōcupiscē
tiā nesciebā eē petrī nisi lex diceret:
Nō concupisces. Occasione aūt acce Exo.20
pta: petrī p mandatū operatum est in
me oēm concupiscentiā. Sine lege eīm
petrī mortuū erat: Ego aūt viuebā
sine lege aliqñ. Sed cū venisset man
datū petrī reuixit: Ego aūt mortuꝰ
sum ⁊ inuentū est mihi mandatū qō
erat ad vitā: ſ esse ad mortē. Nam
peccatū occasione accepta p manda
tū seduxit me ⁊ p illud occidit. Sic Tim.3
lra sine adiuuante ḡra occidit: spūs
aūt viuificat: sic ait idē apls ad Tim:
Cū aūt benignitas ⁊ humanitas ap
paruit saluatoꝛis nr̄i dei: nō ex opib⁹
iustitie q̄ fecimꝰ nos: ſ ſcīm suā mise
ricordiā saluos nos fecit p lauacrū
regenerationis ⁊ renouationis spūſſanc
ti: quē effudit in nos abunde per ie
sum christū saluatoꝛē nr̄m: vt iustifi
cati ḡra ipsius heredes simus ſcīm
spem vite eterne. Ꝺ cū diriſſet: Suf 2.cor.3
ficientia nr̄a ex deo ē: q ⁊ idoneos nos
fecē ministros noui testamēti addit: Nō

lra sed spū: Lra eīm occidit: spūs aūt
viuificat. Ac si dicat: Fecit nos deus
J mīstros noui testamēti: qō nō est in
lra occidēte: sicut vetus: ſ in spiritu
viuificante. Ad vtrūqꝫ vero: ad oc
casionē scꝫ litteree: ⁊ ad viuificationē
spūs ꝓtinet qō subiūnit: Qō si mini
stratio mortis litteris deformata in
lapidibus fuit in gloria: ita vt nō pos
sent filij iſrael intēdere in faciē moysi
ꝓpter gloriā vultus eius que euacua
tur: quō nō magis ministratio spūs
erit in gloria? Nā si ministratio dam
nationis i gloria est: multo magis abū
dat ministeriū iustitie in gloria. Nā
nec glorificatū est qō claruit in hac
pte ꝓpter excellētē gloriā. Si eīm qō
euacuať p gloriā est: multo magꝫ qō
manet in gloria est. Habētes igiť ta
lem spem: multa fiducia vtimur: ⁊ nō
sicut moyses ponebat velamē super
faciē suā vt nō intēderent filij iſrael
in faciē eius qō euacuať: sed obtusi
sunt sensus eoꝝ. Usqꝫ in hodiernuꝫ
diē eīm idipsū velamē in lectiōe ve
teris testamēti manet nō reuelatum:
qō in christo euacuať: ſ vsqꝫ in ho
diernū diē cū legiť moyses: velamen
positum est sup coꝛ eoꝝ. Cū aūt con
uersus fuerit ad dīm: tunc auferetur
velamē. Dūs aūt spiritus est: Ubi aūt
spūs dīi: ibi libertas. Nos vero oēs
reuelata facie gloriā dīi speculantes
in eandē imaginem transformamur
a claritate in claritatē: tangꝫ a domi
ni spū. Ꝺ habētes hāc administra
tionē iuxta quā misericordiā cōsenti
R sumus nō deficimus. De occisione
lre ⁊ viuificatiōe spūs: sup fluū mihi
videť sup hoc aliqd addere. Satis
itaqꝫ patet qꝝ nec grecis ꝓdest: nec
nobis obest qō de occidēte lra obji
ciſit. Quod aūt assumīt de ꝓpheta:
Amos.4 Amite in galgala ⁊ impie agite: ⁊ sa
crificate de fermēto laudē: itelligē
dum est esse dictū aut apꝛobando
tale sacrificiū aut reꝛobādo. Sz ſ ſ
ꝓpheta: vt scīm eos loquaꝝ:
illos occidit lra qui lram seruādo de
fermētato sacrificāt. At si hec exꝛo
bādo dictū est: qua frōte sacrificāt
qō ꝓpha in sacrificiū execratur: aut
qua rōe hec in auctoritatē sibi assu
munt? Ꝛ aūt ſ ꝓpha nō inbendo ſ
rēprehēdendo dixerit: dubiū nō ē: vl cū
ſ ipse auctoritas sociauerit. Dixerat
eīm: Uenite ad bethel ⁊ impie agite.
Et paulo post ꝓtinuata increpatiōe
ait: Et sacrificate de fermentato lau
dem. Aut ergo tantā rōne partē suā
fermentarij defendant: qu ātā suam
roboraťāt azymite: aut si nec illud va
lent: nec istud volūt: saltē nō rēprehē
dant azymitas. In tertia qstiōe sic i
telligo: mādastis qꝝ greci detestanť 2
nostra ꝓnubia: vbi cognati cognatas
copulāt. Quod cur faciāt: nullā vi
deo auctoritatē aut rationē. Nam si
ſ in suis fieri ꝓhibent conubijs: aut
nō extendunt cognationes vsqꝫ ad
septimaꝫ generationē sicut nos: aut
impossibile videť fuari qō ꝓcipiūt.
Sant eīm sepe in vna cognatiōe plꝰ
qꝫ centū viri aut mulieres cgēteo cō
iugio. Totidē itaqꝫ cognationes inue
nire necesse est de quib⁹ singulis sin
guli cligant viri ⁊ mlieres qb⁹ illa
de vna cognatiōe singlis singuli co
pulenť. Aut itaqꝫ detestabilia sūt in
dubitanť eoꝝ cōubia si inter septez
generatiōes sunt. Nec debēt rēprehē
dere nostra qñ cognati cognatas cō
iungunt de alia cognatiōe: qō nulla
ꝓhibet auctoritas vel rō: aut impos
sibile ē: vt dixi: seruare qō ꝓcipiūt:
vt scꝫ tot cognatiōes exquirant ad
vnius cognationis cōubia: que sūt
in illa viri ⁊ mulieres petētes cōiu
gia: Ꝛ sine omni auctoritate ⁊ rō
ne absqꝫ dubio rōnabiliter refutan
dum iudicať.

Beati Anselmi Epistola de fer
mentato et azymo explicit.

Eiusdez beati Anselmi Lā
tuarēn. archiepi liber ō ve
stimentis: mēbris ⁊ actibus
deo attributis: incipit.

Bicunqz

A sacra scriptura sparsim diuersis libris ꝙ deomotus animi seu humana membra describit: id ē caput: capillos: oculos: palpebras: aures nares: os: labia: cor: linguam: imaginē. vterū: manus: dextram: sinistrā: digitos: sine digitū: brachiū: alas scapulas vēr̄ posteriora pedes. Item motus aī: irā: furor ē. oblitiones: penitentiā: recordationē: ⁊ alia his similia: nō carnaliter iuxta historiam a recte intelligentibus scienda sunt: sicut a iudeis ⁊ plerisq; hereticis carnaliter intelligenda sunt ⁊ confutenda. Si quis deo humana membra seu motus animi more humano inesse credit: paulo dubio ꝙ corde suo idola fabricat. Ipse vt dictū est figuraliter deū caput ipsa essentia diuinitatis eius que omnia p̄cedit: ⁊ cui sunt omnia subiecta intelligere debem⁹. Capillos vero eius capitis sanctos angelos: seu vniuersos electos typice accipi oportet. De q̄ in sacro in libro Danielis: Aspiciebā donec throni positi sunt: ⁊ antiquus dierum sedit. Vestimentum ei⁹ quasi nix cādidum: ⁊ capilli capitis ei⁹ quasi lana munda. Hic enī signat p vestimentum candidū deitatē: q̄ ⁊ p capillos capitis eius: sc̄os videlicet angelos: ⁊ multitudinē sc̄or̄ dealbatorū. Dan.7. Uel certe ideo capilli eius lane mūde cōparant: vt per hoc antiquus dierum esse credat. Oculos dicit hīe: p eo q̄ omnia videt: ⁊ nihil eū latet incōspectu eius: vt ait apls. Nulla creatura inuisibilis est: ola eius nuda et aperta sunt oculis eius. Aliter vero oculi respectu gratie eius intelliguntur. Heb.4. Ut est in psalmo: Oculi dñi super iustos. Item aliter oculi dñi p̄cepta eius: p q̄ lumē scientie subministrat: mystice accipiunt: vt est illud in psalmo: Psa.33. Psa.18. Preceptū dñi lucidū illumi. ⁊c.

Palpebre dñi occulta ⁊ incōprehensibilia iudicia eius: siue spiritual' in diuinis libris eius locutio innuit. De quibus occultis ⁊ incōprehensibilib⁹ sacramētis: atq; iudicijo dicitur in psalmo: Palpebre eius interrogant filios hoīm: id est probant. Psa.10. Aures habere dicit' deus ꝙter hoc q̄ omnia audit: ⁊ nihil eū sub silētio latet. De q̄ in libro Sapiētie scriptū est: Auris celi audit omnia: ⁊ tumultus murmurationū non absconditur. Sap.1. Nares dei inspiratio eius in cordē fidelib⁹: vt est illud in libro regū. Ascendit fumus de naribus eius: id est lach⁹ymosa compunctio penitentium inspiratione eius. Facies cognitio diuinitatis eius ad homines. De q̄ cognitiōe ī psalmo scriptū est: Ostende nobis dñe faciē tuā ⁊c. Hoc est dona nobis cognitionē tuā: que cognitio p filiū hominis hominibus innotuit: ipso dicente in euangelio: Nemo nouit patrē nisi filius: ⁊ cui voluerit filius reuelare. Aliter vero facies dei significat inuisibilē essentiam diuinitatis dei filij. De qua ipse dñs ad moysen p angelū rūdens ait: Posteriora mea videbis: facie aūt meā videre nō poteris. Ac si diceret: in carnationem meā videbis in nouissimis diebus: diuinitatē aūt meā videre nō poteris. Os dei: filius p̄ius. i. christus dñs. De q̄ Esaias ꝓpheta ex psona indeor̄ affatus ait: Quia os eius ad iracundiam prouocauit⁹. Aliter ꝙo os ei⁹: dñi fm⁹ ⁊ ei⁹ nullio accipit. De quo sermōe dñi p̄dictus ꝓpheta ait: Os dñi locutū est hec. Verbum dei filius patris: p quē ola facta sunt. De q̄ in psalmo: Verbo dñi celi firmati sūt: ⁊ spiritu oris ei⁹ omnis virt⁹ eor̄. Et alibi: Misit deus verbum suū ⁊ sanauit eos. Et in euāgelio scm iohannē: In p̄ncipio erat verbum. Lingua dei mystice significat spūsc̄um: per quem deus pater secretū suū manifestauit hominibus: vt in psalmo: Lingua mea ca-

De expositione membrorū dei

lam⁹ scribe. Labia dei mystice cōsonātia virtutes testamēti intelligunt. De quib⁹ testamētis in Prouerb⁹. Prouerb.16 scriptū est: Diuinatio ī labijo regis: ī iudicio nō errabit os eius. Brachia dei patris eius filius intelligit: sicut est illud in Esaia ꝓpha: Et brachia mea populo indicabūt. Brachium dei p̄ius singulariter filius ei⁹ Esa.51. accipit: ⁊ de q̄ Hieremias ait: Et nūc dñe deus qui eduxisti pplm tuum de egypto in manu forti: ⁊ brachio extēto. Decirco aūt filiꝰ dei p̄ius brachiū dicit' quia creatura electa ab ipo cōtinet. Dextera dei patris: id ē vnigenitus filius: de q̄ in psalmo ex ꝓsona hoīs assūpti: Dextera inqt dñi fecit virtutes. Aliter vero dñi dextera: Hier.21 Psa.117 gliaz p̄tis ⁊ eternā b̄itudinē signat: de quo in psalmo ex persona p̄is ad filiū: Sede a dextris meis. Dicitur aūt ⁊ dextera dei ola electa creatura in celo ⁊ in terra: sicut p sinistrā ei⁹ intelligit' reproba creatura. i. demones ⁊ oēs impij q̄ ad leuā positi: eterna supplicia sustinebūt. Man⁹ dei p̄is: filiꝰ ei⁹ accipit: p eo q̄ p ipm facta sunt omia: sicut ē illud in Esaia: Omnia manus mea fecit: ⁊ facta sūt ola. Aliē ꝙo man⁹ dei: p̄tās ei⁹ intelligit'. De q̄ prāte in libro Hieremie scriptū est: Sicut lutū in manu figuli: ita vos in manu mea dom⁹ israel. Itē p man⁹ dñi flagellū accipit'. De cui⁹ p̄cussione in Sophonia ꝓpheta scriptū est: Extendā manū meā sup tuā: sup habitatores eius Hierlim: ⁊ disperdā de hoc loco reliq̄as baal ⁊c. Ꝓro q̄ dñi p̄cussione b̄tus Job de semetipo ait: Man⁹ dñi tetigit me. Esa.66. Hier.18. Sopho.1. Job.19. Digitus dei singularit' spūsanctus accipit'. A q̄ spūsc̄o ler duab⁹ in tabulis lapideis in monte Synai scripta narrat. Ipse enī scripsit: q̄ scribē da dictauit idē spūsanct⁹. De q̄ spū sc̄o dñs ī euāgelio: Si ego ī digito dei ejcio demonia. i. Si ego in spū dei ejcio demonia. Sicut enī digitus cū manu vl brachio: manus vero vl brachiū cū corpe: vnū sūt ī natura: ita p̄ ⁊ filius ⁊ spūsc̄us tres quidē personē: sūt vna tñ diuinitatis. Digiti dei pluraliter: sancti intelligunt: p quos spūsc̄us libros legis ac ꝓpharū sua inspiratiōe scripsit: de q̄b⁹ scriptū est: Videbo celos tuos opa digitor̄ tuor̄. Per celos enī libros legis ⁊ ꝓphar̄: p digitos vero sc̄os vt dictū est ꝓphar̄ insinuatur. Ymago dei p̄ius: similibis unigenit⁹ filius: de q̄ apls: Ymago dei inuisibilis. Aliter nā q̄ est imago dei in filio suo: q̄m nō aliū de ſ ex semetipso: ſ est ex ſ substantia sua: p ola sibi simlē genuit ⁊ equalē. Aliter vero aīam bois quā nō ex se: id est de sua tñ sicut plerisq; hereticis opinati sunt genuit: ſ ex nihilo creauit. Sicut aliter imago est cuiuslibet regis in filio ei⁹: que ex semetipo sibi simlē genuit. i. hō bois. Aliter vero in annulo ei⁹: sine inter era imago ei⁹ exp̄ssa q̄ nō est qđ ipe: sicut filiꝰ q̄ naturaliter hoc est qđ ⁊ pater. Cor dei patris arcanū sapiētie eius mystice innuit. Ex q̄ verbū idē filiū suū impassibiliter sine mitio genuit: ipo dicēte prophēta: Eructauit cor meū verbū bonum. Alas habere dī dei p eo q̄ more auis electos suos tanq̄ pullos sb se īgerit: fouet: ⁊ ab insidijo diaboli ⁊ malor̄ hoīm ꝓtegit: dñ ꝓpheta ait: Sub vmbra alar̄ tuar̄ ꝓtege me. Scapulas dicit' hīe deus: q̄a infirma mēbra ecclie: q̄si in scapulis suis portat. De q̄ in psalmo: Scapulis suis obumbrabit tibi. ⁊c. Uēter dei secretū origo sbe eius accipitur. Dñs ī psalmo: Ex vtero ante luciferū. Aliter venter dei incōprehensibilia iudicia eius: q̄ rimari nequēt mystice insinuant. De q̄ occulto iudicio ei⁹ in libro Job scriptū est: De cui⁹ vtero egressa est glacies: ⁊ gelu de celo q̄s genuit? Posteriora filij dei Icarnatio ei⁹ accipit. De q̄ posteriori p̄te filiꝰ in mōte Synai ad moysen p angelū loq̄ns ait: Posteriora mea vi-

Psa.10. Sap.1. 3.Reg.22 Psa.77 Matth.11 Exod.33 Psa.44 Psa.16. Psa.90. Psa.109 Job.38. Exod.33.

B debio: facie aũt meã videre nõ poteris. Pedes dei stabilimẽtũ virtutis eius: eo q̃ vbiq̃ pñs: & vniuersa illi sbiecta sunt: ipo dicẽte p Esaiã prophetã: Celũ mihi sedes ẽ: Terra aũt scabellũ pedũ meoꝝ. Aliter pedes filij dei incarnatio intelligit: q̃ diuinitatis sbiecta est tanq̃ capiti pedes: siẽ p caput diuinitas: & p pedes eiꝰ hũanitas erp̃mit. De q̃ hũanitate i Exodo scriptũ est: Videbant dñm: ꝑ est moyses & aarõ & nadabꝫ abiu & lxx. de senioribꝰ ppli ꝑ pedibꝰ eiꝰ q̃si opꝰ lapidis saphyrini: & q̃si celũ cũ serenũ ẽ. Sic ẽñ p lapidẽ saphyrinũ celestes creaturas vl scõs ãgelos: ita p celũ serenũ sctãm ecclam electoꝝ et bonoꝝ assũptam: figuraliẽ mõstrare voluit: Sup q̃s creaturas hõ assũptꝰ dei filiꝰ i perpetuũ regnat. De q̃ in psalmo: Sbiecisti sub pedibus eiꝰ. Aliẽ aũt pedes dñi id ẽ ihesu christi significati sunt scti p̃dicatores. De q̃bus in Deut. scriptꝫ est: Qui appropiquãt pedibꝰ eiꝰ: accipiẽt de doctrinis illiꝰ. Aestimẽtũ filij si aliq̃s caro eiꝰ q̃ a diuinitate assũpta ẽ: i diuinis libr̃ figuraliẽ accipit. De q̃ Vnumẽro carnis esaias vaticinãs ait: Quis ẽ iste q̃ venit de edom: ⁊c. Rursus vestimẽtũ eiusdẽ dñi: scã ecclesia accipit: q̃ p fidẽ ac dilectionem ei p̃iuncta est. De q̃ scriptũ est in psalmo: Dñs regnauit: decorẽ indutꝰ ẽ. ⁊ i alio psalmo: Cõfessionẽ & decorẽ

Psã. 92.

Psã. 103.

Psã. 44.

Esa. 63. D

Deut. 33.

Psã. 8.

Exo. 24.

Esa. 66.

Psã. 17.

Psã. 59.

Psã. 67.

Psã. 8.

3

Psã. 109.

Psã. 131. D

Psã. 44.

Psã. 109.

Psã. 59.

Psã. 67.

Psã. 8.

Psã. 17.

Psã. 59.

Psã. 138. M

Job. 28.

Hen. 22.

Exod. 16

matth. 25

2. Co. 6.

Exod. 3.

R

tur: sicut filiꝰ dei pñs velcẽdisse narrat: q̃s verã carnẽ de maria virgine ꝓ redẽptionẽ nr̃am susceperit: & verus hõ fieri dignatꝰ est: nõ amittẽdo q̃d erat ꝑ assumẽdo q̃d nõ erat. De cui⁹ velcẽtiõe id ẽ incarnatiõe scriptũ est i psalmo: Et inclinauit celos et descẽdit: & caligo ꝑb pedibꝰ eiꝰ. Celos i clinauit: q̃s añ aduẽtũ suũ p nũcios angelos sine ꝓphas misit q̃ eiꝰ aduẽtũ bõis nũciarẽt. Caligo sub pedibus eiꝰ fuit: q: impij boles ob suã malicią incarnatiõnẽ eiꝰ agnoscere nolucrũt: ꝑ neq̃ adhuc pñt. Stare dicit deus cũ nos infirmos. i. suã creaturã ad pniam & ꝙuersiõnẽ pacienter sustinet: vt est illud i abacuc ꝓphe: Stetit & mẽsus ẽ terrã & dissoluit gẽtes. Trãsire dicit deꝰ: cũ de cordibꝰ q̃rũdã hoim in q̃bꝰ antea p fidẽ credidert: postea surripiẽte pfidia vel q̃libet delictoꝝ ab eis recedit & ad alios trãsit: quẽadmodũ de iudeis ad gentes: de hereticis ad catholicos: seu de q̃buslibꝫ irreligiosis & negligẽtibꝰ p vitia suoꝝ. Recedere dicit deꝰ de & ad alios trãsire: q̃ nõ localiter aut visibiliter: sed inuisibiliter occulto iusto q̃ iudicio facere ꝙsuenit. Ambulare dicit deꝰ nõ de loco ad locũ trãseũdo: q̃s est impiũ credere: ꝑ ambulare eꝰ est in cordibꝰ sctoꝝ delectari: siẽ scriptũ ẽ: Et inhabitabo in eis: ambulabo & ero illoꝝ deꝰ. Vel certe ambulare dei ẽ i sctis ꝑdicatoribꝰ suis de loco ad locũ trãsire. Loq̃ dei ẽ inuisibiliter sine sono voce: vel q̃libet streptu occulte in mentibꝰ sctoꝝ volũtatẽ suã atq̃ rectum intellectũ inspirare: seu futura sctis reuelare. Que locutio dei vt quidã volũt tribus modis accipit. Prima ẽ q̃ mõ p sbiectã creaturã: sicut ad moysen i rubo igneo apparuit: vl siẽ ad abrahã: vel iacob & ceteros sctos: q̃bꝰ in angelis apparere dignatꝰ est. Secũdo ꝙ mõ in somnio: siẽ ad iacob & ad zachariã ꝓphas: & ad ioseph sponsum marie: & in alijs sctis q̃bꝰ secretũ reuelare voluit. Tertio autem mõ neq̃ p creaturã visibiliẽ neq̃ per hoiem ꝑ occulta tñ inspiratiõe inuisibiliter cordia suoꝝ tãgẽdo loquentes efficit: quẽadmodũ in libris ꝓphar̃ scriptũ ẽ q̃ ipi ꝓphe sancto afflati spũ diuino ereclamabãt dicẽtes: ꝑ dñe deus. Aliter videre dei est mala hoim sciendo reprobare: siẽ Esaias ꝓpha: Et vidit & malũ apparuit i oculis eiꝰ. Itẽ aliter videre dei est nos videntes facere: vt est illud i psalmo: Proba me deus & scito cor meũ. Modꝰ iste locutionis & in libro bti Job silr reperit: vbi de sapia pñs ꝓplura infima locutꝰ est de deo patre adiecit: Tunc vidit illã & enarrauit & inuestigauit & ꝑparauit: Pdẽ videntes facit atq̃ ꝑdicãtes & inuestigãtes atq̃ alios annũciãteo. Cognoscere dei ẽ cognoscentes facere: siẽ aũt ad abrahã: Nũc cognoui q̃ timeas dñm. Necq̃ enim in tpe cognouit q̃ fecit oia añq̃ fiãt: ꝑ cognoscere deꝰ dicit cognoscentes facere: vbi q̃ prius de se q̃ntes eẽnt incogniti erant post eiꝰ interrogationẽ ꝓbationẽ similiter pñs manifestꝰ fierẽt: sicut est & illud in lege moysi de pplo israelitico: Ut tẽptẽ eos inq̃t vtr custodiãt mãdata mea an nõ. Nescire dei ẽ q̃dam reprobos reprobare: siẽ illos in euangelio: Nescio vos. Zelare dicit deꝰ cũ creaturã suã quã ñ vult pire: sepe castigat: corripit: atq̃ flagellat: & flagellãdo ad se reducit: Sic zelare dicit deꝰ cũ nullũ pcm̃ impunitũ vult relinq̃re: iustꝰ est enim: & ꝏs iustitia execrabile est illi: quã vt dictũ est nullo mõ impunitã patit. Irasci dicit deꝰ si aliquis motus vl q̃libet perturbatiõe q̃ illi oino accidere nõ pot: ꝑ creature delinq̃nti. i. bostꝰ ipio & peccãtibus: iustã dicit inferre vltionẽ: ꝑ est reddere illis q̃ meruerũt & vltio diuina ille furor dicit. Penitere deꝰ dicit: nõ q̃ more hoim ꝑ trãsacte opibꝰ suis ꝑpeniteat. Qui enim oia nouit añq̃ fiãt: ꝑ terrenis actibꝰ suis penitere nõ pt. Sz penitẽtia dicit ẽ statuta mutare: & q̃s temporaliter inchoatũ fuerat i aliꝰ mutare: & aut de bono exigentibus cul-

1. Reg. 15 pis in malū. Sicut de saul legit̄ penituisse deū: q̄ cōstituisset eū regem. Uel sicut nūc videm⁹ in pplo iudeorum actū: q̄ eū esset pplus dei: ob impietatem suā factū sunt synagoga satḥane. De malo vero bonū: sicut accidit pplo gētiū q̄ ante pplo diaboli: nō factus est dei. Hoc ꝙppe mō: occulto dei iudicio iudas proditor: de apl̄atus gradu lapsus: in inferni barathro demersus est: latro ẋo post crimen rapacitatis de cruce ad ḡadisū translatus est. Hanc quoq; mutationem de bono ad malū: siue de malo ad bonū vt dictū est: q̄ occulto iustoq; iudicio dei p seueritatē iustitie: sine p misericordiā eius fiat: penitētiam dei dicimus: quod expressius in libro Hieremie scriptū est: Nō penitere dei ē: statum mutare nullo mō: Pō. 109 vt est illud in psalmo: Iurauit dominus ⁊ nō penitebit eū. i. pater ad filiū: Tu es sacerdos i eternū. Sacerdos dei patris dictus est filius dei: ſ scōm diuinitatē: ſ scōm hūanitatē: in qua sep nobis p passionē ⁊ mortē suā acceptabile sacrificiū deo patri obtulit: vt esset sacerdos q̄ ⁊ sacrificū est. Obliuisci dicit̄ deus: eū q̄busdam impijs ⁊ peccatoribus nō misereat: qđ vtiq; nō facit p crudelitatem q̄ in deo nō est: sed p occultū iustūq; dei iudiciū. Indurare vō deus q̄ndoq; malos corda: sicut de pharaone Exod. 10 rege egypti scriptū est: nō q̄ oīpotēs deus p potentiā suā eos corda induxit: qđ impiū est ita credere: ſ exigentibus eor culpis: eū duritiā cordis quā sibiipsi omnia mala ꝓpetrādo nutriūt: nō auferat: quasi illos ipe indurat: quos indicio indurari permittit. Dormire dei est: cū vnigenit⁹ filius patris in assūpta carne mori dignatus est p nobis: cui⁹ mors recte somnus ꝓdicta est: ipo dicente p Hieremiā ꝓpham: Ego ego dormio et somnus factus sum: ⁊ vidi. Et somn⁹ meus Hiere. 31. tuus fuit mihi. Aliter dormire dicit̄ de⁹ cū fides eius inter prosperitates huius mūdi ⁊ inter quoscūq; corda fidelium nō vigilat ſ dormit. Hanc dormitionē ipe tunc signific̄abat: cuius in mari iter fuer⁹ marc. 4. dormiuit. Uel certe dormire dei: est auxilio tardius subuenire: sicut est illud in psalmo: Pō. 43 Exurge quare obdormisti dne. Uigilare dei est in defensionē electorū suorum ⁊ victionē inimicorū suorū se manifestum demonstrare.

Beati Anselmi liber de expositione mēbrorū vestimētorū ⁊ actuū deo attributis explicit.

Eiusdem bti Anselmi Cantuarien. archiepi liber de voluntate dei incipit.

Humana

b ratio cū deo sp debeat tractare: ⁊ ad laudem et⁹ aliq̄d cōuenienter dicere: nosa p q̄ ꝓprie loquat̄ non habet: ſ nosa hoīs data ⁊ imposita accipit: ⁊ p ipm effectū oīspotentiam et⁹ saltē vt tenui oratione aperire conatur: ⁊ hoc facit ex istis reb⁹ colligens effectū voluntatis dei scōm occultam iustitiā: vel scōm misericordiam: vl̄ scōm ipsius vindictā. Ad incōprehensibilem enī deitatis ꝓprietatē aspirare nō pōt. Hinc nos q̄q; de voluntate dei aliq̄d dicere cupientes: actū rerum attendimus: quib⁹ ad ipsius celsitudinis culmē anhelare nō valem⁹. Uoluntatem igit̄ dei appellam⁹ q̄d in nob⁹ ipse misericorditer operat̄ reuocando nos ab errore: vel pie cōfirmādo in iustitie. Uoluntas q̄q; dicit̄ pena ⁊ reprobatio q̄ndā dei occulta distributione facta iustitie. Uoluntas vō ē (vt breuiter dicā) quicq̄d fit: vt fieri iuenitur in creaturis. Sed dicit̄ si omnia ꝓcedūt ex voluntate dei: quā cōstat semp bonā ⁊ rectā esse: tunc omnia et recta sunt: ⁊ si hoc est: tunc frustra iudicat aliq̄s iniquus: vl̄ dānat impi⁹: q̄s fateri: cōtrariū inuenit̄ catholice fidei. Dicēdū est igit̄ voluntatē dei multipliciter accipi: vt q̄d postea opponat̄ sine oīs difficultate opulē tur aperiat̄. Uoluntas nanq; si accipit̄ aliq̄n in scripturis equipollēs oīspotenti sue ꝓscientie: ⁊ ordinatiōi sagaciter oīa disponēti: Unde dicit: Psa. 113. Omnia quecunq; voluit dominus fecit: hoc est quicq̄d deus ab eterno factur⁹ se ordinauit: nihil inexpletū relinq̄t. Accipit̄ etiā dei voluntas nomē rerū secundū quendā effectū misericordie dei: vt ibi: Vult de⁹ oēs saluos fieri: 1. Tim. 2. q̄s est dicere: facit eos velle vt oēs salui fiāt: q̄s ipse eos vult: hoc est ipe disposuit: ſ sanctos facit velle: dei et primi inspirādo dilectionē: qua dilectione nō inconuenient̄ fiunt in ecclesia ordines a sanctis p schismatic̄ ⁊ hereticis: iudeis q̄s ⁊ gētilib⁹. Institutio diuina: dei voluntas nō improprie appellat̄. Dei aūt institutio in duo diuidi pōt: in ꝓcepta diuinarum scripturarum: ⁊ in legem naturalē que cuiq; homini insita ē naturalis: q̄ ē: Quod nibi nolueris alteri ne feceris. nē. Tob. 4. Cui q̄cūq; obuiat: dei voluntatē nō seruat. Precepta etiā diuinarum scripturarum: ⁊ recte obseruationes ecclesiarum: voluntas dei nō imerito appellatur: quib⁹ quicūq; obseruant non acquiescit: a dei voluntate deuiare penitus dī: cū ſ ab ordine ꝓscientie et⁹ nullatenus valeat errorē vitare. Ecce voluntas dī ꝙtuor mōis accipit̄ a doctorib⁹: magistris: scz p scientia dei: p voluntate sanctorum: qui volūt ⁊ iniustos charitatiue saluari: p rōem hūanam: quarto pro preceptis diuinis. Si q̄s vero oculo mētis hos modos cōsiderat: nō vlter⁹ in die voluntate determinanda impedit⁹ laborabit: ſ vocis acceptiōe fideli intendens ingenio de verbis facile diiudicabit. Iraq; cū dicit: adulterū vel homicidiū vult vel non vult de⁹ fieri. De vero d ꝓpositiōes nō repugnāt sibi: nec cōtradicūt: rambe enī vere sunt: ⁊ indubitabiles: si quis huiꝰ vocis equiuocationē multiplicē q̄ est: vult: fidelit̄ attendat. Hā deus vult adulteriū: hoc est ꝓscit: ꝓuidet: Unde nullo⁹ dubitat q: oīa videt: ⁊ oia ꝓscit. Ite nō vult: ſ est nō ꝓcipit vl̄ meritis fidelis inspiratio nō facit velle. Uel nō vult deus adulteriū. i. ex vi rationis anime: ex naturali seu lege data a deo: nō habem⁹ q̄ ꝓs in ſ: nec etiam in alio vehat offendere primū. Inserta hac aūt determinatiōes pōt quilibet has dei voluntates determinare apte. Sed videndū est quo dā satis subtiliter: qđ occurrit huic de voluntate disputationi. Nam voluntati dei voluntas hois adhereat plerūq; ſ inde damnat̄ homo: voluntati dei q̄q; nō adhereat hois voluntas: ⁊ inde remuneratur homo. Itez vult homo qđ e non vult deus: ⁊ habet inde ꝓmium a deo: nō vult homo quod vult deus ⁊ inde consequit̄ laudem: ⁊ multis aliis hanc voluntatē variari modis sagacium industria per se poterit indagare. Sed nunc ad expositionem supra dictorum redeam⁹: vult deus qđ vult homo si dānose: vt homicidium vel adulterium: quod vult deus: hoc est prescit: sed homo etiā hac volūtate damnat̄: Prohibitū est enī et. Uult deus vt pater alicuius moriat: vel vult alicuius hominis mortē qđ homo non vult affectu naturali: vel compassione primi: ⁊ remuneratur ex hoc tali affectu: ſ in ceteris regulā recte vinēdi non excesserit in oībus tamen que vult ⁊ que facit: diuine voluntati cōformare intendit: ⁊ nihil contra eum facere disponit: quia tunc tantum est bona volūtas humana: qñ vult illud qđ de⁹ vult illum velle: ⁊ sic concordat diuine q̄ magistra est humane. Magna quidem volūtas dei incōprehensibilis ē: f sient ipse deus contra quā vult homo: quia nō plene eā cognoscit qđ in futuro erit. In presenti vero quosdam effectus eius ꝓpiat secundū perceptionem vel ꝓhibitionem: ⁊ illis

obedit. In his aūt supra dictis non est equū intelligere aliquē aliquod falsum vel superfluū dictuz fuisse: vel cōtra sanctoz auctoritatē. Dicit enī Augustin⁹ in Ench. Propterea magna volūtas eiusdē dñi exquisita in operibus volūtates eius: vt ⁊ miroz ineffabili modo nō fiat pter voluntatē eius qđ etiā cōtra eius voluntatem fit: qđ nō fieret si nō sineret: nec vtiq; nolēs sinit: sed volēs: nec sineret bonuz fieri male nisi omnipotēs: ⁊ de malo posse facere bene. Est ⁊ alia huius voluntatis diuisio. Alia enī pōt dici efficiens: Alia approbās: Alia cōcedens: Alia pmittens. Efficiens volūtas in deo facit quicqđ vult efficiens in bole: qđ pōt homo ⁊ vult ipso actu. Approbās est q̄ approbat aliquid: ⁊ hec ad bolem pinet ⁊ ad deū: approbās in deo est q̄ vult omnes saluos fieri: qđ nulluz prohibet quātum ad se saluū fieri: immo si dns ad hoc laborat approbat. Patens est quidē que sit approbans in bole. Cōcedens est que cōcedit vt fiat aliquid. Concedēte aūt volūtate vult deus vt homo q̄ melius nō ꝓposuit vtrozē ducat. Permittēs voluntas est que pmittit aliqđ fieri etsi displiceat qđq;. Et hoc mō dicit deus vel le mala que pmittit fieri: Aū dicit: Mo. 9. Quē vult idurat ⁊ cui vult miserē. Augustinus de ciuitate dei: Cum dicit deus mutare volūtatē: vt quibuslenis eius (verbi gra) reddat asp: illi potiꝰ qđ ipe mutans tū mutat solo occulto sanctatis ⁊ asper qđammō exmuti ⁊ ex delectabili molestus efficit eū ipse apud se maneat idez qui fuit. Dicit etiā volūtas dei quā facit i cordibus obedientū mandatis eius: de Phil. 2. qua dicit apostolus: Deus q̄ operat in nobis ⁊ velle. Secundū hāc volūtatem etiam velle dicit quod ipe non vult: sed ipe suos id volētes facit: sicorant ꝑ quibusdā pie sanctegz inspirati ab eo sctā volūtate: ⁊ qđ orant nō facit. Secundū vero voluntatez suaz que eius prescietia sempiterna est: omnia quecunq; voluit fecit nō solum ꝓterita vel presentia sed etiā futura. Greg⁹. Deus vult oēs homes saluos fieri: id est nulli saluant: nisi quos vult saluari: vel de omni genere hoīm aliq; saluant. Vel vult omnes saluos fieri: id est nō cogit aliquem dānari. Item de coniuge infideli dimittendo dici oportet: non dimittat quia ⁊ si licet non expedit. Ite in libro de paruuloz baptismo: Sic bono male vti malum est: sic malo bene vti bonum est.

Beati Anselmi liber de voluntate dei explicit.

Eiusdem beati Anselmi cātuarien. Archiepi liber de cōcordia ꝓscietie ⁊ prędestinationis: necnō gratie dei cū libero arbitrio: Incipit.

Etribus illis questionib⁹ in q̄bus dei ꝓscientie atq; prędestinatiōi necnō ⁊ gratie liberum arbitrium repugnare videtur: quod mihi deus dignabitur aperire curabo ipo adiuuante scribendo ostendere.

Q̄ ꝓscientia dei videat discordare a libero arbitrio: quod non est.

Videt quidē ꝓscietia dei ⁊ liberū arbitriū repugnare: qm̄ ea que deus prescit: necesse ē esse futura: ⁊ que p liberū arbitrium fiunt: nulla necessitate pueniūt. Si si repugnant: impossibile est simul ⁊ ꝓscientiam dei esse que omnia prenidet: ⁊ aliqđ per libertatē arbitrij fieri. Que impossibilitas si abesse intelligit: repugnātia q̄ videt necesse penitus remouetur. Donam⁹ itaq; simul esse prescientiā dei quā sequi necessitas futurarum rerum videtur: et libertatem arbitrij per quā multa sine necessitate fieri videnť ⁊ videamus vtq; impossibile sit hec duo simul eē. Quod si est ipossibile: otiq; inde aliud impossibile. Impossibile siquidē est quo posito aliud impossibile sequitur. Sed si aliqđ est futurū sine necessitate: hoc ipsum ꝓscit deus qui ꝓscit omnia futura: quod aūt prescit deus: necessitate futurū est sicut prefatur. Necesse est itaq; aliqđ esse futurum sine necessitate. Requaq; ergo recte intelligēti hec repugnare videnť: prescientia quā sequit necessitas: ⁊ libertas arbitrij a qua remouetur necessitas: quoniā ⁊ necesse est quod deus ꝓscit futurū esse: ⁊ deus ꝓscit aliud aliquid esse sine oī necessitate. Sed dico mihi: Nō removeo tamē a me necessitatē peccandi vel nō peccandi: quoniā deus ꝓscit me peccaturū vel nō peccaturū: ⁊ ideo necesse est me peccare si pecco: vl nō peccare si non peco. Ad quod ego: Non debes dicere prescit me deꝰ peccaturz vel nō peccaturū: sed ꝓscit me deus peccaturū sine necessitate: vel nō peccaturz: ⁊ ita sequit qz siue peccauerī siue nō peccaueris: vtrūq; sine necessitate erit: quia ꝓscit deus futurum esse sine necessitate hoc quod erit. Videsne igit non esse impossibile simul esse ꝓscientiam dei per quā futura q̄ prefat dicunť esse ex necessitate: ⁊ libertatē arbitrij p quā multa fiunt sine necessitate. Si enī est impossibile: sequit aliud impossibile: ꝑ nulla nascit ex hac ipossibilitas. Forsitan dices: Nondum aufero a corde meo vim necessitatis cum dicis: qđa necesse est me peccaturū esse: vel nō peccaturū sine necessitate: quia hoc prescit deus. Necessitas enim videt sonare coactionē vel ꝓhibitionem. Quare si necesse est me peccare ex voluntate: intelligo me cogi aliqua occulta vi ad voluntatem peccandi: ⁊ si non peco a peccandi voluntate ꝓhiberi. Quapropter necessitate video: inde peccare si pecco: vl nō peccare si non peco. Et ergo sciendum est: quia sepe dicamus necesse est: qđ nulla vi esse cogit: ⁊ necesse non esse quod nulla ꝓhibitione removetur. Nam dicimus necesse est deum immortalem esse: ⁊ necesse est deū non esse iniustum: non qz vis aliqua cogitat eū esse immortalez: aut prohibeat esse iniustū: ꝑ quoniā nulla res pōt facere vt nō sit immortalis aut vt sit iniustus. Sic itaq; si dico necesse est esse te peccaturum vel nō peccaturum: sola voluntate sicut deus prescit: nō est intelligendū qđ aliqđ prohibeat voluntatē que nō erit: aut cogat iliam esse que erit: hoc ipsum nāq; ꝓscit deus: qui prenidet aliquid futurū ex sola volūtate. Sed voluntas non cogit aut ꝓhibetur vlla alia re: quia sic ex libertate fit quod fit ex voluntate. Si igitur hec diligēter intelligunť: puto qz ⁊ ꝓscientiā dei ⁊ libertatem arbitrij simul esse: nulla prohibet inconuenientia. Denīq; si quis intellectū verbi proprie cōsiderat: hoc ipso quod ꝓscire aliqđ dicit futurz esse pronunciat. Non enī nisi quod futurum est prescit: qz scia nō est nisi veritatis. Quare cuz dico qđa si prescit aliquid: necesse est illud eē futurum: id est si dicam si erit: ex necessitate erit: sed hec necessitas nō cogit nec prohibet aliquid esse aut non esse. Ideo enī quia ponūtur res esse: dicunť ex necessitate esse: aut qđa ponuntur non esse: affirmantur non esse ex necessitate: nō quia necessitas cogat aut prohibeat rem esse aut nō esse. Nam cum dico: Si erit: ex necessitate erit: hic sequit necessitas q̄ rei positionem nō precedit. Idem valet si sic pronuncies: Quod erit: ex necessitate erit. Non enī aliud significat hec necessitas: nisi quia quod erit: nō poterit simul nō esse. Pariter aūt vez est qz fuit ⁊ erit: erit aliqđ nō ex necessitate: ⁊ qz necesse ē fuisse oē qđ fuit: ⁊ esse qđ est: ⁊ futurū esse quod erit. Quippe nō est idē rem esse ꝓteritā

et rem preteritã esse preteritam: aut rem esse presentẽ: et rem pſentem esse presentẽ: aut rem esse futuram: et rem futurã esse futuram: sicut nõ est idem rem esse albam: et rem albã esse albã: Lignũ etiã nõ est semp necessitate albũ: quia aliquã do priusq; fieret albũ: potuit nõ fieri album: et postq; est albũ: potest fieri nõ albũ: lignũ vero albũ: semp necesse est esse albũ: qz nec anteq; sit nec postq; est albũ: fieri potest vt album simul sit nõ album. Similiter res nõ necessitate est presens: qm̃ anteq; esset presens: potuit fieri vt presens nõ eẽt: et postq; est presens: põt fieri nõ pſens. Rem aũt pſentẽ necesse est esse pſentẽ semp: qz nec ꝑius q; sit: nec postq; est pſens: potest pſens simul eẽ et nõ pſens. Eodẽ mõ res aliqua: vt quedã actio: nõ necessitate futura est: quia p̃inq; fit: fieri potest vt nõ sit futura. Rẽ vero futurã necesse est esse futurã: qm̃ futurũ neq̃t eẽ simul et nõ futurũ. De preterito autẽ similiter vez est: qz res aliqua nunc est necessitate preterita: qm̃ anteq; esset: potuit fieri vt nõ esset: et qz preteritũ semp necesse est esse preteritum: qm̃ nõ põt simul esse ꝑteritũ et non esse ꝑteritũ. Sed in re preterita: est quoddã qđ nõ est in re pſenti vel futura. Dumq; etiã fieri potest: vt res que ꝑterita eẽ fiat nõ preterita: sicut res quedã que pſens eẽ: põt fieri nõ presens: et aliqua res que nõ necessitate futura est: põt fieri vt nõ sit futura. Ꝓterq; cũ dicit futurũ de futuro: necesse est esse qđ dicit: quia futurũ nunq; est nõ futurũ: sicut quotiens idẽ dicimus de eodẽ. Cũ etiã dicim⁹ quia ois hõ est hõaut si est hõ: homo est: aut omne albũ est album: et si est albũ: albũ est: necesse est esse qđ dicit: quia nõ põt aliquid simul esse et nõ esse. Quippe si non est necesse omne futurũ esse futurũ: quoddã futurũ nõ eẽ futurũ: qđ est impossibile.

Necessitate ergo oẽs futurũ: futurũ est: et cũ futurũ dicit de futuro: si est futurũ: futurũ est: sed necessitate sequẽte que nihil esse cogit. Cum aũt futurũ dicit de re nõ semp res necessitate est: q̃nis sit futura. Nam si dico cras seditio futura est in populo nõ tñ necessitate erit seditio. Ꝑtest etiã fieri aũq; sit vt nõ fiat: etiã q̃ futura est. Aliqñ vero est vt res sit ex necessitate que dicit futura: vt si dico cras esse futurũ eclipsim solis. Si q̃ cũ necessitate ꝓnũcio futurũ de re futura: hoc mõ seditio cras futura necessitate futura ẽ: aut eclipsis solis cras futur⁹ necessitate futurus est. Seditio quidẽ q̃ nõ erit ex necessitate: sola sequẽti necessitate futura asserit: qz futura ꝑ futura dicit. Si etiã cras futura ẽ necessitate futura est. Eclipsis vero solis duab⁹ necessitatib⁹ futur⁹ intelligit: scilicet et ꝓcedẽtis que facit rem esse: ideo esse erit: quia necesse ẽ vt sit: et sequẽti que nihil cogit esse: q̃m̃ iccirco necessitate futurus est q̃a futurus est. Quapropter cũ dicim⁹ quia qđ deus ꝓscit futurũ: necesse ẽ esse futurum: non asserimus semper rem esse necessitate futurã: sed rem futuram necessitate esse futurã: Nõ enĩ potest futurũ simul non esse futurum. Idẽ sensus est si sic dicã: Si deus prescit aliquid non addendo futurum: q̃m̃ in prescire intelligitur futurum: Nam nõ est aliud ꝑscire q̃ scire futurũ: et ideo si prescit deus aliquid: necesse est illud esse futurũ. Non ergo semp sequit̃ ꝑscientiam dei rem necessitate futurã esse: quoniam q̃nis ola futura prescias: non tamẽ prescit cuncta futura necessitate: sed quedã prescit ex libera rationalis creature volũtate futura. Rotandũ quippe est: quia sicut necesse non est deũ velle quod vult: ita necesse non est in multis velle hominẽ quod vult: et similiter necesse est esse quicquid deus vult: ita necesse est esse qđ vult homo in his que deꝰ ita subdit humane nature et voluntati:

vt si vult fiant: si nõ vult non fiant. Q̃m etiã quod deus vult: nõ potest non esse: cũ vult hominis volũtatẽ nulla cogi vl̃ ꝓhiberi necessitate ad volẽdũ vl̃ ad nõ volẽdũ: et vult effectũ sequ volũtatẽ: tñc necẽ ẽ volũtatẽ eẽ liberã: et esse qđ vult. In hulusmõi ergo verũ est quia necessitate fit op⁹ peccati: quod vult homo facere: q̃nis nõ necessitate velit. Quod si q̃ritur de peccato ipsius volũtatis: cum peccat volẽdo: vtrũ sit necessitate? Respõdendũ est: quia sicut nõ vult necessitate: ita nõ est peccatũ voluntat̃ necessitate. Nec necessitate opatur eadem voluntas: quia si nõ velit sponte non operaret: q̃nis qđ facit necesse sit fieri: vt supra dixi. Nã q̃m nõ est aliud ibi peccare q̃ velle quod non debet: ita nõ est peccatum voluntatis necessariũ: sicut velle nõ est necessariũ: tã verum est qz si vult homo peccare: necesse ẽ eũ peccare ꝑ ea necꝛate quã supra dixi nihil cogere: aut ꝓhibere. Itaq; qđ vult libera voluntas: et põt: et nõ põt nõ velle: et necesse est eũ velle. Potest namq; nõ velle anteq; velit: quia libera ẽ: et cum vult: non potest nõ velle: sed eã velle necesse est: q̃m̃ impossibile illi est: idipsum simul et velle et nõ velle. Opus vero volũtatis cui datũ ẽ vt quod vult sit: et quod nõ vult nõ sit: voluntariũ siue spontaneum est: q̃m̃ spontanea voluntate fit: et bifariam est necessariũ: qz et voluntate cogit fieri: et qđ fit nõ potest simul nõ fieri. Sed hac necessitateo facit volũtatis libertas: que prius q̃ sint eas cauere potest. Hec omnia deus qui scit omnem veritatẽ et nõ nisi veritatẽ: sicut sũt ꝑspõtanea vel necessaria videt: et sicut videt ita sunt. Hac ergo cõsideratiõe palam ẽ: qz sine oĩi repugnantia: et deus ꝑscit omnia: et multa fiunt ex libera voluntate: que anteq; sint: fieri põt vt nunq; sint: et tamẽ quod ãmõ sunt necessitate: q̃ necessitas vt dixi descendit de libera voluntate. Cognosci potest etiã nõ omnia que prescit deus esse ex necessitate: sed quedã fieri ex libertate voluntatis: per hoc quia cũ vult aut facit deus aliquid siue secundũ eternitatem: dicat immutabilẽ prescientiã in qua nihil est preteritũ aut futurũ: ꝙ omnia simul sunt sine omni motu: vt si dicim⁹: qz nõ voluit aut volet: nec fecit nec faciet aliquid: sed tamẽ vult et facit sine scõm tempus velut cũ ꝓferimus quia volet aut faciet: quod nondum factum esse cognoscimus negari nequit scire q̃ vult et facit: prescire q̃ volet atq; faciet. Quare si scire atq; ꝑscire dei necessitatem ingerit oĩbus que scit aut ꝑscit: nihil sunt scõm internitatem: aut scõm vllum temp⁹ vult aut facit: ipse facit ex libertate: sed oĩa ex necessitate. Quod si absurdũ ẽ vel opinari nõ necessitate est: aut nõ est omne quod scit deus: aut ꝑscit esse: vel non esse: ergo nihil prohibet aliquid sciri vel prescIri ab illo in nostris voluntatibus et actionib⁹ fieri: aut futurũ esse per liberũ arbitrium: vt q̃nis necesse sit esse quod scit aut prescit: tamen multa fiũt nulla necessitate: ꝙ libera volũtate: quẽadmodũ supra mõstraui. Neinpe quid mirũ si hoc mõ aliquid ẽ ex libertate: et nõ ex necessitate: cũ multa sint q̃ recipiunt opposita diuersa ratione. Que nãq; magis opposita sunt: q̃m̃ adire et abire? Videmus tñ cum transit aliq̃s de loco ad locũ: qz idẽ ire ei ẽ adire et abire. Ibit enim de loco et adit ad locum: Item si consideremus solem sub aliqua parte celi cũ semp celũ lustrãdo ad eandem ꝑtem festinet: videm⁹ qz idem loc⁹ est a quo recedit et ad quẽ accedit: et indesinenter ei eodem tempore appropinquat a quo elongat. Patet etiam cursum eius non ignorantibus: qz si celum consideremus: sp transit ab occidẽtali parte ad orientalem. Si vero terrã attendimus: unq̃ nisi ab orientali ad occiden-

talē: ⁊ sic semp ⁹tra firmamētū vadit: ⁊ licet tardi⁹ ei firmamētor⁹ qō tp̄m in oībus planetis cernit. Jta ḡ nulla ratiōe repugnātia: si scīm p̄dictas rationes asserim⁹ idem aliquid esse necessitate futur⁹ q: est futurū: et nulla cogi necessitate esse futurū: nisi ea necessitate quā supra dixi fieri a libera voluntate. Si x̄o p̄ qō

Job. 14. de hoīe dic̄ Job dco: Cōstituisti terminos ei⁹ qui p̄teriri nō potēr̄t: vult aliq̄s oēdere q: nullus potuit accelerare vl differre diē in qua moriē: ḡuis aliq̄ nobis videat aliq̄s facere ex libera volūtate vī mortis. Sed nō est qō obijcit cōtra hoc qō supra diximus. Rā qm̄ deus nō fallit: nec videt nisi veritatē: siue ex libertate: siue ex necessitate veniat: dicit ꝓstituisse apud se imutabiliter qō apud hoīes priusq̄ fiat mutare p̄ōt. Tale etiam paulus apls de hiis

M Ro. 8. q̄ scīm ꝓpositū vocati fūr sc̄i dicit: Quos pscīuit ⁊ p̄destinauit cōformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipe p̄mogenit⁹ in mltis fratrib⁹: Quos aūt p̄destinauit: hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit: hos ⁊ iustificauit: q̄s aūt iustificauit: illos ⁊ magnificauit. Hoc quippe ꝓpositū scīm qō vocati sūt sc̄i: in eternitate ī qua nō est p̄teritū vel futur⁹: sed tm̄ p̄sens īmutabile est: ⁊ in ipis hoībus ex libertate arbitrij aliq̄ est mutabile. Sicut en ḡuis in eternitate nō fuit aut erit aliq̄d: ⁊ tantū est: ⁊ tamē in tpe fuit ⁊ erit aliq̄d sine repugnantia: ita qō in eternitate mutari neq̄t in tpe aliq̄: p liberā voluntatē anteq̄ sit: esse mutabile ꝑhaē absq̄ in cōuenīētia: ḡuis ibi nihil sit nisi p̄sens: nō est tamē illud p̄sens tpale sicut nostrū: ⁊ eternum in quo tpa cūcta ⁹tinent. Siquidē quēadmodū p̄sens tpa ⁹tinet o ēm locū: ⁊ q̄ ī quolibet loco sunt: ita eterno p̄senti simul claudit oīa tpa: ⁊ que sunt ī quolibet tempore. Cū ergo ait apls quia deus p̄scīuit sanctos suos: predestinauit: vocauit: iustificauit: magnificauit: nihil hoz p̄r⁹ aut posteriꝰ apud deū est: ⁊ oīa simul eterno pūri sunt intelligenda. Habet eīt eternitas suū simul in quo sunt omnia que sūt⁹ sunt loco vl tempore: ⁊ que sunt diuersis in locis vel temporibus. Ut aūt ostenderet idē apostolus: non illa verba se ꝑ tempora ⁊ significatiōe posuisse: illa etiā que futura sunt: ꝑteriti tēporis verbo p̄nūciauit. Rondū en quos p̄scīuit adhuc nasciturос: iam temporaliter vocauit: iustificauit: magnificauit. Unde cognosci p̄ōt eum ꝓpter indigentiā verbi significantis eternam p̄sentiā: vsum ee verbis ꝑterite significationis: q̄s que tpe ꝑterita sunt: ad similitudinem eterni p̄sentis omnino īmutabilia sunt. In ꝑ siquidē magis similia sunt eterno p̄senti tempora: alīē ꝑterita: q̄s p̄sentia: q̄s que ibi sunt: nunq̄ possunt non esse p̄sentia: sicut temporis ꝑterita nō valent vnq̄ ꝑterita nō esse: p̄sentia vero tpis ola que trāseūt: fiunt nō p̄sentia. Hoc ḡ mō quicq̄d de hiis que libero fiunt arbitrio: dicunt necessarium sacra scriptura ꝓnunciat: scīm eternitatē loquit⁹ in qua p̄sens est omne vē⁹ īmutabiliter: nō scīm tēpus in quo nō semp sunt volūtates ⁊ actiones nr̄e: ⁊ sicut dum nō sunt: nō est necesse eas esse: ita sepe nō est necesse vt aliq̄ sint. Nam nō semp scribo: aut volo scribere: ⁊ sicut dum nō scribo: aut nō scribere volo: non est necesse me scribere: aut velle scribere: ita necesse non est vt aliq̄ scribā: vel vel̄ scribere. Cū aūt res aliē cognoscat⁹ in tpe: q̄s in eternitate: vt aliq̄ verū sit: q̄s aliq̄d nō est in tempore: quod est in eternitate: ⁊ quod fuit in tempore quod ibi non fuit et erit temporaliter: quod ibi nō erit: nulla ratione negari videtur posse: Similiē aliq̄d in tpe esse mutabile q̄s ibi est immutabile. Quippe nō magis opposita sunt: mutabile

in tēpore: ⁊ īmutabile ī eternitate: q̄s non esse in aliquo tempore: ⁊ esse semp in eternitate: ⁊ fuisse vel futur⁹ esse scīm tempus: atq̄s nō fuisse vel nō futur⁹ ee in eternitate. Siq̄dē nō dico aliq̄d nā. q̄s esse in tempe: quod semp est in eternitate: sed tm̄ in aliq̄ tempore nō esse. Non en̄ dico actionem meam crastinā nullo tpe esse: ⁊ hodie tm̄ nego eā esse: que tū semper est in eternitate. Et quādo negamus fuisse vel futur⁹ ibi esse aliq̄d quod ī tempe fuit aut erit: nō asserim⁹ id qō fuit aut erit nullo mō ibi esse: ⁊ tātū ꝑterito vel futuro mō dicim⁹ non ibi esse qō ibi indesinenter est sine p̄senti modo: in his vero nulla videt aduersari ꝓtrarietas. Dic vtiq̄s sine vlla repugnantia dicit aliquid esse mutabile in tpe anteq̄s sit: qō in eternitate manet īmutabilē nō anteq̄s sit vel posteq̄s est: sed indesinēter q̄a nihil est ibi scīm tempus. Nam hoc ipsum ibi est eternaliter: q: temporaliter aliq̄d est: ⁊ anteq̄s sit pōt nō ee sicut iā dixi. Sufficienter ex his q̄ dicta sunt puto patere q: p̄scientia dei ⁊ liberum arbitriū nequaq̄s inimicē repugnāt: qō facit vis eternitatis q̄ claudit omne tempus: ⁊ que sunt in quolibet tempore. Sed qm̄ non in oībus liber⁹ habem⁹ arbitriū: videndum est vbi: ⁊ que sit illa libertas arbitrij quā semper habere credit hō: ⁊ quod sit illud arbitriuz. Nō enim idem est arbitriū ⁊ libertas qua dicitur liberum. In multis dicit libertas ⁊ arbitrium: vt cum aliquem dicimus libertatem habere loquendi aut tacendi: ⁊ in eius arbitrio esse quid hoz velit. In pluribus quoq̄ aliis sūt dicitur libertas ⁊ arbitrium que nō semp assunt: aut ad salutem nr̄e nobis necessaria sunt. Pro illo aūt arbitrio nīl ⁊ p illa libertate ista ventilat⁹ questio: sine quib⁹ hō saluari neq̄t: posteq̄s potest illo vti. Nam ideo cōquerim⁹ multi: q: putant ad salutē vel damnationē nihil valere liber⁹ arbitriū: sed solā necessitatem: ꝓpter dei p̄scientiā. Q̄m ergo non saluat⁹ homo posteq̄ ad īteligibilem puenit etatē: sine sua iusticia: ibi est inuestigandū hoc arbitriū ⁊ hec libertas vnde agit⁹: vbi sedes iusticie est: P̄rimū itaq̄s ostēdēda ē iusticia: deinde ista libertas: ⁊ istud arbitriū. Est quidē iusticia quelibet magna vel parua rectitudo volūtatis ꝓpē se seruata. Libertas aūt ista est potestas seruādi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipam rectitudinem. Quas diffinitiōes puto me apertis rationibus monstrasse: p̄riorē quidem in tractatu quem feci de veritate: alterā vero in eo quem edidi de hac ipsa libertate: in quo etiam ostensum est quomodo naturaliter: ⁊ inseperabiliter sit ī homine hec libertas: q̄uis nō ea semp vtatur: ⁊ qō sit iusticia vt nulla res homini fortitudinē alias certitudinē p̄dictā: id ē iusticiā qua habet valeat q̄diu hac libertate voluerit vti: auferre. Justicia vero nō est naturalis ⁊ fuit separabilis in ꝓncipio ab angelis ī celo: ⁊ hominib⁹ in paradiso: ⁊ est adhuc in hac vita: nō tñ necessitate aut necessitatis vi impellente: ⁊ habentiū illaz ꝓpria voluntate. Sed quoniā iusticiam qua iustus est aliquis: constat esse rectitudinē volūtatis quā dixi: que rectitudo tunc tantum est in aliquo: cum ipse vult quod deus vult cum velle. Patet quia deus eandem rectitudinem non potest inuito auferre: quoniam nō potest hoc velle. Sed neq̄s velle potest: vt cum habens noleno vlla necessitate eam deserat: Quippe vellet illum nō velle: quod vult eum velle: quod esse nequit. Sequitur ergo deum velle hoc modo rectam voluntatē: ad volendum recte: ⁊ ad seruandū eandē rectitudinem esse liberam: que quando potest quod vult: libere facit: q̄s facit vult. Unde qō apertissime cognosci pōt: aliquā esse liberā volū-

tatem cū actiōe sua: nō repugnante dei prescientia: sicut supra monstratum est. Ponam⁹ nūc exemplū aliquod ꝛ quo appareat ꝛ recta ꝛ iusta volūtas ꝛ libertas arbitrij: ꝛ ipm arbitrium: ꝛ quō recta volūtas impugnetur vt deserat rectitudinē: ꝛ qualiter eā libero seruat arbitrio. Habꝫ aliqđ in eo de vt veritatē teneat: qđa intelligit rectū esse amare veritatem. Hic vtiqꝫ rectā iam habet volūtatē ꝛ rectitudinē volūtatis. Aliud autē est volūtas: ꝛ aliō rectitudo q̄ recta est. Accedit alī ꝛ nūl mētiat minat illi mo: rē: Videmus nūc in eius esse arbitrio: an deserat vitā p̄o rectitudine volūtatis: an rectitudinē p vita. Hoc arbitrium: qđ ꝛ iudiciū dici p̄t: liberꝫ est: qm̄ ratio qua intelligit rectitudo vocet rectitudinē illā eiusdem rectitudinis amore semper esse seruandā: ꝛ quicquid obtēdit vt deseraf esse contenendū: atqꝫ volūtatis est: vt ipsa quoqꝫ reprobet ac eligat: quēadmodū rōnis intellectus mōstrat: Ad h̄ eīm maxime date sunt rōnali creature volūtas ꝛ rō. Quapropter idem volūtatis arbitrium vt eandē rectitudinem deserat: nulla cogit necessitate: q̄uis mortē impugnet difficultate. Licet eīm necesse sit aut vitā aut rectitudinē relinq̄re nulla tū necessitas determinat quaꝫ seruet aut deserat. Nempe sola volūtas determinat ibi qđ teneat: nec aliquid facit vis necessitat⁹: vbi operatur electio sola volūtatis. At cui nō est deserendi rectitudinē voluntatis quā habet necessitas: palā est quia non deest seruandi potestas siue libertas. Semp eīm h̄ potestas libera est. Hec eīm est libertas quā esse diximus ad seruādi rectitudinē volūtatis ꝓpter ipam rectitudinē. Hac ipsa libertate rōnalis nature ꝛ arbitriū liberꝫ ꝛ volūtas libera dicit. Restat nūc vt cōsiderem⁹ cū deus oīa p̄scire siue scire credaf: vtꝫ eius scientia sit a rebus: an res habeat esse ab eius scientia. Nam si deus a rebꝰ habet scientiā: sequit q̄ ille prius sint: q̄ eī⁹ scientia: ꝛ sic a deo nō sint: a quo nequeunt esse nisi per eius scientiā. Si vero quecunqꝫ sunt: a scientia dei sumūt essentiam: deus factor ꝛ auctor malorꝫ operꝫ est: ꝛ ideo iniuste punit malos: qđ ñ suscipimus. Hec aūt q̄stio facile solui p̄t si prius cognoscitur bonum quod est iusticia vere aliquid esse: malū vero qđ est iniusticia oīno carere entitēia. Qđ in tractatu de casu diaboli: ꝛ i libello quē de cōceptu virginali ꝛ peccato originali titulauit: aptissime mōstraui. Nō est eīm iusticia q̄litas: aut actio: aut aliq̄ entia: ꝫ p̄n abūtia debite iusticie: nec ē nisi i volūtate: vbi debet esse iusticia. Per quā volūtatē iusticia vel iniusticia dī oīa rationalis natura: ꝛ q̄liber eī⁹ actio: iusta vl iniusta. Ois ꝗppe q̄litas: vl ois actio ꝛ dc̄d aliquā habet essentiā: a deo est: a quo ē oīnis iusticia: ꝛ nulla iniusticia: facit igit deus oīa que iusta vel iniusta volūtate fiunt: id est bona opa ꝛ mala. In bonis quidē facit qđ sūt: ꝛ qđ bona sūt: i malis ꝙo facit qđ sunt: sed non quod mala sunt. Nam omni rei est iustum vel bonum aliquid esse: nulli vero rei est aliquid esse iniustum vel malum. Siquidem bonū vel iustum esse: est iusticiā habere: qđ est aliquid: malum vero esse vel iniustum: est non habere iusticiā quā debet habere qđ non est aliquid. Justicia nāq̄ aliqđ est: iniusticia vero nihil: sic̄ dixi. Est aūt aliqđ bonū qđ dicit cōmodū: cuius contrarium est malū: quod est incōmodū. Hec malū aliquādo nihil ēt vt cecitas: aliquādo est aliqđ: vt dolor. Sed hoc malū cū aliqđ est: deus facere nō negam⁹: quia ipse est sicut legit facēs pacē: et creās malū. Ipse nāq̄ creat incōmoda: qb⁹ exercet ꝛ purgat iustos: ꝛ punit iniustos. De itaq̄ tāto malo quod est iniusticia: q̄ qđ dicit iniustū: certū est: qđ nūq̄ est aliquid: nec alicui rei est eē aliquid iniustam esse. Et sicut deꝰ nō facit iniusticiā: ita non facit aliqđ iniustum esse: qui tamen facit oēs actiones ꝛ oēs motus: qr ipse facit res a quibus ꝛ ex quib⁹ ꝛ p quas ꝛ in q̄bus fiunt: ꝛ nulla res habet vllā potestatem volendi aut faciendi nisi illo dante. Ꝓm q̄s velle qđ aliquādo iustū est: aliquando iniustū: nec est aliud q̄ vti potestate volendi ꝛ voluntate quas deus dat: in quātū est: bonū est: ꝛ est a deo. Qđ tunc quidē quando recte est: bonū ꝛ iustum est: quando ꝙo non recte: hoc solo quia non recte est: malū est ꝛ iniustū. Est autē aliqđ recte esse: ꝛ hoc est a deo: nō esse ꝙo recte: nō est aliquid nec ē a deo. Nam sicut cū aliqđ vtitur gladio: aut lingua: aut potestate loquendi: nōne ē aliud gladius aut lingua siue potestas cū rectus est eoꝝ vsus: ꝛ aliud cū non est rectus? Ita voluntas qua vtimur ad volendū: sicut ratione vtimur ad ratiocinandū: non ē aliud quando quis illa recte vtit: ꝛ aliud quando nō recte: nec magꝭ nec minus est hoc qđ est essentialiter: cū est iusta: q̄ cuꝝ iniusta est voluntas: per quaꝫ dicit aut substantia aut actio iusta vl iniusta. Sic itaq̄ facit deꝰ in oībus voluntatibus ꝛ opibus bonis: ꝛ q̄ essentialiter sunt: ꝛ q̄ bona sunt: in malis ꝙo non q̄ mala sunt: ꝫ tantū q̄ p essentiā sunt. Quēadmodū eīm nō est essentia rerū nisi a deo: ita non est recta nisi ab ipso. Rectitudinis vero rectitudo de qua loquor: absentia que est iniusticia: non est nisi i voluntate rationalis creature: que semper debet habere iusticiā. Cur autē nō habeat quā semp debet habere: ꝛ quō deus bona faciat sola bonitate: ꝛ mala non sua culpa: ꝫ hominis vel diaboli: ꝛ q̄liter homo bona faciat p liberū arbitriuꝫ p̄sulāte gra: ꝛ maliuꝫ sola sua opante ꝓpria voluntate: ꝛ qđ bēat deꝰ in malis sine culpa sua: ꝛ bonio in bonis cuꝝ laude sua: ꝛ tamen bona hominis videanf aperte imputanda deo: ꝛ mala homini: cuꝝ de gratia ꝛ libero arbitrio tractantes sumus vt puto deo ponante apertius patebit. Nūc aūt tantū dico q̄ malus angelus ideo iusticiā non habet: qr eam deseruit: nec postea recepit: homo ꝙo ideireo illa caret: qr in ꝑmis parentib⁹ eaꝝ ablecit: ꝛ postea aut nō illaꝫ recepit: aut receptā reiecit: Puto quia gratia dei adiuuante monstrauim⁹: q̄ p̄scientiam dei ꝛ liberꝫ arbitriū simul eē (si diligenf cōsideremf que diximꝰ) nō sit impossibile: nec̄ possit aliquid obijci qđ nō sit dissolubile.

Q̄ sit p̄destinatio: ꝛ q̄ p̄destinatio nihil inferat necessitatis libero arbitrio.

Nunc q̄ in eo sp̄antes q̄ huiusq̄ nos p̄dux⁹ sit: discordiā q̄ inter p̄destinationē ꝛ liberꝫ arbitrium videt esse: aggrediamur dissoluere. Ad qđ p ea q̄ supra disseruim⁹: sicut i sequēnib⁹ patebit: non paꝫ p̄ me⁹. Predestinatio videtur idē esse qđ ordinatio siue p̄stitutio: ꝛ ideo qđ deus p̄destinare dī: intelligit ordinare: qđ ē statuere futuꝝ esse. Qđ aūt deus statuit futurū esse: necessitate videt futuꝝ esse: q̄re quicquid deus p̄destinat: necesse est futuꝝ esse. Si q̄ deꝰ p̄destinat bona ꝛ mala que fiunt: nihil fit p liberū arbitriū: ꝫ oīa ex necessitate. At si tm bona p̄destinat: sola bona sunt ex necessitate: nec est liberꝫ arbitriū nisi ad mala: qđ nimis ē absurdū: Nō ergo sola bona p̄destinat deꝰ. Si autē bona quedā opa facit liberꝫ arbitriuꝫ p que fiunt miti absq̄ p̄destinatiōe: nō p̄destinat deus oīa bona opa que iustos facit: Quare nec illos iustos q̄ sunt p opa liberi arbitrij. Nō ergo p̄scit deus eos: qr quos p̄scit: hos ꝛ p̄destinat. Sed falsuꝝ ē deū non p̄scire aliqua bona opera aut aliquos iustos: Non igit quedā solius

Roma. 8

liberi arbitrij opa bona iustificant: ſ illa ſola que deus p̄destinat. Si ergo deus p̄destinat oia: ⁊ p̄destinata sunt ex necessitate: cū nihil g liberum arbitriū necessitate fiat; sequi videt nihil esse liberū arbitriū manente p̄destinatiōe: aut si statuim⁹ in aliq̄⁹ liberū arbitriū ꝓpterre in illis p̄destinationē. Jn p̄mis itaq; ante questionis resp̄onsionē videndū est: q⁹ p̄destinatio nō solū bonoꝝ est: sed malorꝝ potest dici: quēadmodū de⁹ mala que nō facit dicit facere: quia permittit. Nam dicitur holem indurare cū nō emollit: ac inducere in temptationē: cū nō liberat. Nō est ergo inconueniens cū hoc modo p̄destinare dū malos ⁊ eoꝝ mala opa non corrigit: Sed bona specialiter p̄scire ⁊ p̄destinare dicit q⁹ in illis facit q̄ sūt ⁊ q̄ bona sūt: in malis aūt nō nisi q̄ sunt essentialiter: nō q̄ mala sūt: vt supra dictū ē. Sciendū q̄s q⁹ sīc p̄scientia nō in deo dicit̄ p̄prie: ita nec p̄destinatio: quia illi nec aī nec post aliquid est: sed oīa sunt illi simul p̄sentia. Consideremus nunc an aliqua possint p̄destinari: per liberum arbitriū futura. Dubitari vtiq; nō debet: quia eius p̄destinatio ⁊ p̄scientia non discordant: sed sicut p̄latum: ita q̄s p̄destinat. Jn questiōe de p̄scientiā cognouimus aliqua p̄sci aperte futura p liberum arbitrium sine oīi repugnantia: Unde veritas q̄s euidens ⁊ ratio docet p̄destinari: similiter per liberū arbitriū quedam futura absq; oīi inconuenientia. Nazq; p̄scit deus: nec q̄s p̄destinat: que ēadmodū iustū futurū ex necessitate. Non em̄ habet iusticiā: qui eam non
C seruat libera voluntate. Pariter igitur q̄uis necesse sit fieri que p̄sciuntur ⁊ que p̄destinātur: quedā tamen p̄scita ⁊ p̄destinata non eueniūt ex necessitate: que p̄cedit rē ⁊ facit: sed ea que rez sequit: sicut supra diximꝰ. Nō em̄ ea deus q̄uis p̄destinat: facit voluntatē cogendo: aut voluntati resistendo: sed in sua illa potestate dimittendo. Quis tamē sua voluntas vtatur potestate: nihil tamē facit q̄ deus non faciat in bonis sua gratia: in malis non sua: sed eiusdem voluntatis exp̄a: q̄ sicut p̄missimꝰ clarius cū de gratia loq̄mur apparebit. Et sicut p̄scientia que nō fallit: non p̄scit nisi verū: sed erit aut necessariū: aut spontaneū: ita p̄destinatio q̄ nō mutat: nō p̄destinat nisi sicut est ē in p̄sciētia. Et quēadmodū q̄ p̄scit licet in eternitate sit īmutabile: tamen in tpe aliquā do anteq̄ sit mutari potest: ita est p oīa de p̄destinatione. Patet igit̄ ex his que dicta sūt: nū bene cōsiderent: quia nec p̄destinatio excludit liberū arbitriū: nec liberū arbitriū aduersat̄ p̄destinationi. Si quidē oīa illa q̄bus supra monstrauimus liberū arbitriū p̄scientie non repugnare: pariter ostēdunt illud p̄destinationi ꝓcordare. Non q̄ rōnabiliter quotiēs aliq̄d ꝓtingit operāte spontanea voluntate: velut cum homo bn facit iniuriā vnde ab illo occidit: quidā clamant dicētes: Sic p̄scit: ⁊ p̄destinauꝝ erat a deo: ⁊ ideo necessitate factū ē: nec aliter fieri potuit. Quippe nec q̄ alīū iniuria irritauit: nec qui se vindicauit hoc fecit necessitate: ſ sola voluntate: q⁹ si nō spōte voluisset: neut̄ q̄s fecisset.

De ꝓcordia gratię ⁊ liberi arbitrij.

Estat nūc vt de gratia ⁊ eodē libero arbitrio: ea dē gratia aduuante ꝓsideremus. Questio
D ista inde nascit: q⁹ diuina scriptura ita loquitur aliquā do vt nihil videat liberū arbitriū p̄desse ad salutez: sed sola gratia: aliquā do vero ita velut tota nostra salus in libera nostra ꝓsistat voluntate. De gratia siq̄dem dicit dñs: Sine me nihil potestis facere. Et: Nemo venit ad me nisi p̄ me traxerit eū. Et paul⁹ apl̄s: Quid autē habes q̄ nō accepisti? Et de deo: Cui⁹ vult miserek: ⁊ quez vult indurat: ⁊ nec volētis nec currēt; ſ miserētis ē dei. Multa q̄s alia legunt q̄ soli gr̄e sine libero arbitrio bona nra opa ad salutē nostrā vident attribuere. Plures etiā asserūt expimēto se p̄bare q⁹ hō neq; q̄q; vllo libero fulciatur arbitrio: q̄m multos absq; nūero timēso mētio ⁊ eoꝝ pis conatu nitūt vt bene vīāt: qui quadā difficultate: imo ꝓssibilitate aggrauari nihil p̄ficiūt: aut post magnū ꝓfectū repēte irrepabiliter deficiūt. Liberū āt arbitriū mōstrat eadē sc̄ptura nos habere hoc mō: Dicit de⁹ p Esai ā: Si volueritis ⁊ audieritis me: bona terre comedetis. Et dauid: Quis ē hō q̄ vult vitā: diligit dies videre bonos? Proh̄be linguā tuaz a malo: ⁊ labia tua ne loquant̄ dolū: Diuerte a malo et fac bonū. Et dñs in euāgelio: Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ oncerati estis: ⁊ ego reficiā vos: Tollite iugū meū sup vos: et discite a me q⁹ mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis requiē a lab⁹ vestris. Plura etiā alia
E ⁊ innumerabilia sūt q̄ vident̄ liberū arbitriū ad bñ opandū excitare: ⁊ q̄ monita ꝓtemnit exp̄obrare. Q̄ō autoritas diuina neq; q̄q; faceret: si volūtatis libertate nullā in hoīe cognosceret. Sed nec vllo mō eēt cur deus bonis vel malis p̄ meritū singulorū iuste retribueret si per liberū arbitriū nullus bonū vl malū faceret. Q̄m q̄ in sacra scriptura quedā inuenimus q̄ soli gratie fauere vident: ⁊ quedā q̄ solū liberum arbitriū statuere sine gr̄a putant: fuerit q̄dā stupbi q̄ totā ꝟtutez ⁊ efficaciā in sola libertate arbitrij ꝟsistere sūt arbitrati: ⁊ sūt nr̄o tpe multi q̄ liberū arbitriū eē aliq̄d penit⁹ desperāt. In hac itaq; q̄stiōe b erit intētio: vt liberū arbitriū simul eē cū gr̄a ⁊ cū ea opari in multi mōstremus: sīc illū p̄sciētia atq; p̄destinationē ꝓcordare rep̄imꝰ. Sciēdū ē q⁹ sicut nō de alio libero arbitrio sit b vt supꝰ dixi: q̄m nisi de illo sine q̄ salutē nēo meret: positis intelligibilē hz etatē: ita nō de alia gr̄a q̄ de illa sine q̄ null⁹ salual hō. Q̄to ei creatura gr̄a exstit: q⁹ grat̄ facta est: ⁊ multa bona dat de⁹ p gr̄am in hac vita sine q̄b⁹ hō saluari ñ p̄t. Jn infātib⁹ q̄dē q̄ baptizati mortuū aliq; sine possint vti libero arbitrio ñ apparet ꝓcordia quā q̄rim⁹: q̄m in illis gr̄a sola opat salutē sine illoꝝ libero arbitrio. Nā b q̄s gr̄a ē: q⁹ dat alijs volūtatē vt illis sua fide sbueniāt. Jn habētib⁹ itaq; intelligibilē erat̄: mōstrādū ē q⁹ inest̄ gam⁹: q⁹ ō his solū versat hec q̄stio. Quicūq; aūt ex his saluant̄: p iusticiā saluari dubiū nō ē. Justio em̄ p̄mittit vita eēna: q⁹ iust̄ i ꝑpetuū vi
Esa. 1. Ps. 33. Sap. 5. uēt ⁊ apō dñm ē merces eoꝝ. Q̄ āt iusticia sit rectitudo volūtatis: facere sc̄ture sepe mōstrat auctas. Qua ꝛe sufficit vnū exēplū ꝓpōere. Cū ei dixisset dauid: Nō repellet dñs plebē suā: ⁊ hereditatē suā ñ derelinquet: q̄adusq; iusticia ꝓuertat in iudiciū: vt doceret nos q̄d eēt iusticia: inquirēdo ait: Et q̄ nr̄ illam? Ad q⁹ ipe sibi rñdēs ait: Deo q̄ recto sūt corde: b ē q̄ recta sūt volūtate. Cuius ei corde credam⁹ ⁊ intelligam⁹ sīc corde volum⁹: nō tñ indicat spūs sc̄⁹ illū rectū hīe cor: q̄ recte credit ⁊ intelligit ⁊ ñ recte vult: q⁹ nō vtiq; rectitudine fidei ⁊ intellect⁹ ad recte volēdū; propter q⁹ datum ē rōnali creature recte credere ⁊ intelligere. Nā neq; rectū intellectū dicēd⁹ ē, hīe q̄ sm illū nō recte vult opari: ꝓpē q⁹ fides sz ⁊ dat. Recte igit̄ intelligam⁹ dauid dixisse: Rectos corde: rectos volūtate. Sed ne q̄s existimet aliter diuina
G dicta iustū illū vel rectū q̄ nō nisi ꝓpē aliq̄d tenet rectitudinē volūtat̄: dicimus iusticiā rectitudinē eē volūtatis ꝓpē se seruatā: q̄ em̄ solū ꝓpē aliq̄d illā fuat: nā eā diligit: ſ aliō ꝓpē q⁹ illā seruat: ⁊ ideo nō ē dicēd iust⁹: nec tal⁹ rectitudo nolanda ē iusticia. Nā de p̄sciētia ⁊ libero arbitrio tractabam⁹: exēplo q̄dam monstrauim⁹ eē posse simul rectitudinem hāc quā voco iusticiā ⁊ liberū arbitriū: q⁹ q̄

planuz est intelligere in alijs multis similiter esse. Si ḡ possum⁹ ostendere nullaz creaturā hanc adipisci posse rectitudinē nisi per gratiā: manifesta erit inter gratiā ⁊ liberū arbitriuz ad salnandū hoīem: cõcordia quam querimus. Dubiuz itaq; nō est: quia voluntas non vult recte nisi quia recta est. Sicē nanq; non est acutus visus q; videt acute: ꝑ ideo videt acute q; acutus ē: ita voluntas ꝑ est recta quia vult recte: ꝑ recte vult qñ est recta: Cū autē vult rectitudinē ꝓpter dubio recte vult. Nō ḡ vult rectitudinē nisi q; recta est. Ꝑdē autē ē voluntati rectam esse ⁊ rectitudinē habere: ꝑdālā igit est q; non vult recti tudinē nisi q; rectitudinē habet. Nō nego voluntatē rectā velle rectitudinē quā nonduz habet quando vult malo: ē ḡ habeat: ꝑ illam dico nullā eam posse velle rectitudinē: si nō habet rectitudinē qua illā velit. Consideremꝰ nūc vtz aliquis hanc rectitudinē nō hīs: eā aliq; mō a se hīc possit. Utiq; a se illaz habere nequit: nisi aut volēdo aut non volendo. Volendo quidē nullus valet eaz per se adipisci: quia nequit eaz velle: nisi illam habeat. Q; aūt aliquis non habens rectitudinē voluntatis: illā valeat per se nō volendo assequi: meno nullus accipit. Nullo igit modo ꝑt eam creatura habere a se. Sed neq; creatura valet eā habere ab alia creatura: Sicut nā q; creatura neq; creatura saluare: ita nō pōt illi dare per q; pōtest eaz saluare. Sequit' itaq; q: nulla creatura rectitudinez habet quaz diri voluntatis nisi per dei gratiam: Hanc autē rectitudinē p liberū arbitriū seruari posse sicut supra diri monstranimꝰ. Deo igit' largiente inuenimus gratiam eius ad salnandum hoīem eaz libero arbitrio ꝓcordare: ita vt gratia sola possit hoīem saluare nihil eius libero arbitrio agente: Sicē fit in ifantibꝰ: in nō intelligēti bus: ipsa semper admuat liberū arbitriū naturale: q; sine illa nihil valet ad salutē: quando voluntati rectitudinē quaz seruet per liberū arbitriū. Et ḡnis nō oībus det: qñ ei vult misereat: ⁊ quē vult indurat: nulli tamē dat ꝑ aliquo p̄cedēti merito: quoniā quis p̄rio: deo dedit ⁊ retribuet ei? Si autē voluntas p liberū seruando arbitrium q; accepit: mereat aut augmentū accepte iustitie: aut etiaz postestatē ꝑ bona voluntate: aut ꝑmiū aliq; Hec oīa fruct⁹ sunt prime gratie: ⁊ gratia ꝑ gratia: ⁊ ideo rorū imputandū est gratie: q: neq; volentis est q; vult: neq; currentis est q; currit: sed miserentis est dei. Oībus enī excepto solo deo dicit: Quid habes q; non accepisti: q; si accepisti quid gloriar' q; nō acceperis? Quō ḡdē libertas voluntatis tenentis acceptā rectitudinē: nulla necessitate vt illā deserat: expugnat: ꝑ difficultate ꝑpugnat: nec eidē volūtati innita: ꝑ volens cedat: in tractatu de libertate arbitrij puto me ostendisse. Quib⁹ aūt modis post eandē rectitudinez acceptā liberū arbitriū gratia adiuuet: vt seruet q; accepit: q̄uis nō oēs valeam enumerare: multifariā esse hoc facit: tamen nō erit inutile aliquid mihi dicere. Nemo certe seruat rectitudinē hanc acceptā nisi volendo: vel le aūt illā aliquis nequit nisi habendo: Habere ꝙo illā nullatenꝰ valet: nisi ꝑ gratiā. Sicut ḡ illā nullus accipit nisi gratia ꝓueniente: ita nullꝰ eā seruat nisi eadē gratia subsequente. Nempe q̄uis illa seruet per liberum arbitriū: nō tamen est tantū imputā dū libero arbitrio quantū gratie cū hec rectitudo seruat: q̄n illā liberuz arbitriū nō nisi per gratiā ꝓueniētez ⁊ subsequentem habet ⁊ seruat. Sic aūt gratia subsequitur bonū suū vt nunq; sine parui⁹ sine magnū sit: illū dare deficiat nisi liberū arbitriū volē do aut rectitudinē quā accepit deserat. Nunq; enī segat hec rectitudo a volūtate: nisi quando aliud vult qđ

Rom. 9
Ibidē. ii
Rom. 9
1. Cor. 4

huic rectitudini nō ꝓcordat: sicē cū qđ accepit rectitudinē volendi sobrietatē: ⁊ refrenat eā volendo ꝑ moderatā libidēdi voluptatē. Q; cū facit sua voluntate: ⁊ ideo sua culpa pdit gratiā quā accepit. Admuat etiaz gratia liberū arbitriū: quando vt deserat rectitudinē acceptā ꝑpugnat' mitigando aut pour' remo uēdo vim tēptationis ꝑpugnātis: aut augēdo affectū eiusdē rectitudinis. Deniq; cū oīa subiaceāt dispositioni dei: quicqđ cōtingit hoī q; admuat liberū arbitriū ad accipiendū aut ad seruandū hāc de q̄ loquor rectitudinez: siue gratie imputandū est. Diri oēm iusticiā esse rectitudinē volūtatis ꝓp̄ se seruatā: vñ sequit' omnē habentē hāc rectitudinē: habere iusticiā ⁊ eē iustū: qñ olo habēs iusticiā iustus ē. Nō tñ sentio iustis oībus ꝑmissaz eē vitā ꝑpemātis illis tantū q; fuit iusti sine oī iniusticia: Illi enī ꝓprie ⁊ absolute dicunt iusti ⁊ recti corde. Est enī aliq; ꝑm aliqđ iust': ⁊ ꝑm aliqđ iniust⁹: vt q; cast⁹ ē inuid⁹. Talibus nō ꝑmittit' beatitudo iusto: qñ sic ꝓba beatitudo ē sine oī indigēna: ita nisi dat nisi iusto sine oī iniusticia. Raz qñ beatitudo q; iustis ꝑmittit' erit similitudo angelo: dicit in ā gelio bonis nulla ē iniusticia: ita null⁹ illis sociabit' cū aliq; iniusticia. Quō aūt ē fiat hō sine oī iniusticia: nō est huius nostri ꝓpositi ostēdere. Sciimus tñ pfecto studio hec christiano: ⁊ per gratiā dei eē possibile. Si bene cōsiderem⁹ q; dicta sūt: aperte cognoscat' quia cū aliquid dicit sacra scriptura ꝑ gratia: nō amouet oīno liberū arbitriū: neq; eius loq̄t' ꝑ libero arbitrio excludit gratiā: q̄si sola gratia aut liberū arbitriū solū sufficiat ad saluandū hoīez: sicē videt illis q; hāc faciūt q̄stionē. Ita q̄pe intelligēda sūt dicta diuina: vt ꝑ excepto quod diri ō infantib⁹ nec sola gratia nec solū liberū arbitriū salutē hominis operatur. Quippe cū dicat dñs: Sine me nihil

Rom. 9

potestis facere: nō ait: nihil valet vobis vestrū liberū arbitriū: ꝑ nihil pōt sine mea gra. Et cū legit': Neq; volētis neq; currētis: ꝑ miserētis est dei: nō negat' in volente neq; in currente aliqđ ꝓdesse liberū arbitriū: ꝑ significat' nō esse imputandū libero arbitrio: q̄ vult ⁊ q; currit: ꝑ gratie. Nā cū ait: Neq; volētis neq; currētis ē: subaudiendū ē: q̄ vult: ⁊ q; currit: velut cū aliq̄s nudo cui nihil debet: ⁊ qui nullū a se pōt indumentū habere dat vestē: nō tā q̄uis ipse habeat ptātē vtēdi ⁊ nō vtendi accepta veste ꝑ ex vtī imputanduz ē induto q: induto ē: ꝑ dati vestē. Quapropē ita dici pōt. Nō ē induti q; ē indut⁹ ꝑ miserētis: id ē vestē dātis. Multo ꝙo magis hoc diceret ꝑ ille qđ dedit vestē: dedisset etiā ptātē seruādi eā ⁊ vtendi: licet de⁹ hoī cū dat rectitudinē sepefata: dat etiā ptātē seruādi ⁊ vtēdi: q: dedit ꝓpius liberū arbitriū ad seruandū illā ⁊ vtendū. Si vero nudo cui nihil debet' ꝑ dare⁹ vestē: aut si ipe acceptaz ꝓiecerem: nulli nisi ipi ꝑputaret' ei⁹ nuditas. Ita cū deo alicui cōcepto ⁊ nato in pcō: cui nihil nisi penā debet: dat velle ⁊ currere: nō ē volentis neq; currentis ꝑ miserentis ē dat: ⁊ qđ eandē gratiā nō accipit: aut accepta reparet' ē nō dei q; ē sua diuicia ⁊ iniqtate pmanet. Ꝑdē intellect⁹ habēdꝰ ē in alijs in q̄b⁹ scriptura loquit' ꝑ gratia vt scz liberuz nō excludat' arbitriū. Sicē q̄ ita loquit' diuina dicta vt libero arbitrio soli videant' salutē hoīs attribuere: nullo intellectu gra separanda ē. Sicē ḡ ḡnis naturalis visus nō ꝑiret ꝑ lē sine patrem nisi ꝑ matrē: non tñ renouet vll⁹ intellect⁹ aut ꝑem aut matrē a generatiōe ꝑpetua gra ⁊ liberū arbitriū nō discordāt ꝑ q̄uniāt ad iustificādū ⁊ salnādū hoīem. In bis tā in q̄b⁹ videt scriptura liberū arbitriū ad recte volendū ⁊ opandum iuuare: q: cur hoīem iuuet ad recte volēdū: ⁊ q̄re arguat nō obedientē

Rom. 9

Job. 15.

cũ ipam rectitudinẽ nemo possit nisi gr̃a dãte vñe vel accipe. Sciendũ q̃ licẽt terra innũerabiles herbas ⁊ arbores sine q̃bus hũana natura alĩ aut etiã q̃b⁹ pmĩt sine oĩ bois cura p̃fert: illa xo q̃ nob ad vitã nutriẽdã magĩe sũt necẽsariã sine magno labore atq̃ cultore nec ab iq̃ feminibus: Ita corda hũana sine doctrina sine studio: spõte q̃si germinãt cogitationes ⁊ voluntates nihil vtiles saluti aut etiã nocuas: illas xo sine q̃b⁹ ad salutẽ alẽ nõ ꝓficiũt neq̃s sine genere sui semĩs ⁊ laboriosa cultura cõcipiũt ⁊ germinãt. Hã illos boues q̃ bus tallis cultura impẽdit agricultrã dei vocat Apls. Est autẽ semẽ huius agriculture xp̃s dei: imo ñ xp̃s ꝑ sẽ⁹ q̃ papit p xp̃m. Nec nãq̃ sine sensu nihil ꝓficit in corde. Nec solus sens⁹ xp̃i ꝑ os sent⁹ vel intellect⁹ rectitudinis: quẽ mẽs hũana siue p auditũ siue p lectionẽ siue p rõnem siue q̃libet alio mõ ꝓcipit: semẽ recte volẽdi ꝓ. Hil⁹ nãq̃ velle ꝑt q̃ ꝑ cordẽ ñ ꝓcipit: velle aũt credere q̃s ẽ credendũ: ẽ recte velle. Nemo q̃ ꝑt ꝑ velle si nesciat q̃d credendũ ẽ. Cum eñ pmũisset apls: Dis q̃libq̃s invocauerit nomẽ dñi saluus erit: subdit ut: Quo nõ invocabũt i quẽ ñ crediderũt? Aut quõ credẽt ei quẽ nõ audierũt? Quõ xo ꝓdicabũt nisi mittant? Et paulo post: Ergo fides ex auditu: auditus vero p xp̃m christi. Ut aũt dicit fidem eẽ ex auditu: intelligendũ ẽ: q̃z fides ẽ ex ꝑ q̃ ꝓcipit mens p auditũ: neq̃s ita vt sola ꝓceptio mentẽ faciat fidẽ in bonis ꝑ q̃: fides esse neq̃t sine ꝓceptiõe. Addita nãq̃s rectitudine voluntati: ꝓceptioni p gratiã fit fides: q̃z credit q̃d audit. Auditus autem est p xp̃m christi: ꝑ ẽ p xp̃m ꝓdicatũ christũ. Predicãtes xo ñ fiũt nisi mittãt: ꝑ q̃ mittunt gr̃a ẽ. Quapropt ⁊ ꝓdicatio gr̃e est q̃z gr̃a est q̃ defecẽdit ex gr̃a: ⁊ auditus ẽ gr̃a: ⁊ intellect⁹ ex auditu gr̃a: ⁊ rectitudo volẽdi gr̃a ẽ.

Ueq̃ missio: ꝓdicatio: auditus: intellectus: nihil sunt nisi volũtas velit q̃d mẽs intelligat: q̃d volũtas facere neq̃t nisi accepta rectitudine. Recte nãq̃s vult cũ vult q̃d debet: ita q̃d mẽs ex auditu xp̃i capit ẽ ꝓdicatio: ⁊ rectitudo ẽ incrementũ q̃d deus dat: sine q̃ neq̃s q̃ plãtat neq̃ q̃ rigat ẽ aliq̃d ꝑ q̃ incrementũ dat deus. Sic ꝑ deus in ꝓcipio ꝑ miraculũ fecẽ frumẽtũz ⁊ alia de terra nascẽtia ad alimentũz hoĩm sine cultore ⁊ seminib⁹ ita sine hũana doctrina mirabiliter fecit corda ꝓphetaꝝ ⁊ aplorũ: nec nõ ⁊ euãgelistarũ fecũda salutarib⁹ seminib⁹ vñ accipim⁹ q̃d salubrit in agricultura dei ad alimentũ aĩaꝝ seruam⁹: sicut nõ nisi de ꝓnio terre seminib⁹ habemus q̃d ad nutrimentũ corpoꝝ ꝓdigam⁹. Sic̃dẽ nihil vtile ad salutẽ spirituale ꝓdicam⁹ q̃s sacra scꝑtura spiritussãcti miraculo fecundata nõ ꝓtulerit aut ĩtra se nõ ꝓtineat. Nazianzenus ait: Nil⁹ nãq̃ velle ꝑt q̃ nõ ꝓcordẽ ñ ꝓcipit: velle aũt credere q̃s ẽ credendũ: ẽ recte velle. Nemo q̃ ꝑt ꝑ velle si nesciat q̃d credendũ ẽ. Cum eñ pmũisset apls: Dis q̃libq̃s invocauerit nomẽ dñi saluus erit: subdit ut: Quo nõ invocabũt i quẽ ñ crediderũt? Aut quõ credẽt ei quẽ nõ audierũt? Quõ xo ꝓdicabũt nisi mittant? Et paulo post: Ergo fides ex auditu: auditus vero p xp̃m christi. Ut aũt dicit fidem eẽ ex auditu: intelligendũ ẽ: q̃z fides ẽ ex ꝑ q̃ ꝓcipit mens p auditũ: neq̃s ita vt sola ꝓceptio mentẽ faciat fidẽ in bonis ꝑ q̃: fides esse neq̃t sine ꝓceptiõe. Addita nãq̃s rectitudine volẽdi ꝓceptioni p gratiã fit fides: q̃z credit q̃d audit. Auditus autem est p xp̃m christi: ꝑ ẽ p xp̃m ꝓdicatũ christũ. Predicãtes xo ñ fiũt nisi mittãt: ꝑ q̃ mittunt gr̃a ẽ. Quapropt ⁊ ꝓdicatio gr̃e est q̃z gr̃a est q̃ defecẽdit ex gr̃a: ⁊ auditus ẽ gr̃a: ⁊ intellect⁹ ex auditu gr̃a: ⁊ rectitudo volẽdi gr̃a ẽ.

deam⁹ itaq̃ q̃d dictũ est: Si voluerit⁹ ⁊ audierit⁹ mens eẽ neq̃s p se ad aliquẽ fructũ germinãs sine ꝺdicti cõe rectitudini: nec ipaz rectitudinẽ dari nisi semĩbus. Sicut cũ dicẽ⁹: Cõuertimini ad me: semẽ est sine germine q̃dm bona volũtatẽ ꝺ̃ conuertit deꝰ ad volendũ ꝺuersionẽ quã cognat cũ audit cõuertimi: sine q̃ semine nullꝰ ꝑt velle ꝺuerti. Dicit etiam ꝺuersion: cõuertimini: aut vt magis cõuertant: aut ieruent q̃d cõuersũ sunt. Qui xo dicit convertere nos deꝰ: iã aliqñ⁹ ꝺuersũ sũt: q̃z rectã voluntatẽ hũt cũ volũt ꝺuerti: ꝺ̃ oratꝰ p̃ q̃d iã acceperit vt augeat ꝺuersionẽ: sicut illis credẽtes: auge nob fidẽ dicẽt: Ac cũ dicerent illi ⁊ ait: Auge in nob q̃d ꝺdidist: ꝓfice q̃d cepisti. Hs ꝺ hũ ondit: in silib⁹ q̃z intelligendũ ẽ. Sicut igit terra nõ germinat naturalr ea q̃ maxime necẽsaria sũt saluti corꝑis nisi sine seminib⁹: ꝛ licet deꝰ nõ det seremẽtũ oĩ semini: nõ tñ cessant agricole nostri seminare in spe messis aliqñ tule: ita terra cordis hũani nõ ꝓfert fructũ fidei ⁊ iustitie sine ꝺgruis seminib⁹: ⁊ q̃uis deꝰ nõ faciat cuncta bnõi semĩa germinare: tñ ꝓcipit agricolis suis i spe instãtissime xp̃m sibi semiare. Q̃dmꝰ vt puto quõ ñ sit supuacuũ boues ad fidẽ christi ⁊ ad ea q̃ fides exigit imitare: quis ñ oĩo hãc imitationẽ suscipiãt. Dixi etiam postq̃re arguant illi q̃ xp̃m dei non suscipiũt cũ ꝑ facere nesciant nisi gratia eoꝝ volũtates dirigẽte. Dicẽ eñ dñs de spũsancto: Ille arguet mũdũ de ꝑcto: q̃z nõ crediderũt in me. Ad q̃ licẽ forsitã difficile sit rñdere: q̃s tñ xo dãte possũ: facere ñ debeo. Horãdũ ẽ q̃z ipotẽtia q̃ defecẽdit ex culpa nõ excusat ipotentẽ culpa manente. Hã in infantib⁹ in q̃b⁹ exigit deꝰ a natura hũana iustitiã q̃ accepit in ꝓmo pentib⁹ cũ ꝓtate seruãdi illaz i oĩm ꝓlẽ suã: nõ excusat eã ipotentia habẽdi iustitiã: q̃s ꝓpt culpã i hũc corruit ipotentia: hoc̃m nãq̃z q̃ ñ ꝺz q̃ ꝺ̃ se resumere ne. ⁊ ꝺ̃ est illi habendus impotentia in quã ideo cecidit q̃z ipse voluntate deseruit q̃ seruare potuit. Cũ ꝺ̃ peccãdo deseruit iustitiã: ad penã illi ipsutat ipotentia quã ipsa peccãdo sibi fecit. Nec solũ ipotẽtia iustitiã habẽdi ꝺ̃ etiã ipotẽtia illã intelligẽdi. Sicut in nõ baptisatis ipsutat ad penã: q̃s quis deseruit a patre. Possum⁹ etiã rõabiliter asserere: q̃z q̃ a ꝓma ꝺditione hũane dignitate ac fortitudĩe atq̃ pulchritudĩe minorata ⁊ corrupta est illi ad culpã ipsutat. Per ꝺ nãq̃ minorauit quantũ in ipa fuit: bonorez ⁊ laudẽ deo. Quippe cũ dignitatẽ operis: laudat ⁊ ꝓdicat sapiã opificis. Quanto igit natura hũana ꝓciosior ꝺ̃ deo vnde ipe glorificãdus erat in se minorauit atq̃ fedauit: tanto sua culpa deũ exhonorauit. Hs illi ad tantũ statum pertin vt nõ nisi p mortẽ dei deleat. Siquidẽ ipos mot⁹ sive appetit⁹ ꝺ̃ hus ꝓpt pertin ad sicut bruta alia sbiacent: ꝺ̃ apls vocat carnis ꝓcipiscentiã quã inuitũ se tolerare manifestat cũ dicit: Hs odi illud facio: id est nolens ꝓcipisco: satis ostendit sacra auctoritas imputari ad peccatum. Quippe cũ de solo motu ire siue ope vel voce: dicat dominus: Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio: aperte monstrat culpã non esse leuẽ: quã tam grauis sequitur damnatio. Ac si dicat: Qui facit quod homo non debet facere: nec faceret si non peccasset: auferri debet ex hominibus. Et cuz paulus de illis q̃ carnẽ: id est ꝓcipiscẽtias sentiũt nolentes ait: Nihil damnationis ẽ his qui sũt in christo iesu: qui nõ sm carnẽ ambulant: hoc est non voluntate cõsentiunt: sine dubio signat eos qui non sũt in christo: sequi dãnationem q̃ nõ sentiũt carnẽ etiã si nõ sm illã ambulant: q̃s sic facꝰ est hõs: vt etiã sentire possit de ira dei si deberet. Si ꝺ igit q̃ dixi diligẽter ꝓsideratur: nullatenus eos qui ꝓpter culpaz suã xp̃m dei suscipere nesciunt recte arguendos

dubitat. Quib⁹ aũt dat gratia fidei christiane nĩ illis in baptismo vimur nĩ originalis iniustitia cĩ q̃ nascimur: ita ois culpa ipotẽtie ꝛ totĩ⁹ corruptiõis quã ꝑpẽ petiũ ꝓmi homis scurrerãt: ꝛ p quã inbonoꝛak deoꝛ ignosak. De nulla nã q̃ culpa q̃ ante baptismũ in illis erat: post baptismũ argmit: q̃uis ipa corruptio ꝛ appetitus: q̃ sũt pena peti: nõ statim in baptismo deleank: nec villũ illis iputak deletũ post baptismũ nisi qñ sua volũtate fecerunt. Hã apparet quia corruptio ꝛ malã q̃ fuerũt pena peti ꝛ post baptismũ remanẽt: nõ sũt p se petã. Sola nã q̃ p se iustitia petiũ: ꝛ illa q̃ sequũk iniusticiã ꝓpter causã suã iudicãk petã donec ipla remittat. Hã si petã eẽnt in baptismo delerenk in q̃ osa petã in sanguine christi lauank. Ꝑtẽ si ꝓprie petã dicerẽt: eẽnt in brut⁹ alaĩb⁹ petã ad q̃z simi litudinẽ illa ꝓpter petã nostra sustinet natura. Est ꝛ alind qñ valde timendũ ẽ qñ in ꝓmo petõ hũane nature cognosa pẽt. Qñ eñ homo ẽ spũs vadẽs ꝛ nõ redicẽs: postq̃ spõte cadit (vt de volũtariis petis nũc loqmur tãtũ) nullo mõ ꝑt resurgere nisi gra releuet: ꝙ merito suo: de petõ in petiũ vsq; i abyssũ petõꝛ sine fundo: ꝙ ẽ ꝑfundo sine estimatiõe demergak: nisi misericordia retineak: ita vt etiã illi bonũ vertak in odiũ ꝛ fit ei in monte. Hã dicit dñs aplis: Si nũ duos vos odit scitote q; me priozẽ vobis odio habuit. Et Aplus: Bonno odoꝛ sum⁹ deo: alijs q̃dẽ odoꝛ mozt⁹ in mozte: alijs aũt odoꝛ vite in vitã: ꝑpẽ qñ ꝺ: de coꝛ: q; cui vult miserek ꝛ quẽ vult indurat. Cui q̃ miserek nõ oĩm eq̃liter miserek: nec q̃ ꝺ indurat oẽs eq̃liꝛ indurat. Cur aũt hac vita ꝓcederet in nobis pena peti deleto petõ: alia q̃stio ẽ. De q̃ licet nũc tractare nõ ꝓposuerim⁹: breuiter tñ dico: q; si i ꝛeꝛuptionẽ statim i baptismo vel in martyrio mutarenk fides eoꝛpiret meritũ: vt doleꝛ nisi illi q̃ ꝓmi sine crẽplo crederẽt: nllo mõ saluarenk. Mẽpe deficeret fides ꝛ spes: sine q̃b⁹ nilꝰ bõ hũs ĩtellectũ: regnũ dei mereri põt: fides nã q̃ ꝛ spes sũt eaꝛ rez q̃ nondũ videnk. Cũ eñ viderẽt hoies q̃ ad christũ ꝓuerterẽt: statim trãsire ad incoꝛruptibilitatẽ: nullꝰ eẽt q̃ saltẽ velle posset se ibi trahere a tanta brĩmdine quã videret. Ut gloziosi⁹ p fidei atq; spei meritũ beatitudinẽ quã desideram⁹ adipiscamur: manem⁹ Ꝺiu in hac vita sumus in hoc qñ tã nõ impnak ad peccatũ q̃uis euenerit ꝓpẽ petiũ. Deniq; nõ ꝓmittik nob⁹ p baptismũ ꝛ fidẽ christianã brĩmdo quã habebat adã ante petiũ in padiso: ꝙ quã habitur⁹ erat qñ cõpler⁹ esset numer⁹ hoĩm q̃ assumẽdi erãt ad ꝓficiendã cuitatẽ supernã: q̃ ꝛ de angek ꝛ ꝺ holb⁹ ẽ tõ plenda: vbi nõ generabũt homines sicut facerẽt in padiso. Si q̃ ꝓuersi ad christũ mor trãsirẽt in illã incoꝛruptibilitatẽ: nõ eẽnt hoies de q̃b⁹ colligi posset ille numer⁹: qñ ad brĩmdinẽ quã videret: nulli⁹ posset nõ festinare. Hoc puto esse qñ dicit Aplꝰ illis: Qui p fidẽ opati sũt iusticiã: ꝛ hi nõt oẽs testimonio fidei ꝓbati nõ acceperũt repromissionẽ deo pro nobis melĩ⁹ aliq̃d ꝓuideꝛe ne sine nobis ꝓsummarenk. Si eñ ꝛitur q̃d nobis melĩ⁹ ꝓuideꝛit ex ꝺ q: illi nõ acceperũt repromissionẽ: nihil ꝓuenientius rõi deri posse video: q̃ qñ sup ditaq: saltẽ si illis ꝓpagat⁹ si differek ꝓmissa iustis brĩmdo periret meritũ in illis q̃ nõ p fidẽ ẽ: si p expimẽtũ cognoscerent: ꝓpagatio eñ hoĩm de q̃ nati sum⁹ deficeret: qñ oẽs ad incoꝛruptibilitatẽ quã ꝑtẽ videret: curreret. Magnũ itaq; bonũ nob⁹ ꝓuidit deꝰ: cũ sanct⁹ testimonio fidei ꝓbatis distulit acceptionẽ repromissiõis vt ꝛ nos ꝓpageremur ꝛ maneret fides p quã cũ ill⁹ repromissionẽ ꝓmereamur ꝛ simꝫ cũ illis ꝓsummaremur. Alia q̃s rõ est cur baptizati atq; martyres nõ statim sũt incoꝛruptibiles.

Mẽpe si q̃s seruũ suũ quẽ ꝓposuerat magnis aliq̃ diuare honoꝛib⁹ grauiter verberet p culpa ꝙ q̃ nullo mõ ꝑ se queat satisfacere: post hãc ꝛsideratione ꝛ ꝓstituto tpe detrusiꝰ eũ i horrendũ carcerẽ: vbi grauissimis roꝛatur supplicijs: ꝛ sit aliq̃s porro apõdũm q̃ p illo satisfaciẽs eũ reconciliet: vtiq; plage q̃s reꝰ ab satisfactionem duꝛ erat in culpa merito susceptã: nõ delenk sed maioꝛa tormenta in q̃ dũ retrusus fuerat reconciliatõe ꝓuenientẽ auertentur: bonoꝛes q̃s suos q̃s suo tpe acceptuꝰ erat si nõ peccasset ꝛ q̃b⁹ caritus erat post culpã suã si nõ reconciliarek ꝓpẽ ꝑcetã satisfactionẽ: illẽ ꝑus statutũ fuerat: sine omni ꝛmnatiõe tradũk. Quippe si ab reconciliationẽ exheredat⁹ esset i. l'honoꝛibus: quẽadmodũ exheredatus erat post culpã: irreꝛcpabiliꝰ si nõ reconciliaret nõ haberet locũ ꝓuenienti vlia reconciliatio. Sz qñ nõ potuit exheredari honoꝛe quẽ nondũ habebat: nec hñe debebat: hanc exheredationẽ ꝓuenire ꝑt reconciliatio ꝛ eã auertere. Si tñ seruꝰ ille duꝛ iacet in egritudine vapulationis donec ipla trãseat: coꝛde ꝛ oꝛe dño suo fidelitatẽ ꝛ correctionẽ vouet ꝛ solui: ita ẽ inter deũ ꝛ hoĩem. Quippe qñ hũana natura primũ peccauit: hac pena flagellata ẽ vt nũq̃ ꝓlẽ naturaliꝛ nisi talẽ q̃lẽ videm⁹ infantes nasci generaret: ac post hãc vitã i inferno ꝛ regno dei ad qñ facta erat in ꝑpetũ emularet: nisi aliq̃s illã quã vel qñ ipa sola p se sola facere nõ poterat: reconciliaret. A q̃ aũt reconciliari queat nõ ẽ nisi christꝰ. In oĩb⁹ igit infantibus natura liꝛ genit⁹ in petõ ꝛ flagellata nascit: cũ reconciliationẽ accepit: flagellatio merito remanet quam ante reconciliationẽ suscepit. Hñe ante ẽ in inferno tormẽta passura erat: in illis q̃s christꝰ redemit remittunk: et regno dei qñ post cõuersionẽ paditi terreni sitꝰ tpe acceptura erat: donatur: si tñ in fide quã ꝓmittũt in baptismo vsq; i fine ꝑseuerent. Qñ aũt ad hãc exprimẽto existimãt ꝓbare nihil valere libez arbitriũ: qz multi ꝛmenso conatu nituntk vt hñ viuãt: ꝛ q̃dã (vt aũt) ipossibilitate obstãte: nihil ꝑficiũt: aut post ꝑfectũ irreꝛcpabiliꝛ deficiũt: nõ destruũt q̃s rõnabiliter monstratũ ẽ libez sez arbitriũ cũ gratia valere. Ut aũt nitẽtes nõ ꝓficiãt aut post ꝑfectũ deficiãt nõ ipossibilitate: si aliq̃s grauat aliq̃s facile superbit difficultate fieri existimo. Sepissime nã q̃s asserere solem⁹ ipossibile nobis esse q̃s sine difficultate ꝑficere nõ valem⁹. Si eñ diligẽter vnusq̃sq; mor⁹ volũtatis sue ꝛsideret: intelligit se nũq̃ recumdinẽ volũtatẽ acceptã p gratiã nisi aliq̃d volendo: q̃s simꝫ velle neq̃t deserere. Qñ certe nõ haet deficiẽte ptãte seruã dei eã dẽ rectitudinẽ: q̃ ptãs ẽ ipa libertas arbitrij: si deficiẽte volũtate seruã dei q̃ p se nõ deficiat: si alia volũtate illaꝛ vt oiti expediente. Qñ aũt ista ꝛsideratio magꝭ vertak in volũtate: aliq̃d aliꝰ de volũtate: q̃s vt puto nõ erit inutile: dicẽdũ existimo. Siẽ eñ habem⁹ in coꝛpe mẽbra ꝛ q̃dq; sensꝰ singula ad suos vsus apta: q̃b⁹ q̃si instrumẽtis vtimur: vt sũt man⁹ apte ad capiẽdũ: pedes ad ambulandum: lingua ad loquẽdũ: vsus ad videndũ: ꝛta ꝛ alia hꝰ in se q̃dã vires q̃b⁹ vtik velut instrumẽtꝭ ad vsus ꝓgruos. Est nãq; rõ in alia q̃ siẽ suo instrumẽto vtik ad ratiocinãdũ: ꝛ voluntas q̃ vtik ad volendũ. Non eñ est rõnalis volũtas tota ala: si ẽ vna q̃q; aliq̃d in alia. Qñ ẽ singula instrumẽta hũ: ꝛ q̃ sũt aptitudines suas ꝛ suos vsus: discernam⁹ in volũtate ꝓpter quã ista dicim⁹ instrumẽtũ ꝛ aptitudines eꝰ ꝛ vsũ eꝰ: q̃s aptitudines in volũtate possim⁹ notare affectiones. Affect⁹ q̃ppe ẽ instrumẽtũ volẽdi aptitudinib⁹ suis. Hã si dominus alia cũ vehementer vult aliq̃d affectã ẽ ad volendũ illud vel affectuose ẽ vt velle. Volũtas vtiq; di-

ti videf eẽ uoce triplr. Aliud eſt ẽ i/
ſtrumẽtũ volendi: aliud affectio: ali
ud uſus eiuſdẽ inſtrumẽti. Inſtrumẽ
tũ uolẽdi ẽ uis illa alẽ q̃ utimur ad
volendũ: ſicuti ẽ ratio inſtrumẽtũ ra
tiocinandi q̃ utimur cũ rõcinamur: ẽ
uſus inſtrumentũ uidẽdi q̃ utimur
cũ videm⁹. Affectio huj⁹ inſtrumẽti
eſt: q̃ ſic afficiãt ipſum inſtrumentuz ad
volendũ aliq̃d etiã qñ illũ qđ vult
non cogitat: vt ſi venit in memoriaz
aut ſtatim: aut ſuo tpe illũ velit. Nã
ſic eſt inſtrumentũ volẽdi affectũ ad
volendũ ſaluatẽ: ẽ qñ illã nõ cogitat
applicare: vt mox cũ venerit in mẽ/
tẽ: ſtatim eam velit. Et ſic eſt affectũ
ad volendũ ſomnũ etiã qñ illũ non
cogitat: vt cum venit in mentẽ velit
illum ſuo tpe. Nunq̃ eſt ita eſt affe/
ctum vt aliq̃n velit egritudinem aut
vt velit nunq̃ dormire. Iniuſto q̃z
hoſle ſimiliter eſt affectuz idẽ inſtru/
mentũ ad volendũ iuſticiã: etiã cum
dormit: vt cũ eam cogitat: ſtatim eã
velit. Alius ℞o eiuſdẽ inſtrumenti ẽ
quẽ non habem⁹ niſi cũ cogitam⁹ rẽ
quã volum⁹. Dicit aũt volũtas ẽ inſ/
trumentũ volendi: ẽ affectio eius: ẽ
uſus ei⁹. Inſtrumentũ quidẽ volun
tatẽ uocam⁹ qñ dicim⁹ nos ꝓcurrere
ad uiũſa volũtatẽ mõ ſez ad volẽdũ
ãbulare: mõ ad volẽdũ ſedere: mõ ad
volendũ aliõ ẽ aliud. Hoc inſtrumẽ
tũ ſp habet hõ: q̃uis nõ ſp illo vtaf:
ſicut habet uiſũ: q̃ eſt inſtrumentum
videndi etiã qñ illo nõ vtitur: vt cũ
dormit: ẽ cũ eo vtitur cõtingit illum
modo ad videndũ etiã: modo ad vi
dendã terrã: modo ad videndũ ali/
q̃d aliud. Et ſic ſemp habem⁹ inſtru
mentũ ratiocinandi: ꝫ eſt ratiocinaz q̃
non ſemp vtimur: ẽ qñ ratiocinan
do ad diuerſa ꝓcurrit animus. Affe
ctio ℞o inſtrumẽti volendi ẽ: volũ
tas: q̃ dicim⁹ hoiem ſemp hãc volũ
tatẽ vt bene ſibi ſit: vocam nãq̃ hãc
volũtatẽ: affectionẽ illã eiuſdẽ in/
ſtrumenti: q̃ vult hõ bene ſibi eſſe. Eo
q̃ mõ cũ lancey hõ aſſerit etiã cum
dormit ẽ nõ hoc cogitat: indefinẽter
habere voluntatez iuſte viuendi ẽ.
Et cũ hanc voluntatẽ aſſerim⁹ aliuz
alio maiorẽ hãc: non aliud dicim⁹ vo
luntatẽ q̃ illã affectionẽ ipſius inſtru
menti q̃ vult iuſte viuere. Inſtrumẽ
tum ℞o nõ eſt in alio maiꝰ ẽ in alio
minꝰ. Uſus autẽ huj⁹ inſtrumenti vo
luntas noiatur: vt cũ dicit aliq̃mo
do habeo voluntatẽ legẽdi: id ẽ mõ
volo legere: aut mõ habeo voluntaẽ
ſcribẽdi: ꝫ ẽ mõ volo ſcribere. Sic
eſt videre eſt vti uiſu q̃ eſt inſtrumẽ
tum videndi: ẽ uſus ei⁹ eſt viſio vel
viſus: qñ uiſus ſignificat idẽ qđ vi/
ſio: ſignificat eſt etiã uiſus inſtrumẽ
tum ipm: ita velle ẽ uti voluntate q̃
eſt inſtrumentũ volendi: ẽ uſus ei⁹
eſt voluntas q̃ nõ eſt niſi qñ cogita/
mus qđ volum⁹. Voluntas igit q̃ in/
ſtrumentuz eſt: una ſola eſt: id eſt in/
ſtrumentuz volendi vnũ ſoluz eſt in
hoſe ſicut una ſola eſt rõ: id eſt vnũ
ſoluz inſtrumentũ ratiocinandi. Vo/
luntas ℞o q̃ inſtrumentũ illud affici
tur dupler eſt. Nã ſicut uiſus pluref
habet aptitudines ſez ad videndum
lucẽ: ẽ p lucẽ ad videndũ figuras: ẽ
p figuras ad vidẽdũ colores: ita in/
ſtrumẽtũ volendi duas hz aptitudi/
nes q̃s voco affectiões: Quaz una
eſt ad volẽdũ cõmoditatẽ: altera ad
volẽdũ rectitudinẽ. Nẽpe nihil vult
voluntas q̃ eſt inſtrumentũ niſi aut
cõmoditatẽ aut rectitudinẽ. Quic/
q̃d eſt aliud vult aut ꝓpter cõmodi
tatẽ aut ꝓpter rectitudinẽ vult: ẽ ad
has etiã ſi fallit: putat ſe referre qđ
vult. Per affectionẽ q̃dẽ q̃ ad volẽ
dum cõmoditatez ptinet: ſp vult hõ
beatitudinẽ ẽ beaꝰ eſſe. Per illã ve
ro q̃ nunc eſt ad volendũ rectitudi/
nẽ rectitudinẽ vult: ẽ rectꝰ: id eſt iu/
ſtus eẽ. Ydropẽ cõmoditatẽ aũt vult
aliq̃d: vt cum vult arare vel labora/
re vt habeat vñ tueaf vitã ẽ ſalutez
q̃ cõmoda indicat eſſe. ꝓpter rectitu
dinẽ ℞o: vt cũ vult laborare: vt diſce
re: vt ſciat rectitud ẽ iuſte viuere. Vo/
luntas ℞o q̃ eſt uſus ſepedicti inſtru
menti nõ eſt niſi quz cogitat aliq̃s qđ
vult: vt dictuz ẽ. Hui⁹ volũtatis mul
tiplex eſt diuiſio: de q̃ non mõ ꝫ ſol/
citan alio dicem⁹. Velle aũt eq̃uocuz
eſt: ſicut videre. Quẽadmodũ nãq̃
dr videre q̃ vtif uiſu ẽ q̃ nõ vtif ſed
q̃ hz aptitudines videndi: ita afferf
velle ẽ q̃ vtitur inſtrumento volẽdi
cogitãdo qđ vult: ẽ q̃ nõ vtif: qñ af
fectionẽ: ꝫ ẽ aptitudinẽ hz volendi.
Per ꝫ etiã cognoſci poteſt aliã eſſe
voluntatẽ inſtrumentũ volẽdi: aliã
eius affectionẽ: aliũ uſum eiuſdẽ in/
ſtrumenti: q̃ ſi dr inſtꝰ hõ etiaz cum
dormit ẽ nihil cogitat hãc voluntaẽ
iuſte viuendi: ẽ iniuſtus hõ negaf
hãc euz dormit voluntatẽ iuſte viuẽ
di: eadez voluntas negaf de iniuſto
q̃ aſſerif ꝺ iuſto. Palã aũt eſt q̃ cũ
dicim⁹ nõ eſſe iniuſto dormienti vo/
luntatẽ iuſte viuendi: non negaf vo
luntas in eo eſſe quã dixi inſtrumẽtũ:
qñ eã ſp hz oĩs hõ dormiens ẽ vigi
lans. Quapropẽ qñ non alia volũ
tas ꝓnunciaf ꝫ mõ in bono eẽ hoſe
q̃ illa q̃ remouef a malo: nõ ſignifi/
catur in bono eſſe voluntas q̃ eſt in/
ſtrumentũ: ꝫ illa q̃ afficit inſtrumen/
tum. Qñ autem in dormiẽte niſi cõ
nier non ſit voluntas qne eſt vſꝰ: ma
biũ nõ ẽqre cũ dr in dormiẽte inſta
volũtas iuſte viuẽdi: non intelligiẽ
volũtas, vſꝰ. Nõ ẽ igit volũtas af/
fectio: volũtas inſtrumẽtũ aut volũ/
tas vſꝰ: volũtatẽ hz inſtrumentũ nõ
eſſe voluntatez vſm: nulli ignoraz:
quonã cum dico me nõ hic volun
tatẽ ſcribendi: meno intelligit me nõ
hic inſtrumentũ volendi. Alia eſt er
go voluntas inſtrumentũ: alia volũ
tas affectio: alia voluntas vſus. Vo
luntas q̃dẽ inſtrumentuz mouet oĩa
alia inſtrumenta q̃b⁹ ſpõte vtimur:
ẽ q̃ ſunt i nobis: vt manꝰ: lingua: viſꝰ
ẽ q̃ ſunt extra nos: vt ſtilꝰ ẽ ſecuris:
ẽ facit oĩes voluntarios motꝰ. Ip/
ſa ℞o ſe ſuis affectionib⁹ mouet: vn/
de dici poteſt inſtrumentũ ſeipm mo
uere. Dico voluntatẽ inſtrumentuz
oĩes voluntarios motꝰ facere ſi dili
genẽ conſideram⁹: ꝫ ille veri ꝺr facere
oĩe qđ facit natura aut voluntas q̃
facit naturã ẽ inſtrumentũ volendi
euz affectionib⁹ ſuis: ſine q̃bus idem
inſtrumentuz nihil facit. Et his duo
bus affectionib⁹ q̃s etiã voluntates
dicim⁹ deſcendit oĩe meritum homi
nis ſine bonum ſiue malũ. Que due
voluntates etiam nihil differunt: q̃z
illa que eſt ad volendum cõmodum
inſeparabilis ẽ illa ℞o que eſt ad volẽ
dum rectitudinem ſeparabilis fuit: ẽ
vt ſupra dixi in principio in angelis
ẽ in primis noſtris parentibus: ẽ eſt
adhuc in hac vita manentibus. In
hoc q̃z differunt: quia illa que eſt ad
volendum commodũ: nõ eſt hoc qđ
ipſa vult: illa vero que ad volen/
dum rectitudinẽ: rectitudo eſt. Nul
lus quippe rectitudinez vult niſi re/
ctitudinem habens: neq̃ poteſt ali/
quis rectitudinem velle niſi rectitu/
dine. Palam autem eſt eius volun/
tatis que eſt inſtrumentũ: iſtam eſſe
rectitudinẽ. Nã ꝓnunciamus euz
iuſticia deſignatur rectitudo volun/
tatis ꝓpter ſe ſeruata. Hec eſt etiã
veritas illa voluntatis in qua argui
tur a domino diabolus non ſteriſſe:
qđ dixi in tractatu de ſolitate. Hunc
conſiderandũ eſt quõ ex his duab⁹ vo
luntatibus quas voco aptitudines
ſiue affectiones procedant ſicut diri
merita hominuz ſiue ad ſalutem ſiue
ad damnationẽ. Rectitudo quidem
quantũ in ipa eſt nullius mali cauſa
eſt ẽ oĩs meritũ boni mater ẽ: hec eñ
fauet ſpiritui ꝓficienti adũ⁹ carnẽ
ẽ delectaf lege dei ſm interiorẽ ho/
minẽ: id eſt ſm eundẽ ſpm. Si autem
ex illa malũ aliq̃s ſequi videf: nõ eſt
ex ipa ꝫ ex alio. Per rectitudinẽ q̃z
pe apli erant bonꝰ odor deo. Sz qñ
q̃buſdam erant odor mortis in mor/
tem: non procedebãt ex apoſtolorum
iuſticia: ſed ex malinolorũ nequicia.
Illa vero voluntas que eſt ad volẽ

dũ cõmodũ: non sp mala: ꝙ quando cõsentit carni concupiscenti aduersꝰ spm. Sed vt hoc planꝰ intelligatur: inuestigandũ ē vñ tã vitiosa ⁊ tã pna sit ad malã ista voluntas. Nõ em credẽdũ est talẽ illi deũ fecisse in primis nostris parentibꝰ. Cũ em ꝓtuli natura humanã ꝓpter peccm incurrũt se corruptionẽ ⁊ appetꝰ ad filitudinẽ bruto⁊ alaliũ: nõ dixi quõ talꝭ voluntas o⁊ta sit in bole. Aliud nanq; sunt appetꝰ vitiosi: aliud vitiosa voluntas appetitibꝰ ꝓsentẽ. De tali ꝙ voluntate ꝛgendũ puto vnde homi accideri. Si ũ primã rõnalis nature oditionẽ ꝓsideremꝰ: facile nobis butus talis voluntatꝭ cã patebit. Intẽtio nãq; dei fuit vt iustã faceret atq; beatã naturã rõnalẽ ad fruendũ se: ꝙ neq; iusta neq; beata ẽ potuit sine volũtate iusticie ⁊ beatitudinis. Solũtas quidẽ iusticie ẽ ipa iusticia: voluntas ꝛho beatitudinis nõ ẽ beatitudo: qꝛ nõ oĩs habet beatitudinẽ q̃ habet eꝰ volũtatẽ. In beatitudine aũt fin oĩm sensũ ẽ sufficiẽtia cõpetẽtũ cõmodoꝝ sine oĩ indigẽtia: sine angelica itelligiꝫ beatitudo: sine illa qꝫ habebat adã in paradiso. Unio em maioꝝ sit beatitudo ãgeloꝝ q̃ illa q̃ erat homo in paradiso: nõ tñ ideo negari potest adã beatitudinẽ habuisse. RR Sicut nãq; caloꝝ magnꝰ ẽ sine omni frigore: ⁊ tñ potest eẽ alius maioꝝ caloꝝ: ⁊ quẽadmodũ frigus ẽ sine oĩ caloꝝ: cũ tñ maꝭ valeat frigꝰ eẽ: ita nihil phibet adã beatum fuisse i paradiso sine oĩ indigentia: licet maioꝝ eẽt angelica beatitudo. Nẽpe aliq̃d minꝰ alio habere: nõ sp ẽ indigere: ſ aliq̃ re cũ eã haberi oporteat carere: qđ nõ erat ĩ adã: est indigere: vbi vero ẽ indigentia: ibi ẽ miseria. Nõ autem fecit deꝰ sine p̃cedẽte culpa rationalẽ creaturã miserã quã ad intelligendũ ⁊ amandũ se creauit. Fecit igiꝫ deus hominẽ beatũ sine oĩ indigentia. Simul q̃ accepit rõnalis natura ⁊ beatitudinis voluntatẽ ⁊ beatitudinẽ iusticie: id est rectitudinẽ: ſ ipa iusticia: ⁊ libeꝫ arbitriũ: sine q̃ iusticiã seruare non potuit. Si autez deus oꝛdinauit has duas volũtates sine affectiõe: vt volũtas q̃ ẽ istrumentũ vtere: ut ea q̃ est iusticia ad ꝑiriũ ⁊ regnũ: docẽte spũ: q̃ ⁊ mens ⁊ ratio ꝺꝛ: ⁊ altera vteret ad obediẽtiã sine oĩ incõmoditate. Beatitudinẽ q̃dem dedit hoĩ: vt de angelis taceã: ad cõmodũ eius: iusticiã ꝛho ad bonoꝝ ẽ suũ. ſ iusticiã tra vt illã posset deserere: q̃tem cũ illã ñ desereret ꝙ ꝓsecrãter ꝙuaret: ꝙdbi mereret ad ꝓfectũ angeloꝝ. Qõ ũ illã deseꝛeret: nullatenꝰ eã p se denceps reẽmere posset: ⁊ beatitudinẽ angeloꝝ non adipisceretur: ⁊ illa quam habebat ꝙuaretur: ⁊ in filitudinẽ brutoꝝ alaliũ cadẽs cũ illio corruptibi ⁊ sepe fatio appetitibꝰ ibiaceret. Voluntas tã beitudinis maneret: vt p indigentiã bonoꝝ q̃ pdidisset graui miseria iuste puniretur. Cũ q̃ deseruit iusticiã: pdidit beatitudinẽ: ⁊ voluntas quã bonã ⁊ ad bonũ suũ accepit fruens desiderio cõmodoꝝ q̃ nõ velle neꝙt: qꝛ vera cõmoda rationali nature ꝓuenienna q̃ pdidit habere non valꝫ ad falsa ⁊ brutoꝝ alaliũ cõmoda q̃ bestiales appetꝰ suggerunt se cõuertit: ⁊ ita cũ ea vult ꝛordinate rectitudinẽ: aut ne accipiat oblatã repellit aut expellit: cũ vero ĩcite vult eam: non hec facit. Hoc igitur modo voluntas instrumenti creata bonum inquantũ habet esse ⁊ iusta ⁊ fortis ad seruandã acceptã iusticiã per liberum arbitriũ facta est mala: nõ inquantuꝫ est: sed inquantũ iniusta facta est per absentiã ſponte deserte iustice quaꝫ semp habere debuerat. Infirma q̃s modo facta est ad volendã iusticiã deserendam: illo en cũ per libeꝫ arbitriũ ita potest eã velle: tamẽ illã non habet quẽadmodũ valet eã seruare cũ habet. Voluntas etiam commodi: ꝓdita bonũ inquãtũ ẽ aliq̃d: mala: id est iniusta facta est: quia nõ

ẽ subdita iusticie: sine qua nihil velle debet. Voluntas ergo instrumentũ: cũ sponte facta sit iniusta post desertã iusticiã: manet inquantũ in ipa ẽ necessitate iniusta ⁊ ancilla iusticie: qꝛ per se redire nequit ad iusticiã sine qua nunq̃ libera est: qꝛ naturaliũtas arbitrij sine illa ociosa ẽ. Ancilla etiã facta est sine affectiõis q̃ ad cõmodũ est: qꝛ remota est iusticia: nihil potest velle nisi qđ illa vult. Deo aũt ⁊ instrumẽtũ ⁊ affectionẽ eiꝰ velle: qꝛ ⁊ instrumentũ ẽ volũtas ⁊ affectio volũtas. Nec ꝛcõgrue vra ꝙ voluntas velle dicit: qꝛ illa vult q̃ affectione sua vult: ⁊ affectio vult ꝙ quã illa vult: sicut videre ꝺꝛ ⁊ homo qui vilã videt: ⁊ visus q̃ videt. Unde nõ absurde possumꝰ dicere affectiões eius voliitatis: quã instrumẽtũ dici aſer: quasi instrumẽta eiusdez instrumẽti esse: qꝛ nihil nisi istis operaꝝ. Perdito igiꝫ instrumẽto volendi iusticiã: id ẽ rectitudinẽ: nullo mõ nisi p gratiã reddaſ: potest volũtas instrumentũ velle iusticiã. Quapropter qđ nihil velle debet nisi iuste: hoc q̃d vult sine rectitudine: vult iniuste. RR Apparitus ꝛho quos oẽs vocat apostolus carnẽ ⁊ cõcupiscentiã: inquã tã sunt: nõ sunt mali vel iniusti: ꝙ sũt in rationali creatura vbi non debẽt esse: dicamꝰ iniusti. In brutis q̃dem alalibus nõ sunt mali vel iniusti: qꝛ ibi debent esse. Jam ex his que dicta sunt agnosci potest hominez iõ non habere semp iusticiam quam sine intermissione debet habere: quia nullo mõ potest illam per se adipisci vel recupare. Qđ̃ etiã est qꝛ deus bona facit opa sua sola bonitate: qm ipe creat voluntatẽ cum libero arbitrio: ⁊ dat illi iusticiã p quã operaꝝ. Mala ꝛho facit sola culpa hoĩs: qꝛ ea nõ faceret ſ homo illa facere non vellet: facit tamẽ hec q̃ sunt: qm condidit in hole voluntatẽ qua sine iusticia vtiꝫ sola culpa hoĩs: mala sũt que opaꝝ. Nõ em est culpa dei q̃ creauit in eo cũ libertate arbitrij voluntatẽ: ⁊ contulit ei iusticiã vt nihil nisi iuste vellet: sed culpa hoĩs q̃ iusticiã deseruit quã seruare potuit. Deꝰ igiꝫ habet in bonis quidem q̃ bona sunt ꝙ essentiã: ⁊ q̃ bona sunt ꝙ iusticiam: in malis vero solãmodo q̃ bona sũt ꝙ essentiã: nõ q̃ mala sunt per absentiã debite iusticie: que nõ ẽ aliq̃d. Homo aũt habet in bonis q̃ mala nõ sunt: qꝛ cũ posset deserere iusticiã ⁊ mala facere nõ deseruit: sed seruauit ꝙ libeꝫ arbitriũ dante ⁊ subsequente gratia. In malis vero hoc solũ qđ mala sunt: qꝛ ea sola ꝓpria: id est iniusta voluntate facit. Puto me iam ꝛgrue posse finẽ ponere tractatui de trib⁹ difficilibus questionibꝰ: quez in spe auxilij dei inceꝑi: in quo siquidez dixi qđ querenti cuilibet sufficere debeat: nõ mihi imputo: ꝙ gratie dei meã. Hoc aũt dico: qꝛ ſ quis mihi quereꝛet de q̃stionibus eisdẽ qđ in eis mẽs mea rationẽ querendo fixa tenebat: rea q̃ retuli respodisset: gratias egissez qꝛ mihi satisfeciſſet. Cũ ꝙ qđ inde manifestãte deo cognouꝛ mihi valde placuit: intelligens quis similiꝫ quibusdã placeret: ſi hoc scriberez qđ gratis accepi: gratis volui petentibus impendere.

Beati Anselmi liber de cõcordia ꝓscientie ⁊ ꝓdestinationis: ⁊ gratie ⁊ liberi arbitrij: explicit.

Capitulorũ dialogi de libero arbitrio bti Anselmi Cãtuarien archiepi: ãnotatio.

Ca.j Qꝛ potestas peccãdi nõ ptineat ad libertatẽ arbitrij.

ij Qꝛ tantũ bõ ⁊ angeli⁹ peccauerũt per hanc potestatẽ et libeꝫ arbitriũ: ⁊ cũis potuerunt seruire peccato: nõ tamen eis potuit obstari ꝑ tñ.

iij Quõ posſ̃ se fecerũt seruos peccati: libeꝫ habuerũt arbi

triū:t ꝺd sit libeꝝ arbitriū.

iiij Quō ptāt̄ habeāt̄ seruandi rectitudinē quā nō habēt.

v Qr nulla tēptatio cogat inuitum peccare.

vj Quō sit nostra voluntas potens contra tēptatiōes licet videat impotens.

vij Quō volūtas fortior sit q̄ tē ptatio etiā cū ab illa vincat.

viij Qr nec ds potest auferre voluntatis rectitudinē.

ix Qr nihil liberi⁹ sit recta volūtate.

x Quō peccāo sit seruus peccati:t q̄ maius miraculū sit cū ds reddit rectitudinem illā deserenti:q̄ cum mortuo reddit vitam.

xi Qr ista seruitus nō auferat libertatē arbitrij.

xij Cur cū hō nō habeat rectitudinē magis sit liber:qz nō potest ei auferri cum habet:q̄ cū eā habet seruus:qz cum nō habet p se nō pōt recuperare eā.

xiij Qr ptās seruandi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipam rectitudinem sit perfecta differentia liberi arbitrij.

xiiij De diuisiōe eiusdē libertatis.

Bti Anselmi archiepi Cantuariensis dialogus de libero arbitrio incipit.

Qr potestas peccandi non pteneat ad libertatem arbitrij: Ca.I. Discipulus

Dm libe-

rum arbitriū videat repugnare gratie t ꝑdestinatiōi t ꝓscientie ds: ipa libertas arbitrij ꝺd sit:nosse desidero:t vtz illā sp habeamus. Si enī libertas arbitrij ē posse peccare t nō peccare:licē a ꝺbusdā solet dici:t ꝑ sp habemus:quō aliqñ gratia indigem⁹?Si aūt ꝑ ñ sp habemus:cur nobis imputat̄ ꝓcul ds si ne libero arbitrio peccem⁹? M Libertatē arbitrij nō puto esse potētiā peccādi t nō peccādi:Quippe si hec eius esset diffinitio:nec deus nec angel⁹ q̄ peccare nequeūt libeꝝ habēret arbitriū:qđ nefas ē dicere. D Quid si ds:aliō ē libeꝝ arbitriū dei t angelo⁹ bono⁹:aliō nostrū? M Cuius differat libeꝝ arbitrius hoīm a libero dei arbitrio t āgelo⁹ bonorū:diffinitio tamē huius libertat̄ in vtrisq; fm hoc nomē eadē debet cē: licet eñ alal differat ab alali siue ꝑstantialiter siue accidentaliter:diffinitio tamē fm nomē alalis olb⁹ animalibus est eadē. Quapropter talē oportet dare diffinitionē libertatis arbitrij:que nec plus nec minus illa contineat. Quoniā ergo libeꝝ arbitriū diuinū t bono⁹ angelo⁹ peccare nō potest:nō pertinet ad diffinitionē libertatis arbitrij posse peccare. D Deniq; nec libertas nec po libertat̄ est peccandi potestas. Qđ vt plane intelligas:intende ad ea que dicam. D Ad hoc hic sum. M Que tibi voluntas liberior videt:illa q̄ sic vult t potest nō peccare vt nullatenus valeat flecti a nō peccandi rectitudine:an illa q̄ flecti aliq̄ mō potest ad peccandū? D Cur nō sit liberior illa q̄ ad vtrūq; se habet nō video. M An nō vides qñ q̄ sic hz qđ decet t quod expedit vt ꝑ amittere nequeat:liberior ē q̄ ille q̄ sic habet ꝑ ipm vt possit gdere:t ad hoc qđ dedecet t nō expedit valeat adduci? D Nulli dubiū ꝑ cē puto. M Hoc q̄z nō min⁹ indubitabile dices:qz peccare sp dedecens t noxiū ē. D Null⁹ sane mētis aliter sentit. M Liberior itaq; voluntas ē:q̄ a rectitudine nō peccādi declinare nequit:q̄ q̄ illā pōt deserere. D Nihil mihi rōnabili⁹ asseri posse videt. M An putas qđ addimi-

nuit:t sp auꝝ auget libertatē:id aūt libertatem ee aut prē libertatis? D Nō ꝑ putare possū. M Potestas q̄ peccādi q̄ addita volūtati minuit ei libertatē:t si detinat̄ auget: nec libertas ē:nec pars libertatis.

Qr tñ hō t angelus peccauerūt p hāc ptātē t libeꝝ arbitriū:t q̄uis potuerūt seruire pctō:non tñ eis potuit dominari peccatū:

Ca.II. Discipulus.

Ibil ꝓsequentius. M Hō

n ptinet ad libertatē arbitrij:qđ sic est ẽ neū a libertate. D Rationib⁹ tuis nullatenꝰ ꝓtradicere queo. Sed nō paꝝ me mouet:qz t angelica t nostra natura in ōncipio habuit potestatē peccādi:quā si non habuisset nō peccasset:q̄re si ꝑ hanc potestatē q̄ sic aliena est a libero arbitrio peccauit vtraq; ꝓdicta natura:quō dicem⁹ eā peccasse p liberuꝫ arbitriū? Aut si p libeꝝ arbitriū non peccauit:ex nēcitate peccasse videt. Rēpe aut spōte:aut ex nēcitate: aut si spōte peccauit: quō nisi p libeꝝ arbitriū? Quare si ñ p libeꝝ arbitriū: vtiq; ex nēcitate peccasse videt. Est t aliud qđ in hac peccandi ptāte me monet: Qui eñ peccare pōt:seruꝰ pōt ee pctī:qñ q̄ factꝰ pctīs:seruꝰ ē pctī. Qui aūt seruꝰ pōt ee pctī: hunc pōt dñari pctīs: Quō libera fuit illa natura:aut cuiusmodi libeꝝ arbitriū it lud erat cui pctīs dñari poterat?

M Et p ptātē peccādi t spōte p libeꝝ arbitriuꝫ t nō ex nēcitate nostra t angelica natura ōnitus peccauit t seruire potuit pctō:t tñ nō illi pctīs dñari poterat: vñ illa non libera aut eis arbitriū nō libeꝝ dici possit. D Op⁹ hēo vt qđ dicis aplaudeq; clausum est mihi. M Per libeꝝ arbitriū peccauit apostata angelꝰ sine ꝑmus hō:qz p suū arbitriuꝫ peccauit: qđ sic libeꝝ erat vt nulla alia re cogi posset ad peccādū:t tō iuste reꝑben-

dit:qz dū haberet arbitriū sui libertatē:ñ aliq̄ re cogēte:ñ aliq̄ nēcitate sed sponte peccauit. Peccauit aūt p arbitriū suū qđ erat liberꝫ:ꝑ non p vnde liberꝫ erat: id est p ptātē q̄ poterat ñ peccare t pctō nō seruire:ꝑ ptātē qua habuit peccādi: q̄ nec ad ñ peccādi libertatē inuitabat nec ad peccandi seruitutē cogebat. Qđ aūt cōsequi tibi videt:qz si potuit seruꝰ ee pctī:potuit ei dñari pctīs:t tō nec illi ūmec eius arbitriū liberꝫ fuisse. Rō ita est. Etenī q̄ sine potestatis ē vt nō seruiat nec aliene potestatis ē vt seruiat:q̄uis ptāte sua seruire possit q̄diu non illa que est seruiendi sed illa que non est seruiendi vtik potestate: nulla res ꝑt illi dñari vt seruiat. Rō etsi diues liber possit se facere seruꝫ pauper:q̄diu ꝑ nō facit nec ille nomen amittit libertatis: nec pauꝑ illi ꝓprie dicit dñari: Aut si dicit:ip:o ꝓprie ꝺz:qz ꝑ nō in ei⁹ ꝑ in alteri⁹ est ptāte. Qđ ꝺrē nihil ꝓhibet angelꝰ t hoīem aū pctīs liberos fuisse aut liberꝫ arbitriū habuisse.

Quō postq̄ se fecerunt seruos pcti liberū habuerunt arbitriū: Ca.III. D

Stuffeciſti mihi quia nihil cer-

f te hoc ꝓhibet ante peccatuꝫ: Sed postq̄ se fecerunt seruos peccati:quomodo liberuꝫ arbitrium seruare potuerunt? M Licet peccato se subdidissent:libertatem arbitrij tamen naturalem in se interimere nequiuerunt:sed facere potuerunt vt iam non sine alia gratia q̄ erat illa qua ꝓius habuerunt illa libertate vti non valeant. D Credo: sed intelligere desidero. M Cō sideremus cuiusmodi arbitrij libertatem habuerunt ante peccatum:quia certum est eos liberū arbitriuꝫ habuisse. D Hoc expecto. M Ad quid tibi videt̄ habuisse illā libertatē arbitrij? An ad assequendū qđ vellent:an ad volendū qđ deberēt: